NAZ.
Digitized by Google

BIBLIOTECA NAZ.
Vittorio Emanuele III
XLVIII
G
29
NAPOLI

VIII
G
29

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

HISTORIA ULTRAJECTINA.

BIBLIOTECA NAZIONALE "VITTORIO EMANUELE III"
NAPOLI

Digitized by Google

Digitized by Google

IOANNES DE BEKA
Canonicus Ultrajectinus, et
WILHELMUS HEDA
Præpoſitus Arnhemenſis,
de
EPISCOPIS ULTRAIECTINIS
RECOGNITI ET NOTIS HISTORICIS
ILLUSTRATI AB
ARN. BUCHELIO BATAVO I.C.
Accedunt
LAMB. HORTENSII MONTFORTII
SECESSIONUM ULTRAIECTINARUM
LIBRI, ET
Siffridi Petri Friſij Appendix
ad Hiſtoriam Ultrajectinam.
ULTRAIECTI.
ex Officina Ioannis a Doorn.
.CIↃ ·IↃC XLIII.

AD

URBEM
ULTRAJECTINAM,

Virorum principum geſtis, & priſcâ nobilitatis, atque eruditionis famâ celebrem, ac majore in dies literarum cultu, & multiplice ornatu, illuſtriorem.

Εὖγε, μάλ' ἀγλαέων μῆτερ μεγαλώνυμε φωτῶν,
Πότνια γυναίης μῆτερ ἀγηνορίης.
Εὖγε, πολυκλειτὴ Μουσέων χάρις αἰὲν ἐουσῶν,
Ἀνδρομένης σοφίης, ἠδὲ καὶ οὐρανίης.
Δεῦρο νέοι στοιᾶσι δαήμεναι ἐμμεμαῶτες,
Ἔνθα κιχησόμενοι πουλυμαθημοσύνην.
Δεῦρο ξένος σπεύδει καταθαμβήσων μέγα κλέος,
Ἄστεος εὐκτιμένου δώματ' ἐϋκτίμενα.
Εὔχεο γοῦν, πολύολβε πόλις, μόνη ἀστυάνασσα·
Εὔχεο Βατταβίης ἔμμεναι Βατταβίη.

ANT. ÆMILIUS.

BIBLIOTECA NAZIONALE VITTORIO EMANUELE III NAPOLI

ILLUSTRISSIMIS ac POTENTISSIMIS

PROVINCIÆ ULTRAIECTINÆ ORDINIBUS,

ET

AMPLISSIMO ac PRUDENTISSIMO

URBIS TRAIECTINÆ SENATUI.

QUotieſcunque Veſtra, Illuſtriſſimi ac Potentiſſimi Proceres, in univerſam Remp. & Veſtra, Ampliſſimi ac Prudentiſſimi Viri, in hanc Urbem, merita, penſiore judicio mecum reputo: illam optimis temperatam legibus, & tranquillam; hanc avito ſplendore, atque eruditionis famâ illuſtrem, melioribus inſuper artibus, & novo ornatu, cultuque, ita in dies efflorescentem, ut Vobis æquè, atque Cæſari Auguſto, gloriari liceat: qui, quam lateritiam acceperat urbem, marmoream ſe relicturum, jactabat: illud vel præcipuum, & proximum miraculo videtur, de quo tota Vobis, Invicti Proceres, gratulatur Reſp. atque orbis terrarum quaſi defixus ſtupet; quòd inter hos bellicæ tempeſtatis fluctus, alcedonia ſunt domi; &, dum armis Veſtris longè lateque ingentem circumfertis terrorem, in urbibus Veſtris otia ſunt, & in agris magna ubique ſecuritas: omnia denique paci, quàm bello, propiora: quia, quæ Veſtra incredibilis prudentia, & invictæ virtutis

 ſingu-

ſingularis fortunâ eſt, hoſtem quotquot annis ſubmovetis longiùs, atque ex univerſo bello, nihil Vobis, præter integram victoriam, & opima ſpolia; illi, præter internecionem & ignominiam, omnem cladem relinquitis. Quâ Veſtrorum armorum prope perpetuâ felicitate, non civibus modò, ſed exteris quoque populis, optimè conſulitis: qui toto ferè orbe Chriſtiano, bellicâ clade pulſi, vel aliâ calamitate profugi, undequavorſum ad Vos, tamquam in aram, confugiunt, &, quam ubique deſperant, ſub Veſtro imperio ſecuritatem inveniunt. Vtque illi Vos, quaſi Opitulos colunt Deos: ita cives univerſi, qui ſalutari præſidio Veſtro & providentiâ, quâ in medium conſulitis, tot jam annos fruuntur, Veſtris auſpiciis & conſiliis lucem & ſpiritum; Veſtris armis fortunas, & ſecuram debent libertatem. Quos inter ego quoque, iiſdem beneficiis cumulatus, & tot auctoramentis obſtrictus, dum neque intra ſolam conſcientiam, tot meritorum memoriam coërcere valeo, ingrati notam veritus; neque inſcitiám prodere ſuſtineo, ſi, quam à nemine mortalium expectatis, vicem exolvere coner (Veſtra quippe merita, quia magnitudine præcellunt, par hoſtimentum non admittunt) in hâc anxiâ cogitatione, quamvis potiùs aleam jaciendam, quàm ingrati infamiam ſubeundam, &, cùm paria Vobiſcum facere nequeam, gratæ utique voluntatis aliquem Vobis obſidem offerendum eſſe, duxi. Dum igitur librariam ſupellectilem

Reſpicio, & quæ ſit me circum copia, luſtro,

nihil occurrit, quod Vobis æquè acceptum fore arbitrer, atque hoc opus hiſtoricum: quo res magnæ, Pacis ac Belli, Vobis quotdiebus tractandæ, occurrunt. ac quemadmodum Romanus Scipio nunquam ſe ad capiendum ſomnum compoſuiſſe fertur, ſine libris Xenophontis, rex Alphonſus ſine commentariis Cæſaris, Carolus V. ſine hiſtoriâ Cominæi: ita Vos quoque nihil, ſcio, magis avidè lectitare conſuêſtis, quàm quæ cum Veſtris curis conjunctiora ſunt. Deinde, quod caput eſt, ex omnibus libris hiſtoricis, hos magis gratos fore perſuaſum habui, quibus majorum res geſtæ celebrantur. Quod haut dubiè Veſtris quoque civibus, quibus

bus optimè conſultum cupitis, tantò optatius obtinget, quantò ſua, quàm aliena, nôſſe, jucundius & utilius eſt. Qui enim res externas ſcrutatur, ſuarum ignarus, non minus turpiter errat, quàm qui terras omnes circulatus & maria, hoſpitatur domi. Poſtremò hoc me vel præcipuè perpulit, ut hiſtoricum potiùs munuſculum Vobis conſecrarem, quòd non alienum mihi videretur nupero Veſtro, Illuſtriſſimi Proceres, & Ampliſſimi Domini, inſtituto: qui, dum ferale claſſicum Veſtros fines circumſonat, inter publicas curas, literas eſſe voluiſtis; atq; inter clypeos & gladios, togatam quoque ſtare Palladem, & creſcente in dies armorum ſtrepitu, hoc pacis negotium agere inſtituiſtis, erecto in primariâ urbe, bonarum artium Athenæo: unde, velut ex equo Trojano, quàm plurimi olim præcellentes prodeant viri, qui Eccleſiæ, aut Patriæ laboranti, ſalutarem navent operam. quorum utrumque etiam præſtat Hiſtoria, quæ cœleſti ſapientiâ, & civili prudentiâ, imbuit legentium animos. Cùm enim primum & præcipuum ſapientis officium ſit, quem Opt. Max. dicimus, ſummũ rerum arbitrum agnoſcere Deum, eundemque, ut muneratorem beneficum, & ſcelerum vindicem, colere & vereri: hæc ſolicita piæ mentis cogitatio, tam in ipſorum Principum, quàm in ſubditorum animis, mirum quantum excitatur exemplis hiſtoricis; ſiquis, quod ope humanâ majus eſt, regnorum imperiorũque verſabiles ſpectet vices. Superbos reges, velut cothurnatos, in hanc mundi ſcenam ingreſſos; mox improviſo caſu dejectos, & quaſi ad ſtaturam ſuam reverſos. Gentem, triumphato Oriente & Occidente, terrarum dominam, omnium denique factam prædam. Et, quod magis miremur, non magnis hæc intervallis ſemper diviſa; ſed horæ quandoque momentum intereſſe inter ſolium, & aliena genua. Quod longa annorum ſeries, & prolixa fortunæ indulgentia, ſtruxerat imperium, uno diſſipatum die.

Quem dies vidit veniens ſuperbum,
Hunc dies vidit abiens jacentem.
Ima permutat brevis hora ſummis.

Bellum repente in mediâ conſurgere pace, quo ipſa in metum tranſeat ſecuritas, ſine hoſte paſſura hoſtilia: quia, ſi alia deficiunt, cladis cauſſas nimia denique ſibi invenit felicitas. Alibi peregrinantes videre eſt populos, quos, vel domeſtica ſeditio, vel bellica clades, ſedibus pulſos, velut è naufragio nudos, in diverſa effudit, & Græcos Barbaris, Orientem Occidenti, commiſcuit. Alibi terra repente, ingenti ſciſſâ voragine, plurimas hauſit urbes. Eſt ubi unius autumni peſtilitas frequentes vacuefecit civitates. Alio denique atque alio petauro humana jactari videas. Quos varios caſus paſſim, quà vetus, quà recens, loquitur hiſtoria. Quæ cùm viribus humanis majora ſint, nemo, opinor, ita exſensâ mente eſt, qui non harum rerum lectione permotus, oculos ad cœlum erigat, lubenſque fateatur, eſſe aliquem modimperatorem univerſi, qui in ratione mortalium, quaſi utramque faciat paginam: cui cuncta expenſa, cuncta eidem accepta referas. Quod autem ad civilem prudentiam attinet, quâ urbes fundantur, bella geruntur, fœdera ſanciuntur; quâ denique ſummum rerum humanarum faſtigium, regia majeſtas, ſe tuetur: magno hîc rerum variarum uſu opus eſt,

Exemplo monſtrante viam:

dum præterita cum præſentibus componimus, & ex eo, quid domi militiæque opus ſit facto, prudenter colligimus. Quarum rerum ſi nobis ipſis experimenta capienda eſſent, non triſeclisenex Neſtor ſufficeret: ſed pluribus opus foret ſeculis. Verùm hic mortalis naturæ defectus optimè penſatur longâ annalium memoriâ: quæ ut plurium annorum, ita hominis ætate efficacior, & melior, vitæ magiſtra eſt: quæ multò etiam ante canos & rugas, nos juvenes faciat circumſpectos ſenes: dum quaſi per innumera vitam trahimus ſecula, non noſtris, ſed mundi annis ætatem auſpicantes. ubi jam inde ab omni ævo, tot populorum rebus geſtis intereſſe legẽtibus cõtingit: tot regnorum arcana, tot rerũpublicarum archiva introſpicere fas eſt: à quibus omnibus eum, qui hiſtoriarum expers ſit, excluſiſſimũ eſſe, neceſſũ eſt. Neq; enim temere aliis, quàm qui in annalibus occurrũt, regibus, à ſecretis nobis

nobis eſſe licet : non alii, quàm quos hiſtoriæ exhibent, principes , nos ad penitiora admittunt conſilia : non alîus denique ſenatus intima patent ſcrinia , quàm quæ rerum geſtarum conditores nobis aperiunt. Præter ipſos conſcriptos patres , uni olim Prætextato Papirio Romana patuit curia ; nunc promiſcuè literatis omnibus. non janitor, mihi credite, non apparitor , non lictor publicus aditu intercludet : quod rebus bene gerendis maximum adminiculum eſt. Hæ rationes, Illuſtriſſ. Proceres , & Ampliſſimi Viri , me perpulere, ut hoc Vltrajectinorum Annalium opus, quod doctiſſimi I. C. Arnoldi Buchelii Notis illuſtratum , nunc multò prodit ornatius, ipsâ vetuſtate novum, & novitate vetus, Veſtro Nomini inſcriberem : non modò , ut ſe tueatur ſummæ auctoritatis patrocinio, adverſus malignorum morſus , & livorem ſeculi : ſed imprimis , ut aliquod grati animi pignus Vobis relinquerem.

Potentiſsimæ Magnificentiæ
Veſtræ, & Amplitudini,

Devotiſſimus cliens

JOANNES à DOORN.

MEMORIÆ

Celeberrimi Hiſtorici & Juriſconſulti

ARNOLDI BVCHELII.

ERVDITISSIMAS NOTAS

In Hiſtoriam Ultrajectinam,

Unà cum vita finientis.

GRatia dum doctæ fuerit mihi grata Minervæ,
Et tua, Bucheli, gratia dulcis erit.
Nam quæ mors homines inter commercia tollit,
Vivere te memori pectore nulla vetat.
Ut fueras quondam priſcæ virtutis imago.
Sic mihi jam virtus ſemper imago tui eſt:
Non ego tam celebris laudes meditabor amici.
En claret propriis, quas dedit ipſe, Notis.
Qui vitam patriæ & perituris addidit annis,
Is meruit nunquam, poſt ſua fata, mori.

ANNA MARIA à SCHURMAN.

Beatis Manibus Optimi

AVUNCULI,

ARNOLDI BUCHELII, I.C.

ET HISTORICI

VLTRAIECTINI.

Κάτθανες, ἆτλα γέρον, τὸν θ' ἱερὸν ὕπνον ἰαύεις,
Ἄμμιν καλλείψας δάκρυα καὶ στοναχάς.
Ἦσθα πάρος Θέμιδί τε φίλος, φίλος ἦσθα βροτοῖσι,
Ἱστορίης τ' ἀρχῶν πατρίδος ἡμετέρης.
Κάτθανες, οὐκ ἔθανες δ' ἔμπης· σέο δ' εὐσεβίη γὰρ
Ἠδ' αὗται σελίδες μή σ' ἐθέλουσι θανεῖν.

Idem Latinè.

Vixiſti, venerande Senex, ſacrumque ſoporem
Ducis, mi linquens cum lachrymis gemitus.
Charus nuper eras Themidi & mortalibus ægris,
Nec non & patria primus in Hiſtoria.
Vixiſti, vivisque tamen: pietas tua namque
Et liber hic præſens ne moriare vetant.

ADOLFUS VORSTIUS, ÆLII EVER. F.
mœſtus P.

IN OBITVM
Ampliſſimi doctiſſimique
VIRI,
D. ARNOLDI BUCHELII, I.V.D.
Et apud Vltrajectinos Advocati, abſolutis jam accuratiſſimis in
HEDAM & BEKAM
Commentariis, defuncti.

SEnex verende & erudite, BUCHELI,
Dudum celebris lux decuſque Trajecti,
Antiquitatum promeconde noſtrarum,
Scrutator uſque veritatis abſtruſæ,
Propaginumque & ſtemmatum vetuſtorum;
Quæ penè edaci dente roderant anni,
Cœciſque caries admomorderat ſaxis:
Tibi parentat Manibuſque fert juſta;
Tuæ ſenectæ cultor; & dolens vates
Fundit querelas, triſte funeri donum.
Non jam per urbem, mitra cui dedit famam;
Vetuſque Rheni ripa & Ordines ſacri,
Tot templa Divûm, porticuſque turreſque
Gradior ſodalis & ſeverus auditor.
Cum priſca rerum abſconditoſque natales,
Dieſque doctè Præſulum & Sacerdotum
Faſtos notares, Amſtelæque rectores,
Et jus potentis impetumque Woerdani,
Audaxque Velſi facinus & Duces pulſos.
Non jam tuorum bella & horridas pugnas,
Iraſque narras, vel truces Sicambrorum
Batavûmque motus; nec perambulas mecum
Vultus Quiritum & Albulam triumphantem,
Sculptas metallo Galliaſque Memphimque,
Trinacriamque, fibulaſque pelveſque,
Cultros, ſecures, lampadaſque Veſtarum;
Semeſa ſeclo marmora & fatiſcentes
Ævo figuras, lineaſque labentes.

Non

Non imus ultrà, ut quicquid abditum ſervas
Mercantis urbis inſtitorque civiſque,
Luſtremus ambo, Cæſares paludatos,
Vrnaſque triſtes, Iſidiſque portenta,
Aut quæ remotis Perſa ſedibus mittit,
Vel dives Indus, aut Hydaſpis extremus
Gangiſque potor & ſuperbiens Eos.
Nec ſcripta monſtras pulpitiſque diſpoſta
Monumenta centum, tot voluminum claſſes,
Diplomatumque tot cadentium ceras.
  Rupere Fata federis fidem tanti,
Commerciique litterarii nexum,
Humanitatis Palladiſque contractus,
Sodalitatis jura longiùs cultæ.
  Tibi per celebres editoſque doctrinæ
Mens gnara colles ivit & ſalebroſas
Vectus per artes & vireta Muſarum,
Scientiæque multiformis ambages,
Phœbi profundis vallibus reſediſti,
Tota repletus Phocide atque Permeſſo.
Tunc Iuris almi prædicanda majeſtas
Aſtræa, alumnum maſculo imbuit ſucco,
Legumque ſtudiis, Scævolaſque in exemplum,
Accurſioſque Bartoloſque Baldoſque,
Iäſonaſque objecit & Triphoninos,
Reis patronus, integerrimus tutor
Tui clientis, ſanctitate pro roſtris
Multa ſtetiſti, judicique dictaſti
Reſcripta Regum Principumque reſponſa.
Sic dicta cauſa eſt, ut reus triumpharet,
Abiret actor, vindicemque pupilli
Pietas amavit & ſeverius rectum.
Oſor ſuperbæ mentis & mali faſtus,
Fœdique luxus improbique livoris,
Facilis minori, ferre doctus æqualem,
Majoribus ceſſiſſe, diligi cunctis,
Comis, benignus, lenitatis aſſertor,
Et æquitatis & modeſtiæ, ſummam
Cœlo intuliſti conſcientiæ laudem.

Mox

Mox jura Gangi Bengalæque ſcripſiſti,
Arabumque terris portubuſque Perſarum,
Toſtæque rexti Tethyos forum grande,
Interritamque Nerei ſenis turbam.
Cum tot Senator inter aſſidens Patres,
Claſſes Batavas Amſtelamque mercantem,
Yamque Eöis meſſibus beaviſti,
Pactiſque Reges Principeſque junxiſti
Vel Marte crudo, & claſſico ſubegiſti
Bellator abſens. Sed ſerenior viſa eſt
Sors iſta vitæ, quæ cruenta Gradi
Horreſcit ora, ſeque mancipat paci,
Et incruento devovet diem Phœbo.
   Et iam tenebris involutus & longo
Situ relanguens Heda, redditur luci.
Caliginiſque conſcius ſuæ ſcriptor
Totus pateſcit. Præſulumque per faſces,
Epiſcoporum tempora & truces faſtos,
Antiſtitum ferocientium bella,
Sacraſque mitras Beka terius vadit.
Miratur ipſa ſe reconditam clarè
Legi vetuſtas, impedita diſſolvi,
Arcana pandi, lumen invehi nocti,
Vmbramque veri veritate diſpelli.
   Nunc iura lugent, ingemit tuus Codex,
Sordent Novellæ, deficitque Pandectis
Lector ſuetus. nummuli, ſepulcreta,
Archiva, chartæ ſyngraphæque donantum,
Exſcripta, tabulæ, ſymbola & ſigillares
Ceræ, queruntur priſtinam ſui curam
Iam poſthaberi. ſanguiniſque cognati
Pars prima digniorque Vorſtius mœret.
Quem quando amabas, eruditior virtus
Se paſſa amari eſt, & Machaonum germen,
Latiæque linguæ cultor & Pelaſgorum.
   Fax veteris ævi & temporum ſeneſcentum
Redintegrator & lucerna, BVCHELI,
Nunc occidiſti. ſeculoque ſubduxti
Intaminatam labe ſeculi mentem.
Et quicquid orbis hîc fovet tenebrarum,

Et

Et quicquid hîc ſordeſcit aut ſitu fœdum eſt,
Lux ſempiterna, lux beata diſcuſſit.
Cani reſidunt crinibus, vacillantem
Cœleſte fulcit robur, induit Numen
Ipſum ſenecta, temporumque tranſgreſſus
Iniquitates & vagas vices rerum,
Superbiæ theatra, criminum ſedes,
Calumniarum tecta, vim malignantum,
Regum furores, imperantium fraudes,
Cives profanos, invidoſque doctores,
Mundo remotus, ſic remotus immundo es.

CASPAR BARLÆUS.

MANIBUS VENERANDI SENIS
ARNOLDI BUCHELLII,
Avunculi,
ICᵗⁱ. Et Hiſtorici peritiſſimi.

SEnex beate, corculumque candoris,
Columella legum, antiquitatis abſtruſæ
Scrutator ingens. Conditus jaces urna,
Quem totus haud capiebat orbis. Heu fractus
Jaces! tueri qui reos ſoles mœſtos
Lingua diſerta, jam taces! amicoſque
Linquis gementes, conjugemque deſertam.
Te ſaxa deflent, forniceſque ſordeſcunt.
Lugent Camœnæ, luget alta Parnaſſi
Rupes, premitque cuncta mœror infandus.
Siſtit fluenta Rhenus amnium princeps.
Gemebundus ordo ſtat patrum & togatorum.
Stat ordo nobilium dolore confectus,
Quêis attavorum ſæpè ſtemma dixiſti.

Abi-

Abivit, eheu, ſeculi ſui ſplendor!
Lachrymantur omnes. Ingemiſcit Aſtræa
Tali cliente perdito. Aſt ſatur mundi
Tumultuantis, coelitum petis ſedes,
Vallem malorum deſeris, choris gaudes
Adeſſe ſuperorum. Quid ergo ploramus?
Tranſcendit Apenninum, & aſſidet menſis
Lætus beatis, ſpiritumque devovit
Coelo, perenni gloria fruens, terram
Peroſus. Ubi non vexat uſtulans membra
Peſtis, quatitque corpus, aut edax febris
Conſumit artus, morbidique languores.
Abiiſſe lugemus ſenem! Attamen vivit.
Et dum beatæ lucis incolit campos,
Semper loquetur charta patria, juriſque
Doctrina famam. Antiquitatis hic plenus
Codex, ad Indos transferet decus, nomen,
Mortalitatis legibuſque ſubducet.

Fundebam ingenti mœrore confectus

I. Nellesteyn.

THRENUS
In obitum Clariſſimi Viri
D. ARNOLDI BUCHELII
JC^ti. & Hiſtorici eximii.

TU, quam fluento concitus quondam gravi
Mediam ſecabat Rhenus amnium decor,
Vrbs magna, princeps, domina, ad invidiam quoque
Nuper beata, dum tibi ſoſpes fuit
Illud parentis lucidum ſidus poli,
Et pectus ortum cœlitus, BUCHELII
Illuſtris anima, quis tuas lacrymas vetet?
Quis te repente Sole viduatam tuo
Mœrere damnet! flebilis jacet, jacet
Vrbique & orbi genius Aſtrææ, fori
Legumque columen, cujus igneus vigor,
Et docta juris lingua tot quondam reis
Miſeriſque portus, ſontibus terror fuit.
Heu cecidit ille, qui tot excellentium
Titulos virorum, nomina, ignotos avos,
Oblivioſi gurgitis merſos aquis
Subduxit Orco. Lugeat Rhenus pater,
Rhenique Nymphæ. Lugeat Myſtam ſuum
Et Myſtagogum mœſta ſquallens patria.
Quis nunc recludet quicquid ignotum, abditum,
Antiquitatis ſacra mirandæ penus,
Tuo receſſu condis, & luci negas?
Sed parce lacrymis. Ille jam felix ſuo
Cœlo receptus, inter Elyſios patres,
Animaſque ſanctas municeps vivit poli.
Illic ſupernæ lucis & plenus Dei,
Sine nube cernit quicquid hic impervium,
Caliginoſis obrutum tenebris latet.
Beatus ille, qui ſuo fretus Deo,
Impavidus, inconcuſſus, & ſumnæ libens

Occurrit

Occurrit horæ, quique adhuc mundi incola
In aſtra ſurſum tendit, & vivus piæ
Portum quietis ſpirat, unde celſior
Mundi procellas cernat, & ſortis minas.
Huic ponderoſus incubat Fati dies,
Qui mancipatum terreis pectus gerens,
Non prævidendæ vixit immemor necis.
Felix & ille, ſorte qui lætus ſuâ,
Humilique tecto, procul ab invidiæ malis,
Sacros bicollis verticis fontes colens,
Latoſque clavos, purpuram, faſces, togam,
Et impotentes deſpicit Campi vices.
Veſana multos ambitus vani ſitis,
Et fluctuantis perdidit vulgi favor.
Plebeja tutos ſuggerit ſomnos domus;
Vigileſque noctes purpura & coccus trahunt.
Mens teſtis æqui poſſidet regnum ſibi;
Animoſa virtus altius fere ruit.
Hæc ipſa ſæpè prædicabas BUCHELI,
Hunc cum beatum diceres, qui nil cupit,
Animique recti præmium, famæ ſacram
Æternitatem, & perpetem in cœlis locum.
Nec mens fefellit. Vivit & vivet diu
Expers ſepulcri nominis ſplendor tui,
Et mortis exſors. Dumque Phœbeum decus
Convexa cœli luſtrat, & tellus polum
Suſpendit altum media, famam BUCHELI
Anus loquetur charta, laudibus canent
Seri nepotes, & futura ſecula.
Sic dum BECANO reddis animam & ſpiritum,
Vitam perennem nomini accipis tuo.

NICOLAUS HAMEL.

Interpretatio locorum obſcurorum, fluminum, diſtri-ctuum, oppidorum & villarum.

AMaſis *De Eem.*
Foſſa Ottonis. *Mare inter Zuytbeverlant & Waſiam. den hont.*
Foſſa Druſi *Incipit ab Yſeloort & finitur Douſburgo.*
Iſſa *Yſſel.*
Kinhem ſive Okenvoird. { Fluvius olim prope Alckmaer.
Lavica *de Lauwers.*
Laca *Lecke.*
Linea *de Linghen.*
Moſa *Maſe.*
Noda *de Nendé alijs de Grebbe.*
Nabalia *Yſſel.*
Rhenus *Ryn.*
Vernoutſee *de Beeninghe.*
Wahalis *de Waell.*
Amelant loca circa Sutphen & in Velua.
Ambelacha, Amſtarchia { *Amelant.*
Auſtrachia *Schellinck.*
Batua *Betue.*
Benthem *Benthem.*
Kenomaria *Kermerlant.*
Drente *Drente.*
Foreſtenſis *Sevenwolde.*
Flechite *Eemlandt.*
Flevolandia *Vlie.*
Freſia *Weſtvrieſlant.*
Groeninge *Groeningerlant.*
Germepi *VVoerden ende Amſterlant.*
Hollandia *Dortſcherweert.*
Iſſegouw *Overijſſel.*
inter Iſſam & Lacam *tuſſchen der Goude ende Schoonhoven.*
Inſterlacus qui & niſterlacus *Sticht.*
Leomerike *Limers.*
Moſelandia *Delflant ende Schielant.*
Nardingenlant *Goylandt.*
Ooſtergouwe *Ooſtergou* pars Friſiæ.
Renolandia *Rhijnlandt.*
Rien *Markiſaetſchap van Antwerpen.*
Sale *Sallandt.*
Twente *Twente.*
Texlair *Texel.*
Teiſterbant *pars Bomelreweert ende Tieleweert, cum parte inferioris Bataviæ.*
Toxandria *Meyerije vanden Boſch.*
Velue *Velue.*
Weſtergouwe *VVeſtergouwe in Vrieſlandt.*
Walda *'t Landt van VVaes.*
Walachria *VValcheren.*
Wilti *Putten ende 't Landt van Voorn.*

Agathenkirka *Beverwijck.*
Aſcundilſt *Aſſendelft.*
Anen *locus prope Groeningen.*
Amſtel *Auwerkerck.*
Abbekewolda *Abcouw.*
Amuda *Muyden.*
Arundilium *Voorborch.*
Amersfort *Amersfort.*
Arenacum *Aernhem.*
Antwerpia *Antwerpen.*

Brouche
Benthem *Benthem.*
Bredenhem *Brederoode.*
Boſechem *Beſichem.*
Bunichem *Bunnick.*
Bavonis pagus *Bodegraven.*
Batavodurum *Batenburch.*
Bomele *Bommel.*
Bracola *Braeckel.*
Boechoven *Bochoven.*
Bechauten *Bechaut.*
Berga *Bergen.*

Colonia Agripina *Colen.*
Coeverden *Coeverden.*
Kunera *Kuyndre.*
Campotorpa *Campen.*

Dutichem *Duetekum.*
Druſiburgum *Dousburgh.*
Daventre *Deventer.*
Diepenhem *Diepenhem.*
Dockum *Dockum.*
Drechteri *Enchuyſen.*
Delphi *Delft.*
Duroſtadum *VVyck te Duerſteden.*
Driele *Driel.*
Durfos *Dort.*

Egmunda *Egmondt.*
Everildorpe *Achthienhoven.*
Ermelo *Ermelen.*

Fethna *Vechten.*
Fletio *Geervliedt.*
Fladitinga *Vlaerdinghen.*

Graveiungi *S. Martens dyck, ende blau Capel.*
Grinnes *Rhenen.*
Gaſparde *Hageſteyn.*
Groeningen *Groeningen.*

Haltire

Hakiſa *Hokeſt.*
Hormarſum *Otmarſen.*
Heyloo *Heiloo.*
Harlem *Harlem.*
Hillegum *Hillegum.*
Honorathorpa *Voorhoute.*
Heeſwijck *Heeſwyck.*
Heyteren *Yſſelſteyn.*
Hegenſchote *Bunſchoten.*
Harderwijck *Harderwyck.*
Hune *Vm.*
Hiltprick *Spÿck.*
Hatenheym *Amerongen.*
Heſenes *Eſenes.*

Yſelmuda *Yſſelmonde.*

Lona *Loenen.*
Lugdunum *Leyden.*
Lididuna *Leuſden.*
Lindinia *Linden.*

Medemelaca *Medenblick.*
Marcka *Marcken.*
Marſna *Maerſen.*
Maltna *Gelder ende Burenmalſen.*
Megena *Megen.*
Mons S.Odiliæ *'tClooſter bergh by Ruremont.*
Mons littoris *Geertrudenbergh.*
Merwede *Merwee.*
Metelburg *Middelburgh.*

Nortgho *Noortwijck.*
Neomagum *Nimmegen.*
Noda *Rijnſeveen.*

Ooſterbeeck *Ooſterbeeck.*

Ommen *Ommen.*
Ortina *Orten.*
Ooſtſchot *Ooſſchot.*

Prædium Uffonis *Uffelt.*

Rotulaſchem *Rynsburch.*
Rijſwijck *Rijſwÿck.*
Rothem *Roſſem.*
Ruremonda *Ruremonde.*
Rijſwijck *Rijſwyck.*

Sypa *Sÿpe.*
Stavera *Staveren.*
Suthen *Sutphen.*
Slota *Sloten.*
Swadenburch *Swammerdam.*
Sylva ducis *s'Hertogenboſch.*
Strena *Strijen.*
Saſſenheym *Saſſen.*

Trajectum *Vtrecht.*
Thyela. *Thiel.*

Vliſſinga *Vliſſingen.*
Valcanenburgh *Valckenburgh.*
Vorda *Woerden.*
Verona *Alckmaer.*
Woringe *VVoeringen.*
Werda *Keyſers-weerde.*
Weſalia *VVeſel.*
Winckel *VVinckel.*
Warmere *VVarmont.*
Weſterfort *VVeſterfort.*
Wagenwega *VVageningen.*
Waderloe *VVaderloe.*
Weſtcappel *VVeſtcappel.*

FINIS

Diæceſis et ditio traiectenſis
antiqua iuxta tabulas et
diplomata formata
W A S
D A.
R H I E N .
T O X A N D R I A .
Antwerpia
Bochoven
Orſchot
Ruremonda
Mons Odilia
Werda
Woringe
Colonia
Agrippina
Weſalia
Dutichem
M E R I C
K E .
L E O
V E L O U
B A T O U
B E T U E
Weſterfort
Druſiburgum
Traiectum
Amsfort
Vlaerdinga
Fletio
Dorſos
Bomela
Neoma
gum
Naerden

GERMANICUS.
TEXLAIR
FLEVOLANDIA
ANSTRACHIA.
AMBELACHA.
FRESIA.
Stavera
WESTERGOUWE.
OOSTERGOUWE.
Dockum
SALLENTENSIS.
Groeninga
GRONINGE.
DRENTE.
Coevorden
Davantre
Ommen
Diepenhem
TWENTE.
Benthem
BENTHEM.
NOTARUM EXPLICATIO
Vrbes
Pagi

BIBLIOTECA NAZIONALE VITTORIO EMANUELE III NAPOLI

IOANNIS de BEKA CANONICI ULTRAJECTINI *EPISTOLA DEDICATORIA*,

AD IOHANNEM EPISCOPUM TRAIECTENSEM,

ET WILHELMVM DVCEM PALATINVM PRINCIPEM HOLLANDIÆ.

Reverendis Patribus, & præclaris Principibus dominis, Iohanni Epiſcopo Sanctæ Trajectenſis Eccleſiæ, ac Wilhelmo Duci Palatino, ſive Principi Hollandenſis (a) *Provinciæ, Iohannes de Beka licet indignus, attamen clericus, pacem, gaudium & ſalutem. Chronographiæ præſentis annalem cupientes compilare hiſtoriam, Magnificentiæ veſtræ declaramus, quod hæc geſta ſanctorum Pontificum Trajectenſium & magnanimorum Principum Hollandenſium, ex diverſis Hiſtoriis, Annalibus, Chronicis, Codicibus, Privilegiis, dictaminibus & Epiſtolis* (b) *apud Egmundam ſtudioſè collegimus: in quibus jam per ſeptennium, cum aſſiduâ quaſi ſollicitudine plerumque laborem explevimus, ne per ignaviam Chronographorum, memoria tantorum virorum obnoxia perpetim oblivioni ſubjaceret. Et quoniam geſta præfatorum Pontificum & Principum adeò ſunt promiſcua, quod aliquatenus ſegregari nequeant, ſalvâ Chronographiæ ſententiâ. Ideoque vobis Dominis meis præcordialibus præſentem Hiſtoriam de geſtis utrorumque ſub breviori leviorique ſtylo* *Unde petita ſit hæc Hiſtoria.*

Gallicè dedatet. *compilavimus: quam veſtræ reverentiæ pro quotidianâ (c) deductione tranſmittimus: quatenus ex eâ diſcatis quam bonum & jucundum ſit, vos, & veſtrum populum habere pacem in unum. Veſter etenim populus, ut patebit inferiùs, fuit unius nationis & ditionis, immediatè ſubjectus Romanis Imperatoribus, antequam Hollandia bipertita fuit in Pontificatum & Principatum à Divis Francorum Regibus.*

Exhortatio ad pacem. *Quamobrem pacem alterutri obſervate, veſtram amicitiam cuſtodite, forenſes hoſtes ſubjugate, & tam vos quàm veſtrum populum per concordiam inſeparabilem adunite. Præſertim cùm Deo propitio nulla vobis nocere poterit inimicorum adverſitas, ſi inter vos abundaverit tranquillæ pacis amicabilitas, de quo multis in locis præſentis Chronographiæ poteritis experiri certitudinem, ſi diligenter hujus hiſtoriæ*

Hiſtoriæ uſus. *velitis perſcrutari indaginem. Nam, teſte Philoſopho, geſta temporum præteritorum certa ſunt indicia præſentium & futurorum. Nunc igitur, quum ad executionem præſentis operis acceleramus, verè dignum & juſtum eſt, ut ab illo qui eſt α & ω Chronographiæ noſtræ ſtylum inchoare principaliter debeamus.*

a *PRincipi Hollandenſis Provinciæ*] in M. S. meo eſt Hollandenſis & Zelandenſis Provinciarum, ita & Chronicon Clerici innominati, qui circa hæc tempora vixit, & eidem, ut puto Comiti, vernacula ſua obtulit; ſic & diplomata, quæ ejus Comitis paſſim occurrunt, ubiq; Zelandiæ titulum præferunt, & jure; quandoquidem omnis controverſia cum Flandro de hoc comitatu tunc extincta eſſet. Sed quia Teutonica vetus tranſlatio convenit huic textui, nil mutandum putavi.

b *Apud Egmundam,*] neque M. S. meus Codex, neque Teutonica tranſlatio antiqua, hæc habent, & fortè meliùs; nam cum Beka Canonicum Trajectenſem ſe ſcribat, potuit & plura eorum quæ habet, ex tablinis Eccleſiæ Trajectenſis, & aliis quoque bibliothecis, congerere.

c *Pro quotidiana deductione*] eſt Gallicismus; In tranſlatione antiquâ Teut. eſt **dagheliſche tijdt-vercortinghe/** à verbo Gallico *deduict*, quod idem cum *Paſſetemps* ejuſdem Linguæ. Latini dicerent, fallendi temporis gratiâ, vel ad animi oblectamentum.

CHRO-

CHRONICI IOHANNIS de BEKA

Procemium.

Igitur ab anno plaſmationis Adæ primævi parentis (a) quinquies M C XCIX. VIII. Cal. Ianuarii nocte diei Dominicæ, natus eſt in Bethlehem Iudæ Salvator mundi Dominus noſter Ieſus Chriſtus, verus Deus & Homo, de benedictâ virgine Mariâ: anno XLII. Cæſaris Octaviani, qui primus fuit Imperator Auguſtus totius orbis. Et is Octavianus non immeritò Monarcha dictus fuit, qui (b) univerſum mundum Romano regno ſubegit. Poſt cujus obitum flagitioſus Nero deturpare cœpit Imperium, qui per inutiles occupationes militare prætermiſit exercitium. Piſcabatur enim aſſiduè ſagenis aureis, extenſis chordis ſericis, totam urbem per maximum coruſcare fecit incendium, poſt multa civilia bella, matrem, ſororem, fratrem & uxorem interemit gladio, Senecam Cordubenſem præceptorem ſuum per inciſionem venarum in balneo ſuffocari juſſit, & poſt Martyrium Petri & Pauli Apoſtolorum primam perſecutionem Chriſtianis fecit. Hic verò, ſicuti Romana narrant Annalia, præcepit quoſdam viros cõſulares, tyrannidem ſuam arguentes, aut abſque cauſâ trucidari, aut ab urbe ſine lege, proſcribi: Quorum duo viri fuerunt egregii, Granius videlicet & Antonius; Granius autem Senatoriâ nobilitate floruit, & Antonius Tribunitiâ dignitate viguit. Granius quidem cum ſuis commilitionibus pertranſiens Galliam, devenit in Arduennam, ubi ſuper aquas ſulphureas inter vaſtam ſolitudinem, palatium ædificâſſe legitur, unde & idem locus Aqua Grani moderno tempore dicitur vulgò: (c) Antonius equidem tranſcendens Germaniam, (d) ſeceſſit in Hollandiam, ubi ſuper alveum Rheni fluminis munitionem conſtruxiſſe refertur, quæ pro memoria ſui nominis Antonia longo tempore dicebatur. Eandem utique patriâ longæva poſteritas Antonii Ducis poteſtativè poſſedit, (e) quoaduſq; vulgus Slavorũ ſeu Wiltorum ur-

A mundo condito ad Chriſtum ſunt anni 5199.

Octavianus Auguſtus Imperator ſtrenuus.

Nero Imp. improbus.

In MS narrat hiſtoria,

bem Antoninam, ut inferiùs enarrabitur, expugnavit.

Denique poſt quædam annorum curricula, peccatis hominum exigentibus, multæ barbarę nationes armipotenter egreſſę ſunt à paludibus Mæotidis & ex Scandinavia, quæ, permiſſione divinâ, totam Europam acerrimè flagellaverunt, inſuper & in cruentâ ſtrage, regna plurima ſubjugarunt, utpote Gepides, Alani, Sarmatę, Wandali, Avari, qui & Huni, Slavi qui & Wilti. Nam & Gepides expugnaverunt Italiam, Alani Auſtriam, Sarmatæ Pannoniam, Wandali Africam, Gothi Cathaloniam, Avari & Huni Galliam, Slavi qui & Wilti totam Hollandiam. Hic agreſtis Wiltorum populus poſt everſionem urbis Antoninæ caſtrum munitiſſimum fabricavit, quod ex ejuſdem diræ gentis cognominatione (f) Wiltenburch nomen accepit. Demum verò poſt longa tempora, Wilti cum Friſonibus conſpiraverunt Rheni gurgitem tranſire, ac in manu forti totam Galliam expugnare. Valentinianus autem, ut Romana canit Hiſtoria, (g) XLVIII. à Iulio Cæſare Auguſtus, tumultum tam infulſæ plebis feſtinâ relatione percipiens, coadunavit etiam valentem exercitum, acceleravitque rebellantem ſibi diſturbare populum: Et ecce Romanus Imperator rebelle (h) vulgus victorioſè ſubegit, claſſem magnam appræhendens, Rheni fluenta tranſcendit, caſtrum Wiltorum evertit, (i) Freſiam ſibi primo ſubjecit, & exinde cum triumphali laude rediens, aliquantis annis glorioſiùs imperavit.

Gentes barbaræ Europam flagellant.

Valentinianus Imp. Wiltos atque Friſios repri-mit.

Dehinc autem ad aliquos annos Imperante Heraclio Cæſare, Dagobertus rex Orientalis Franciæ totam Hollandiam ſuæ ditioni tranſponens caſtrum excellentis fabricæ reædificari fecit: quod latinâ linguâ Trajectum nuncupari juſſit. Nam & omnis negotiatio mercatoria trajiciebatur per Telonium caſtellani Trajectenſis, quæ per Rhenum vehebatur ex fluvio falſi maris: infra cujus emunitatem primordialis (k) Eccleſia conſtructa fuit in honorem Sancti Thomæ venerabilis Apoſtoli, in quâ ſancti Sacerdotes plurimos labores expleverunt pro converſione Freſingenſis populi. Sed labor hic omnino ſupervacuus erat, quum prædurę cervicis Freſones fidem Catholicam à ſuis finibus exterminare cupientes, dilapidaverunt primæ fundationis Eccleſiam, & exinde diris incurſionibus totam infeſtaverunt Hollandiam.

Dagobertus Rex Francorum auctor Trajecti.

primitivæ.
duris.

Eſt autem Hollandia, prout apparet in (l) tractatu de proprietatibus

tatibus rerum libro XV. *quædam provincia modica, ſita juxta oſtia Rheni, ubi mare intrat: Brabantiæ contigua à meridie: vicina Friſiæ ab Oriente: Oceano Britannico conjuncta ab Aquilone: inferiori Galliæ Belgicæ propinqua atque Flandriæ ab Occidente. Eſt autem terra paluſtris & aquoſa ad modum inſulæ, undique maris brachiis atque Rheni fluminis circumfuſa; habens lacus & ſtagna multa & paſcua valde bona, & ideo armentis, pecudibus & jumentis eſt referta. Ejus gleba in locis plurimis eſt valde frugifera, & in pluribus nemoroſa, multas & utiles habens venationes; in plurimis eſt bituminoſa, ex quâ foditur materia apta ad ignium nutrimenta; & eſt terra divitiis, quæ tranſeunt per mare & flumina, plurimum opulenta: cujus civitas capitalis Trajectum inferius nuncupatur in latino,* **Utrecht/** *verò dicitur ſermone Germanico. Nam ad Germaniam pertinet, quo ad ſitum, quo ad mores, quo ad dominium, quo ad linguam: cujus gens elegans eſt corpore, robuſta viribus, audax animo, venuſta facie, honeſta moribus, devota Deo, fida hominibus, & pacifica: minus prædis intendens & raptibus, quàm aliæ nationes Germanicæ.* Huc uſque liber de Proprietatibus rerum. Dicitur autem Holtlandia, quaſi terra ſilveſtris ſecundum idioma Teutonicum, nunc quidem & ipſa provincia vocatur Hollandia per *vocabulum ſyncopatum.*

Hollandiæ ſitus atque ingenium.

Trajectum inferius metropolis Hollandiæ.

MS. per ſyncopatam literam t.

Principes igitur Francorum, qui Carolingi dicti ſunt, gubernantes longo tempore regnum & imperium, diviſerunt totam Holtlandiam, ut infrà dicetur, in bipartitum dominium, videlicet in Epiſcopatū & Comitatum: Nam & Carolus Martellus dux & major domus Francorum contulit ad Eccleſiam Trajectenſem primam donationem, & Carolus (q) Calvus Rex, & poſtmodum Imperator Romanorum tradidit ad Comitatum Holtlandiæ primitivam ditionem. Vt ergo tam Epiſcopatus Trajectenſis, quàm etiam Comitatus Holtlandiæ primordiale initium cognoſcamus, profecto convenit, quod ex geſtis Anglorum principale proponamus exordium.

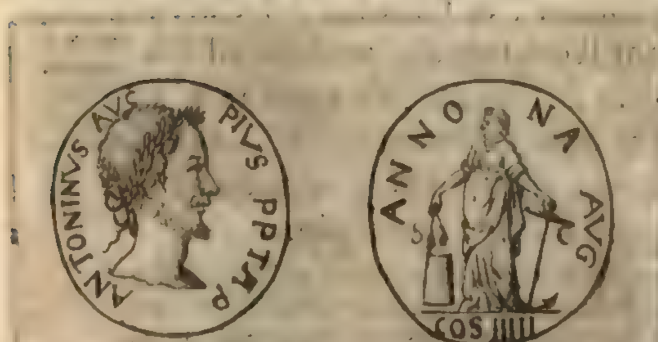
Carolingi diviſerunt Hollandiam in Epiſcopatum & Comitatum.

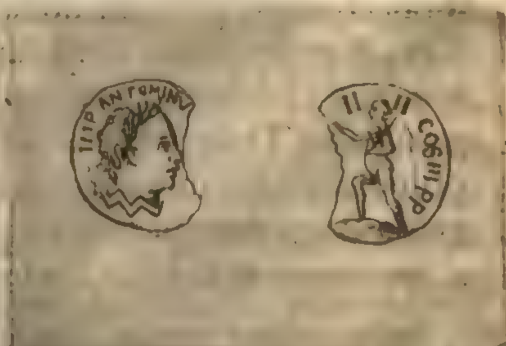
a *Anno quinquies M° C° XCIX°.*] Hæc quidem cum Euſebiani Chronici antiquâ editione conveniunt; verùm alii longè aliam rationem ineunt: quin chronographi plurimum hac de re, inter ſe differunt. Onuphrius enim accuratiſſimus rerum Eccleſiaſticarum, imò & totius Antiquitatis obſervator, Chriſtum ſervatorem hominem aſſumpſiſſe anno à mundo condito 6309. tradit. Ciacconius anno 5580. Perier in Danielem anno 4022. ego curioſiores, ad Baronium, Scaligerum, Genebrardum, Gordonium, Barradium, Ubbonem Emmium, Haræum, amando.

b *Univerſum mundum Ro: ſubegit Imp.*] τὴν οἰκουμένην, vult enim indicare maximam, vel magnam ſaltem Orbis partem Romano tum paruiſſe Imperio, quinimo nec major pars reſpectu Perſarum, Schytarum, Indorum, Germanorum Sarmatarum, Rom. leges agnoſ-

ges agnoſcebat. Poſt hæc verba immediatè inſerit vetus Teutonica tranſlatio ante annos ducentos p. m. facta, quæ M. S. extat in bibl. Trajectina, quædam de Tiberio, Cajo, & Claudio Impp. quæ ut hic deſiderantur, ita & in M. S. meo Beka non habentur.

c *Antonius equidem tranſcendens*,] Quæ hic de Antonio narrantur, fabellę ac ægri ſomnia ſemper mihi viſa ſunt, cum ejus rei nullus claſſicus ſcriptor meminerit. Antonini nominis munitionis ad Rhenum conditæ primus, quod ſciam, Beka mentionem facit, annis plus mille ducentis ignoratæ Interpres Teutonicus paraphraſten hic agens, ne quid ignoraſſe videatur, tempus conditi caſtri Antoniani ſtatuit annum Domini LXV. Accedunt huic auctori, in re tot annis ab ipſius ævo diſſita, Heda, qui variè ſe torquet, ut aliquam ſaltem veriſimilem hujus nominis conjecturam adferat; vel à Marco Antonio triumviro, vel ab Antonia Druſi, vel alia L. Domitii conjuge, vel a L. demum Antonio, Auguſti ſororis nepote, ſed cœcis iſtis conjecturis ſeſe miſerè involvit, nec extricat. Chronicon conſcriptum ab innominato Clerico, qui & Bekæ ævum videtur attingere, ferè gemina cum hoc noſtro ſcribit. Ioannes Gerbrandus Leidenſis & cum eo Chronicon vulgare, ejuſdem eſt ponderis, ut ſunt Friſici ſcriptores Hamconius, Furmerius, Kempius & ſi qui alii ejuſdem farinæ. Verùm mirum videri poterit Adrianum Iunium tam exacti judicii virum, (ut Nobiliſſimum Douzam & cum eo L. Hortenſium prætercam) eo diſceſſiſſe, ut & ſuas ille de Antoninâ urbe divinationes adderet. Fuerint ſanè Antonius primus, M. Antoninus aliique ejus nominis ſexcenti in Belgio, quid inde? ſequeturnè eos propterea ſui nominis opida, caſtra, munimenta ibi condidiſſe, & ex iis illud caſtrum quod poſtea à Wiltis aut Friſiis occupatum, ac demùm à Francis, ut volunt Trajectum dictum ſit, idem eſſe? cum ejus neque volam neque veſtigium à mille & quod excurrit annis apud probatum ſcriptorem invenias. Non poſſum equidem quin obſtupeſcam hanc inveſtigandę vetuſtatis rationem, nimis quàm lubricam & incertam. Verùm tamen cùm ulterius hujus erroris cauſas veſtigo, non aliam invenio, quàm quod, cùm in agro ſuburbano inter arandum vel fodiendum Antoninorum numiſmata paſſim invenirentur, rudes imperitique rei antiquariæ homines, Antoninum quendam loci conditorem finxerint, idque vulgo ſatis credulo facilè perſuaſerint, eamque opinationem ad poſteros tranſmiſerint. Huic rei fidem facere poteſt, quod cum anno C. 1595. Giſbertus Pottrius, juvenis perquam ingenioſus, poëticeſque atque antiquitatis eruditæ ſtudioſus (qui poſt, pugna Flandrica prope Neoportum pro patriâ decorè occubuit) & ego deambularemus circa Burgum (locus eſt in agro Trajectino haud procul ab urbe, ubi caſtrum olim Vechten ſitum fuit) ad veteris Rheni ripam, à puero opilione ejus loci duo nobis oblata ſint Romana numiſmata ab ipſo ibidem inventa, æreum unum, quod majus, ex plumbagine alterum, quæ Antoninorum nomen præferebant, utriuſque formam, hic exhibeo.

d *Seceſſit in Hollandiam*,] Hollandiæ nomen recentius eſt, & poſt mille tunc annos ignotum; nec audiendos puto, qui nobis Olenium Romanum vel ut alii, Friſium obtrudunt ejus nominis auctorem; ut ſuo poſt loco dicetur.

e *Quoadusque vulgus Slavorum.*] Id factum Friſii tradunt anno C. 183. ſed nullo idoneo auctore; nec enim ante tempora Francorum, Wilti aut Slavi Scriptoribus memorati.

f *Munitiſſimum caſtrum Wiltenburch,*] Wiltenburch caſtrum, cujus frequens in monumentis noſtris memoria, à Wiltis Slavorum populis extructum non magnopere abnuerim, ſed quo tempore omnino in obſcuro eſt: neque iis ego aſſentior, qui illud à Trajecto diverſum faciunt, & ejus relliquias extare eo loci volunt, qui vulgi errore etiam nunc Wiltenburg dicitur, cum ibidem Fethna caſtrum ſteterit, quod aliud à Trajecto fuit, ut ex donatione Caroli Martelli de caſtris Trajecto & Fethna liquet; & territorium quod modo Vechtenſe vocatur, ſatis indicat. Beda etenim, non malæ fidei ſcriptor Wiltaburg cum Trajecto unum facit; cui adſtipulatur Ubbo Emmius doctiſſimus Friſiæ hiſtoricus. Sigebertus quoque VViltaburg locum eſſe qui poſt Ultrajectum dictus ſit, evidentibus verbis oſtendit cum quo facit Hucbaldus. Quin & Chronicon Richmicum Amelii Stokii in eâ ſententiâ fuit, cum dicat.

Op (Willebrord) quam t'Utrecht
Dat Wiltenburg hiet te voren.

Neque ullum vidi vetuſtiorem ſcriptorem qui Wiltenburg à Trajecto ſepararet, quamvis ſint rerum noſtratium non omnino rudes, qui illam vocem Wiltaburg apud Bedam ex notis marginalibus in textum irrepſiſſe, & ſeriùs ac poſt poſtremas demum Normannorum invaſiones natam volunt.

g *Valentinianus XLVIII, a. Iul. Caſ.*] Hic numerus non conſtat, plures enim Imperatores in hoc calculo omiſſi, qui & titulo & munere Imperatorio uſi & defuncti ſunt.

h *Rebelle vulgus.*] In ſup. d. Teutonica tranſlatione eſt: **Dat ongehoorſame diet**: **Diet** autem vetere linguâ Teutonicâ plebs, vel vulgus dicitur, unde Diederic. populi dives, quod idem cum **Volcrijc**/ & male Theodericus ſcribitur. Hinc de tranſlationis, cujus aliquando in hiſce notis memini, antiquitate conſtare poterit.

i *Friſiam ſibi primo ſubjecit.*] In Teutonico, annus Friſię domitæ habetur 409, à Chriſto nato, cujus quoque veſtigium in M. S. meo Latino ſupereſt: nullum tamen, eo anno Valentinianum Rom. præfuiſſe Imperio, credo.

Primordialis eccleſia conſtructa in honorem S. Thomæ.] De hoc templo S. Thomæ primi Germanorum Apoſtoli, vide, quæ Wilhelm. Lindanus in præfatione Epiſtolæ exhortatorię ad Holland. ſcripta reliquit. Annum conſtructæ Eccleſię in paraphraſis Teut. habet DCXLII. quo tempore Dagobertus primus Francorum regnum tenebat; adde & quæ Heda eam in rem collegit in principio hiſt. Tr.

k *Dilapidaverunt prima fundat. Eccleſiam.*] Id eſt, diſſiparunt vel deſtruxerunt. Eſt autem dilapidare vel potius delapidare propriè lapides auferre.

l *Ex tractatu de proprietatibus rer.*] Sunt qui hæc ab alio ad texta non à Beka ſcripta volunt, quod Bartolom. Anglicus de Sleinville, qui 18. libb. de proprietate rer. olim ſcripſit, poſt Bekam noſtrum vixiſſe dicatur. Cum tamen illum Trithemius Abbas de ſcript. Eccleſiaſticis circa annum C. 1350. Et Balæus de ſcriptoribus Anglicis ex Lelando 1360. in vivis fuiſſe teſtentur, atque perinde eodem tempore alter alterius ſcripta vidiſſe potuerit.

m *Habens lacus & ſtagna.*] Paraphraſtes Teut. reddit **binnen Walen ende Meeren**/ inde fortè Wahalis dicta vernaculâ olim linguâ.

n *Utrecht ſermone Germanico,*] **Outrecht** *vel* **Autrecht** forte ſcribere voluit: Diplomata enim Caroli Magni Lud. Pii, Lotharii, aliorum Impp. vetus Trajectum vocant **Utrecht**/ autem per ſe nihil ſignificat ſed vulgi more corruptè profertur.

o *Dicitur autem Holtlandia.*] De Hollandiæ etymo non una eſt opinio: Sunt qui à lignorum copia ſic dictam volunt cum hoc noſtro; alii à cavitate terræ, ab Olenio nonnulli; Nec deſunt qui ab incitatiore curſu, vulgari lingua, **Hollen**/ quo & gentem ad ſeditiones quaſi pronam traducunt; nomen trahunt: plures Danicam vel Normannicam originem advocant. Sunt qui à fœno Hoylandiam dici malunt. Sic mira inter ſcriptores varietas, nec tamen quæ horum ſententia prævaleat, liquet; niſi quod ad duas, quæ nempe de terræ cavitate, vel à Danorum Coloniâ illud nomen deductum, aſſerere videntur, major pars inclinet. Videantur Nannius Συμμίκτοις libro X Douſa Annalium Hollandiæ lib. VI., Iunius Batavıæ cap. XIII. Cornelius Aurelius lib. I. Bataviæ, Pontanus in Chorogr. diſceptat. Snoyus lib. IV. hiſt. Holland, Iac. Caulæus ſive Braſſica lib. ſin.

lib. ſingulari de Hollandiæ Etymo, P. Scriverius in ſua Bataviâ, & poſt hos Suerius Boxhornius, qui nuper diligentiſſimè Hollandiam ejuſque urbes deſcripſit.

p *Regnum & Imperium.*] M S.tis tam Latino quàm Teutonico eſt. Regnum Francorum & Imperium Romanor.

q *Carolus. (Calvus Rex.)* Ad Simplicem hanc donationem ex Hedæ inditiis, referendam putat Dominus Nordvicenſis quem plerique, poſt eum, ſcriptores ſecuti ſunt. Vide prolixè hac de re agentem Douſam ipſum lib. V. hiſt. Holl.

CATALOGVS EPISCOPORUM TRAIECTENSIUM, COMITVM HOLLANDIÆ.

Willebrordus

Epiſcopus primus.

Saxones inferiores ſunt Friſones.

SIcut Anglicana promit Hiſtoria, Saxones inferiores, qui vulgò dicuntur Freſones, cum innumerâ claſſe Britannicam expugnaverunt Inſulam, quos Papa Gregorius doctor egregius, per Auguſtinum & Mellitum, ut narrat Dialogus, revocavit ad Baptiſmi gratiam, ex quibus quidem inferioris Freſiæ Saxonibus, Divino comitante præſagio, progenitus eſt quidam ingenuus puer, nomine Willebrordus, qui per patrem ſuum Wilgiſum traditus eſt Harpenſis Eccleſiæ religioſis fratribus imbuendus: ubi & idem Iuvenis clericali charactere tonſuratus eſt, & uſque vigeſimum annum (a) ſub veteri diſciplina ſuperexcellenter inſtructus eſt: deniq; glorioſus Adoleſcens de virtute in virtutem gradatim aſcendens, & contemplativę vitæ dulcorem ardenter exquirens, beatum (b) Egbertum Nortanhumbrorum Archiepiſcopum, tanquam ſummæ devotionis magiſtrum, ſubſecutus eſt in Hyberniam, ut ibidem abſque temporali ſollicitudine vitam exerceret heremiticam: à quo quidem Egberto præfatus Willebrordus ſacros Ordines ſuſcepiſſe creditur, & ſub ejus magiſterio frequenter uſque 30. ætatis annum extitiſſe legitur. Demum beatus Egbertus, ut Eccleſiaſtica narrat Hiſtoria, condiſcipulum ſuum Wigbertum deſtinavit in Germaniam, ut ibidem infideli populo veritatem prædicaret Euangelicam. Sed idem Wigbertus obſtante diabolicæ fraudis aſtutiâ, cum barbarici moris rigido populo plerumque diſputans, parum profecit, & infecto negotio verſus Angliam transfretavit.

M. S. Regulari.

Anno Chriſti 690. S. Egbertus Willebrordum cum undecim ſociis in Germaniâ mittit.

Anno Domini D C XC. beatus Egbertus non deſiſtens à bonæ voluntatis inchoato propoſito, quin virum Apoſtolicę gratiæ præfatum (c) Willebrordum præſbyterum cum (d) XI. ſodalibus iterato delegaret in Germaniam ad prædicandum populo infideli fidem Catholicam; feruntur enim hujus beati Willebrordi conſocii principales & fideles in verbo Domini cooperatores, ſanctus videlicet Suibertus, Willeboldus, (e) & Livinus in (f) Orientali Franciâ poſtmodum Epiſcopi Wineboldus Abbas, duo Ewaldi preſbyteri & martyres, Werenfridus & Marcellinus præſbyteri & confeſſores, ac Adelbertus Levita, qui pro

Willebrordus & ſocii à Germanis oriundi.

Chriſto

Chriſto dimiſit Regale patrimonium, & cum beato Willebrordo peregrinum intravit exilium. Et quoniam hi ſancti Doctores propagati fuerunt in Angliâ de (g) ſtirpe Saxonicâ, ideo convenienter prædicare potuerunt Euangelium in linguâ Germanicâ.

An Chriſti 693. Pipinus Francorum Dux pugnas in Radbodum Friſiæ regem.

(h) Anno Domini DCXCIII. Pipinus victorioſus Dux Francorum coadunavit immenſum exercitum plebis & militiæ, direxitq; validam expeditionem contra Radbodum regem Freſiæ. Radbodus autem rex cum innumeris Freſonibus eidem Duci potenter obſtitit, veruntamen, Deo diſponente, victus ſuccubuit. Quapropter Pipinus Dux Willebrordum præſbyterum cum diſcipulis ſuis deſtinavit ad Freſiam, ut ſuâ prædicatione Radbodum Regem revocaret ad Baptiſmi gratiam. Morabatur autem Radbodus Rex apud inſulam (i) Foſetenland, quæ valde ſolennis erat propter ſuperſtitioſam ſectam Idolatriç: ubi ſacerdos Dei Willebrordus prophana delubra Iovis deſtruxit, & tres homines ſatanç pompis abrenunciantes baptizavit: (k) Radbodus verò Rex injuriam Dei ſui ferociter ulciſci diſponens, jugulari juſſit unum de collegio ſancti ſacerdotis per caſum ſortilegii, qui continua prece Deum exorare ſolebat pro conſequenda palma Martirii. Willebrordus ergo perpendens, quod Radbodus Rex nequaquam ab idolorum culturâ deſiſteret, & quod in lucrandis animabus parum proficeret, decrevit Orientalis Franciæ partes adire, & novellæ converſionis catechumenos in fide Catholicâ roborare. Igitur electus Deo ſacerdos magnam congregationem præſbyterorum eligens ad caſtrum (l) Trajectenſe pervenit, quod in poteſtate Francorum Orientalium eo tempore fuit: ubi prope ruinam primordialis Eccleſiæ ſancti Thomç, ſacrum ædificavit in honorem ſanctç crucis (m) oratorium, in quo renativi fontis primo conſecravit baptiſterium, ut Chriſti fideles ob defenſionem caſtellani Trajectenſis ſecurum illuc haberent acceſſum, ad ſuſcipiendum ſacrum Baptiſmatis Sacramentum.

Alias Foſtenlandiæ.

Iupiter in Foſetenlandia cultus.

(n) Anno Domini DCXCIII. Pipinus Dux illuſtris attendens in beato Willebrordo magnam euangelizandi conſtantiam, exorando tandem obtinuit per ſupplicationem aſſiduam, quatenus ipſe vir Dei ad Romanam urbem accederet, & à ſummo Pontifice benedictionem Epiſcopalem ſuſciperet. Sergius autem Papa nominis hujus primus, Angelicâ præmonitus viſione, juxta petitionem Pipini Ducis, Dominicum ſacerdotem condigne ſuſcepit, & eundem in Eccleſiâ ſancti Petri cum ſuperhumerali pallio ſolemniter Archiepiſcopum ordinavit, quem & per aliquanti temporis ſpacium ſecum detinuit, nomenque novum illi, ſcilicet Clemens impoſuit. Itaque beatus Clemens adepta jam Apoſtolicæ benedictionis authoritate, reverſus eſt ad Germaniam, ac in fundo Baſilicç ſancti Thomç prope caſtrum Trajectenſe (o) Canonicorum cœnobitalium conſtruxit Eccleſiam, in quâ cathedralem ſedem ſtabiliri juſſit: Nam & eandem per primitivam benedictionem ſuâ manu propriâ conſecravit.

DCXCVII

Willebrordus creatus Archiepiſcopus à Sergio Papa, dictus eſt Clemens.

Conſtituit cathedram ſuam prope caſtrum Trajectenſe.

Hæc utique ſancta Trajectenſis eccleſia meritò regia plantatio dicta eſt, quæ multis Regalibus prædiis ac Imperialibus privilegiis adornata eſt, in qua plures ſacroſancti Patres priſtinis floruere temporibus, qui tam in morte, quàm in vita multis miraculorum claruere virtutibus. In hac quidem Eccleſia large præbendati ſunt venerandç dignitatis Canonici, qui in horis nocturnis, ſive diurnis continuè non tacebunt laudare nomen Domini: In hac inſuper Eccleſiâ multa ſanctorum corpora de diverſis ſanctuariis & reliquiis venerantur, in quâ nihilominus duorum (p) præpotentium Imperatorum conſepulta viſcera recunduntur.

Commendatio Eccleſiæ Trajectenſis.

(q) Anno Domini 717. Carolus Martellus Dux & major domus Francorum, poſt obitum patris Pipini ducis primam donationem Eccleſiæ Trajectenſi tribuens, contra Radbodum regem de novo rebellantem crudele bellum egit, quem etiam occiſis pleriſque Freſonibus potentiſſimè ſubjugavit. Hic igitur Carolus dictus Martellus Radbodum devictum iterato recepit ad veniam, pro eo, quod abſque dolo promiſiſſet acceptare baptiſmi gratiam. Eodem anno Vulſranus Archiepiſcopus Senonienſis per divinum oraculum admonitus eſt ad Friſiam tendere, & beato Clementi pro convertendis Friſonibus diligenter aſſiſtere, per cujus denique prædicationem idem Rex in fide Catholicâ diligenter edoctus eſt, & ad fontem baptiſterii, ſimulata tamen devotione perductus eſt. Cùm autem idem Tyrannus unum pedem lavacro baptiſmatis intingeret, ut Chriſtianæ fidei ſacram profeſſionem faceret, inſtigante diabolo, requiſivit, ubinam major pars vel numerus Friſonicæ gentis eſſet, an in çœleſti regione, an in gehennali

Anno Chr. 800. Vulſranus Epiſcopus Senonum venit ad Willebrordum ut verior eſt hiſtoria.

MS. Ædificare.

nali damnatione? ſanctus quidem Epiſcopus conſtanter aſſeruit, omnes Friſones incurriſſe perpetuę damnationis ſententiam, qui dudum minimè ſuſceperunt ſacri fontis renativam gratiam. At idem Rex hoc audiens abſtrahendo pedem à baptiſterio, dixit, Malo cum anteceſſoribus meis paganis apud inferos habere contubernium plurimorum, quàm cum paucis Chriſtianis tuis poſſidere regnum cœlorum. Itaque Radbodus Rex ludificatus eſt à diabolo, qui per miſerabilem mortem ab hinc die tertia migravit à ſeculo, poſt cujus interitum beatus Clemens liberè permiſſus eſt ubilibet in Friſia patenter Euangelium prædicare, catechuminos baptizare, Neophytos confirmare, ſacros Ordines celebrare, ac in pagis ſingulis Eccleſias ſeu baſilicas dedicare.

Miracula S. Willebrordi.

Nomen Dei.

Mercurius in Valachria cultus, & à S. Willebrordo devictus.

Miſerabili morte.

Nequaquã & miracula ſanctiſſimi Præſulis præterire ſilentio voluimus, quæ & in libris antiquis de ſanctitate ſuâ ſcripta cognovimus. Contigit enim unâdierũ omnes de comitivâ ſuâ cruciari nimis ardore ſitis intolerabilis, cùm & ipſe viſitaret quaſdam ſecus littus maris Eccleſias ſuæ diœceſis. Vinum enim defecit in utribus, & aqua recens non fuit in illis partibus: Almifluus ergo pater filiorum neceſſitati compatiens, præcepit uni Secretario tabernaculum extendere, & præmodicam in eo ciſternam fodere: Quo facto divus Pontifex tabernaculum ſolus intrans, orationem devotè fudit, & continuò ſalinatica terra dulcis aquæ copiam affluenter eduxit, ita, quod omnes ſitientes abundanter haurirent aquas fontis, & præ ſanctitate beati viri magnificarent omnipotentiam creatoris. Eadem verò ciſterna nunc in territorio de *Heyligelo* patenter oſtenditur, quæ ab inquilinis illic inhabitantibus moderno tempore puteus ſancti Willebrordi dicitur. Accidit itidem ſanctum Clementem viſitare gentilem populum ſuæ diœceſis in Walachria, ubi ſimulachrum (l) Mercurii colebatur in magnâ reverentiâ, cujus ſtatuam idem ſanctus Antiſtes exemplò confregit, & prophanũ idolum dedignanter abjecit, & ecce, cuſtos ejuſdem idoli beatum Antiſtitem mucrone percuſſit in ſummitate capitis, ut injuriam Dei ſui placaret ſanguine ſancti Præſulis, ſed idem graſſator ultione divinâ mox abreptus eſt à diabolo, & inſanabili morbo die tertiâ deceſſit à ſeculo: confeſſor autem inclytus divinâ protegente gratiâ, ſanus omnino permanſit, ac in pagis ſingulis Euangelium pacis conſtantiſsimè prædicavit.

Anno Chriſti 737. S. Willebrordus moritur, cùm ſediſſet annos 40.

S. Adelbertus convertit Kenemarios & Egmundæ ſepultus, claret miraculis.

Chriſti fidelibus.

S. Werenfridus.

SS. Ewaldi.

S. Swidbertus.

S. Willeboldus

B. Walburga.

S. Marcellinus.

(ſ) Anno Domini DCC.XXXVII. Clemens VII. Idus Novembris felicem Creatori reddidit animam, poſtquam annos XL. dignè gubernaſſet Eccleſiam. Cujus ſacrum corpus ad Epternacenſe tranſlatum eſt cœnobium, Ordinis beati Benedicti Treverenſis diœceſis, quod ipſe pridem de patrimoniis diſcipulorum ſuorum ſumptuoſis adornavit ædificiis; ubi meritis ſancti Confeſſoris aſſiduè fiunt miracula, quæ perlucidè conſcripta ſunt in ipſius Hiſtoria. Hic Præſul egregius eo vivente deſtinavit diſcipulos in terminos ſuæ Diœceſis, ad Euangelizandum infideli populo doctrinam æternæ beatitudinis, unde & beatus Adelbertus delegatus fuit in Kenemariam, ubi etiam in fide Catholica novellæ converſationis roboravit Eccleſiam, qui poſt plurimorum gentilium converſionem, & laudabilem vitæ ſuæ conſumationem 7. Calendas Iulii felici fine requievit in Domino, ſepultus apud Egmundam honore congruo, cujus oratorium uſque in hodiernum diem multimodis claret virtutibus, ac in magnis reverentiis continue veneratur à devotis Chriſticolis. Is Confeſſor eximius inter omnes ſancti Clementis conſodales Leviticæ dignitatis extitiſſe legitur, & ideo primus Trajectenſis Archi-diaconus fuiſſe creditur. Sanctus verò Werenfridus ſacerdos præclarus verſus Batuam ad prædicandum miſſus, Eccleſiam de (t) Weſterfuerdt egregiè rexit, & exemplo bonæ vitæ plurimos Deo populos acquiſivit, qui XIII. Calendas Septembris requievit in Chriſto, tumulatus in Heliſto, (u) aliàs in Elſt, ubi beatus Clemens dudum eccleſiam laborioſè conſtruxit quàm in honorem ſancti Salvatoris dedicavit. Duo (x) quidem SS. Ewaldi præſbyteri Nabiam introëuntes Chriſtum prædicando confeſſi ſunt, qui abinde aſcendentes in Saxoniam V. Nonarum Octobris glorioſo Martyrio coronati ſunt: Sanctus verò (y) Suidbertus beati Clementis in verbo Domini fidelis Coepiſcopus poſt plurimorum gentilium converſionem in Domino requievit, Willeboldus equidem Orientalem Franciam adiens Heiſtatenſis Epiſcopus effectus eſt, & VVinebaldus ejus frater Heydelamenſis Abbas ordinatus eſt: quorum Germana fuit beata (z) Walburga, virgo virtutibus inſignis & miraculis præclara. Lebuinus autem ibidem adeptus eſt Pontificium, poſtquam in longinquis terris egregiè prædicaſſet Euangelium. Beatus utique Marcellinus poſt hæc in longitudinem dierum ſupervixit, & uſque ad tempus bea-

pus beati Gregorii populis trans-Iſelam habitantibus eleganter Euangelium prædicavit.

a *Sub veteri diſciplina*] In M.S. meo legitur, Regulari diſciplina. In Teuton. eſt, hooger leeringe/ ut vel altiore aut ſubliniore diſciplinâ, reponi poſſit, Cronicon autem magnum Belg. habet etiam regulari.

b *Egbertum Northumbrorum Archiepiſcopum,*] Quos hic Beka ſecutus ſit auctores equidem ignoro, illud ſcio quod Beda, qui hoc ipſo tempore in Angliâ ſcripſit, & cui hic Egbertus non ignotus fuiſſe videtur, cum non aliter quam virum ſanctum & Chriſti ſacerdotem vocet, & nuſquam Archiepiſcopum vel Epiſcopum dicat; quem vide hiſtor. Eccleſ. Anglorum lib. 3. cap. 27. lib. 5. capp. 10. 11. 24. quod & Molanus in Indice SS. Belgii vidit. Accedit quod in faſtis Anglorum Ingulfo Abbati Croilandiæ additis, nullus eo tempore Egbertus Nortanhymbrorum Archiepiſcopus aut Eboracenſis reperiatur, Meminit Egberti viri Sancti Marianus Scotus ad annum C. 715. Lambertus autem Schafnaburgenſis anno 727. S. Egbertum migraſſe ad dominum tradit. Florentius quoque Vigornienſis venerandi Egberti anno C. 692. mentionem facit: nec ullus horum, etiamſi omnes ante Bekam vixerint, eundem Archiepiſcopum vel Epiſcopum vocat. Unus tantùm Marcellinus in vitâ Switberti Eboracenſem Archiepiſcopum nominat; qui tamen auctor vel hinc optimo jure ſuſpectus mihi ſemper fuit; nec eſt quod hunc tot & tam gravibus ſcriptoribus unum opponas, quem non unâ manu interpolatum mecum antiquitatis noſtræ gnari haud ibunt infitias. Hunc igitur pſeudo-Marcellinum ſecutus videtur noſter auctor, qui inde alios pleroſque ſecum in errorem adduxit. Chronici Magni Belg. ſcriptor Bekam ferè ad verbum tranſcripſit, Gerbrandus, Heda, Snoyus, Vulgare Chronicon, aliique eandem inconſideratè opinionem imbiberunt; inter quos & diligens ille rerum Moguntiæ ſcriptor Serrarius, nimium Marcellino confiſus. Quidam Anglus tranſfuga, in ſuis Antiquitatibus Belg. Egbertum & Abbatem facit; quem tamen Sandelinus noſter, cujus ego vellèm liber de vitâ Willebrordi extaret, refellit, & neque Epiſcopum neque Abbatem fuiſſe aſſerit. Ubbo Emmius lib. 4. rer. Friſicarum de Egberto Epiſcopo dubitare videtur, quamvis ex Marcellino quoſdam, id tradere dicat. Uſuardus inter ſanctos Monachos eundem refert. Ex his omnibus quilibet vel leviter in hiſtoriis noſtris verſatus, ſi modo rectum judicium adhibere voluerit, facilè veritatem agnoſcet: Quo tamen omnem dubitandi anſam præcidam, & illud addendum duxi; Egbertum hunc, de quo agimus, ut ex ſupplemento ad Bedam patet obiiſſe circa annum C. 729. vel, ut alii volunt, paulo citius; Egbertum verò alium ab hoc, Regis nempe Nortahumbrorum fratrem circa annum C. 732. vel 735. demum Archiepiſcopum Eboracenſem VII. effectum eſſe, quod ex laudatis faſtis Anglicanis & Epit. Bedæ, Wilhelmo etiam Malmeſburienſi de Pontificib. Angl. lib. 3. conſtat, quem cum hoc noſtro hactenus ſatis imperitè ſcriptores confundunt.

c *Præfatum Willebrordum*] Willebrordi nomen non uno modo ſcribitur, neque eandem recipit interpretationem: pleriſque Wilibrordus placet, ſic Alcuinus lib. 2. de ejus vitâ: *Pontificis magni Wilibrordi & præſulis almi*: Alii Willigbrodum malunt, vulgus Willebooꝛt dicit. Scrieckius non abſurdè interpretatur Willebeweert/ quaſi voluntates permovens, putatque malè ſcribi Willebooꝛt: Bockenbergius Willigbrodum dictum vult, à liberali panum diſtributione, cum quo facit Molanus, poſſet & dici Wilbrodus abundans pane vel frumenti dives. Hoc certum, nomen eſſe merè Saxonicum, nec à Belgicâ linguâ peregrinum.

d *Cum XI. ſodalibus,*] male antea legebatur IX. ſodalibus, contra M.SS. Codd. & Chronicon magnum Belg. atque adeo Bedam, cujus hæc ſunt verba. *Erant autem numero duodecim.* Nec eſt fere qui diſſentit, quamvis is, Ewaldos Fratres ex hoc numero eximere videatur, neque plures novem hic nominentur. Heda & Bockenbergius Willibrodo hos XI. ſequentes adjungunt ſocios, Suitbertum, Wiliboldum, Lebuinum, Winibaldum, Ewaldos geminos, Werenfridum, Accam, Wigbertum, Marcellinum, Adalbertum. Snoyus hos quoque agnoſcit. Chronicon magnum verò in numero concordat, ſed Accam & Wigbertum innominatos relinquit; & Emmius Winibaldum omittit.

e *Willeboldus & Livinus in Orientali Fr. Epiſcopi,*] Wilibaldus fuit quidem Eichſtatenſis in Franciâ Orientali Epiſcopus; S. verò Livinus, Gandavenſis Epiſcopus dudum ante Willibrodi in haſce terras adventum, anno ſcil. C. 633. martyrio erat affectus. Sed inter Willibrodi ſocios nominandus hic Lebuinus vir pius, Tranſiſſellanorum, ut volunt Apoſtolus, qui Daventriæ requieſcit & ad annum C. 760. perveniſſe creditur, quare ſcribendum putarem, *Suitbertus & Willeboldus in Orientali Fraſia poſtmodum Epiſcopi; Lebuinus, Wineboldus Abbas &c.*

f *In Orientali Franciâ,*] Francia; ſed ſeriùs diviſa fuit in Auſtraſiam & Weſtraſiam, ſive Auſtriam & Neuſtriam i. Orientalem & Occidentalem, de quâ re vide eleganter diſſerentem Cl. virum Io. Iſaacium Pontanum in Originibus Francicis paſſim, quam diviſionem diſtinctè exprimit Godefridus Viterbienſis in Carolo Craſſo Imp: his verbis: *Porro Arnulphus totam Orientalem Franciam, quæ hodie Teutonicam regnum vocatur, i. Bavariam, Sueviam, Saxoniam, Thuringiam, Friſiam & Lotharingiam rexit, & totum Rhenum. Occidentalem Franciam verò Odo tenuit Arnulphi auctoritate.* Adde quæ Goropius Francicor. lib. 3. commentatur,

g *De ſtirpe Saxonicâ,*] Angli enim Saxones à Rege Britannorum, Vortigerio, quem Picti armis premebant, in auxilium vocati, maximam tandem Inſulæ partem ſuis occuparunt, ut Beda lib. 1. cap. 15.

cap.15. hiſt. tradit. Magna autem Saxonicæ Linguæ cum Friſica olim ſimilitudo fuit, & plura hodie Anglicana vocabula cum noſtris conveniunt, dialecto tantum differentia. In Angliæ bibliothecis plures dicuntur etiamnum extare libri M. SS. Saxonicâ linguâ vetere; cujus ſpecimen in notis Seldeni ad hiſtoriam Eadmeri Novorum, habetur, quod difficulter admodum à noſtris hominibus intelligeretur.

h *Anno Domini DCXCIII.* Sigiſbertus in Chronicis: *Anno 694. Pipinus Radbodum Ducem Freſonum bello vicit:* Animadverſione quoque dignum non Regem hic Radbodum, ſed ducem vocari; quemadmodum ap. hunc eundem ad annos 714. 718. apud Marianum Scotum in Anaſtaſio Imp. Ammonium lib.4.c.15. Adonem in Chronico. Annales tamen Francorum Pithœi, & Lamberti Schafnaburgenſis monachi Chronicon Regium illi nomen tribuunt; quos Friſici ſcriptores plerique ſequuntur.

i *Morabatur ap: Inſulam Föſtenlandiæ,*] Foſtenlandia ab Idolo Foſtâ dicta, ut quidam volunt, Inſula ad Albium ſita teſte C. Kempio lib. 2. c. 8. de Orig. Friſ. Ubbo Emmius & Bockenbergius Friſiis conterminam putant; Pontanus Hilligerlandiam eſſe credit, prius Faram dictam olim verò Foetiſlandiam inſulam inter Daniam & Friſiam, lib. v. Rer. Danic. quam opinionem improbat Emmius 2. Friſic. hiſt. Et Hilligerlandiam inter Saxonicas Inſulas ad Albim, non Friſicas referendam vult. Molanus in Indiculo SS. Belgii, ubi de Wicberto agit, ſic ſcribit: *Videtur Foiſtenlandia extremis Friſiorum finibus fuiſſe contermina, quo in loco Tacitus Foſos & Foſitas nominat.*

k *Jugulari juſſit unum.*] Hunc fuiſſe Wicbertum ex Marcellino tradunt Heda, Snovus, Gerbrandus, alii; cujus meminit Beda hiſt. Angl. lib. v. ca: x. ſequentibus verbis: *At verò unus de ſociis ejus* (Egberti nempe) *Wicbertus mundi contemtu, & doctrinæ ſcientia inſignis, aſcendit navem, & Friſiam perveniens duobus annis continuis genti illi ac Regi illius Radbodo verbum ſalutis prædicabit. Neque aliquem tanti laboris fructum apud barbaros invenit auditores,* &c. Qui cum aliquamdiu ad ſuos reverſus quieviſſet; Willibrordo illam quoque provinciam ingreſſuro ſe adjunxerat. Hujus meminêre Uſuardus in Martyr, ad eundem Molanus, Kempius lib.3.cap.8.

l *Ad caſtrum Trajectenſe.*] Hic Friſii urbem celebrem aut oppidum jam olim conditum volunt, quibus Heda, Gerbrandus, Hortenſius, alii accedunt; & ab Antonini Imp. ævo cognitum aſſerunt, At noſter caſtrum tantum agnoſcit, poſt plura ab Antonini tempore ſecula; quod & evidenter patet ex diplomate Car. Martelli. Verùm cum poſt obitum Radbodi jam pace fruerentur, templaque & cœnobia juxta illud caſtrum conſtruerent. Atque ita hic locus quaſi caput provinciæ & ſedes Antiſtitum fieret, multique ibi confluerent quotidie, paulatim in urbem coaluit. Nomen autem Latinum Trajectum, non ab Antonino, ſed poſterioribus Rom. vel Gallis Latinè loquentibus, obtinuit, quod reſpondet vernaculo Trecht. Itinerarium etenim quod Antonini nomen præfert conceptum quidem Adriani vel Antonini ævo, ſed ab aliis, ſequentibus temporibus auctum, & à Mariano Scoto tandem publicatum, Antiquitatis periti tradunt; quod Conſtantinopolis aliorumque recentiora locorum vocabula probant. Quæ verò de Ultrajecti nominis etymo feruntur ab Heda, Hortenſio, aliiſque nauci facienda puto, nec operæpretium in iis enucleandis aut refellendis tempus terere; quod vulgatum nomen Utrecht; depravatum ſit à vetere Trajecto, & vernaculo, Aut Trecht, neque opus habeat id à peregrinâ linguâ, ut alibi à me dictum eſt, arceſſere.

m *S. Crucis Oratorium.*] Annus fundati hujus Oratorii in paraphraſte Teut. eſt 695, cui adſtipulantur Chronicon magnum, & vernaculum ex Gerbrardo, alii in præcedentem illud annum, quod veriùs videtur, conjiciunt.

n *Anno Domini DCXCIII. Pipinus.*] In MS. meo eſt annus 697. Quo autem anno conſecratus ſit Romæ Willibrordus Epiſcopus variant ſcriptores. Beda hiſt. Angl. lib.v.ca. xi. id factum eſſe anno 696. tradit; Chronicon Reginonis longè abit, & procul dubio eâ parte corruptum eſt; Marianus annum ponit 694; Contractus 691; Sigiſbertus 697, qui annum ejus adventus in Freſiam 692. ſtatuit, cum pleriſque is ſit 690. Ado Viennenſis in Chronico antè annum 696. à Sergio P. R. Epiſcopum eum conſtitutum vult, Chronicon Belg. M. non longè abit à Sigiſberto. Ubbo Emmius, Florent. Wigornienſis, Miræus in Annal. Belgicis, Haræus in Pipino Harſtal. Abbas Urſperg, Heda, & major ſcriptorum pars Bedæ videntur accedere. Atque ita veroſimile ſit, quod Willibrordus anno C. 695. ædiculam S. crucis inchoaverit, & ſequenti Romæ à Sergio ejus nominis 1. Pontifice ordinatus ſit Epiſcopus Freſonum, ac deinde Româ reverſus Cathedrale inceperit ædificare templum D. Martino Turonenſ. olim in Galliâ præſuli, ſacratum, 22. demùm Epiſcopatus ſui anno abſolutum.

o *Canonicorum cœnobitalium, &c.*] Abbas S. Gertr. Lovan. in vitâ S. Gertrud. *Quamvis* (inquit) *monaſterium & cœnobium origine ferè pugnent, tamen conſtat ea indifferenter ab auctoribus uſurpari. adeoque ea, quæ videmus hodie Canonicorum Collegia, & Capitula, verè fuiſſe cœnobia & Canonicos ſimul communem vitam duxiſſe, ſimul habitaſſe, ſimul edisse: præter hiſtoriæ fidem faciunt, quæ vocamus clauſtra, periſtylia, Refectoria.* Et Buzelinus Gallo-Flandriæ lib.2.cap.25. de Cyſonio; *Ita ſtatuendum, principio Canonicos habuiſſe ſeculares, ex B. Everardi fundatione, quibus in commune viventibus Abbas præfuerat: deinde portionibus in ſingulos Canonicos diviſis, præpoſitus.* Videatur etiam Molanus libro ſingul. de Canon. Origine & inſtitutis. De Abbate Cathedrali in Aquiſgranenſi eccleſiâ ſcribit. Pet. Beeck in Aquiſgrano ſuo capp. 2. & 4. qui & eodem loco refert Trevirenſes Canonicos circa annum 966. communitatem vitæ regularis mutaſſe, hos ſecutos Spirenſes, Moguntinos, & alios, circa tempora Othonis 3. Imperatoris.

Duorum

p *Ditionum præpotentium Impp.*] Nempè Cunradi II. & Henrici V., quorum memoriam non tantum lapides ſummi chori, ſed & palàm monumenta Trajectenſium conſervant.

q *Anno Domini 717. Carolus.*] Ado in Chronicis ſcribit Radbodum anno 715. Martellum profligaſſe, & Coloniam uſque vaſtando perveniſſe, & anno 717. mortuum; vel ut Regino anno Caroli IV. id eſt, 718. Miræus 719. annum habet. Aimonius verò lib. v. cap. 55. tradit quod Carolus Radbodum *Friſiorum Ducem gentilem adhuc crudeliter rebellantem interfecerit, proſtrato ejus exercitu.* Aimonio concinunt Heda & Douſa. Quæ ſequuntur de Vulfranno Senonenſi præſule, & intinctione Radbodi, propter odium ejus à poſteris confictum crederem, niſi tam conſtanter ſcriptores aſſererent. Illud nihilominus quod à nonnullis ſcriptum, eum triduo, poſtquam ex Lavacro retraxiſſet pedem, repentè expiraſſe, omnino fabuloſum eſt. Nam cum Vulfrannus, cujus auctor noſter meminit, in converſione Friſiorum Willibrordo cooperator, ab anno 700. ad quinquennium tantùm datus, poſt illud tempus abdicato præſulatu monaſterium Fontanellam fuerit ingreſſus, ut Molanus tradit, in eoque anno 720. obierit; Radbodus autem ad annum 717. vel 718. vixerit, omnis hæc de Vulfranno narratio concidat neceſſe eſt. Quod & Furmerius in ſuo Radbodo etiamſi non pauca in ejus ſcriptis à verò aberrantia inveniantur, annotavit.

r *Vbi ſimulachrum Mercurij colebatur:*] De Mercurio Germanorum Deo Bertelius Epternacenſ. Abbas plura in libro de Diis Gentilium. Tacitus de moribus Germ. *Deorum (inquit) maximè Mercurium colunt, cui certis diebus, humanis quoque hoſtiis litare fas habent.* Quod ſup. Beka Iovi factum in Foſtenlandiâ tradit; & Gallis Germaniſque olim commune fuit; ut & Lipſius ad dictum Taciti locum, ex Procopio & Dithmaro, teſtatur. Videri hic quoque poſſunt Cluverius Germ. Antiq. lib. I. ca. 26., ubi copioſè de Diis Germanorum agit. Henr. Erneſt. obſerv. lib. 2. ca. 17. Ex Cron. Saxon. Adde & eruditiſſ. Salmaſium Exercit. Plinian. ad. Solin. Verum enim verò, cum tam crudeles hoſtiæ Mercurio Eloquentiæ, Mercatorum ac furum Deo parum conveniant, credo Tacitum, ut Germanorum linguæ ac rituum parum gnarum, falli eò loco. Neque eſt quod Saxonum Irmenſul huc trahamus interpretantes Mercurii vel Hermetis columnam, quia Hermes Græcis Mercurius vocatur ab eo quod eſt ἑρμηνεύειν, id eſt, diſſerere. Germanos namque ſuos Deos vernaculo ſermone, haud peregrino indigetaſſe eſt veroſimilius, ac ſerius Romanorum numina agnoviſſe, cum nempe ipſorum ſigna ſequerentur, proinde arbitror eos voce Heerman/ non Hermetem, ſed Martem, quaſi exercituum virum vel Deum dicas, exprimere voluiſſe; cui ut ſanguinario numini, humanæ hoſtiæ placebant, quod & Iornandus in Gothicâ hiſt. aſſerere videtur, ita ſcribens: *Martem ſemper aſperrimâ placavere culturâ, nam victimæ ejus mortes fuère captivorum.*

ſ *Anno Domini DCCXXXVII. Clemens,*] Willibrordum ſive Clementem obiiſſe anno C. 736. VII. Id. Nov. refert Molanus in Indiculo SS. Belgii, & ad Uſuardum; cui conſentiunt Annales vulgares, Meyerus, & ſcriptorum plerique, quadrageſimo nempe præſulatus anno. Bartelius tamen ex Theofrido ejus obitum in annum C. 739. conjicit, cui accedit Cl. vir & in ſacris Belgarum Antiquitatibus verſatiſſimus Aub. Miræus in Annal. Abſcedit ab utriſque Doctiſſimus Emmius, lib. 4. hiſt. eum 745. anno deceſſiſſe ſcriptum relinquens, poſtquam totos L. annos Archiepiſcopatu in Friſia fuiſſet functus. Chronici Belgici auctor annum C. 732. Willibrordi præſulatus 56. annum facit, cæterum de tempore mortis convenire videntur. Atqui hanc tantam diſcrepantiam procedere putant, ex eo quod Bonifacius vivente adhuc Willibrordo aliquandiu epiſcopale munus obierit, eique jam ſenio debili, veluti vicarius extiterit, cui proinde annos nonnullos Willibrodo debitos adſcribunt. Accedit quod & de tempore initi muneris ſcriptores non eadem ſentiunt. Atque hinc fit ut ſequentium etiam Antiſtitum annorum calculus non ſemel turbetur.

t *Eccleſiam de Weſterfuert,*] locus hodieque Weſterfoert dicitur, ſupra Arnhemium ultra foſſam Druſianam, haud ita longè ab Iſſeloort/ ubi Iſſula hodierna initium capit.

u *Tumulatus in Heliſto,*] Elſt vicus eſt non ignobilis in Betuâ, ad Lingam fl. itinere fere medio inter Arnhemium & Noviomagum: olim quam nunc celebrior, ob templum & collegium Werenfridianum, in quo ejus viri Leipſana conſervabantur. Vide Indic. SS. Belgii Io. Molani.

x *Duo Ewaldi,*] Horum præter noſtros ſcriptores, meminere Beda hiſt. Anglicanâ lib. v. cap. xI. Uſuardus in Martyrol. Molanus de SS. Belg. Matheus Weſtmon. ad annum 687. Martyrol. Roman. & ibi Baron. Ado Vienn. in Mart. Trith. Abbas lib. 3. viror illuſtr. ord. B. Bened. cap. 139. in Chronogr. Sigiſbertus ad annum C. 693. Harman. Contractus; qui poſteriores à Saxonibus occiſos, juſſu verò Pipini Coloniæ ſepultos, tradunt. Quis verò locus ſit Nabia ſcriptores ignorant, eſt prope Bingium Oppidulum Nabia fl. unde aliquando & *Navim introeuntes* leg. putavi. Quiſquis tamen hic locus ſit, haud ita procul à Colon. Agripp. Saxoniam verſus fuerit, neceſſe eſt.

y *Suitbertus fidelis Corepiſcopus.*] Rerum Pontificiarum ſcriptores, Coepiſcopos dicunt Vicarios Epiſcoporum, qui tamen erant Epiſcopi conſecrati, conferreque Ordines ſacros poterant: Concil. Anthiochenum capp. 8. & 10. Sic in addit. ad Uſuardi Martyrolog. Lantfridus dicitur Coepiſcopus Drogonis Metenſis. Epiſcopi verò qui olim, vide Lexic. Briſſ. & quo nunc deducti, Onuphrium de vocibus Eccl. Differre autem à Chorepiſcopis videntur; lege, Decret. 7. part. diſt. 68. c. 4. imo, prohiberi c. 5. quorum tamen plurima in hiſtoriâ noſtrâ extat memoria, vita Suitberti ſingulari libello conſcripta extat etiam typis publicata, Marcellino, ut fertur, auctore, ſed exſcribentium errore adeò illud ſcriptum vitiatum eſt, ut de veritate in multis dubitetur.

z *Quorum Germana fuit B. Walburga.*] ſequentia quatuor verba neque in meo MS. neque in para-

phraſi Teut. vet. habentur. De Walburge ſic ſcribit Molanus in Indiculo: *Winibaldus & Walburgis in eadem* (ſcilicet Eichſtatenſi) *Diœceſi in monaſticâ vitâ laudabiliter præfuerunt. Sed potiſſima S. Walburg portio habetur Eichſtadij, in ejus nominis monaſterio: ubi adhuc hodie ex ejus corpore oleum* (ut fertur) *defluit, quod multis morbis medetur.* De hac hi extant verſus:

Filia Regis erat; ſed egenam ſe faciebat,
Dives ut in Chriſto regnaret ſemper, &c.

Vitam ejus deſcripſit Wilibaldus Eichſtatenſis, ſive Aureacenſis, à Bonifacio conſtitutus primus Epiſcopus, quæ tamen neſcitur an extet; aliam verò ſatis prolixè deſcriptam à Philippo Eichſtatenſi præſule in lucem produxit Caniſius Tom. 4. Antiq. lect. in quâ plura de ejus fratribus Wilibaldo & Winiboldo B. Willibrordi ſociis. Extat & ibidem Hodœpericon S. Wilibaldi à conſanguineâ Sanctimoniali Heidenhaimenſi, quam ipſam fuiſſe Walburgim quidam putant, conſcriptum. Trithem. de viris Illuſtr. Ord. S. Benedicti, hos liberos dicit Anglorum Regis Richardi.

S. Bonifacius Epiſcopus II.

TEmpore quo ſanctus Clemens Trajectenſem dignè rexit Eccleſiam, ſacerdos (a) quidam Winfridus nomine, natione clarus, ab Angliâ venit in Germaniam, ut prophanum idolatriæ cultum aboleret, ac rudem populum documentis Euangelicis informaret. Quem ex tunc beatus Clemens cum omni veneratione ſuſcipiens obnixius oraverat, quatenus fidelis cooperator ejus in Euangelicâ prædicatione fieret. Winfridus ergo precibus reverendi Pontificis acquieſcens XIII. (b) annos in ſanctâ Trajectenſi manſit Eccleſiâ, convertendo populum à barbarâ gentiliatis idololatria. Demum idem Winfridus animadvertens meſſem multam, operarios autem paucos apud ulteriorem eſſe Germaniam, valedicens Clementi, ſeceſſit apud Maguntiam, ubi verbum æternę beatitudinis prædicare cœpit, & (c) Francos cum Thuringis ab infidelitatis errore, Deo proſperante convertit. (d) Et quoniam Maguntinenſis antiſtes illis diebus obdormivit in Domino, ideoque Carolus Dux Primates cum Prælatis coadunavit in ſanctâ Synodo, poſtulans ut Winfridus ſacerdos orbatæ ſedi præficeretur Epiſcopus, eo quod in converſione paganorum prædicator eſſet inclytus. Igitur idem VVinfridus Maguntinenſis urbis paſtor electus pro Pontificali benedictione Romam aſcendit: quem ex tunc Papa Gregorius hujus nominis ſecundus condignè ſuſcepit, tradens eidem Archiepiſcopalem benedictionem cum ſuperhumerali pallio, imponenſque ſibi nomen Bonifacius, ex favore ſpecialiſſimo. Bonifacius igitur Pontificali fultus honore, reverſus eſt ad Maguntiam, & in finibus ſuæ diœceſis diligenter exturpavit Idololatriam, ita quod paganorum multitudo maxima jam prophanam ſectam refutaret, & Catholicæ fidei documentis ſalutaribus adhæreret.

VVinfridus dictus Bonifacius.

Carolomannus.

VVinfridus Archiepiſcopus Moguntinenſis.

Aliquantis elapſis diebus Bonifacius dolenter intelligens ſanctum Clementem ab hujus incolatu ſæculi transmigraſſe, & Eccleſiam Trajectenſem paſtorali regimine viduatam, congregavit ſanctam Synodum quorundam Epiſcoporum, in qua Lullonem venerabilem ſacerdotem Maguntinenſem ordinavit Epiſcopum, nec mora quin & idem (e) Bonifacius conſentiente Carolomanno duce, navigando Trajectum advenit, & deſolatam in Dei nomine Eccleſiam gubernandam accepit, ne populus per prædicationem ſuam dudum converſus ad idololatriæ ſectam rediret, ſed potius in Dei timore conſtantiſſimè permaneret. Hic igitur Præſul egregius Divini nominis obſequium ampliare volens, condidit infra (f) civitatem Trajectenſem cœnobitalium Canonicorum eccleſiam, oratorio ſancti Salvatoris primordiali vicinam & contiguam. Hæc quidem eccleſia diverſis titulis privilegiata legitur, quoniam vulgariter antiquum Monaſterium pro tanto forte dicitur, quoniam eccleſia Trajectenſis abundè renovata fuit, ſed hæc in ædificio veteris ſtructuræ permanens hactenus irrenovata duravit. Quidam tamen aſſerunt eandem eccleſiam à ſancto Clemente primo ſuperædificatam eſſe, & LXXX. Canonicos in ipsâ præbendatos fuiſſe, de quibus idem Clemens XL. reſumpſiſſet, quos in eccleſiâ ſancti Martini confeſſoris tranſplantaſſet. Si autem hoc ita fuit, veritati non contradicimus. Veruntamen nullam exinde certitudinem ex privilegiis vel Hiſtoriis aliquatenus indagare potuimus.

Bonifacius ſibi ex Synodi ſententia ſubſtituit Fullonem.

Bonifacius ſuccedens S. VVillebrordo, ædificat Trajecti antiquum Monaſterium.

Præſul

Præſul igitur Bonifacius Trajectenſem condignè regens eccleſiam, tanquam fidelis ſervus & prudens, in lucrandis animabus pervigil fuit, & de converſis paganis duplicatum talentum ſuo Domino reportavit.

(b) His diebus diſſenſio quædam exorta eſt inter Eccleſiam Colonienſem & Trajectenſem. Poſtquam enim Bonifacius Archiepiſcopus Trajectenſis, jubente Zacharia Papa, Pipinum (i) Ducem Sueſſionis unxiſſet in Regem Francorum, quem Clemens quidem baptizaverat in regno Germanorum, Archiepiſcopus Colonienſis aſſeruit caſtrum cum eccleſiâ Trajectenſi donatione Dagoberti Regis ad Metropolitatum ſuum ſpectare, & contra præfatus Trajectenſis Archiepiſcopus affirmavit Eccleſiam ſuam ad ſedem Apoſtolicam ſine medio pertinere, quapropter & Bonifacius præſentis epiſtolæ conſultationem ſcribi fecit, quam ſanctiſſimo Patri Domino Stephano Papæ deſtinavit. Diligendo Domino Apoſtolatus privilegio Stephano Papæ, Bonifacius exiguus miſſus Germaniæ Catholicæ & Apoſtolicæ Eccleſiæ optabilem in Chriſti charitate ſalutem. Tempore Sergii Apoſtolicæ ſedis Pontificis venit ad limina Apoſtolorum preſ byter quidam miræ abſtinentiæ & ſanctitatis genere Saxo, nomine Willebrordus, & alio nomine Clemens vocatus, quem præfatus Papa Epiſcopum ordinavit, & ad prædicandum paganam gentem Freſonum transmiſit in littoribus Oceani Occidui. Qui per quinquaginta annos prædicans præfatam gentem Freſonum magnâ ex parte convertit ad fidem Chriſtianam Fana & delubra deſtruxit, & Eccleſias conſtruxit, & ſedem Epiſcopalem in honorem ſancti Martini & Baſilicam in honorem ſanctæ Crucis in loco & caſtello, quod dicitur Trajectum extruxit, ubi prædicans uſque ad debilem ſenectutem manſit, & ſibi coepiſcopum ad miniſterium implendum conſtituit, & finitis longevæ vitæ diebus in pace migravit ad Dominum. Princeps autem Francorum Carolomannus commendavit mihi ſedem illam ad conſtituendum & ordinandum Epiſcopum: quod & feci: Nunc autem Colonienſis Epiſcopus eandem ſedem præfati Epiſcopi Clementis à Sergio Papa ordinati ſibi uſurpat, & ad ſe pertinere dicit, propter fundamentum quoddam deſtructæ à paganis Eccleſiolę, quam Willebrordus dirutam uſque ad ſolum in caſtello Trajecto reppe- rit, & eam proprio labore à fundamento conſtruxit, & in honorem ſancti Martini conſecravit, & refert quod ab antiquo Rege Francorum Dagoberto caſtellum Trajectum cum deſtructâ eccleſiâ ad Colonienſem parochiam donatum eâ conditione fuiſſet, ut Epiſcopus Colonienſis gentem Freſonum ad fidem Chriſti converteret, & eorum prædicator eſſet; quod ipſe non fecit. Non prædicavit, non convertit Freſones ad fidem Chriſti, ſed pagana manſit gens Freſonum, uſque quò venerandus Pontifex Romanæ ſedis Sergius ſupradictum ſervum Dei Epiſcopum Willebrordum ad prædicandum dictæ genti tranſmiſit, qui illam gentem, ut præfatus ſum, ad fidem Chriſti convertit. Et modo vult Colonienſis Epiſcopus ſedem ſupradicti prædicatoris Willebrordi ſibi contrahere, ut non ſit Epiſcopalis ſedes ſubjecta Romano Pontifici, prædicans genti Friſonum. Cui reſpondebam, ut credidi, quod majus & potius fieri debeat præceptum Apoſtolicæ ſedis, & ordinatio Sergii Papæ, & legatio venerandi prædicatoris Willebrordi, (ut & fiat ſedes Epiſcopalis ſubjecta Romano Pontifici; prædicans genti Friſonum, quia magna pars gentis illius adhuc pagana eſt, quam deſtructę eccleſiolę fundamenta diruta, & à paganis conculcata, & per negligentiam Epiſcoporum derelicta: ſed ipſe non conſentit. Sed modò paternitatis veſtrę judicium mihi intimare dignemini, & ſi hoc juſtum ſit, reſponſum, & ſi vobis placeat, quod illi Colonienſi Epiſcopo reddidi, veſtrâ authoritate roborate, ut præceptum Sergii PP. & ſedes illa ſtabilis permaneat. Sic enim nos poteſtis, ſi vobis placet adjuvare, ſi de ſcrinio eccleſię veſtræ exemplare jubeatis, & mihi tranſmittere quicquid præfato Epiſcopo Willebrordo ordinato ſanctus Sergius præcepit & conſcripſit, ut ex authoritate ſanctitatis veſtrę contradicentes convincere & ſuperare valeam. Si autem aliter juſtius ſanctitati veſtræ videatur, conſilium paternitatis veſtrę mihi inſinuare dignemini, ut ſequar. Hanc igitur conſultationis epiſtolam Bonifacius ad Romanam curiam tranſmiſit, qui modico de hinc elapſo tempore, negotio nondum expleto, vitam cum Martyrio conſumavit.

Diſſenſio inter ſedem Colonienſem & Trajectenſem.

Epiſtola Bonifacij ad Stephanum Papam conſultiva.

S. M. collocavit.

MS. Dicti.

De Paſſione B. Bonifacii Epiſcopi & Martyris.

Bonifacius in Friſiam proficiſcitur ad Martyrium.

ANNo (m) Domini DCCLII. Bonifacius inſpiratione divinâ perpendens ſuum inſtare Martyrium ordinavit Gregorium venerabilem virum Trajectenſem Epiſcopum, Ipſe (n) verò cum Eobano coepiſcopo (o) Wintrungo, Waltero ac Adelberto Presbyteris: Haymanno, Skirbaldo & Boſone Levitis, Walkaro, Gundero, Hildero & Bertulfo Monachis, ac circiter 30 ſummæ religionis viris honeſtis Flevi alveum tranſcendens ad infidelem Friſiæ populum navigando devenit, ubi fixis tentoriis aliquantiſper recreationi ſe dedit: denique veritatis præco conſtanter annunciare cœpit Evangelium pacis, ut pleríque Friſones relictâ perfidiâ ſe ſubjicerent jugo Chriſtianæ legis. Sed humani generis hoſtis antiquus totis niſibus (*viribus. MS.*) in contrarium obſtans, ſuſcitavit adverſus ſanctos prædicatores, quoſdam cruentos ſatellites, malentes potius occumbere, quàm diabolici ritus paternas traditiones omittere. Sanctus autem Epiſcopus inſanientis vulgi minas omnino parvi pendens exhortantibus diſcipulis codicem conſtanter aperuit, & verbum æternæ ſalutis inſultanti populo prædicare non diſtulit. Carnifices verò ſicut aſpides ſurdæ, paternis monitis aures ſuas pertinaciter obturantes, cum lanceis & gladiis in athletas Dei pertinaciter irruerunt, quos omnes diverſis plagis afficientes ſub die (p) Nonarum Iunii cruentiſſimè trucidarunt. Sancti quidem Martyres, numero LII. perſtiterunt adverſus paganorum inſultus immobiles, benedictionem pro perſecutione præſtantes, atque ſemetipſos ultroneos ad Martyrium offerentes; qui in vico Doccum pro Chriſti nomine pariter interemti ſunt, ac in præclaro cœli palatio cum palmâ victoriæ glorioſæ laureati ſunt: nec mora quin prophani Friſones feſtinaverunt exinde codicem ſancti Præſulis particulatim ſcindere, & Chriſtianam fidem de finibus ſuis prorſus abjicere: ſed virtus divina ſacrum codicem de manibus tot gentilium conſervavit illaceratum, in quo conſcriptum fuit æternæ vitæ ſalutare documentum. His itaque geſtis cruenti carnifices de ſtrage ſacrorum Martyrum exultantes reverſi ſunt ad propria, ut epulando diem feſtum agerent in magnâ lætitiâ, & ecce miraculum inauditum. Quoniam omnes (q) panes eorundem graſſatorum converſi ſunt in lapides, qui pro memoriâ ſanctorum Martyrum hodierno tempore ſervantur apud Friſones. Quidam verò Chriſti fideles collectis XIII. corporibus prædictorum Sanctorum Martyrum tranſiverunt Flevi alveum repentino navigio inhumantes eadem in eccleſiâ ſancti Salvatoris Trajectenſis, honore congruo; corpus (r) autem ſancti Bonifacii precioſi Martyris per miracula divinitus oſtenſa, tranſlatum eſt ad Fuldenſe Monaſterium ordinis beati Benedicti Maguntinenſis diœceſis, quod ipſe pridem infra ſolitudinem Buchoniç ſuper Fuldam eleganter extruxit ad perennem laudem ſui nominis: ubinam & idem glorioſus martyr diverſis claret virtutibus, & in magnâ reverentiâ frequentatur à devotis Chriſti fidelibus. Hic electus Deo Pontifex eccleſiç Trajectenſis ſecundus Archiepiſcop. fuit, quam à (ſ) tranſitu ſancti Clementis XVI. annis ſtudioſè rexit. Poſt cujus necem eccleſia Trajectenſis rudis & adhuc tenerâ metropolitanâ dignitate caruit: quoniam adverſus eccleſiam Colonienſem magnis opibus abundantem de cætero ſtare non potuit. Tota nihilominus eccleſiæ Trajectinæ Diœceſis poſt modicum (t) tempus ex feritate Danorum tantundem pene depopulata fuit, & terra non habens agri colonum aliquanto tempore ſpinas & tribulos germinavit. Quapropter Epiſcopi Trajectenſes urgente magnâ neceſſitate, Romanam curiam pro Archiepiſcopali benedictione viſitare nequeuntes, ſuſceperunt à viciniori (u) metropolitano ſimplicem benedictionem; ſicut Abbates, ſine mitrâ pontificali longo tempore celebrantes.

Bonifacius cum 52. ſociis Doccumi occiditur.

Panes mutantur in lapides.

Corpus Bonifacij Fuldam tranſlatum.

Videkindus princeps ulterioris Friſiæ mortem ſanctorum ulciſcitur.

Nequaquam & hoc taciturnitate præteriri debet qualiter Deus acerbam ultionem de precioſâ morte ſuorum militum ſuſcitavit (x). Widekindus (y) enim Princeps ulterioris Friſiæ cum innumeris bellatoribus Lavicam pertranſiens comitatus de Oeſtergou & Weſtergou in vaſtam ſolitudinem redegit, ac omnes indigenas eorundem comitatuum in ultionem ſanctorum Martyrum Deo vindicante, trucidavit.

M. S. Martyrum.

a *Sacerdos quidam Winfridus nomine.*] A Romanis, qui Germanica nomina, ut barbara, aſpernabantur, quia erant pronuntiatu difficilia Bonifacius dictus, quaſi is Germaniam auſpiciis Papę Rom. face

face

face bonâ, illuſtraſſet. Interpretatur autem Winfrid acquirens pacem; vel ut Scrieckius, Victor pacificus. Videatur & Serrarius Rerum Moguntiacar. lib. 3. Not. 16. Neque obſervatu hic indignum, aut præter rem videtur, quod veteres Franci, Germani, Angli, etiam Chriſtiani effecti, propria nomina ex vernaculo ſermone ſuis imponi curaverint, ut ex hiſtoriis medii ævi, & diplomatibus fit palam; eumque morem diu retinuerint. Sed paullatim quo Chriſtianæ pietatis memoria rudibus adhuc animis melius inſtillaretur, & quæ ad religionem facerent firmiùs mentibus inhærerent, viſum majoribus noſtris haud inconſultum nomina Hebraica, Græca, Latina illorum, quorum operâ Chriſtianitas per orbem promota maximè videretur, liberis ſuis imponere, quæ jam cum tempore & uſu, adeo ſunt nobis facta familiaria, ut vel vix à vulgo a vernaculis diſcernantur.

b *XIII. Annos in S. Traject. Eccl.*] Hinc patet Winfridum Clementi Willebrordo fuiſſe cooperatorem ac (ut vocant) Coëpiſcopum, & ex Othone refert Serrarius in Moguntiacis, quod Willibrordus poſt mortem Switberti, & Vulfranni in Winfridum voluerit transferre Trajectenſem Epiſcopatum. At non 13. ſed 3. tantum Wilbrordo adfuiſſe eum annos apertè tradit. Si cui lubido plura de hâc re ſcire, & exactius omnia de Winfrido ſeu Bonifacio deſcripta legere, adeat Serrarium lib. 3. rer. Moguntiacar; Wilibaldum de S. Bonifacio; Othlonem in vitâ S. Bonifacii; Browerum lib. 2. Antiq. Fuldenſ. Epiſtolas Bonifacii à Serrario editas, præter noſtros ſcriptores, in quibus abundè inveniet, quo ſitim expleat.

c *Francos cum Thuringis convertit.*] Orientales nempe Francos in mediâ Germaniâ habitantes, quorum caput Herbipolis ſive Wurtzburg/ quæ hodie Epiſcopali ſede & ducatu nobilis urbs.

d *Et quoniam Mogunt. antiſtes illis dieb. obierat &c.*] Bonifacius dicitur ſucceſſiſſe Gervilio, ſive Gerwilievio XVI. Moguntinenſium Antiſtiti, qui procurante ipſo Bonifacio, quod patris cædem in Saxonem vindicaſſe ſuâ manu diceretur, remotus erat; Idque ante annum 720. contigiſſe ex eo ſequeretur, quod eodem anno juſſu Gregorii 2. P. R. à Bonifacio Archiepiſcopo Moguntino (Onuphrio teſte) celebrata ſit in Germaniâ Synodus, & Marianus Scotus ſcriptum reliquerit, quod *Gregorius Papa anno 715. ordinaverit Bonifacium Scotum* (hæc ejus verba ſunt) *Epiſcopum Moguntinum.* Verùm cum Othlonus expreſsè tradat, Bonifacium favore Karlomanni, & Pipini fratrum in locum *Gervilij* ſuffectum, quod dubio procul poſt mortem Martelli factum fuit, qui anno Chr. 740. vel 741. mortuus traditur in Annal. Francicis antiq: neſcirem ſane quam huic rei conciliationem inirem, imò plane hic mihi aqua hæreret; niſi doctiſſ. Miræus lampadem pertuliſſet qui in Notat. ſuis ad Epiſtolam Bonifacii, quæ eſt cap. 9. Cod. piarum donationum, hanc rationem iniit: Bonifacium anno C. 704. ex Britanniâ primùm in Friſiam veniſſe, inde Romam profectum, à Gregorio ſecundo Pontifice prædicandi in Germaniâ accepiſſe poteſtatem, & anno 719. poſt Radbodi mortem, ſecundò veniſſe in Friſiam, ac tribus annis Wilibrordo fuiſſe cooperatorem. A Gregorio inde tertio, anno 732. incertæ ſedis Archiepiſcopum & Legatum Apoſtolicum creatum; anno C. 742. Ratiſbonæ Synodum celebraſſe, cui Carlomannus interfuit; atque alteram anno ſeq. Leptinis. Anno autem 745. demùm à Zachariâ Moguntinum Archiepiſcopum effectum, & poſt decem annos martyrio affectum: Quam equidem non poſſum, non probare, præ illis, quæ Mariano & Onuphrio peritiſſimis, alioqui Eccleſiaſticæ Antiquitatis ſcriptoribus traduntur; cum hi in externis eò facilius errare potuerint, quod Bonifacium longè ante Epiſcopi dignitate præluſtrem invenisſent.

e *Idem Bonifacius conſentiente Carlomanno Traiectum venit.*) Ex Othilone circa medium libri 2. conſtat Bonifacium, ad ſublevandam ſuam ſenectutem, ſibi in epiſcopatu urbis, quæ dicitur Trecht/ ſurrogaſſe Eobanum Chorepiſcopum ſuum, vel ut alii Coepiſcopum qui cum eodem Bonifacio à Friſiis interfectus fuit, de quo multa Serrarius Mogunt. lib. 3. Not. 45. Molanus in Indiculo, & alii.

f *Cœnobital. Canonicorum eccleſiam Oratorio S. Salv. primordiali vicina.*] Si Epiſtolæ Bonifacii ut à Clariſſ. Miræo edita eſt, fidem dabimus, Willibrordus ſedem Epiſcopalem & Eccleſiam in honorem S. Salvatoris conſtruxit. Sed Annales noſtri Bonifacium faciunt auctorem collegii S. Salvatoris, & Willibrordo cathedrale templum D. Martino dicatum, aſſerunt: quibus concinunt verſus olim ad exitum templi prope turrim ſuſpenſi:

Primitus eccleſia Sancti Thomæ prope caſtrum
Trajectum, quam gens Friſica fregit atrox:
Sed prior Antiſtes dominus Clemens ob honorem
Sancti Martini poſt renovavit eam.

Ego autem N. L. arbitror, remque illam dubiam, cum hoc noſtro auctore, relinquo.

g *Hiſce diebus diſſenſio quædam exorta &c.*] Heda hanc controverſiam ab Hilpero, ſive Hilperto Bonifacio motam ſcribit, quem videntur alii Hildegarium nominaſſe, vel Hildegerum. De hâc re ſic ferè Chronicon Magnum Belg. *Annus Leonis 3. Imp. 15. qui fuit circa annum Domini 732. fuit ſecundum Bedam 36. annus S. Willibrordi primi Vltraject. Epiſcopi. Et uſque ad hæc tempora habuit Colonienſis Archiepiſcopus unum tantum ſuffraganeum, videlicet Leodienſem: Vltrajectenſis fuit ſecundus: &*

alij tres cæperunt ſub Carolo Magno, nimirum Mindenſis, Monaſterienſis & Oſnaburgenſis. Vetuſtiores,
quod ſciam nihil tradiderunt, & quæ in Epiſtolis Zachariæ P. R. extant, videntur his contraria, ſic
enim ad finem Epiſt. 138. ad Bonifacium legitur: *De Civitate illa quæ nuper Agrippina vocabatur*
nunc verò Colonia, juxta petitionem Francorum per noſtræ auctoritatis præceptum nomini tuo Metropolim
confirmavimus, & tuæ Sanctitati direximus pro futuris temporibus ejuſdem Metropolitanæ Eccleſiæ ſtabilita-
tem. Hinc videri poſſet, quod tempore Bonifacii dignitas Archiepiſcopalis Colonienſi adhuc con-
troverſa fuerit & nova, quæ tum demùm ad inſtantiam principum Francorum per Bonifacium fue-
rit authoritate Ro. Pontificis ſtabilienda. In aliâ verò Zachariæ P. R. ad Bonifacium Epiſtolâ, quæ
Extat apud Serrarium Rerum Mogunt. lib. 3. ex Othlone lib. 2. de vitâ Bonif. ſequentia verba,
hanc diſceptationem, non tantùm dubiam reddere, ſed & penitus tollere, ut minus veroſimilem,
aut certè non hujus loci, videntur: Scribit enim Pontifex: *Eccleſia Moguntina perpetuis temporibus ti-*
bi & ſucceſſoribus tuis in Metropolim ſit confirmata, habens ſub ſe has civitates, id eſt, Tungras, Coloniam,
Wormaciam, Spiratiam & Trectis. En quantæ hic contradictionis & incertitudinis materia, cum Pon-
tif. Rom. paulatim per Germaniam ſuam auctoritatem poteſtatemque extendere inciperent, &
primi illi doctores ab ambitione, (quæ nunc inter eccleſiæ præſules regnum tenet,) alieniores eſ-
ſent: ac perinde credibile ſit, haud ita exactè bonos iſtos viros tempora titulosque honorum obſer-
vaſſe, cum Willibrordus, Suitbertus, Winfridus, Lullus, Eobanus, Gregorius ſimul ferè abſque
ullâ æmulatione verbi ſementem feciſſe tradantur.

h *Pipinum Ducem Sueſſonum unxiſſet.*) Id factum plerique ſcriptores tradunt anno C. 750; pauci ve-
rò in annum ſequentem rejiciunt; ſed Annales Francorum Pithœi, ut & Fuldenſes, Urſpergenſis
quoque Abbas, & Otto Friſingenſis præſul, annum ejus coronationis ſtatuunt 752.

i *Diligendo Dom. Apoſtolatui pr. Stephano PP.*) Exſtat hæc in lib. Epiſt. Bonifacii nomine editarum
à Serrario, num. 97., eamque in ſuo Cod. piarum donat. vulgavit. R. V. Aub. Miræus, qui pu-
tat hanc anno 754. ſcriptam, Anno Stephani R. P. 3. tertios, ut Onuphrii calculus habet, cum Bo-
nifacius ſequenti anno à Friſiis occideretur. Sunt nihilominus qui fictitiam eam putent, neque in
vetuſtoribus Codd. Epiſtol. Bonif. inveniri tradant.

k *In Honorem S. Martini.*) Hic tam Serrarii quam Miræi editio habet. *In honore S. Salvatoris conſti-*
tuens in loco, & caſtello quod dicitur Trajectum & in illa ſede & Eccleſia S. Salvatoris, quam conſtruxit præ-
dicans, &c. Contrà quàm, non tam hic textus; pro quo M. SS. & paraphraſis Teut. antiq. atque
maxima ſcriptorum pars faciunt; ſed & diplomata ſequentium Epiſcoporum & Principum; quo
templum hoc, quod Salvatoris dicebatur, poſtea de Bonifacii nomine vocarunt; ut ex donatione
Adelheidis Comitiſſæ anni 1088. Burchardi Anni C. 1108 & Godebaldi Epiſcoporũ anni 1118.
Mechtildis Reginæ 1125. Conradi Imp. 1145. palam fit. Niſi fortè propter Leipſana ejus, in
hoc condita, ita quis dictum crediderit.

l *Anno Domini DCC LII. Bonifacius &c.*) De anno mortis Bonifacii cum hoc noſtro conveniunt,
Chronicon vulgare ex Genebrando, M. S. meus Beka, paraphraſtes Teut.; Regino, & Bocken-
bergius, : 754. volunt, Annales Pipini, Contractus, Marianus, Sigiſbertus, Math. Weſtmonaſter.
Meyerus, Baron. ad Martyr. Rom. Hincmarus in Epiſt. Appendix ad Bedam, Plures cum anno
755. martyrio affectum tradunt: inter quos, Abbas Urſpergenſis, Otto Friſing. Florẽtius Wigornienſ.
Godefridus Witerbienſis, Lamb. Schafnaburg. Abbas Trithemius in compend. *reg. Franc.* Ubbo
Emmius, Browerius in hiſt. Fuldenſi, Serrarius in Moguntiacis, Molanus in Indiculo SS: Belgii,
Miræus in Ann. Belgicis, Bellarminus de ſcript. Eccleſ: Balæus de ſcript. Anglicis, Haræus in
hiſt. Brabanticâ, Cratepolius de SS. Germaniæ.

m *Ipſe cum Eobano Coepiſcopo:*] Eobani hujus meminerunt Uſuardus, Notgerus, Rabanus in Martyro-
logiis, Willibaldus & Othlo in vitâ Bonifacii, Molanus in Indiculo SS. qui hunc Trajecti ad S.
Salvatorem ſepultum tradit; Martyr Rom. aliique eundem nunc Epiſcopum, nunc coepiſcopum,
immo Choroepiſcopum dicunt: Sed cuilibet ut ante dixi, propius illorum temporum conditionẽ
inſpicienti clarum eſſe poterit, Antiſtites illos minus ſollicitos fuiſſe de titulis, adeoque ab ambitio-
ne hujus ævi alienos, ut Epiſcopi, præſulis, Abbatis, preſbyteri, Sacerdotis nomine contenti, lo-
corum ſplendidos titulos ſæpenumerò neglexerint: Hinc & Koniochum, Switbertum & hunc Eo-
banum Epiſcopos invenimus, qui in vineâ Domini apud nos multum laborarunt, etiamſi in catalo-
go Epiſcoporum non habeantur. Eobani autem corpus Lullus Moguntinus Præſul Trajecto Er-
fordiam tranſtulit unà cum Adalbarii, teſte Pet. Cratepolio.

n *Wintrungo*] Apud Othlonem hi numerantur Bonifacii ſodales, *Wintrung Walkeri, Adalheri, Hamunt,*
Skirbalt, Bderſo, Vaccar, Kundechar, Williheri & Hadolf. Heda tantùm Eobanum & Adalarium recen-
ſet. Wilibaldus ſupradictos ita exprimit: *Wintrung, Waltheri, Helberi, Hanun, Waſa, Wacchar, Gund-*
Wacchar, Illehere, & Barthovulf. Rabanus, *Wintrunge, Stibalde, Boſan, Harmunde, Æthelhere, Wac-*
care, Gundacare, Wilbere, Hadoulfe. Sic fere Notkerus; niſi quod *Wintrug. Skirwald. Hetbere, Wac-*
char ſcribat; quod tamen is adjungit & Willibaldum de collegio eorundem fuiſſe, id verum quidem
eſſe non negaverim; ſed cum ii occiderentur abſentem eũ fuiſſe, quod Bonifacio ſuperſtes ejus vitã
cõſcripſerit cõſtat. Chronicon vernaculum etiam in nominibus aliquantum variat, ut & Snoyus &
Bockẽbergius. Serrarius autem ipſa nomina diligenter contulit, quem vide lib. 3. Mog. Not. 46. ubi
vitam Bonifacii accuratè deſcribit. Hoc etiam admonendum putavi me ignorare, quid is ſcriptor
qui appendicem ad Bedæ Angl. hiſtoriam adiecit ſibi velit, cum de Bonifacii obitu hæc ſcripta reli-
querit, *Anno 754. Bonifacius, qui & Winfridus Francorum Epiſcopus, cum LIII. martyrio coronatus*
eſt, &

eſt: & proeo Redgerus conſecratur Archiepiſcopus à Stephano P. R. cum conſtet Lullum Moguntiæ, & Gregorium Trajecti ipſi ſucceſſiſſe Bonifacio, niſi fortè is ad alium Winfridum vel Wilfridum in Angliâ Epiſcopum reſpexerit, ut jam ante in Egberto factum, palam feci.

o *Sub die Nonarum Iunii* id eſt v. Iunii ut concorditer in omnibus Martyrol. ſcriptum eſt; niſi quod Kempius Doccomenſis, neſcio quo auctore, Nonis Iulii 782. paſſum Bonifacium perperam tradat, quomodo verò Codices ſacros Chriſtiani recuperarunt, prolixè Willibaldus in vitâ Bonifacii tradit, à quo non longè abit Othelo lib. 2.

p *Panes converſi ſunt in lapides.)* Nihil de hoc miraculo apud Willibaldum, nec Othlonem reperitur, cujus tamen meminere Gerbrandus, Snoyus, vulgare Chronicon, Ubbo Emmius in hiſt. Friſicâ, qui poſtremus dicit, ad rei memoriam poſteros etiamnum hoſce lapides conſervatos voluiſſe. Kempius in Friſicâ ſuâ hiſtor. lib. 3. aliam hujus fabellæ cauſam narrat, meâ opinione, æque veram, hoc modo: *Ibidem* (de Bonifacio loquitur) *cum panem peteret à Freſonicâ muliere, veras habet fama, dum in fornace coquerentur, illa negabat ſe habere panem, & cum D. Martyr inſtanter peteret, illaque inſtantius negaret, additâ imprecatione divâ, ut ſi haberet in lapides converterentur, & continuò in lapides converſi ſunt.* Simile eſt quod de crine, caudæ inſtar in occipitio poſterorum, qui martyres occiderant, enato, idem Kempius, & cum eo R. Snoyus indictum non reliquêre; cui reſpondent ea; qui præciſa equi D. Thomæ caudâ illum ludibrio habuêre, Polidorus Angl. hiſt. 13. lib. fabulatur.

q *Corpus autem S. Martyris Bon.)* Quomodo illud Trajectum primùm, ac inde ad Fuldenſe Monaſterium ſit tranſlatum, prolixe non ſine intercurrentibus miraculis narrant Willibaldus, Othlo, & ex recentioribus Serrarius de reb. Moguntior. Originem verò & progreſſum Fuldenſis mon. omnium accuratiſſimè deſcribit Criſtoph. Brouwerus, ſingulari opere.

r *A tranſitu S. Clementis xvi. ann.* Hoc tempus plerique ſcriptores Bonifacio tribuunt; totque annis eum eccleſiæ Ultrajectinæ præfuiſſe volunt auctor Chronici vulgaris, Ioh. Gerbrandus, Heda, Snoyus, Molanus, Bockenbergius. Si tamen Serrarium Rer. Mogunt. lib. 3. Not. 54. diligentiſſime hanc rem expendentem ſequamur, ipſum vix quatuor, integros annos, vel paulò plus Trajectinæ Eccleſiæ operam ex profeſſo dediſſe, reperiemus, tres vivente adhuc Willibrordo, & unum poſt ipſius mortem; cui rationi calculum videtur addere doctiſſ. Miræus Cod. donat. piar. eique rei non incommoda admonitio ſuprà à me facta, de neglectis honorum titulis ab illorum temporum doctoribus talium incurioſis, cum incertæ ſedis Epiſcopi haberentur.

ſ *Poſt modicum tempus ex feritate Danorum,)* Annales Francorum ante annum Chriſti 800. parum de Danorum aut Normannorum in has terras incurſionibus meminerunt; ita ut ſi quid à vicinis damni hæc diœceſis eo tempore paſſa eſt, id Saxonibus, Francis rebellantibus, acceptum referre debeat.

t *Suſceperunt à viciniori Metropol.* &c. Hinc Brouwerus in hiſt. Fuld. Gregorium nunquam Epiſcopum conſecratum, ſed ſecundi ordinis antiſtitem fuiſſe, graduque preſbyterum & Abbatem; In principum tamen diplomatibus eidem & ſucceſſoribus ejus fere Epiſcopi tit. tribuitur.

u *Suſcitavit,)* poſt hoc verbum in M. S. meo leguntur ſequentia, ex Othlone: *Nam contigit ex ultione divinâ, ut hi feroces homines occiſis ſanctis viris, recurrerent ad naves eorum, ſperantes in ipſis auri & argenti multam eſſe copiam, intraverunt igitur naves & nihil invenerunt, niſi cibos & vinum, & clericorum veſtes, quæ omnia abſtulerunt, & inebriati vino. Dei nutu ſeu divinâ ultione invicem pugnantes pro prædâ, gladiis & armis quibus ſanctos domini atrociter peremerunt, ſeipſos miſerabiliter occiderunt.* Quæ & in Chronico vulgari & aliis narrantur.

x *Witekindus enim princeps.* Nullus eo tempore ap. Friſones Witekindus Princeps celebratur, niſi ad Saxonem illum Idolorum cultorem, cũ quo Carolus 33. annis bellum geſſit, reſpicias, qui anno demum 782 vel ut Crantzius, 785. ad Chriſti religionem perductus eſt, teſte etiã Georgio Fabritio de reb. Saxonic. At verò magis videntur ſimilia, quæ Emmius lib. 4. Friſic. tradit in hæc verba: *Pipini præfectus, qui in Orientali Friſiâ circa Amaſum tum ferè erat, ſive Friſius is fuerit, ſive Francus, audito facinore atroci, in vindictam juſtâ irâ excandeſcens cum validâ manu Lavicam tranſiit, cohortemque illam nefariam Latronum, quæ à mutuâ cæde ſupererat, univerſam prope ferro perdidit,* &c.

S. Gregorius Epiſcopus III.

CUM beatus Bonifacius Archiepiſcopus diverſas perluſtraret urbes ad dilatandum cultum divini nominis, contigit ut deveniret ad Monaſterium puellarum prope Treverim in ripâ Moſellæ fluminis. Quem ex tunc Adula venerabilis Abbatiſſa cum ingenti devotione collegit in hoſpitio, ſperans ſpiritualem ædificationem audire de tanti patris alloquio, dum autem idem Epiſcopus ad menſam accederet, ut cum

Quâ occaſione S. Gregorius innotuerit S. Bonifacio.

ancillis Chriſti communem refectionem reciperet, ecce quidam ingenuus puer xv. annorum, nomine Gregorius, ſecundum clauſtralem ritum expetiit ab Epiſcopo benedictionem coram diſcumbentibus, Homiliam ordinatè legens, finemque ſuæ lectionis ordine *M.S. cum oratione conſueto.* conſueto claudens. Beatus igitur Bonifacius eandem Homiliam incepit exinde repetere, & circumſedentium animos ad contemplativæ vitæ dulcorem adeo ferventer incendere, ut idem puer Gregorius relictis ſtatim omnibus, ſequeretur eundem Epiſcopum, qui diebus illis iter arripuit ad convertendum Turingiæ populum. Eidem igitur Epiſcopo jam dictus puer uſque ad maturam ætatem irrevocabiliter adhæſit, ac ipſius fidelis compar in verbo veritatis ubique fuit: Demum verò, ut prædicitur, beatus Bonifacius infidelis Friſię pagos adiens, & Martyrii palmam cum ſummâ devotione deſiderans, ſubſtituit Gregorium Trajectenſi Eccleſiæ ſuccedentem Epiſcopum, quem veraciter agnovit virum ſanctum, dignum & idoneum: Quantæ verò charitatis & benevolentiæ jam dictus Pontifex in Epiſcopatu ſuo vixit, tractatus de vitâ ſive converſatione ſuâ, lucidiſſimè manifeſtat: hic idem Epiſcopus deſtinavit Lyſvinum, Marcellinum ac Willibaldum ad partes *Lebuinum.* Tranſiſellanas prædicare ſanctum Euangelium, ubi poſt plurimorum converſionem idem Lyſvinus apud Oudenſeel migravit ad Dominum.

His temporibus, ſcilicet Anno Domini DCCLXIII. ſtellæ ſubitò viſæ ſunt quaſi de *Portentum.* cœlo cecidiſſe, ita quod plærique nimium perterriti, putabant mundi terminum imminere.

Beatus quidem Gregorius Chriſti confeſſor eximius grandevę ſenectutis, paralitico morbo diu deditus, Clero valedicens, à populo delatus eſt ante ſancti Salvatoris eccleſiam, *Mors & ſepultura S. Gregorij.* ibique ſacrâ communione ſuſceptâ VIII. Calendis Septembris felicem creatori reddidit animam. Is confeſſor inclytus eccleſiaſticæ ſepulturę traditus, illic honorificè requieſcit, qui Trajectenſe Pontificium cum diligenti ſtudio (c) longo tempore gubernavit.

Gregorius hic natione Germanus, Trevirenſis Diœceſis, teſte Chronico magno Belg. cœpit annò 753. ſeditque annos 26. quod pugnat cum Bockenbergio, Chronico vulgari, aliiſque cujus nullam conciliationem video, in tam obſcurâ temporum luce, & dubiis rationum calculis. Claro a. genere ortum volunt, & Adulam ejus aviam Dagoberti Regis filiam: cujus tamen rerum Francicarum ſcriptores non meminerunt. Sunt & qui Gregorium origine Angloſaxonem, ac Alberici ſucceſſoris conſanguineum credunt.

Deſtinavit Lyſvinum] Ita M. S. & Teut. Paraphraſtes cùm Lebuinum ſcribere voluerint: & male exemplaria tam impreſſa quam M.S. hæc tria nomina, Livinus, Lijſwinus, & Lebuinus confundunt. Hic verò de quo agit, Lebuinus cujus Leipſana Daventriæ in templo eidem dicata quieſcunt unus ex ſociis fuit Willebrordi, qui cum ipſo ex Angliâ in has terras venit. Sed hic monendus es Lector Cratepolium errare lib. de SS. Germaniæ, cum Lebuinum preſbyterum anno C. 784. in vivis fuiſſe ſcribat, qui anno 690. ex Angliâ profectus erat: ſane admodum longęvus fuiſſet & centeſimum ætatis annum longè ſupergreſſus, ſi verò ſcripſiſſe hunc aſſerere volueris.

b *Anno 763, Stellæ ſubitò viſæ*] Hæc habet & Sigebertus in Chron. Regino, Contractus Lambertus, qui addunt de intenſiſſimo frigore & duriſſimâ ejus anni hyeme.

c *Longo tempore gubernavit*, Nempe 23 annis ut ex annal. vernaculis Bockenbergius, Snovus, Molanus. Deceſſit autem anno C. 784. vel ut Cratepolius 782. æt. 70. Vbbo Emmius longè diſcedit, & Gregorium anno 768. mortuum tradit, quem anno proximè ſequente ſecutus eſt Rex Pipinus; cujus obitus annus concordi omnium ferè ſcriptorum ſententiâ in finem anni 768. incidit. Nam quod vetus auctor à Pithœo editus habet annum 765. ab errore eſt, quem corrigunt Annales Fuldenſes, qui ſunt iidem cum Pithœanis, ſed auctiores. Si Chronicum Magnum Belg. ſequamur, ut ſupra dictum eſt, anno 778. vel ſequente eum mortuum ſtatuemus. Quidquid ſit parum certi de anno mortis, tam hujus, quam aliquot ſequentium Epiſcoporum haberi poteſt; quod & Heda vidit, & fruſtra conqueſtus eſt; hoc interim conſtat Gregorium ſub Carolo Pipini F. vixiſſe, & ab eo confirmationem privilegiorum impetraſſe, quæ apud eundem extat, qui & ſediſſe Gregorium ann. 22. putat.

Aelbricus Epiſcopus IV.

VEnerabilis pater Aelbricus de partibus Eboracenſis diœceſis ex Angliâ fuit oriundus, qui pro laudabili converſatione ſuâ Trajectenſis eccleſiæ Canonicus eſt electus. Hic Aelbricus veteraſcente beato Gregorio, totius Epiſcopatus fidelis diſpenſator deputatus, condignè clerum rexit, & populum; quem & poſt idem Gregorius ſe ventu-

ſe venturum prophetavit Epiſcopum. Is Aelbricus beatum Ludgerum dehinc Monaſterienſem antiſtitem tranſmiſit ad partes Friſiæ, ut ibidem prædicando ſectam aboleret idolatriæ.

(a) His diebus, ſcilicet anno D cc lxxxij. quidam homo repperit arcam lapideam in urbe Conſtantinopolitanâ, ac in eâ virum jacentem cum hac Scriptura: Chriſtus naſcetur ex Mariâ virgine, & credo in eum. O ſol iterum me videbis ſub Conſtantino & Herene Imperatoribus. *Sepultura mirabilis.*

Aelbricus autem Epiſcopus xii. Calendas Septembris in pace migravit ad Dominum, poſtquam (b) aliquantis annis Trajectenſem rexiſſet Epiſcopatum, qui ad præfatam eccleſiam deductus, & (c) prædeceſſori ſuo conſepultus eſt.

a *Anno 781. quidam Homo 25.*] Id contigit teſte Martino Polano, anno 1. Conſtantini 6. quem Onuphr. 7. vocat, id eſt ſecundum eundem Martinum 783. ſed Onuphrium 780. Sigiſbertus huic noſtro adſtipulatur: Marianus in annum 34. Caroli, id eſt, 804. rejicit, ſed malè, utpotè imperante tum Nicephoro. Meminere hujus rei quoq. Vincent. Gerbrandus, Palmerius, Nauclerus, alii.

b *Aliquantis annis*] Bockenbergius Chronicon vulgare ſecutus 10. annos Alberico tribuit, ut ante fecerant Gerbrandus & Snoyus; Barlandus & Noviomagus tempus non exprimunt; Chronicon magnum quatuor tantùm ſedisſe annos ſcribit, quamvis Noviomagus non paucis eum poſt Gregorium annis epiſcopum fuiſſe tradat.

c *Prædeceſſori ſuo conſepultus*] Leodienſes Annales ut habet Heda, Gregorium & Aelbericum epiſcopos Traject. in Suſterenſi cœnobio, Nobilium virginum, in diœceſi Leodienſi conditos, volunt, id à Willibrodo inchoatum, à Suendeboldo inde rege auctum, & ampliter dotatum; vide Miræum in not. ad Cod. piarum donat. c. 20. qui non tantum ſuperiorum ibi epiſcoporum corpora, ſed & B. Vaſtradis matris ejuſdem Gregorii, a Leodienſibus epiſcopis elevata & in feretris locata addit. Molanus autem cum hoc noſtro auctore facit, & in Salvatoris æde ſepultos ſcribit.

Theodardus Epiſcopus V.

POſt (a) diſceſſum reverendi Patris Aelbrici, Theodardus quintus Trajectenſis Epiſcopus introinſatus eſt, qui Freſonicæ gentis prædicator fuit inclytus.

His temporibus, ſcilicet anno Domini (b) DCCLXXXV. Widekindus dux prædictus cum Freſonibus adverſus Carolum Regem rebellare cœpit, quem idem Rex occiſis plurimis cum victoriali laude potentiſſimè ſubjugavit, Theodardus verò Pontifex in pace (c) abceſſit à ſeculo, qui ad præfatam eccleſiam ſuperallatus fuit, ubi cum reverendis Patribus honorificè requieſcit. *Anno Chr. 785. Videkindus Saxonia cum Friſijs Carolo Magno rebellat & vincitur.*

Nomen hujus pontificis variè ſcribitur, utpote Teotardus, Thiedardus vulgò Friſicè Tiard.

a *Poſt diſceſſum reverendi.*] ut habet chronicon magnum introniſatus eſt anno C. 781. Vbbo Emmius anno 780. hunc Alberico ſucceſſorem datum vult, & in Friſiâ genitum tradit. Bockenbergius vulgare Chronicon, ut ferè ſolet, ſecutus anno 794. Eum cæpiſſe, & anno 800 mortuum ſcribit. Barlandus ingenuè fatetur, ſe non reperiſſe in commentariis, quos ſecutus fuit, quamdiu præfuerit Eccleſiæ, ſunt qui eum anno 792. obiiſſe annotârunt.

b *Anno Domini DCCLXXXV*] eodem ſcilicet cum Saxones anno proximo fuiſſent magno prælio victi, Wittehundus ad Carolum venit, & Baptiſmum ſuſcepit, ſic enim habent Annales Fuldenſ. qui gemini cum pithœanis Fr. ad hunc annum: *Witikund Saxo Attiniaci ad fidem Caroli venit, & baptiſatus eſt, & Saxonia tota ſubacta.* Eadem fere ſcribunt Regino, Contractus; Sigibertus, Marianus, & ex recentioribus Georgius Fabricius de rebus Saxon. qui id factum anno ſequenti tradit.

c *In pace abceſſit a ſeculo* [In Chronico Magno Belg. xv. cum ann. ſediſſe ſcribitur; Bockenbergius vi. tantùm dicit, alii omnino ſilent, Emmius anno eum 790 ex vivis exceſſiſſe aſſerit, inde facilis conjectura, quot eum annis præfuiſſe velit.

Harmackarus Epiſcopus VI.

SEpulto Theodardo pio Pontifice, quidam (a) Harmackarus ſextus Trajectenſis electus eſt Epiſcopus, vir devotus, maturus, & prædicator egregius.

(b) His diebus, ſcilicet anno Domini DCCC. quidam Romanorum civium ceperunt Leonem Papam in proceſſione Letaniæ majoris accuſantes ipſum minus juſtè crimine falſitatis. Pro hac ergo ſedandâ diſcordiâ Carolus cognomento Magnus, Rex & Patritius

Anno Chr. 800. Carolus Magnus Romam profectus à Leone Papa coronatur & proclamatur Imperator Romanorũ.

tritius præruptas alpes tranſcendit, & Romanam urbem decenter advenit: cùm autem idem Rex civitati jam appropinquaret, Senatus Populuſque Romanus cum Sanctorum reliquiis ipſi catarvatim occurſarunt: quem & intra Baſilicam ſancti Petri cum ſolenni gaudio deduxerunt: Et ecce Leo Papa præfatus ipsâ die nativitatis Domini coronam auream capiti Regis ſuperimpoſuit, ac univerſus populus eidem regi præconium laudis applauſivè in hunc modum cecinit, Carolo Auguſto à Deo coronato magno, & pacifico Romanorum Imperatori vita, ſalus & victoria. (c) Erubeſcant igitur hi, qui apocrypha fingunt geſta, dicentes hunc aut quempiam hujus nominis Carolum Romanam urbem armipotenter obſediſſe, & eandem devictis Romanis cum Freſonibus expugnaſſe.

Harmackarus autem Epiſcopus conſummatis dierum ſuorum curriculis, v. Calendas Septembris Creatori ſuo reddidit animam, (d) poſtquam aliquanto tempore Trajectenſem laborioſè rexiſſet Eccleſiam, de quo nuſquam aliud invenitur in Chronicis vel geſtis, niſi quod idem tumulatus eſt cum reverendis Patribus antedictis.

a *Harmackarus,)* ſcribunt & Hermocarus, Harmacarius Harimackarus, Heda etiam Erwacherus videtur legiſſe.

b *Hiſce diebus, ſcilicet, anno Domini D CCC.)* veteres ſcriptores ferè conveniunt; Otto tamen Friſingenſis anno ſequenti videtur id adſcribere, videantur Regino, Schaſnaburgenſis, Marianus, Urſpergenſis, Sigibertus, Sigisfridus, Annales Francorum, Weſtmonaſterienſis, Anaſtaſius, Helmoldus, Ado Vienuenſis, Annales Conſtant. Manaſſis, Annales verſibus conſcripti de vitâ Caroli M. Aimonius, Rolevincus, Platina, & infiniti recentiores, qui omnes facili inter ſe negotio conciliari poterunt.

c *Erubeſcant igitur hi &c.)* Hic miror Emmium Friſiorum vulgarem narrationem probare ac defendere, cum ſatis ipſum & ſuos eadem inſcriptio, quam Volaterranus lib. 3. Geogr. adfert, refellat: nec quiſquam ſcriptorum vitæ Caroli M. ejus rei meminerit. Falſus is fortè in nomine Caroli Magni, quo titulo & Carolus Calvus & alii ejus poſteri vocati ſunt, teſte etiam Trithemio; qui ad Carolum Regem fratrem Lotharii Imp. Bertramum miſiſſe librum ſuum, de corpore & ſanguine Domini, tradit annum circiter 840. vel, ut Onuphrius vult 860. quem nihilominus Carolum Magnum appellat; quod & Papyrius Maſſonus Annal. Franciæ lib. 3. vidit. Quin Marmoris inſcriptio, cui plurimùm nituntur, ſi ſtylum inſpicias, illi ævo parum convenit. Sed videat potius Lector curioſus, quæ Sigonius lib. v. de regno Italiæ, ad annum 846. & ſeqq. de Saracenis Romam aliaque Italiæ loca vaſtantibus convenienter narrat.

d *Poſtquam aliquanto tempore,)* De Harmacaro ſic Chronicon M.S. *Cœpit anno D. 798. Pontif. Leonis P. R. hujus nominis III. anno 3. ſedit annis x.* Snoyus ex Gerbr. Chronicon Vulgare & Bockenbergius tribuunt eidem annos 27. quibus accedit Heda. Emmius Chronici Magni auctorem ſequitur, nec deſunt qui ne ultra octennium quidem eum obtinuiſſe hanc ſedem velint: neque minor eſt diſcrepantia de anno obitus, aliis 809. aliis 808. aliis 827. ei tribuentibus.

Rixfridus Epiſcopus VII.

POſt obitum Harmackari præſulis (a) Rixfridus ſeptimus Trajectenſium cathedratus eſt Epiſcopus, vir divinus, pius, humilis & excellens clericus.

Stephanus Papa Ludovicum ungit Imperatorem Rhemis.

His temporibus, ſcilicet Anno Domini (b) D CCC XV. Stephanus Papa deſcendens ad Franciam, ſolemniſavit Imperialem benedictionem in civitate Remenſi, ſuper Ludovicum Regem, ac Ermgardin ſuam conthoralem, ex quâ jam dictus Imperator (c) duos filios genuit, Lotharium videlicet & Ludovicum: Demum Ermgarde defunctâ prænominatus Cæſar, duxit in uxorem Iudith, filiam (d) Welphonis Ducis Bavariæ, propriam (e) conſanguineam, & cognatam. Propter hoc etiam illicitum matrimonium S. Fredericus Epiſcopus perpeſſus eſt Martyrium. Ex eadem enim Iudith idem Imperator genuit Carolum Calvum virum egregium, qui conſequenter adeptus eſt Regnum & Imperium, à (f) quo primus Comes Hollandiæ Feudali jure Principatum accepit, quem longa ejus poſteritas ad hæc tempora gubernavit.

Carolus Calvus Ludovici ex Iuditha filius.

Rixfridus verò Pontifex multùm annoſus, Deo charus, febre quaſſatus, (g) III. Nonarum Octobris diſceſſit ab hac vitâ, tumulatus cum anterioribus Epiſcopis in Eccleſiâ ſupradictâ.

a *Rixfridus ſeptimus,)* Hunc & Ritzfredum, Ricofridum, Riesfridum, Rijckfridum, dicunt.

b *Anno D. 815. Stephan. Papa.)* Id anno 816. factum Annales Francorum referunt, quos plerique ſcripto-

ſcriptores ſequuntur, Marianus ad 817. trahit. Ceterùm paucis hiſce lineis in vitâ Riſfridi multa ſphalmata ab auctore noſtro commiſſa ſunt, ut cum duos Imperatori filios natos, cum ſecundâ conjuge illicitum matrimonium, ob ejus reprehenſionem Fredericum martyrio coronatum, ac demum à Calvo Comitatum Hollandię initium habere dicit: quæ ſuo ſingula loco patebunt haud vera eſſe.

c *Duos filios genuit,*] Imò tres: Onuphr. Panvin. Rom. principum lib. 3. *Harmingardis Aug. Nigr. ad Comitis Saxonis F: ex quâ ei* (Ludovico Pio) *nati ſunt Hlotarius Imp. Pipinus Aquitaniæ Rex, Hludovicus ſenior rex Germaniæ*, quem omnes ſequuntur.

d *Welphonis Ducis Bavariæ F.*] Theganus de geſtis Ludov. Imperat. cap. 26. *Inde regrediens invenit Irmgardam Reginam febricitantem, quæ non poſt multos dies obiit. Sequenti anno accepit filiam Welfi Ducis, qui erat de nobiliſſimâ ſtirpe Bavarorum & nomen virginis Iudith, quæ erat ex parte matris nobiliſſimi generis Saxonici* &c. In Chronico Weigartenſis monachi ſic legitur: *Primus Welfo genuit filium Etichonem nomine, filiam Iudith, quam Ludowicus Imp: cognomento Pius, defunctâ Irofihgardi ducis uxorem, quæ genuit. Carolum Calvum* &c. Lambertus Schafnaburgenſ. *Anno 819. Ludowicus Iudith filiam Welfii duxit uxorem.* Eodem anno Annales Pithoei Francorum: *Imp. inſpectis pleriſque nobilium filiabus, Iudith filiam VVelphi Comitis duxit uxorem*: alius coetaneus ſcriptor: *Vndiquaque adductas procerum filias inſpiciens, Iudith filiam VVelfonis nobilis Comitis in matrimonium junxit.* Marianus Scotus, *Imper. Iudith filiam VVelfi Ducis Bavariæ Reginam ſibi ſociavit, anno 821.*

e *Propriam conſanguineam* &c.] Hæc calumnia eſt mera, cum nemo veterum ejus rei meminerit, quod in ſequenti Antiſtite latius exequar, & luce meridianâ clarius oſtendam.

f *A quo primus Comes Holland. &c.*] Nec hoc verum eſt, vide Nobiliſſ. Douſam in Annal. Batavicis tam ſtricto, quàm ſoluto orationis ſtylo conſcriptis.

g III. *Non. Octobr.* Anno C. 836. ut ex Gerbrando, & vulgari Chron. tradit Bockenbergius 9. Pontif. anno; cum quo facit Snoyus; Chron. autem magnum XI. anno mortuum, Heda 6. alius 20. volunt.

S. Fredericus Epiſcopus VIII.

FRedericus patriæ (a) hujus puer ingenuus, in ætate tenera per matrem ſuam nobilem Trajectum adductus eſt, ac in domo Domini cum hoſtiis & muneribus divinæ militiæ mancipatus eſt. Riſfridus autem Epiſcopus eundem puerum velut adoptivum filium, tam in moribus, quam in artibus eleganter inſtruxerat, præmeditans inſpiratione divinâ, quod in Epiſcopatu ſibi ſuccederet. A juvenilibus quidem annis idem puer adeò laudabiliter converſatus eſt in Domo domini, ut ad omnes ſacros Ordines dignè promoveretur per manum ejuſdem Epiſcopi. (b) Demum obeunte Riſfrido Pontifice, Ludovicus Imperator cum illicitâ conthorali ſuâ deſcendit ad inferiores Almanniæ partes cis Rheni fluvium; mandans eccleſiæ Trajectenſi, quatenus dilectus ſibi Fredericus eligeretur in Epiſcopum: cui mox per paſtoralem baculum ſeu annulum inveſtituram Epiſcopatus dedit, ac eundem licet invitum, in præſentiâ ſuâ conſecrari juſſit. Peractâ denique benedictione ſolenni, Cæſar imperavit feſtivam celebrari curiam; cunctiſque diſcumbentibus, magnam ferculorum oſtendit opulentiam: craſtinâ verò ex hinc, exortâ luce, cum ſolare jubar matutinum illuſtraret Hemiſphærium, Imperator placabilibus verbis in hunc modum Fredericum allocutus eſt Epiſcopum: Elegit te, chariſſime fili, clerus urbis Trajectenſis in Paſtorem providum, ut tuâ ſacrâ prædicatione debeas ubique prophanum caſtigare populum: Eſt autem Walachria tuæ diœceſis Inſula multum infamis, ubi, proh dolor, concumbere dicitur non ſolum frater ſorori, verum etiam filius ſuæ propriæ genitrici. Quapropter te juramus propter omnipotentem dominum, quatenus tales abominandos homines ſynodali correctione punire non formides, aut certè ſi opus fuerit excerare non omittas. Fredericus autem Epiſcopus his auditis, ingemuit, ac eidem Imperatori tale reſponſum edidit: Magno quidem juramento me peritrinxit veſtra Majeſtas Cæſar Auguſte, propterea, dicat oro, Magnificentia veſtra, à quâ parte corporis piſcis manducandus inchoari debeat? Imperator autem admirando ſuper tali quæſtione, ſic reſpondit: Æſtimo quod piſcis à capite primo comedendus eſt, in quo præ ceteris membris medullæ plus eſt: Cui ſanctus ait Epiſcopus, optimè judicaſti, Imperator inclyte; quamobrem vos, qui Princeps eſtis, ſive caput populi, primò redarguam, antequam ad caudam Walachrienſis vulgi deveniam: eſt enim vobis uxor contra decreta Canonum, & ſtatuta Pontificum, Iudith Ducis Bavariæ filia, quæ veſtræ Majeſtatis carnalis eſt conſanguinea: de cujus vetito thoro vos admoneo per condignam pœnitentiam abſtinere, alioquin an-

Fornicatio horribilis in Valachriâ.

Excommunicare M.S.

Illicitum Imperatoris conjugium urbanè & graviter ab Epiſcopo reprehenſum.

nuncio-

nuncio vobis inevitabile damnum vel periculum evenire: Dicit enim Apoſtolus, Fornicatores & adulteros judicabit Deus. Hæc & his ſimilia dum ſacer Antiſtes conſtanter aſſeruit, & ſermonem ſuum multis ſanctorum authoritatibus explere concluderet. Imperator ingemiſcens, poſtulavit veniam: promittens (c) illicitam à ſe repudiare fæminam. Beatus Antiſtes ex tunc valedicens Auguſto, magnificè cathedratus eſt in Trajecto, ubi præcipuam in orationibus, elemoſinis & jejuniis curam egit, ac annoſas templi ſive caſtri ruinas providiſſimè reparavit.

Non multo dehinc elapſo tempore, ſacer Epiſcopus ſtante ſubſolano ratem ſuam Walachriæ partibus applicuit, ubi pro correctione contaminatæ plebis ſacram Synodum celebrare ſtatuit. Quidam enim prædicatione ſancti Præſulis verè compuncti ſuſceperunt pœnitentiam, quidam nihilominus obſtinati cordis arma comprehendentes, minabantur eidem inferre contumeliam. Quapropter abcedente ſancto Pontifice, barbaræ gentes prædictam invaſerunt inſulam, Eggardim (d) Comitem cum multitudine Francorum perimentes, multaſque fæminas abinde captivas cum ſpoliis diverſæ ſupellectilis abſportantes.

S. Odulphus Stauriensis Ecclesiæ paſtor Arrianam ſectam in Frisia extirpat.

Sanctus autem Epiſcopus (e) exinde ſuam diœceſin undecunque perluſtrans, pervenit ad Friſiam, ubi de ſanctâ Trinitate percepit Arrianam inolere perfidiam, quam & ipſe cum magno laboris ſtudio prorſus extinxit. Beato Odulpho ſancti Salvatoris Canonico Staurienſem eccleſiam commiſit, & ex tunc omnibus bene peractis, Trajectum ſaluberrimè transfretavit.

Ludovicus autem Imperator hoc attendens, verebatur ulterius illic permanere cum bannitâ ſuâ fæminâ, quæ multis vicibus ſanctum antiſtitem corrumpere nitebatur per oblata munera, ſed vir Dei blandis ſuggeſtionibus nequaquam emolliri potuit, ſed illicitum (f) matrimonium contractum omnibus modis divortiari ſtuduit, qui & Imperatori de paternæ pietatis affectu placabilem direxit epiſtolam, antequam fulminaret in eum excommunicationis ſententiam:

Juditha Imperatrix inſidiatur vitæ S. Frederici.

quamobrem & Imperatrix inſtigante diabolo, concepit invidiæ zelum adverſus ſanctum Epiſcopum, præmeditans qualiter ipſi inferre poſſet mortis interitum. Quæ tandem duos malæ voluntatis (g) vernaculos conduxit, quos in mortem ſancti Pontificis conjurare fecit. At illi, Trajectum euntes, ſimulaverunt ſe familiares Imperatoris eſſe, & Epiſcopo civitatis neceſſariam legationem deferre. (h)

Beatus autem Fredericus attendens inſpiratione divinâ ſibi Martyrium imminere, juſſit eoſdem legatos ad finem miſſæ pauliſper expectare: qui poſt lectum Euangelium in Eccleſiâ ſancti Salvatoris ſermonem fecit ad populum, prædixitque per allegoriam ſuum jam inſtare Martyrium. Expleto divino Miniſterio, ſacer Antiſtes adhuc ornatus ſacerdotalibus ſacrarium ſancti Ioannis Euangeliſtæ, ſubintravit, ibique pro conſtantiâ paſſionis devotas preces ad Dominum fudit, jubens legatos ad præſentiam ſuam accedere, & familiarem ſuum clericum poſt altare ſancti Salvatoris aliquantiſper abcedere. & ecce Præſul almifluus ait carnificibus: veſtram nunc adimplete legationem, quam apertè præſcivi, priuſquam ad hanc deveniſtis civitatem, at illi continuo trahentes cultros ex manicis, irruerunt in ſacro ſanctum Epiſcopum, dicentes hæc verba irriſoria dedignantes alterutrum. Nunc Imperatrix à te deſideratam habet ultionem, cui multis vicibus crudelem intuliſti perſecutionem. Quibus exinde ſanctus reſpondit Epiſcopus: Chariſſimi poſtquam Dominæ veſtræ commiſſum adimpleviſtis imperium, nunc exinde curſu celeri maturate diffugium; Nec mora, quin & iidem carnifices concito gradu Rhenum tranfretarunt, ac Imperatrici cruentæ, de nece ſancti Martyris nova gaudia detulerunt: Interea Præſul Almifluus convocato clerico ſuo, dixit: Fili, trucidatus ſum, propter veritatem, manſuetudinem & juſticiam. convoca ſine morâ ſanctam Trajectenſem eccleſiam, ut corpuſculum meum Catholicis in humetur exequiis, & ſpiritus redeat ad Dominum in æternis gaudiis: Clericus autem his auditis, concitavit ejulatu magno cunctum populum qui comprehenſis armis cucurrerunt ad moribundum Epiſcopum, quibus flebiliter circumſtantibus, electus Dei Martyr, quaſi prophetando ſic ait: Fratres & filii chariſſimi, ſi quæ pars mihi erit in cœlo cum ſanctis Martyribus pro veſtræ ſalutis incolumitate, devotis orabo ſupplicationibus, verum tamen propter Imperatricis iſtic commanentis manifeſtum adulterium, Dani prohdolor, totum iſtud evertent Epiſcopiũ: & his dictis, Martyr inclytus datâ benedictione ſubterraneam cryptam ejuſdem Eccleſiæ conſtanter intrans in ſarcophago ſe locavit, atque Pſalmodias exequiarum perſonaliter in hunc modum incepit: Placebo

S. Fredericus cæſus anno Chr. 538. 15. Kalend. Aug.

Domino

Domino in regione vivorum. Martyriſatus eſt autem hic epiſcopus anno Domini DCCC XXXVIII. xv. Calendas Auguſti, qui miraculis ibi claret ad laudem & gloriam Ieſu Chriſti.

(i) Pontifices igitur tam Germaniæ quàm Galliæ percipientes innocentem necem ſancti Martyris, conſpiraverunt omnes contra tyrannidem Imperatoris, & ſuæ nefandæ conjugis. Gregorius (k) autem Papa his auditis, deſcendit ad Franciam, tranſmittens Ludovicum Cæſarem Sueſſionis ad clauſtralem pœnitentiam, Ieſſe (l) autem Ambianenſis Epiſcopus Imperatrici velamen impoſuit, quam ad pœnitendum ſub Monaſticâ diſciplinâ, Tricunus (m) tranſtulit. Principes Francorum Lotarium primogenitum Ludovici Cæſaris Imperatorem elegerunt, & de communi conſenſu ſuper thronum Majeſtatis honorificè collocarunt. Notandum eſt, quod à paſſione ſancti Bonifacii præſulis, uſque ad Martyrium ſacro ſancti hujus Præſulis, dilapſi ſunt anni LXXXVI. in quibus apud ſanctam Trajectenſem eccleſiam ſex egregii floruerunt Epiſcopi, quorum geſta Chronographorum ignaviâ prætermiſit, & minus diſtinctè poſt venturis nationibus annotavit.

Si auferas annos 80. ab anni 838. reliqui erunt anni 952. quo S. Bonifacius Martyrium ſubierit.

a *Fredericus patriæ hujus,*) hic enim teſte Vbbone Rer. Friſ. lib. V. Friſicæ gentis illuſtri familiâ ortus fuit, adeò ut ad Radbodum Principem genus ſuum referret, & à matre, quam Conovellam vocant, ad pietatis, prout tempora illa ferebant, ſtudium à pueris aſſuefactus erat.

b *Cum illicitâ ſuâ conthorali,*) Nugatur hic auctor, ut toto hoc capite, cum veterum nemo qui fidem meretur, vel verbum de illicitis nuptiis, aut vetito thoro fecerit; & in actis depoſitionis Ludovici (quæ etiam nunc extant) nulla cognationis aut conſanguinitatis cum uxore fiat mentio, quam alioqui occaſionem avidè arripuiſſent ejus filii, cum Epiſcopis in patrem ac dominum inſurgendi cauſam captantibus. Sed qui odium filiorum prioris thori in Novercam incendere curarunt. Iuditham de ſtupro accuſabant, quod Regino, qui in Lotharii regno vivebat, ideoque Ludowico iniquior erat, ſic expreſſit: *Anno 838. Ludovicus à ſuis Imperio privatur & cuſtodiæ traditur*: hæc vera quidem ſed an tempori conveniant non ſat ſcio, paulò poſt addit. *Fuit hæc dejectio pro maximâ parte facta propter multimodam fornicationem Iudith uxoris ejus.* Id & Agobardus Lugdunenſis Eccleſiæ Epiſcopus acerrimus Ludowici adverſarius ſcribit, at de inceſtis nuptiis ne gry quidem: Marianus calumniam detegit his verbis. *Anno 381. Iudith Regina quaſi violata à Duce Bernardo à primatibus regni velatur, & in monaſterium miſſa*: & ſequenti anno; *Bernardus Dux in palatio Theodonis coram Rege & filio ejus purgavit ſe, cum nullus vel armis eum culpabilem feciſſet*: eadem ferè Sigiſbertus, ſed multò diſtinctius Theganus cap. 36. de geſtis Lud. Imp. *Alio anno perrexit Dominus Imperator de Aquiſgrani Palatio ad Compendium, ibique ei venit obviam Pipinus filius ejus, cum magnatibus primis patris ſui, Hilduino Archicapellano & Ieſſe Ambianenſi Epiſcopo, Hugone, & Matfrido, & multis alijs perfidis, & voluerunt dominum Imperatorum de regno expellere: quod prohibuit dilectus æquivocus ejus filius. Supradicti impij objicientes ei multa contraria, dixerunt Iudith reginam violatam eſſe à quodam Duce Bernhardo, qui erat de ſtirpe regali &c mentientes omnia &c.* Originem ejus mali paucis explicabo: Bernhardus Pipini Fratris Ludowici Imp. filius Rex Italiæ conſtitutus homo ambitioſus à Mediolanenſi, Aurelianenſi & aliis præſulibus incitatus contra patruum conſpiraverat, ſed victus & captus, pænas cum ſuis dederat meritas; eâ de causâ, quaſi duriùs in ſuos animadvertiſſet, nec Eccleſiaſticis peperciſſet, odium quorundam in ſe procerum Ludowicus, & maximè Eccleſiaſticorum concitavit: qui prioris thori liberos, quaſi uxori magis, quàm oporteret obnoxius eſſet, in patrem animârunt, & ſimul in novercam, ut mulierem impudicam calumnias finxerunt; unde & cauſam in ipſum conſpirandi, & ab uxore ſeparandi ſumpſerunt: tum etiam congregata Synodo, confictis ab ipſis Epiſcopis potiſſimùm in virum ad ſuperſtitionem uſque pium iniquis, criminibus, eundem obruerunt, ac regno privarunt. Verùm indignantibus Francis, quod paulatim innocentia viri innoteſceret, ille tandem, reſtitutus eſt; & pœnas à pleriſque rebellibus ſumpſit; inter quos & Fredericum hunc fuiſſe credibile eſt, quod & Pithœus, in præfatione ad Annales veteres Francorum à ſe editos, indicare videtur, cum ait: *Annalium iſtorum ſcriptorem Calvo noſtro ad calumniam uſque iniquum minus mirabitur, qui Moguntiæ ſub Ludowici filij illius ditione conſcriptos ſciet, leviùs etiam laturus, cum in pium patrem ac Iudithaam turpiſſima convitia Friderici Trajectenſis Epiſcopi hiſtoriæ inſerta, legerit.*

c *Promittens illicitam à ſe repudiare &c.*] Totum hoc Imperatoris & Epiſcopi colloquium, quàm à veritate ſit alienum, ex ſupradictis ſatis ſuperque conſtare ei poterit, cui non obfirmata mens veteribus inhærere fabulis; quod multi ex noſtris hactenus ſcriptoribus fecêre.

d *Eggardum Comitem cum multitudine Francorum,*] Sigiſbertus eâ de re ſic ſcribit: *Anno 838. Normanni Walachrom inſulam vaſtant, & tributum exigunt.* Annales incerti auctoris à Pithæo editi ad annum 836. hæc referunt, *Normanni tributum exactantes in Walchram inſulam venerunt, ibique Eggibardum ejuſdem loci comitem, & Hemmingum cum alijs multis occiderunt.* Id fuit circa finem vitæ Ludowici Imp. hæc pluribus etiam narrantur à Iacob. Eidio V. doctiſſimo, qui Chron. Zel. lib. 2. cap. 2. hunc Eggigardum ſecundum Walachriæ Comitem facit, & anno 837. à Normannis occiſum tradit.

e *Sanctus autem Epiſcopus exinde,*) Miræus in Annal. Belgicis ad annum C.830. *S. Fredericus Epiſcopus Vltrajectinus apud Friſios prædicat contra hæreſin Arrianam, quâ tunc ea provincia laborabat. In ſancto opere coadjutor illi S. Odulphus presbyter, Orſchoti in Campania Brab. natus, qui Stauriæ celebri tunc Friſiæ*

Emporio monaſterium ædificavit: quod, amotis clericis, Andreas Epiſcopus anno 1132. Benedictinis Oſtbroecâ evocatis tradidit. De hoc Odulfo vide plura ap. auctorem Magni Chronici Belg. Cratepolium de SS. German. Molan. in Indic. SS. Belgii, Snovum lib. 4. hiſt. Com. Kempium lib. 3. ad finem; Fr. Haræum in Brabanticis, Divæum lib. 1. Rer. Brab. Sifridum Petri de ſcript. Friſ. Rikelium Abbat. de Divâ Gertrude, Bockenbergium in Albrico Epiſcopo. Ioh. Gerbrandum in hiſt. Holland.

f *Omnibus modis divortiari ſtuduit,*] Miror pertinacem opinionem de illicitis Ludowici Imp. ſecundis nuptiis in omnibus fere Martyrologiis hærere, & ab Emmio, Molano, aliiſque quàm plurimis probari; cum nullus veterum earum vel obiter meminerit, & nulla alia diremptionis cauſa propoſita ſit, quam per calumniam inuſta Iudithæ libido.

g *Quæ tandem duo malæ voluntatis vernaculos.*] An ſubmiſſi illi fuerint à Iudithâ, vel à fratribus ejus, quos etiam Epiſcoporum judicio detonſos, & in monaſterium invidiâ ſororis detruſos narrant Marianus Scotus, Theganus, aliique, incertum: Imperatrici id plerique adſcribunt, Molanus nempe, Snovus, Chronicon magnum, Chronicon vulgare, Barlandus, Meyerus, Emmius, Bockenbergius. Manet ejus facti memoria extra urbem pons cucullatorum, ſub quo perſonati illi latitaſſe dicuntur.

h *Martyrium ſuſtinuit.*] Notum eſt *non ſupplicium ſed cauſam facere martyrem*: quare ſi propter conſpirationem in principem & quòd foverit partes filiorum impiorum in parentem piiſſimum; quòd matrimonium jure divino & humano validum infringere, maritum ab uxore ſeparare, calumniiſque optimos principes gravare ſtuduerit, morte affectus fuit; neſcio quo errore hunc inter S. Martyres retulerit incauta & malè credula antiquitas. Succurrit hic Beſſarionis Card. dictum: *Non paucos ſe legere in divorum numero, cruce, quàm cœlo magis dignos*; & Ioh. Iuſtiniani aſſerentis, ſe multorum afferre poſſe exempla, qui quum vix inter homines locum tenere debuiſſent, tamen in cœlo regnaſſe legerit.

i *Pontifices igitur tam Germaniæ quàm Galliæ &c.*) Quæ hic narrantur vera falſis intermixta, aliquot annis ante obitum Friderici acciderunt, quem in annum 838. noſter & alii retulerunt. Neque enim ob necem Frederici præſulis Imperator ſolio dejectus eſt, ſed per ſupradictam procerum conjurationem; annitentibus & quaſi frigidam ſuffundentibus antiſtitibus. Frederico autem poſtea mors illata eſt. Sic Annales Francorum: *Anno* DCCCXXX. *Commotio contra Imperatorem à Primoribus Francorum in Compendio exorta, propter Bernardum.* DCCCXXXI. *Conventu apud Novimagum habito Imperator omnes, qui ſibi contrarii fuerant veluti juſtè exauctoravit: quoſdam, publicis quoſdam privatis rebus exſpolians, &c.* DCCCXXXII. *Imp. menſe Majo contra Ludovicum filium ad Auguſtam Vindel. cum exercitu venit; inde reverſus in Aquitaniam Pipinum filium regno privavit, &c.* DCCCXXXIII. *Imperat. initio quadrageſimæ Wormatiam venit, & uxore revocatâ contra filios ſuos ad ſe venire volentes in Alſatiam profectus, atque ibi à ſuis deſertus & proditus in filiorum poteſtatem redactus eſt.* DCCCXXXIV. *poſthæc judicio Epiſcoporum arma depoſuit, & ad agendam pœnitentiam incluſus eſt; uxor in Italiam ducta; proximâque æſtate ipſe relaxatus arma reſumpſit, uxorem recepit, Lotharium in Italiam redire coegit.* Ex quibus ſatis conſtat quam confuſo ordine hic auctor procedat, & quos ipſe auctores ſecutus ſit, nempe factionibus faventes, qui inverſo hoc ordine falſitatem narrationis obnubilare conabantur. De Epiſcoporum autem iniquitate & in Imperatorem injuriâ ſic Theganus oculatus teſtis; *Omnes Epiſcopi moleſti fuerunt ei, & maxime hi, quos ex ſervili conditione honoratos habebat, cum his, qui ex Barbaris nationibus ad hoc faſtidium perducti ſunt. Elegerunt tunc unum impudicum & crudeliſſimum, qui dicebatur Hebo Remenſis Epiſcopus, ut eum immaniter affligeret cum confictionibus cæterorum. Inaudita locuti ſunt, inaudita fecerunt quotidie improperantes ei. Abſtulerunt ei gladium de femore ſuo, judicio ſervorum ſuorum induentes eum cilicio* &c. Quæ brevitatis causâ omitto; & hæc omnia vivo adhuc Frederico facta fuêre.

k *Gregorius autem Papa* &c. Quantum hæc à vero abſint, ne longior ſim, ipſius Thegani verbis indicabo *Ipſo anno* (inquit) *pervenit Dominus Imperator ad Noviomagum caſtrum & multitudo hominum ex omnibus regnis ſuis venit ad eum ei. Inde venit Imp. Aquis ad ſedem ſuam, & conjux venit ibi ei obviam, quam honorificè ſuſcepit, jubente Gregorio Rom. Pontifice, cum aliorum Epiſcoporum juſto judicio.* Auctor etiam vitæ Lud. Imper. incertus, cum narraſſet Lutharii in parentem & ejus conjugem improbitatem, addit, *Gregorius Papa talia cernens cum maximo mœrore Romam regreditur.* Et quamvis Martinus Polonus videatur innuere conſenſum Pontificis in exauctorando Ludowico adfuiſſe, non tamen is auctor mihi tantæ auctoritatis eſt, ut ei fidem adhibeam contra prædict. ſcriptores.

l *Ieſſe autem Ambianenſis Ep.*] Hunc jam anno 833. relictâ ſede ſuâ aufugiſſe tradit Miræus, qui inde teſte Thegano, juſto judicio Epiſcoporum Noviomagi depoſitus, & anno poſt 836. in Italiâ exul mortuus eſt. Fuiſſe autem hunc cum Hebone Remenſi Antiſtite conſultorem conſpirationis in Lud. Imp. ſcribit Frodoardus in hiſt. Eccleſiæ Remenſis.

m *Tricumus, tranſtulit.*) In quibuſdam libr. eſt *Trecas*, & Tricaſſinas ſed malè, Annales enim Francorum Pithœi ad annum C.834. *in Italiam ductam*, & auct. incertus, cujus ſupra memini in vitâ Lud. Imp. *In civitatem Italiæ Tartonam deportatam* ſcribunt. Eſtque Tartona, vel potius Dertona, antiquiſſima in liguribus civitas à Gallis condita inde à Rom. Coloniâ aucta, hodièque notiſſima Lombardiæ Urbs.

Alfricus Epiſcopus IX.

POſt paſſionem ſancti. Frederici Martyris aliqualis erat altercatio tam Cleri quàm populi, quisnam dignus eſſet poſſidere cathedram Pontificis almiflui: quidam enim elegerunt Præpoſitum Craft nomine, virum opulentum ad culmen Eccleſiaſtici regiminis; cæteri verò poſtulaverunt (a) Alfricum germanum ſancti Frederici Martyris; ſed ex arbitrio totius Eccleſiæ jam dictus Præpoſitus per beatum (b) Odulphum ſancti Salvatoris Canonicum abdicatus eſt, & Alfricus in throno fratris ſui laudabiliter collocatus eſt. *al. Deſtitutus.*

(c) His diebus in Brixiâ civitate quadam Italicâ, tribus diebus & noctibus ſanguis de cœlo pluit, & eo tempore ſecundum propheciam ſancti Frederici inaudita calamitas invaleſcere cœpit. Nam (d) Dani, Suevi, ſive Normanni coaptatâ claſſe cum armigerorum inenarrabili multitudine diverſas provincias ſibi ſubjugarunt, ac in ſanctâ Chriſtianitate ſtragem cruentiſſimam commiſerunt. *Portenta.*

Alfricus autem pius & virtuoſus Epiſcopus xviij. Calendas Decembris in pace defunctus & in Eccleſiâ Sancti Salvatoris penes germanum ſuum honorificè tumulatus eſt.

a *Poſtularunt Alfricum Germanum,*) Hunc alii Albericum, Alphricum, Alfridum, Alricum dicunt: Frederici fratrem germanum, adſtipulante quoque Emmio.

b *Per beatum Odulfum,*) hujus ſupra memini, ejuſque ædes ante paucos annos in cœmiterio S. Salvatoris monſtrabantur, his verſiculis inſcriptæ:

Odulfus, ſacrum quem clara Brabantia ab Oirſchot
Miſit ad hoc templum, has habitavit preſbyter ædes.

In vitris quoque a manu non imperitâ depicta ſpectabatur jam nuper ejus viri vita; ejuſque apud ſodales iſtius collegii inter κειμήλια ſacra ſervabatur poculum ligneum, neſcio quâ virtute ex vulgi perſuaſione præditum, vide de eodem Odulfo Miræum in Annal Belg. ad annum C. 830. Sepultus creditur in Oratorio D. Victoris quod Dominico Templo imminet.

c *His diebus in civitate Brixiâ,*) Faſciculus Temporum refert circa illa tempora annonam pluiſſe in Vaſconiâ, alii tempeſtates, terræmotus, grandines immenſos, viſos, idque circa vel poſt mortem Imper. Ludowici: quæ mala diſſidium internecinum filiorum Pii, & Normannorum vaſtationes portendere credita ſunt.

d *Nam Dani, Suevi, Normanni &c.*) Annales etiam noſtri de Normannorum circa hæc tempora graſſationibus multa habent, & ſunt qui hos tum primùm Bataviam occupaſſe volunt, & inter reliquos Alfridum quoque pulſum cum ſuis, Trajecto exulem anno 849. obiiſſe; quod tamen pugnat cum ſequentibus verbis, indicantibus in pace defunctum, ac cum Germano ſepultum. Annales autem Francici incerti auctoris a Pithœo editi, ad annum 835. & ſequentem, ingentes has Danorum & Normannorum per Friſiam & vicinas provincias devaſtationes, referunt, vivente adhuc Frederico: quibus & Sigiſbertus, Crantzius, alii adſtipulari videntur.

Ludgerus Epiſcopus X.

DEfuncto quidem Alfrico Pontifice, Ludgerus decimus Trajectenſis electus eſt Epiſcopus, vir devotus, religioſus, & Doctor inclytus. His temporibus, ſcilicet anno Domini D CCC LV. (a) Lotharius Imperator tyrannidem Danorum expugnare nequiens, & ſoli Deo militare deſiderans, de conſenſu Principum terræ Ludovico primogenito ſuo dedit Imperium, ac in Prumienſi cœnobio ſacræ religionis ſuſcepit habitum, ubi ſub monaſticâ diſciplinâ ſacram profeſſionem fecit, ſed ad paucos annos in pœnitentiâ ſupervixit: pro cujus animâ plurimùm decertaverunt angeli cum dæmonibus, ita quod corpus diſtrahi videbatur à cunctis circumſtantibus. *Lotharius Imperator Monachum induit in Prumiâ Monaſterio Anno Chr. 955. ubi 29. Sept. moritur.*

Monachi quidem devotas preces ex templo fuderunt, quibus malignos ſpiritus à cadavere profugarunt.

Ludgerus autem Epiſcopus ix. Calendas Maji dignam creatori reddidit animam, poſtquam (b) aliquanto tempore ſanctam Trajectenſem rexiſſet eccleſiam. Hic ad præfatam eccleſiam ſimiliter allatus eſt, atque duobus aliis Epiſcopis conſepultus eſt.

Hunc

Hunc etiam Lutgerum, & Lugerum ſcribunt; At hic Beka. Egihardum veteris Trajecti Epiſcopum omiſit, quem ſecuti plerique ſcriptores, uno Hedâ excepto, qui hunc ex diplomate Lotharii Imp. poſteris communicavit.

a *Anno Domini D CCC LV. Lotharius*, Annales Francorum Pithœi & Fuldenſes *Hlutarius Imp. renuntians omnibus quæ habuit Prumienſe monaſterium ingreſſus, effectuſque ibi monachus*, &c. comam capitis (teſte Reginone) depoſuit, nec longè ſupervixit, nam eodem anno mortuus eſt; quod & apertè teſtantur Onuphrius, aliique. Quæ addita ſunt de pugnâ Angelorum & dæmonum pro ipſius animâ, monachorum ſomnia ſapiunt; nec minus tamen adſtipulatores ſuos invenerunt Martinum Polonum, Gerbrandum, Snoyum, vulgare Chronicon, Chron. Magnum Belg. & alios ejus farinæ ſcriptores ex ſpeculo Vincentii, ejuſmodi deliriorum Oceano, Claſſicorum verò auctorum nemo, quod ſciam, ex profeſſo meminit. Cuſpinianus cùm de Lotharii ſepulchro egiſſet, hæc tantùm addit: *ſuper cujus morte admirandus circumlatus eſt rumor.*

b *Poſtquam aliquanto tempore rexiſſet.*) VIII. annis ſecundum Chronicon magnum Belg. cum incœpiſſet Epiſcopum agere anno Chriſti 846. XI. verò ex ſententiâ Bockenbergii Gerbrandum & Snoyum ſecuti: Alii vix ſex annis eum ſediſſe, & in exilio mortuum putant, Trajecto jam a Normannis vaſtato: At Heda unum tantùm ipſi annum tribuit.

Hungerus Epiſcopus XI.

Anno Chr. 856 Dani & Normani Hollandiam claſſe invadunt.

POſt obitum Ludgeri Præſulis, Hungerus XI. Trajectenſis electus eſt Epiſcopus, vir regularis, pius, prudens & pacificus: his diebus, ſcilicet anno Domini (a) D CCC LVI. Dani cum Nordtmannis claſſem ſuam Hollandię partibus applicarunt: ubi cladem inauditam cum Tyrannide crudeliſſimâ commiſerunt, deſtruentes Doreſtadium (vulgariter Duerſteden dictum vicum nominatiſſimum totius patriæ, in quo lv. (b) parochiales eccleſiæ fuiſſe dicuntur. Demum iidem Dani vallaverunt urbem Trajectenſem per circuitum devaſtantes cives ſagittis & fundibulis per aſſultum creberrimum, donec tandem egregiam civitatem bellanti manu caperent, nihilominus & caſtri præſidium armipotenter invaderent;& ecce cruenti prædones univerſum populum,& totum pene Clerum(proh dolor) occiderunt: Quinimo turres, antemuralia, portas & propugnacula civitatis & caſtri funditus devaſtàrunt,ita quod Hungerus Antiſtes ſolus cum paucis Canonicis ægrè diffugerit, & ad præſentiam Lotharii regis in Prumicenſe Monaſterium ſe receperit. Lotharius verò motus miſericordiâ bonitatis regiæ contulit Canonicis Trajectenſis Eccleſiæ Monaſterium (c) montis Odiliæ, quatenus ibidem ab incurſione Danorum quietè reſiderent, & divini nominis cultum devotiſſimè celebrarent.

His itaque geſtis, Dani cum Nordtmannis omnes Hollandiæ populos nimis acriter affligentes, devenerunt ad Kenemariam, ubi ſancti Confeſſoris Adelberti dilapidaverunt Eccleſiam; beatum (d) Ieronem Preſbyterum in Noertich, (ut traditur) capite truncantes, & caſtrum (e) munitiſſimum Aurindulii quondam Regis prope Voerburch, Vorenburg deſtruentes. Hollandenſes autem incolæ prendiderunt econtra confeſtim arma bellica, committentes (f) in diverſis pagis multa prælia, ſed Dani (Deo permittente) prævalentes Thietboldum & Gerolfum egregios Equites cum infinitis Hollandinis cruenter necaverunt, ac mulieres cum parvulis captivas ad exteras partes & provincias abduxerunt.

Anno Chr. 863. Diploma vide infra in Annalib. Egmondani cœnobij cap. 6. ex cujus epocha apparet non Calvum, ſed Carolum ſimplicem eſſe donationis auctorem, quia datum anno Chr. 923. Vide annales Friſiæ B. F. Theodoricus Comes Hollandiæ.

Anno Domini D CCC LXIII. Carolus agnominatus (g) Calvus Rex Francorum, & conſequenter Imp. Romanorum filius Ludovici Pii, filii Caroli Magni tunc apud vicum Pladellæ reſidens, ac Hollandiam omnino eſſe deſolatam percipiens, tradidit ad inſtantiam Comitis Haganonis nobili viro Theodorico fratri Walgeri Principis eccleſiam Egmondenſem & Kinhem à Suuthardes-Haga uſque Fortrapa per paginam ſpecialis privilegii roboratam imagine regalis annuli. Item idem Theodoricus & ſua poſteritas eandem ditionem Feudali jure poſſiderunt, ac atroces Danos de finibus Romani regni potentiſſimè profugarunt, Ludovicus (h) autem Rex Germaniæ & frater jam dicti Caroli contulit etiam eidem Theodorico Comiti precibus Hemmę reginæ Foreſtum Waſda comitatui ſuo contiguum, pro eo quod vir eſſet valde (i) famoſus, & in cunctis geſtis militaris exercitii collaudandus: Hic igitur Theodoricus primus Hollandiæ Comes arma gerens (k) aurea cum Leoninâ rubicundi coloris imagine, ſicut quidam tradunt, de regali proſapiâ Principum Francigenarum oriundus fuit, qui juriſdictionis ſuæ terminos contra Danorum incurſionem egregiè rexit, habens in uxorem matronam nobilem, (l) nomine Ghenam, ex quâ genuit filium, nomine Theodoricum, Iuvenem (m) multis probitatibus inſignitum.

Item

Item Theodoricus ſenior, ex magno devotionis affectu conſtrexit ligneum (n) in Egmondâ cœnobium, in quo ſanctimoniales Ordinis ſancti Benedicti primitus inſtituit, quibus de ſuis facultatibus vitæ neceſſaria copiosè tradidit. Ex eodem verò collegio, quædam puella divinitus inſpirata Theodoricum Comitem ter admonuit ſarcophagum beati confeſſoris Adelberti (o) citius aperire, & ſanctas reliquias ad Monaſterium puellarum transferre, & ecce quamprimum Clerus ſepulchrum ejuſdem almiflui patris aperuit, pallium ſanctiſſimi corporis integrum ab omni labe corruptionis apparuit, crux etiam aurea ſuper pectus ejuſdem ibidem inventa eſt, quæ contra varias ægritudines medicina ſalutis eſt: fons inſuper limpidi liquoris ſub ipſius tumba confeſtim exſiluit, qui uſque in præſentem diem copiosè emanat. (p)

Anno Domini Dccclxvj. xı. Calendas Ianuarij Hungerus Epiſcopus obdormivit in Domino, poſtquam cum Alfrico & Ludgero annis xxviij. Trajectenſi præfuiſſet Epiſcopio, qui per Danorum auſteritatem à propriâ ſede propulſus fuit, quapropter modernos latet quorſum idem Pontifex requieſcit. *Anno Chr. 866. Hungerus moritur.*

a *Anno Domini D CCC LVI. Dani &c.*] Annales Franc. Pithœi. *Anno 854. Normanni, qui xx. continuis annis regni Francorum fines per loca navibus acceſſibilia cædibus ac rapinis crudeliter vaſtabant, congregati de regionibus per quas diſperſi fuerant, in patriam reverſi ſunt & Anno 857. Roric Normannus qui præerat Dorеſtado cum conſenſu Lotharij Regis, claſſem duxit in fines Danorum, & conſentiente Rege Horico partem regni quæ inter mare & Egidoram cum ſociis ſuis poſſedit.* Neque quicquam circa hæc tempora de Normannorum deprædationibus invenio: quare hæc ad anteriora tempora referenda erunt, quando illi, ut ſupra dixi, crudeliſſimè per omnem hanc viciniam graſſati ſunt, quod & ea quæ ſequuntur de Lotharii dono, Canonicis Trajecto exulibus facto, montis nempè S. Odiliæ ſatis indicant, cum is anno 855. dicatur mortuus.

b *Dorеſtadum in quo LV. Parochiales Eccl.*] ἀδύνατον hoc & inter Luciani veras narrationes referendum, quis iſtorum temporum peritus non videt, cum ne omnes quidem harum provinciarum parochiales Eccleſiæ ſive parœciæ conjunctæ eum numerum effeciſſent; tantùm abeſt ut unum oppidum non ita celebre, tot eſſet ornatum, quot ne nunc quidem in maximis Chriſtianorum urbibus quis inveniet; eò magis cum caput relligionis Trajecti & ſedes Epiſcopi eſſet conſtituta & Doroſtatum inter municipia locum modo haberet.

c *Monaſterium montis S. Odiliæ.*] Eſt prope Ruremundum Gelris oppidum ad Moſam diœceſis Leodienſis, cujus præpoſitura etiam nunc ad collegium Martini. Traject. ſpectat.

d *Beatum Ieronem preſbyterum,*] Id ſub Ludgero factum vult Bockenbergius; alii ad Hungeri tempora ejus martyrium referunt circa annum nempe 856. vereor tamen ne ii in errore ſint, ut ex ſupradictis patet, cum hiſce terris hoc tempore à Normannorum incurſionibus quies fuiſſe videatur, atque ideo vel ad anteriora vel poſteriora tempora referri debeat. Venerat is Iero, ſive Hero ex Scotiâ, ut Molanus habet in Indiculo SS. Belg. meminerunt & ejus Uſuardus, Chronica vulgare & magnum Belgicum, Cratepolius de SS. Germ. Douſa; alii plures.

e *Caſtrum muniтiſſimum Aurinduly,*) ab Aurelio vel Aureliano Imp. cujus aureum numiſma ibi repertum vidi, fortè vulgo ſic dictum, unde Annalium noſtrorum ſcriptores Midam quendam ejus caſtri conditorem finxerunt aſininis auribus præditum, iſtamque fabellam á poëtis mutuati ſunt. Hamconius Flinum poſtremum Friſiæ occiduæ regem auctorem facit, & eſt apud me nummulus aureus cum inſcrip. FLINI. à barbaro iſto ſæculo Normannorum vel Friſiorum reliquus. Fundamenta hujus caſtri apud Doorborch circa annum Chriſt. 1500. detecta, variaque Rom. antiquitatis monumenta ibidem inventa, & meà ætate plures numi Rom.; quorum magnam partem Nobiliſſ. vir dominus de Schagen inter Keimelia ſua conſervat: quæ ſatis indicant, non Friſiorum aut Danorum eſſe opus, ſed Romanum, eo tempore quo Bataviam poſſidebant conſtructum; ita ut mera ſomnia ſint quæ de Aurindulii regno adfert. M. Hovius in ſuo Belgio libero: Adeat lector curioſus, Hedanam hiſtoriam, Iunii Bataviam, Scriverii Antiq. Bataviæ, Boxhornii Civitates Hollandiæ.

f *Committentes in diverſis pagis multa prælia,*) Reſpexit forſan Beka ad illa quæ habent Francorum annales veteres ad annum 845. de Normannis: In Friſiâ quoque tribus præliis conflixerunt; in primo quidem victi, in ſecundis verò duobus ſuperiores effecti, magnam hominum ſtragem ediderunt; tempora tantùm convenirent, quorum exigua ejus ævi habita videtur ratio.

g *Anno 863. Carolus cognominatus Calvus,*) Diploma vide integrum apud Nob. Douſam in Annal. Holl. qui multis rationibus & argumentis Carolum hunc non Calvum, ſed Simplicem fuiſſe convincit; quem vide ampliſſimè eâ de re ſcribentem; adde Fr. Haræum in hiſtoria Brab. & Endium Chron. Zeeland.

h *Ludovicus autem Rex & frater,*) Hoc diploma à Miræo in Cod. piar. Don. exhibetur, putatque Waſdam eſſe Waſiam Flandriæ; habet quoque illud ſuſpectum, quod Ludovico titulus Auguſti non tribuatur, quæ ſanè ratio infirma, cum Ludovicus Germ. Rex & Calvi frater nunquam Imperium adeptus ſit; Sed Douſa alio hanc donationem trahere videtur nempe ad patrem Gerolfi & avum Theodorici qui primus Hollandiæ Comes vulgo audit, vide V. ejus lib. Annal. Hollandiæ.

i *Quod vir eſſet valde famoſus,)* Famoſus verbum purioris Latinitatis ſæculo vix aliter reperitur quàm in malam partem, apud poſteriores & declinante jam Imperio Rom. ſæpe etiam in bonam, pro tamigerato ac fama celebri viro. vide Adverſaria Sacra, Lud. de la Cerda.

k *Arma gerens aurea)* Nugatur hic Beka, & qui eum ſequuntur, nam arma hereditaria eo tempore incognita; quamvis Fauchetus in Originibus circa tempora Ludovici Groſſi Franc. Regis, id eſt poſt annum Chr. M. incœpiſſe tradat.

l *Nomine Genam.)* Hanc Pipini Regis Italiæ filiam fabulantur ſed nullo probato auctore: perinde hi mihi vero propiores videntur, qui hos comites vel indigenas vel ex vicinis ortos putant, ac tale ſteminatis primorum Comitum formant initium.

- Gerhulfus Comes 885. cujus mem. Regino.
  - Waltgarius Dux Comes in Teyſterbãt 914. 940
    - Ratbodus Comes in Lake & Hyſela an. 975
    - Hatto Comes
  - Theodoricus quem primum Hollandiæ Comitem faciunt, contra fidem diplom. 916. 923. vide Haræum in Simplice.
    - Theodoricus Comes, quem quidam generum faciunt prioris, ex caſtel. Gandavenſibus.
      - Erhulfus. Com. quem Arnoldum Gandavenſem vocant, occiſus à Friſonibus anno 993.
        - Theodoricus Com. Arnulphi Gandavenſ. fil. de Friſiis vindictam ſumit anno 1018. teſte Sigiſberto.
          - Theod. Marchio Flardungæ rebellat Imp. an. 1047. S. L. Contractus. occiditur a. anno 1049. Schafnaburg. 1047.
          - Florentius Comes poſt fratrẽ: ab hoc Hollãd. Comites, Lãb. Schaf. 1071.
            - Theod. Holland. Com. hoc tit. 1.

videantur quæ Miræus in Not. Eccl. Belg. cap. 107. Lindan. de Teneram lib. 3. cap. 3. Andr. Quercetanus in hiſt. Giſnenſ. Com. lib. 2. cap. 1. tradunt.

m *Multis probitatibus inſignitum.)* Probitas hic ſumitur pro fortitudine & virtute militari, quo ſignificatu illo ævo frequens hoc verbum in uſu: Hovedenus ſcriptor Anglicus in Henric. 2. Rege. *Venerunt etiam duo milites miræ probitatis & audaciæ* & in Richardo: *Wilhelmus de Barres miles probus ſuffocatus in fl. Ethe.* Henr. Huntindonienſ. hiſt. lib. 4. *Probitaſque Conſulis excelſa loco nullum fuit*; alii paſſim.

n. *Conſtruxit ligneum in Egmondã cœnobium.)* Sic Snoyus, Gerbrandus, Chronicon Magnum Belgic. Bockenbergius. Molanus tamen à filio ejus conſtructum ſcribit.

o *Confeſſoris Adelberti,)* Hunc primum Trajectenſis Eccleſię Archidiaconum fuiſſe, & Deirorum in Angliâ Regis filium ferunt: de quo vide ſcriptores Hollandicos & inſuper Molanum in Indiculo SS. Belgii & ad Uſuardum, ac Cratepolium de SS. Germaniæ. De miraculis quæ adduntur, eorum fides ſit apud authores.

p *Anno Dom. 866. x1. Calend. Iun.]* Chronicon M. B. *Cœpit anno domini 854. Imperij Lotharij ejus nominis 1. 14. Et præfuit annis x111.* qui calculus non convenit cum annis Lotharii qui (teſte Panvinio) à Patre Lud. Pio anno 820. dictus eſt Auguſtus, a quo tempore uſque ad annum 854. lapſi ſunt anni 34. niſi numerare incipias a patris morte, cum quo 20. annis imperavit.

q *Poſtquam cum Alfrico & Ludgero,]* ex quibus verbis non abſurdè inferri poſſet, non tantùm Hungerum, ſed & tres ſequentes in exilio mortuos, cum Baldricum tandem Danos expuliſſe Trajecto velint, ac urbem deſtructam reperaſſe. Meminit Flodoardus in hiſt. Remenſi lib. 3. Hungarii Epiſcopi ad quem ſcribit Hincmarus Remenſ. Archiepiſcopus pro excommunione Balduini, *qui Iudith filiam Regis viduam ſibi furatus fuerat in uxorem, unde & ab Epiſcopis ejus regni erat excommunicatus.* Hortatur & eundem Hungarium ut admoneat Roricum Normannum (cui Ludow. pius Imp. anno 826. (teſte Alberto Stadienſi) donaverat partem Freſiæ, ut piratis reſiſteret) ne recipiat prædictum Balduinum, neque præſidium ferat &c. Hunc Hungarium noſtrum fuiſſe & ratio temporis & ſedes Rorici indicare videntur, quod Buzelinus in Annal. Gallo-Flandricis expreſſit, quamvis alii aliter ſentiant: videantur & eâ de re Papp. Maſſon. Annal. Francor. lib. 2. ubi agunt de Car. Calvo.

Odilbaldus Epiſcopus XII.

Dani graſſantur per Galliam.

DEfuncto quidem Hungero Pontifice, Dominus Odilbaldus xij. Trajectenſis electus eſt Epiſcopus, vir ſanctus, pius, juſtus & benevolus.

His temporibus, ſcilicet anno Dccc lxxxij Dani (a) cum Nordtmannis diſſipaverunt totam Galliam, ſed & anno ſequenti devaſtaverunt univerſam Arduvennam.

(b) Carolus autem Imperator dictus Groſſus, cum Lombardis & Germanis adverſus eoſdem graſſatores crudele bellum habuit; ſed peccatis Chriſtianorum obſtantibus minimè prævalere potuit. (c) Noviſſimè verò Gotfridus Nordtmannorum Rex ad interloquendum de

dum de pace perductus eſt, & hac ſequenti conditione Chriſtianus effectus eſt, ut (d) Ghiſela Lotharij Regis filia ſibi traderetur in uxorem, inſuper & Freſienſis provincia ſibi daretur in dotem, quod ita factum eſt, & idem Gotfridus Rex exinde Freſones ſibi rebellantes redegit in vile ſervitutis improperiũ, ita quod omnes circa collum (e) circumaſtrictum bajularent laqueum, ut unumquemque ſine morâ ſuſpenderet, qui contra Majeſtatem ſuam aliquo modo rebellare præſumeret. Sed ecce jam dictus Gotfridus Rex poſt quædam annorum curricula cum infinitis Danis in Batuâ. (f) Deo vindicante, peremptus, & ſanguis multorum Chriſti fidelium ſufficienter ultus eſt.

Gotefridus Normannus Friſiam dotalem redegit in ſervitutē.

Anno Domini Dcccc. quarto Idus Decembris beatus Odilbaldus migravit à ſæculo, dignâ Creatori reddens animam, (g) poſtquam annis xxxiiij. Trajectenſem rexiſſet Eccleſiam; hunc Odilbaldum Regino Prumienſis Abbas in Chronicâ ſuâ ſanctum virum fuiſſe dixit, qui Trajecti tumulatus cum reverendis Patribus, honorificè requieſcit.

a *Anno Domini 882. Dani cum Normannis.*] Vide Annales Francor. Pithœi ad hunc annum, & Sigiſberti Chron. Qui ſic loquitur: *Normanni adjunctis ſibi Danis Franciam & Lotharingiam pervagantes Ambianum, Atrebates, Corbejam, Cameracum, Tarvennam, fines Morinorum, Menapiorum, Brachbatenſium, omnemque circa Scaldim fl. terram & monaſteria ferro & igni devaſtant. Inde Wal fluvium ingreſſi totam Bataviam. Palatium* etiam *Neomagi incendunt.*

b *Carolus autem Imperator dictus Groſſus.*) Latini Craſſum vocarunt, fuitque is Ludovici Regis Germaniæ F. & imperare cæpit anno 879. obiit autem diem ſuum anno 888. teſte Panvinio.

c *Noviſſimè verò Gotfridus Normann. Rex.*) Quæ de Gotfrido Rege & quibus ille conditionibus à Craſſo in fœdus aſſumptus ſit & pacatus, totidem pene verbis tradidit Sigeſbertus ad annum 884. vide etiam eâ de re Reginonem ad annum 882. Ottonem Friſingenſem Chron. lib. 6. Paul. Æmylium de reb. Francicis libr. 3. Cuſpin. in Car. Craſſo Imperatore, Miræi Annal Belg. Vbbonem Emmium rer. Friſic. lib. 5. adde & his quæ in Annal. Francorum ad annum 882. habentur.

d *Giſela Lotharij regis filia.*) Hæc Lotharii Iunioris ex Waldradâ filiâ Lotharii primi neptis, quam Ægidiam vocatam dicit Emmius, & ſic eam Paul. Æmylius nominat.

e *Circumaſtrictum bajularent laqueum.*) Id quoque tradit Chronicon Magnum Belgicum, at tacet Emmius.

f *In Batuâ Deo vindicante peremptus.*) Batua ſæpe in ſcriptoribus poſterioris ævi pro Bataviâ. Quâ autem de cauſâ & quomodo ſit Godefridus peremptus, fuſius tradunt Sigiſbertus ad annum 886. Regino Chron. lib. 2. ad annũ 885. & ex iis Fr. Haræus in Simplice, Endius in Chron. Zeel. l. 2. c. 6.

g *Poſtquam annis* xxxiiii.] Sic Bockenbergius ex Gerbrando, Barlandus & Snoyus eidem dant 33. annos. Heda 23. alij 32. & obiiſſe volunt anno 900. Miræus ex Reginone 899.

Egilboldus Epiſcopus XIII.

POſt diſceſſum Odilbaldi beati Pontificis Egilboldus xiii. in Epiſcopatum ſucceſſit, qui tamen Pontificium parvo tempore gubernavit.

(a) Circiter hæc tempora pridie Nonarum Octobris requievit in Chriſto Theodoricus primus Comes Hollandiæ, ac Dominus magnæ partis ulterioris Friſiæ, qui Princeps imperterritus fuit, ac limites ſuos contra Danorum inſultus poteſtativè rexit. Gena verò Comitiſſa iii. Idus Ianuarii deceſſit à ſeculo, tumulata penes maritum in Egmundenſi cœnobio, quod & ipſi de lignis tunc primitus extruxerunt, in quo religionem ſanctimonialium Deo devotè famulantium collocarunt.

Mors Theodorici primi Comitis Hollandiæ incerta.

Cum Theodoricus primus Comes Hollandiæ defunctus eſſet, Theodoricus filius ejus unigenitus, ſecundus Hollandiæ Comes hæreditariè ſublimatus eſt, ducens in uxorem (b) Hildegondim (ut creditur) filiam Ludovici Regis Franciæ, de quâ genuit Arnulphum Comitem, S. Egbertum, Trevirenſem Archiepiſcopum, ac Arlindim puellam venuſtatis eximiæ. Is Theodoricus poſt obitum patris cum Freſonibus diſcordare cœpit, quos tamen triumphali gladio ditioni ſuæ ſubegit, quapropter idem Comes ædificavit lapideum in Egmundâ Monaſterium, & amotis monialibus, plantavit ibidem de Religione ſancti Benedicti Monachorum collegium, qui continuo Deo devotum obſequium impenderent & cum opus eſſet, duris Freſonum inſultibus obſiſterent. Hic ergo Comes Egmondenſem eccleſiam largis dotando poſſeſſionibus, obtulit hiſtoriam tripartitam, & textum quatuor Evangeliſtarum auro fulvo pretioſisque lapidibus circumtectum: Nihilominus Hildegundis Comitiſſa conſimiliter obtulit eidem Eccleſiæ de liberali munificentiâ ſuperaltare totum

Theodoricus Secundus Comes Hollandiæ.

Friſii ſubiguntur.

Donationes in Eccleſiam Egmundenſem.

totum aureum, cum multimodis gemmis incomparabilis pretii valde fulgidum; de cujus cacumine lapis, ut fertur, hoſtularius furtivè ſublatus fuit, qui nocturnis temporibus totum ſacrarium radiis emicantibus illuſtrabat. Hoc etiam tempore ſanctus Ieron per diœceſanum Epiſcopum, & Comitem Theodoricum cum miraculis in Egmondam tranſlatus eſt, qui pridem (d) à Danis in Nortich, ut prædicitur, Martyrii palmam conſecutus eſt.

Egilboldi mors & ſepultura. Anno Chr. 901. 25. Sept.

Egilboldus Epiſcopus Trajectenſem Eccleſiam ſaltem ad decem (e) menſes regens, VII. Calendas Octobris in Domino feliciter obdormivit, qui in eàdem eccleſiâ tumulatus ſimiliter requieſcit.

a *Circiter hæc tempora requievit, &c.*) Præterquam quod omnia hæc incerta, aut a vero multum abſint, ut Heda & Douſa ſatis ſuperque demonſtrarunt; in antiquo Codice habetur tempus mortis Theodorici hujus ignorari; quod & Chron. Stokii Rithmicum indicat his verbis:

Mès die ghene dict Latijn ſcreef.
Hine beſcreef dat Iaer niet mede
Daer hi ſinen ende in dede.
Bedies mi oncond das
Hoe lange dat hi Grave was.

b *Ducens in uxorem Hildegondim filiam R. Lud.*) Bockenbergius Hildegardim & Hillam appellat. Diligentiſſimus Scriberius hanc ignotæ ſtirpis fuiſſe, quemadmodum & Genam putat. Lindanus loco ſupra laudato Hildegardim matrem Arnulfi Gandavenſis filiam dicit Theodorici I. Comitis Hollandenſis quæ Theodorico Comiti Caſtri Gandavenſis, nupſerat.

c *S. Egbertum Trevirenſem Archiep.*) Scriverius ſe hæc in antiquo Codice inveniſſe ſcribit. Æmilius Stokius ejus etiam meminit, ut & alii rerum Hollandicar. ſcriptores plerique; Gerbrandus, Snoyus, Cronicon Magnum, B. Heda, Douza, &c. eumque Egbertum 72. præſulem fuiſſe tradunt, licet alii 74; Bertius 73. & anno eum Chr. 980. obiiſſe. Wilhelmus tamen Kiriander qui ex Profeſſo, Trevirenſem hiſtoriam ſcripſit, 72. quidem Antiſtitem Trevirenſem vocat Egbertum, ſed clarâ origine Britannum, Theodorico Comite natum; ad quem diploma Ottonis Imp. recitat benè longum an. Chriſt. 993. cumq; brevi poſt, anno nempe 995. in fatis conceſſiſſe tradit, quæ ipſe Kiriander ex Ioanne Enem & Fr. Ioanne Sthecmanno hauſiſſe videtur, quos etiam vide lib. 2. c. 8. Geſtorum Trevirenſium.

d *Qui pridem à Danis,*] Illud pridem hic abſurdè poſitum, cum ante quadraginta plures annos martyrio fuerit affectus Ieron.

e *Saltem ad x. menſes regens,*) Semeſtri tantùm Pontificatu functum tradit Bockenbergius ex Gerbrando, & cum eo Snoyus, Barlandus & alii; Heda ap. Bekam ſex menſes legiſſe videtur, cum ipſe eidem 2. annos tribuat. Et quia tam exiguo in tempore Eccleſiæ regimini præfuit, a quibuſdam omittitur, & a Reginone Odilbaldo ſucceſſor datur Radbodus, quem imitatur, in Annal. Belg. Miræus.

Radbodus Epiſcopus XIV.

Defuncto quidem Egilboldo Pontifice, Dominus Radbodus, urgente Rege Francorum Arnulfo xiiij. Trajectenſis invitè conſecratus eſt Epiſcopus, vir veraciter (a) ſanctus, doctus, pius, & multum ingenuus; fuit enim Radbodus Rex Freſiæ prædictus ipſius maternus attavus, & Guntarius Archiepiſcopus Colonienſis ejus avunculus. Interpretatur autem hoc nomen Radbodus in idiomate Germanico, idem quod concilii nuncius in Latino. Fuit enim hic Epiſcopus magni concilii angelus, in palatio Caroli Regis advocatus, & per Nannonem Philoſophum in ſeptem artibus excellenter imbutus, qui flores (b) eximios tam de Willebrordo, quam de Bonifacio compoſuit, ac integrum officium de tranſlatione beati Martini conſimiliter edidit. Hic antiſtes cùm Trajectenſis Pontificii ſacræ religionis ſuſcepiſſet habitum, vacabit indeſinenter orationibus, eleemoſynis, & abſtinentiis uſque ad vitæ ſuæ terminum. Nam cum ſui convivales vina potarent infra menſem, ipſe ſolus limpidam occultè bibit aquam: quod Gummarus quidam attendens, ſupplicavit eidem Epiſcopo, quatenus ſibi guſtare liceret de ſuo poculo, ſed beato viro non conſentiente, jam dictus Gummarus Epiſcopalem ſcyphum clam accepit, & magnum

Alii, educatus. Nanno Philoſophus Præceptor Radbodi.

gnum hauſtum ex eo ſumpſit, & ecce ſtupendum miraculum. Nam & eadem aqua mutata eſt in vinum optimum; quâ de cauſâ tentator ex templo imploravit veniam, & beatus Epiſcopus ex hoc prodigio non ſibi, ſed Deo dedit gloriam. Is Præſul egregius Daventriæ ſedere conſuevit, quoniam civitas Trajectenſis per Danorum auſteritatem omnino deſolata fuit. Accidit autem cum Epiſcopus una dierum Trajectum adiret, & ibidem loca Sanctorum cum devotione viſitaret: Dani verò potenter occurſantes in contrarium obſiſterent prohibentes ulteriorem ſibi tranſitum, quos ſacer Epiſcopus paternaliter admonuit fidem Catholicam devotè ſuſcipere, & à crudeli Chriſtianorum ſtrage piè deſiſtere: at illi tortores eò magis commoti ſunt, ac acerbam necem ſancto viro comminati ſunt. Præſul autem almifluus hos perditionis filios ex tunc execrando maledixit, quos fulmineus ignis mox de cœlo deſcendens, miſerabili morte vivos abſumpſit. Chriſtiani quidem hoc viſo miraculo, conſtanter in arma ruerunt, & reſiduam Danorum catervam à Trajecto cum victoriâ profugarunt. Iſte ſanctus Epiſcopus prophetico ſermone claruit, quoniam multa futura ſecretariis ſuis edidit. Venerabilis enim Baldricus bonę indolis juvenis, quodam tempore duos clericos ſuæ patriæ deduxit ad præſentiam ejuſdem Epiſcopi, poſtulans ut ab ipſo promoverentur ad ordinem ſacerdotii: beatus verò Pontifex ore jocundo ſubridens, ait, Fili præcordialis anno mediante tertio me defuncto præſentis eccleſiæ tu Paſtor eris, & hos clericos propriis manibus ad ſacerdotii gradum promovebis, & tam aulam quàm urbem Trajectenſem ad ſtatum priſtinum reparabis. Demum idem Radbodus apud Trentam validâ pulſatus ægritudine decubuit, cui Mater miſericordiæ Virgo Maria cum ſplendore radioſi luminis apparuit. Agnem & Teclam concomitantes virgines habens, & in hunc modum venerando Pontifici loquens: Perdilecte fili, ne formides me videre præſentem, quam in magnâ devotione ſalutaſti ſæpe abſentem, ſecurus eſto, quoniam hanc infirmitatem evades, verùm tamen in præſenti vitâ non diu manebis, & ecce ſplendor immenſæ claritatis evanuit, & fragrantia redolentis odoris invaluit: Beatus igitur Pontifex ab eadem convaleſcens ægritudine, quibuſdam familiaribus ſuis certificaverat cujuſmodi pulchritudinis & effigiei Regina cœli virgo Maria fuit, qui dehinc anno Domini Dccccxvij. Trentam exiens, ac in Othmerſheim ſine languore lecto decumbens hanc antiphonam: *Ecce lati laude*, legit, in quâ tertio Calendas Decembris feliciter ab ſeculo tranſmigravit. Hic ſacer Epiſcopus in gravi Danorum perſecutione (c) xvij. annis Trajectenſem gratioſè rexit Eccleſiam, qui per Clerum & populum honorificè tumulatus requieſcit apud Daventriam, ubi tanti Confeſſoris interceſſione Deus indigentibus beneficia largitur, & frequenter multa miracula cum virtutibus operatur.

Aqua mutatur in vinum

Radbodus Daventriæ reſidet & Danos Trajecto ejicit.

Viſio Radbodi.

al. Laude digna.

Radbodus Daventriæ moritur & ſepelitur anno Chr. 918. die 29: Novembris.

a *Vir veraciter ſanctus*] Hic Rathbodus inter cælites ſive ſanctos refertur à quibuſdam, Cratepolio, Miræo, Uſuardo, Molano, Sweertio, Hamconio alus; Regino, Venerabilem vocat Antiſtitem.

b *Qui flores eximos*] Trithemius Abbas de ſcript. eccl. ejus libros recenſet hoc ordine: *Laudes S. Martini lib. 1. Laudes S. Bonifacii Epiſcopi. De S. Amalbergâ lib. 1. Homiliarum & ſermonum lib. 1. De S. Willibrordo flores lib. 1. Integrum de S. Martini tranſlatione officium* Sweertius varios cantus in honorem SS. adjungit, in Athenis ſuis Belg. ex Sifrido Petri. Ecloga de S. Lebuino Tomo 6. Surii.

c *xvii. annis Trajectenſem rexit eccleſiam*] Sic & Abbas Spanheimenſ. Trith. Heda, Deſſelius, Molanus, Barlandus, Noviomagus, Kempius, Sweertius, ſed Bockenbergius xvi. ei tantum annos tribuit, & Chronicon Magnum Belg. annos dat xxvii. fortè error typographi unum x. ſuperat. Poſſevini autem Lapſus intollerabilis niſi is à typographo eſt, qui anno 607. eum vixiſſe tradit.

Baldricus Epiſcopus XV.

SIcuti Longobardorum narrat hiſtoria, Henricus Romanorum (a) Rex poſt obitum Radbodi Confeſſoris decrevit ex magnâ devotione Brunonem filium ſuum clericali charactere redimire, ac eundem ſuper cathedram præfati Confeſſoris collocare. Sed quoniam idem Rex audivit atroces Danos civitatem Trajectenſem expugnaſſe, nihilominus & totum epiſcopatum omnino depopulatum eſſe, ideoque glorioſus Rex promovit eundem filium ſuum ad militarem dignitatem, ut Danorum auſteritati potenter obſiſteret, ac idipſum Epiſcopium armis bellicis victorioſè reficeret. Igitur ſecundum beati Radbodi vaticinium Baldricus xv. Trajectenſis Epiſcopus eſt electus, filius, ut quidam tradunt, (c) Rixfridi Comitis Clivenſis, qui Princeps erat egregius.

His tem-

Baldricus filius Rixfridi Comitis Clivenſis.

His temporibus in civitate Ianuenſi fons ſanguinis exſiluit; eiſdem diebus vulgus Danorum ubique ſuccubuit, quapropter Baldricus Epiſcopus (d) effugatis Danis civitatem ſuam turriti smœnibus ſtruxit, excelſis propugnaculis munivit, incenſas Eccleſias refecit, ac aulam cum cæteris ædificiis obrutis honeſtiſſimè reparavit.

Hic Epiſcopus anno Domini (e) DCCCC LXVI. tranſcendens alpes, devenit in Italiam, ubi pro quibuſdam utilitatibus Eccleſiæ, Regis Ottonis exquiſivit præſentiam. Demum idem Antiſtes valedicens Regi, corpora ſanctorum Martyrum, Pontiani, Benigni, & Agnetis ſecum tranſtulit, ac eadem in Eccleſiâ Trajectenſi cum ingenti devotione repoſuit; inſuper & idem Epiſcopus corpora ſanctorum Werenfridi, Lebuini, Plechelmi, Wironis, Otgeri, Odulphi ac Radbodi per myſticam (f) revelationem adinvenit; de quibus ſanctis Patronis Trajectenſem eccleſiam glorioſiùs adornavit. Anno Domini DCCCC LXXVII.

Anno Chr. 977. die 8. Ianuarij Baldericus moritur.

Baldricus felicis recordationis Epiſcopus, VI. Idus Ianuarii grandævus migravit ad Dominum, poſtquam annos lix. (g) in magnâ laude Trajectenſem rexiſſet Eccleſiam, qui ad majorem Eccleſiam nimirum honorificè devectus eſt, ubi ſumptuoſis exequiis cum prædictis ſanctis Patribus inhumatus eſt.

a *Henricus Rom. Rex.*) An hæc conveniant videndum, Anno 917. Radbodum obiiſſe auctores ferè conſentiunt, & Henricus cognomento Auceps poſt mortem Conradi anno nempe Chriſti 919. Rex electus eſt teſtibus Sigiſberto, Lamb. Schafnaburgenſi, Reginone, & ex recentioribus, accuratiſſimo Onuphr. Panvinio. Contractus & Marianus anno 918. Alii anno demum 920. Regium eum ſolium aſcendiſſe volunt, inter quos Otto Friſingenſis & Abbas Urſpergenſis, quos ſecuti ſunt recentiorum Io. Nauclerus, Carrio, Maſſæus, Miræus, plures: omnes poſt annum 917. Henricum coronatum uno ore pronuntiantes. At quomodo poterat de filio ſuo Brunone ad Cathedram defuncti Rathbodi evehendo deliberare nondum Imperio potitus?

b *Brunonem filium,*) Hunc poſtea Imp. Otho I. Antiſtitem Agrippinenſem & Lotharingiæ Ducem fecit, longè poſt mortem patris Henrici anno nempe Chriſti 954. de quo plura apud Conradum à Lichtenaw Abbatem Urſpergenſem in Ottone magno Imp. & Reginonem ad annum C. 953. qui eundem anno 965. V. Id. Octobris mortuum eſſe tradit. *Virum* (ut ejus verba ſonant) *ducatu pariter & Epiſcopatu digniſſimum*. cui adſtipulatur Schafnaburgenſis.

c *Filium ut quidam tradunt Rixfridi Com. Clivenſ.*) Heda dicit oriundum ſanguine Comitum Clivenſium, patre Rixfrido excomite, Bockenbergius Lutgeri vel Luchardi decimi Clivorum Reguli filium Balduini Comitis fratrem facit ex vulg. Chron. Cuſpinianus in Arnulpho Imp. ſic habet, neſcio quo authore de liberis ejus loquens: *Repperi ejus quoque filiam, ſed ex quâ uxore ignoro Bartham: quam Luthardus ejus nominis primus Comes Clivenſis, filius Eberhardi, uxorem duxit duoſque filios ex eâ peperit Balduinum. 2. XI. Comitem Clivenſem, & Rixfridum patrem Walderici Epiſcopi Trajectenſis.* Onuphrius hanc Bartham ignoraſſe videtur. Cum Cuſpiniano fere convenit Teſchmakerus parte 2. Annal. Clivenſium &c. niſi quod Epiſcopum noſtrum nominet Balduinum.

d *Baldericus effugatis Danis civitatem ſuam.*] At Beka ſupra in vitâ Hungeri, cum miraculum recitaſſet, quod præſulis in Danos anathema ſecutum erat, hæc addit: *Chriſtiani hoc viſo miraculo conſtanter in arma ruerunt, & reſiduam Danorum catervam à Trajecto profligarunt*: quæ verba indicare videntur Normannos non Baldrici ſed Hungeri tempore Trajecto pulſos. At hæc urbis inſtauratio ſecundum Chron. Belg. incœpta anno VIII. præſulatus Balderici, hodieque extat turris vulgo **Boldrics Toorn** / dicta.

e *Epiſcopus anno Dom. DCCC LXVI.*] Eo anno Othó Imp. tertiâ vice Romam venit teſte Schafnaburgenſi, & forte in ejus comitatu hic præſul. De Pontiano verò Agnete ac Benigno videndi Hagiographi, & in primis Martyriologium Roman. ac in illud notata Baronii; Martyrologia item Rabani, Notheri & Uſuardo adjuncta, in quibus & mentio, quod horum SS. Leipſana, Trajectum allata & honorata; nam ad XII. diem Kalen. Febr. ſic habent: *Romæ paſſio S. Agnetis virginis & martyris, cujus relliquiæ habentur in Trajecto inferiore*: ad diem 4. Kal. Iulii, *Item Trajecti reportatatio relliquiarum S. Benigni Martyris & Pontificis*, ad diem 17. Febr. *Apud Spoletum paſſio S. Pontiani Martyris temporibus Anton. Imp. ſub Fabiano Iudice; cujus relliquiæ habentur in Trajecto inferiore.* Adde quæ Molanus in Indiculo SS. Belgii.

f *Per myſticam revelationem,*) Id mirum in Radbodo prædeceſſore, & cui Baldericus immediatè ſucceſſit, cujus corpus Daventriæ ſepultum fuit.

g *Poſtquam annos LIX.*] Chron. Magn. quod ferè verbotenus ex Bekâ deſcriptum, annos tantùm 49. ei tribuit, niſi is locus (quod credo) ſit corruptus. Bockenbergius ex Gerbr. dat ei LX. annos: alii plerique huic noſtro conſentiunt. In Snoyo meo M. S. major error apparet ſex tantum modo annos Balderico dante. Sed ſi calculum inieris ab anno 917. (quo obiiſſe Radbodus traditur) uſque ad 977. 60. annos invenies.

Folcmarus Epiſcopus XVI.

DEfuncto Domino Baldrico Folcmarus XVI. ordinatus eſt Epiſcopus, vir bonæ voluntatis, & bonus Catholicus. His diebus, ſcilicet, anno Domini DCCCC LXXXVIII. pridie Nonarum Maii requievit in Domino Theodoricus ſecundus Comes Hollandiæ, ſepultus apud patrem intra Monaſterium Egmondenſe, hic Theodoricus cum patre ſuo Comitatum annis (a) C & XXVIII. glorioſè rexit, & crudeles Danos de finibus ſuis potenter abegit, Hildegondis autem ſua conthoralis 3. Idus Aprilis obdormivit in Chriſto, ſepulta penes antedictum Monaſterium cum marito.

Anno Chr. 988. moritur Theodoricus ſecundus Comes Hollandiæ, die 6. Maji.

Poſt obitum Theodorici Comitis Arnulfus tertius Comes Hollandiæ effectus, duxit in uxorem Lutgardim, filiam Theophani (b) magnipotentis Imperatoris Græcorum, & ſororem Theophanę Imperatricis Romanorum, ex quâ genuit Theodoricum ſuccedentem ſibi Comitem, inſuper & Sifridum, ſive Sicconem præſidem; qui Comitatui quinque ſaltem annis præfuit, & cum Friſienſi vulgo juge bellum habuit. His temporibus, ſcilicet anno Domini DCCCC XC. III. Idus Decembris Folcmarus Epiſcopus defunctus eſt; ac in Eccleſiâ Trajectenſi tumulatus, poſtquam 13. annis Trajectenſem eccleſiam rexiſſet. (c)

Arnulphus Comes Hollandiæ tertius.

a *Anni 128.*) Quæ de primis Hollandiæ Comitibus hic traduntur à Doctiſſimo Scriverio examinantur, cujus compilare ſcrinea non eſt meum, paucis tantùm meam mentem de his attigi ſupra in Hungero Epiſcopo.

b *Filiam magnipotentis Imp. Græcorum Theophani,*] Hæc vaniſſima ſunt: nec quiſquam Græcorum Imperator Theophanus fuit. Onuphrius Nicephoro Imp. conjugem tribuit Theophanonem, ex quâ filiam ejuſdem nominis Ottonis ſecundi uxorem genuerit: Cuſpinianus Nicephori ſororem vel privignam dicit, ſed de hâc Lutgarde ſcriptorum proborum nullus mentionem facit. Lazius Lutgardim Græcam quidem vocat, ſed cujus ea ſit filia non addit; lib. 3. de migr. Gentium, cujus etiam Geneal. tabulis exigua fides adhibenda, adeo exorbitat, & à vero diſcedit in multis. Lindanus Lietgardam quoque illi dat conjugem ex diplomate anni 998. ſed cujus ea filia non exprimit. At videat curioſus lector hic Collectanea Doctiſſ. Scriverii ad Annal. noſtros vulgares edita.

c *Anno D CCCC XC. poſtquam XIII. Eccl. Traject. rexiſſet.*) Heda habet annum 989. cum in Pontificatu ſediſſet ann. 12. menſ. XI. Barlandus quoque 12. eidem annos & quid amplius tribuit.

Baldevinus Epiſcopus XVII.

DEfuncto Folcmaro Præſule, Baldevinus XVII. ſubſtitutus eſt Epiſcopus, vir glorioſus, probus & inclytus. (a)

His diebus, ſcilicet anno (b) Domini D CCCC XCII. XIV. Calendis Octobris (c) campeſtre bellum indictum eſt in planicie pratorũ de Winkel apud pagum Weſt-friſiæ, ubi decenter advenerunt electi pugiles de principatu totius Hollandiæ, qui ſecundum relationem antiquorum, ardore ſitis intollerabilis illic multum afflicti fuerant, quia modicam aquam, & eandem ſalmaticam ad potandum invenerunt. Arnulphus verò pius Comes oratione præmiſſâ locum ſibi divinitus inſpiratum indicavit, ubi foſſo puteo recentis aquæ copia magna fuit. Interea Friſiones ad arma convolantes advenerunt ad prælium, ut virtute magnâ diſturbarent Hollandienſem exercitum: econtra quidem Arnulphus comes cum tubis perſtrepentibus, vexillis coruſcantibus, & armatis præliatoribus armipotenter occurrit, & cum eiſdem Friſonibus acre bellum egit. Demum poſt ſtragem multorum pugilum aggravatum eſt prælium adverſus eundem Comitem, qui ibidem, Deo permittente, pro Republicâ peremptus, imò (d) martyriſatus & exhinc apud Egmõdenſe Monaſterium ſumptuoſis exequiis ſuis progenitoribus conſepultus eſt. Noſtris quoque temporibus de eodem divo Comite quoddam inſigne prodigium accidit, quod in præſenti Chronographiâ Chriſti fidelibus annotare non piguit. In cœnâ namque Domini dum ad Egmondenſem eccleſiam diverſæ nationes catervatim advenerant, ut ſecundum antiquam conſuetudinem generalis abſolutionis gratiam ab Abbate perciperent, quædam rima de ſarcophago præfati Comitis ex antiquâ vetuſtate rupta fuit, de quâ virgula fumi velut ex aromatibus myrrhæ & thuris ad menſuram duorum cubitorum deſuper exhalavit. Lutgardis verò ſua conthoralis, pridie

al. Sal[illegible]

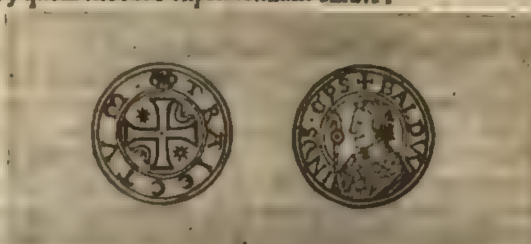
Arnulphus Comes Holl. 3. occiditur in Winckel, cum bellum in Friſios moviſſet non neceſſarium.

lis, pridie Idus Maji requievit in Chriſto, tumulata apud maritum in Monaſterio ſupradicto.

Theodoricus tertius Comes Hollandiæ quartus. Poſt excidium Arnolfi Pii Principis Theodoricus hujus nominis tertius effectus eſt quartus Comes Hollandiæ, ducens in uxorem (e) Othildin filiam magnifici Ducis Saxoniȩ, de quâ duos filios genuit, videlicet Theodoricum ſuccedentem Comitem Hollandiæ, & Florentium Orientalis Friſiȩ Comitem Hoc (f) tempore quædam ſtatua ſtabat in Apuliâ, ſcripturam hanc inſculptam habens, Calendis Maij in ortu ſolis habebo caput aureum, Saracenus autem ibidem captus ſuffodiens, capitalem umbram perpendiculariter extenſam à ſtatuâ infra prædictam diem & horam, infinitum theſaurum repperit, quem pro redemtione ſuâ confeſtim exhibuit, His diebus, ſcilicet anno Domini DCCCC XCIV. Balduinus Epiſcopus (g) ad quatuor annos eccleſiæ Trajectenſis Paſtor exiſtens VI. Idus Maij requievit in Chriſto, tumulatus cum prædictis Pontificibus in Trajecto.

Anno Chr. 994. Balduinus Epiſcopus moritur 10. Maj.

a *Vir probus & inclytus.*] Cum Balduinum hunc Annales noſtri & Chronicon Mag. Belg. ex ſtirpe principum Holl. fuiſſe tradant, mirum Bekam ejus non meminiſſe, Heda Siphridi præfecti Kenemariorium, & fratris Theodorici 3. Holl. Comitis filium ſtatuit; Bockenbergius Baldrici etiam præſulis nepotem. Noviomagus ſe nihil de eo inveniſſe ſcribit præter nudum nomen, idque in Chronicis Sigiſberti: in quo vereor ut à vero aberret, nullum enim ibidem Balduinum Epiſcopum Trajectinum invenio. Habeo apud me nummum argenteum, ſed ſanè exiguum, quem hujus Balduini eſſe non dubito, cum ejus vultum abſque infulâ (cujus uſu, uſque ad Godebaldi tempora, caruêre Antiſtites) nudum exhibeat & perinde non ad poſteriorem Balduinum ſed priorem hunc pertinere certum ſit; quem hic ideo exprimendum curavi:

b *Anno Dom. DCCCCXCIII.*) Hoc prælium præter Annales vulgares deſcribunt Amelius Stokius in Chronico Rithmico. Snoyus libero V. hiſt. Holland. Douſa F. lib. 9. Ann. Holl. Ubbo Emmius Friſic. hiſt. lib. 6. Snoyus & Douſa noſtros Antiſtites hujus belli auctores faciunt, ſed quâ fide æquo lectori judicandum relinquo, cum Adelboldus quem Douſa nominat, poſt 23. demum annos ad pontificatum pervenerit.

c *Campeſtre bellum indictum,*] Sic Hovedenus ſcriptor Anglicus in Iohanne Rege *Habuit Campeſtre bellum;* ſic & olim graves controverſiȩ, quarum difficilis probatio eſſet, Campo, id eſt, duello dirimebantur, Chronicon Camerac. lib. 1. c. 10. *Ipſum hominem ad ſingulare certamen, quod ruſticè dicimus campum, provocarunt.*

d *Imo martyriſatus eſt*) Mirum ſanè martyrii genus ejus temporis, & alii longè hi martyres, à primis iſtis veræ relligionis propagatoribus, qui ob confeſſionem Chriſti per omnia tormentorum genera felicem vitæ finem invenerunt. Nam cum victi à victoribus, quos neci deſtinarant occiderentur, poſteri eos martyres vocabant.

e *Othildim filiam Ducis Saxoniæ.*) Et hic curioſum Lectorem ad rerum patriæ ſuæ diligentiſſimum inveſtigatorem D. Scriverium amando, cum is nihil eorum quæ ad Comites Hollandiæ faciunt intactum reliquerit, ſed omnia ſuo ingenio perſpicuum reddiderit.

f *Hoc tempore quædam ſtatua,*] Chronicon Magnum Belg. eadem fere habet, ſed addit Saracenum à Robert. Guiſcardo Normannorum duce captum, ex ſpeculo Vincentii lib. 18. c. 17. cum quo convenit Martinus Polonus, verùm is hæc ſub Henrico III. Imp. quem ſecundum vocat, poſt annum 1040. contigiſſe tradit.

g *Bald. Epiſc. ad quatuor annos,*) eadem habent Bockenbergius & plerique alii ſcriptores. Barlandus tantum tres illi annos tribuit.

Aufridus Epiſcopus XVIII.

Aufridus dotat Eccleſiâ Trajectenſe. DEfuncto Baldevino Pontifice Aufridus, qui pridem de ſeculari Comite (a) clericus attonſus eſt, nunc ab eccleſiâ Trajectenſi XVIII. Epiſcopus electus eſt. Hic Aufridus inſpirante Deo multa prædia patrimonii ſui donavit ad uſum ſanctæ Trajectenſis eccleſiæ (b), quæ antea poteſtativè poſſederat in Comitatu Teyſterbantiæ, qui de-

qui dehinc anno Domini 1005. tanquam filius caſtigatus & dilectus Deo ſuorum oculorum lumen amiſit: Venerabile collegium (c) Ordinis ſancti Benedicti ſuper montem ſanctum in honorem ſanctæ Dei genetricis Mariæ conſtruxit, in quo ſacræ religionis habitum ſuſcepit, & ad vitæ ſuæ terminum devotiſſimè perduravit. Idem autem Epiſcopus anno Domini 1008. v. Nonarum Maij feliciter obdormivit in Domino, poſtquam XIV. annis Trajectenſi præ fuiet Epiſcopio. Sepulchrum autem tanti Patris ſi quis ex devotione requirit, quiſpiam de Canonicis majoris eccleſiæ vel monachis ſancti Pauli ſibi forſitan indicabit.

Anno Chr. 5008. Auſfridus Epiſcopus moritur die 3. Maji. *xv. MS.*

a *De ſeculari Comite.*] Hunc & Ausfridum & Gaufridum nominant, Chron. M. Belg. eum de domo Bratuſpantiæ Comitem Lovanii vel Hoyenſem; Bockenbergius de Caroli Magni genere fuiſſe tradunt, videantur Miræi Annal. Belg. ad annum 997. Notitia Eccleſiar. Belgii, & Codex Donationum. Sigiſbertus ad annum eundem. Hujus ſtemma ſic ſe habet;

Raginerius ſenior ex Albrada tres habuit filios	Lambertum Com. Lovan. Giſelbertum	hujus F. Ausfridus C. Bratuſpantiæ: inde Epiſcopus Ultraject. Advocatus Gemblacenſis	Invenio in veteri Codice Leodienſi Gallico, aliud ſtemma, ſed mihi ſuſpectum, & fabulis involutum, quare illud omiſi, hæc verò noſtra ab Henrico D'Outremanno Lib. 2. hiſtor. de urbe Valentianarum confirmâtur.
	Lotaringum. Raginerum Longicollum.	cui F. Lambertus ſucceſſor Ausfridi.	

b *Quæ antea poſſiderat &c.*] In Chron. M. adduntur ſeq. *In Comitatu Bratuſpantium & Teiſterbantiæ ap. Tielam. Fuit autem principalis locus ejus in Driel ap. Boemel. Et erat Dominus fere illius Inſulæ. Inſuper de Altenâ ap: Woudreghem.*

c *Collegium Ord. S. Benedicti,*) Hoc collegium primo lapide ab Amersfortio conditum à jam lumine capto præſule volunt. anno nempe 1006. ibique eum poſt biennium mortuum ac ſepultum, ſunt qui duos annos adjungunt, inter quos Lamb. Schafnaburgenſis Monachus, Miræus anno C. 1009. eum mortuum ſcribit, & prædictum monaſterium anno 1050. in urbem Tr. tranſlatum D. Pauli nomine innotuiſſe.

Adelboldus Epiſcopus XIX.

POſt dormitionem ſancti Patris Ausfridi, quidam Adelboldus XIX. electus eſt Epiſcopus, qui (a) Cæſaris Henrici Proconſul fuit eximius. Hic Adelboldus anno Domini 1015. Trajectenſem (b) eccleſiam veteris ſtructuræ deſtruxit, novæ fabricæ fundamenta jecit, quam cum Eccleſiâ Tilenſi paucis annis decentiſſimè conſumavit.

Anno Domini 1017. (c) Cometa grandis in modum trabis jugiter apparuit, & (e) eodem anno gravis belli tumultus inter Epiſcopum Trajectenſem & Comitem Hollandiæ hâc de causâ primum invaluit: Quidam enim Comes Theodoricus Bavo beneficiatus fuit juxta Bodegraven ab Adelboldo Pontifice, qui Theodoricum Comitem Hollandiæ non quievit infeſtare quotidiano certamine. Hollandienſis verò Comes contra copioſum exercitum aggregans Theodoricum Bavonem victorioſè ſubegit, & eundem à poſſeſſionibus ſuis violenter ejecit. Adelboldus autem Epiſcopus hoc ægrè ferens, collectis immenſis bellatoribus, decrevit vaſallum ſuum priſtinæ ditioni reſtituere, & adverſus Hollandiæ Comitem crudele bellum committere. Igitur anno Domini 1018. v. Idus Iunii prædictus Epiſcopus cum vexillis fulgurantibus, & tubis ſtridentibus ad locum certaminis decenter advenit: & econtra Theodoricus Hollandienſis Comes cum vexillis fulgidis & cornibus horriſonis à papilionibus ſuis exiens in pratis virentibus armipotenter occurrit, Nec mora quin Trajectenſes & Hollandienſes populi perniciter in invicem irruerunt pro coronâ victoriæ laborioſè decertantes, & cruentam ſtragem ab utrâque parte crudeliſſimè committentes. Denique poſt aliquantulum temporis robur Epiſcopalis exercitus quàm plurimum attritum eſt in occiſione magnanimorum Principum, qui in eodem duro certamine corruerunt, videlicet Vegerus advocatus Eccleſiæ, Vilringus & Godezo Comites, Lazo, Algerus & Sweſſerus milites, cum aliis tyronibus multis & plurimis armigeris laude dignis: Adelboldus autem Epiſcopus nimirum hoc gravi dolens infortunio collegit extemplò recentem armigerorum numerum, ut crudele bellum iteratò committeret adverſus Hollandiæ populum. Nihilominus & antenominatus Comes Theodoricus cum Siccone fratre ſuo coadunavit indefeſſum exercitum, ut jam ſecundo dimicaret contra prælibatum

Cometa bellum portendens.

Theodoricus Bavo Comes à Comite Hollādiæ ſubjugatur.

Bellum Epiſcopi contra Comitem Hollandiæ.

W'ldgerus. Wykindus.

Exercitum;

Epiſcopum. Itaque die XIX. ſubſequente, qui eſt IV. Calendarum Auguſti eodem anno præfati Principes itidem convenerunt ad prælium, committentes alterutrum magnæ depopulationis excidium, ceciderunt enim iterum ex parte Pontificis Adelboldi viri ſtrenui bellanti manu necidati, videlicet Folcardus Preſbyter, Bartoldus Diaconus, Ioannes & Gotfridus Comites, Hiddo, Halmaricus, Volcellinus, Hubertus ac Hildeboldus, milites, Ziſfridus & Heynemannus proceres, cum plurimis ſcutariis animoſis & diverſis armigeris approbatis.

Theodoricus igitur Comes ex hac duplici victoriâ, non tamen ſine gravi diſpendio ſuorum obtentâ quamplurimum animatus, (e) propoſuit recenter eodē anno pro vindictâ patris ſui debellare Friſones occidentales, ubinam & Imperator Henricus cum Gotfrido duce Moſellanorum deſtinavit expeditos equites. Cùm autem Hollandienſis & Friſienſis populus in unum occurrentes, in campeſtri bello ut pro victoriali laude contenderent, ecce vox quædam ab Hemiſphærio ſuperioris ætheris horribiliter intonuit: fugite, fugite, & confeſtim, Hollandieſis populus ex formidine terriſonæ vocis diffugiens, pro magnâ parte cæſus eſt, & Gotfridus Dux ibidem apprehenſus ab hoſtibus & vinculatus eſt. Hæc itaque ſtrages Hollandienſi populo proviſione divinâ contigit, ut Theodoricus Comes in ſemetipſo diſceret, quod unus & idem Deus qui humiliat & exaltat.

Anno Domini 1023. Trajectenſis eccleſia per Adelboldum Pontificem magnoperè (f) ſuperextructa fuit, ad cujus dedicationem Henricus Imperator cum 12. Epiſcopis Trajectum advenit, qui eandem Eccleſiam VI. Calendas Iulii menſis, unanimi benedictione conſecraverunt, & cum magnâ ſolemnitate honorifice (g) dedicarunt. Anno Domini (h) 1027. V. Calendas Decembris Adelboldus Epiſcopus migravit ad Dominum, poſtquam annis XVIII. Trajectenſe rexiſſet Epiſcopium, qui ſepultus requieſcit infra tectum eccleſiæ Traject. quā ipſe decēter ædificavit in honorem ſancti Martini ſereniſſimi Cōfeſſoris.

Variè hujus nomen ſcribitur; Athelboldus, Adelbodus, Adelbaldus Albaldus.

a *Qui Cæſaris Henrici proconſul.*] Fuit Henrico II. Imperatori & qui inter cælites poſtea relatus eſt à conſiliis; de quo Sigiſbertus ad annum C. 1004. *Gerardus Cameracenſis & Adelbodus Vltrajectenſis Epiſcopi magni in Eccleſiâ & palatio habentur.* Hæc intelligenda de utroque nondum Epiſcopo, cum tam hic, quàm ille poſt aliquot demum annos præſules ſint facti. vel ad annum 1014. referenda erunt, quo ipſe Gerardus Cameracenſis electus eſt Epiſcopus.

b *Trajectenſem Eccleſiam veteris ſtructuræ*] A Willebrordo inchoatam & à Danis deſtructam Adelboldus renovavit, quam tertiò Henricus Viandenſis ad hanc quam videmus ferè formam redegit.

c *Anno Domini 1017. Cometa grandis*] Sigiſbertus eodem anno *Cometes ſolito mirabilior in modum trabis maximæ per quatuor menſes apparuit.* Eadem Cronicon Magn. & noſtri ſcriptores pleriq; tradunt.

d *Eodem anno gravis tumultus*] Hanc rem multis & magno verborum apparatu deſcribunt Hollandici annales. verùm eos omnino hic errare mihi videntur. Nam ſi quis primas controverſiarum ac bellorum inter Trajectenſes & Hollandos inveſtigare voluerit cauſas, ei liquido conſtare poterit, quod Antiſtites longè prius hic præſederunt & Principum donationibus magnam partem vicinarum provinciarum nacti ſunt, quam & auctoritate Impp. poſſederunt. Sed cum Danorum, Normannorumque invaſionibus et deprædationibus ii impares cedere cogerentur, vicarii ab Impp. ad limitum defentionem miſſi, quibus pro operâ navatâ beneficiario jure aliqui Comitatus (dominia non adeo magni nominis, ut nunc volunt) conceſſa fuêre; quorum poſteri, haut contenti conceſſis, limitibus vicinorum, aliquid ſemper abradere, quæſitis, ad eam rem cauſis, per fas atque nefas ſtuduerunt. Hinc factum ut cum Arnulphus dictus Gandavenſis partem illam Friſiæ (omnis enim circumcirca Provincia Friſiis tunc attributa) quæ prima Hollandiæ nomen agnovit, & hodie Zuyt Hollandia, i. Auſtralis dicitur, occupaſſet, à vicinis ſit occiſus. Cujus filius Theodoricus, quo ab iiſdem tutior eſſet; eo loci, ubi nunc Dardrechtum (prima. Hollandiæ civitas) caſtrum vel munimentum firmavit, vel quod olim tempore Zundebaldi ibidem conſtructum fuerat, inſtauravit; vicinorumque terram invitis Dominis invadens ſuam fecit: quare iidem, quorum in numero erant, Colonienſis, Trevirenſis, Leodienſis, & qui maximè omnium læſus, Trajectenſis Albaldus, Antiſtites, contra illam violentiam Imperatoris Neomagi exiſtentis opem & auxilium implorarunt. Imp. verò præter injuriam paſſos, Godefridum Lotharingiæ Ducem contra dictum Theodoricum cum exercitu miſit, Sed ii ſive hoſtium contemtu, ſive virium fiduciâ & loci ignorantiâ, panico accedente tumultu à Theodorico in fugam, magnâ ſuorum clade, Duce etiam capto, acti ſunt. Idque prælium accidit in Bataviæ inferioris parte juxta fluvium vel inſulam Merwede, tradentibus ita, ſyncaronis & neutrarum partium ſcriptoribus Dithmaro Merſiburgenſi Epiſcopo Chronici ſui libro poſtremo ad finem, Baldrico Tornacenſi Epiſcopo Chron. Camer. libr. 3. cap. 19. quibus adjungendi Leod. ſcriptores, & inter eos Io. Placentius in Baldrico 18. Leodienſ. Antiſtite, Sigiſbertus in Chron. ad annum C. 1018. & hic conſideratione dignum eſt quod Rithmicus Stokius nihil de his victoriis contra Adelboldum attulerit.

e *Propoſuit pro vindictâ patris ſui debellare*] Narrationem hanc partim confuſam partim falſam eſſe ex ſupra

ſupra dictis cuilibet facilè conſtabit: neque enim Godefridus Dux pro, ſed contra Theodoricum & ſuos Friſones miſſus ab Imp. fuit, ab eodemque captus & dimiſſus, ut apertis verbis Dithmarus & Baldricus tradunt, quibus accedit Sigiſbertus locis ſupra citatis.

f *Magnopere ſuper extructa fuit*] Chron. magn. Belg. habet, *Magnis ſumtubus abſoluta fuit*: Sed hujus Chronici auctor quamvis ſua ex Beka ſumſerit, videtur tamen aliquando verba mutaſſe, manente nihilominus ſenſu integro.

g. *Honorificè dedicarunt*] poſt hæc verba in meo. C. M. S. longa extat narratio de clyentibus eccleſiæ S. Martini, & quæ illi bona beneficiario jure poſſederint: ſed cum ea mihi ſuſpecta ſit, vel huic loco minus convenire videatur omittenda putavi, maximè cum in quibuſdam exemplaribus Bekani Chronici non habeantur; neque Chron. Magnum Belg eorum hic meminerit. Extat nihilominus in hiſtoriâ Hedanâ, ubi eam curioſus lector inveniet; & inſuper breviter attingit in hujus præſulis vitâ Gerard. Noviomagus.

h *Anno Domini 1027. v. cal. Decembr.*] Bockenb. anno 1029. circa Calend. decemb. ſepultum ſcribit. Heda, niſi corruptus, ann. 1028. præfert, cui conſonat Barlandus.

Bernulphus Epiſcopus XX.

CVM Adelboldus Epiſcopus defunctus eſſet, & quotidianus tumultus in electione novi paſtoris contentioſè foret, Conradus Rex Trajectum (a) deſcendit ad ſupprimendam diſcordiam, adducens ſecum Ghiſelam (b) Reginam uxorem ſuam decentiſſimam. Sed quoniam eadem Regina diebus illis erat (c) gravida, quinimo puerperio proxima, ideoque jam dictus Rex locavit eandem in (d) pago de Oeſterbeke apud quendam Preſbyterum, cui Bernulphus proprii nominis erat vocabulum. Rex autem ad urbem Trajectenſem confeſtim ſe tranſtulit, & Capitulum ad unionem pacis informare ſtuduit: Demum invaleſcente diſcordiâ graviori totum Capitulum compromiſit in arbitrium Regis præſentare virum diſcretum ac idoneum, qui dignus eſſet gubernare tantum Epiſcopium. Interea Regina nobilis elegantis formę parturiit infantem, tranſmittens Regi nova gaudia per Bernulphum ſacerdotem, & ecce Rex pro deſideratâ legatione, nimirum *al. Nimium.* exultans tradidit eidem preſbytero Trajectenſe Pontificium, conſimiliter & inveſtituram (e) per annulum & paſtoralem baculum. Bernulphus itaque xx. ordinatus Epiſcopus cum Principibus Hollandiæ pacem fecit. Et idem Theodoricus Comes eo tempore terram promiſſionis peregrè viſitavit. His temporibus; ſcilicet anno Domini 1039. VI. (f) Calendas Ianuarii obiit magnanimus Comes Theodoricus Ieroſolimita tumulatus penes proavum in Egmundâ, qui cunctis diebus vitæ ſuæ bella geſſit, ac Hollandiam XXXIV. annis potentiſſimè gubernavit: Othildis autem Comitiſſa poſt obitum ſui conjugis ad Saxoniam reverſa eſt, quæ VII. Calendas Iulii moriens ibidem honorificè tumulata eſt.

Poſt obitum Theodorici Ieroſolimitæ Theodoricus filius ejus primogenitus Comes quintus effectus eſt, qui modico tamen tempore Comitatu fruitur. Eodem anno Conradi Cæſaris (g) viſcera in Trajecto morientis recondita ſunt in Eccleſiâ majori: & Henricus gener ejuſdem Imperatoris ibidem electus ſublimatus eſt in throno regali. Hic Henricus quodam brumali tempore Slavos expugnare decrevit, qui cum expeditione magnâ verſus Orientalem plagam ſua caſtra locavit: Habuit autem idem Imperator in comitatu ſuo ſororem ſanctimonialem, eximiæ venuſtatis quam Canonicus quidam adamavit zelo nimię dilectionis, quam & blandâ ſuggeſtione tandem ad hoc induxerat, ut circa caliginoſam noctis umbram ipſum in amoris amplexu ſuſciperet: illis igitur in furtivo cubili clam obdormientibus, per maxima nix inopinatè cecidit: & auroræ jubar terram hemiſpherii caliginem jam effugaverat: quapropter idem Canonicus quamplurimum anxiatus qualiter tute tentorium ſuum accederet, ne primitiale veſtigium culpam ſuam aliquo modo proderet. Tractato denique repentino conſilio præfata ſanctimonialis eundem Canonicum in humeris bajulavit ad ſuum tentorium, ut in eundo & redeundo ſaltem unius ſolius poſſit apparere calcaneum. Eadem autem horâ ſtimulantibus curis bellicis ſolus Divus Imperator pervigil fuit, qui peregrinum hoc ſpectaculum è feneſtrâ tabernaculi ſui procul intuens, piè ſubriſit. Demum exorto jam ſole Cæſar Auguſtus flagitavit eundem Canonicum, quatenus ad miſſam Diaconatus expleret officium, quod idem Canonicus remordente conſcientiâ modis omnibus abnuit, nec blandimentis ac minis ad hoc emolliri potuit: cernens itaque Cæſar ejuſdem Canonici timoratam conſcientiam, remiſit ex bono corde conceptam pertinaciam. Accidit autem ut Decania ſimiliter & Abbatia diebus illis vacarent Imperiali Cameræ, & idem Cæſar advocans ipſum Canonicum cum ſorore

Theodoricus quartus Comes Hollandiæ quintus.

Conrado in Imperium ſuccedit gener ejus Henricus.

Chr. Belg. Relictum in nive.

Imperator videt ac ridet ſolertiam amantium.

rore ; cœpit loqui per ænigmata ſecretæ parabolæ Amantiſſime frater, eſto deiuceps vir maturus, & ecce tibi hanc vacantem decaniam conferimus, tuam exorando benevolentiam, quatenus nunquam ſanctimonialem præſumas equitare fœminam: deinde ſorori ſuæ dixit, Eximia ſoror, ſis abinde matrona continens, & ecce tibi vacantem hanc Abbatiam ſive curam ancillarum Chriſti conferimus per præſentem annulum; præcipientes, ne permittas unquam equitare te Canonicum: quibus ita dictis, ambo ſe mutuo contuentes, erubuerunt: qui per hanc levem correctionem informati, peccati præteriti culpam, perpetuam per continentiam emendarunt. His temporibus, (k) ſcilicet anno Domini M XLVIII. Theodoricus Hollandiæ Comes exercitum adverſariorum ſuorum per Dordracum tranſire cohibuit, qui ibidem Idibus Maii necidatus ab inimicis, occubuit: iſte Theodoricus non habuit uxorem aut liberos, qui per ſpacium IX. annorum rexit Hollandiæ terminos: cujus exanime corpus apud Egmondam devectum eſt, quod ibidem lugubribus exequiis inhumatum eſt.

Theodorici Comitis interitus.

Florentius Comes Hollandiæ ſextus.

Occiſo Theodorico Comite, Barones ſive proceres ſuſceperunt Florentium Germanum præfati Theodorici defuncti in Comitem Hollandiæ, qui prius Comes fuit & Dominus ulterioris Friſiæ. Hic Florentius duxit in uxorem (l) Geertrudim (m) filiam Hermanni Ducis Saxonum, ex quâ genuit Theodoricum & Florentium, inſuper & Machteldim (n) puellam, venuſtatis eximiæ, quam poſt obitum patris duxit in uxorem Philippus, Rex Franciæ. Eiſdem temporibus Bernulphus Epiſcopus ad perennem laudis ſuæ memoriam ædificavit in Trajecto duas collegiatas eccleſias, unam in honorem ſancti Petri venerabilis Apoſtoli, ac aliam in honorem ſancti Ioannis Baptiſtæ præcurſoris Domini; medietatem verò collegii ſancti Salvatoris Trajectenſis tranſplantavit in Daventriam, ubi pro reverentiâ Beati Lebuini egregii confeſſoris Canonicorum extruxit eccleſiam. Abbatiam autem reverendi Patris Aufridi de monte ſancto prope Amersfordiam Trajectum tranſtulit, ubi conventualem eccleſiam in honorem Sancti Pauli condidit: Hic reverendus Antiſtes anno Domini M LIIII. XIV. Calendas Auguſti migravit ad Dominum, poſtquam annis XXVII. Trajectenſe in pace gubernaſſet Epiſcopium, qui Trajectum condignè convectus eſt & ibidem in Eccleſiâ Principis Apoſtolorum honorificè tumulatus eſt.

Eccleſiæ S. Petri & S. Johannis ædificantur Trajecti à Bernulpho.

Hic Epiſcopus, & Bernoldus & Benno, vocatur.

a *Conradus Rex Trajectum deſcendit,*] Hic Conradus junior & Salicus dictus Harmanni Ducis Franconiæ F. Cunonis nepos, Ottonis pronepos anno C. 1024. ad Imperium venerat teſte Panvinio lib. 3 de Princip. Rom. Obiit verò anno C. 1039. prope Trajectum Freſiæ ſecundum eundem, hujus vitam ſingulari libello, magno hiſtoriæ bono, quæ hic valdè corrupta, ad poſteros tranſmiſit Wippo, qui eidem à Sacris fuit, eaque anno demum 1607. typis edita Marnianis lucem vidit.

b *Adducens ſecum Giſelam reginam.*) Hæc ab Onuphrio Lotarii Regis Francorum filia dicitur; quod & Cuſpinianus & reliqui fere hiſtorici tradunt. Wippo tamen ſupra laudatus, hunc errorem detegens, filiam eam fuiſſe aſſerit Harmanni Ducis Alemanniæ ex Kerbergâ filiâ Conradi Regis Burgundiæ, cujus parentes de Caroli Magni ſtirpe proceſſerant, juxta hos verſus:

Quando poſt decimam numeratur linea quarta,
De Carolo Magno procedit Giſela prudens.

Laudatur eadem à prudentiâ & conſilio, unde & marito fuit chariſſima.

c *Erat gravida,*) De quâ prole ignoratur, cum præter Henricum, quem eodem anno ſecum penè puerum in regnum ſublimaverat pater, nullam apud ſcriptores, inveniam.

d *In Pago de Ooſterbeke,*) Eſt non procul infra Arnhemium oppidum, prope flu. Rhenum hodie non ignotus.

e *Inveſtituram per annulum & Paſtoralem baculum.*) Olim Impp. jus erat Antiſtites à Clero & populo electos per virgam paſtoralem & annulum probare, vel ut loquebantur inveſtire; idque uſitatum ſemper, donec Pontifices Rom. de majoritate cum Imperatoribus certamen inceptantes, & limites Pontificii Rom. & Imperii confundentes, hos tandem fruſtra contra nitentes de ſede poteſtatis dejicerent. Hujus contentionis documenta infinita ſuppeditabunt illorum temporum hiſtoriæ: Sub Conrado verò & Henrico III. ejus filio Impp. mos iſte (ut refert Georg. ab Heymbach in Apolog. contr. Pium, ſecundum P. R.) adhuc vigebat; & ſub Henricis 4. 5. 6. Fredericis primo & ſecundo, Ludovico 4. potiſſimum hæc controverſia invaluit. Quin & Regibus Angliæ idem jus fuiſſe teſtatur Ingulfus Abbas, rer. Angl. libro.

f *VI. Calendas Ianuarii*) Bockenbergius VI. Calend. Iunii habet contra omnium ferè ſententiam Idem Bockenb. annos 46. præfuiſſe Theodoricum hunc tradit, cui adſtipulantur auctor Chronici vulgaris, Stokius, Snoyus, Voſmerius: Scriverio Bekæ opinio probabilior videtur; in MS. meo 33. exprimuntur. Cronicon magnum ab iis omnibus diſſentit, & 45. ann. potentiſſimè gubernaſſe eum tradit, & uxorem VII. Calend. Iulii in Saxoniam reverſam ibidem paulo poſt obiiſſe.

g. Eodem

g *Eodem anno Conradi Cæſaris Viſcera*) Nempe 1039. In capite ſummi templi, ante eum locum, ubi olim altare maximum ſtetit, etiamnum pavimentum oſtendit lapides inſcriptos hiſce literis memoriam hujus rei conſervantibus:

Erta
Conradi ſecundi Imp.
1039.

Vide Lamb. Schafnaburgenſem ad hunc eundem annum.

h *Et Henricus gener ejuſdem*) Imò filius ex Giſelâ uxore ſuâ ut Onuphrius de Regib. Rom. lib. 3. Wippo in vitâ Conradi Salici. Lambertus Schafnaburg. in Chron. Marian. Schotus, Sigiſbertus, Harm. Contractus, Otto Friſing præſul, Chronicon Lauriſhamenſe, Cuſpinianus, Nauclerus generat 35. ubi is refellit opinionem eorum, qui generum volunt, & fabellam à Martino Polono, Gotfrid. Viterbienſi, Vincentio Gallo & aliis eam in rem relatam, ridet; Addit & Harmannum eâ in opinione eſſe, quod ſi de Contracto opinatus fuit, erravit, nam is contrariam ſententiam aſſerit.

i *Habuit idem Imp. in comitatu ſuo ſororem.*) Hanc fabulam meus quoque MS. Beka refert, quam Chr. Belg. Mag. non reticuit, cujus editor, falſam illam in hunc locum, & verâ eſſe in Carolo magno, ad marginem annotavit, de cujus filiâ Immâ & Einhardo ea ferè narrat Chronicon Lauriſheimenſe.

k *Anno Domini 1048.*) hæc eadem tradunt cum Chronico vulgari Stokius, Bockenbergius, Meyerus, Snoyus, Barlandus, plerique alii, ſed Chronicon Magnum Belgicum hic longè auctiùs, & rem omnem pluribus deſcribit verbis, ad quem lectorem mitto: Nec tamen omittenda putavi quæ Contractus ad annum 1049. de hâc totâ re narrat, cum anno præcedente retuliſſet Theodoricum Phlardiringæ Marchionem Imperatori rebellaſſe, & Epiſcopatus ſibi contiguos ad injuriam Imp. depopulatum fuiſſe, nec tamen Imp. aquoſis impedientibus locis, vindictam ſumere aut contra eundem prævalere potuiſſe. *Interea* (inquit) *glaciali hyeme ſuppeditante, nonnulli de partibus maritimis milites & Principes cum Leodienſi, Trajectenſi, & Metenſi Epiſcopis congregati Theodorico in Phlarditingâ inſidias tendunt commiſſàque pugnâ victum occidunt, & provinciam illam Imperatori ſubjiciunt. Quam tamen non multo poſt Gotefridus occupans, ab eiſdem pugnâ petitus & victus vix aufugit.* quæ poſteriora ſub Wilhelmo præſule accidiſſe Hollandi ferunt.

l *Duxit in uxorem Gertrudim*,) De hac Florentii uxore vide Scriverium in adverſariis ſuis ad Chron. Holl. & ſcriptores Flandricos pleroſque.

m *Mechtildim puellam venuſtatis eximiæ*,) Hanc ſcriptores Francici vocant Bertham; Tilletus de Regib. Francor. P. Æmil. lib. 3. *Uxorem duxerat Balduini Com. Hollandiæ Filiam Bertham*, malè Florentii dicere debuerat. Rob. Guagin. Bertam quoque Florentii Hollandiæ Com. & Friſiæ Reguli filiam nominat, cui Sanmarthani fratres accedunt, Bertham Florentii 1. Holl. Com. filiam Philippi I. Regis conjugem dicentes. De Serres Rer. Gal. ſcriptor non poſtremus in Philippo I. Bertham Balduini Flandr. Com. filiam appellat: quæ confuſio, ut arbitror nata, ex nuptiis Roberti Friſii filii Balduini Flandri cum matre ejus initis. Videatur Chron. Magn. Belg.

Wilhelmus Epiſcopus XXI.

Defuncto Bernulpho Pontifice, Wilhelmus XXI. Trajectenſis effectus eſt Epiſcopus, vir totus belliger & magnanimus. His diebus, ſcilicet anno Domini M LXI. Florentius Comes Hollandiæ Princeps imperterritus ob vindictam fratris ſui contra ſuperiores Comites expeditionem validam eduxit, quos omnes occiſis plurimis cum triumphali laude ſubegit. Contigit autem ut idem Comes nimis confiſus in virtute ſuæ fortitudinis obdormiret laſſus in Hammert meridiano tempore ſub ramis umbroſæ ſalicis, & ecce fugitivi pugiles, quos idem Comes paulo prius in bello devicerat inopinatè ſupervenerunt, qui eundem cum multis armigeris condormientibus XIV. Calendas Iulii necidarunt. Is Florentius Comitatum ulterioris Friſiæ XXII. annis rexit, & principatum totius Hollandię poſt obitũ fratris ſui XIV. annis cũ potentiâ gubernavit, qui ad Egmondenſe Monaſterium honeſtè deductus eſt, & ibidem cum fratre luctuoſis exequiis inhumatus eſt.

Florentij Comitis expeditio Cadmæa.

Neci dedorunt.

Gertrudis quidem Comitiſſima tranſacto biennio poſt mortem ſui conjugis nupſit Roberto juniori filio Baldivini Comitis Flandriæ, qui ex parte Theodorici Domicelli (a) junioris adhuc ætatis ſuſcepit gubernationem Comitatus Hollandiæ. Wilhelmus autem Trajectenſis Epiſcopus attendens Hollandiam ſine defenſore deſolatam eſſe, ac eandem ditionem in manibus pueri ſeu extranei Principis deveniſſe, impetravit (b) ab Henrico Romanorum Rege Comitatum Hollandienſem, & Abbatiam Egmondenſem, proponens adjutorio Gotfridi Ducis Gibboſi puſillum infantem ab Hollandiâ potenter expellere, & pro duplici ſtrage præterita debitam ultionem recipere.

Gertrudis Comitis vidua.

Prælium inter Epiſcopum & Flādrum ad Hollandiam.

Igitur anno Domini M LXXI. Gotfridus Dux Lotharingiæ cum Wilhelmo Pontifice decenter in ſignis variis & tubis ſtridulis Hollandiam intravit: & contra Robertus Comes in vexillis fulgidis & cornibus horriſonis armipotenter occurrit; & ecce commiſſo gravi prœlio Robertus Comes terga vertens à bello profugatus eſt, & Hollandienſis populus ex magnâ parte confeſtim occiſus eſt. Robertus autem cum privignis & uxore Gandavum adveniens, ſubarravit omnes Flandriæ nobiles in ipſius adjutorium, proponens adverſus (c) Arnoldum Comitem pro ſuo patrimonio feſtinanter inire prœlium. Arnoldus verò Comes auxiliante Rege Francorum Philippo, aggregavit contra valentes armigeros 5000. ut in virtute magnâ diſturbaret adverſantes ſibi cuneos: & ecce, conſerto jam bello penes montem Caſſii Philippus Rex proffligatus eſt, Arnoldus Comes interemtus eſt, & Robertus Friſo Comes Flandriæ potenter effectus eſt. Interea Gotfridus Dux ditioni ſuæ tranſponens Orientalem ſeu ulteriorem Friſiam bellicâ manu ſubegit: & Wilhelmus Epiſcopus contra Domicellum Hollandiæ frequenter obſervans excubias in Iſelmondâ caſtrum (d) munitiſſimum fabricavit: Demum idem (e) Dux ad IV. annos Hollandiam regens anno Domini MLXXV. per quendam ſervum præfati Theodorici comitis Hollandiæ nomine Giſelbertum ſuper latrinam lætaliter ſauciatus ad Trajectum duci ſe juſſit: ubi V. Calendas Martii vitæ ſpiritum exhalavit.

Bellum inter Comites Flādriæ.

Godefridus Gibboſus ulteriorem Friſiā occupat.

Caſtrum Iſelmondę cōditur, & Godefridus occiditur.

Wilhelmus Epiſcopus moritur.

(f) Eodem etiam anno Wilhelmus Epiſcopus V. Calendas Maii requievit in Domino, poſtquam annis XXI. Trajectenſi præfuiſſet Epiſcopio. Hic Trajectum conſimiliter allatus eſt, ac in Eccleſiâ majori reverendis Pontificibus conſepultus eſt.

a *Theodorici Domicelli junioris adhuc,*) Molanus lib. 3. de Cann. capite 1. Domicellos vocatos Hollandiæ Comites, id eſt, minores Dominos, dicit, ego juniores potius & nondum equeſtri dignitate donatos; Sic Wilhelmus qui poſt Romanorum Rex creatus, domicellus vocatur quod nondum eques; & Giſbertus domicellus de Amſtel, qui pòſt miles dominus de Amſtel dictus eſt, quando & equeſtri ſigillo uſus, cum antea pedeſtri tantùm ſignaret.

b *Impetravit ab Henrico Rege Rom.*) Plus nimium hic auctor ſuis favet Hollandis: Neque enim Epiſcopus pupillum Comitem expellere de ſuis dominus tentavit; ſed ſtuduit ea quæ prædeceſſoribus ſuis injuſtè, ut credebat, ablata fuerant Imperatoris ope recuperare. Extant diplomata ab Henrico IV. conceſſa, nec Gotefridus ſponte ſuâ, verum Cæſaris Imperio & auſpiciis rem geſſit. Legantur quæ hoc loco ad Hedam notavi.

c *Adverſus Arnoldum Comitem,*) Mirum, eum qui ſua vel privignorum ſuorum, dominia defendere aut conſervare non potuerit, aliena invaſerit & injuſtè fratris liberos ſpolians quorum tutor eſſe debuerat invaſor factus ſit. Sed ad Flandricos ſcriptores hic lectorem mitto, nec inſiſto.

d *Iſelmondam caſtrum munitiſſimum fabr.*] Sunt qui Adelboldum captum ab Hollando in Iſſelmandanâ arce cuſtodiæ traditum ferunt, inter quos & Snoyus, & Dominus Nordwicenſis lib. 6. Annal. verſibus conſcriptorum,

Vetus Adelboldi carceris hoſpitium,

vocat. Hic noſter ſibi contrarius paulo poſt Conrado Epiſcopo ejus exſtructionem adſcribit.

e *Idem Dux ad quatuor annos,*) Omnes fere Hollandici ſcriptores 4. eum annis Hollandiam tenuiſſe, conſentiunt, quum nempè anno C. 1071. eam occupaſſet. & anno 1075. ſit Antwerpiæ occiſus Lambertus Schafnab. cædem ejus in annum ſequentem reiicit, his verbis: Anno 1076. *Gozelo Dux Lotharingorum in civitate quæ Antwerpa dicitur occiſus eſt per inſidias Ruperti Flandrenſ. Comitis: Cum enim quâdam nocte ad neceſſitatem naturæ receſſiſſet, appoſitus extra domum ſpeculator confodit eum per ſecreta naturæ, relictoque in vulnere ferro concitus aufugit. Vix deinceps* VII. *diebus ſuperſtes 4. Cal. Mart. vita deceſſit, atque Verduniis juxta patrem ſepultus eſt.* Et Sigiſbertus in Chron. eodem anno tradit *Richarium in Friſoniis Godefridum, Ducem peremiſſe,* quem noſter Giſelbertum appellat, ut & Stokius in Rithm. Hunc eundem quoque annum Divæus hiſt. lib. 6. annotavit, & cum Bekâ Trajectum delatum & ſepultum refert, ſimile genus necis ſubiit Edmondus Anglorum Rex, referente Huntingdono hiſt. Anglico lib. 6. & de Ieremirio Bojemiæ Principe refert Dubravius Hiſt. Boem. lib. 7.

f *Eodem & anno Wilhelmus Epiſcop.*] Nempe ut noſtri ferè anno 1075. Heda tamen aliique nonnulli annum ſeq. ei mortualem faciunt, cum Schafnaburgenſi Monacho, qui multa de Guilhelmo hoc ſtrenuo Imperatoris contra Papas propugnatore narrat, cui & quidam tribuunt invectivam orationem in Gregorium VII. quam alii volunt eſſe Venerici Epiſcopi Vercellenſ. alii Walrami Naumburgenſis. At quod de infelici ejus obitu addit, procul dubio odio partium confictum eſt. Cujus fuerit familiæ hic Epiſcopus, Beka noſter tacet: plerique tamen ſcriptores ex Gelriæ principibus ortum volunt. Heda Comitis Gelriæ fratrem dicit; Bockenbergius Widekindi Vicarii Principis Gelriæ filium. Barlandus Gelrici ſanguinis, ut quoque Douſa; Snoyus Wilhelmum de Pont nominat, Henricus Aquilius in Chronici Gelrici compendio vult Wikingi Gelriæ præfecti (Voocht dicunt) ſexti filium, Wichardi fratrem, quod placet, cum eo tempore nondum Comitis titulo Gelriæ Principes gauderent, Chronicon etiam magn. Gelrum vocat.

Contra-

Conradus Epiſcop. XXII.

POſt obitum Wilhelmi Præſulis quidam (a) Conradus XXII. electus eſt Epiſcopus, qui Henrici quarti Cæſaris erat Nutritius, Hic Conradus impetravit ab Henrico V. Romanorum Rege Donationem Orientalis Friſiæ, quam Marchiones violenter abſtulerunt à principibus Hollandiæ. Idem ergo Conradus Epiſcopus Caſtrum Iſelmonde contra Domicellum Hollandiæ firmiſſimis propugnaculis extruxit, ac id ipſum ſuo fideli ſatellicio munivit.

Friſia ulterior donatur Epiſcopo Vltrajectino.

Anno Domini MLXXVI. Theodoricus Domicellus juvenilis ætatis flore vernans decrevit auxilio Roberti vitrici ſui Conradum Epiſcopum in prædicto caſtro circumvenire, & primam hæreditatem ſuam compotenter recuperare: Conradus autem Epiſcopus horum omnium præſcius commilitones & Burgenſes ſuos ſecreta legatione præmonuit, & ab eis ſub die terminatâ manuale expetiit juvamen. Nec mora, quin ad edictum Conradi Pontificis copioſus aggregatus eſt exercitus, cum vexillis fulgurantibus & tubis perſtrepentibus. Hollandienſes autem econtrà cum Flandrorum baliſtariis, Trajectenſibus audaciter occurſarunt in ſignis choruſcantibus & buccinis frementibus; & ecce dies illa, dies iræ, quoniam electi pugiles ceciderunt ab exercitu partis utriuſque. Denique poſt longum conflictum corruerunt (c) ex parte Trajectenſis Epiſcopi, hi viri pugnatores acerrimi, videlicet Garlacus Comes Zutphaniæ ultimus, Lambertus Davantriæ præpoſitus, Wolmarus ſancti Bonifacii Preſbyter, Werenboldus & Ghiſelbertus milites, cum aliis multis armigeris audacibus, ſcutariis & burgenſibus approbatis, quorum amiſſione totus Epiſcopalis exercitus nimium diſturbatus eſt, & reſiduus populus ad naves inordinatè diſcurrens pro magnâ parte ſubmerſus eſt. Epiſcopus ergo Conradus cernens horrorem crudeliſſimi belli vehementer ingruere, & ruinam populi ſui violenter invaleſcere turres antedicti præſidii communire ſtuduit, & ante muralia balliſtariis defenſare diſpoſuit: ſed Hollandini per crebros ictus mangenarum propugnacula caſtri conquaſſarunt, & Flandri nihilominus caſtrenſes à cacumine murorum ſagittis & fundibulis abigerunt, ita ut Conradus Epiſcopus demum neceſſitate coactus in deditionem tranſiret, & Hollandiam cum caſtro, Domicello Theodorico liberè reſignaret. His itaque geſtis idem Theodoricus Conrado Pontifici condignam exhibuit honorificentiam: quem cum aliis captivis à priſione ſolutis, remiſit ad civitatem propriam. Thedoricus igitur Domicellus cum triumphali victoria reverſus ad Comitatum Hollandiæ, duxit in (d) uxorem Othildin, filiam præpotentis Ducis Saxoniæ, de quâ genuit Florentium ſuccedentem Comitem, & Machtildim venuſtiſſimam domicellam. His temporibus, ſcilicet anno Domini MXCII. Theodoricus Comes v. Calendas Decembris Creatori reddidit animam, poſtquam annis XXX. bellicosè rexiſſet Hollandiam, cujus uxor Othildis XIV. Calendis Decembris requievit in Chriſto, tumulata penes maritum in Monaſterio ſupra dicto.

MS. Patrism cum potentiâ.

Theodoricus Hollandiæ pupillus patrimonium ſuũ ab Epiſcopo armata manu repetit & vincit.

In M.S. deſunt.

Iſelmonde Caſtrum cum Epiſcopo deditur Comiti Hollandiæ.

Othildis Ducis Saxoniæ filia, nupta Theoderico Holl. Comiti.

Mors Comitum Hol.

Defuncto Theodorico Comite, Florentius filius ejus octavus Hollandiæ Comes effectus, duxit in uxorem Petronellam (e) Lotharii Cæſaris ſororem: ex quâ genuit Theodoricum, Florentium, Simonem, ac Hadevigim virginem. Hic Florentius dictus Craſſus, ſtaturâ fuit egregius, plurimumque pacificus, largus eleemoſynarius, cunctis proficuus, nemini nocivus, qui progenitores ſuos in divitiis exceſſit, & virtutibus ſuperavit. His diebus (f) Conradus Epiſcopus ad felicem recordationis ſuæ memoriam exædificare propoſuit in occiduâ parte civitatis ſuæ Canonicorũ eccleſiam, ubi fundũ (g) adeo lutoſum repperit, quod baſes pilariorum ſtabilire non potuit: Fuit autem in latomorum conſortio quidam Friſo, Pleberus nomine, qui eandem Eccleſiam ſub judicio mortis fundare promiſit, verumtamen immoderatum inde ſalarium exegit, quapropter Epiſcopus largis Enœniis (h) à filio præfati Friſonis arcanum magiſterium didicit, & inchoatam eccleſiam in honorem ſanctæ Dei genetricis magnoperè condidit, quamobrem idem Friſo concepit invidiæ zelum adverſus Epiſcopum, præmeditans qualiter eidem poſſet inferre mortis interitum. Demum anno Domini MXCIX. dum Epiſcopus Conradus poſt miſſarum ſolennia ſolus in domo recumberet, & privatas orationes cum devotione legeret, præfa-

Florentius Craſſus Comes Holl. 8.

Petronella ejus uxor.

Conradus Epiſcopus conſtruit eccleſiam B. Mariæ.

MS. Magnificè.

Pleberus Friſo Conradum Epiſcopum interfi-

eit quòd arcanum ejus à filio didiciſſet.
Anno Chr. 1099.

præfatus Friſo, viſâ jam oportunitate, cultrum eduxit, & reverendum Pontificem inſtigante diabolo trucidavit. Hic Pontifex (k) annis XXIV. regens Epiſcopatum, VIII. Calendas Maii lamentabiliter occiſus eſt, qui in eadem Eccleſiâ perpetuæ virginis Mariæ celeberrimè tumulatus eſt.

a *Quidam Conradus electus eſt.*] Lamb. Schafnaburgenſ. *Ei* (nempe Wilhelmo) *ſucceſſit in Epiſcopatum Conradus Moguntini Archiepiſcopi Camerarius.* Snoyus, Barlandus, alii, Suevum, dicunt.

b *Marchiones violenter abſtulerant Holl.*) Nominatur in literis Imper. Henrici Egbertus Saxo Marchio Miſniæ conſanguineus ejus, qui eidem rebellans, ſibique regium tit. vendicans, multa mala perpetraverat; quare & is hoſtis Imperii pronuntiatus, & bona ejus in fiſcum allata ſunt, unde Imp. quædam Eccleſiæ Trajectinæ contulit. Onuphrius de Regib. Rom. lib.3. Heda ex Abbate Urſperg. Additiones ad Schafnaburg. Georg. Fabr. Rer. Saxon. lib.2.

c *Corruerunt ex parte Trajectenſis,*) In hoc bello feruntur à partib us Conradi præter proceres tam ſacros, quàm profanos, ſtetiſſe: *Milites*, id eſt, equeſtri dignitate præluſtres; *Armigeri*, id eſt, nobiles ſed infra ordinem equeſtrem; *Scutarij* non ij ſcuta facientes, ſed ferentes, & perinde pugnæ molem ſuſtinentes: *Burgenſes*, id eſt, cives, quaſi burgos inhabitantes, ex quibus inde oppida & civitates creverunt.

d *Duxit in uxorem Othildim &c.*) Quæ hic de uxore Theodorici, liberis, & annis regiminis ejus traduntur, propius diſcuſſit & examinavit diligentiſſimus Scriverius in notatis ad Chron. Holland. quem adi.

e *Petronellam Lotharij Cæſaris ſororem.*) De hâc quoque videnda Scriverii accuratiſſima notata.

f *Exædificare propoſuit Canon. Eccleſiam &c.*) De fundatione templi D. Virginis, & Canonicorum Collegio ibidem à Conrado conſtituto, multa in Chronicis noſtris narrantur, & quædam etiam Lamb. vander Burch ejus Collegii Decanus de eodem ſingulari libello tradidit ſatis jejunè; nec tabula quæ etiamnunc eâ de re in templo pendet, ſatisfacit, nihil præter vulgi voces referens. Conditorem ejus Cunradum non tantum vulgaris fama ad nos delata, ſed & ſcriptores noſtri plerique omnes, faciunt, & inſuper Burchardi ſucceſſoris ejuſdem diploma (quod integrum in tablinis hujus collegii extat) fidem facit his verbis: *Sperans ſanctæ Dei genetricis patrocinium cum Epiſcopo Chunrado meo prædeceſſore, ejuſdem loci fundatore me habiturum.* Ab Imperatore etiam Henrico quarto adjutum eum conſtat, in cujus rei memoriam ſtatua Imp. diu in templi medii turricula viſa fuit & alia ejus collegii monumenta, docent. Egregium ſanè eſt ædificium, antiquam, non barbaricam ſed Romanam referens ſtructuram.

g *Fundum adeo lutoſum,*) Vorago fuit vel æſtus, quales in hâc regione frequentes, magna ſæpè impedimenta ædificantibus adferentes, **Wellen** vocant; qualem ipſe ante non multos annos in ſuburbano Inſulenſi vidi, cum ibi ponti lapideo ala adderetur, cujus fundamentum paucorum cubitorum, latomorum per integram ferè æſtatem exercuit induſtriam. Vidimus etiam in ſiccandâ palude Horſtianâ quantum moleſtiarum ac damni ſuis poſſeſſoribus dederit. Gremay in Taxandriâ ſuâ cap.6. ſimile quid de templo Buſcumducenſi tradit; & Antiquitas de celeberrimi illius Dianę apud Epheſios templi fundamentis ad poſteros tranſmiſit.

h *Largis encæniis à filio,*) Fides hujus narrationis ſit penes auctores, voraginis ſaltem indicium extat Taurus columnæ inciſus, ſed à poſteris, eſt enim à Scorelii ibidem Canonici arte, cum hoc, ab antiquitate tranſlato diſticho:

Accipe poſteritas quæ poſt hæc ſæcula narres:
Taurinis cutibus fundo ſolidata columna eſt.

i *Concepit Invidiæ zelum adverſus Epiſcopum,*) Hæc vulgata, & omnium penè calculis probata eſt opinio; verùm ego ab aliâ causâ Epiſcopo maturatam mortem arbitror, atque ejus lampada mihi prætulit Heda. Conſtat etenim ex claſſicis ſcriptorib. atque etiam diplomatis Imper. Egbertum Marchionem aliquoties in eundem inſurrexiſſe, arma tuliſſe, atque adeo Friſiæ partem occupaſſe, quamobrem cum ejus bona publico judicio in fiſcum relata eſſent, ipſeque perduellis haberetur, quædam ab ipſo occupata Conrado noſtro ab Imp. cujus aulicus fuerat, dono acceſſere; qui quo accepta conſervaret, & invadentem Egbertum repelleret, tandem eidem mortis cauſam præbuiſſe creditur miſſis Imperatoriis militibus qui eundem in molendino deprehenſum occiderunt: hinc factum, ut credibile eſt, ſicarium ab Egberti amicis ad Epiſcopum occidendum, emiſſum: idque firmare videtur quod is Friſius fuiſſe dicatur: nam Egbertus Marchio præterquam invito Cæſare occupaverat aliquam ſuperioris Friſiæ partem, Saxoniæ ſuæ vicinam poſſederat. De hoc Marchione videndi, Abbas Urſp. Sigiſb. Lamb. Dodechinus ſupplemento ad Marianum, Apologia Henrici Imp. Chron. Auguſtanum, Cuſpinian. in vitâ Henr. IV. Ubbo Emm. Friſ. lib. 6. Panvinus, qui & eandem tyrannidem aſſumpſiſſe contra Henricum anno 1085. tradit, & anno poſt 1090. occiſum. Sunt etiam qui immiſſum præſuli ſicarium a Pontificiis putant, quod Conradus Imperatoris partes acriter defenderet.

k *Cùm 24. ann. rexiſſet Epiſcopatum,)* Heda 25. illi annos præſulatus tribuit, cui accedit Snoyus, Sunt etiam qui à 24. demunt.

Burchardus Epiſcopus XXIII.

POſt interitum Conradi Pontificis, Burchardus XXIII. ſubſtitutus eſt Epiſcopus, vir devotus, pius, & pacificus.

His temporibus quidam (a) Hildebrandus Cardinalis & Apoſtolicæ ſedis legatus devenit in Galliam, ut ibidem aboleret Simonię perfidiam, Cùm autem ipſe Cardinalis adverſus diffamatum (b) Epiſcopum proceſſiſſet, & idem Epiſcopus, teſtes ipſum accuſantes, pretio ſubarraſſet, dixit idem legatus, ceſſet humanum Iudicium, producatur ecce divinum oraculum, cùm certum ſit quod Epiſcopalis gratia donum ſit ſpiritus ſancti, et ſi in emptione pontificii non ſis conſors Simonis Magi, dic, gloria Patri, & Filio, & Spiritui ſancto. Simoniacus igitur abſque formidine, gloria Patri, & Filio diſtinctè protulit, verumtamen, Spiritui Sancto nequaquam pronunciare potuit, ſed poſtquam idem ab Epiſcopatu deſtitutus fuit totum verſiculum ſine obſtaculo legit. Anno Domini M CXII. Burchardus Epiſcopus xv. Calendas Iunii requievit in Domino, poſtquam XIII. (c) annis præfuiſſet Epiſcopio, qui in Eccleſiâ Trajectenſi apud priores Pontifices reconditus eſt; ac eodem anno Rodolphus major propoſitus à ſuis adverſariis interemptus eſt.

Hildebrandus Cardinalis Epiſcopum Simoniâ convincit Divino judicio.

Burchardus Epiſcopus moritur anno Ch. 1112.

Rodolphus præpoſitus interficitur.

a *Quidam Hildebrandus card.)* Quas tragœdias in orbe Chriſtiano hic Hildebrandus excitaverit, quibus artibus quove conatu ad Pontificiam ſedem evaſerit, omnis ejus temporis plena eſt hiſtoria, etiamſi ab ejus adulatoribus eadem corruptior ad nos pervenerit: maximè cum ejus ſucceſſores, eâdem viâ graſſantes ejus facinora probaſſent. Sed de hoc Hillebrando videndus inter alios ejus ſeculi ſcriptores Benno Card. de vitâ & ejus geſtis; Dictus autem fuit poſt occupatam ſedem Pontificiam Gregorius ejus nominis VII.

b *Adverſus diffamatum Epiſcopum,)* Hæc narratio fidem inveniat apud ſuos, mihi conficta videtur ad conflandum odium Imp. quem Simoniaco vitio vel hereſi, ut dicebant, inquinatum ferebant, quod inveſtituram prælatorum per baculum & annulum à majoribus acceptam, urgeret.

c *Poſtquam XIII. annis præfuiſſet.)* Alii annum adjiciunt, & obiiſſe eum anno C. 1113. tradunt.

Godeboldus Epiſcopus XXIV.

DEfuncto Burchardo Præſule, Godebaldus XXIV. cathedratus eſt Epiſcopus, vir manſuetus, prudens & religionis amator præcipuus. Nam & hic anno Domini (a) MC XXI. ſuperædificavit in paluſtri ſolitudine de Oeſtbroeck cœnobium Monachorum & monialium in honorem beatæ Mariæ perpetuę virginis, & ſancti Laurentii pretioſi Martyris, quod Monaſterium propter arctam religionis obſervantiam dicebatur olim carcer ordinis. Ibidem enim congregatio maxima fuit, & rigor Monaſticę diſciplinæ ſecundum regulam ſancti Benedicti, diſtrictiſſimè pullulavit. Hic etiam Epiſcopus regulares Canonicos habitantes Middelburgi apud Walachriam, propter inordinatam eorum converſationem expulit, & religioſos Monachos (b) ordinis Præmonſtratenſis de Cœnobio S. Michaelis Antverpienſis illic attulit. His (c) etiam temporibus Remis generale concilium celebratum eſt, ubi de multis utilitatibus eccleſię diffinitum. Godeboldus autem Epiſcopus diebus illis ægrotans oportunitatem abſentiæ ſuæ per vicinos coepiſcopos Domino Papæ literatoriè conſcripſit, quinimò ſanctitatem ſummi Pontificis humiliter exoravit, quatenus pro reverentiâ ſanctæ Trajectenſis Eccleſiæ ſibi ſuiſque ſucceſſoribus indulgeret uſum Pontificalis inſulę, quo prædeceſſores ſui fruſtrati fuerant longo tempore. (d) Alexander autem Apoſtolicus nominis hujus tertius prædilecti ſui Godelboldi Præſulis deſideratam epiſtolam gratanter accepit, & pro mutuæ dilectionis affectu ſupplicationem ſuam clementer admiſit. Cauſa verò ſufficienter exprimitur in vitâ ſancti Bonifacii, quare Trajectenſes Epiſcopi non fuerunt hactenus infulati. Anno Domini MC XXVI. Florentius (e) Comes Hollandiæ, confrater eccleſiæ Trajectenſis VI. Nonarum Martii migravit (f) ad Cœleſtem patriam, poſtquam annis XXX. cum magnâ (g) tranquillitate rexiſſet Hollandiam: qui prope progenitores ſuos in Egmondenſi Monaſterio tumulatus fuit; ubi ſub petrâ marmoris

Anno Chr. 1121. Monaſterium in Ooſtbroeck conditum, quod carcer Ordinis dictum.

Concilium Rhemenſe.

Godebaldus Epiſcopus Epiſcopalem Inſulâ à Pontifice impetrat.

Cr. Bel. Calixtus habet.

Anno Chr. 1126. Florentius Craſſus Comes Hollandiæ moritur.

Petronella condit monaſterium in Reinsburch.

moris ſatis honorificè requieſcit. Petronella verò Comitiſſa poſt mortem mariti ſui Monaſterium (h) puellarum ordinis ſancti Benedicti devotè condidit, ad honorem beatæ Mariæ ſemper virginis & Sancti Laurentii victorioſi Martyris in allodio caſtri ſui, quod Reinsburch appellatur, (i) quæ dehinc 10. kalendas Iunii menſis in Chriſto requieſcens ibidem ſumptuoſis exequiis ſepelitur.

Theodoricus ſextus Comes Hollandiæ 9.

1125. Henricus V. moritur.

Lotharius Cæſar electus Theodorico Comiti Hollandiæ Comitatus de Oeſtergou & Weſtergou aſſignat.

Horrenda ſiccitas.

1128. Godeboldus Epiſcopus moritur in Ooſtbroeck.

Poſt obitum ergo Florentii Craſſi Theodoricus filius ejus IX. Hollandiæ Comes effectus, duxit, in uxorem Sophiam filiam Ottonis de Rhynegge Comitis Palatini, de quâ genuit Florentium ſuccedentem Hollandiæ Pricipem, Ottonem de Benthem Comitem, Baldevinum Pontificem, Theodoricum Antiſtitem, Peregrinum Præſidem, Sophiam Abbatiſſam, Hadevigim ſanctimonialem, & Petronellam pulcherrimam Domicellam. His diebus, ſcilicet anno Domini MCXXV. (k) Henricus Imperator apud Trajectum ægrotans deceſſit à valle præſentis miſeriæ, cujus inteſtina recondita ſunt in medio chori (l) majoris Eccleſiæ, eodem tumulo ſolennis loci quo pridem inhumata ſunt viſcere Conradi (m) Cæſaris ejus attavi glorioſi, & Lotharius Dux (n) egregius, avunculus Theodorici Comitis Hollandiæ per Principes illic electus eſt, qui dehinc in throno regio laudabiliter exaltatus eſt, Hic Lotharius abſtulit Comitatus (o) de Oeſtergou & Weſtergou ab eccleſiâ Trajectenſi, quos ſecundum antiqua privilegia concorporavit Comitatui Hollandiæ. Eiſdem etiam temporibus æſtivalis ſiccitas in Franciâ tantùm efferbuit, ut deſiccatis fontibus, puteis & ciſternis, fluminibus, lacubus, flammeus ignis per rimas terræ intraverit, qui nullatenus ad biennium extingui poterat, Anno Domini MCXXVIII. Godelboldus Epiſcopus morbo gravatus in Oeſtbroeck habitum ſacræ religionis accepit, poſtquam Trajectenſem eccleſiam annis (p) XV. in pace rexiſſet: qui deinde pridie Idus Novembris defunctus ac in eodem Monaſterio ſatis honorificè tumulatus eſt.

a *Anno Chriſti 1121.*) Miræus in Annal. Belg. *Anno 1122. Ooſtbroucana Benedictinorum Abbatia*
primo lapide ab Vltrajecto ædificatur à Godeboldo Epiſcopo. In meis ſcedis de fundationibus col-
legiorum, monaſteriorum &c. hujus Diœceſeos ſic invenio ſcriptum. *Abbatiæ in Ooſt-broeck*
& Vrouwen-Clooſter anno 1125. à Godeboldo Epiſcopo fundâtur, vel potius ab Harmanno & The-
odorico Militibus inchoatæ, & à Mechtilde Imperatrice anno 1122. dotatę, à D. Godebaldo con-
firmatæ ſunt, cui rei adſtruendæ, partem diplomatis Godeboldiani adjungendum cenſui:
„ In nomine Sanctæ & Individuæ Trinitatis. Ego Godebaldus divinâ propitiante miſericordiâ
„ Trajectenſis Eccleſiæ Epiſcopus cunctis fidelibus, poſt hujus vitæ laborem, celeſtium gaudiorum
„ remuneratiorem. Notum vobis fieri volumus, quod quidam milites Harmanus Theodoricus & a-
„ lii quam plures virtute S. Spiritus accenſi cingulo militari renuntiantes, & in melius vitam ſuam
„ commutantes, quendam locum ſolitarium in palude quæ Ooſtbrouc antiquitus vocabatur, elege-
„ runt ibique Eccleſiam in honore S. Mariæ Dei genetricis & Sancti Laurentii conſtruxerunt. Et
„ nos quidem bonæ intentioni eorum per Dei gratiam dantes, ac remedio animæ noſtræ in poſte-
„ rum piè conſulentes, eandem paludem cum terrâ adiacente videlicet *Vene*, cum proprietate, cum
„ cenſu, decimis majoribus ac minoribus, & omnibus aliis ſibi pertinentibus, liberè & legitimè
„ eidem eccleſiæ tradidimus &c.

b *Monachos Ord. Præmonſtratenſis.*) Videatur Miræus in Chronico Ordin. Præmonſtratenſ. ad an-
num C. 1128. Id Heda anno 1122. factum autumat.

c *Hiſce temporibus Remis generale concilium,*] Onuph. Panvin. id factum anno 1119. ſub Calixto 2.
tradit, quod & Dodechinus in appendice ad Mariani Chronicon confirmat; cui accedunt Rober-
tus de Monte append. ad Sigiſb. Chronicon. & Gallici ſcriptores plerique, qui à Gelaſio inceptum
illud, à Calixto ſecundo continuatum ſcribunt. Bellarminus in Chronologiâ ad ſcriptores Eccl.
ejus non meminit.

d *Alexander autem Apoſtolicus nominis hujus.*] Hic anno demum 1160. Pontifex R. creatus diu poſt
mortem Godelbaldi, perinde reſtituendum *Calixtus* II. qui eo tempore in Galliis Gelatio ibidem
mortuo ſucceſſor datus, concilium Remenſe potiſſimùm contra Henr. V. Imp. celebrabat, in quo &
Godeboldo conceſſum eſt geſtare mitram & infulam, diu propter difficilia tempora omiſſam; quod
& Chron. Magni B. auctor vidit & mutavit. Sed Snoyus vulgares Annales ſecutus Alexandrum
retinuit Claromontenſe contra Fredericum concilium celebrantem, cum Godeboldus, ut dixi diu
eſſe deſiiſſet.

e *Florent. Com. Holland. confrater Eccl. Tr.*] Id olim & favoris erat & pietatis adſcribi confraternita-
tibus aut piis, ut credebant, collegiis, ut ex veterum monumentis clarum eſt: neque etiam maximi
principes, Reges, Impp. dedignabantur: Heda ſic de eodem Comite, *Obijt Florentius Craſſ. Com.*
fraterno amore Eccleſiæ Trajectinæ junctus.

f *Anno 1126. migravit ad Cœl. patriam.*) Ann. vulgares, Bockenb. 1123. habent, Heda 1121. Chron.
rithmic. Stokii 1122. Nec anni regiminis conveniunt, Sed adi Cl. Scriverii notata ad Hollandiæ
Chronicon.

Cum

g *Cum magnâ tranquillitate,)* Stokius, Barlandus, Emmius nullius belli meminerunt cum Friſiis ab eo geſti, geminum tamen vulgare Chronicon ex Gerbrando. Snoyus, Bockenbergius referunt. Urſperg. Abb. Conr. à Liechtenauv. Henrici V. Imp. bellum cum Freſonibus, anno 1114. & anno 1124. cum Hollandis ob ſororem Lotharii, narrat.

h *Petronella Comitiſſa Monaſterium puellarum &c.*] Quæ hæc fuerit diligenter quæſivit Scriverius. Snoyus verò illam non fundaſſe ſed collapſum reſtauraſſe hoc monaſterium tradit; ne ſcilicet ſibi contradiceret, cum prius fundationem ejus Theod. 2. adſcripſiſſet. Stokius autem Petronellam conditricem facit his verbis:

Petronella. *Ende vvas te Reynsburch begraven*
Dat ſy ſtichte met haren haven.

i *Quæ dehinc 10. Kal. Iunij in Chriſto requieſcens.)* Annum ex Egmond. Chronico & Rithmico tradit Scriverius 1244.

k *Anno Domini MCXXV. Henr. Imp.)* Hunc IV. & Iuniorem vocant Itali, Germani V. eundem vero ejus mortis annum annotarunt Gotofredus Viterbienſis, Abbas Urſpergenſ. Otto Fringenſis Epiſcopus, Dodechinus, Additiones ad Schafnaburgenſem, Crantzius in Saxon. Onuphr. Nauclerus, P. Langius in Chronico Citiz. Miræus in Annal. Bel. Serrarius in Mogunt, Eiſingr. in Chron. Spirenſi. H. Mutius de Reb. Germ. Emmius in Chronol. I. Iſaac Pontanus in Danicis, Fragmentum incerti ab Urſtiſio editum, Franc. Haræus in Brab. Beuterus in Faſtis, aliique. Robertus tamen de Monte appendice ad Sigeberti Chronicon, annum habet mortis Henrici V. Imp. 1126. quem ſequuti Carion, Helmoldus, Matheus Weſtmonaſter. Angl. Abbas Trithemius Chron. Hirſaug. Sigonius de Regno Italiæ, alii pauciores, quorum diſcrimen fortè ex ratione numerandi annos. Cuſpinianus ferè ſolus 1124. Chriſti anno mortuum tradit.

l *Cujus inteſtina recondita ſunt,)* Locus hodieque monſtratur in templo Martiniano, ubi hæc verba leguntur:

erta
Henrici Quinti Imp.
1125.

Teſtantur Trajecti obiiſſe ferè omnes; in annis regiminis variant.

m *Conradi Cæſaris ejus atavi,)* proavi dicere debuerat; nam avus ipſius Henricus tertius, ut Germani numerum ineunt, & veriùs, quàm Itali, qui ſecundum dicunt, filius fuit Conradi, licet aliqui generum nominent, quod ſupra annotavi.

n *Lotharius Dux avunculus Theodorici,*] Quod Petronella uxor Florentii, ſoror Lotharii fuerit, Henrici V. æmuli & ſucceſſoris non obſcurè indicat Abbas Urſperg. & ob hanc bella in Hollandiâ ab Imperatore geſta.

o *Hic abſtulit comitatus de Oeſtergou & Weſtergou,*] Nempe ut ſuis benefaceret, odiumque in eos qui prædeceſſori adhæſerant, exprimeret; Verùm ut Scriverius rectè animadvertit ex Emmio, literis aut diplomatibus Friſii ſibi libertatem eripi paſſi non ſunt, ſed illam armis ac ferro ſemper propugnarunt. Ita ut neque Hollandi neque Trajectenſes, multùm commodi ex hiſce bullis adepti ſint.

p *XV. Annis in pace rexiſſet,)* Anno ut in ſcedis meis 1127. Bockenbergius annos præſulatus numerat 16. cum reliqui ferè omnes cum hoc noſtro faciant.

Andræas Epiſcopus XXV.

DEfuncto Godelboldo Pontifice, Dominus Andræas natus (a) de Kuyck, XXV. electus eſt Epiſcopus, vir diſcretus, honeſtus, pius & pacificus. His diebus Theodoricus Comes proavum ſuum in Hammert occiſum ulciſci deſiderans, Heremanno (b) de Kuyck ubique terrarum hoſtiles tetendit inſidias, ita quod nullo pacificatore mediante treugarum obtinere poſſet inducias. Andræas autem Epiſcopus per continuam interpellationem demum intercepit antiquam altercationis invidiam, & per hunc modum in utramque partem firmiſſimam elaboravit amicitiam, ut Heremannus pro animâ Florentii Comitis Monaſterium conſtrueret, & etiam per competentes prædiorum poſſeſſiones dotare promitteret. Igitur eodem anno fundatum eſt Monaſterium in inſula Beatæ Mariæ Virginis, & illati ſunt ibidem Monachi de Lauduno Præmonſtratenſis Ordinis, qui ſub

Theodoricus Comes Hollandiæ, ultor proavi ſui Florentii.

Epiſcopus mediator.

Monaſterium inſulæ B. Virginis.

ſub Monaſticâ diſciplinâ Deo devotè ſervirent, & pro animâ Florentii ſanctis precibus orarent. (c) Anno Domini M C XXXIII, cùm jam hyems brumali rigore foret horrida, & tota quaſi Freſia glaciali ponte pervia, Theodoricus Comes cum pleriſque bellatoribus in tubis tremulis & vexillis rutilis Freſiam intravit: contra verò vulgus Freſiæ cum clavatis lanceis & peracutis venabulis viriliter occurrit. Demùm uno & eodem die bis inchoato prœlio multi Freſones interempti ſunt, & Hollandiæ milites cum innumeratis captivis victorioſè reverſi ſunt.

Expeditio Comitis in Friſios.

Eiſdem temporibus (d) Florentius dictus Niger adverſus fratrem ſuum Theodoricum rebellare diſponens ſeceſſit ad Freſones, quorum auxilio ſuccendit Alcmarienſem eccleſiam, & exinde per totum annum vicinam infeſtavit Kenemariam: cui ſimiliter adjuncti ſunt vulgares ruſtici, novæ poteſtatis naturaliter cupidi. Qui eundem Florentium exuſtis antiquorum Comitum habitaculis uſque Harlem cum expeditione potentiſſimâ deduxerunt, & extemplo circa noctis umbram verſus Friſiam repedarunt. Theodoricus igitur Comes, aſſociatis ſibi quibuſdam armigeris confeſtim irruit ſuper omnes Freſiorum complices, de quibus pro ſuo beneplacito ſingillatim accepit obſides: Lotharius verò Imperator amborum fratrum avunculus, hujus diſcordiæ ſiniſtram famam intelligens, quendam ſuorum Principum ad Hollandiam tranſmiſit, qui redivivam pacem inter adverſantes fratres benevolè reformavit: denique tali ſopitâ diſcordiâ, Florentius ſecundam contentionem recenter concepit, pro quâ in brevi tempore peremptus eſt.

Bellum civile inter Hollandos.

Lotharius Cæſar pacem inter fratres facit.

Godefridus namque de Arnſbergh, ac Heremannus (e) de Kuyck famoſi Comites & dilecti fratres neptim habuerunt Helevigim, ex Aleide ſorore ipſorum & Arnoldo de Rothem procreatam, quam idem Heremannus tanquam avunculus poſt obitum utriuſque parentis accepit in tutelam: miniſteriales verò jam dictæ juvenculæ Florentii probitatem intuentes, decreverunt omnes eidem Homagium exhibere, ac ipſam puellam ſuo matrimonio copulare: ſed Heremannus auxilio Godefridi Comitis & Andreæ Pontificis contractum matrimonium conſentire renuit, ac eidem Florentio pro poſſe ſuo viriliter ſe oppoſuit. Trajectenſes autem tum timore Lotharii Cæſaris, tum amore Theodorici Comitis, ipſi Florentio civitatis ingreſſum & egreſſum indulſerunt, cui ſimiliter opportunum auxilium multis vicibus aſportarunt, ita ut idem Florentius Epiſcopale præſidium in contumeliam Andreæ Pontificis potenter incenderet, & villam Lakeſmonde violenter exureret: Heremânus verò Comes his actis excogitavit ipſum Florentium per inſidias clam apprehendere, cui per patentes inimicitias nequivit aliquo modo reſiſtere, qui penes ſuburbana civitatis per diverſas latebras abſcondens armigeros in opaco noctis conticinio præſtolabatur Florentium egreſſurum ad aſſuetas venationes cum ſuo juvenili ſodalitio. Igitur cum auroræ jubar rutilantem fulgorem terris infunderet, & brumale gelu ſuperficiem terræ conſtringeret, Florentius junctis ſibi decem proceribus falconiſtis glorioſè civitatem exivit, ac eo neſciente laqueum inſidiantium mox incidit. At ille feſtinanter laxatis frænis ad civitatem redire cupiens in Abſteden corruit unà cum dextrario, quem inſequentes hoſtes conſecuti occiderunt in livore nimio. Lotharius autem Imperator mortem nepotis ſui dolenter accipiens, Heremannum de Kuyck dictante ſententiâ Principum, dignitate nominis ſui privavit, qui pridem ubique terrarum Comes appellatus fuit, Theodoricus verò Comes ut vindicaret mortem fratris ſui, terram de Kuyck potenter intrans, everſis caſtris, & exuſtis villis candem ditionem in ſolitudinem redegit, ac Heremannum ad exteras partes & provincias effugavit: noviſſimè quidem poſt obitum Lotharii Cæſaris Heremannus Theodorico Comiti præſtans homagium ad ſua (f) reverſus eſt, & Andræas in Pontificio ſuo condignè reſtitutus eſt. Eodem anno Fulcoldus quidam miles complex, ut dicitur, in necem Florentii juvenis effugiens una dierum inſidias Theodorici Comitis (g) tranſnatavit cum paleferdo ſuo torrentem Moſæ fluminis, qui nimirum de mortis evatione gaudens, ædificare cœpit de caſtro ſuo quod Berne dicitur conventualem Eccleſiam, tam pro reconciliatione, quàm pro gratiarum actione, ubinam adducti ſunt religioſi viri Præmonſtratenſis Ordinis, qui pridem tranſplantati fuerant in Inſulâ Beatæ Mariæ Virginis. Eodem anno (h) Præſul Andræas amovit XII. (i) Preſbyteros Staurienſis eccleſiæ propter eorum demeritum, adducens ibidem ab Ooſtbroeck utriuſque ſexus conventuale Collegium, qui Trajectenſe Pontificium ad XI. annos honeſtè regens, anno Domini M C XXXVIII. IX. Kalendas Iulii requievit in Chriſto, ſepultus cum reverendis Pontificibus in Trajecto.

Al. Heylwigem.

Florentij bellum alterum contra Comitem de Kuyck ob neptem ejus quam amabat.

Florentius ex inſidiis interficitur.

Hermannus de Kuyc Comitis nomen amittit, ſed poſteà in gratiam recipitur.

Paraveredo.

Fundatio Bernenſis Monaſterij.

Eccleſia Staurienſis reformatur.

1138. Epiſcopus Andreas moritur.

Andræas

a *Andreas natus de Kuyck,*) Cron. Magn. Belg. eum tempore Electionis Præpoſitum fuiſſe Leodienſem refert.

b *Heremanno de Kuyck.*) Hunc Annales vulgares dicunt filium iſtius Heremanni Comitis de Kuyck à quo Florentius 1. Comes erat occiſus, quod tamen Stokius non attingit, verùm aliam cum Kuyckenſibus contentionem narrat Chronicon Rhythmicum, Florentii nigri fratris Theodorici Comitis, quæ eidem Florentio necem attulit & hujus vindictam Theodoricum proſecutum arbitror, ejuſque expiandi gratiâ fortè ab Heremanno fundatam ac dotatam, ex temporis ejus ritu. Abbatiam Inſulæ S. Mariæ in Betuâ; quod factum anno 1128. ut ſcedæ apud me referunt, vel ſequenti ut vult Miræus, quo tamen tempore adhuc erat in vivis Lotharius, qui anno demùm 1137. teſte Rhythmico, vel ut Onuphrius tradit 1138. obiit.

c *Anno Domini M C XXXIII.* Emmius lib. 6. rer. Friſ. ad eum annum poſt alia ſic ſcribit: *Ne avunculi beneficium ſibi periret exercitum conſcripſit quantum omnino potuit, cum eo Alcmariâ veniens aſperrimâ hyeme & gelu omnia operiente, inde in proximos Friſiæ agros excurrit*; & quæ ſequuntur ad annum proximum. Barlandus coercitos quidem Friſios à Theodorico tradit, ſed annum non addit. Chronicon vernacul. ad præcedentem hæc annum videtur referre.

d *Florentius dictus Niger.*) Hæc in Chron. Magno deſiderantur, ſed à Stokio, Barlando, Snoyo, ad longum exprimuntur ut & in Chron. vulgari.

e *Heremannum de Cuyck dignitate nominis privavit.*) Cuyckii aliquando Comites appellati ſunt, non quod Cuyckienſe dominium hoc titulo gauderet, ſed quia Burchgraviatum & Comitium civitatis Traject. aliquamdiu poſſederint: quod jus tandem, cùm controverſum ipſis eſſet, Arn. de Kuc. (cujus extant eâ de re literæ) omne remiſit Ottoni Epiſcopo anno 1220. Ideoque illi dicti Comites Trajectenſ. vide diploma Conradi II. Imp. ubi Henricus & Godefridus nominantur Comites anno 1145. aliquamdiu poſt Lotharium Imp. & Andream Epiſcopum.

f *Eodem anno Fulcoldus,*) Præter vulgares annales, hæc quoque tradunt Heda & Snoyus; videndi etiam Miræus in Chron. Ord. Præmonſtratenſium ad annum 1134. & Gramay in Taxan. cap. 7.

g *Transnatavit cum Palaferdo,*) Paraveredo ſcribendum puto. Lydius in gloſſ. Latino-bar. ad Clemangium: *Paraveredus, pferd equus ſuperadditus, item major equus agminalis*, ex Goldaſto, Hincmaro, legibus Bauoariorum. Gallis *Palefroy*, vide & Urſtiſium ad ſcriptores Germanicos à ſe editos.

h *Eodem anno præſul Andr. amovit,*) Chron. Bel. Magn. id factum anno 1132. Pontificatus Andreæ 6. vult. cùm tamen Miræus, ut jam annotavi, Bernenſis Abbatiæ initium faciat annum C. 1134.

i *Ad XI. annos honeſte regens,*] Bockenb. ex Chron. Vulgari x. tantum tribuit, ſic & Heda, qui 9. Kal. Iunii (niſi ibi mendum) eum deceſſiſſe tradit; Barlandus huic aſſentitur, Noviomagus verò XI. annum cum Beka agnoſcit. Sub hoc Epiſcopo Chronicon magnum Belg. ingens incendium civitatis Trajectenſ. deſcribit, his verbis Anno 1131. *Civitas Traject. inſer. pro maxima parte concrematur ſcilicet Palatinum & major Eccleſia S. Martini & altera S. Bonifacii*, & tertia *S. Mariæ*, quod cum ab aliis eo tempore relatum non inveniam, vereor ut in aliud tempus ſit referendum nempe 1148. ut Bockenb. notavit.

Herebertus Epiſcopus XXVI.

POſt obitum Andreę Pontificis, Herebertus XXVI. ſubſtitutus eſt Epiſcopus, vir conſtans, & in Eccleſiaſticâ diſciplinâ multùm fervidus. Hic de Beron ortus Romanam curiam pro quibuſdam cauſis neceſſarius adiit, ac in reverſione gravem ſeditionem in Trentâ repperit: (a) Oppidani namque Gruningiæ tumultuantes in alterutrum muniverunt eccleſiam Beatæ Walburgis, in modum caſtri cum excelſis propugnaculis decertantes ex eâ ſagittis, ſaxis & fundibulis. Epiſcopus igitur pro tali tumultu Gruningiam feſtinanter adiens, ſeditioſos viros ab eadem Eccleſiâ cum tormentis abſterruit, quos omnes ſub Sacramento juriſjurandi vovere compulit, ne deinceps domum Dei, domum belli facerent, aut ipſum oppidum munimento muri cingerent. Sed idem Epiſcopus in damnabile (b) gravamen totius Epiſcopatus, geminos fratres ſuos exaltare deſiderans, dedit in feudum uni Præfecturam Gruningiæ, & alteri Caſtellanatum Coverdiæ. Nam antea Pontifices, aut per ſeipſos, aut per ſuos villicos eadem Dominia judicaverunt, ac in eis nemine moleſtante, cuncta liberè diſpenſarunt.

Gruningæ tumultus à Trentinis.

Nota Gruningam hoc tempore Threntiæ partem muro cinctam non fuiſſe, & ad ſedem Epiſcopi Trajectenſis pertinuiſſe.

Eiſdem diebus Otto (c) Palatinus Comes de Rynegge Caſtellanus in Benthem, ſororius Theodorici Comitis Hollandiæ Trentam devaſtare ſtuduit, nec ipſi quiſpiam ex parte Pontificis obſtare potuit. Epiſcopus autem contrà paucis aggregatis equitibus, quos Hugo **de Boter**/ (d) fortiſſimus Teutonicorum ductitare præſumpſit, eidem Palatino penes Hemſchem in fremitu vociferantium, & ſonitu buccinantium occurrit, & cum eodem Palatino campeſtre bellum egit, ſed plurimis ex parte Palatini pereuntis, & multis infra ſylvarum la-

Otto Comes Palatinus Trentiam vaſtat.

Capitur & Trajectum mittitur in cuſtodiam.

tibula fugatis, Otto de Bicklo Comes occiſus eſt, & Otto Palatinus exhinc in deditionem tranſiens, Trajecti tranſmiſſus in captivitate (e) jucundiſſimâ reſervatus eſt.

Theodoricus Hollandiæ Comes Trajectum obſidet.

Igitur Theodoricus Comes audiens præcordialem ſororium ſuum in priſione detentum, & ipſius exercitum ab Epiſcopo & Hugone Boter eſſe ſuperatum, robur totius poteſtatis ſuę contraxit, milites ſtipendiarios eduxit, civitatem obſidione cinxit, papiliones in gyrum erexit, & mangenas ad urbis interitum terribiliter adaptavit. Cùm autem ad aſſultum civitatis præparata forent omnia, & recta ſtarent inſtrumenta valde terribilia, quibus idem Comes muros infringeret, manſiones contereret, & flammigerum rogum hinc inde diſpergeret; Epiſcopus autem contra tantum exercitum non habens rebellandi copiam, ſed potius imminentem neceſſariorum indigentiam, excogitavit ut paſtor (f) bonus corpus & animam pro ſuis ovibus audacter exponeret, & civitatem ſuam à duris inſultibus inſtanter eriperet. Quapropter univerſo clero convocato, ſimiliter & populo dictus Præſul, ſermonem utrique faciens, præcepit per excommunicationis & decollationis ſententiam laicali populo, quod ipſo die portas urbis exire non præſumerent, ſed jugiter pro defenſione civitatis cacumina murorum aſcenderent. Qui ſtatim cum omni clero ſpiritualem armaturam induit, valvas urbis cum vexillis cruce ſignatis exiit, & tam ſeipſum, quàm ſuos imminenti martyrio conſtanter expoſuit. Igitur univerſus clerus, ſecundum ſui gradus ordinem proceſſit in albis; quem idem antiſtes noviſſimè ſequebatur in pontificalibus ornamentis, fulmineum ignem gerens in manibus, ut ipſum Comitem anathematizaret cum ſuis complicibus, & ecce tumultus ingens oritur in caſtris forenſibus. Nam & Hollandienſes viſis vexillis & viris candidis æſtimaverunt Epiſcopum machinari bellum cum armatis civibus. Nec mora, quin Theodoricus Comes imperaret contra, tubis horriſonis clangere, cornibus metallinis perſtrepere, rutilantia ſigna tollere, & epiſcopali cuneo certatim occurrere. Hollandienſes autem populi, pro committendo prælio proximotenus accedentes, inſpexerunt Clerum inermem pacem potius, quam diſcordiam exquirentem, qui nimium admirari cœperunt conſtantem animum ejuſdem Pontificis manus ſuas unanimiter continentes ab effuſione ſanguinis: Theodoricus itaque Comes his agnitis in ſe reverſus erubuit, & de propoſito malæ voluntatis compunctus ingemuit, qui ſtatim abjiciens pileum fraxineum, galeam ſplendidam, Leoninum clypeum & paramentum aureum, diſcalciatus flexis genibus expetivit veniam, orans ne fulminaret in eum excommunicationis ſententiam. Epiſcopus autem pœnitentem Comitem gratanter erexit, quem cum oſculo pacis in reconciliationem accepit. Denique prædicti Principes inſpirante Deo, fideles amici facti ſunt, & cunctis diebus vitæ ſuæ perpetuæ dilectionis vinculo connodati ſunt. Nam & idem Pontifex extunc Ottonem Palatinum amore Theodorici Comitis à priſone relaxavit, & ipſe Palatinus (g) caſtrum ſuum de Benthem beato Martino tradens, in feudum ab ipſo reaccepit: modico quidem dehinc elapſo tempore dictus Palatinus vir miræ venuſtatis ab Heremanno Comite de Scalick indignâ morte peremptus eſt, & Otto de Hollandiâ filius ſororis ſuæ Comitatum de Benthem hæreditariè ſuſcipiens, caſtellanus effectus eſt.

Epiſcopi fiducia de ope divina.

Theodoricus Comes religioni cedit.

Epiſcopo reconciliatur.

Ab Epiſcopo recepit.

Caſtrum de Benthem fit Feudum ſedis Ultrajectinę

Anno Chr. 1138. Com. Theodoricus viſitata Hieroſolyma, Romā deflectens Papæ tributum offert.

Anno Domini M C XXXVIII. Theodoricus Comes Hollandiæ Iheroſolymam peregrè proficiſcens, ac anno ſequenti verſus Italiam revertens, Domini Papæ præſentiam adiit, ubi ſub annuali (h) tributo 4. ſolidorum ſterlingorum beato Petro tam Egmondenſe Monaſterium, quàm Renſborgenſe cœnobium obtulit, quod ſui progenitores à fundamentis ſuperædificaverunt, & regalibus prædiis multum honorificè dotaverunt. Dominus autem Innocentius Papa nominis hujus ſecundus extunc eadem venerabilia loca cum ſuis poſſeſſionibus habitis, & habendis in proprietatem eccleſiæ Romanæ ſuſcepit, & ea cum ſpeciali libertatis & exemptionis privilegio communivit. Hardbertus autem Epiſcopus executor hujus gratiæ veniens ad Egmondam Apoſtolicum privilegium in eâdem Eccleſiâ legi fecit, & quantum in eo fuit per patentes ſuas literas roboravit.

Hæc deſunt in meo MS.

Privilegia monaſterij Egmondani.

Incendium Ultrajecti.

(i) Anno Domini M C XLVIII. civitas Trajectenſis inextinguibili coruſcabat incendio, & plures eccleſiæ, videlicet beatorum Martini, Petri & Pauli & Ioannis eodem crematæ ſunt incendio. Templum autem ſancti Salvatoris eventu miraculi permanſit inuſtum, & altare beati Stephani prothomartyris ſervabatur illæſum.

Eſt

Eſt autem Capella primordialis contigua templo ſancti Salvatoris ædificata tempore beati Clementis in honorem ſanctæ Crucis; quam edax flamma cum omnibus infra contentis ſavillatenus exuſſit, veruntamen imago ſancti (k) Salvatoris prorſus incombuſta permanſit. Hanc igitur ſacroſanctam imaginem clerus & populus devotionis honorificentiâ condignè ſuſceperunt, quam ad vicinam eccleſiam cum hymnis & pſalmodiis tranſportarunt. Hardbertus autem Epiſcopus anno Domini MCL. xv. Idus Novembris migravit ad Chriſtum, poſtquam annis XII. Trajectenſem rexiſſet Epiſcopatum; hic tumulatus in Eccleſiâ Trajectenſi requievit, qui dudum Comitatus Oeſtergoviæ & Weſtergoviæ de manu Conradi Regis reaccepit.

Anno Chr. 1150. moritur Epiſcopus Hardbertus donatus Oſtergovia & Veſtergovia Comitatibus à Conrado Rege.

Vocatur & hic Hardbertus, & Herbertus, eumque Emmius apud Bierumanos familiâ plebæâ natum tradit.

a *Oppidani namque Groningæ,*) cauſam hujus tumultus explicat Ubbo Emmius libro rer. Friſicarum VI.

b *Sed idem Epiſcopus in damnabile gravamen,*) Id poſteri ac ſucceſſores ſenſerunt. Rem tangunt Heda, Chron. magnum, Snoyus, Emmius.

c *Otto Palatinus C. in Reynegge,*) Quis hic Otto fuerit inveſtigandum; Bockenb. Ottonem Comitis Palatini Rheni filium facit. Marianus Scotus ad finem Chron. lib. 3. agnoſcit Ottonem Palatinum Comitem de Rinecke filium Heremanni Lotaringi contra Henricum Imp. inſtigatione Paſchalis P.R. electi, cujus filium fuiſſe hunc Ottonem & Heremannum nepotem autumo: Sic Stokius in Rythmis:

T'Spalenſgrave van den Rinnegge. Et poſt:
Den Palenſgrave dvvanc hi mede.

At videtur hunc propius indicare Kiriander de reb. Trevirenſ. parte XI. fol. 84. his verbis: *Anno C. 1148. cum Palatinus Comes Hermannus Caſtrum Triſſe occupaſſet, operibuſque munivisſet, id cum adjacente terrâ Comes Otto de Rinecke ceſſit Adalberoni & Eccleſiæ Trevirenſi*: niſi quod hunc Heremannum, alium fuiſſe credam à Rege electo, ex eo quod Onuphrius illum anno 1087. occiſum tradat, cui alii adſtipulantur. Advocatum etiam Eccleſiæ Trevirenſis fuiſſe ex Originibus Freheri palam eſt, quem vide parte 1. cap. XI. Sororium autem hic dicit uxoris fratrem, quod neſcio an Latine loquentibus probabitur. Verum exacta ratio Latinitatis, ex his & ſimilibus ſcriptoribus haudquaquam exigenda eſt, quorum temporibus ſpiſſiſſima barbaries regnabat.

d *Hugo de Boter fortiſſimus Teutonicorum,*) Rhytmicus Batren habet tali elogio:

Entie beſte van ſire hant
Ridder van al Duutſche lant.

Corruptè id, Boteren dicere debuerat erat enim ex familiâ Arculeanâ, Ioanne 3, ut putant Arculei Regulo genitus: quem Hugonem Arkelium dominum de Botterſloot vocant; nec tempus ſi genealog. credendum, diſſentit.

e *In captivitate jucundiſſima,*) Sic eſt non tantùm in MS. meo ſed & in Chron. magno B. tranſlatio Teutonica antiqua MS. in heuſſche gevangeniſſe/ id eſt, liberâ cuſtodiâ.

f *Ut bonus paſtor corpus & animam,*) Similibus armis ſæpenumero olim uſos fuiſſe Antiſtites, quibus plus auxilii exſpectabant à pietate quàm à ferro, legimus. Nam illi perpendentes illud Chriſti: Regnum meum non eſt de hoc mundo, officii ſui memores eſſe maluerunt, idque optimo ſucceſſu, non ap. Chriſtianos ſolummodò principes ſed & maximè barbaros.

g *Et ipſe caſtrum ſuum de Bentheim,*) In Adelboldo adſcripto diplomate de Vaſſis Eccleſiæ Trajectinæ, quod tamen ſuſpicione non caret, ſaltem ejus temporis non eſſe aut ab Adelboldo, quidam putant: Comes de Benthem dicitur tenere ab Eccleſiâ Trajectinâ Burgraviatum Trajectenſem &c. nec de caſtro Benthemico ulla ibi mentio: quare non abs re foret, ſi hoc primùm tempore ad eccleſiam Trajectenſem illud perveniſſe diceretur.

h *Annuali tributo 4. ſolidorum Sterlingorum,*) Hæc tota narratio in M. S. meo deſideratur, nec in Chron. Magn. repperi. Sterlingorum moneta Anglicana eſt Teut. tranſl. MS. 4. Engelſch ſchilling. Heda habet ſub annuo cenſu, Snoyus cenſum exprimit 4. ſolidorum Friſicorum, Bockenbergius de cenſu nihil addit, nec Stokius qui hæc acta anno 1140. refert, in vulgari Chron. nominatur een lien-teeclien/ ubi & diploma Pontificis Innocentii 2. legitur.

i *Anno Domini 1148. civitas Traject.* Hæc fere referunt ſcriptores circa finem Hereberti; Cronicon Magnum, Heda, Annales vulgares, Bockenb. Barlandus ita breviter in Theod. 6. Com. Holl. *Hujus tempore Trajecti, neſcio quo caſu, ortum incendium cujus adeo flamma invaluit, ut præcipua urbis templa arſerint. Miraculi loco habitum, quod in tanta pulcherrimæ urbis conflagratione Ædem S. Salvatori dicatam ignis non attigit.*

k *Imago ſancti Salvatoris.*) Hæc eadem (ut credebatur) imago à me puero viſa parum uſtulata. Teut. antiq. Tranſl. hæc fuſius exprimit. *Tunc* (ut ſcribit Heda) *periculis incendiorum proſpectum, atque aquæ è Rheno inductæ & ordinatæ foſſæ per urbem*; quod de veteri foſſa, de oude graft / intelligendum eſt. Nova enim poſt 200. demum annos perfecta fuit.

l *iv. Id. Novembr.*] Bockenb. III. Non. Novembr. ex Chron. vulg. Chronicon magnum & ſedes huic noſtro adſtipulantur.

Hermannus Epiſcopus XXVII.

Diſcordia ob electionem Epiſcopi.

DEfuncto vero Hardberto, ſicut prædicitur, Epiſcopo, gravis diſcordia ſuborta fuit in Capitulo, principales namque vaſalli Trajectenſis eccleſiæ, videlicet Theodoricus Hollandiæ, Henricus Geldriæ, & Theodoricus Cliviæ magnifici Comites Heremannum de Horn præpoſitum ſancti Gereonis Colonienſis petierunt in Epiſcopum promoveri; Cives autem Trajectenſes & Daventrienſes cum agricolonis exoraverunt (a) Fridericum de Hamel in Pontificem exaltari, ſed violenta pars Nobilium partem ſuppreſſit civium, & Theodoricus Hollandiæ Comes rebellanti manu Heremannum duxit in poſſeſſionem Epiſcopii, ſubjiciens ipſi poteſtatem omnis adverſantis populi. Demum tranſacto biennio Cardinalis quidam à latere Papæ delegatus citavit utroſque electos Leodium: ubi præfatus Heremannus per eundem Cardinalem & Regem Conradum adeptus fuit Pontificium.

Heremannus confirmatur à Cardinale & Rege.

Hic Heremannus fuit homo levis (b) animi, in cujus præſentiá ſæpe contigebat ſtrages homicidii, nam & Burgenſes non potuit ab inteſtinis bellis prohibere, & miniſteriales nequivit à conſuetá rebellione refrenare.

Oſtenta cœli.

Anno M C LII. XI. Kalendas Aprilis circulus magnus latè plenam lunam ambiens, coruſcus ut arcus pluvialis apparuit circa mediam noctem, ac a luná quatuor radii ſplendoris ejuſdem in modum crucis extendebantur ad circulum; Stellæ nihilominus tam in circulis, quàm in radiis illuxerunt. Terræmotus ingens ad XV. annos fuit, qui Tripolim, Damaſcum, & Antiochiam omninò deſtruxit. Porrò civitas Cathanenſis penitus eſt everſa, in quá multitudo maxima promiſcui ſexus hominum ad XX. millia ſuffocata eſt.

1155. Freſones de Drechten Hollandiam vaſtant.

Anno Domini M C LV. Freſones de (c) Drechten finitimos Hollandiæ pagos cum rapinis crudeliter invaſerunt, villam de Zanden exurentes, & abinde prædam diverſæ ſupellectilis aſportantes, milites autem de Harlem acerrimi bellatores cum villanis de (d) Opdorp illis viriliter occurſarunt, & occiſis nongentis Friſionibus, ad Harlemenſe præſidium honeſtiſſimè redierunt.

1156. Epiſcopus Heremannus moritur.

Anno Domini M C LVI. Præſul Heremannus obivit in Domino, poſtquam VI. annis Trajectenſi præfuiſſet Epiſcopio: qui VI. Kalendas Aprilis defunctus eſt, & in eccleſiá Trajectenſi ſimiliter inhumatus eſt.

Notandum, quod haſtenus libera electio penes Clerum & populum ſtetit, approbatio apud Principem: ſed poſtquam ſub Hardberto Conradus 3. Rom Rex juri ſuo renuntiaſſet & Eugenio Papa Ro. conſentiente electionem Clero privativè conceſſiſſet; ambitioni ſtatim locus patefactus fuit, vicinis principibus & majoribus Vaſallis certatim ſuos obtrudentibus. Hinc magnæ ſæpè exortæ diſſidiæ, adeo ut rarus abſque certamine Antiſtes Martini (ut vocant) ſedem aſcenderit, videatur Douza. Ann: metr. lib. 8.

a *Fredericum de Hamel,*] Heda Havell., vel ut MS. Cod. Hovel, eum nominat, ut & MS. meus Beka, Chron. Magn. B. Huevel habet; Snovus autem Himel ſcribit.

b *Hic fuit homo levis animi,*] Lenis alii legunt;) Barlandus enim mite ipſi ingenium tribuit. Snoyus autem levem & confracti animi virum, cui conſonat Chron. Magn. Belg. Heda parum utilem ac ignavum vocat. Bockenbergius, nimia lenitate notatum dicit. Hinc Douſa in Ann.

Lentus & ignavi capitis quoque labe notatus.

Noviomagus exitiales ſub hoc factiones creviſſe tradit, & Teut. vetus tranſl. tum primum in urbe factiones exortas refert.

c *Anno Domini M C LV. Freſones de Drechten,*) Hoc bellum Stokius quoque deſcribit eodem anno Scriverius in notationibus ad Chron. Hol. diſcutit circa illud plura, quæ vide Snoyus. attingit quidem verùm admodum ſobriè. Ubbo Emmius quod mirum nihil habet; perpauca Heda: Bockenbergius ſilentio fere præterit. Adi tamen quæ de toto hoc bello verſibus decantat Dominus de Noortwijck, libro 8. Annal. Holl.

d *Villam de Opdorp,*) In hoc nomine admodum varii ſunt ſcriptores, nam & Outdorp, Okeſdorp, Exdorp ſcribunt, ſed videatur Doctiſſ. Scriverius in notat. ſæpe laudatis.

Godefridus Epiſcopus XXVIII.

Poſt obitum Heremanni Præſulis Fredericus Imperator Trajectum deſcendit, & diſcordem electionem Capituli ſapienter intercepit: per cujus inſtantiam Godefridus de Renen major præpoſitus, XXVIII. electus eſt Epiſcopus: vir multum glorioſus & magnanimus. His diebus, ſcilicet anno Domini M C LXIII. nonas Auguſti Theodoricus Comes in pace quievit, qui Comitatum Hollandię (a) XXXVII. annis valde ſtrenuè gubernavit. Hic Egmondæ tumulatus eſt infra templum Monaſterii, qui paulò priùs impetraverat exemptionis privilegium. Sophia (b) verò veneranda Comitiſſa in orationibus, eleemoſynis & jejuniis indefeſſa veraciter fuit ſancta, per quam Deus operatus eſt miracula etiam in ipſius vitâ. Nam & hæc divina matrona viam peregrinationis ad Sanctum Iacobum ſemel arripuit, & per caſum infortunii clam latrones incidit, qui eandem totâ vi nitebantur occidere, & clenodia ſua violenter abſtrahere. Sed hi prædones Deo judicante meritis beati Iacobi ſtabant immobiles nihil adverſitatis ſibi quo modo libet inferre valentes, ac eandem virtute divinâ munitam attingere formidantes, quo viſo miraculo prædicti nequam demum gementes poſtulaverunt ab eâ veniam: pro quorum abſolutione benedicta matrona exoravit omnipotentis Dei miſericordiam. Hæc Deo dilecta fœmina jam tertiò Ieroſolymis profecta eſt, quæ ibidem VI. Kalendas Octobris in Domino fęliciter obdormiens, ad hoſpitale Teutonicorum in Ieroſolymâ tumulata eſt.

1163. Comes Theodoricus moritur.

Sophia uxor ejus D. Iacobum viſitat.

Tertiâ peregrinatione Hieroſolymis moritur.

Defuncto Theodorico Comite, Florentius Filius ejus X. Comes effectus, duxit in uxorem (c) Adan filiam Henrici præpotentis Regis Scotorum; de quâ genuit Theodoricum ſuccedentem Comitem Hollandię, Wilhelmum Comitem Orientalis Friſię, Florentium Præpoſitum Trajectenſis eccleſię, Robertum Præſidem Kenemariæ, Beatricem, Eliſabeth, Adelheidin & Margaritam Comitiſſam Clivię.

Theodoricus tertius Comes Hollãdię 10.

Ada Henrici Regis Scotiæ filia uxor Florentij.

His temporibus, ſcilicet anno Domini M C LXIII. Trentones (d) tumultuari ceperunt adverſus Epiſcopum pro Prefecturâ Groningię, conſociantes ſibi cives Trajectenſes, cum pleriſque vaſallis eccleſię. Aſſeruit enim idem Epiſcopus, quod Pręfectura ſibi liberè vacaret, pro eo, quod Lifridus Pręfectus nunc defunctus filium ſuperſtitem non haberet. Nepotes tamen ejuſdem Lifridi de filio ſuo primogenito, Pręfecturam ipſam ambientes, feudales effecti ſunt homines Henrici Comitis Geldrię, ut eo ſuffragante melius obſtare poſſent inſultibus Epiſcopi Trajectenſis: cujus demum auxilio prædicti juvenes, miniſteriales & cives Epiſcopum cum ſuis militibus circumvallatum in turri proculdubio captivaſſent, ni conſilio Theodorici Comitis de Clivis maturius evaſiſſet. Comes autem Geldrię civibus & miniſterialibus caſtellanos multis incurſionibus laceſſivit: quos cum baliſtis & fundibulis quotidianis aſſultibus nimis acriter infeſtavit, adeo quod tam hyemalem, quàm ęſtivalem domum exureret, & mangenas ad turris everſionem erigeret. Epiſcopus igitur plurimùm anxiatus, & à cunctis auxiliatoribus pene deſtitutus, ſupplici prece conſtanter admonuit hominii Florentium Comitem Hollandię, quatenus opportunus auxiliator ſibi foret in neceſſitate talis anguſtię. Nec mora, quin & idem Comes collectis hinc inde bellatoribus plus quàm oportuit Epiſcopo magnificus auxiliator exſtitit: Civitatem verò tam Epiſcopus quàm Comes exteriùs crebris infeſtaverunt inſultibus. Quam Comes Geldrię ſimiliter & Theodoricus de Batenburch interiùs defenſaverunt cum electis equitibus. Invaluit autem hęc diſcordia ferè per annum, quę tandem juſſu Frederici Cęſaris

1163 Trentones tumultuantur ob præfecturam Groninganã adverſus Epiſcopum.

Præfectura Groningæ Lyfridi nepotibus addicta.

per Reinoldum Archiepiſcopum Colonienſem ſopita eſt, & Epiſcopus acceptis trecentis marchis, Præfecturam Groningiæ nepotibus Lifridi cum novis privilegiis recognovit. (e).

1165 Contentio inter Epiſcopum & Comitem ob Friſię dominationem.

Anno Domini M C LXV. contentio gravis exorta fuit inter Godefridum Trajectenſem Epiſcopum, & Florentium Hollandię Comitem, quidam enim Imperatorum & Regum, utpote Carolus & Lotharius tradiderunt Orientalem Friſiam uſque rivulum Lavicæ principibus Hollandiæ. Quidam nihilominus Regum & Imperatorum, videlicet Henricus & Conradus contulerunt eandem patriam Pontificibus Trajectenſis eccleſiæ. Quapropter idem Florentius terram ipſam ex integro poſſidere volens, Godefridum Epiſcopum profugare decrevit, quem nuper ab inimicis ſuis potentiſſimè liberaverat. Epiſcopus itaque nunc à cunctis auxiliatoribus deſtitutus, imploravit opem Frederici Cæſaris quatenus ipſum eriperet de perſecutione magnipotentis Comitis: Imperator autem anxiam neceſſitatem Godefridi Pontificis attendens, Trajectum extemplò deſcendens, per amicabilem compoſitionem inter diſcordes Principes redivivam amicitiam reformavit.

Fredericus Imperator pacem componit inter Epiſcopum & Comitem.

1166. Friſones inſurgunt contra Comitem Hollandię.

Anno Domini M C LXVI. Friſones cum infinitis præliatoribus vadum(f)Ockenvord tranſeuntes, devenerunt Alcmariam, ut abinde tranſirent ad deprædandam vicinam Kenemariam. Et ecce, commiſſo jam duro certamine circiter LXXX. viri pugnantes ex Almariâ crudeliter interemti ſunt, qui pro tranſitoriâ, vitam æternam mercati ſunt. Si enim pugnare pro Patria virtutis eſt, mori pro patria felicitatis eſt. Friſones a. hac adeptâ victoriâ, totum oppidum concremarunt, ſolam quidem eccleſiam incombuſtam de communi beneplacito reliquerunt, ita quod nongenti Freſones ſufficienter eſſent ulti, qui pridem à militibus de Harlem, ut prædicitur, ſunt occiſi.

1168. Florentius Comes expeditionem parat in Friſiam.

Anno Domini M C LXVIII. cùm jam tota Friſia glaciatim eſſet pervia, Florentius Comes cum ingenti copiâ præpotentis exercitus in villam Scorle adveniens, deliberationem habuit, & rebellantem Friſiam expugnare propoſuit: Inque ipſâ verò deliberationis morâ, quidam animoſi milites equos aſcendentes, diſſuadente Comite, villam Schagen incenderunt, de quâ ſpolia diverſę ſuppellectilis abundantiùs aſportarunt.

Stratagema Friſiorum in ponendis inſidiis.

Freſones autem latenter in inſidiis poſiti domorum ſuarum parvipenderunt incendia, ſimiliter & rerum ſuarum copioſa ſpolia, dummodo ſolos hoſtes ſuos occultè concluderent, & eorum reditum potenter interciperent. Cùm igitur prædicti milites deprædationibus occuparentur, ac omnes fugitivos in locis paluſtribus diſparſim ſequerentur, ecce Freſones de latibulis inſidiarum ex arundinetis utrobique ſurrexerunt, præfatis militibus viam redeundi feſtinanter anticipantes; & cum eis in magnâ prærogativâ grave prœlium committentes. Demum accreſcentibus Freſonum copiis, quidam milites medium hoſtium viriliter irrumpentes ad præſentiam Comitis cum anguſtiâ ſunt reverſi: cæteri verò rebellanti manu ſemetipſos ulciſcentes, cruentiſſime ſunt occiſi: Videlicet, Simon de Antverpiâ juvenis incomparabilis pulchritudinis, Wilhelmus de Vortholt, Baldevinus de Harlem, Gerardus Dapifer, Florentius Roelcher, Allardus de Egmondâ, Bruno de Caſtrichem, Gerardus Iuvenis de Monſtre, ac Everardus de Noertich, quorum corpora de hinc Egmondæ delata ſunt, quæ inde lamentis amariſſimis conſepulta ſunt.

Equitũ. MS.

Hollandi ſuccumbunt.

Voorholte Ruſt. vel Ruſche.

1166. Friſi iteratò Alcmariæ pagũ adorti repelluntur.

Anno verò ſequenti Freſones in die ſancti Hipoliti, quæ ſolemnis eſt apud eos, iteratò populoſam expeditionem eduxerunt, ut pagum Almariæ iterato deſtruerent. E contra verò milites præparati cum inquilinis Kenemariæ, tam per terram, quàm per aquam eiſdem audaciter occurſarunt, qui XXX. fortiſſimos Friſones cum impetu terribiliter occiderunt: quibus peremtis reliquum vulgus abſque graviori damno diffugit ad Freſiam, quoniam Hollandiæ milites equorum inſequentium eo tempore magnam habuerunt inopiam: Flandrienſes & Sagittarii, qui Comiti pro ſtipendiis miniſtrarunt, eadem die cum ſuis complicibus ſatis tardiùs ad conflictum affuerunt. Annis tamen paucis abinde delapſis, Florentius Comes cum expeditione validâ Freſiam intrans, villam Winckel cum Nyendorp incendit, Teſſaliam cum Wiringiâ ſubegit. Quatuor millia marcarum argenti, conditione pacis accepit, & exinde ſepulchrum ſanctæ Sophiæ matris ſuæ Ieroſolymis viſitavit.

Pax argento redimitur, & Comes hieroſolymam proficiſcitur.

1170. Inundatio vehemens.

Anno Domini M C LXX. (g) validiſſima ventorum intemperies in Autumno truculentiùs inhorruit, ita quod inundatio maris uſque ad muros urbis Trajectenſis impetuosè deflueret, & marinus piſcis, qui vulgò **Bollic** dicitur, prope mœnia civitatis ſagenis ut aſſeritur, caperetur. Anno verò ſequenti nocte natalis Domini crebra fulgura micuerunt, cunctiſque nimirum obſtupentibus tonitrua ſatis horrida reſonaverunt. Anno quidem inſequenti frondes & gra-

Fulmen & tonitrum natali Domini.

& gramina præ ſolito veris tempore germinarunt, & volatilia circa purificationem beatæ Mariæ Virginis ovis cubantia pullos in his partibus produxerunt.

Annus præcox.

Anno Domini M C LXXIII. vivificum corpus Domini de duabis eccleſiis in Trajecto videlicet Beatæ Mariæ minoris, & ſancti Iacobi majoris furto ſublatum fuerat, ſed nec reus aliquo ſcrutinio reperiri poterat: Quinto dehinc Idus Maji facta eſt repentè graviſſima plaga diluvii, quæ totam ſuperficiem terræ vehementer operiens, domus cum arboribus violenter ſecum abduxit in torrente profluvii, ita quod plærique prudentes putarent novum cathaclyſmum imminere, ac univerſum mundum aquis inundantibus ſecundario deperire, quod ſi tam diuturnum quàm impetuoſum fuiſſet ipſum diluvium, proculdubio civitas Trajectenſis non ſubſtitiſſet ad tempus modicum: poſt triduum verò miſericordia Dei diminuit aquas, quæ paulatim refluentes ad alveum ſuum reverſæ ſunt, & omnes circummanentes villæ de tam diræ calamitatis periculo liberatæ ſunt. Hildebrandus autem venerabilis Abbas ſancti Pauli Trajectenſis in aſcenſione Domini proximâ, ſermonem ad populum faciens inſtanter admonuit quatenus tota civitas orationibus, eleemoſynis & jejuniis ſuper negligentiam Dominici corporis, divinam indignationem placarent, alioquin in proximo civitati plaga gravior immineret: & ecce prophetia tanti Patris veritate non caruit. Nam & eodem die circa veſperam horrendum incendium accidit, quod beatæ Mariæ præfatam abſumſit eccleſiam, nihilominus & partem civitatis maximam. Quamobrem Godefridus Epiſcopus iram Dei pertimeſcens convocatâ generali Synodo cunctis fidelibus ſuæ Diœceſis jejunium indixit, quinimo feriâ quintâ poſt Pentecoſten nudis incedens pedibus diverſa ſanctorum loca cum lætaniis devotiſſimè viſitavit. Hic inſuper Epiſcopus pro ſempiternæ ſuæ laudis memoriâ ſuperædificavit beato Martino quatuor caſtra, videlicet Horſt contra Comitatum Geldriæ, Vullenho contra Dominatum Friſiæ, Montforde adverſus Comitatum Hollandiæ, & Woerden adverſus rebellionem propriæ civitatis, ut ex eis imperium inimicorum ab omni parte reſtringeret, & diverſis raptoribus facilem Epiſcopatus ingreſſum interdiceret: Qui cùm annis (h) XXII, Trajectenſem dignè rexiſſet eccleſiam, anno Domini M C LXXVII. VI. Calendas Iunii, Creatori reddidit animam. Is Epiſcopus penes anteceſſores ſuos in eccleſia majori decenter inhumatus eſt, nam & ipſo virtuoſis operibus hodierno die non immeritò collaudandus eſt.

1173. Hoſtia ſacra furto ſublata.

Inundatio inſidens.

Hildebrandus Abbas S. Pauli pœnitentiam ſuadet.

Incendium ſubitum Trajecti.

Epiſcopus habita Synodo ſupplicationes indixit.

Munimenta 4. contra hoſtes ſedis Vltrajectinæ ab Epiſcopo condita.

1177. Epiſcopus moritur.

a *Qui comitatum Holland. XXXVII annis,)* Heda: *Hoc tempore obiit Theodoricus Com. Holl. poſtquam rexiſſet Comitatum annis XL. ſecundum alios XXXVI.* Bockenbergius quoque 40. ei annos tribuit Stokius apertè anno 1157. obiiſſe tradit, ex quo infert Scriverius 35. annis eum Hollandiæ præfuiſſe. Snovus 39. Douſa 40. item annos regiminis ejus ſtatuunt, quos vide, ſed præ aliis Scriverium in annot. ad Chronicon vulgare, hoc loco.

b *Sophia vero venerandu Comitiſſa,)* has narratiunculas quoque vide apud Stokium, Snoyum, Douſam; nec Gerbrandus aut Chron. vulgare omittunt, & Chron. Magn. Belg. ex hoc noſtro refert eiſdem penè verbis. Obiit autem anno 1176. Ieroſol. vide quæ Douſa Annal. lib. 8. ad finem.

c *Duxit in uxorem Adan F. Henrici præpotentis Regis Scotorum,)* Hanc rem diſcutiunt. Douſa & Scriverius, & licet plerique noſtri ſcriptores conveniant cum Beka, Barlandus Regis nomen non addit. Rerumque Scoticarum ſcriptores circa illa tempora nullum Henricum Scotiæ Regem agnoſcunt; ex ſtirpe nihilominus Regiâ ortam hanc Adan poſt demonſtrabo. Hovedenus ſcriptor Angl. hujus mem. his verbis: *Eodem* anno (1162.) *Malcolmus Rex Scotorum dedit ſororem ſuam Adam Comiti de Hollant in uxorem*: ut & Joannes Major de geſtis Scotorum lib. 3. cap 11.

d *Anno 1163. Trentones tumultuari ceperunt adverſus Epiſcopum,)* Groningenſium & Trentonum rebellionem adverſus Antiſtitem quoque deſcribunt Chron. Magnum. Gerbrandus, Chron. vulgare, Heda, Snovus, Douſa, Emmius lib. 7. rer. Friſicarum ad annum 1164.

e *Anno 1165. Gravis exorta fuit inter Godefridum & Florentium &c.* Nullus Hollandicarum aut rer. noſtr. ſcriptorum hæc non attingit. Heda 2. Frederici Imp. eam in rem diploma recitat, quo hanc controverſiam componere viſus fuit, ſed exiguum poſteris momentum allaturum.

f *Vadam Ockenvord,)* alii Ottenfurt & Okenword, ut Heda qui hæc in annum 1161. confert, ſed melius Stokius qui cum Bekâ annum 1166. agnoſcit. Hinc apparet, ut pluries dixi, eo tempore Schagen pagum & vicina loca nondum Hollandis paruiſſe, imò poſt totum ſeculum Friſios Occidentales, quos nunc Hollandos Septentrionales vulgò vocant, liberos vixiſſe ad Alcmariam uſque, nam hujus loci non ita longè ab Alcmaria videtur ſervare memoriam den Otterdijck / vide Ubbonem Emmium lib. 7. rer. Friſ.

g *Anno 1670. Validiſſima ventorum intemperies,)* Hic annus & ſequentes prodigiis damnoſis infames fuerunt, & præter Hollandiam, Trajectum ipſum inundatione ac incendio deformatum fuit; cauſam referunt in violationem ſacrorum, unde & ſupplicationes nudipedales inſtitutæ ad avertendam Numinis iram: hæc inundatio, ut Annales innuere videntur, ex Oceano fuit, vel Rheni oſtio apud

Catvicum

petiit à quodam incluſo, qualiter Chriſtianum exercitum dirigeret, & contra fortitudinem gentium magis ſecurè contenderet. Incluſus verò prophetando reſpondit, quod idem Imperator aquis ſuffocari deberet, antequam de tranſmarinis partibus in patriam rediret. Quamobrem idem Auguſtus tranſitum mediterranei maris evitans, trans Bulgariam viam obliquans, brachium ſancti Georgii tranſcendens, iter ad ſanctam civitatem arripuit & cum antedictis principibus civitates, præſidia, munitiones & oppida potenter uſque Sur acquiſivit & de perfidis gentilium turmis multis vicibus honeſtiſſimè triumphavit. (d) Anno Domini M C X C. idem Imperator quodam æſtivo tempore feſſus ex itinere, feſtinavit in limpido torrentis alveo profluentem ſudorem abluere, & per modicùm refrigerio ſe reficere. Qui peritiâ nandi confiſus in fluctuariis undis deſcendit, quem fluminis impetus rabido curſu mox ad rupem ſubterlatentem allidit, qui ſecundum Anachoritæ vaticinium ibidem ſubmerſus, & apud Antiochiam in Baſilicâ ſancti Petri lamentis amariſſimis inhumatus eſt. Eodem (e) etiam anno non multo dilapſo tempore Florentius Comes Hollandiæ, Kalendis Auguſti menſis obiit in Antiochiâ, ſepultus ibidem apud tumbam Imperatoris in eâdem eccleſiâ. Wilhelmus autem de Hollandiâ filius ejus junior natu Frederico Duci Sueviæ ſociatus, ad annos quinque poſt obitum patris in terrâ Sanctâ permanſit, qui in diverſis bellis campeſtribus contra paganos victoriæ palmam multis vicibus acquiſivit, per cujus induſtriæ probitatem Chriſtiani dicuntur (f) obtinuiſſe Damiatam urbem Ægypti prorſus inexpugnabilem, cæſis in ea cunctis Turcis cum cæteris infidelibus Agarenis. Ada quidem Hollandiæ Comitiſſa regiæ ſtirpis electa matrona III. Idus Ianuarii inde fuit defuncta, ac in Middelburgenſi Monaſterio tumulata.

Anno Chr. 1190. Fredericus Imp. ſubmergitur. al. in fluctu maligno nudus.

Florentius Hollandiæ Comes Antiochię moritur.

Wilhelmi Comitis Hollandiæ de Saracenis victoria.

Ada Comitiſſa Holl. moritur.

Defuncto penes Antiochiam Florentio Comite, Theodoricus filius ejus XI. Comes effectus; duxit in uxorem Adelheidim filiam illuſtris viri Theodorici Comitis de Clivis, de quâ duas excellentis formæ ſuſcepit filias, videlicet Adelheidim & Adan. Adelheidis autem Henrico Domicello Geldriæ deſponſata fuit. Adan verò Ludovicus Comes de Loon contra voluntatem totius Hollandienſis populi ſibi conjugem deſponſavit. His temporibus, ſcilicet, anno Domini M C XCV. Wilhelmus de Hollandiâ miles ab expeditione Ieroſolymitanâ reverſus eſt ad Hollandiam, quem frater ſuus Theodoricus Comes primo gratioſe ſuſcepit ſecundum debitam honorificentiam. Denique ſuſurronum exoſa ſuggeſtio ſeminavit invidiæ zelum inter fratres, ut Wilhelmus (g) ad Drechtenſes Freſones exemplò tranſiret, & cum eis forenſes Hollandiæ villas diurnatim impugnaret. Eodem ferè tempore Baldevinus Flandrię Comes ſubintravit armatâ manu Zelandiam, ut expugnaret vicinam (h) terræ ſuæ Walachriam: Quapropter Theodoricus Comes utrobique perplexus tum contra Freſones, tum contra Flandros populoſum eduxit exercitum, quem de primatum ſuorum conſilio ſubdiviſit in bipartitum cuneum, quatenus unum verſus Flandriam ſecum aſſumeret, & alterum Alheidi Comitiſſæ pro Freſonibus expugnandis in Egmondâ dimitteret. Quibus ita geſtis, idem Comes verſus Zelandiam remigans, adverſus Baldevinum Comitem grande bellum cōmiſit, quem potenter à Zelandiæ finibus cum victoriâ profugavit. Adelheidis autem Comitiſſa tanquam mulier imperterrita, cum vexillis fulgidis & tubis ſtridulis ab Egmondâ devenit in Alcmariam, ut juxta præceptum Domini ſui rebellantem expugnaret Friſiam. Wilhelmus verò miles egregius contra Freſingenſem eduxit exercitum, non formidans adverſus Hollandienſem decertare populum, & ecce commiſſo prœlio Freſones de Winkel & Nyendorp diffugerunt pro pactâ pecuniâ, derelinquentes ipſum Wilhelmum cum cæteris Freſonibus in mortis anguſtiâ, qui per Kinemarios in vado propulſus, & ferè circumventus fuit, ſed poſt aliquantulam reluctationem cum ſuis Freſonibus abinde vix aufugit. Hoc autem infortunium Freſones non ipſi Wilhelmo, ſed proh dolor ignaviæ ſuę imputarunt: cui de cætero ſine ſuſpicione aliquâ fideliter adhæſerunt: Igitur cùm Theodoricus Comes de Flandris victor rediſſet ad Hollandiam, Baldevinus Trajectenſis Epiſcopus, Theodoricus major Præpoſitus, & Otto Caſtellaneus fratres & patrui, tam Theodorici quam Wilhelmi devenerunt ad Kinemariam, ut aliquam pacis compoſitionem invenirent, per quam diſcordes fratres ſimiliter amicari poſſent. Quorum arbitrio denique definitum eſt, ut Theodoricus tanquam major natu quietè permaneret Comes Hollandiæ, & Wilhelmus de manu fratris ſui ſuſciperet in feudum Comitatum Orientalis Freſiæ, inſuper idem Wilhelmus ex Telonio de Geervliet CCC. libras annuatim reciperet, & de cętero fratrem ſuum inquietare non pręſumeret: terminata itaque fuit fraternalis diſcordia, ac ipſe Wilhelmus benignè ſuſceptus eſt Comes

Theodoricus ſeptimus Comes Hollandiæ II.

1195. Wilhelmus Holl. Comes junior demum vincitur.

Bellum inter fratres Hollandiæ Comites.

Bellum item inter Flandros & Hollandos ob Zelandiam.

Wilhelmus in prælio destituitur à ſubditis pecuniâ corruptis.

Pax inter fratres per patruos componitur ſubjectis conditionibus.

Wilhelmus Comes Friſiæ Orientalis

lis caſtrum condit in Ooſterzee.

Comes in Orientali Freſiâ; qui penès (k) Ooſterzee caſtrum conſtruxit, cum illis (l) de Kuyn-
rè ſæpe conflixit, è quibus plus quàm D. viros occidit, & exinde totam patriam ditioni ſuæ
potentiſſimè ſubjugavit.

1196. Trenta Epiſcopo ſubjecto.

Anno Domini MCXCVI. cùm Balderinus Epiſcopus Trentam cum Tuentâ regeret
poteſtativè, nec quiſquam eum in aliquo moleſtare præſumeret, (m) Otto Comes de Benthem
per Florentium Caſtellanum Covordenſem in curtilibus ſuis quampluriṁum exactionatus, E-
piſcopo fratri ſuo continuam fecit queremoniam: Ita quod ipſe Pontifex demùm contra Ca-
ſtellanum procederet ad excommunicationis ſententiam: Indurato tandem Florentio Domi-
nus Epiſcopus cum expeditis bellatoribus præſidium Covordenſe vallavit, quod cum ter-
ribilibus machinis adeo frequenter impegit, ut idem Florentius una cum privigno ſuo Ful-
kero deditionem expeteret, ac ipſum caſtrum cum ſuis attinentiis Epiſcopo liberè traderet;
Epiſcopus autem expugnatum caſtrum commiſit cuidam militi de Hollandiâ Giſelberto Po-
ſtekin ad tuendum, qui totum Trentoniæ Dominium duxit prudentiſſimè gubernandum.

Epiſcopus Fratrem ſuū Ottonem cōſtituit Caſtellanum Coverdiæ & Præfectum Trentæ.

Sed Epiſcopus ad malum omen eodem amoto milite fratrem ſuum Ottonem Comitem
conſtituit eſſe Caſtellanum, inſuper & Trentonicæ plebis juſticiarium, qui diu deſideratum
Covordenſe Caſtrum in poteſtatem ſuſcepit; in quo cum universâ clientelâ ſuâ manere de-
crevit: Interea Fulkerus de Coverdiâ vinculatus adhuc in Horſt nobilem puellam duxit in
conjugem, per cujus amicos hoc obtinuit erga Pontificem, ut idem Iuvenis patrimonii ſui
partem reciperet, ut tamen nunquam adverſus Epiſcopum rebellare præſumeret. Sed irrita
veritoſæ rapuerunt verba procellæ. Quin idem Fulkerus priſione laxatus, agnatos & notos

Fulckerus rebellis totam Trentam ad defectionem impellit.

ſibi clam adduxit, totamque Trentam adverſus Comitem de Benthem citò rebellare fecit. I-
ta quod Groningenſes primò judicem ſuum interficientes contra juſjurandum ipſum oppi-
dum muro cingerent, & Trentones Epiſcopales reditus per Tuentam rapientes, villam Co-
verdiæ cum ſuburbio penitus exurerent. Epiſcopus igitur ex hujuſmodi præſumptione plu-
rimùm indignatus, cum exercitu forti per Coverdiam Trentam ingrediens, condignam ul-
tionem ſuſcepit ab eiſdem graſſatoribus, & Comes de Benthem ab alterâ parte per Steen-
wick Trentam introiens, debitam vindictam accepit de ſuis hoſtibus. Sed Otto Comes Gel-

Trenta miſerè affligitur.

driæ, cujus occulto conſilio Trentones animari dicebantur, Epiſcopo venit in auxilium, ſug-
gerens tandem Epiſcopo per amicabile pacis interloquium quatenus 4. obſides de Gronin-
giâ, & XII. de Trentoniâ Davantriæ perſeveranter reſiderent, donec ipſi ſuper exceſſibus
plenariè ſatisfactum eſſet, ac omne malum litis ad bonum pacis reconciliatum foret. His ita-
que geſtis Comes Geldriæ cum iiſdem obſidibus Davantriam intrans, placitare cœpit adver-
ſus Epiſcopum, & Epiſcopus ipſos obſides extemplò vinculari juſſit in ipſius offendiculum.
Quâ de causâ jam dictus Comes aliquantulum confuſus fuit, & abinde cum maximâ indigna-

Fulckerus Coverdiam capit.

tione retroceſſit. Interea Fulckerus de Coverdiâ perpendens Ottonem Comitem de Ben-
them Epiſcopalibus cauſis eſſe præpeditum, ac ipſum caſtrum minus providè præmunitum,
contractis armigeris ſæpe dictum caſtrum impetuoſe cœpit, & Comitiſſam cum omni ſup-
pellectili captivavit. Epiſcopus autem amiſſionem caſtri moleſtè ferens, captivam Comitiſ-
ſam per præfatos redemit obſides, recollegitque pro novo bello recentes equites, cum quibus
Trentam ex magnâ parte ſuccendit & caſtrum Coverdiæ quotidianis aſſultibus infeſtavit.
Cum autem hæc agerentur, Philippus Colonienſis, & Conradus Maguntinenſis Archiepiſ-
copi metuentes de conſpiratione Comitis Geldriæ, & Caſtellani Covardiæ, devenerunt in
Daventriam, ordinaveruntque in hunc modum inter utramque partem indurabilem amici-

Interceſſione Epiſcoporū pax conficitur, quam Comes de Benthem infringit.

tiam. Quatenus Rodolphus verus Caſtellanus Covardiam cum Trentâ ſecundum tenorem
antiqui privilegii poteſtativè reciperet, ab Epiſcopo & eidem M. marcas pro illatis damnis
in promtu perſolveret: Sed Comes de Benthem abſcedentibus illis reverendis Pontificibus,
hoc arbitrium obſervare renuens, recollegit ex parte fratris ſui roboratum exercitum, ut alte-
râ die dimicaret adverſus Coverdenſem populum, locatis itaque caſtris, quidam temerarii
juvenes adveſperaſcente jam die, baliſtare cœperunt adverſus Trentones: quos Trentones e-
contrà ſauciaverunt ultra modum cum clavatis miſſilibus, ut tandem prædicti Iuvenes dede-
corosè diffugerent, & totum Epiſcopalem exercitum relictis papilionibus in repentinam fu-
gam ſecum attraherent. Epiſcopus autem ut vir imperterritus, fugientem exercitum virili
voce revocans parvum coadunavit cuneum, & cum ipſis Trentonibus formidoloſum inivit
prœlium. Sed Trentonicis incolis indeſinenter accreſcentibus, ſuiſque bellatoribus paula-
tim declinantibus, idem illuſtris Pontifex demum à bello quievit, & ab ipſis locis paluſtribus
cum

cum cæteris fugientibus vix evaſit. Ceciderunt autem in ipſo conflictu xxx. pugiles, capti verò fuerunt circa centum milites, cum multis armigeris laude dignis ac ſcutariis approbatis: denique dictus Epiſcopus ad partes Iſelanas deveniens, recollecto militari robore, damnum illatum in Comitem Geldriæ tanquam fautorem ferventer ulciſci decrevit: Nam & Veluam cum finitimis villis ejuſdem Comitatus, acceptis ſpoliis omninò ſuccendit: Contra verò Comes cum Trentonibus Homerſhē, & quaſdam turres Epiſcopalis Cameræ deſtruxit, & Daventriam ad xi. dies magenis terribilibus infeſtavit. Sed Dux Brabantiæ, cujus negligentia principalis cauſa fuit, hujus litis culpam ſuam recognoſcens, venit in auxilium Epiſcopo, cum quibuſdam equitibus, elaborans treugas modici temporis ab utriſque partibus, quoad uſque Cæſar Henricus ad inferiores partes deſcenderet, qui inter Epiſcopum & Comitem de Dominio Veluę per auream bullam finem liti impoſuit. Trentones autem diſcedente glorioſo Cæſare treugas elaboratas inficiaverunt, quoniam omnes Epiſcopales redditus in Trentoniâ Comiti Geldriæ pro ſtipendiis aſſignarunt. Quapropter Epiſcopus de Prælatorum ſuorum conſilio ſeceſſit ad Maguntiam, ut glorioſo Cæſari manifeſtaret hanc novam violentiam: Cum autem hic Auguſtus ſuper tali forefacto valdè commotus eſſet, & Epiſcopo Baldevino tanquam ſuo cognato manuale juvamen erogaſſet, ecce Præſul illuſtris die dehinc quintâ, qui eſt xi. Calendas Maji migravit ad cœleſtem patriam, poſtquam annis xviii. Trajectenſem bellicosè rexiſſet eccleſiam, qui deinde Trajectum devectus eſt, ac ibidem in Eccleſiâ majori cum exequiis congruentibus inhumatus eſt.

Epiſcopus & Geldriæ Comes Trentones inimici, ſed à Duce Brabantia pacantur datis induciis.

Balduinus Epiſcopus moritur.

a *Solus autem Dux Brabantiæ,)* Beneficium Epiſcopi Velua fuit, cujus profeſſionem cum de more Brabantus neglexiſſet, cecidit ea in commiſſum, & ad directum dominum, etiam invito ſubfeudato Gelro; unde bellum exortum, per Fredericum Imp. compoſitum, & paullo poſt regnante Henrico VI. anno nempe 1196. reſuſcitatum, ut ſub finem hujus cap. traditur, qui & ſuam authoritatem interpoſuit, cujus eâ de re extat diploma in archivis collegiorum, & apud Hedam hiſt. Traject.

b *Ad barbaras regiones abducta,)* In M. S. meo poſt hæc verba, plura inſeruntur de Soldano Babiloniæ, ut ſe contra Chriſtianos munierit, quam contemtim ad eos ſcripſerit &c. quæ hic omittuntur, neque ad hiſtoriam noſtram multum facere videntur. Vide hanc expeditionem plenius deſcriptam Tom. V. Antiquar. lect. Caniſii, parte 2.

c *Conſilium petiit à quodam incluſo,)* Hunc quidam Abbam Ioachim fuiſſe volunt, de quo Trith, de ſcriptorib. Eccl., Gobelin. Martinus Polonus, Menol. Ord. Ciſtert. 19. Maji. Baron. Tom. 12. ad annum 1201. Is ſcripſit contra Magiſtrum ſententiarum, ut patet lib. decret. Epiſt. 1. De ſummâ Trinit. c. Damnamus. In cujus tamen defenſionem plura adfert Chriſoſtomus Hortenſis ad d. Menolog.

d *Anno Domini 1180, Idem Imperator,)* Refrigerandi causâ in flumen deſcendiſſe Imperatorem cum hoc noſtro tradunt, Gototridus Monachus S. Pantaleon. Col. ad annum 1190. Cuſpin. in ejus vitâ, qui cum id ſudoris abluendi causâ feciſſe addit, quibus accedunt Abbas Urſpergenſis, Chronicō Auguſtanū, Expeditio Aſiatica Frederici, Tageno Patavinus de hac expeditione, Martin. Polon. Platina in Clem. 3. Nauclerus, Otto de S. Blaſio, Paul. Langius Chron. Citizenſi, Snovus, Meyerus de reb. Flandr. Gul. Briton. libro 4. Philipp. Miræus in Annal. Belg. Pontanus rer. Danic. in Canuto, & alii infiniti ſcriptores. Gobelinus, equo flumen tranſire volentem abſorptum. Melanthon verò ad Carrionem tradit labore & æſtu fatigatum deſcendiſſe in flumen, quod Serram incolæ vocarunt, *ibi* (inquit) *alij ferunt eum abreptum vorticibus periiſſe; alij redeunti ex aquâ hepar malè affectum fuiſſe, atque ita intra paucos dies in Seleuciâ Syriæ extinctum 4. Id. Iunii.* Flumen, ut hic, Serra vocatur à quibuſdam, ab aliis Farfar. Sunt qui Saleph appellarunt; Onuphrio Saleſa eſt, ut & Chronico Rhythm. Matheus Paris Saphet nominat; Ortelius Calycadnum Ciliciæ Flumen, cujus Ptolomeus meminit, putat. Juſtinianus in Genuenſi hiſtoriâ hodie Ferto dici vult; Pharphar vel Far Orontem credit Cotovicus in Itiner. terræ S. Otto de Santo Blaſio Fredericum in Cydno amne (in quo Alexander Maced. Rex periclitatus quoque dicitur) periiſſe, refert, quod & Hier. Mercurialis alibi probavit.

e *Eodem quoque anno Florentius Comes.)* In deſcriptione Expeditionis Aſiaticæ Frederici Imp. à Caniſio edita fit mentio Comitis Hollandiæ, tacito nomine, his verbis: *Dux igitur Meraniæ & magnus Comes Hollandiæ & Henricus de Berguen cum 300. electis Philippopolim mittuntur*: & paullo ante: *Comes de Hollant cum Germano ſuo & reliquum robur militiæ computantur.* Sed fuit cum Florentio filius Wilhelmus non autem frater, qui poſt patris obitum, ut Beka tradit, quinquennium ibidem manſit ap. Fredericum Ducem Sueviæ (Chron. magnum B. Saxoniæ habet), quod quomodo verum ſit non video, cum ap. Ottonem de S. Blaſio inveniam hunc Fredericum patri non diu ſuperſtitem fuiſſe, & Stokius anno 1191. eum defunctum dicat.

f *Per cujus induſtriæ probitatem Chriſtiani dicuntur obtinuiſſe Damiatam,)* Anno quidem 1189. Claſſem Danorum & Freſonem adveniſſe in Syriam tradit Mathias Weſtmonaſt. cujus adventu territus Saladinus Accon urbem, quam obſederat, reliquit. Meminit & claſſis in Syriam profecti in qu[illegible] & Hollan-

Hollandi ac Friſii Meyerus ad annum 1188. Et Haerlemenſes ſibi affectant gloriam ſuperati à Chriſtianis Peluſii, Damiatam vocant, ejuſque inditia plura etiam hodie oſtentant; de quibus vide Trophæum Peluſiacum Theod. Screvelii, & pleniſſimam ejus rei deſcriptionem ap. Samuel. Amzingium patriæ antiquitatis diligentiſſimum inveſtigatorem, in ſuo Haerlemo; ſed utrumque deceperunt annales vulgares nam hæc poſt aliquot annos contigerunt, anno nempe 1219. quo tempore an Wilhelmus in Syria fuerit, multum dubito.

g *Vt Wilhelmus ad Drechterenſes Freſones extemplo tranſiret,*) Ubbo Emmius ad Friſios Hollandiæ finitimos Wilhelmum è vinculis fratris elapſum ſe contuliſſe refert, quem vide libro 7. Rer. Friſ. circa finem. Stokius in Rhythm.

Ende hi vloe tot ſijn behout,
Toten Vrieſen van Drechterlant.

Hos circa Enckhuſan habitaſſe etiam Pontanus in notis ad Haemrodium tradit.

h *Vt expugnaret vicinam terræ ſuæ Walachriam,*) Magnam Zeelandiæ partem olim Flandriæ annexam & continuam fuiſſe priuſquam maris violentia ab eâdem avelleretur, auctores plures docent. Hinc & diu ea Iuris Flandrici fuit, nam cum anno C. 980. Otto III. Imp. foſſam ibidem fieri feciſſet, quæ Othoniana à poſteris dicta fuit, eamque contra maris impetum cataractis aliiſque machinis ejuſmodi firmaſſet, ea q; 300. amplius annis ejus vim ſuſtinuiſſet, anno demùm 1377. teſtè Meyero, magnâ clade à fluctibus Oceani illatâ, à continenti avulſa eſt. Meyerus verò de Walachriâ ſic ſcribit ad annum 1007. ubi de Henrico 2. Imp. bellum cum Balduino gerente, ac demum reconciliato, egit: *Tantamque ab eo iniit gratiam, ut & Walachras cum aliis Zelandiæ inſulis dono ab eo accipere mereretur; quæ quidem res origo fuit longiſſimæ inter Flandros atque Hollandos diſcordiæ ac belli 400. prope per intervalla tenuit annos, contendentibus uſque Hollandis Zeelandiam jure optimo eſſe ſuam donatione quadam ab Ludovico Cæs. Lud. Pij filio profectâ.* Hujus quoque donationis ab Imp. Balduino de Walachris factæ meminit Sigiſb. & ex eo, & Baldrico Miræus in Annal. Belg. ad annum 1006.

i *Quorum arbitrio demum definitum eſt.*) Ut nempe Wilhelmus de manu fratris ſuſciperet in feudum Comitatum Orientalis Friſiæ. Emmius hæc eadem fere tradit lib. 7. hiſt. ſed hoc Ephinemate narrationem claudit. *Atque ita quidem tum inter fratres tranſactum. Quo vero jure illis hoc de Friſia licuerit, nulli annales exponunt.* vide quæ ſequuntur non multum à libri fine, & adde Stokii Rhythmicum Chronicon, Snoyum, item qui haſce conditiones ſuo more Latius interpretatur; Barlandum &c.

k *Penes Ooſterzee caſtrum conſtruxit,*) Extat hodie non procul à littore maris Auſtralis ſive interni habetque vicinum caſtrum Kuneram inter Blocziel & Sloten. Domini vero Kunerani Comitis olim titulo gaudebant, & jus cudendi monetam habebant; quorum poſteri inſulas Urkiam & Emeloweertium ejus dominii partes Soudenbalchiis reliquerunt, verùm jam maris ſævitiâ eæ ferè obrutæ exigui ſunt momenti, caſtris, templis, villiſque integris fluctubus obrutis.

l *Cum illis de Kuinre ſæpe conflixit,*) Balduino Epiſcopo cum Kuneranis bellum fuiſſe, tradit Emmius, non Wilhelmo, qui bellum cum Henrico Grue vel Crane gerebat, itidem vicino, verba Ubbonis ſunt: *Cunera quæ ad ſinum Auſtrinum extrema in Friſiæ agro eſt, oppoſita Vltraiectinis, ſuis Comitibus eo ſeculo parebat; iis tum bellum cum Balduino fuit, quanquam non ſummis viribus geſtum: nec enim ſuſtinere Cunerani potuiſſent. Cujus is finis tandem extitit, ut Cunerani prælio majore victi cum ſuorum 500. amiſiſſent, redemptâ Epiſcopi gratiâ, in conditionibus quæ ferebantur conquieſcerent.* Stokius, de bello Wilhelmi cum Henrico de Crane geſto mentionem facit, nihil de Cunerano. Chronicon tamen magnum B. Snoyus, aliique huic noſtro conſentiunt; nec eſt quomodo conciliem niſi dicamus Wilhelmum patruo ſuo Balduino auxiliarem manum attuliſſe ad hoc bellum, cum & ipſe Cunerenſibus eſſet proximus.

m *Anno Domini 1196. Otto Comes de Benthem per Florent. Caſtel. Covordenſem.*) Hoc bellum ſuccinctè enarrat Emmius ad finem libri 7. item Heda, Chron. Magn. Belg.: Gerbr. Chron. vulgare Snoyus ad finem Florentii Comitis.

n *XI. Kalend. Maji migravit ad Celeſtem patr.*) Alii 11. Novembris ut annotavit Heda: Bockenb. 8. Kal. Maji anni 1196. quem annum præfert. Godefrid. Monach. Pantalionis, & alii plerique. Ubbo autem annum 1197. habet, cum annis 18. præfuiſſet Eccleſiæ Traject.

Arnoldus primus Epiſcopus XXX.

Theodoricus primus Epiſcop. XXXI.

Poſtquam ſepultus eſſet Baldevinus Epiſcopus, Theodoricus Hollandiæ, ac Otto Geldriæ Comites, armipotenter in Trajecto venientes ſeminaverunt exoſum invidiæ malum in electione novi paſtoris, ita quod admodum diſturbarent vaſallos & Canonicos

eccleſiæ

eccleſię Trajectenſis, quidam enim capitularium elegerunt Theodoricum de Hollandiâ fratrem Baldevini Præſulis jam defuncti, majorem Præpoſitum: cui fideliter adhæſit Theodoricus Hollandię Comes, & tota terra Trajectenſis. Cæteri verò Canonicorum elegerunt Arnoldum de Iſenburch Præpoſitum Daventrienſem, cujus partem aſſumpſit Otto Geldriæ Comes, & tota terra Tranſiſulenſis: Henricus autem Imperator Theodorico (a) cognato ſuo per annulum & Paſtoralem baculum inveſtituram Epiſcopatus dedit, quinimo temporalem juriſdictionem Theodorico Comiti Hollandiæ gubernandam commiſit, donec in Romanâ curiâ definitum foret, quis eorum, dictante ſententia juſtitiæ, Pontificium obtineret.

Itaque Theodoricus Comes propugnator ſive tutor exiſtens Epiſcopatus, ac in caſtro quod dicitur Horſt cum totâ ſuâ curiâ manere diſponens Epiſcopales redditus ex Imperiali pręcepto curioſè recollegit, ſed obſtante conſilio Comitis Geldrię, de partibus Tranſiſelanis nihil omninò recepit. Quapropter idem Theodoricus Comes coadjunctis ſibi robuſtis bellatoribus, tam ex Hollandiâ, quàm ex Zelandiâ, cum cornibus horriſonis & vexillis fulgidis univerſum pagum Veluę potenter incendit, magnamque prædam multimodę facultatis ſecum glorioſus aſportavit, nec mora quin & Geldrię Comes contractis pugilum immenſis copiis cum tubis ſtridentibus & ſignis coruſcantibus Hollandię Comitem uſque montem (b) Haymonis feſtinanter inſecutus eſt: quatenus raptam prædam potenter excuteret, & pro illatâ ſibi contumeliâ crudele bellum ageret: & ecce concurrentibus invicem utriſque partibus cruentum bellum inhorruit, in quo ſtridor baliſtarum, tinnitus gladiorum, fragor haſtarum, & hinnitus equorum terribiliter invaluit, demùm poſt utriuſque partis horrendum excidium, Otto Comes Geldriæ ſuis paulatim diffugientibus trans Nodam in equo curſatili retroceſſit, & Hollandię Comes fugitivos hoſtes curſu celeri ſubſecutus, copioſum numerum plebis & militiæ captitavit. His ita geſtis Wilhelmus Orientalis Friſię Comes hac auditâ victoriâ, gaviſus venit ad Hollandiam, deinde ſeceſſit ad Horſt, ut fratris ſui viſitaret præſentiam. Quem Theodoricus Comes juſſit exemplò per Henricum Grus apprehendi, ac in priſone carceris diſtrictiſſimè catenari. Modico tamen dehinc elapſo tempore jam dictus Wilhelmus Comes diſruptis clauſtris à captivitate clam exiens ſpe protectionis devenit ad Ottonem Comitem Geldriæ, à quo per dies aliquot detentus fuit in contubernio magnę lætitiæ. Noverat enim idem Otto Comes eundem Wilhelmum Comitem in terrâ Sanctâ virum ſtrenuum & illuſtrem; quapropter dedit eidem Adelheidim ſuam filiam in uxorem: ex quâ genuit Florentium Hollandiæ Comitem, Ottonem Trajectenſem Pontificem, Wilhelmum Pręſidem, Adan Abbatiſſam (c) Reinſburgenſem, & Richardim devotiſſimam monialem. Nuptiis verò magnificè celebratis in Stauriâ, ſæpedictus Wilhelmus glorioſè receptus eſt in Orientali Friſiâ. Eodem anno Theodoricus Hollandiæ, ac Otto Geldriæ Comites ab omni controverſię diſcordiâ reconciliati ſunt in hunc modum, ut Henricus filius Ottonis Comitis Geldriæ duceret in uxorem Adelheidim filiam Theodorici Comitis Hollandiæ, ſed ambo poſt modicum tempus defuncti ſunt, ac in (d) Reinſburgenſi Monaſterio luctuoſis funeralibus inhumati.

MS. Coadunatis.

Ob gubernationem Epiſcopatus inter Comites Holland. & Geldriæ bellum.

Wilhelmus Comes Friſię à fratre capitur.

Bella Principum exeunt in nuptias.

Anno Domini M C XCVIII. Theodoricus & Arnoldus electi Trajectenſes Epiſcopi per definitivam Innocentii Papę (e) ſententiam finem litis habuerunt. Arnoldus etenim primò Pontificium obtinens, xxx. Epiſcopus conſecratus eſt, qui poſt tempus exiguum VIII. Idus Aprilis in urbe Romanâ mortuus & ſepultus eſt. Deinde dictus Apoſtolicus Theodoricum xxxI. conſecravit Epiſcopum, monens ut continuò rediret ad commiſſum ſibi populum. Hic igitur Theodoricus Trajectum venire diſponens, Papiæ defunctus eſt; qui ibidem Catholicis exequiis honorificè tumulatus (f).

Arnoldus & Theodoricus Epiſcopi viciſſim conſecrati in Italia moriuntur.

a *Imp. Theodorico cognato ſuo per annulum & paſtor. baculum,*) Hic mos, tanto-opere à Rom. pont. impugnatus, hoc tempore videtur adhuc aliquo modo in uſu fuiſſe, de quo ſupra plura: Sed hic non abſolutè eo jure uſus eſt Imp. at ad illud tempus ſolummodò quo pontifex ſententiâ ſuâ diſſidentium cauſam abſolveret: videturque is, ne Imperatori hâc in parte concederet, Theodorici adverſarium confirmare maluiſſe.

b *Otto Com. Gelr. apud Haymonis montem,*) Cum Theodorico is pugnam iniit hoc loco, ut non tantùm Chronicon vulgare ſed & Heda, Chron. Magnum B., Stokius, Bockenb. expreſſis verbis declarant, unde miror editorem Chronici Bekani hic pro Noda (locus eſt vulgo de grebbe, dictus non

multum à ſupra d. monte diſtans) ſubſtituiſſe Moſam, nimiâ diſtantiâ ab hoc loco Rhenis oppidulo vicino, ſeparatam.

c *Anno* 1198. *per Innocentii Papæ ſententiam,)* hic annus fuit Innoc. hoc nomine 3. primus, qui paullo antè nempe 6. Id. Januar. ad ſedem Rom. fuerat electus & 8. Kal. Martii, teſte Onuphrio conſecratus.

d *Papiæ defunctus eſt & ſepultus,)* Malè Bockenb. Paduæ 1. Patavii ex Chronico vulg. & neſcio quo alio: plerique ſcriptores ut & Chronicon magnum Belg. cum Becano Papiæ vel Ticini eum mortuum & ſepultum tradunt. Noviomagus ſolus Venetiis ſepulturæ eum traditum ſcribit. Stokius Arnoldum mortuum fuiſſe ante litis finem apertè innuit, & perinde Theodoricum competitorem ſine æmulo tum Epiſcopatum à Papa obtinuiſſe.

Theodoricus ſecundus Epiſc. XXXII.

Poſt obitum duorum Pontificum prædictorum, Theodoricus de Are Præpoſitus Trajecti ſuperioris XXXII. electus eſt Epiſcopus, vir illuſtris & prudens conſiliarius. Hic à Sicilia de negotiis Imperialibus ab Eccleſiâ vocatus, Trajectum feſtinanter advenit, totumque Pontificium expenſis innumeris gravatum invenit. Quapropter & ipſe de prælatorum ſuorum conſilio primò ſeceſſit ad Orientalem Friſiam, ut tam de precariâ quàm de Iuſtitiâ Friſonicæ plebis aliquantulam poſſet aggregare pecuniam. Sed VVilhelmus de Hollandiâ exiſtens illis diebus ibidem Comes, exactionem ſuæ gentis indignè ferens ipſum Epiſcopum in Monaſterio Stauriæ poſt miſſarum celebrationem (a) armatâ manu cepit, quem etiam captivum ad præſidium ſuum penes Ooſterzee feſtinanter abducere decrevit. Quidam autem Monachorum & Friſonum viri timorati, metuentes per temeritatem Comitis æternæ maledictionis innodari ſententiâ. Dominum Epiſcopum à captivitate Comitis violenter eruerunt; cum quo Trajectum repentino navigio remigarunt. Quibus ita geſtis, Theodoricus (b) Hollandiæ, & Otto Geldriæ Comites inierunt adverſus eundem Epiſcopum validam conſpirationem pro eo, quod idem Pontifex contra Wilhelmum Orientalis Friſiæ Comitem pridem moviſſet hoſtilem contentionem. Nam & Comes Hollandię fuit ejuſdem VVilhelmi frater, & Comes Geldrię ſocer.

Wilhelmus Comes Friſię Epiſcopum Stauriæ capit.

Conſpirant in Epiſcopum Hollandiæ & Geldriæ Comites.

Otto quidem Comes Geldrię totam terram Tranſiſelanam propulſis officialibus Epiſcopi ditioni ſuæ ſubjiciens, Daventriam ſuo ſatellitio communivit. Theodoricus autem Comes Hollandiæ totam Ciſiſelaniam depopulans fixis papilionibus Trajectum in gyrum vallavit. Sed ecce præfatus Otto Comes Geldrienſis eodem tempore doloſè captus eſt à Duce Brabantiæ ſub conductu Regis Ottonis, & Adulphi Archiepiſcopi Colonienſis. Quamobrem Theodoricus Hollandię Comes volens Ottonem Geldriæ ſuum complicem eruere de priſione Ducis, diſſolvit obſidionem ab urbe Trajectenſi, ac oppidum Ducis, quod dicitur Buſcum circum obſedit in manu forti, quod tandem die VII. menſis Septembris armipotenter intravit, Wilhelmum fratrem Ducis, ac Henricum de Kuyc compluri moſque milites cepit, & cum prædâ multimodæ ſuppellectilis ad Hollandiam navigare decrevit. Dux verò Brabantiæ præcellentes Principes interim ad auxilium ſuum invocaverat, utpote Colonienſem Archiepiſcopum, Leodienſem Epiſcopum, Ducem Lymburgiæ, & Comitem Flandrię, quorum auxilio, Theodorico Comiti redeundi viam feſtinanter anticipaverat, Theodoricus igitur Comes ex magnanimitate ſuâ cum tubis ſtridentibus, & vexillis rutilantibus in caſtro ſive oppido quod Hoeſden dicitur, eiſdem principibus occurſare præſumpſit, ſed devictis extemplò Hollandis, idem Comes ibidem captus eſt.

Comes Geldriæ capitur à Duce Brabantiæ.

Alea belli anceps.

(c) Interea Theodoricus Epiſcopus attendens tam Hollandiam, quàm Geldriam abſque defenſore deſolatam, coadunavit blandimentis & donis electam militiam; cum quâ feſtinanter ingreſſus eſt Hollandiam, ubi prædam copioſam extemplò contraxit; quam inſtante noctis umbrâ ſecum intra muros urbis potenter abduxit. Hollandienſes autem milites cùm vulgo pro rapinâ redimendâ pernicitèr inſecuti, quoſdam equites in itinere retardatos prendiderunt, ac in reverſione plures villas Epiſcopatus favillâ tenus inflammarunt. Craſtinâ dehinc exortâ luce cum aurorę jubar graminoſam terræ ſuperficiem ſtillicidio roris aſpergeret, idem Epiſcopus de procerum ſuorum Conſilio pagum Veluæ cum expeditâ militia potenter excuſſit, Zutphaniam obſidione cingens cepit, & exinde Daventriam intrans, à fautoribus capti Comitis gazam maximam acquiſivit. Eodem

Epiſcopus utrique Comiti damna infert.

Eodem anno Theodoricus Comes Hollandiæ liberè laxatus eſt à captivitate Ducis Brabantiæ. Nam idem Comes præfato Duci duo millia marcarum argenti pro illato damno perſolvit, cum quibus ipſe Dux ſuum oppidum reparavit. Eodem verò tempore Theodoricus Trajectenſis Epiſcopus, & Theodoricus Hollandiæ Comes conſimiliter ad unionem pacis ſunt perducti, qui deinde cunctis diebus vitæ ſuæ ſemper amici fideliſſimi fuerunt.

Pax inter Comitem & Epiſcopum.

(d) Anno Domini M CC III. Theodoricus Comes apud Dordracum infirmitate laborans, circiter agonem ſuæ mortis, quamplurimùm conqueri cœpit propter abſentiam Wilhelmi Comitis Oeſt-Friſię ſui fratris, præſertim quod de proviſione Comitatus cum ipſo nihil ante mortem egiſſet: aut certè quod unicam filiam ſuam Adan nomine, puellam præclaram & nubilem tutelę ſuę minimè commendaſſet. Adelheidis quidem Comitiſſa contra perperam intendens, propoſuit ipſam puellam Comiti Ludovico de Loon deſpondere, & ſic cum extraneo principe Comitatum Hollandiæ pro ſuo bene placito gubernare. Theodoricus verò Comes interim pridie Nonarum Novembris requievit in pace, Creatori reddens animam, poſtquam annis (e) XIII. bellicosè rexiſſet Hollandiam. Cujus obitu jam cognito, Ludovicus de Loon ab Altbenâ Dordracum feſtinanter advenit, & ſecundum Adelheidis Comitiſſæ ordinationem, Adan puellam de Regali ſtirpe progenitam, in feſtino gaudio ſponſam accepit. Et erat miſerabile ſpectaculum intueri, tam citò magnifici Comitis diſparuiſſe reverentiam, ut Adelheidis Comitiſſa ſepoſitis funeralibus exequiis (proh pudor) ſponſalem auderet celebrare lætitiam. Sed quid plura? Comitis exanime corpus Egmondam devectum eſt, quod ibidem apud anteriores Comites in capellâ ſancti prothomartyris Stephani honorificè tumulatum eſt.

Theodoricus Comes Hollandię moritur.

Nuptiæ miſcentur exequiis.

Interea Wilhelmus Orientalis Friſię Comes percepta fratris ſui morte, dolenter venit ad portum Zipæ, conductum ulterius impetrare nequiens, ut ad tumulum fratris ſui ſecurus accederet, & expletis exequiis ad Friſiam ſine deliberatione diſcederet. Cui plęrique Nobiles Hollandię compaſſi ſunt, eique firmiſſimâ conſpiratione fœderati ſunt, utpote Florentius frater ſuus Trajectenſis Præpoſitus major, Otto Comes de Benthem ipſius patruus, Iacobus Leydenſis Caſtellanius, Philippus de Waſſenaer, Simon de Harlem, Wilhelmus de Teylinghen, Iohannes de Rijſwijck, Walterus de Egmundâ, & Albertus Baniart milites, demandantes ipſi Wilhelmo Comiti, quod ſub pactâ fide ſecurus ad eos tranſiret, & principatum hereditatis ſuæ potenter occuparet præſertim cùm à primatibus Hollandiæ decretum eſſet, quod à mobili muliere nollent regi: nec extraneum Principem ſuper eos aliquatenus dominari. Wilhelmus itaque Comes hac clandeſtinâ legatione vocatus, ducatu Philippi de Waſſenaer ad portum de Zyrckzee (f) latenter devectus eſt, ubi mox à Zelandienſi populo gratanter in Comitem exaltatus eſt: Walterus verò de Egmundâ, & Albertus Banjart (g) cum Kenemaris inſultum fecerunt, interim in Harlem adverſus Ludovicum Comitem de Loon, & Adelheidin Hollandię viduam, ita quod ambo circa noctis caliginem una cum Giſelberto de Aemſtel properè diffugerent, & ad civitatem Trajectenſem pro ſubſidio tenderent, Ada verò juvencula materno deſtituta ſolatio, cum (h) Rogero de Merhem & Ottone de Bueren militibus, cunctiſque baliſtariis Ludovici Comitis ad præſidium Leidis anxiè confugit, & ibidem impetum adverſariorum ſuorum *obſervare decrevit: ſed indomita gens Kinemarię ducatu Walteri de Egmundâ quantocius illuc affuit. Nihilominus & plebs Rijnlandię conductu Philippi de Waſſenaer ibi non defuit, qui fortiter ipſum præſidium illuc aſſilientes cum ſagittis & fundibulis impegerunt turres & mœnia cum diverſis mangenis, quoadùſque præfati milites urgente penuriâ victualium in deditionem tranſirent, ipſumque præſidium Kinemaris liberè reſignarent. Wilhelmus igitur Comes omnem rem geſtam feſtinanter intelligens, devenit ad Hollandiam & neptem ſuam Adan cum pediſequis cuſtodiendam tranſmiſit ad Texaliam, qui totum exinde Comitatum ditioni ſuæ ſubegit, & de prædiis ſuorum infidelium prout voluit, ordinavit.

Conſpiratio Nobilium contra Adam Comitiſſam.

Ludovicus Comes de Loon unà cum ſocris Harlemo pulſus fugit Trajectum.

**Obſtare M.S.*

Ada captiva mittitur in Texaliam.

Ludovicus itaque de Loon Comes totus ad vindictam è contrario conſurrexit, qui Epiſcopũ Leodienſem, Ducem Limburgẽſem, & Comitem Flandrienſem pro ſtipendiis ſubarravit, ſpecialem tamen confidentiam habens in poteſtate Theodor. Epiſc. Traject., quem pro ſummâ duorum millium talentorum conquiſivit in juvamen jam inſtantis prælii, promittens quod de manu ſuâ Comitatum Hollandię reciperet in feudum: ſuper quibus fratrem ſuum eidem Epiſcopo dedit obſidem. Wilhelmus autem Comes Ooſt-Friſiæ his agnitis VValterum

Subſidia Ludovici Comitis à Loon. Expedit.

terum de Egmundâ, & Albertum Baniart Kinemariis Philippum autem de Waſſenaer, & VVilhelmum de Teylingen Rijnlandis præficiens, ad Zelandiam ſeceſſit, ubi cunctos incolas in ipſius adjutorium invitavit. Nec mora, quin Philippus & VVilhelmus antedicti milites duas fortes munitiones cum (l) propugnaculis extruxerunt, quarum unam Florentio Traiectenſi Præpoſito ſitam in Buſch, reliquam autem Ottoni Comiti de Benthem ſitam in Zuadenburchdam ad tuendam fideliſſimè commendarunt. VValterus quidem & Albertus præfati milites Kinemaris induxeruut claſſem aſſumere, aggerem interrumpere, & prata totius Amſtelandię ſubmergere. Qui continuò totam ditionem Giſelberti de Aemſtel, tam aquis, quàm incendiis uſque ad fines * Broeckenlandiæ everterunt, & exinde cum ingenti præda multimodę facultatis Kinemariam remigarunt. Epiſcopus verò Theodoricus hanc ulciſci volens injuriam, die XXIIII. menſis Iunii prope Midracum perſonaliter intravit Hollandiam, ubi Comitem de Benthem fugavit à præſidio, & exinde plures villas hoſtili conflagravit incendio. His itaque proſperè ſuccedentibus, idem Pontifex levem equum ſolus aſcendit, pedeſtrem exercitum trans paludes ſequi juſſit, & à pleriſque villis ſingulatim obſides accepit, donec ad munitionem quam Florentius Præpoſitus tuebatur glorioſè deveniret, & eandem cum expeditis bellatoribus expugnaret: Epiſcopus igitur hanc munitionem leviter obtinuit abſque gravi diſpendio, quoniam milites de terrâ Trajectenſi deſerentes Prępoſitum fugerunt ex eodem pręſidio, aſſerentes ſe nequaquam Epiſcopo velle reſiſtere, nec adverſus eorum verum Dominum rebellionem committere. Itaque Florentius Prępoſitus non habens ultra reſiſtendi copiam illic apprehenſus eſt, qui in Horſt ſub diligenti cuſtodiâ reſervatus eſt. Alterâ verò die cum ſolare jubar diaphanum illuſtraret hemiſpherium, idem Epiſcopus comitante militiâ Leydis venit, ibi Ludovicus Comes ſubjugata Zuyt-Hollandia Epiſcopo ſe potenter conjunxit, plurimi quoque Nobiles Hollandię principales ibidem Ludovico gratulanter occurſarunt, cum quo fœdus inſeperabilis amicitię percuſſerunt, utpote Iohannes Perſin, Iohannes, Iſebrandus & Gherardus de Harlem, Arnoldus & Henricus de Ryſwijck, & VValterus de Ruven milites, quorum ſecuro conductu Epiſcopus & Comes nemine rebellante venerunt in Harlem, villas ſibi ſingulas ſupprimentes, & de jucunda proſperitate non immeritò gloriantes. Econtra verò Kenemari cunctis belli neceſſariis abunde præmuniti feſtinaverunt antedictis Principibus certatim occurrere, & cum eiſdem in campi planicie grave bellum committere. Sed (m) prænarrati milites tumultum tam effrenatæ plebis agnoſcentes, hunc belli ſtrepitum prudenter interceperunt, ac inter utramque partem hoc arbitrium promulgarunt, quatenus Kinemarii pro forefacto, quod dudum in Amſterlandiâ temerariè commiſerant, tam Epiſcopo, quàm Comiti, ſummam quingentorum talentorum perſolverent, & exinde reſumptâ claſſe, cum pace diſcederent. Quibus ita geſtis, Epiſcopus & Comes nihil infortunii de cæterò formidantes, villam S. Agathæ, (quæ nunc dicitur Beverſwijck) cum poſſeſſionibus Alberti Baniart militis omninò ſuccenderunt, & extunc limina beati Adelberti Confeſſoris in Egmondâ peregrè viſitantes totam Hollandiam bipartitam, & in ſe diviſam, non obſtante quovis adverſario, ſubjugarunt. Ludovicus itaque Comes cernens quod nullam rebellionem jam haberet, exoravit inſtanter Epiſcopum, ut ad propria remearet. Cùm autem hæc agerentur apud Hollandiam, Comes Namurcenſis ex parte Comitis Flandriæ cepit expugnare Walachriam. (n) Hugo quidem de Voern acceptis obſidibus, reliquas inſulas Ludovico ſubegit, & Wilhelmum Comitem à Zelandiâ profugavit. Wilhelmus itaque Comes nullibi tutus cum nave piſcatoria retibus obtectus à ſuis perſecutoribus eventu mirabili elapſus eſt. Sed cùm Hugo de Voerne ex parte Ludovici Comitis totius Zelandiæ Præfectus exiſteret, modumque ſuæ poteſtatis arroganter excederet, Zelandiæ populus denuò conſpiratoriè fœderatus, Hugonem probroſè depulit, & Wilhelmum filium Hollandiæ Comitis undique requiſitum iteratò Comitem ſtatuit. Nec mora quin & idem Wilhelmus Comes per occultas literas Waltero de Egmonda, Alberto Baniart, VVilhelmo de Teylingen, & Philippo de VVaſſenaer omnem rem geſtans ſeriatim expoſuit, quinimo quantum potuit humillimè petiit, quatenus die determinatâ cum armatorum copiâ Leydis advenirent, nec in abſentiâ ſuâ contra Ludovicum Comitem prælium aliquatenus inchoarent.

Munitiones extructæ à parte Wilhelmi Comitis Hollandiæ.

** MS. Broickede.*

Epiſcopus Trajectenſis Hollandiam invadit.

M. S. Laborioſè.

Munitionē cum præſidio capit.

Kennemarij Epiſcopo reſiſtunt, ſed per compoſitionem diſcedunt.

Ludovicus Comes & Epiſcopus victores Hollandiam tenent.

Voerne.

Wilhelmus Comes Hollandiæ pellitur Zelādiâ, ſed clam revocatur.

Ludovi-

Ludovicus igitur intelligens Zelandinos ſibi rebellaſſe, & Kenemarios cum armis occurriſſe, direxit exercitum ſuum in Leidis, ut primò Kinemariis armipotenter occurreret, & deinde contra Zelandos grave bellum committeret, Kennemarii verò feſtinaverunt econtra prędictum exire pręſidium curſitantes inordinatè nimis ad prælium, quapropter à viris belligeris abſque morâ diſturbati ſunt, ex quibus & multi crudeliter interemti ſunt, cęteri verò claſſem introire nequientes, ſcanderunt pontis propugnaculũ, ut ibidẽ ad novũ bellum recenter aggregarent exercitum: ſed ecce pons idem mole tot armigerorum confractus corruit, & maxima multitudo Kinemariorum in torrente Rheni fluminis ſuffocata periit. Philippus autem de Waſſenaer cum Waltero de Egmondâ, & Albetto Baniaert trans paludes celeri fugâ dilapſus eſt. Sed Wilhelmus de Teylingen hoſtibus aliquantulum obſtans ibidem captus eſt. Ludovicus itaque Comes hac adeptâ victoriâ, ſtatim ad nemoroſa loca verſus Voerſchoten glorioſè reverſus eſt, & ibidem in pratis virentibus ſua caſtra metatus eſt.

Kenemarij temerè pugnantes cladem accipiunt.

Interea Wilhelmus Comes cum expeditione validâ de Zelandiâ adveniens, tabernacula fixit in Tol, * deinde in Ryſwijck prope Hagis, deinde circa noctem caſtra metatus fuit apud Schakenburch, ut alterâ die contra Ludovicum Comitem indilatè confligeret, & eundem ab hereditate paternâ procul expelleret. Ludovicus autem hanc ſiniſtram famam audiens, tranſmiſit ad Wilhelmum Ducem Limburgię, quatenus ipſe tentaret de compoſitione pacis & concordię: ſed idem Dux vir belli gnatus ſine pacis effectu rediens, viſâ nihilominus & audita referens, ſua pręcepit evelli tentoria, & à facie ſupervenientis exercitus abſque morâ declinavit ab Hollandiâ: Ludovicus etiam Comes relictis ibidem tabernaculis feſtino diffugio Trajectum adiit, & captivos equites Epiſcopo pro ſtipendiis tradidit. Quidam verò militum pręcipiti curſu prorüentes in lacum Zylę ſuffocati ſpiritum aquę ſuppoſuerunt: alii quoque vagantes per devia diverſis incommoditatibus afflicti, laſſam animam exhalarunt: cæteri quidem fugitivi loricas, thoraces, galeros & clypeos abjicientes, vel paſſim occiſi ſunt, vel catervatim appręhenſi ſunt.

** In M. S. non habetur.*

Ludovicus fruſtra tentata pace fugit.

Wilhelmus itaque profugientem exercitum perniciter inſecutus militum numeroſum cuneum apprehendit: quinimo papiliones & victualia cum clenodiis diverſę ſuppellectilis acquiſivit: Itaque Ludovicus Comes de Loon nunquam reverſurus ab Hollandiâ propulſus eſt, & Wilhelmus in paternam hæreditatem laudabiliter exaltatus eſt. Modico dehinc elapſo tempore Wilhelmus Comes recollectâ militiâ, munitionem Folpetri & Florentii de Aſperen (o) adverſariorum ſuorum applicatis magenis deſtruxit, & econtra Gerardus (p) Comes de Arę, frater Theodorici Pontificis, cum Trajectenſibus Dordracum favillatenus inflammavit: Denique Theodoricus Epiſcopus, & Wilhelmus Comes (q) per amicabiles internuncios hoc modo reconciliati ſunt; ut Comes Epiſcopo pro illato damno M. talenta perſolveret, ac Henrico Grus integrò ſua reſtitueret, inſuper & miniſteriales Epiſcopi manentes in Comitatu, cederent in poteſtatem Comitis, morantes in Epiſcopatu, cederent in proprietatem Epiſcopi. Præterea Wilhelmus Comes cum (r) quingentis militibus, veſtibus laneis, & nudis pedibus apud eccleſiam Trajectenſem veniam expeteret, pro eo quod pridem ipſum Epiſcopum in Monaſterio Staurienſi violentâ manu temerè ceperat. Theodoricus igitur Epiſcopus ex hac guerrâ plerumque locupletatus impignorata prædia redemit, caſtra ſua victualibus adimplevit, debita Romanę curię perſolvit, & exinde totum Pontificium glorioſè rexit. Wilhelmus etiam Comes poſt obitum Adę neptis ſuę, Comitatum Hollandię de manu Frederici Cæſaris in feudum accepit, quem in tranquillâ pacę deinceps longo tempore gubernavit.

Wilhelmus fugato Ludovico Comitatũ Hollandię obtinet, & cum Epiſcopo pacem facit.

Henricus dictus eſt Craen, quem Gruen vocat.

(s) His temporibus obiit *Malgotinus Rex Scotorum, avunculus Wilhelmi Comitis Hollandię, cujus regnum quidam Scotus ſuſcepit in feudum de manu Regis Angliæ. Quapropter Wilhelmus verus hæres ejuſdem regni Scotiæ confœderatus eſt cum Ludovico primogenito Regis Franciæ, qui continuò claſſem aptans mare tranſmiſit, & civitates expugnans honorificè triumphavit. Denique Ludovicus Comes iteratò notos & amicos ſollicitavit, ut abſente VVilhelmo latenter Hollandiam introiret, quapropter idem VVilhelmus extemplo ratem ingreſſus eſt, & ad patriam ſuam cum victoriali laude reverſus eſt, ne Comitatum paternæ hæreditatis certum & acquiſitum pro regno maternæ hæreditatis incerto & acquirendo amitteret; ac hoſtes ſuos ab Hollandiæ finibus potenter expelleret. Anno Domini MCCXII. Nonis Decembris Theodoricus Epiſcopus apud Daventriam

** In M. S. Henricus.*

Wilhelmus Comitatum à Frederico Cæſare in feudum accipit.

Theodoricus Epiſcopus moritur.

requievit in Domino, poſtquam annis XIII. Trajectenſi præfuiſſet Epiſcopio, qui de partibus Tranſiſelanis Trajectum advectus eſt, & in Eccleſiâ majori penes anteriores Pontifices honorificè tumulatus eſt.

Heda ſcribit poſt Theodoricum I. Godefridum ab Amſtel, alii Goſuinum habent, electum Epiſcopum: ego de Godefrido nihil invenio, de Goſuino poſt videbimus.

a *Armata manu cepit,)* Hanc rem breviter tangit Emmius ad finem libri VII. ut & Heda, Chron. Magn. Snovus Annal. vulg. alii.

b *Theodor. Holl. & Otto Gelriæ Comites,)* Hoc bellum avertit Henricus Brabantiæ Dux, qui Ottonem Gelrum dolo cepit, & ſic in ſe Theodoricum Hollandum concitavit. De hoc bello ſic Divæus lib. X. rer. Brab. *Eodem penè tempore* (circa annum 1200.) *cum Theodorico de Are Epiſcopo Vltrajectino Theodoricum Hollandiæ & Ottonem Gelriæ Comites contendiſſe lego Anno 1201. Henricus noſter dux Theodorico Epiſcopo confœderatus in Gelriam movet: Occurrit Comes Otto, & congreſſuri procul dubio fuiſſent, niſi Otto Imp. & Adolphus Archiepiſcopus Coloniæ, utroque Trajectum ad Moſam vocato, pacem fieri impetraſſent: alij poſteriùs prœlio decertatum, captumque Gelrum; alij ad Imperatorem iter habentem, furtive interceptum ferunt. Conſtat ſanè captum fuiſſe. Obſidebat tum Vltrajectum Theodoricus Holland. Comes, qui fortunâ Othonis intellectâ, ſolutâ obſidione, cum omnibus viribus Brabantiam ingreditur, ubi ſubitâ invaſione Buſcoducis capto, Gulielmum, primum Parwiſii Baronem, & Henricum D. de Cuyck fratres Ducis cum ingenti prædâ abegit,* &c. Quæ ſequuntur; adde quæ Haræus hac de re in Henrico IV. 27. Brab. Principe præterea tradit & Chronicon Rhythmicum fol. 20. attingit.

c *Interea Theodoricus Epiſcopus tam Hollandiam quàm Gelriam,)* Hæc quoque Chron. magnam, Snoyus; Io. Gerbrandus.

d *Anno D M CC III.)* Sic corrigendum putavi ex meo MS. covenienter omnibus fere ſcriptoribus; etiam expreſſis verbis Chronici Stokiani.

e *Poſtquam annis XIII.)* Ita repoſui ex Rhythmico vernac. Chron. magno Belg., Snoyo, Bockenbergio.

f *Wilhelmus clandeſtinâ legatione vocatus,)* Iter Wilhelmi per Hollandiam Ziericzeam uſque ſingulatim deſcribitur in Chronico Rhythmico Æmilii Stokii.

g *Albertus Baniaert cum Kenemaris,)* Hunc Kenemariorum contra Aleydim & Adam tumultum, conſpirantibus procerum pleriſq; etiam in Rhythmico, expreſſum habemus, & Douſa verſibus lib. X. decantat. Stokius verò non Albertum ſed Allardum vocat. Chronicon vulgare Albertum Baniaert de Brero indigitat; unde ab hoc ſunt qui Brederodios deducunt, quod nullum extet publicum monumentum de hâc familiâ antiquius. Sed ſcriptores ferè omnes repugnant.

h *Cum Rogero de Merchem & Ottone de Buren,)* Stokius:

Mijn Heer Rogier van Mathem,
Ende van Borne mijn Here Oeſt.

Snoyus: *cum Rogero de Merchem Principe de Ooſtvoorn, & Ottone de Buren.* Ex vernaculo ſcilicet Borne & Oeſt, *Ooſtvoorn*, effecit; vulgare Chron. habet Rogier de Meeren & Otte van Vueren; Inveniuntur & Ogier de Merchem & Iuſtus de Voorn, verùm ego cum Scriverio Stokium magis probarem, ſi pro Borne Voorne legeretur; ad hoc enim tempus nullum Ottonem de Buren multo minus de Vueren invenio.

i *Ludovicus itaque de Loon C.)* Quis hic Ludovicus & cujus filius? P. Scriverius in notatis ad Chron. Holland. tradit ex Chron. Leod. & Bertelii hiſt. Luxenburgicâ, vide etiam Miræum in Cod. donpiarum ca. 92. & in Notit. Eccl. Belg. cap. 146. ubi ſtemma Loſſenſ. Comitum exhibet.

k *Promittens quod de manu ſuâ com. Holl. reciperet,]* Diploma infeudationis etiamnum legitur ap. Hedam ex tablinis publ. deſcriptum.

l *Duas fortes munitiones cum propugnaculis &c.]* Stokius in Chron.

Sy maeckten twee weren gereet
Ene diemen ten Buſche heet
Ende een ander biden Rine
Heet Zwadenburchdam, nunc Swammerdam ad Rhenum

inter Woerden & Bodegraven.

m *Sed premurati milites &c.]* Kinemarios ad prelium paratos conſilio Adæ matris Com. Wilhelmi domum reverſos tradit Stokius; Emmius verò ſolertiâ Iſbrandi & Gerardi pugnam interceptam dicit; Douſa proceres reconciliatos Lonio, interceſſiſſe, & pacatos reddidiſſe Kinemarios ex vulgari Chron. & hoc noſtro, auctor eſt.

Hugo

n *Hugo quidem de Voerne,*) Vornenſes Caſtellani ſeu Burchgravii Zeelandiæ longo tempore fuêre: qui ſtirpis ſuæ originem à Seinenſibus Germaniæ Comitibus ducere, nullo tamen idoneo dicuntur quod ſciam, auctore, Hoc ſaltem poſteri titulo gaviſi ſunt ad annum 1400. & ultra: de hoc Hugone ſic Douſa lib. x.

Audiit hoc Hugo (Burgi Comes ille Zelandi)
Et nobis aliquid imputet hoſtis, ait.
Debeat & victor, ſtudeant ſaxo omnia Tungro
Nec favor hic nobis invidioſus erit.

o *Munitionem Folberti & Florentii de Aſperen.*) Hujus rei non meminit Stokius. At Heda breviter in hæc verba: *Wilhelmus brevi poſt fautoribus Epiſcopi bellum intulit, Aſprenam munitionem eorum deſtruendo.* Snoyus & Chron. vulgaris auctor eadem fere tradunt.

p *Ex adverſo Gerardus Comes de Are fr. Epiſcopi Dordracum &c.*) De incenſo Dordrechto, agit quoque Stokius in Rhythmis, ſed Snoyus ornare rem cupiens, addit quædam, ut arbitror, de ſuo: *Comes de Are frater ipſius Epiſcopi, dum Guilelmus arcem Folberti atque Florentii de Aſperen hoſtium ſuorum evertere conatur, cum Ultrajectinis Dordracum, amiſſis prius de ſuis ſex millibus incendit &c.* Quod poſtremum unde hauſerit equidem ignoro, nec enim ab alio traditum vidi.

q *Comes per amicabiles internuntios.*) Conditiones hic expreſſæ ſatis duræ videntur, ſed & aliæ omiſſæ quæ apud Hedam leguntur.

r *Cum quingentis militibus &c.*) Hinc Bockenbergius ait. *Comitem ſe alterum Theodoſium Pontifici exhibuiſſe,* quaſi non coactus & ex re ſuâ talem ſe exhibuerit. Snoyus hanc narrationem neſcio quo Epiphonemate abſolvit, *Contumelioſa ſanè conditio, præſertim homini militari & victori. ſed alea Guilielmo ad feſtinandam pacem &c.* Chronicon quoque vulgare manſuetudini Comitis hanc ſubmiſſionem dare videtur; Nugæ: neque enim Principes ad talia deſcendunt, niſi coacti. Neque hic Wilhelmus, ſi omnem ipſius vitæ curſum inſpicias, quicquam Theodoſii habuit, qui quidem Imp. quæ ad pietatem pertinebant humillimè profeſſus eſt; nihil autem de imperio eo prætextu imminutum ivit, aut majeſtati in re politicâ quicquam detrahi paſſus eſt.

ſ *His temporibus obiit Malgorinus,*) Forte Milcolumbus; MS. meus Beka Henricus habet, ſed is Wilhelmi avus maternus non avunculus. Anno C. 1214. obiit Wilhelmus Scotiæ Rex Wilhelmi Holl. Comitis avunculus Milcolumbi frater, relicto filio Alexandro, ut auctor eſt Buchananus lib. VII. Rer. Scotic. neque hic Malgorinum ullum Regem novit. Verùm quo res tota clarius pateat, ex eodem Buchanano ſequentem ſtemmatis Scoticę partem poſui, ut quivis intelligat, quàm ad futile ſit, quod de jure ſucceſſionis ad regnum Scotiæ hic narratur.

Malcolmo Margareta peperit.	Davidem Scotiæ Regem cui ex Mathilde natus, Hic ob. 1154.	Henricus qui ante patrem obiit anno 1142. relictis ex Ada conjuge	Milcolumbo qui poſt obitum avi regnavit & obiit a. 1163. S.L.			
			Guilielmo, qui fratri ſucceſſit. Et ex Ermigarde ei nati.	Alexander cui juncta Maria Engelberti Cocciaci F. Unde ob. an. 1249.	Alexander cui nupta Flandriæ Co. F. quæ mater ob. 1285.	Alexandri 3. qui vixit ad ann. 1286.
						Davidis nati anno C. 1273.
						Margaretę nuptæ Norwego.
					Iola.	
				Margareta Iſabella.		
			Davide Gariochiæ Com. unde 3. filiæ, quarum poſteritas regnum poſtea obtinuit. Ada Florent. C. Holl. uxor. cujus Io. Major mem. & Boetius Adamam vocat.			

Videantur Pol. Verg. hiſt. Angl. lib. 17. Buchen. Rer. Scot. lib. 8. Hect. Boetius Rer. Scot. Joan. Major de geſt. Scotorum.

Hinc patet in primis Adan perperam dici Regis Scotiæ filiam, cum pater ejus ante avum Regem obierit, ut neque ullum jus in regnum Wilhelmo Comiti, vel per mortem Milcolumbi avunculi, vel Wilhelmi ejus fratris Regum competere potuerit; cum hic filium & nepotes uſque ad annum 1285. reliquerit: inde per Ericum Margaretæ maritum, & poſt hunc per Baliolum & Bruſeum de regno coram Anglorum Rege fuerit diſceptatum. Quæ verò hic habentur, ad Florent. V. Comitem referenda erunt, qui anno demum 1292. fuit inter eos, qui jus ſibi competere ad illud regnum putabant, citatus. Vide quæ Thomas Walſingamus in Eduardo Angl. Rege, eâ de re habet. Snoyus, Heda, Barlandus, alii pleri que huic noſtro aſſentiuntur præter Chron. Rhythmicum, in quo ne verbum quidem de hâc expeditione, de quâ etiam Scotici ſcriptores omnino tacent; Ac nobis narraſſe, ut ſæpe alias Hollandi videntur.

t *Anno Domini M CC XII. Nonis Decembr.*) Ita plerique, Bockenbergius habet anno 1210. plures 12. ei annos regiminis adſcribunt, alii 13. MS. meus Beka 14 quod & Heda refert. Barlandus & quod

quod miror, eum ſeptimum vix annum ingreſſum mortuum, tradit, Nonis Decembribus: cum hoc noſtro plerique niſi quod Bockenb. Novembris ſcriptum reliquerit. Diem S. Nicolai anni 1212. exprimit Monach. S. Pantal. Col. Heda hic narrat ex Bekano Chronico miraculum de E-verimacho à mortè excitato, quod neque in impreſſo, neque in meo MS. Beka invenio, Annal. autem vulgares ad longum referunt diviſ. 16. cap. 6.

Otto primus Epiſcopus XXXIII.

DEfuncto Theodorico Pontifice venerando, Dominus Adulphus Colonienſis, Otto Monaſterienſis, & Gerardus Oſnaburgenſis fratres & Pontifices, Wilhelmus Hol-landiæ, ac Otto Geldriæ Comites convenerunt in Trajecto, quatenus ſupplicarent Eccleſię pro Paſtore novo, quorum denique precibus Otto Zantenſis Præpoſitus, XXXIII. electus eſt Epiſcopus, juvenis ingenio clarus, aſpectu venuſtus, & egregius (a) frater ejuſdem Comitis Geldrię, & ſororius præfati Comitis Hollandię. Hic Otto juvenis XVIII. anno-rum ſuper (b) minoris ætatis diſpenſatione (c) Romanam curiam anno Domini 1215. viſita-re propoſuit. Qui ſtatim apud (d) Nordthuſen febre pulſatus, VII. Kalendas (e) Aprilis oc-cubit, rexit autem Epiſcopatum in abundantiâ pacis annis tribus (f) cum dimidio, ſepultus infra eccleſiam Trajectenſem honore congruo, fuit enim idem juvenis in cauſis judicialibus multum diſcretus, & in cunctis negotiis Reipub. valdè cautus.

In Noordtbuyſen moritur Otto Epiſcopus.

a *Frater ejuſdem Comitis Gelriæ,)* Imò filius Ottonis 2. Comitis Gelriæ & frater Gerardi 3. Comi-tis. Neque enim Otto pater hanc electionem ſolicitare potuit utpote anno 1202. (quamvis eun-dem ad annum 1204. perveniſſe putem) mortuus, ut Aquilius tradit; neque Adolphus Colonienſ. præſul ex familiâ de Altenâ hic locum invenire poterit, qui anno 1205. depoſitus, & ſequenti mor-tuus dicitur; Cum hic Otto anno 1212. etiam Chronico Magno teſtante, Epiſcoparum inierit. Ot-to & Gerardus Epiſcopi fratres fuerunt de Lippiâ, quorum poſterior, teſte Crantzio ad Epiſcopa-tum Bremenſem ab Oſnaburgenſi tranſlatus fuit; Atque hinc confuſam hic eſſe hiſtoriam ex ſtem-matis ignatione crederem.

b *Super minoris ætatis diſpenſatione,*] In jure Canonico cautum ne quis ante 30. annum preſbyter or-dinetur, vide diſtin. 78. *In qua ætate Eccl. ſint ordinandi.*

c *Romanam curiam anno Domini M CC XV. viſitare propoſuit.*) Ita putavi emendandum cum in impreſ-ſo 1205. haberetur perperàm: cœpit enim anno C. 1212. ut plerique ſcriptores habent & tertio præſulatus anno mortuus eſt. Neomagus nihilominus annum retinet 1205. neſcio quo calculo, niſi vitioſum Bekæ exemplar ſecutus ſit. Bockenbergius autem ex vulgari Chron. anno 1213. obiiſ-ſe vult.

d *Apud Northuſen)* eſt, eo nomine Imperialis civitas ditionis Rhenanæ, vel ut Munſterus, in Thu-ringiâ ſita, haud procul à Mulhuſen. Verùm cum vulgare chronicon, atque Hedam inſpicio, locus hic apud Tranſ-Iſſulanos fuerit, neceſſe eſt, nec à patriâ procul apud Northuſen juxta Altinum Markiæ oppidum febre correptum ſcribit Heda. Chronicon verò vulgare in ſuperiori diœceſi, tra-dit; nec itineris ratio Thuringorum illam civitatem admittit.

e *VII. Kal. Aprilis occubuit,*] Bockenberg. VII. Idus habet.

f *Tribus annis cum dimidio,*] Sic Chron. magnum Belg. Bockenberg. ex vulgari. Heda dubitat duos an tres illi cum dimidio annos tribuat, Snoyus tantùm tres; Noviomagus quatuor; Barlandus autem nondum biennium præfuiſſe tradit.

Otto ſecundus Epiſcopus XXXIV.

SEpulto juvenilis ætatis Ottone Pontifice, prælibati Comites, ſcilicet Hollandiæ & Geldriæ præſentes in ejuſdem exequiis obtinuerunt à capitulo ſupplicationibus aſſi-duis, ut Otto (a) ſecundus, natus de Lippiâ, major Præpoſitus, XXXIV. eligeretur E-piſcopus. Qui de conſenſu metropolitani ſui ſuſcepit Epiſcopalem benedictionem apud Frankevordiam, ubi conſimiliter à Frederico Cæſare temporalem acceptavit juſticiam. Hic Otto diſpoſitis Epiſcopatus ſui cunctis utilitatibus cum Imperatore cruce (b) ſignatus mare tranſivit, totamque terram ſuam Heremanno fratri ſuo gubernandam fideliſſimè commen-davit. (c)

Epiſcopus cum imperatore cruce ſignatus, terram ſanctam viſitat.

Circa hæc tempora floruerunt duo milites famoſi, qui Walterus & Waluinus fuerunt ap-pellati,

pellati, Walterus ortus fuit ex Brabantiâ, Waluinus ex Hollandiâ. Contigit autem ut hi dilecti conſodales ad exteras partes inſimiliter irent ut de torneamento laudem inanis gloriæ reportarent: qui ſummo mane quoddam intraverunt oratorium, ut devotè miſſam audirent ante tyrocinium, factum eſt autem quod clerus miſſam ſancti Spiritus eadem hora feſtivè caneret, quâ finitâ, beatę Marię Virginis miſſam ſinę mora ſubjungeret, & cùm Walterus beatam Mariam ardenter amaret, ideoque miſſam ejus ad finem audiret; Waluinus autem ſecularis gloriæ multum cupidus, finitâ primâ miſsâ, tyrocinium incepit, in quo cum militari laude multum laboris explevit. VValterus verò perceptâ benedictione ſecundæ miſſæ, cepit arma feſtinanter induere, & cum ſuâ clientelâ decenter ad campum tendere, ſed ecce quamprimùm idem Walterus introivit equitium, unuſquiſque miles laſſatus petebat hoſpitium. Waluinus autem occurrens Walterum, gratulanter amplexatus eſt, & eundem talibus verbis allocutus eſt: Clariſſimè miles, benedicaris à Domino, qui hodierno die preconium laudis acquiſiviſti, ac innumerabiles equites ejiciendo conculcaſti. Walterus quidem humiliato capite primò ſubriſit, ſciens, quod ipſo die torneamenti conflictum nequaquam introivit. Sed poſtquam idem Walterus laudem ſui nominis indeſinenter ab hiſtrionibus acclamari percepit cum admiratione magnâ Waluino dixit: Chare ſodalis,ſcito quod hac die tyrocinium non intravi, quoniam te diſcedente miſſam glorioſæ Matris ad finem audivi, quæ mihi præconium laudis obtinuit, atque titulum mei nominis exaltare voluit, quapropter amantiſſime, compar deſeramus ejus amore ſecularem gloriam, & appetamus in ſimiliter vitam celeſtem, nunquam tranſituram: nec mora quin & hi milites intraverunt Heimenrodenſe monaſterium, ubi ſub cœnobitali diſciplinâ ſacrę religionis ſuſceperunt habitum. Walterus autem abinde Pſalterium ex toto didicit; & pſalmodias ſuas præ cæteris fratribus indilatè cecinit, qui cum unâ dierum intra miſſarum ſolemnia devotus aſſiſteret, & utraſque manus cum devotâ prece deſuper expanderet, ecce crux aurea cœlo delapſa cecidit in ipſius manibus, in ſignum quod Deus annueret ejus ſanctis precibus,eandem autem crucem Adelheidis Comitiſſa dehinc aſportavit ad Hollandiam, & ad Reynſ burgensè Monaſterium tranſtulit, quæ largam butyri copiam ipſi Monaſterio dedit annuatim in eleemoſynam. Hæc autem Comitiſſa venerabilis anno Domini M CC XVIII. pridie Idus Februarii defuncta eſt, & in Reynſburgenſi Monaſterio honorificè tumulata. Wilhelmus autem Comes poſt hanc aliam uxorem, nomine Mariam ſuperduxit. (d)Sed paucis annis in hac vita ſuperſtes fuit: nam & idem Comes anno Domini M CC XXII. ſecundo Nonarum Februarii Creatori reddidit animam, poſtquam (e) annis XIX. bellicoſè rexiſſet tam Hollandiam quàm Orientalem Friſiam. Hic Wilhelmus ad præfatum Monaſterium conſimiliter advectus & ibidem cum exequiis congruentibus inhumatus eſt.

Haſtiludiū imaginariū.

Wilhelmus Comes moritur.

Poſt obitum Wilhelmi Principis filius ejus Florentius hujus nominis quartus XIII. Comes Hollandiæ duxit in uxorem Machtildim filiam Henrici Ducis Brabantiæ, de quà genuit VVilhelmum Romanorum Regem, Florentium Præſidem, Adelheidin Hannoniæ, & Machtildim (f) Hennenbergiæ Comitiſſas.

Florentius quartus Comes Hollandiæ 13.

His temporibus Otto Trajectenſis Epiſcopus de Hieroſolymitana profectione reverſus, totam terram ſuam benè pacatam invenit, qui maximis ſe diſcordiis involvit. Otto namque Comes Geldriæ plures quondam vaſallos habuit in terrà Zallandia, qui per villicos Epiſcopi ſæpè graviter exactionati ſunt, adeo quod in bonis temporalibus multum inopes effecti ſunt; quapropter idem Comes homines Epiſcopatus apud telonium Lobek arreſtari fecit, & cum incolis Zallandiæ contra dictum jam Pontificem conſpiravit. Epiſcopus autem auxilio Theodorici Monaſterienſis Epiſcopi, ac Heremanni fratris ſui copioſum congregavit exercitum, ut vicinas villas Comitatus Geldriæ potenter incenderet, & rebelle vulgus de terra Zallandię victorioſè compeſceret. Econtra verò jam dictus populus eodem auxiliante Comite, (g) penes Arckelo congregatus in aggere,decrevit omnibus modis Epiſcopo reſiſtere. Sed Epiſcopus in fremitu buccinarum, ac in ſonitu tympanarum adverſus hoſtes viriliter aggreſſus, quoſdam occidit, plures cepit, ac omnes alios cum victoriâ profugavit. Nec mora quin & idem Epiſcopus duo fortia caſtra, quæ Voorſt dicebantur omninò deſtruxit,& tertium quod Buchorſt appellabatur, exceptâ majori turri favillatenus inflammavit,quoniam eorundum caſtrorum Præfecti primitivam ſuſcitaverint rebellionem, & univerſum Zallandię populum animaverint ad illicitam conſpirationem. Comes igitur Geldriæ pro victoriâ Pontificis indignatus Walravium Ducem Limburgenſem, ac Henricum Comitem Zeynenſem cum duobus

Epiſcopus Hieroſolymâ reverſus, Diœceſim turbat.

Exactores injuſtos tuæntur.

Al. Borclo.

Reſiſtit & Otto Geldriæ Comes.

bus

bus millibus militum, in ipſius auxilium invitavit, & Florentium juvenem Hollandiæ Comitem nepotem ſuum ſibi complacare conquiſivit. Qui continuò Leccam aſcendit, *Complicem M.S.* cum infinito quaſi navigio, & Epiſcopalem domum cum villâ Gheyn hoſtili conflagravit incendio, econtra verò dictus Epiſcopus auxilio Gerardi Bremenſis Archiepiſcopi fratris ſui Theodorici Monaſterienſis Epiſcopi propinqui ſui, ac Heremanni de Lippiâ germani ſui mille milites aggregavit, & adverſus antedictos Principes intrepidè bellum inſtaurare decrevit. Sed ecce dominus Conradus (h) Portuenſis Epiſcopus, & Apoſtolicæ ſedis Legatus ex inſperato ſupervenit ad locum certaminis ſuſpendens jam inchoatum prælium, *Bellum componitur.* & de conſenſu partis utriuſque tale promens arbitrium, quatenus Comes Geldriç advocatiam ſuam de terrâ Zallandiæ beato Martino traderet, & Epiſcopus eidem allodium eliſtenſe, montiſque beatæ Odiliæ, (Præpoſituris & Vaſallis exceptis) in feudum reſtitueret. (i Comes inſuper Hollandiæ pro miniſterialibus ſuis illic inhabitantibus octingentas libras haberet, ac eoſdem eccleſiæ Trajectenſi, manu miſſione factâ liberè reſignaret.

Bellum inter Groningam & Coverdiã. Anno Domini M CC XXV. commiſſum eſt civile prælium inter Egbertum (k) Præfectum Groningiæ, & Rodolphum caſtellanum Covordiæ. Quapropter dictus Epiſcopus in manu forti Groningiam ivit, & pacificas treugas ſub judicio mortis ab utrâque parte ſervari mandavit. Sed Rodolphus abcedente Pontifice caſtrum Egberti pœnes Homme deſtruens, potenter introivit Groningiam, & infectis treugis Egbertum effugavit ad Friſiam. Econtra quidem Egbertus de Friſiâ copioſum eduxit exercitum, ac oppidum Groningię gravi vallavit obſidione per circuitum, qui tandem per diverſos aſſultus ipſum oppidum in parte ſuccendit, & Rodolphum in periculo mortis vix elapſum, ad Covordiam profugavit; Rodolphus autem illatam contumeliam modis omnibus ulciſci ſtatuens, confeſtim aggregavit expeditos armigeros, ac ipſum oppidum hoſtiliter infeſtavit per aſſultus creberrimos. Sed ecce Dominus Epiſcopus neceſſitatem oppidi ſui feſtinâ relatione percipiens, aggregatis electis bellatoribus, propoſuit Rodolphum ab obſidione propellere, vel caſtrum Covordię cum tormentis potenter evertere. In cujus adjutorium Gerardus Comes Geldriæ cum multis præliatoribus perſonaliter advenit, cui conſimiliter Florentius Comes Hollandię robuſtam militiam deſtinavit: Theodoricus item Clivenſis, & Balduinus de Benthem Comites ſibi præſtiterunt manuale ſubſidium: Epiſcopi etiam Colonienſis & Monaſterienſis tranſmiſerunt (l) eidem adoptatum auxilium, ex quibus omnibus perpulcher exercitus apud Anem aggregatus eſt; ubi Dominus Epiſcopus fixis caſtris per diurnum ſpacium cum antedictis Principibus plerumque gaviſus eſt, qui dictante ſententiâ Principum, Rodolphum à bonis ſuis *Rodolphus Coverdienſis proſcribitur.* ibidem proſcripſit, ac omnibus adjutoribus ſuis plenam indulgentiam prædicavit. Rodolphus verò perpendens Epiſcopi magnipotentiam, diſſolvit obſidionem ab oppido Groningiæ, & continuò caſtra ſua fixit prope villam Covordię, præmeditans quod latiſſima palus ſituata foret in medium quæ difficilem cunctis hoſtibus exhiberet aditum. Altera verò die cum emicantibus radiis, auroræ jubar accreſceret, Dominus de Ghore beati Martini vexillifer in clangore turbarum, & ſtridore tympanorum cum electis anteceſſit armigeris, quem totus exercitus ſubſecutus eſt, cum diverſis armaturis bellicis: & ecce pugiles Epiſcopalis exercitus *Epiſcopales copiæ in paludibus occiduntur una cum Epiſcopo.* primam gubernãtes aciem armorum ſarcinâ prægravati paulatim in ipſis paludoſis locis (proh dolor) vivi ſubmerſi ſunt, qui non ſolùm à Trentonibus, verumetiam à mulieribus miſero mortis genere crudeliter interemti ſunt. Alii autem propter æſtuantem ſolis ardorem intollerabili ſiti ſuffocati ſunt, cæteri plerumque ſauciati per repentinam fugam ab hoſtibus vix elapſi ſunt. Rodolphus autem cum quibuſdam equitibus totâ nocte fugitivos inſecutus, victualium appręhendit magnam copiam: & cum multis captivis glorioſè reverſus eſt ad Covordiam, inter quos principales erant, Gerardus Comes Geldriæ, Giſelbertus Dominus Amſtellandię, & Theodoricus frater Epiſcopi, Præpoſitus Daventrię, Dominus autem Epiſcopus in paluſtri loco captus & ibidem per diverſa tormentorum genera dirè martyriſatus eſt. Nam ſelliti carnifices coronam ejus cum cruentâ carne gladiis acutiſſimis abraſerunt; quem *Rodulphus vincit, & captivos multos ſecum ducit.* demum poſt opprobria multa ſub ipſo die Kalend. Auguſti menſis in locis immundiſſimis conculcarunt. Ceciderunt autem in ipſo conflictu, cum Epiſcopo ſuffocati, ſubmerſi & trucidati, Dominus de Arckel cum nepote ſuo, & nihilominus plus quàm (m) quadringenti milites, & armigeri bellatores egregii, inter quos Bernardus de Horſtmaria miles valde ſtrenuus, & Teutonicorum omnium famoſiſſimus, ſuper clypeum ſuum aliquandiu ſuſtentatus paludoſis vadis demum immerſus eſt, veruntamen antequam interiit horrendam ſtragem in adverſos

verſus hoſtes operatus eſt, Otto quidem Epiſcopus à locis paluſtribus clarè abſtractus cum ingenti fletu tam cleri, quàm populi tumulatus eſt in eccleſiâ Trajectenſi, quam (n) XIII. annis egregiè rexit, & contra raptores hoſtes uſque ad mortem ſtrenuiſſimè defenſavit. Eodem anno ſanctimoniales beati Servatii mutata nigrâ cucullâ gryſeum acceperunt habitum, contra Golindis Prioriſſæ ſuæ voluntatem & beneplacitum. *Sepultura Epiſcopi apud Trajectenſes.*

a *Otto ſecundus natus de Lippiâ,*) Hic Otto aulam Frederici II. Imp. aliquamdiu ſecutus, cum eodem quoque, ſi Hedæ fidendum, in Syriam profectus; filius fuit Bernardi, & Harmanni frater Comitum Lippienſium; habuit præterea fratres Ottonem Epiſcopum Monaſterienſem, Gerardum Oſnaburgenſem, & inde Bremenſem Antiſtitem; qui forſitan interceſſores pro fratre huc à præcedente Ottone erunt reducendi. Quartus item ipſi frater erat Theodoricus Præpoſitus Daventriæ. Otto autem à Colonienſi Metropol. accepit benedictionem Epiſcopalem; & temporalem inveſtituram, utpote Imperii Princeps, ab Imperatore, quo titulo plerique antiſtites uſi ſunt, quamdiu Dominium Provinciæ Traject. penes ipſos fuit, & vernaculâ linguâ genadige Heeren dicti ſunt. Quin & ſubditorum ab ipſis ad Imperatorem provocatio, erat, ut pluribus probari poſſet, niſi inſtituta brevitas vetaret. Extat, ut hoc unum addam, in archivis ſummi collegii ſententia Caroli IV. Imp. à Walthero de Morſenberg. præfecto curiæ Cæſareæ, ad provocationem Wilhelmi de Daſhorſt, pro vindicanda ingenuitate ipſius, contra Iohannem Epiſcopum, Coloniæ die Martis poſt S. Laurentii anno 1349. prolata, in quâ hæc verba: *Von wegen des vrthels, das von dem Erwirdigen Furſten Hern Iohan Byſchofs zo Vtrecht, of einer ſtir, vnd van Wilhelm von Daſ horſt of die ander ſit &c.*

b *Cum Imperatore cruce ſignatus mare tranſivit,*) Chronicon Auguſtenſ. ad annum 1217. *Rex Vngariæ Andreas, & Leopoldus Dux Auſtriæ, & Moraviæ, Otto Epiſcopus Babenbergenſis aliique nobiles & Comites cum manu validâ tranſfretarunt ad ſuccurſum terræ S.* Annales Godefridi Mon Colonienſis ad S. Panthalonem expreſſerunt nomen Wilhelmi Comitis Hollandiæ; & eodem anno hæc habent: *Rex Ieroſolim. & Dux Auſtriæ cum Monaſterienſi & Trajectenſi Epiſcopis caſtrũ Cæſarienſe ſemidirutum brevi tempore viriliter firmârunt.* Inter eos quoque qui anno 1217. ad Acconem cum tribus regibus caſtramentati ſunt nominatur Trajectenſis Epiſcopus à Vitriaco in hiſt. Hieroſolom. & à Mathæo Paris hiſt. Angl. in Henrico III. Anno ſequenti Damiatam obſeſſam à Chriſtianis ſupra laudatus Monachus Colon. tradit, qui & catenâ & turris in medio flumine occupatæ meminit, & anno demum 1219. urbem captam ſcribit, unde patet hanc obſeſſionem malè ad annum 1190. relatam, habeo ego literarum exemplar Suederi de Ringelenberch in caſtris ad Damiatam anno 1219. datarum. Imperatorem verò Fredericum ſerò in Syriam profectum, & cum noſter hic Otto jam obiiſſet, etſi expeditionem illam longè ante in animo habuiſſet, literis traditum invenimus. Sic enim Sigiſridus presb. Miſnenſ. lib. 2. Epitomes ad annum C: 1227. *Imperator Fredericus cum multâ turbâ cruce ſignatorum ad terram ſanctam properavit, ſed illud paſſagium impeditum eſt*, & hoc eodem anno Pontifex Otto occiſus eſt. Sed poſt biennium anno nempe 1229. cum Hieroſol. coronatum Ciſnerus in ejus vita auctor eſt, unde certum eſt Ottonem hunc abſque Imperatore in Syriam profectum, & fortè in comitatu Wilhelmi Helland. Comitis.

c *Floruerunt duo milites.*] Hanc ſive hiſtoriam, ſive quod magis probo, fabellam vulgares quoque Annales habent, ut & innominatus Clericus, qui in multis Bekæ veſtigia ſequitur; ibique Walterus cognominatur Perſinus Iohannis F. & alter Walewin, dicitur ex nobili fuiſſe Leefdaliorum ap. Brabantos fam. oriundus. De cruce verò quod additur cauſam dedit Annaliſt. ſcribendi Perſinorum inſignia crucibus ad memoriam iſtius rei eſſe aucta & ornata. Sed totam ego hanc narratiunculam puto ab imperitis armorum Præfectis, ſive ut vocant Haraldis confictam, qui ejuſmodi næniis Nobilium origines & arma, ut ſæpius dixi, decorare ſolent.

d *Comes anno Domini M CC XXII. creatori animam,*] Bockenberg. eum anno ſequenti mortuum dicit, atque ut Snoyus anno 4. poſt obitum prioris conjugis.

e *Poſtquam annis XIX.*] alii diſtingunt; & Snoyus 19. quidem annis eum præfuiſſe Hollandis, ſcribit Friſius vero Orientalibus 26. quem Barlandus ſequitur.

f *Mechtildim Hennebergiæ Comitiſſam,*) Margaretam vocat eam Bockenbergius, Hermanni Comitis Hennenbergii conjugem, ex chronico vulgari & Genebrando; cum quibus faciunt, Huterus Snoyus, Tabula ap. Loſdunenſes ſuſpenſa, Iunius, Chron. rhythmicum Friſia, cujus meminit Scriverius, huic noſtro vero aſſentiuntur Heda, Chron. Belg. magnum, Cuſpinianus, Meierus & Lazius. Chronicum tamen Stokii nihil de hac multipara, vide apud Scriverium in notat. ad Chron. patriæ, cui addi poterunt, quæ curioſè collegit Boxhornius in Theatr. Holl.

g *Penes Arkelo congregatis,*) Sic & Chronicon Magn. Bel. & meus MS. Beka; alii nomen loci non exprimunt; Chron. vernaculum habet Broculo, vidi & MS. Bekam ubi Borclo legebatur, Burkelo, Almelo invenio in confinibus Zallandiæ (ubi Salios olim habitaſſe opinio eſt) & in ipſa Arkelſtein; Arkelo verò nuſquam.

h *D. Conradus Portuenſis Epiſcopus,*] Conradus ille Abbas Vilarienſis prope Lovanium, filius Comitis Sevnenſis, Cardinalis & Epiſcopus Portuenſis deſignatus ab Honorio 3. P. R. legitur in Chronico Ciſtercienſi; ubi additur, ſecundum Ciacconium, eum obiiſſe anno 1234.; aut anno 1225. juxta Onuphrium. Vide Chron. prædictum, ab A. Mireo editum, in 8. forma pag. 124.214. Ve-

rùm

rùm cum Onuphr. lib. de Pontificum & Cardinalium creatione in Honorio 3. qui circa annum 1216. Pontificiam ſedem aſcendit, & anno 1227. in Martio mortuus, Conradi ne meminerit quidem, neſcio quo loco id à Panvinio traditum ſit. Meminère ejus Ubbo Emmius Rer. Friſic. lib. 9. ad annum 1223. God. Monach. Colon. ad ann. 1224. & ſeq. Chron. Auguſt. anno 1226.

i *Comes inſuper Hollandiæ pro miniſterial.*) Inſequendo (ut ait Heda) *ſententiam per Henricum Imp paulò ante latam anno 1196. inter Balduinum Epiſcopum, & Henricum Ducem Lotharingiæ*; & ut ante inter Theodoricum Epiſcopum, & Ludovicum Loſſenſem convenerat.

k *Inter Egbertum præfectum Groningiæ.*) Heda Everhardum vocat, alii vero ſcriptores, vel non nominant, vel huic noſtro adſtipulantur. Bellum hoc paulò clarius Ubbo Emmius enarrat lib. 9. Rerum Friſicarum ad annum 1225. & ſeq.

l *Apud Aven,*) Ubbo, Auenim vicum, dicit, Chron. Magn. Aven, vulgare Auen. Eſt hodie itinere inter Groeningam & Coevardiam medio vicus Anloo.

m *Pluſquam quadringenti milites,*) Emmius 500. habet, reliqui ferè omnes cum Bekâ faciunt. Albertus Stadienſis numerum minorem ſtatuit 200. ſcilicet militum, ſed hic forſitan ad equeſtris Ordinis milites tantum reſpexit, vulgo equitum omiſſo. Accidit hæc clades anno 1227. de qua ſic idem Stadenſis ad eundem annum: *Otto Trajectenſ. Epiſcopus verſus Trentam ante Coevorde Freſonum inſolentiam compreſſurus in paludoſo loco à ruſticis die Pantaleonis feriâ quartâ occiditur. Ibi Comes Gelriæ vulneratur & plurimi circa ducentos, omnes milites, aut filii militum perimuntur. Thidericus præpoſitus Daventriæ Epiſcopi frater vulneratus 8. die occubuit. Corpus defuncti Epiſcopi Maximo Cleri & populi mœrore Trajectum defertur, & in beati Martini Eccleſia ſepelitur. Wilibrandus Paderbornenſis Epiſcopus concedente Apoſtolico ei ſubrogatur*, vide etiam Chronicon Godefridi Monachi S. Pantalionis Col. eodem anno.

n *Quatuor XIII. annis egregiè rexit,*) Ita emendandum cenſui, quamvis Noviomagus 20. habeat, præter omnium calculum. Chronicon Magnum Bel. quod (ut alio loco indicavi) ſua ex Becani Chronico tranſtulit 12. annos 7. menſes eum in præſulatu ſediſſe, tradit. Bockenbergius verò 14. ei annos tribuit. Heda varias adfert opiniones.

Willibrandus Epiſcopus XXXV.

Occiſo, ſicut antè dicitur, Ottone Pontifice, Florentius Hollandię Comes cum cæteris principalibus eccleſiæ vaſallis Trajectum advenit, qui pro ſuo conſanguineo Domino Willibrando Paderbornenſi Pontifice, filio Comitis de Oldenburch ſupplicatorias preces fudit. Cum autem univerſale Capitulum ſuper his deliberationem ageret, ut devotas inſtantias ejuſdem Comitis admitteret, ecce Comes Geldriæ, ſimul & Dominus Amſterlandię lętaliter vulnerati, & per breves inducias à priſone dimiſſi recumbentes in culcitris delati ſunt in Capitulum, qui plangendo deprecabantur ab Eccleſiâ ſuę redemptionis auxilium. Quibus viſis, univerſus clerus amarè lachrimatus eſt, & dolor totius populi de nece Pontificis non immeritò renovatus eſt. Quamobrem idem Dominus Willibrandus Paderbornenſis Epiſcopus tanquam idoneus vindex XXXV. poſtulatus eſt Epiſcopus, vir conſtans, audax & ingenuus, ſed quoniam idem Willibrandus fuit illis diebus in Italię partibus occupatus aſſiduè negotiis Imperialibus, ideò diſcreti viri trans Alpes feſtinanter emiſſi ſunt, ut eidem Epiſcopo de novo Pontificio novam famam deferrent, & poſtulationem eccleſię Trajectenſis in Romanâ curiâ præſentarent, quod & ita factum eſt, nam dominus Papa Gregorius, nominis hujus IX. de conſilio fratrum ſuorum notum & dilectum ſibi Willibrandum de Paderborno Trajectum tranſtulit, & cum Apoſtolicâ benedictione verſus patriam honeſtè remiſit. Idem igitur novus Pontifex in Trajecto pro tribunali ſedens dictante ſententiâ principalium vaſallorum Comitem Geldrię cum cæteris captivis à priſione caſtellani Covordenſis abſolutum eſſe judicavit. Quum idem Caſtellanus tanquam proſcriptus graſſator, & exlex ſuum verum Dominum indignâ morte pridem occidiſſet, qui continuò tam de poteſtate propriâ, quam de Friſiâ, per papales indulgentias copioſum eduxit exercitum, quem adverſus Covordenſes & Trentones in ſex turmas diviſum ordinavit ad prælium. Econtra verò prędicti populi ſex cuneos ſtatuerunt in gyrum ad reſiſtendum Epiſcopo, ita quod terram eorum nullus intrare poſſet abſque gravi diſpendio. Sed Epiſcopus ut vir imperterritus adverſos hoſtes ex omni parte circumvenit; plures ſibi reſiſtentes contrivit, quaſdam villas incendit, & uſque ad opacam noctis umbram diffugientes adverſarios profugavit. Mane dehinc facto, cùm garritus volatilium annunciaſſet adeſſe diluculum Covordienſes, cum Trentonibus metuentes Epiſcopi magnificentiam, datis obſidibus obtulerunt ſemetipſos ad gratiam: quos idem Epiſcopus in deditionem benignè ſuſcepit, & per ſequentes conditiones à ſen-

Miſerabilis ſpecies electionis.

Epiſcopus expeditionem parat in Rodulphum Covordienſem.

Rodulphus Covordienſis recipitur in gratiam.

à ſententiâ maledictionis abſolvit, videlicet, ut Rudolphus caſtella Covordię & Lare ſibi liberè traderet, Iuriſdictionem Trentonię beato Martino proprietariè redderet, tria millia marcarum pro diverſis damnis exſolveret, centum (a) armigeros in Livoniam mitteret, & monaſterium puellarum ordinis ſancti Benedicti de xxv. præbendis dotando conſtrueret. His ita peractis, Epiſcopus caſtrum Lare funditus deſtruens, & caſtrum Covordiæ fideli cuſtodiâ muniens, coadjutoribus ſuis cum gratiarum actione valedixit, & ad feſtivitatem Beati Martini Trajectum honorificè properavit. Sed ecce Rodulphus amarè dolens ſe caſtrum Epiſcopo reſignaſſe, & a villicatione Trentonicę terræ ſic omninò deſtitutum eſſe, corrupit unum de caſtrenſibus pro quadam ſummâ pecunię, quatenus ſibi caſtrum traderet opportuno tempore. Nec mora quin cunctis quaſi caſtrenſibus cum traditore villam ingredientibus, Rodolphus infra ſuburbium latens pontem extemplò præoccupavit, portam ulteriorem introivit, caſtrum doloſè cepit, cuſtodes intrantes occidit, & exinde totam munitionem ſuo ſatellitio communivit. Epiſcopus autem ex amiſſione caſtellum Hardenberghe præcepit econtra fulciri, & generalem expeditionem adverſus Covordienſes & Trentones proclamari.

Rodulphus pœnitentia pecti ductus Covordiam dolo recuperat.

(b) Igitur anno Domini M CC XXVIII. cùm tota palus ex gelido rigore eſſet ubique pervia, Dominus Epiſcopus validum eduxit exercitum in Trentoniam, ſperans alterâ die turres & mœnia caſtri Covordenſis cum diverſis ingeniis atterere, & omnes inimicos ſuos in eo ſimiliter comprehendere. Sed ſpes hæc omninò fruſtrata eſt, quoniam eadem nocte ventus validus cum imbri maximo de repente cadens in tantùm attenuavit nivem & glaciem, ut totus exercitus dimiſſis ibidem ingeniis ad partes Iſelanas neceſſariò retrocederet, & Epiſcopus iterum prædicando papales indulgentias ad Friſiam pro ſubſidio tenderet. Superveniente demum æſtate, Rodulphus obtentis ſaltem xv. dierum treugis, trium Abbatum de Friſiâ ſervare compromiſit arbitrium de omni fore facto, quod hactenus invaluit inter ipſum & Epiſcopum. Durantibus itaque treugarum induciis, Rodulphus Caſtellum Hardenberch adivit, & de compoſitione pacis cum Epiſcopo tractare cœpit, de cujus adventu Dominus Epiſcopus plurimùm ſtupens, cum admiratione cœpit inquirere, cur ad tot capitales inimicos ſuos uno ſervo Comite, ſolus auſus eſſet accedere, & ecce, Caſtrenſes obſtante Pontifice Willibrando, ſæpe dictum Rodulphum tanquam exlegem de conclavi violenter abſtraxerunt, quem cum Henrico de Granſdorp dirè rotatum (c) in ſtipitibus exaltarunt, Interea populus in terrâ Trajectenſi tumultuare cœpit inter ſe, ut de die in diem metueretur aut bellum aut incendium. Pro quo dictus Epiſcopus Trajectum ivit, excuſationem de nece Rodulphi coram omnibus fecit, & per auxilium Florentii Comitis Hollandiæ inter miniſteriales diſcordes pacis amicitiam reformavit.

Rodulphus tanquam exlex durantibus induciis in rotam attollitur.

(d) Anno Domini M CC XXXI. prophana gens Trentonica recollectis iterum innumeris bellatoribus, obſedit Groningiam, & Egbertus Præfectus (e) contra portas armipotenter aperiens, occidit adverſariorum ſuorum magnam copiam, qui currus & victualia cum ſexcentis equis ibidem apprehendit, & altera die plures villas in Trentoniâ conflagravit. Epiſcopus autem ſuper his plurimùm gaviſus ſeceſſit ad Friſiam, & ibidem per papales indulgentias eduxit jam tertiò gentem maximam, cum quâ Trentoniam potenter introivit, & villam Covordiæ cum ſuburbio caſtri prorſus incendit: in quibus armigeri plurimos equos, arma, veſtes, & victualia prendiderunt, quinimo parvulos & mulieres apprehenſos crudeliſſimè trucidarunt, adveſperaſcente denique die totus Epiſcopalis exercitus trans paludem ad munitionem verſus Avem reverſus eſt, & ibidem in magnâ gloriâ cum obtentâ prædâ mirificè * jucundatus eſt. Matutinâ dehinc exortâ luce Pontificalis exercitus cum tubis frementibus, & ſignis irradientibus paludem curſus tranſiens properavit ad obſidionem caſtri Covordię: ſed ecce * Trentinorum innumerabiles copię præteritâ nocte clam intraverunt ejuſdem caſtri præſidium, & ab aliâ parte Freſones Monaſterienſis Diœceſis cum Trentinus in magnâ prærogativâ parati ſtabant ad prælium. Freſones etiam Trajectenſis Diœceſis auxiliatores Epiſcopi conſimiliter heſternâ die devicti ſunt. Quapropter & Trentones adeò viriliter animati ſunt, ut in manu forti Covordiam audacter accederent, & adverſus Epiſcopalem exercitum ſine morâ confligerent. Sed Epiſcopus attenuatis expenſis verſus Caſtellum Herdenbergh

Trentones Gruningam obſidentes, ab Egberto Præſide repelluntur.

** Exhilaratus.*

** Trentonū.*

retroceſſit, ſtipendiarios ſuos diſſolvit, coadjutoribus ſuis valedixit, & caſtra ſua cunctis neceſſariis adimplevit.

Liber ligneus in lapide repertus.

Circiter hæc tempora quidam (e) Iudæus in Hiſpaniâ comminuendo rupem propter vineam ampliandam, repperit in ſolidâ concavitate lapidis librum, habentem folia lignea, conſcriptum tribus linguis, ſcilicet Hebraicâ, Græcâ & Latinâ ſingillatim in hunc modum: Chriſtus Dei Filius ex Mariâ Virgine naſcetur, qui pro ſalute generis humani patietur; Quo lecto Iudæus ad fidem Chriſtianam converſus eſt, & cum totâ familiâ baptizatus eſt.

Anno Chr. 1233. 6 kal. Auguſti Willibrãdus Epiſcopus moritur.

Mons fatorum.

** Tyalam.*

(f) Anno Domini M CC XXXIII. VI. Kalendas Auguſti Willibrandus Epiſcopus in Zwollis adimplevit vitæ terminum, poſtquam annis VIII. Trajectenſe rexiſſet Epiſcopium, qui deinde tranſlatus in Monaſterio S. Servatii Trajectenſis honorificè requieſcit. Nam ad ejuſdem (g) Eccleſiæ fundamentum primitialem lapidem jecit. Hic Willibrandus cùm adhuc Paderbornenſis eſſet Epiſcopus; bis ad terram ſanctam profectus eſt ob Imperiale negotium, ubi diebus illis frequenter expertus eſt quoddam ſpeciale prodigium. A civitate namque (h) Tharſenſi ad duas dietas prope * Thilam, mons quidam amœnus ſitu eſt, qui ab incolis illius terræ mons fatorum dicitur: Nam quicunque ſex ſeptimanis jejunaverit, & exinde purè confeſſus communionem acceperit, & ſic ſobrius prædictum montem aſcenderit: proculdubio fatum proſperum inveniret, prælibatus ergo Willibrandus Epiſcopus in verbo veritatis aſſeruit, ſe vidiſſe quendam militem apud Antiochiam, qui prædictum montem illum aſcenderat ad inveniendam fortunatam gratiam. Hic utique miles in cacumine montis illius quoddam menſale diverſis cibariis adimpletum invenit, quod ſibi ſuæque familiæ ſine diminutione diurnatim larga victualia miniſtravit.

a *Centum armigeros in Livoniam mitteret &c.*) Nota mores ejus temporis in expiandis cædibus uſitatos: milites mittendi contra infideles, conſtruendi & fundandi monaſteria; & peregrinationibus ſanctos viſitandi; ejus rei plura extant apud auctores illius ævi teſtimonia. Hinc quoque cœnobia & monaſteria in magnum tunc numerum creverunt, Sic monaſterium D Virginis in Inſulâ Betuâ, à Cuyckenſibus, & Bernenſe non longè à Buſcoducenſi oppido per Fulbertum extructum, aliud à Trenconibus ob cædem Ottonis Epiſcopi, cujus & mem. Ubbo lib. x. rer. Friſic. aliud à Domino de Nigello ob cædem Flor. 4. Holl. Com. quorum omnium Beka ſuis in locis mentionem facit. Sic Fulco Andegavenſis, ob cædes & rapinas monaſterium fundare cupit; Glaber. lib. 2. ca. 4. Conciacus coactus ob cædem duorum juvenum duas inſtituere capellanias (ut vocant); Guil. de Nangis in vitâ Lud. Reg. Franc. Monaſterium, item factum propter ſacra violata, apud Coſmam Pragenſem lib. 2. & infinita alia ſuperſunt indicia ejus moris in hiſtoriis, quæ res geſtas à 700. adhinc geſtas referunt.

b *Anno Domini M CC XXVIII. cum jam tota palus,*) Hæc Ubbo Emmius quoque proſequitur ex Worperio, & paulò aliter ex Emone Antiſtite illorum temporum, quem vide lib. rer. Friſ. 9. dicitque veniſſe Rodolphum unico cognato ſuo comitatum ad Epiſcopum; nomen non addit. Snoyus & Chron. Magnum Henr. de Graveſdorp. appellant; idem nomen eſt in Chronico vernaculo. Godefrid. Mon. Pantal. in Chron. ſuo ad annum 1228. rem paucis exequitur: *Eodem tempore* (inquit) *Epiſcop. Traject. caſtrum Kuvorde iterum impugnat, ſed defenſoribus ſibi diffidentibus, caſtrum in deditionem recepit, & nefarium Rudolphum dominum caſtri ejicit, & exulare præcepit. Qui exilium ſimulans occultè revertitur, & caſtrum dolo captum poſſidet, ejectis illis, quos Epiſcopus ibi poſuerat.* Et poſt ad annum C. 1231. *Rudolphus de Kuvorde & ſui complices à Trajectenſibus in rotis confringuntur.* Hinc patet non ita ſtatim, ut noſter innuere videtur ſupplicium de Kuvordio ſumptum. Emmius eum in carcerem conjectum, & ibidem multis ærumnis toleratis tandem capitis damnatum, & cum propinquo ſuo graviſſimo affectum ſupplicio corpuſque enecti ignominiæ causâ rotæ impoſitum ſcribit, idque anno 1229.

c *Dire rotarum inſtipitibus exaltam,*) Hoc ſupplicium Rotæ illo tempore frequens fuit, præcipuè in Fœdifragos, Latrones, ac Læſæ Majeſtatis damnatos; cujus exempla paſſim in hiſtoriis occurrunt. Teſtatur de comite Iſenburgico, qui Engelbertum Archiep. Agrippinenſem occiderat, Cæſarius lib. 2. cap 17. de vitâ S. Engelberti: *Comes* (inquit) *Fredericus eodem penè die, anno evoluto, quo B. Engelbertus civitati mortuus illatus, per oppoſitam portam captivus introductus eſt, atque inde quarto die turpiſſimè in rotam cum tormentis impoſitus.* Hac quoque de re Ægidius Gelenius in notatis ad eundem auctorem, Chron. Alb. Stadenſis ad annum 1226. Crantz. Metropol. lib. 7. cap. 43. de Frederico agens hoc ſupplicium ita deſcribit; *decernitur rotis tormentalibus per crura, per brachia, per dorſum & cervicem confringi, ut paſcat corvos nobile cadaver.* Godefridus Mon. S. Panthal. ad annum 1226. aliique Stadenſis item ad annum 1192. ſimili pœnâ affectos occiſores Chriſtiani C. *Oldenburg.* tradit.

d *Anno Dom. M. CC XXXI. Prophana gens Trentonica.*) Hoc bellum ab Ubbone præd. libro 9. circa finem longè fuſius deſcribitur.

e *Quidam Iudæus,*) Hæc non neglexit in Fred. 2. Imp. Martinus Polonus, ſed variat aliquantum.

tum. Chronicon Auguſtenſe in annum 1253. rejicit, refert & eadem. Chron. Magnum pa. 223.

f *Anno D.1233. 6. Kal. Aug. Willibrandus Epiſcopus.)* Heda habet 7. Kal. A. ut & M.S. meus. Vidi à Brockio, rer. noſtrarum valde gnaro, olim notatum anno 1236. Willibrandum vivere deſiiſſe, quod vero magis eſt ſimile; nam ſi anno 1227. occiſus eſt Otto prædeceſſor illius; ut auctores conſtanter aſſerunt; & ille 8. annis præfuit, quod & Epitaphium indicat, ultra annum 1233. vixiſſe eum oportet. Bockenbergius ex Chronico vernaculo 6. tantum annos ei tribuit.

g *Nam ad ejuſdem eccleſiæ fundamentum &c.)* Noviomagus: *Hic S. Servatio Ultrajecti templum exſtruxit.* Heda: *Sepultus apud Eccleſiam S. Servatii, cujus prima jecit fundamenta;* hodie ſepulcrum ejus extat ad parietem Aquilonarem, duos pedes e terra elevatum, ubi hæc leguntur: *Willibrandus de Oldenborch XXXV. Epiſcopus Traject. fundator primus hujus monaſterii monial. Ord. Ciſterſienſis, hic ſepultus: ſedit ann. VIII.* Quod intelligi debet de translatione monaſterii ex Abſtede, & novi templi fundatione; meminit enim loci *Abſtede* (ita propter Abbatiam dicti) Stokius circa annum 1137. & dicuntur moniales S. Servatii ſub Ottone prædeceſſore Willibrandi habitum mutaſſe, invitâ Golindâ priorisſâ. Quin & in deſcriptione quæ addita imagini Urbis Trajecti, ſic legitur: *Willibrandus de Oldenborch fundavit in Trajecto Monaſterium S. Servatii in quod Sanctimoniales ex villa de Abſteden tranſtulit, eodem in loco magnificè tumulatus an. 1236.*

h *A civitate Tharſenſi mons quidam &c.)* Hæ nugæ in Chronico magno Belg. quoque ad verbum exprimuntur, nec Chronicon vulgare omittit. Similes quiſquilias profert liber Gallicus, pro more ejus ſeculi, quando ejuſmodi fabulæ, fidem inveniebant, cui tit. la *Salade*, de monte Sibyllæ in Apuliâ; ſed relationem non merentur.

Otto tertius Epiſcopus XXXVI.

CUM itaque Trajectenſis Eccleſia poſt obitum Willibrandi Præſulis Paſtorali regimine viduata foret, & generale capitulum ad electionem novi Pontificis convocatum eſſet, Otto de Hollandia nominis hujus III. per invocationem ſancti Spiritus XXXVI. concorditer electus eſt Epiſcopus, vir illuſtris, & de regali ſtirpe progenitus. Hic Otto poſt obitum patris aſſcriptus fuit ad titulum militiæ, ſuſcepitque de manu fratris ſui Dominationem Orientalis Friſię. Is ergo Otto militiæ cedens, & Pontificium acceptans, paupertimum invenit Epiſcopatum, infinitis quaſi debitis involutum, tum propter aſſiduam Trentonicæ gentis rebellionem, tum propter fluctuoſam aggerum irruptionem. Sed divinâ diſponente miſericordia, jam dictus Epiſcopus patrimonii ſui poſſeſſiones in Hollandiâ vendidit, debita ſolvit, Caſtra repetiit, totumque Pontificium ſicut Dux temporalis longo tempore gubernavit, ad cujus etiam devotam ſupplicationem Florentius Comes Hollandiæ frater ejus fortiſſimum aggerem ab Amerongen uſque Schoenhoven ſumptuosè conſtruxit, & ad perennem laudis ſuæ memoriam Epiſcopatui multa commoda ſæpe fecit. Hic Florentius Comes (a) anno Domini M CC XXXIV. cum Henrico Duce Brabantiæ, & Theodorico Comite Clivię, juſſu Domini Gregorii Papę noni, terram Stadingen Bremenſis Diœceſis cum viris mulieribus & parvulis omninò depopulatus eſt, pro eo quod idem populus expulſis ſacerdotibus & clericis ad prophanam ſectam Idololatriæ reverſus eſſet.

Otto 3. Epiſcopatus ſui ſtatūs patrimonio vendito reſtituit.

Anno Chr. 1234. Expeditio Comitum aliquot in Stadinglos.

Eodem anno Florentius Comes Princeps imperterritus multa tyrocinia per diverſas provincias frequentavit, de quibus præconium laudis glorioſiùs acquiſivit. Comitiſſa verò Claremontenſis famoſam probitatem ejuſdem Principis frequenter audiens, intra ſecreta cordis aſſiduè meditari cœpit, qualiter electum Comitem facietenus aſpiceret, de quo tot militares probitates frequenter audierat. Quæ tandem arcanum hoc conſilium adinvenit, ut maritum ſuum blandis ſuggeſtionibus inſtigaret, quo ſolemnem curiam in Almannia præconizari faceret. In quâ & ipſe tanquam veteranus militię adforet, ſciens pro certo quod Hollandiæ Comes illic venturus eſſet cum proceribus Germaniæ pro conquirendâ ſibi laude militaris gloriæ. Igitur idem Comes Florentius aſſociato ſibi Comite de Clivis, magnificis expenſis illuc affuit, atque titulum ſui nominis dilatari voluit, qui & magiſter militum ibidem ab Almannis eſt electus & econtrà Dominus de Nigelle Gallicanæ militiæ princeps inſtitutus eſt. Nec mora, quin ordinatis (b) aciebus ab Hiſtrionibus, electi milites utrinſque partis concrepantibus buccinis, perſtrepentibus tympanis, choruſcantibus vexillis, ac enitentibus gladiis promiſcuè conglobati ſunt, contendentes propter laudem, inanis gloriæ. Sed Comes Hollandiæ exercitatus in hujuſmodi ludo præ cæteris excellenter elaboravit pro palmâ triumphalis gloriæ, nam & idem plu-

Florentii Comitis virtus fama ſui Comitiſſam Claremontenſem percellit.

res Gallicanos milites dejecit, adverſas cohortes diſjunxit, ac Almannis hinc inde gravatis op-
portunum auxilium apportavit, Comitiſſa verò Claremontenſis præcipuam probitatem Flo-
rentii Comitis ab altitudine turris procul intuens, & gloriam ſuæ laudis ubique preconizari
percipiens, ex magno dilectionis affectu ſæpius à viro cœpit expetere, quatenus Hollan-
diæ Comitem inter equeſtres cuneos ſibi vellet oſtendere, quod tandem ipſe Comes prò
ingrato recepit, & uxori ſuæ nobili torvis aſpectibus ſic reſpondit: Scio quod ex abun-
dantiâ cordis os loquitur, & Hollandiæ Comes amore tuo fungitur, ecce tuus amaſius hic

Zelotopiæ exemplum admirandū.

Princeps eſt egregius, vexillum qui fert aureum, leonem habens rubeum, quem ardenti de-
ſiderio multoties optaſti videre vivum, ſed vivit Dominus, quoniam & hunc in veſpere
videbis extinctum. Comitiſſa quidem amabilis mariti ſui fellitum agnoſcens animum, ſa-
tagebat Hollandiæ Comitem per ſecretum præmonere nuntium. Sed Claremontenſis
Comes quanquam decrepitus arma protinus induens Gallicanos ſibi milites adjunxit, & cum
Domino de Nigello Florentium Comitem fulmineis ictibus ex omni parte vallavit. Flo-
rentius autem horum omnium inſcius adverſus Gallicanam multitudinem ſolus quantum po-
tuit egregiè reſtitit, & plurimos eum hoſtiliter impugnantes virili probitate repulit, donec
tandem Claremontenſis Comes in Florentium violenter irrueret, & eundem in (c) Cor-
biaco XIIII. (d) Kalendas Auguſti crudeliter interimeret. Comes verò Clivenſis cum
Teutonicis perniciter advolans Comitem Claremontenſem in vindictam agnati ſui recen-
ter occiſi ſimiliter occidit, & Dominum de Nigello confeſtim ab eodem tyrocinio profu-

** Exitioſum Ex haſtiludio bellum.*

gavit, & (e) ecce jocoſum tyrocinium converſum eſt in *exoſum prælium, Comitiſſa verò
Claremontenſis reminiſcens quod Florentius Comes innocenter occubuiſſet, & quod ipſa
principalis cauſa ſuæ necis eſſet, per nimiam cordis amaritudinem mentis alienationem ſu-
ſtinuit, & ſeipſam de cacumine turris præcipitare voluit, quæ dehinc incurabilem mor-
bum, quem Medici vocant Hæmorrhoidem, incurrit, & poſt modicum intervallum tem-
poris ab hoc ſeculo tranſmigravit. Porrò corpus electiſſimi Comitis per Almanniæ proce-
res ad Rynesburgenſe cœnobium devectum eſt, quod ibidem lugubribus exequiis inhuma-
tum eſt.

Hic Florentius floridæ fuit ætatis excellenter glorioſus inter omnes primates Almanniæ,
qui XII. annis ſtrenuâ probitate Comitatum rexit Hollandiæ, poſt cujus obitum Otto Tra-

Wilhelmus Hollandiæ pupillus in tutela Ottonis Epiſcopi.

jectenſis Epiſcopus ſuſcepit Wilhelmum Hollandiæ (f) Domicellum in tuitionem, conſimili-
ter & Comitatum ejuſdem in gubernationem: per cujus poteſtatem idem Epiſcopus Trento-
nes (g) devicit, Covordienſes ſubegit, & terram eorum nemine reſiſtente, quum voluit, in-
troivit, & ad ſuum arbitrium gubernavit. Dominus autem de Nigello per quoſdam amica-
biles internuncios eidem Epiſcopo poſtmodum reconciliatus eſt, ut collegiatam eccleſiam in
eodem campo quo frater ejus dudum interemtus eſt, fundaret. Anno de hinc Domini MCC
LXVII. XI. Kal. Ian. Machtildis Comitiſſa (h) deceſſit à peregrinatione præſentis ſeculi, quæ
tumulata fuit apud puellas Ciſterſienſis ordinis Loeſdunenſis Monaſterii, quod ipſa pro re-

Ejus mater moritur anno 1267.

medio peccatorum ſuorum & filiæ ſuę devotè conſtruxit, & adjectis prædiis honorificè con-
ſummavit.

Occiſo Florentio ſtrenuiſſimo Principe, filius ejus Wilhelmus nominis hujus ſecundus Co-

Wilhelmus ſecundus Comes Hollandiæ 14.

mes Hollandiæ XIV. hereditariè ſublimatus eſt, ducens (i) in uxorem Eliſabeth filiam Ducis
de Brunſwick præclaram virginem, de quâ genuit Florentium ſuccedentem Hollandię Co-
mitem. Hic Wilhelmus à primævo juventutis ſuę tempore magis adamavit rigorem ferri,
quàm nitorem auri. Eiſdem temporibus Fredericus Imperator ab Honorio Papa dudum ex-

Imperator excommunicatus deponitur.

communicatus, per Innocentium quartum ab Imperiali dignitate deſtitutus eſt, & Lantgra-
vius Turingię per officiales Imperii Romanorum Rex electus. Sed idem Lantgravius paucos
annos ſupervixit, & Romanum regnum denuò vacare cœpit. Quapropter idem Apoſtolicus
de generali conſilio fratrum ſuorum, Dominum Petrum Capucium ad Velum (k) aureum S.
Georgii Diaconum Cardinalem delegavit in Germaniam, monens ut Officiales iteratò cele-
brarent (l) electionem regiam. Electores itaque convenientes apud (m) pagum Woringię Co-
lonienſis Diœceſis elegerunt, in Regem Wilhelmum Domicellum Hollandię, proteſtantes

Wilhelmus Comes Hollandiæ eligitur Imperator.

ipſum potentiorem eſſe Principem in regno Germaniæ. Et ecce quàm primum publicata fuit
electio, totius militiæ ſolennis erat exultatio, nam & idem electus viceſimum agens annum
adhuc fuit imberbis, robore decorus, cute candidus, crine nigerrimus, ſtaturâ procerus, ac in
diſpoſitione totius corporis collaudandus.

Sed

Sed quoniam idem Adoleſcentulus electionis ſuæ tempore fuit armiger, ideoque cum repentinâ feſtinatione præparata ſunt omnia, quæcunque ſibi fuerint neceſſaria, ut ſecundum ritum Chriſticolarum Imperatorum miles (n) fieret antequam Aquiſgrani diadema regni ſuſciperet, & quoniam plerique milites moderno tempore parcimoniis intendentes omiſſis ſumptuoſis ſolennitatibus ſaltem per colaphum militarem dignitatem accipiunt; Ideoque multi regulam ejuſdem ordinis ignorantes debitè militare neſciunt, quamobrem materiam aliquantiſper prorogare decrevimus, & præſenti Chronographiâ dignum annotare duximus, qualiter hic VVilhelmus ſecundum Chriſtianam inſtitutionem miles eſt effectus, atque regulam militaris ordinis cum ſummâ feſtivitate profeſſus eſt, ut ex eo diſcant moderni milites, quale jugum in ordine ſuo ſuſceperint, ac certè quale votum in profeſſione ſuæ regulę promiſerint. Itaque præparatis in Eccleſiâ Colonienſi omnibus poſt Euangelium ſolennis, miſſę præfatus VVilhelmus armiger coram Cardinali productus eſt, per Regem Bohemię dicentem in hunc modum. Veſtrę reverentię pater almiflue præſentamus hunc electum armigerum, devotiſſimè ſupplicantes quatenus veſtra paternitas, votivam ejus profeſſionem accipiat, ut militari noſtro collegio dignanter adſcribi valeat. Dominus autem Cardinalis in Pontificalibus aſſiſtens ornamentis, eidem dixit armigero, ſecundum Etymologiam ejuſdem nominis, quod eſt miles: Oportet unumquemque militare volentem, eſſe magnanimum, ingenuum, largifluum, egregium & ſtrenuum: Magnanimum in adverſitate, ingenuum in conſanguinitate, largifluum in honeſtate, egregium in curialitate, & ſtrenuum in virili probitate; verumtamen, antequam votum profeſſionis tuæ facias, cum maturâ deliberatione jugum regulæ priùs audies: Hęc eſt itaque regula militaris ordinis: In primis cum devotâ recordatione Dominicę paſſionis miſſam diurnatim audire; pro fide Catholicâ corpus audacter exponere; ſanctam eccleſiam cum miniſtris ejus à quibuſcunque graſſatoribus liberare; viduas, pupillos aut orphanos in eorum neceſſitate protegere, injuſta bella vitare; iniqua ſtipendia renuere, pro liberatione cujuſlibet innocentis duellum inire; Tyrocinia non niſi causâ militaris exercitii frequentare; Imperatori Romanorum ſeu ejus patritio reverenter in temporalibus obedire; rempublicam illibatam in vigore ſuo permittere; feudalia bona regni vel Imperii nequaquam alienare; ac irrepræhenſibiliter apud Deum & homines in hoc mundo vivere. Hæc ſtatuta militaris regulę ſi devotè cuſtodieris, & pro poſſe ſive noſſe diligenter adimpleveris, ſcias te mereri temporalem honorem in terris, & poſt hanc vitam requiem æternam in Cœlis. His autem expletis, Dominus Cardinalis conjunctas manus ejus tyronis clauſit in miſſali ſuper lectum Euangelium, ita dicens: Vis ergo militarem ordinem in nomine Domini ſuſcipere devotè, & regulam tibi verbotenus explicatam pro tuâ poſſibilitate perficere? cui reſpondit armiger: Volo. Dominus autem Cardinalis ſubſequentem exinde profeſſionem eidem armigero dedit, quam & idem armiger palam omnibus in hunc modum legit: Ego VVilhelmus Hollandenſis militię Princeps, ſacrique Imperii vaſallus liber, jurando profiteor regulæ militaris obſervantiam in præſentiâ Domini mei Petri S. Georgii ad Velum aureum Diaconi, Cardinali, & Apoſtolicæ ſedis legati per hoc ſacroſanctum Euangelium quod manu tango. Cui Cardinalis. Hæc devota profeſſio, peccatorum tuorum ſit vera remiſſio, Amen. His itaque * dictis Rex Bohemię grandem dedit ictum in collo tyronis, ita dicens: Ad honorem omnipotentis Dei te militem ordino, ac in noſtro collegio te gratulanter accipio; & memento, quod Salvator mundi coram Anna Pontifice pro te colaphiſatus & illuſus, coram Herode Rege chlamyde veſtitus & deriſus & coram omni populo nudus & vulneratus in cruce ſuſpenſus eſt, cujus opprobria te meminiſſe ſuadeo, cujus crucem acceptare te conſulo, cujus etiam mortem ulciſci te moneo. Quibus ita ſolemniter adimpletis, novus tyro poſt dictam miſſam cum ſtridentibus buccinis, perſtrepentibus tympanis, & tinnientibus cymbalis contra filium Regis Bohemiæ tribus vicibus commiſit haſtiludium, & exinde cum gladiis * emicantibus dimicando tyrocinium explevit, celebravitque magnificis expenſis triduanam curiam, ac donis largifluis cunctis magnatibus ſuam manifeſtavit honorificentiam. Sed & Dominus Petrus Cardinalis interim omnem rem geſtam per feſtinum nuntium literatoriè conſcripſit Domino Apoſtolico, & Dominus Papa plurimum gaviſus ex hac famâ diſpenſatori ſuo tenorem ſubſequentis epiſtolæ deſtinavit: Innocentius Epiſcopus, ſervus ſervorum Dei, Rectori ſanctæ Mariæ

Equeſtris dignitatis ſolennitas cognitu digna.

Qualis debeat eſſe miles.

Regula militaris ordinis.

Iuſjurandū profeſſionis militaris.

** Peractis. Rex Bohemiæ ictu in collum dato tyronem promovet.*

** Enitentibus.*

Innocentij Papæ litera. in Coſmedin ſalutem & Apoſtolicam benedictionem; Confitere nobiſcum fili, qui tanquam vividum corporis membrum ſentire noſti cum capite: nobis igitur tibi jucunda ſcribentibus, jucundus agnoſce, quod 5. Nonas Octobris in curiâ juxta Coloniam ſolemniter congregatâ, chariſſimus in Chriſto filius noſter Wilhelmus Comes Hollandiæ communi voto principum, qui in electione Cæſaris jus habere noſcuntur, in Romanum Regem cæteris Principibus applaudentibus eſt electus, ſicut per literas Regis ejuſdem, & dilecti filii noſtri Petri, S. Georgii ad Velum aureum Diaconi Cardinalis nobis conſtitit manifeſtè: porrò ut ſuper gaudium quod de proſpero geſto negotio eſt agendum tibi etiam de perſonâ electi cumuletur novum gaudium, idem Rex, ſicut eodem Cardinale referente percepimus, & publica fama teſtatur, eſt fidelis Catholicus, animo prudens, militiâ ſtrenuus, propriis potens viribus, multorum Principum conſanguinitate & affinitate connexus, Iuventute fervidus, experientiâ moderatus, gratus moribus, & ſpecie corporis, in oculis omnium gratioſus; quapropter ſperamus in Domino & ipſius potentiâ majeſtatis, quod ſub pedibus ejuſdem Regis perſecutore calcato velociter, & malignantium capitibus conquaſſatis, fides catholica, pax eccleſiæ, tranquillitas orbis, ac fidelium ſtatus debeant ab omnipotente per ipſum magnificè reparari, nam & innumerabiles magnates huic electo protinus ſua capita ſubdiderunt: hæc ergo dic & manda fidelibus, quos noſti de his rumoribus gaviſuros. Datum, &c.

Interea cùm adhuc electus Rex inexultatione reſideret apud Woringiam, atque triduanam jam explevisſet curiam, quartâ dehinc exortâ luce, quum brumale gelu graminoſam terræ ſuperficiem in aurora conſtringeret, tubicinatum eſt, caſtra tollere, & civitatem Aquenſem (p) obſidione cingere. *Wilhelmus Aquiſgranum obſidet.* Cives autem Aquenſes contra feſtinaverunt extemplò portas claudere, & valvas obſtruere, nec mora quin & idem electus cum invictis bellatoribus papiliones in gyrum erexit, & cum Principibus arcana conſilia tractavit, qualiter aliquod machinamentum poſſet excogitari, quò regia civitas abſque tormentis poſſet obtineri. Denique per quoſdam ingenioſos opifices decretum eſt, ut populare vulgus vallum (q) proceræ celſitudinis extrueret, ac urbem in modum aggeris undicunque cingeret: & cum eadem civitas in convallibus montium ſituata plurimis aquis ſulphuriis eſt irrigua, multiſque fontibus lympidiſſimis ſuperabinde fluida, ideò ſemper inundans aqua nullibi defluentem habens meatum, adeo breviter exuberare incepit, ut nullus civium abſque navigio proprium domicilium commodè poſſet exire. *Aquiſgranũ vallo cinctum ab aquis internis vincitur.* Hoc ergo gravi diſpendio Burgenſes afflicti, promiſerunt electo Regi portas urbis abſque rebellione patefacere, & eundem pro vero domino votivè ſuſcipere, ut circumſeptum vallum infringi præciperet, & inundantem aquam conſueto meatu manare permitteret. Igitur infracto vallo Rex ultimâ die menſis Octobris urbem ingreſſus eſt, & ab univerſis civibus glorioſè receptus. Poſterà vero die, quæ eſt omnium Sanctorum feſtiva ſolemnitas, univerſa multitudo Prælatorum & Principum deduxit electum Regem ad Baſilicam perpetuæ Virginis Mariæ, ut ſolemnem benedictionem acciperet ſecundum ritum antiquæ conſuetudinis: quem Monaſterienſis & Mindenſis Epiſcopi ſimul ordinarunt infra ſacrarium, ſed eundem Leodienſis & Trajectenſis Epiſcopi veſtitum ornamentis Leviticis in modum Diaconi produxerunt ante Regale ſolium, quem ex tunc Colonienſis Archiepiſcopus Cancellarius Italiæ collocavit in ſede Majeſtatis, ita dicens: Super thronum regni glorioſè ſedens, Iudicium & Iuſtitiam in terrâ facias. *Ritus coronandi Imperatores apud Aquiſgranum.* Archiepiſcopus verò Maguntinenſis Cancelarius Germaniæ cum oleo ſanctificato dextram ejus foras (r) unxit, ita dicens: Conſecrare te dignetur omnipotens Deus in Regem Romanorum, qui David per manum Samuelis Prophetæ Regem inungi juſſit ſuper populum Hebreorum: Archiepiſcopus autem Trevetenſis Cancellarius Galliæ manus illi ſuperimpoſuit, ita dicens: Deſcendat in te ſpiritus ſapientiæ, intelligentiæ, ſcientiæ, pietatis, fortitudinis & conſilii, repleariſque ſpiritu timoris Domini, Marchio quidem Brandenburgiæ Regis Camerarius annulum ei tradidit, ita dicens: Accipe ſignaculum Monarchiæ, ut Romanum Regnum in ſuo vigore conſerves, quod ab incurſione Barbarorum invictâ virtute defendas. Dux autem Saxoniæ Regis juſticiarius donavit ipſi gladium, ita dicens: Accipe ſceptrum Regium, ut rebelles ſeverâ correctione potenter affligas, omneſque benevolos in tranquillâ pace gubernes. Dux equidem Bavariæ Comes Palatii ſeu Dapifer, dedit ipſi globum aureum, ita dicens; Accipe globum ſphæricum, & omnes terræ nationes Romano Regno ſubjice, ut glorioſus Auguſtus appellari valeas. Rex dehinc Bohemiæ, Regis pincerna de conſenſu Colonienſis Archiepiſcopi, coronam argenteam capiti ejus ſuperimpreſſit, ita dicens: Accipe ſplendidum, & ſis in virtuoſis actibus adeò cho-

eò choruſcus in terris, ut coronam æternæ felicitatis habere merearis in cœlis. Poſt hæc autem circumſtantes Principes adorantes Majeſtatem Regiam, acclamaverunt ipſi ſalutem laudem & gloriam; accedentes quoque ſingulatim primates ad regale ſolium præſtiterunt eidem debitæ fidelitatis homagium. Tunc his mira ſolemnitate peractis, idem Rex per plenam hebdomadam feſtivam explevit curiam, cunctiſque Principibus ſuę ditionis patefecit excellentiam. Demum octavo die convenientes Officiales Imperii, ſtatuerunt arcanum colloquium, ut de commoditate Regis tractarent ſpeciale conſilium, quatenus magnifici viri, ſcilicet, Otto Trajectenſis Epiſcopus ejus patruus, & Henricus Brabantiæ Dux ipſius avunculus, ejuſdem Regis Conſiliatores, & auxiliatores forent, & juvenilem animum ejus à belli ſtrepitu temperarent. Dominus verò Lubbertus Regalis Abbas Egmondenſis, vir maturus & egregius conſtitutus eſt ejus Vicecancellarius. Quibus ita geſtis Rex in magná gratitudine cunctis Principibus valedixit, & univerſa caſtra Romani Regni ſtudioſiùs perluſtravit.

Ephori conſtituti Wilhelmo Regi Romanorum

(t) Omnes ubique Caſtellanii ſibi debitam exhibuerunt obedientiam, præterquam ſolus Caſtellanius apud Imperatoris inſulam. Quapropter ipſe Rex jam dictum caſtrum cum invictis circumvallavit armigeris, impugnans idem diverſorum (e) tormentorum *magenis. Nam creberrimi ictus & jactus ſaxorum quaſſaverunt turres & mœnia aliquoties, & aries ferratę frontis impegit portas & antemuralia. Econtra verò Caſtellanius victualibus & armis abundè præmunitus fuit, qui per annum & amplius ipſum caſtrum honorificè defenſavit, deficientibus demum victualibus idem Caſtellanius expetivit veniam, quem & ipſe Rex, obtento caſtro, recepit in gratiam, ut ſibi de cætero fidelis eſſet, nec rebellionem adverſus eum aliquatenus attentaret.

Caſtellanius apud inſulam Cæſaris ſolus Regi reſiſtit.

**Ingeniis*

Sed poſt anni obſidionẽ ſe dedit, & in gratiam recipitur.

(u) Demum appropinquante Epiphaniâ Domini Rex migravit ad Coloniam, ut ibidem in honorem trium (x) Regum ſolemnem immolaret hoſtiam. Fuit enim illis diebus regens & legens apud Coloniam Dominus Albertus (y) Ratiſponenſis Epiſcopus de ordine Prædicatorum, magnus in nigromantiâ, major in Philoſophiâ, ſed maximus in Theologiâ; qui Regem humillimè precabatur, ut in die ſolemni ſecum diſcumbere dignaretur. Rex autem ſperans aliquod prodigiale ſignum videre, noluit eidem reverendo Patri preces ſupplices denegare. Celebratis igitur Epiphanię ſolenniis, idem Epiſcopus a ſtudorio ſuo progrediens Regem cum ſuâ familiâ gratioſè ſuſcepit. Quem extra cœnaculum in viridarium ſecum adduxit, ubi miniſteriales miræ pulchritudinis affuerunt, qui ad convivalem lætitiam quævis neceſſaria pręparaverunt; fuit utique diebus illis hyems aſperrima totaque ſuperficies terræ cooperta nive maximâ: quapropter univerſa multitudo procerum murmurare cepit adverſus Epiſcopum, quod in tam horrido frigore convivas ſuos abſque foco prandere juſſiſſet intra pomarium: ſed poſtquam Dominus Epiſcopus futurorum omnium conſcius, una cum Rege reſideret ad menſam, & omnis conviva ſecundum ſtatum dignitatis ſuę locatus, exſpectaret eſcam, ecce glaciei & nivis immenſa moles in momento diſparuit, ac ęſtivalis calor emicantibus ſolis radiis ferventer invaluit, terra gramineum germen edidit, ut vernantes flores in mirâ venuſtate protulit: una quævis arbor frondibus extemplò viruit, & maturos fructus ad veſcendum cunctis exhibuit, vinea florens odorem ſuavitatis reddidit, & recentes uvas in ubertate magnâ citò præbuit, garritus volatilium applaudentibus alis illic intonuit, quarum grata modulatio cunctis accumbentibus magnam exultationem intulit. Quid longius algor hyemalis frigiditatis proſſus evanuit, & fervor ęſtivalis caliditatis in tantum efferbuit, ut quidam diſcumbentium propter aëris intemperiem exutis duplicibus indumentis ſeminudos ſe facerent, & plurimi ſub frondoſis arborum frondibus hinc inde refrigerium appeterent; miniſteriales verò detulerunt ubique copioſam epularum plenitudinem, ita ut abundè ſatiarent populoſam convivarum multitudinem, & lætatus eſt Rex cum ſimul diſcumbentibus in eadem curiá tot & tanta cernens inaudita mirabilia. Expleto demum convivio turba miniſterialium quaſi fantaſma diſparuit: garritus avium omninò ſiluit, germen arboreum confeſtim evanuit, florida tellus inareſcens exaruit, copia nivis iteratò rediit, & repetinum gelu truculenter inhorruit, ut omnes, qui prius exutis veſtibus deſudaverunt infra convivium nunc trepidantes accelerarent ad ignem infra cœnaculum. His autem mirá jucunditate peractis, Albertus Epiſcopus inſtanter exoravit Regem, quatenus fratribus ſuis Prædicatoribus clauſtralem aream in civitate Trajectenſi vellet expetere, & eiſdem pro ſtabilitate regni ſui munificas eleemoſinas attribuere. Rex autem ſupplicatorias preces ejuſdem Reverendi Patris clementer exaudiens, Trajectum exinde deſcendit, quem Otto Pontifex ejus patruus cum prælatis & civi-

Albertus Magnum Regem Wilhelmum præſtigiis excipit.

Albertus Magnus Wilhelmum Imperatorẽ præſtigiis excipit.

Monaſteriũ prædicatorũ Trajecti à Wilhelmo Imperatore collatum.

eſſe. Idque verò magis videtur ſimile, nam ſi in Majo prælio contra Stedingos adſuit, tam breve tempus *duorum* ſcilicet menſium interceſſiſſe vix credibile eſt.

e *Et ecce jocoſum tyrocinium,*) Tyrocinium & torneamentum mediæ ætatis ſcriptoribus ludus equeſtris denotatur & haſtiludium M. Goldaſt. Ludos quoque haſticos appellatos refert. Tyrocinii verbum etiam Snoyus in ſuâ hiſtoriâ retinuit; & auctor noſter eo aliquoties uſus eſt. Tyrocinio quoque ludere legitur in Rigordo de geſtis Philippi Aug. Francorum Regis. Admodum olim frequentes hi ludi equeſtres, ſed propter incommoda & inimicitiæ quæ inde ſæpe oriebantur, prohibiti fuêre; idque in Concilio Lateranenſi ann. 1139. ut teſtatur Sigonius de regno Ital. lib. xi. quod tamen indictum non celebratum dicit Panvinius. Hovedenus idem ſtatutum ab Alexan. P.R. anno 1279. refert.

f *Hollandiæ Domicellum,*) Teutonicè den Jonckheer van Hollandt / ita vocabantur, quorum pater adhuc ſupereſſet, vel ſub tutela aliorum degerent, *etiam qui* nondum equeſtri dignitate donati eſſent; Sic Florentius V. ſub tutela exiſtens infra in Ioanne. 1. dicitur domicellus; ſic anno 1252. Giſelbertus Domicellus de Amſtelle.

g *Idem Epiſcopus Trentones devicit,*) Vide hic Ubbonem Emmium lib. x. rer. Freſ. qui tradit Drentones, ut malo maturè occurrerent, ſponte ſua legatos Trajectum miſiſſe, petitâque venia, tolerabiles deditionis conditiones obtuliſſe.

h *Machtildis Comitiſſa deceſſit,*) Hanc Margaretam videtur appellare Suerius Boxhornius, at neſcio quo authore, omnes enim ſcriptores Machtildim Henrici Lothar. Ducis F. agnoſcunt. Chronicum verò magnum Belg. in anno obitus ejus fallitur; niſi typographi culpa ſit cum annum habeat 1247.

i *Ducens in uxorem Elizabeth* &c.) De hac videatur accuratiſſimus rer. Hollandicarum inveſtigator. P. Scriverius, in notat. ad hiſtoriam patriam; Chronicon Alberti Stadenſ. Abb. ad ann. 1251. Crantz. Saxon. lib. 8. cap. 27.; Georg. Fabricius Saxon. mem. lib. 2 ad eundem annum.

k *D. Petrum Capucium ad velum aur.* &c.) Onuphrius tradit hunc Petrum Rom. Card. ad Velum aureum S. Georgii ab Innocentio 4. P.R. creatum Legatum per Germaniam pro defenſione Iurium Eccleſiæ contra Fredericum 2. Imp. Excommunicatum.

l *Celebrarent electionem Regiam,*) De Electione Wilhelmi vide plura ap. Scriverium in Cenſuris ad Chron. Vulg. eaque facta anno 1247. coronatione ſecutâ anno ſeq.; ut tradit Stokius. Stadenſis eo quoque eum anno in Nuſſiâ creatum Regem ſcribit; quem perperam Hollandiæ Comitis fratrem credit. Trithem. Abb. in Chron. Hirſaug. anno 1249. ap. villam Woring. creatum dicit. Onuphrius in Faſtis Impp. annum præfert 1247., ut & in Chron. Eccleſiaſtico, ac libro de princip. Rom. quem annum laudant ſcriptores Magdeb. Major nihilominus pars hiſtoricorum anno 1247. electum aſſerit, & ſeq. 48. Aquis coronatum; in quâ ſententiâ ſunt Emmius, Snoyus, Meyerus; Chron. Auguſtenſe, Mathæus Weſtmonaſterienſis Anglus, Mathæus Paris, Francic. Guilimannus de reb. Auſtr. Rubius in hiſtoriâ Ravennatium, Peucerus ad Chron. Carionis, Paralipomena ad Urſpergenſem Abb. Nauclerus, Meurſius in Athen. Leidenſ. Deſcriptio Leidenſis, Chron. populare &c. Sunt qui annum probant electionis ejus 1248. quo in numero Sifridus preſbyter Miſnenſis. M.S. Chron. ap. Serrarium, Chronicon Monachi Paduani, Haræus, Georg. Fabricius, Divæus & Bertius. Sed facilem conciliationem hi accipient, ſi dixero illos ad Electionem, quæ facta in fine anni 1247. hos verò ad coronationem Aquiſgr., quæ contigit anno ſequenti reſpexiſſe, quod etiam vidit Bockenbergius. Alii autem longius abeunt, Carionis Chronicon Venet. anno 1556. editum, ſic habet: *Anno 1255. electus eſt Cæſar Wilhelmus Holl. Comes, principem ferunt probitate morum & vitę innocentia inſignem fuiſſe, ſed à Fryſiis cæſus eſt anno* 1256. Arn. Pontacus Chronogr. lib. 2. *Mortuo Henrico Langravio anno* 1259. *ſtatim ab Electoribus Imperii procurante P. R. per legatum Petrum Caputium contra Fredericum & Conradum ejus F. deſignatus eſt Rex Rom. & coronatus Wilhelmus Comes Holl. &c.* Polidor. Vergilius Rer. Angl. lib. 16. *Inſecutus eſt inde annus hum. Sal.* 1157. *quando inter Principes Germanos, Guil. Holland. Comes paulò ante Rom. Rege facto à Friſonum gente interfecto, de Imperio captando contentio eſt orta*: Hæc tamen magis ad tempus mortis, quam electionis ſpectare videbuntur.

m *Apud pagum Woringię Col. diœceſis elegerunt,*) Hic pagus nobilitatus memorabili prælio inter Iohannem 1. Brab. principem & Reinold. Gelriæ Comitem, poſtea anno 1288. geſto. In loco variant ſcriptores. Franc. Guiliman. Habſp. lib. 6. ſic habet: *Moniti à pontifice ſummo principes Regni Guilielmum Hollandiæ Comitem pauci Noveſij congregati præſide Conrado Col. Archiepiſcopo, & P. Capucio ad velum aureum Card. præſente Regem nominarunt.* Mutius Rer. German. libr. 20. *Poſt hujus* (Thuringiæ Langravii) *mortem mox convenium Françofortiæ principes, eligunt Wilhelmum Com. Hollandiæ qui poſt electionem exercitum, quem habuit Francofurdiæ, duxit contra Freſones, à quibus ſuperatus prælio, occiſus eſt.* Nimis hæc conciſe, res enim geſtas 9. annorum in unum quaſi momentum contrahit. Crantz. Saxon. lib. 8. cap. 16. Nuſſiæ quoque electionem factam vult: Cum Bekâ facit Trith. in Chron. Hirſaug. ſed corruptè ibi *Woruich* pro *Worunch* legitur; Cuſpinianus Waringen habet. Nec in tempore, quo præfuit Rom. Imperio conveniunt. Sunt qui novem ei annos tribuunt ut Chron. Auguſtenſe, Onuphrius, Cuſpinianus, Emmius, Munſterus, Strada, Bertius, plures. Alii tantùm ſeptem ut Trith. Abbas, Arnol. Pontacus, Chronicon vulgare, Snoyus, Georg. Fabritius in hiſtoriâ Saxonicâ præfuiſſe cum Regno VIII. ann. II. menſ. dies XXVIII. tradit, ſic & ad Barlandum annot. Marſæi Chron. VI. tantum hæc breviter qui plura deſiderant, rem cum curâ diſcuſſam à do-

ctiſſimo

ctiſſimo Scriverio inveniet. *Itali plerique* Imp. Thuringum, Hollandum, Luſitanum, Anglum, ne nominant quidem, ſed vacaſſe Imperium volunt. Benevenutus de Rambaldis ex antiquioribus omnino omittit, Goltzius pſeudo-Imperatores & vitio-creatos dicit. Balæus in actis Pontificum Rom. Guilielmum ſolummodo duos annos regnaſſe, ſed nihil pro tantâ dignitate memorabile feciſſe ſcriptum reliquit. In Faſciculo temporum ſic legitur: *Lantgravius Turingiæ & Comes Holl. fuerunt electi ex mandato Papę contra Fredericum ſucceſſivè, ſed non prævaluerunt contra eum, quia potens nimis erat, nec fuêre coronati, morte prævenienste.*

n *Miles fieret,*) Id eſt, inter equites legeretur, nam eo ævo equites nobiles, vel equeſtri dignitate donati milites dicebantur: cæteri nobiles famuli, vel armigeri. De equeſtri ordine ſuſcipiendâ alii quoque ſcripſerunt: & nihil olim nobilibus honorabilius eâ dignitate, quæ præmium erat virtutis; nec ita paſſim impertiebatur *ut hodie* ex favore aut pretio imò ut extra hanc dignitatem *poſitis*, ne ſigillo quidem uti aliquando concederetur, cujus rei documento ſunt diplomata à me viſa. Scripſêre de Originib. Equeſtr. præter alios Claudius Fanchetus Gallicè, Puteanus, Menenius Latinè, & hoc ipſo tempore Chiffletius Burgundus opus parat inſigne de Equeſtri Ordine, qui non ita nuper Aurei Velleris ordinem ſingulari libello ornavit.

o *Cujus etiam mortem ulciſci te moneo,*). Iocò ne hæc an ſeriò? Contra quos iram illam ſuam effunderet? Saracenoſnè, Turcas, Arabes? qui 1200. & pluribus annos poſt Crucifixum Chriſtum nati ſunt, an contra Iudæos? quorum majores iſtius piaculi fuere participes, at illi patriâ extorres pœnas tanti criminis pendunt, omniſque eorum poſteritas per totum terrarum orbem incertis ſedibus vagatur. Hæc ſanè tam ſtulta quàm impia perſuaſio olim omnem pœnè Europam Aſiamque perturbavit, majore oppugnantium quàm defendentium incommodo, aliquot enim centena millia hominum, hæc, quæ pia & ſancta vocabatur, expeditio, conſumpſit. Senes quippe juveneſque ſummæ infimæque conditionis, quaſi oeſtro perciti eò ferebantur: mulieres ex bonis ſuis in eam largiter conferebant expeditionem; omniumque criminum rei, eo tanquam ad expiationem ſcelerum properabant, etiam condemnabantur, nihil præter ſolum & ſalem mutaturi. Vide quæ in hanc rem Conradus à Lichtenau in Chronico, de Freder. 2. Imp. agens ſcribit.

p *Civitatem Aquenſem obſidione cingere,*) Aquenſes enim partes Frederici ſequebantur & adhærebant Cunrado, cui à patre Imperium traditum fuerat, vide ſcriptores Magdeburgenſes, cent. 13. ca 16. Franciſcus Haræus in Henr. VI. Brab. Duce, 6. menſib. obſeſſam auctor eſt. Sic de totâ eâ re Sifridus Miſnenſ. preſbyter ad annum 1248. *Wilhelmus Comes Hollandiæ in Regem Rom. Electus eſt, & civitatem Aquiſgrani expugnavit.* Math. Weſtmonaſterienſis tradit civitatem Aquiſgranenſem à Cunrado munitam, ne novus electus ibidem coronaretur, ut autem Rex electus Freſonum induſtria Aquenſes domuerit, vide Ubb. Emmium in hiſt. Friſ. lib. x.

q *Vallum proceræ altitudinis extrueret,*) Simili ſtratagemate Ioan. Corvinus, Mathiæ Ungariæ Regis pater uſus in expugnando quodam caſtro, teſte Bonfinio Rer. Ungar. lib. 7. Dec. 3. hiſtoriam etiam hanc deſcribit Hocſemius in vitâ Henrici Gelrii Leodienſis Epiſcopi.

r *Dextram ejus foras unxit,*) In MS. meo eſt, intus & foras unxit. Chron. Magnum parumper variat, & Coronationis cæremonias aliquanto latius exſequitur Snoyus, videatur & Trith. Chron.

ſ *Solus Caſtellanus ap. Imperatoris Inſulam,*) Keyſerſwerda vulgo dicitur. Meminerunt hujus expeditionis Chronicon Rhytmicum Stokii, vulgare Chron. Holl. Snoyus etiam, qui Caſtellanum hunc, ob fidem Regi deinceps pertinaciter ſervatam, generum eſſe effectum Theoderici Bredenrodii Principis Hollandici, (quem Bockenbergius in illuſtr. Bredenr. Alphardum vocat) addit, ſed horum fidem auctoribus ſuis relinquo, hanc rem ita breviter attingit Abbas Ioan. Trithemius in Chron Hirſaug. *Omnes autem Inferiorum partium principes & nobiles obedientiam ei præſtiterunt, præter quoſdam caſtellanos, adhuc Frederico fideles. Inter quos fuit Caſtellanus de Keyſerswert, quem Rex Wilhelmus obſidione cingens, ſuperare non potuit, quoniam fortiter ſe defendit.*

t *Diverſorum tormentorum Magenis*;) In MS. meo ingeniis legitur: Ingenia autem ſunt inſtrumenta & machinæ bellicæ *Engins* Gallicè, unde apud nos dicti *Ingenieurs* talium machinarum inventores, horum meminerunt Goldaſtus, Freherus, Lydius, quinimo & Lipſius Poliorceticon lib. 1. Dial. 3. *Poſteriores (inquit) ſcriptores Latini hæc ideo ingenia, & eorum architectos Ingeniarios dixerunt*: paſſim in mediæ ætatis ſcriptoribus occurrit hoc vocabulum, vide Gotifredi Mon. Col. Chron. pa. 270. edit. Freherianę. Huntingdonenſem Angl. hiſt. lib. 7. Dicuntur & Mangenæ, Mangonellę, Manga; inſtrumenta Petraria, quibus muros olim verberabant. Abbo à Pithæo editus, ubi agit de obſidione Lutetię Par. ea ſic deſcribit:

Conficiunt longis æquè lignis geminatis,
Mangana, quæ proprio vulgi libitu vocitantur;
Saxa quibus jaciunt ingentia.

Paulus quoque Diaconus, vel potius Landulfus Sagax in continuatione Diaconi, lib. 21. *Dejicitur lapide emiſſo ex Mangone, & contritum eſt caput ejus.* Vide & Lipſium Poliorcet. lib. 3. Dial. 2. Chriſtian. Urſtiſium ad hiſtoricos à ſe editos. Freherus *Mogonellos* vocat; Fauchetus antiquarius Galli-

cus *Mangonellos* videtur legiſſe, *Mangonneaux* lib. 2. de mil. & armis.

u *Demum appropinquante Epiphaniâ,)* Sic reſtitui ex MS. meo, adſtipulantibus Chron. Magn. Belg. & Chron. Sponheim. Trithemii, quæ ſua ex Bekâ deſcripſerunt. Theophaniam enim Domini ex Nazianzeno appellatum diem, quo Chriſtus redemptor noſter natus eſt, Baronius ad Martyrolog. Rom. teſtatur; nec Magorum feſtum alio, quam Epiphaniæ nomine in Martyrologiis invenio, niſi quod Notkerus etiam Theophaniam à quibuſdam Græcorum dici ſcribat.

x *In honorem trium Regum &c.* Ita ex MS. meo & aliorum, ac chronico magno Belgico lego. Trythemius in Chron. Sponheim. Magorum habet, unde Furmerius fortè mutationem hauſit: verùm Trithem. ſenſum quidem Bekæ expreſſit, ſed verba plurimum mutavit, ego exemplaria MS. malui ſequi.

y *Albertus magnus in nigromantiâ,)* Hanc narratiunculam, licet fabuloſam eam credam, etiam referunt Chronicon Magn. Bel. Cuſpin. de Cæſarib. Chron. vernaculum, Trithem. Abbas loco ſupra nominato ex Bekâ, de veritate tamen non judicant. Opmerius ut veroſimilem faciat ex ingenio explicat in Chronico ſuo generali, Hoc ſaltem verum eſt, quod Albertus eo tempore Guilhelmo Regi auctor fuerit in Trajecto monaſterium fratribus Dominicanis conſtruendi. *Id etiam pro more iſtorum* temporum fuit, ut occultioris philoſophiæ ac Matheſios peritos, Nigromantiæ labe infectos ac Magos putarent. Sic & Guibertum, qui ad pontificatum aſcendens Silveſter II. dictus eſt, magum celebrem faciunt, & malis artibus infamem, Martin. Polonus, Platina, Sigiſbertus, Balæus, ſcriptores Magdeb. Chronicon Carionis, alii: Sed quàm illi decepti ſint errore hoc populari, notis ſuis ad Platinam oſtendit Onuphr. Panvinius.

z *In Hagâ Regale Palatium extruxit,)* Ex Graviſandâ Curiam eum Hagam tranſtuliſſe traditur, non tantùm Chronico vulg. ſed & Snoyo, Berlando, Iunio, Bockenbergio aliiſque adſtipulantibus.

aa *Ita quod indeficienti Theſauro ſuo exuberaret Gazophylacium.)* Immò Guil. pecuniis ſemper indiguiſſe ſunt qui ſcribant, & proinde plura Imperii loca & jura alienaſſe; quod de Noviomago Ottoni Geldriæ Comiti pro 16000. Marcar. arg. puri anno 1248. obligato in primis conſtare poterit. Albertus Stadenſis Abb. 1249. *Wilhelmus coronatus circa Rhenum aliquandiu commoratus cum exercitu, cum expenſas Regi congruas non haberet in Hollandiam regreſſus eſt:* Guilimannus lib. 6. Habſpurg. *Nam neque Guillielmo vires dignitati pares aderant, aut in tantum auctoritate adoleverat &c.* quæ ibi ſequuntur.

Goeſvinus Epiſcopus XXXVII.

POſt obitum reverendi Patris Ottonis, Goeſvinus ſancti Ioannis in Trajecto Præpoſitus XXXVII. electus eſt Epiſcopus. Hic Goeſvinus ab (a) Amſtel oriundus ſaltem ad (b) annum vel paulò plus regens Epiſcopatum, vir erat ſimplicitati deditus, & de (c) rebus Eccleſię minùs bene ſollicitus. Quapropter totus Epiſcopatus in brevi tempore tantundem penè diſtractus fuit, quantùm paulò priùs per Dominum Ottonem glorioſe ſublimatus fuit. Proviſores autem Eccleſiæ totius Epiſcopatus utilitati fideliter intendentes, coadunaverunt generale Capitulum, ut de bono ſtatu terræ tractarent * generale colloquium. Convenerunt enim ad hanc Synodum Wilhelmus Romanorum Rex egregius, Dominus Cardinalis Petrus Capitius, & Conradus Colonienſis Archiepiſcopus: in quorum præſentiâ Goeſvinus electus aſtans honori ceſſit & oneri, ac in manus Regis & Cardinalis renunciavit Epiſcopatui. Dominus autem Cardinalis ad poſtulationem Archiepiſcopi Colonienſis extunc (d) Henricum de Vianâ cathedrari juſſit, cui ſimiliter & ipſe Rex per paſtoralem baculum & annulum, temporalem Iuriſdictionem dedit. Fuit etenim Henricus ejuſdem Archiepiſcopi conſanguineus, vir illuſtris & conſtans, & magnanimus, ac eccleſiæ Colonienſis Archidiaconus, pro quo totus Epiſcopatus Trajectenſis nimium exultavit, & cum gratiarum actione Deo cœli devotiſſimè benedixit.

** Univerſale Synodus congregata inquirit in mores Epiſcopi. Vianâ. Henricus de Viana Goeſvino renunciant. in Epiſcopatu ſuccedit.*

In MS. meo, & Chron. magno Bel. eſt Goeſwinus: Heda Goſvinum vocat; Noviomagus Goſuinum; Barlandus Goſtvinum; Snoyus Goſewinum.

a *Hic Goeſvinus ab Amſtel oriundus,)* Hunc filium putant Ægidii fratris Giſelberti II. Domini de Amſtelle, qui inter teſtes controverſiæ ſopitæ inter collegium Marianum & Dominum de Goye, anno 1227. de decimis in Halten, nominatur; ab hoc Ægidio etiam Mindenos ortos credibile eſt, cum paullo poſt illud tempus anno nempe 1245. inveniatur Wilhelmus de Minden F. Domini Ægidii de Minden militis, à quo Amylius de Minden pater Walteri, & ſic deinceps alii, quorum hodie adhuc poſteritas vivit.

b *Saltem ad annum vel paullo plus,)* Barlandus dignitatem ultrò depoſuiſſe tradit. Noviomagus intra annum Epiſcopatu ſe abdicaſſe. Bockenberg. biennio functum Epiſcopatu, remotum vult; alii

poſt

poſt biennium cedentem factum Decanum Colonienſem, ſcribunt. Heda ei unum quoque annum tribuit; chron. vulgare duos circiter annos rexiſſe eum dicit, chron. Magnum Bekæ concordat.

c *De rebus eccleſiæ minus ſolicitus.*) Plerique negligentiæ & malè adminiſtratæ Reipubl eum accuſant. Heda autem cauſam ceſſionis fuiſſe innuit, quia minus gratus eſſet Gul. Regi propter gentiles ſuos Amſtelios, quod & probo: Nam potentiores Nobiles Principibus ſuſpecti eſſe ſolent; ſic Amſtelios, Arckelios, Waſſenarios in Bataviâ oppreſſos vidimus, aut ſubjugatos.

d *Henricum de Vianda,*) Sic ſcribendum putavi, cum ante de vianâ legeretur; In meo MS. eſt de Vigena, ſic chronicon habet magnum & cum eo Snoyus. Heda ex gente illuſtri Viennâ oriundum, at Bockenbergius craſſo errore Viani domini filium facit. Melius Noviomagus, qui Viandenſis Comitis filium ſcribit quorum ſtemma videre eſt ap. Miræum Notitiâ Belg. Eccl. c. 181. & 221. Comitatus verò ad Naſſovios pervenit, qui eo & titulos & inſignia augent.

Henricus Epiſcopus XXXVIII.

Domini de Amſtel & de Woerden contra Epiſcopum inſurgunt.

HEnricus itaque XXXVIII. ordinatus Epiſcopus, quævis eccleſiaſtica miniſteria piâ ſolicitudine ſublimare ſtuduit, nihilominus & temporalia Iura ſtrenuâ probitate gubernare diſpoſuit, ſed livor & indignatio Dominorum de Amſtel & de Woerden vehementer inflammari cœpit adverſus eundem Epiſcopum, pro eo, quod Goeſvinus propinquus eorum deſtitutus eſſet per generale capitulum: qui conſpiratoriè Comiti Geldriç fœderati totum Epiſcopatum aſſiduis perturbaverunt incurſionibus quibus Henricus viriliter ſe oppoſuit, cum quibuſdam ſuis miniſterialibus. Denique poſt multas incurſiones definitum eſt, ut utraque pars in planicie pratorum virentium conveniret ad bellum campeſtre, & ibidem ſub die determinatâ pro coronâ victoriæ decertarent. Domini ſiquidem de Amſtel & de Woerden contractis undecunque multis prçliatoribus in magnâ ſuperbiâ devenerunt ad locum certaminis, ut totis viribus diſturbarent exercitum Henrici pontificis; econtra verò jam dictus Epiſcopus vaſallos ſuos cum (a) Burgenſibus fideliter admonuit, & arrogantiam (b) illorum * duorum potenter edomare diſpoſuit. Cùm itaque præliandi dies jam inſtaret, ut idem Epiſcopus cum ſuo exercitu locum certaminis adiret, Colonienſis Archiepiſcopus diebus illis exiſtens in Trajecto (c) pretioſum annulum dedit Henrico Pontifici, dicens, hæc verba coram innumerabili turbâ circumaſtantis populi: Fili, præcordialis, ſecurus eſto quoniam hodierno die per interceſſionem beati Martini Confeſſoris almiflui, & per virtutem præſentis annuli omnem rebellionem adverſariorum tuorum egregiè coercebis, & victorialem laudem de cunctis inimicis tuis ſine dubio reportabis: ego namque civitatem hanc cum matronis & Canonicis fideliſſimè tibi cuſtodiam, & ſolemnem orationem interim Domino Deo exercituum pro labore tuo faciam. Henricus igitur Epiſcopus his auditis, in Domino confortatus cum ſonitu tubarum concrepantium, & exercitu bellatorum decentium urbem egrediens, campum belli decenter adivit, ac acies ſuas ad prçliandum ſagaciter ordinavit. Interea cùm hçc agerentur apud Trajectum, Wilhelmus Romanorum Rex feſtino referente nuncio percepit Epiſcopum & prçfatos Dominos contraxiſſe populoſum exercitum, ut in pratis virentibus committerent exoſum prælium; quapropter & ipſe Rex feſtinanter adunavit expeditos equites & elegantes pedites viam celerem verſus Trajectum inſtituens, ut hujuſmodi belli tumultum interciperet, & pacis amicitiam utrobique * reformaret, & ecce regalis exercitus per Borealem (d) portam vix urbem intraverat, cùm Epiſcopalis exercitus per Occidentalem (e) portam civitatem jam exierat: Archiepiſcopus verò Colonienſis cum matronis & Canonicis circa civitatem curam agens, & angulum civitatis in gyrum undecunque perluſtrans, clavicularìis urbis (f) indixit, valuas urbis firmiter obſerari, & ſibi claves portarum abſque dilatione deferri, ignorans quod exercitus urbem recenter eſſet ingreſſus, ac infra muros ſub arctâ clauſurâ circumſeptus. Rex igitur feſtinanter Epiſcopalem exercitum volens inſequi, nullibi patentem adinvenit exitum, & cùm idem Rex aliquantulum moram traheret, nemoque valvas urbis citò patefaceret ex animi ſui vehementiâ cœpit extemplò ſeras portarum evellere, & vectes ferreos atterere, ut inceſſanter Epiſcopalem inſequi poſſit exercitum, & jam inchoatum ſequeſtrare prælium. Archiepiſcopus verò Colonienſis hoc intelligens, vehementer anxiatus eſt, credens civitatem à Rege eſſe captam, & exercitum per clavigerorum ignaviam intromiſſum, quamobrem & ipſe cum matronis & Canonicis urbis

** Dominorum.*

Archiepiſcopus Colonienſis hortatur ad bellum.

** Faceret.*

Wilhelmus Imperator ſuadet & quærit pacem.

Imperator exitum quærit.

excubias

excubias obſervans, Regis præſentiam confeſtim aggreſſus eſt, ac eidem facto ſilentio taliter allocutus eſt: Domine Rex audiat Magnificentia veſtra quædam ſermonis mei breviloquia: Regiæ Majeſtatis intereſt ſubjectum ſibi populum in tranquillâ pace regere, æquitatem, judicium & juſtitiam in terrâ facere, nunc ergo (ſalvâ veſtrâ reverentiâ) ſi fas eſt dicere, vereor econtrà, quod hâc de causâ cum armatis bellatoribus civitatem occupaſtis, ſeraſque portarum infringi præcepiſtis, ut Burgenſes à propriâ civitate poſſetis excludere, & eandem intromiſſis novis inquilinis poteſtati veſtræ ſubjicere, ſi autem hoc, (quod abſit) contra juſtitiam attentare præſumpſeritis, me veſtrum Cancellarium confunditis, & honorem magnificentiæ veſtræ plurimùm diminuitis; Quapropter veſtram benignitatem clementer admoneo, quatenus hanc urbem mihi dignemini reſtituere, & concives a violentâ moleſtatione (g) dimittere. Rex autem expletis ſermonibus ejuſdem Epiſcopi, tale reſponſum dedit, in audientiâ circumſtantis populi: Venerande Paſtor, & Epiſcope, ſicut tua novit induſtria, decet Regem ubique bella ſupprimere, & graſſatores auſterâ correctione potenter affligere; diſcernas igitur quantum nobis dedecus eſſet & opprobrium, ſi in confinio Majeſtatis noſtræ populare committeretur hoc prælium. Ideoque cum militibus nobis adjunctis & armigeris civitatem hanc potenter introivimus, & Epiſcopum cum miniſterialibus ſuis reconciliare decrevimus. Poſtquam autem intelligimus Epiſcopum foris eſſe cum civibus ad committendum campeſtre prælium, maturavimus iter ut feſtinanter ejus inſequeremur exercitum. Igitur nobis aliquantiſper exſpectantibus, cum nemo compareret, qui intrantibus, urbis patere faceret exitum, & ſic hactenus noſtrum bonæ voluntatis propoſitum impediretur; ſecuribus & malleis vectes & valvas infringi præcepimus, & veſtigia præcedentis exercitus inſequi mandavimus, quatenus edictum bellum interciperemus authoritate Regiâ, ut utraque pars ſine conflictu cum pace rediret ad propria. Non enim æſtimare debes quod adverſus Henricum Pontificem aliquo modo felleum (h) geramus animum, quem paulò pridem ex bono favore te rogante, poſtulavimus in Epiſcopum; quinimò civitatem hanc ſub noſtram protectionem benignè ſuſcepimus, cujus jamdudum, promiſsâ fidelitate, Burgenſis effecti ſumus. Ut autem cognoveris, quod in dolo tibi non loquimur, & Epiſcopo ſive civitati non iraſcimur, ecce jam urbem, quam inopinatè cœpimus, & excluſis civibus poſſidere poſſumus, tibi benignè reſtituimus, & præconis voce tubicinari præcipimus, quatenus noſtri commilitones ad hoſpitia tendant, arma deponant, & reſiduum diei in lætitiâ deducant.

Ab Archiepiſcopo errante verbis mitigatur.

Reſpondet Archiepiſcopo.

Interea Dominus Epiſcopus adverſus inimicos ſuos crudele bellum agens pleroſque fugavit, multos occidit, & Dominos de Amſtel & de Woerden captivos comprehendit, quos * extemplò funibus alligari præcepit, atque circa dextrarium ſuum trocitantes infra Trajectum deduxit, & quamprimum veſpertinum cœpiſſet intonare cymbalum, idem Epiſcopus urbem victorioſus ingreſſus eſt, & tam à Rege quàm ab Archiepiſcopo glorioſè receptus eſt: ad quorum devotam ſupplicationem idem Epiſcopus prælibatos captivos ſuſcepit ad veniam, quibus etiam relaxatâ priſione magnam abinde fecit gratiam. Alterâ verò die cum auroræ jubar rutilantes cœpiſſet exaltare radios, Rex Epiſcopo valedixit, & pro quibuſdam Regni cauſis expediendis ad Hollandiam properavit.

Epiſcopus hoſtes vincit, & captos Trajectum ducit.

** Protinus.*

Eoſdem clementer in gratiam recipit.

Sed quia Comes Geldriæ jam pridem cum præfatis Dominis de Amſtel & de Woerden adverſus Henricum Pontificem fœdus conſpirationis percuſſerat, totamque terram Trajectenſem aſſiduis perturbationibus infeſtaverat; Ideo Dominus Epiſcopus cum copioſâ turbâ plebis & militiæ potenter intravit Veluvam, concrematiſque villis plurimis prædam contraxit abinde maximam, milites autem & incolæ de terra Geldrienſi conſtanter in unum conglobati feſtinaverunt econtrà captam prædam violenter excutere, & adverſus Epiſcopalem exercitum crudele bellum agere. Sed Dominus Epiſcopus, ut vir imperterritus, cum tubis ſtridentibus, & vexillis fulgentibus adverſas cohortes horribiliter aggreſſus eſt, & ipſis profugatis cum captivis & ſpoliis Trajectum glorioſè reverſus eſt. Ex quibus idem Epiſcopus adeo ditari cœpit, ut caſtrum (k) Vredelant adverſus incurſionem Domini de Amſtel, expenſis magnificis ædificaret, quo circumjacentes ruſticos à conſuetâ rebellione conſimiliter abſterreret.

Epiſcopus infenſus Comiti Geldriæ Veluam vaſtat.

Vredelant caſtrum ex manubiis extruitur.

Anno Domini M CC LIII. Theobaldus (l) de Ghyſen & Wolfardus de Berro Comites cum Guidone & Ioanne de Dampier filiis Margaritæ Comitiſſæ Flandrienſis, collegerunt innumerabilem exercitum ex Flandriâ, Franciâ, Picardiâ & Pictaviâ, magnam expeditionem in-

Controverſia inter hæredes Margaritæ Flã-

drenſis, & Wilhelmus Imp. ob Walachriam.

Dux Brabantiæ pacem tentat.

Margarita fraudulenter agit.

Ejus exercitus à Florentio Præſide vincitur.

nem inſiſtentes pro ſubjugandâ Walacriâ. Wilhelmus autem Rex econtrà Florentium fratrem ſuum cum exercitu valido deſtinavit ad Zelandiam, ut Margaritæ Comitiſſæ contumelioſam edomaret arrogantiam. Dux verò Brabantię Regis avunculus controverſiam hanc reconciliari diſponens, diem inſtituit ad interloquendum de concordiâ, quatenus utriuſque partis exercitus ſine conflictu rediret ad propria. Cùm autem apud Antverpiam triduanum tractaretur interloquium, Margarita Comitiſſa perperam intendens occultâ legatione mandavit exercitus ſui capitaneis, ut extemplò Walacriam introirent, & in abſentiâ Regis cum Florentio Præſide bellum anticiparent. Ac illi mandatis Comitiſſæ feſtinanter obtemperantes, cum centum & quinquaginta millibus armatorum transfreraverunt ad Walacriam, minimè diffidentes contra Florentium obtinere victoriam. Econtrà vero Florentius Præſes cum tubis ſtridulis & cornibus horriſonis in Weſtcapel adverſos hoſtes viriliter aggreſſus eſt, de quibus inopinatum tropheum die IV. menſis Iulii potenter adeptus eſt. Fuit etenim in eodem bello tam cruenta ſtrages, & horrendum excidium, ut Hollandiæ & Zelandiæ populi per maximam multitudinem Flandrienſium & Francorum interimerent, & uſque ad talos in occiſorum cruore pugnando ſubſiſterent. Interea Rex omnem rem geſtam per feſtivum nuntium intelligens, & Margaritæ Comitiſſæ doloſam traditionem intuens, deſeruit Antverpiam, & repentino remigio profectus eſt in Walachriam: Et ecce fugitivi Flandrienſes & Franci depoſitis armis humillimâ prece Regis adiere præſentiam: quos & ipſe ex miſericordiâ motus ſuſcepit in gratiam. Iſtud prælium contigit anno præfato in die tranſlationis B. Martini & eodem de parte Flandrienſium & Gallorum quinquaginta millia ſunt (m) occiſa, quinquaginta millia ſubmerſa, & quinquaginta millia captivata. Rex igitur Comites de Ghyſen, & de Berro, duoſque filios Margaritæ Comitiſſæ captivos, deſtinavit ad Hollandiam, qui & vulgarem populum omnino denudatum remiſit ad Flandriam; ita quod unuſquiſque Flamingus è piſis virentibus perizomata circumplectens, & exinde bracas lumbis ſuis adaptans ad Flandriam reverſus eſt, & Rex triumphalem laudem ab hoſtibus inopinatè potitus eſt.

Margarita implorat auxilium Caroli Andigavenſis adverſus Imp.

Valencena Imperatori dedita.

Pax inter Margaritā & Imperatorem.

Margarita quidem Comitiſſa ruinam ſuæ gentis amarè deflens, ſollicitavit Carolum Andagavenſem Comitem, fratrem ſancti Ludovici Confeſſoris, & Regis blandis ſuggeſtionibus, & largis ſtipendiis, ut idem Comes cum exercitu copioſo demum ad Hannoniam veniret, demandans Regi, quod ipſum ad committendum prælium in deſertâ planicie de Aſchâ potenter exſpectaret. Nec mora, quin ipſe Rex cum electis bellatoribus in Aſcham (n) venit, & Comitem Carolum ad tres dies ultra præfixum terminum exſpectavit. Denique Rex evulſis caſtris exercitum ſuum direxit ad Hannoniam, diſponens circumvallare Carolum Comitem infra Valencenam; ſed Carolus magnanimitatem Regis intuens, ſeceſſit ad Franciam, & extunc oppidani Domino Regi portas aperientes, recepti ſunt ad gratiam. Demum per amicabiles internuncios Margarita Comitiſſa Flandrienſis amicitiam Regis adepta eſt, & omnis controverſiæ diſcordia in hunc modum terminata fuit, quatenus Iohannes de Avennis primogenitus ejuſdem Margaritę, ſororius Regis, Comitatum Hannonię, & terram Aloſtenſem in hæreditatem acciperet, & Guido, qui minor natu fuerat, Comitatum Flandrię poſſideret.

Anno Dom. MCCLIV. Dominus Papa plurimùm gaviſus de proſperitate (o) Regis, Cardinalem legavit ad Hollandiam, qui Domino Regi ſubſequentem deſtinavit Epiſtolam.

Innocentii Papæ Epiſtola ad Imperatorem, ut Romam veniat ad excipiendam Imperii coronam.

Innocentius Epiſcopus ſervus ſervorum Dei excellentiſſimo filio noſtro Wilhelmo Romanorum Regi ſalutem, & Apoſtolicam benedictionem. Poſtquam divina potentia ſuam eccleſiam pacificare diſponens; celſitudini tuæ manifeſta bonitatis ſigna protenderit, de viâ per quam proſperè procedas & regnes. Ita quod Conrado Frederici quondam Imperatoris filio ſublato de medio, alius jam ſuperſtes non ſit, qui Deo tibi propitio, tuis valeat progreſſibus adverſari, rogamus igitur & requirimus magnitudinem tuam, paternitis monitis ſuadentes dilecti filii noſtri Petri ſancti Georgii ad Velum aureum Diaconi Cardinalis & Apoſtolicæ ſedis Legati communicato conſilio à cęteris difficultatibus te explicans, ad veniendum in Italiam apparatu regio ſuccingaris & feſtinatè ad Apoſtolorum limina, Deo Duce te transferas: ibidem circa feſtum nativitatis Dominicæ proximè venturus & recepturus ſolemniter de manibus noſtris Imperii diadema, Datum, &c.

Imperator clam & ignotus ad Papam proficiſcitur, & Iudiam luſtrat.

Rex igitur cum XII. armigeris, ut peregrinus Alpes tranſcendit, ſtatum Italię ſagaciter exploravit, & ad præſentiam Domini Papę demum in civitate Ianuenſi clàm acceſſit, Dominus ma-

nus autem Apoſtolicus eundem Regem ſuſcepit cum ſolemni gratitudine, quem & in feſtivo contubernio ſecum detinuit aliquanto tempore, ad cujus ſupplicationem idem Papa contulit Abbatibus Egmondenſis Monaſterii quævis ornamenta Pontificalia, Inſuper & alia multa gratioſa privilegia. Denique prælibatus Rex Domino Papę valedicens Longobardis ignorantibus exivit Italiam, & cum inęſtimabili gloriâ receptus eſt in ulteriore Alemanniâ, ubi quantum honoris ſibi quiſque Princeps impendit, præſens hæc Epiſtola lucidiſſimè manifeſtat. *Egmonda dotatur privilegiis à Pontifice.*

Wilhelmus Dei gratiâ Romanorum Rex, ſemper Auguſtus, Abbati Egmondenſi Vicecancellario gratiam ſuam & omne bonum. Ut intellectâ continentia ſtatus noſtri in exultatione tuus reſpiret animus, ſuſcipiatque materiam gaudiorum: Noveris, quod, dum nuper partes ſuperioris Alemānię adiremus, omnium vota in amplexione noſtri Dominii ſic defixa invenimus, ut cuncti, tanquam mater ſuper unico filio de mortuis ſuſcitato, viderentur noſtris in aſpectibus gratulari, noſtris pręcisè parendo bene placitis & mandatis. Inſuper accedat tibi ad cumulum gaudiorum, quod caſtrum Drieſvelt & inſignia Imperialia, diadema videlicet cum multis ſanctuariis & ornatu ineffabili, lanceam & coronam in noſtro Dominio jam habemus, & pacificè poſſidemus. Datum Spiræ, &c. *Epiſtola Wilhelmi Imp. ad Abbatem Egmondenſem.*

Cùm igitur Rex apud ulteriorem Alemāniam regni negotia proſperè diſpenſaret, ut ad exhortationem Domini Papę pro Cæſareâ benedictione verſus Italiam iret; ecce Freſones ſecundum conſuetam rebellionem tumultuare cœperunt in ejus abſentiâ contrahentes * aſſiduò deprędationes ab Hollandiâ: Rex verò nolens aliquam * objurgationis materiam æmulis * in tergiverſatione ſuâ relinquere, propoſuit rebellātem Freſiam primò ſubjicere ſibi, & hac ſubjectâ pro Imperiali benedictione verſus Italiam tendere. Qui confeſtim in manu robuſta ‡ Trajectum deſcendit, & Prælatos Eccleſiæ ſimul in atrio S. Mariæ congregavit, ut ibidem locum aptum exquireret, ubi capellam in honore S. Georgii Martyris devotè conſtrueret. Dum autem ipſe Rex cum Prȩlatis reſideret in jucundo contubernio, & de curialibus cauſis optato frueretur alloquio, ecce quidam turbator ſanctæ pacis, ac inventor novæ litis à remoto volatile ſaxum ſecretò projecerat, & Regis honorandum (q) caput ferè contriverat, quapropter circumſedentes Prælati nimium ſcandalizati ſunt: quinimo de tantâ præſumptione plurimum ſtupefacti ſunt. Rex autem eundem lapidem trutinando ſuſcepit in manibus hujuſmodi verba promens coram aſtantibus: Reverendi Patres, attendite quam talionem Trajectenſes nobis impendunt, qui jactu tam grandis ſilicis nos abſque demeritis neci dare quærunt, quorum fidelis Conburgenſis hactenus fuimus, & quorum forenſes hoſtes ſub expenſis propriis laborioſè ſubegimus. Sed vivit Dominus & martyr ejus Georgius, quoniam & hoc forefactū nequaquam tranſibit inultum, ſi vita nos incolumes conſervare queat ad annum. Nec mora, quin & ipſe Rex curſatilem equum aſcendens, cives diffidari juſſit, & ad expugnandam civitatem modis omnibus ſe præparavit. Trajectenſes pro caſu talis infortunii plurimùm diſturbati, deſtinaverunt Magiſtros civium ad Hollandiam, tentantes cum eodem Rege reformare pacis amicitiam. Sed quid plura; Rex immobilem ſententiam edidit, quatenus civitas graſſatorem ſibi traderet, alioquin ipſam (r) urbem humotenus everteret. Itaque Trajectenſes, obtentâ pace modici temporis, redierunt ad Iudiciale capitolium, ſtatuentes pro malefactore nimis arcanum ſcrutinium, ut ipſius Regis indignationem aliquo modo placarent, & Burgenſes innocui ſceleris tanti in pace quietiſſimâ permanerent.

Friſonum rebellio Imperatorem ab incepto itinere in Italiam revocat.
** Quotidie.*
** Contentionis.*
** Poſt ſe.*
‡ Forti.
Imperator ictu lapidis in conſilio ſedens percellitur.
Imperator Trajecto ſibus comminatur exitium.

Anno Domini M CC LV. Rex ipſam Freſiam (ſ) potenter intravit, rebellantes ſibi Freſones egregiè vicit, & caſtrum Torenburch ad eorum * ſempiternum offendiculum fabricavit. Demùm cùm jam tota terra glaciatim eſſet pervia, Rex iterum v. Kalendas Februarii cum duobus exercitibus armipotenter ingreſſus eſt Freſiam, ſperans ipſo die, ſicuti prius obtinere victoriam, ſed non eodem curſu reſpondent ultima primis: Nam Wilhelmus de Brederoede miles, capitaneus unius exercitus ordinatus contra * Drechtenſes Freſones trophæum laudis adeptus eſt. Rex autem in dextrario reſidens, ſecundum gubernavit exercitum, qui ad villam Hooch-hout-woude concremandam trans paludes ſecuram exquiſivit aditum, & cum idem Rex pedeſtrem exercitum ſolus in magnâ diſtantiâ præceſſiſſet, viamque meabilem ad expugnandos adverſarios exploraſſet, ecce dextrarius ejus in paludoſo vado circumfractâ glacie paulatim immerſus eſt, & ibidem abſque juvamine cujuſquam familiaris ſuffocatus eſt, Freſones verò de latibulis inſidiarum ex arundinetis

Wilhelmus Imperator Friſiam ſubigit.
** Perpetuum.*
** Drechtenſis.*

 ubique

ubique conſurgentes (proh dolor) ipſum Regem antequam exercitus ejus appropinquare poterat, occiderunt: quem propter pulchritudinem armorum timore ſupervenientis exercitus, ad proximam villam feſtinantiùs aſportarunt. Morabantur autem illis diebus quidam fugitivi per diverſas villas in Friſiâ, qui paulò pridem propter eorum forefacta proſcripti fuerant ab Hollandiâ; hi Regis arma cognoſcentes ex auro fulvo ſplendida, in quibus atri coloris coruſcabat aquila, dixerunt occultè Freſonibus, quod eorum verum Dominum Regem & Comitem occidiſſent, ignorantes; quapropter quatuor totius Freſiæ principales ſive Capitanei, timentes læſæ Majeſtatis injuriam, ſepelierunt occultè Regium corpus in domo cujuſdam Freſonis, ut per ſuccedentia tempora deperiret tam vindicta, quam memoria ſui nominis.

Wilhelmus Imperator à Friſiis occiditur, & clàm ſepelitur.

Cæſus eſt autem hic Wilhelmus Romanorum Rex illuſtris, poſtquam Hollandiam XXI. annis rexiſſet, & Romanum Regnum annis VII. cum potentiâ (t) gubernaſſet. Impletaque eſt prophetia Sibyllæ Erythrææ, quæ veridico ſermone longè prædixit, quod idem Wilhelmus Romanorum Rex à Freſonibus occidendus eſſet. Eodem anno Domicella Richardis ad remedium animæ fratris ſui ſæpe dicti Regis Monaſterium puellarum ordinis Præmonſtratenſis in allodio patrimonii ſui, prope Delft, quod campus Regalis dicitur, ædificare cœpit; quod etiam ad fœlicem recordationis ſuæ memoriam devotiſſimè conſummavit. Anno dehinc M CC LXVI. obiit venerabilis matrona Eliſabeth Romanorum Regina, in Middelburgenſi Monaſterio tumulata.

Campus Regalis Monaſterium ædificatur.

Occiſo glorioſo Rege Wilhelmo, Florentius hujus nominis quintus anni dimidii tener infantulus XV. Hollandiæ Comes ſucceſſit, quem Florentius Præſes patruus ejus in tutelam accipiens, Comitatum ad tres annos in pace rexit: qui demùm læſus in tyrocinio defunctus eſt in Antverpiâ, ſed abinde tranſlatus requieſcit in Walachriâ. Hic Florentius Præſes Zelandis tribuit jura per quæ adhuc regunt Zelandiam. Dux verò Brabantię dehinc curam ejuſdem infantis accipiens, Hollandiam ad tempus regere cœpit, qui pro (u) forefacto ſuorum miniſterialium dedignanter expulſus fuit. Deinde primates Hollandiæ conſtanter elegerunt in tutorem ejuſdem pueri Comitem Geldriæ, & econtrà principales Zelandiæ conſtituerunt tutricem ipſius infantis Alcidim Comitiſſam Hannoniæ; de quâ controverſiâ demum in (x) Voorner-zee magnum excrevit prælium, ubi plurimis ab utrâque parte peremtis, magnę depopulationis invaleſcebat homicidium. Sed Hollandiæ populus victorioſè prævaluit, & Comes Geldriæ Præfecturam terrę potenter obtinuit.

Florentius quintus Comes Hollandiæ 15.

Ejus varii tutores quæſtiones & certamina commovent.

Eodem tempore diſcordia (v) magna ſuborta eſt inter Conradum Archiepiſcopum Colonienſem, & Wilhelmum Comitem Iuliacenſem: Henricus verò Trajectenſis Epiſcopus aggregavit extemplò tam ex Hollandiâ, quàm ex poteſtate propriâ roboratum exercitum, ut Metropolitano ſuo manuale conferret auxilium. Cùm autem utraque pars in loco campeſtri hinc inde reſideret, aut alterâ die crudele bellum iniret, Henricus Epiſcopns circa caligiuoſam noctis umbram (z) amotis tabernaculis ſimulavit fugere, & cum exercitu ſuo feſtinanter ad propria tendere; ſed ecce quàm primum aurorę jubar nocturnam incępit effugare caliginem, idem Epiſcopus Comitatum Iuliacenſem audacter ingrediens, plures villas incendit, prædam magnam contraxit, & captivos, quotquot voluit, apprehendit: Cuſtodes autem Iuliacenſis exercitus nocturnas obſervātes excubias, cum clamore valido totum exterruerunt exercitū, annunciantes per univerſam ſuā patriā flagrare jam incendiū. Nec mora, quin & omnes pro rebus ſuis propriis anxiati, perdiderunt animoſam audaciam, derelictis quoque papilionibus feſtinaverunt ad terram propriam; quibus Henricus Epiſcopus haud piger, in ſignis rutilantibus, & tubis ſtridentibus inſtanter occurrit, qui captis & occiſis plurimis, Iuliacenſem populum cum victoriâ ſuperavit. Itaque Colonienſis Archiepiſcopus per ſolam induſtriam Henrici Pontificis ab imminenti bello liberatus eſt, & Henricus Epiſcopus ditatus innumeris facultatibus ad terram propriam glorioſè reverſus eſt.

Bellum inter Archiepiſcopum Colonienſem & Comitem Iuliacenſem.

Stratagema Henrici Epiſcopi invadentis ditionem Iuliacenſem.

(aa) Anno Domini M CC LXVII. pridie Nonarum Iunii, Henricus Epiſcopus requievit in Domino, poſtquam idem annis XV. (bb) victorioſè præfuiſſet Epiſcopio. Hic reverendus Pater Collegium XII. Canonicorum in Steenwick primitus inſtituit, & ad (cc) fundamentum novæ fabricæ Trajectenſis Eccleſiæ lapidem primitivum impoſuit, qui ad eandem Eccleſiam tam a clero, quàm à populo devectus, ibi penes anteriores Pontifices honorificè tumulatus eſt.

Henricus Epiſcopus moritur anno 1267. 2. Non. Iunij.

Cum

a *Cum Burgenſibus &c.*) Cùm in caſtris vernaculè *Burgis* plerique olim incolarum habitarent, & ex burgis inde oppida fierēt, eorū cives Burgenſes & **Borchwonrers** longo tempore appellati, qui hodie **Borgers**. Quin & inde Burchgravii nomen & Burgimagiſtri. In ſigillo veteri Trajectenſi hic expreſſo burgus, id eſt caſtrum conſpicitur, ſic & in aliis, ut SIGILLUM BURGENSIUM DE SWOLLÆ. S. BURGENSIUM DE GENEMUDE. &c.

b *Arrogantiā illorū domare deſp.*) Cauſam hujus belli & diſſidii jam auctor noſter poſuit depoſitionē Goeſuini prædeceſſoris, qui Henrico Pontificatum ſive volens, ſive coactus, ſive permutatione factâ, ceſſerat. Aliam hic ſtatuit, arrogantiam illorū Dominorū, quod cum ſubditi & vaſalli, qui tunc dicebantur Miniſteriales, eſſent Epiſcopi, minus tamen, potentiâ ſuâ freti, dicto audientes eſſent, adeò ut vel cum externis conſpirare in dominum ac principem auderent, ac ipſi bellum ultrò denunciarent.

c *Pretioſum annulum dedit H. Pontifici,*) Superſtitio iis temporibus, nę dicam impietas eò pervenerat, ut rebus inanimatis, neſcio quibus verborum fallaciis conſecratis ſupernaturalem vim tribuerent. Quin & olim ante Chriſtum natum talis perſuaſio homines faſcinarat, ut de Eleazari annulo narrat Ioſephus Antiq. Iudaic lib. 8. cap. 2. quo demoniacos arte (ut fama erat) à Salomone tradita, curabat. De annulo etiam ejus virtutis, ut felicem conſervaret eventum in quocunque genere luſus, quamdiu quis eum apud ſe haberet, videndus Wierus de præſt demon. lib. 2. ca. 12. & quàm exigui momenti ſint ejuſmodi nugæ libr. 4. ca. 8. oſtendit. Hæc etiam narrant Chron. Magnum, Heda, Gerbrān. Snoyus.

d *Per Borealem portam intraverat,*) Hanc Inſulenſem vocant, vulgò **de Weert-poort**; cujus ſuburbium muris & foſſâ munitum mediocris inſtar Oppidi habet; & Nobili olim familię, ab Inſulâ dictæ originem dediſſe, videtur; à quorum poſteris poſt ſeculorum intervalla ad Soudenbalchios ejus dominium pervenit, & tandem ex emptione Civitati eſt annexum.

e *Per Occidentalem portam,*) Ea à templo equitum Rhodienſium D. Iohannis Cathariniana vocata fuit, olim validè munita, carceris aliquamdiu locum obtinuit; inde pro arce fuit Hollandis qui ſub Davide Burgundo illam accuparaverant, donec illis ejectis, civibus libera ejus poſſeſſio reſtituta.

f *Claviculariis urbis,*) Clavium cuſtodibus, quos Chronicon vernaculum **poortiers** appellat.

g *Et concives à violentâ moleſtatione,*) Chronicon magnum habet *cives*, ſed *concives* retinere malui, cùm in ſequentibus Rex ſe defenſorem civitatis & ejus burgenſem effectum dicat, quod & hic auctor ſup. in Ottone III. Epiſcopo refert, qui paulò poſt, cum in Trajecto lapidis ictu vulneratus eſſet idem Rex: hæc ejus verba profert: *Attendite quam talionem Trajectenſes nobis impendunt, qui jactu tam grandis ſilicis nos necare quærunt, comburgenſis hactenus fuimus.* Extat etiam diploma Conradi Archiepiſcopi Col. quo is cives Trajectenſes in tutelam ſuam ſuſcipit, non ſecus ac ſuos ſubditos ac cives, ſed illud poſterius eſt.

h *Fellitum gerantes animum*;] Chronicon vernaculum **fellen moet** / traduxit, Snoyus & Chron. Magnum Latinioribus verbis circumſcribunt. Fellitum enim vocabulum barbarum eſt; à felle deductum. Felonia, Feudiſtis in uſu eſt, quod verbum Hottomanus in Com. de verb. Feudalib. Gothis, & Longobardis eſſe dicit idem quod Germanis **ſchelmerije** / apud quem vide plura.

i *Captivos ſuſcepit ad veniam,*) Giſelbertum nempè Amſtelium & Harmannum Woerdenum: at certis id factum conditionibus, quæ literis traditę etiam nunc ſuperant.

k *Vt caſtrum de Vredelant adverſus incurſionem &c.*) Id factum videtur anno 1252 ſtatim poſt victoriam ex manubiis belli Amſtelii & Gelrici. Vidimus ante plures annos ſigillum ejus loci, quod hic exprimendum curavi, unde apparet inter *oppida* numeratum, & aliquod jus ſingulare acquiſiviſſe.

l *Theobaldus de Ghyſen & Wolfardus de Berro* &c.) Hunc locum ſic reſtituendum puto, adſtipulante Meyero: Anno Domini M CC LIII. *Theobaldus de Barre & Wolfardus de Ghiſne Comites cum Guidone & Ioanne de Dampier filiis* &c. De quibus plura apud Scriverium in not. ad Chronicon Hollandiæ hoc loco.

m *Quinquaginta millia occiſa,*&c.) Nimius eſt hic auctor noſter, cui vel jurato non crederem, ejus liceat veſtigiis inſiſtant, Amel. Stokius. Snoyus, Gerbrandus, Bockenbergius & neſcio qui alii: Externi enim ſcriptores diſſentiunt; vide hic Scriverium, Divæum, Meyerum, & Chronicon Zeelandiæ Reygerſberg & Iac. Endi. lib. 2. cap. 15. Simile in recentiore hiſtoriâ Bonfinii, ubi ad Albam Regalem cæſa Turcarum 40000. proditum eſſe tradit à nonnullis 20000, eſſe quoque qui 4000. tantum affirment.

n *Rex cum electis bellatoribus in Aſcham venit,*) Hic in MS. meo plura ſubjiciuntur de Ioanne de Avennis, ejuſque à matre exhæredatione. Hanc verò expeditionem accuratè ſatis deſcribit Stokius.

o *Anno 1254. Dominus Papa Card. legavit ad Holl.*) Quod an factum ſit negare non audeo; ſed Wilhelmum occultè Italiam adiiſſe, & Genuæ à Pont. R. Coronam accepiſſe, ut Barlandus vult, vero haud mihi ſimile videtur; nec ullus ejus rei idoneus extat auctor; quin nec Chron. Magnum, quod ſua fere ex Bekâ tranſcripſit, ejus meminit, ut nec Rhytmicum Stokii. Quæ autem ex Steronis Chronico adferri poſſent, nihil hic faciunt, cum illa de ſimplici pontificis approbatione, ceu confirmatione electionis agant, non de ſuſceptione Inſignium Imperialium, & in tempore differunt. Ea quoque quæ ſequuntur, aliud indicant, nec credendum Barlando cui contradicit expreſſis verbis Meyerus.

p *Capellam in honore S. Georgii Mart.*] Immò jam antè Oratorium S. Georgii hoc in loco fundaverat Alinus Canon. Florentii ejuſque filii Theodorici Comitum Capellanus, anno nempe 1198. ut ex diplomate quod integrum in tablinis ejus collegii extat, conſtare poterit.

q *Regis honorandum caput ferè contriveras,*) Nihil de hac re Stokius aut Heda habent, aſſerunt nihilominus Chron. Magn. Gerbrandus, Chron. populare, Snoyus.

r *Alioquin ipſam urbem bunoteeus everteret,*] Impotens ſanè ira, & tanto principe indigna, ob unius culpam ignoti, totam velle evertere civitatem innocentem, & forſitan hinc juſtiſſimâ Dei offenſione punitus eſt, ne innocentem temerè effunderet ſanguinem.

ſ *Anno Dom. M CC LV. Rex Freſiam potenter intravit,*] Initio hujus anni duplicem expeditionem Regem

Regem in Friſiam feciſſe cum Bekâ refert quoque Snoyus; in quarum prima vicit, in altera ipſe occubuit, quibus concinit Barlandus & cum eo Chron. vulgare ex Gerbr. Chronicon Magnum, Stokius in Rhytmico unicam tantum expeditionem videtur agnoſcere, in cujus initio fauſta omnia ei advenere, non pari exitu, quod & temporis brevitas indicare videtur: Meyerus & alii externi de unicâ expeditione mentionem injiciunt. Emmius rem exactiùs enarrat, & primum in Friſiam ingreſſum vergente Julio anni 1255. ſed impeditum; deinde majore contracto exercitu circa initium ſequentis anni, cum gelu omnia pervia feciſſet, alteram ſuſcepiſſe, ſed fatalem; quod & Scriverius validiſſimis argumentis probare conatur. Albertus Stadenſis eundem annum mortis ejus agnoſcit, nempè 1256. ut & Crantzius, Cruſius, Chron. Auguſt. Math. Paris, Trithem. Cum Bekâ faciunt Stokius, Hocſemius, Chron. Magn. Chron. vulg. Meyerus, Cuſpinianus, Onuphrius, Hamconius, Bockenbergius, Lyndius, alii. Nauclerus ab utrâque opinione diſcedit, cujus verba ſequuntur. *Anno Domini 1256. Rex Guilielmus conventum Principum ad VIII. Cal. Iulii Coloniæ fieri mandat, in quo pro naciſcendâ Imperii coronâ in Italiam proficiſci proponit, utque principes ad quadrageſimæ dies Auguſtæ occurrant, indicit. Verùm interim Freſones gens inquieta, Cûradi (ut creditur) factione, incitata Hollandiam devaſtare cœpit; quod Rex Guilielmus audiens, veritus ne majora propter ſui abſentiam attentarent, coadunato ſuorum valido exercitu 28. die menſis Decembris in Freſones movit. Et cum Freſonum terra admodum ſit paludoſa, Rex ipſe, dum exercitum præcedere, & locum ubi ad hoſtes commodè intrare poſſet, cogitaret, caballus, cui inſederat, ceſpitans in paludem glacie coopertam præceps prolabitur, ita ut nec regredi fuerit poſſibile; dum autem ita volutaretur, Freſones qui in arundineto latitabant, quempiam ex militibus exiſtimantes, cum luto inhærentem interficiunt, anno æt. ſuæ 27. Regni autem 7. Exercitus diu exſpectans Regis adventum fruſtra tandem evanuit, & tertiâ demum die Regem a Freſonibus occiſum rumor increbuit, unde ſui animis non parum conſternati, dum ad locum interfectionis perveniſſent, hunc in abjectis hominis domuncula ſepultum inveniunt, cujus cadaver exhumantes ad Middelburg transferunt*, hic in principio anni 1257. occiſum, plerique alii 1256. tradunt.

t *Impletaque eſt prophetia Sybillæ Erythicæ &c.*) Hæc quoque Snoyus fabulatur, & cum eo Chronicon vernaculum ex Gerbrando, notæ ad Barlandum vaticiniorum de ejus morte meminerunt.

u *Qui pro forefacto,*) Hæc dictio frequens in uſu mediæ ætatis ſcriptoribus, quando ſpiſſiſſima barbaries regnabat, à Gallis ſumpta, & pro delicto uſurpata, vide Ioan. Lydii gloſſas Latina-barbaras in Clemangim, Iuretum ad Epiſtolas Iuonis. Haræus in Brab. pro inſolentiâ ſumit. Sed Brabantum idem vult ultrò potius ceſſiſſe quàm invitum pulſum.

x *Voorner-zee.*] In Chronico vernaculo Rhythmico, *Vernouts ee* legitur,

Ende vergaderden op Vernouts ee poſt,
Die te Vernouts ee geſchiede.

Snoyus meus MS. *Bonenzee* habet Chron. magnum *Vernouts Zee* Reygerſberg in Chron. Zeelandiæ *Voornent Zee* Chron. Magnum *Vernots Zee*, Chron. Ignoti clerici clarè ſcribit *Vernouts ee*, quod mihi non diſplicet; & factum illud navale prælium inter Vornanâ & Duvelandiâ inſulas, haud multum à vero abeſſe videtur; vel ſi Snoyus audiendus, inter Vornenſem, & ſuperiorem Flacciam, ubi & hodie locus Bomel ſupereſt. In Schoudiâ quoque Inſulâ eſt locus Bommenee, juxta quem pugna hæc navalis geſta credi poſſet; certè non procul ab Inſulâ Vornanâ, inter Hollandiam & Zeelandiam: ſed videatur diligentiſſimus Scriverius in not. ad Chr. Holl. Tutelam verò principis infantis geſſerunt ſucceſſivè primus Florentius Præſes patruus, quem ejus ſæculi more avunculum dicit Beka; ſed Furmerius & Chronici Magni auctor rectè patruum vocant. Quo in equeſtri certamine interempto, tutelam cœpit Henricus VI. Brabantiæ princeps Florentii hujus conſobrinus; hoc depulſo, pro tutelâ certamen fuit inter Aleidam Comitiſſam Hannoniæ pueri amitam, & Comitem Gelriæ Otthonem Claudum, vulgo **metten Peerts voet** / dictum; cui Hollandi, illi vero Zeelandi favebant; attamen Marte judice Gelder prævaluit, & Aleydis licet propinquior tanquam fœmina cedere coacta eſt.

y *Diſcordia magna ſuborta eſt inter Colon. Archiepiſcopum Conr. &c.*) Hic Conradus ex familiâ Comitum de Honſtein 54. Colon. Antiſtes (Bertius 52. facit) magnus Frederici II. Imp. adverſarius fuit; atque hinc puto belli hujus cauſam exortam, cum Wilhelmus Iuliacenſis jus Imperatorium ubique defenderet; unde & odium papalium incurriſſe videtur.

z *Amotis tabernaculis ſimulavit fugere.*] De hoc ſubſidio nihil in Chronico Magno, ſed tantùm, Colon. Antiſtitem Conradum à Iuliacenſi C. Wilhelmo prælio captum, & ab eodem 9. menſes in vinculis detentum. Heda hanc contra Iuliacenſ. victoriam non tacuit, nec Chronicon vulgare, ubi tamen is Comes Gerardus dicitur, ſed malè: vide Annalium Teſchenmakeri partem 2. ſect. 1. de Comitibus Iuliæ.

aa *Anno Dom. 1267. prid. Non. Iunii,*] Sic Chron. vulgare, Hamconius, Bockenbergius, ſcedæ M. S. alii. Heda diſſentit & decem ante annos mortuum dicit, Chronicon Magnum præfert annum obitus ejus 1276. hic itaque magna eſt auctorum diſcrepantia, quam vidit quidem Heda, ſed non ſolvit, in annis regiminis non minor eſt diſſenſio, ut ſequitur.

bb *Poſtquam idem annis xv. præfuiſſet,)* Bockenbergius 16. cum ann. præfuiſſe tradit; Chron. vulgare 18; cum Barlando; Heda eidem 21. tribuit; Noviomagus 25. Chron. Magnum 26. Quis nobis hunc nodum ſolvet in re non longè diſſitâ? ego mallem Bockenbergium ſequi; nam ſi anno 1251. ut apparet, fuit electus, & anno 1267. obiit; illud ſanè interſtitium 16. annor. non longè à vero calculo aberit.

cc *Ad fundamentum novæ fabricæ Tr. Eccleſiæ &c.)* Anno C. 1254. Extat tabula in hoc templo ſuſpenſa, quæ continet annos fundati, & reſtaurati hujus templi minio notatos; cujus poſtremi hi verſus:

——Denique præſul
Henricus cœpit hanc renovare ſuam
Eccleſiam, Regis Guilielmi tempore.

Spectatur hoc opus ingenti mole, ſed, ut fieri amat in magnis, imperfectum adhuc.

Iohannes 1. Epiſcopus XXXIX.

POſtquam mortuus & ſepultus eſſet Henricus Epiſcopus, eccleſia Trajectenſis Ioannem de Naſſoven elegit antiſtitem virum quaſi ſecularem, (a) & ſimplicem. Hic Epiſcopus Epiſcopalia caſtra plene referta cunctis neceſſariis adinvenit; quæ providentia prædeceſſoris ſui contra circumjacentes hoſtes ſagaciſſimè præmunivit.

** Invicem*
** Comes*
Prodigium in aëre viſum.

Circa hæc tempora viſum eſt quoddam prodigale ſignum in aëre: pugiles enim apparuerunt dimicantes * alterutrum ut bellatores in acie: quod prodigium ſecuta fuit immenſa calamitas. Nam adverſus nobiles (b) ſurrexit ubique ſevera communitas. Cum enim Florentius Hollandię * Domicellus juvenilis eſſet ætatis, vulgus Kinemarię contra Nobiles primò tumultuari cœpit, & plurima caſtra Dominorum auſu temerario devaſtavit, ita quod omnes ferè Nobiles ad præſidium in Harlem anxiè confugerent, ut ibidem tumultuanti vulgo ſecurè reſiſterent. Decreverunt enim Kinemarii cunctos Nobiles procul expellere, caſtra ſubvertere, munitiones deſtruere, & totam Trajectenſem Diœceſim in vulgarem communitatem redigere, quibus extemplò vicini Freſones fortiſſimâ cōſpiratione fœderati ſunt, nihilominus & Waterlandi cum pleriſque nationibus coadjuncti ſunt. Itaque Kinemarii præliatorum innumerabilem aggregantes copiam, occuparunt primò totam Amſterlandiam, Giſelbertus quidem ejuſdem terrę Domicellus, attendens vires ſuas contra tantum exercitum nequaquam poſſe ſufficere, cautè conſultus pacem acquiſivit, fidelitatem juravit, & inſulſæ plebi cum ſuis armigeris ſe conjunxit. Qui tantæ multitudinis capitaneus effectus, decrevit omnes inimicos ſuos ab Epiſcopatu propellere: & primò caſtrum Vredelandt aſſultuosè deſtruere. Sed cùm idem Giſelbertus in expugnatione caſtri nihil omninò proficeret, ac indomita gens hominibus ſuæ ditionis alimenta violenter abſtraheret. Idem Giſelbertus Kinemarios admonuit arcano conſilio circa noctis umbraculum caſtra tollere, repentinum iter arripere, & civitatem Trajectenſem occultè capere. Nec mora quin Kinemarii Giſelberto conſiliante devenerunt clàm ad civitatem ante Solis ortum: quam extunc cum innumeris bellatoribus vallaverunt in gyrum, excubitores verò nocturnis deputati vigiliis ſtupefacti de tantâ multitudine plebis inopinatè ſupervenientis, excitatis citò civibus nunciaverunt Tartaros adveniſſe, totamque civitatem cum infinitis armigeris occupaſſe. Cives autem apprehenſis armis ad defenſionem urbis accelerantes aſcenderunt turres & mœnia, ſtatueruntque de cacumine murorum primo quædam interloquia; econtra quidem, unus de Kinemariis eloquenter in verba prorupit; qui facto ſilentio, civibus in hunc modum ait: Salutat vos amicos libera gens Kinemariæ, conſtanter expoſtulans quatenus omnes Nobiles communitatem aggravantes ab urbe veſtrâ proſcribatis, & eorum facultates egenis ſeu pauperibus erogetis; & ecce vix hic interpres ſua verba finierat, cùm inter Burgenſes magnus tumultus exortus fuit. Vulgares utique cives de verbis Kinemarii magnanimi effecti comprehenſis armis, ſtatim ejecerunt tribunitię dignitatis illuſtres viros & nobiles; ſtatueruntque de ſenioribus cujuſlibet officii Scabinos & Conſules qui judicium ſive Iuſtitiam in urbe facerent, & ad communem utilitatem civilia jura diſponerent. Igitur expulſis à civitate cunctis Nobilibus, vulgus, novæ poteſtatis

Friſones & Waterlandi cum Kinemariis in Nobiles & Magiſtratus conſpirant.

Giſelbertus Capitaneus ſeditioſę plebis.

Kinemarii Trajectum obſidens.

Trajectenſes ad inſtantiā Kinemariorum Magiſtratus mutant.

teſtatis percuſſit cum Kinemariis fœdus inſeparabilis amicitiæ, quibus extemplò conjuncti ſunt Amersfordenſes, cum inquilinis Amſterlandiæ*: Iohannes quidem Epiſcopus hæc intelligens cum Comite Geldriæ venit in Zeiſt, ut expulſos intra civitatem reduceret, & tumultum inſanientis vulgi ſeverè corrigeret. Econtra verò Kenemarii ſuas acies ordinaverunt ad prælium, ut in virtute magnâ diſturbarent Epiſcopalem cuneum. Sed Comes Geldriæ vir belli gnarus, attendens intrenatum populum innumerabilis eſſe multitudinis, recuſavit cum paucis militibus diſcrimen inire certaminis: quapropter & ipſe ſine mora cum Epiſcopo retroceſſit ad Veluam, ut ad cruentum bellum ſufficientem armigerorum poſſet aggregare copiam. Giſelbertus itaque de Amſtel Capitaneus tam indomitæ plebis, cernens ſibi cuncta proſperari, caſtella ſcilicet Giſelberti de Abcoude, Wilhelmi de Riſenburch, ac Huberti de Vianen adverſariorum ſuorum deſtruxit, & exinde Kinemarios per quandam aſtutiam a belli tumultu temperans, in hunc modum loqui cœpit: Bellatores acerrimi, ac amici chariſſimi, videtis quod totum Epiſcopatum hoc anno ſubeginus, & propulſis Nobilibus fortia caſtra ipſorum potenter evertimus, anno vero ſequenti Comitem Geldriæ, qui ſe nobis oppoſuit, expugnare proponimus, totamque ditionem ſuam hoſtili bello depopulare decrevimus; nunc autem cùm vindemiæ tempus inſtat, oportet ut omnes tendamus ad propria, & ad ſuſtentationem parvulorum noſtrorum colligamus quævis neceſſaria. Igitur Kenemarii ſuadente Giſelberto coadunaverunt exercitum, & extemplò redeuntes ad Kinemariam, vallaverunt oppidum Harlemenſe per circuitum, quod ſine intermiſſione duris impegerunt aſſultibus, ut quam plures intus eliderent fundis & miſſilibus. Econtra verò Burgenſes cum Nobilibus circumvallatum oppidum egregiè defenſarunt, & forenſes hoſtes à munitione præſidii ſagittis & lapidibus abegerunt. Ioannes verò Perſyn miles inclytus, oppidum intereà clam exiens vehicula Kinemariorum cibariis onuſtata comprehendit, & exinde plurimas villas hoſtium capitalium inflammavit. Kinemarii autem poſt tergum aſpicientes incendium, relictâ jam obſidione, feſtinaverunt ad propria, deferentes in papilionibus diverſæ facultatis ſuppellectilia. Nec mora, quin & Oppidani de munitione ſuâ catervatim erumpentes fugitivos hoſtes perniciter inſecuti ſunt, & occiſis multis, cum captivis & ſpoliis in Harlem glorioſè reverſi ſunt. Epiſcopus itaque Trajectenſis, & Comes Geldriæ gaviſi de confuſione Kinemariorum, roboratum attraxerunt exercitum, & civitatem Trajectenſem die XXIX. menſis Auguſti vallaverunt per circuitum. Die verò quartâ præfati Principes attendentes urbem non poſſe capi ſine magnis expenſis & * mangenis, perpendentes etiam quotidianum dolorem de ſuis vulneratis armigeris, avulſis ilicò tabernaculis, obſederunt oppidanos Amersfordiæ, pro eo, quod paulò pridem pepegiſſent cum Kinemariis fœdus amicitiæ: quos Comes Geldriæ in deditionem accepit, qui tamen ipſum oppidum pro quibuſdam verbis contumacibus omninò deſtruxit. His ita geſtis Comes valedicens Epiſcopo ſeceſſit ad terram propriam, & Epiſcopus trans-Iſelam tendens, devenit in Daventriam: Demum tranſacto biennio Zuederus de Boeſinchem miles imperterritus cum omnibus dudum expulſis die x. menſis Septembris in aurorâ per ſcalas mœnia ſcandens, urbem clàm ingreſſus eſt, & occiſis ab utraque parte plurimis, idem Zuederus triumphum adeptus eſt, qui vulgares viros confeſtim ab urbe proſcripſit, & antiquos Scabinos cum Magiſtris civium poteſtati priſtinæ reſtauravit. Proceſſu verò temporis econtra quidam proſcriptorum urbem tacitè ſubintrarunt, totumque populum inteſtino bello crudeliſſimè vexaverunt, quibus utrimque diſcordantibus, Nicolaus de Catze miles Florentii juvenis Hollandiæ Domicelli tutelam adhuc habens cum quingentis ſaltem armigeris Trajectum ivit, bipennibus & ſecuribus valvas portarum infregit; in medio civitatis pro tribunali ſedēs, mille & quadringentas (c) perſonas ab urbe proſcripſit, & cuncta civilia jura potenter ad voluntatis ſuæ benè placitum ordinavit.

**Eemlandiæ in MS. Text.*

Harlemum à Kenemariis obſeſſū.

Iohannes Perſyn Kenemarios ſtratagemate ab obſidione deducit.

** Ingeniis.*

Amersfordia Comiti Geldriæ deditur.

Zuederus de Boeſinchem Trajectum recuperat.

Ejecti urbi retentant.

Nicolaus de Catze Trajectum purgat à ſeditioſis.

(d) Anno Domini M CC LXXII. Florentius Domicellus Hollandiæ validam expeditionem indixit adverſus Friſiam, ut oſſa patris ſui deportaret ad Hollandiam. Sed Freſones econtra cum aciebus fortiſſimis occurſarunt, & quingentos bellatores pugnantes cruentiſſimè necaverunt. In quo conflictu corruerunt hi milites, & approbatæ laudis, egregii pugiles, utpote Werenboldus ex Haga, & Albertus filius ejus, Walterus de Egmonda, & Wilhelmus filius ejus, Theodoricus de Raephorſt & Gerardus frater ejus, Iacobus de Waſſenaer, Bernardus ex Haga, Gerardus de * Harmelen, & (e) Walterus Freſo Balyvus * Kinemerlandiæ. Occiſis itaque tot electis bellatoribus, Hollandienſis exercitus uſque planiciem agrorum in Heylo diffugium arripuit: ubi ſecundariò per recentes armigeros crudele bellum inhorruit, in quo

Florentius Hollandiæ Comes expeditionem parat in Friſiam.

** Al. Harrlem.*

** Kinemariæ.*

in quo perempti ſunt plus quàm octingenti Freſones, ita quod eodem die ſufficienter (f) ulti ſunt prædictos milites.

Florentius Comes oppreſſis Friſiis paternas reliquias aufert.

Anno Domini M CC LXXXII. Florentius Comes ædificato quodam caſtro in Widenes Freſicenſem exercitum in Hooch-out-woude audacter aggreſſus eſt, occiſiſque ſexcentis Freſonibus inopinatam victoriam ibidem adeptus eſt. In eodem(g) namque bello quidam vetulus ad vitam reſervatus, ſepulchrum Regis prodidit, & Florentius Comes cum paternis oſſibus Trajectum adiit, ubi celebratis regalibus exequiis ad Walachriam in expenſis magnificis deſcendit, & Regale corpus in Middelburgenſi Monaſterio tumulandum honorificè collocavit.

Inundatio maris Friſici.

Caſtra adverſus Friſios ædificata.

Guido Comes Flādriæ Walachriā impetit.

Florentij Comitis uxor ejq, liberi

Anno Domini M CC LXXXVII. die XIV. menſis Decembris ex magnâ (h) ventorum intemperie factum eſt undoſum diluvium, quod ſubmerſis hominibus & jumentis lachrymoſum fecit excidium. Theodoricus igitur Dominus de Brederode, jubente Florentio Comite, claſſem aptans, remigavit in Friſiam, & acceptis ſingillatim obſidibus, totam illam ſine bello ſubegit patriam. Comes ergo refluentibus aquis, quatuor fortia caſtra, ſcilicet Medemblick, Eningenburch, Middelburch & Nyenburch ædificari fecit, cum quibus effrenatæ plebis innatam rebellionem edomare poſſet. Cumque Florentius Comes poteſtativè poſſideret Friſiam, Guido Flandrienſis (k) Comes transfretavit ad ſubjugandam Walacriam, econtrà verò Florentius Comes cum electis armigeris feſtinavit Guidoni potenter occurrere, & cum eo bellum navale committere. Sed Ioannes Brabantiæ Dux hoc intelligens, in Zelandiam citò venit, bellum ſuſpendit, & in hunc modum firmam amicitiam in utramque partem laborioſè refecit; quatenus ipſe Florentius (l) Beatricem filiam Guidonis in uxorem duceret, & ſic utriuſque partis exercitus ſine conflictu certaminis ad propria tenderet: Ex quâ quidem (m) Beatrice Florentius genuit Theodoricum, Florentium, Wilhelmum, Ottonem, & Iohannem Hollandię Comitem, Beatricem, Machtildim. Eliſabeth & (n) Margaritam Anglię Reginam. Florentius itaque Comes exaltari vehementer incipiens transfretavit ad (o) Eduardum Regem Angliæ, tentans, ſi aliquo modo devenire poſſet in poſſeſſionem (p) Regni Scotiæ, quod hæreditario Iure Florentii Comitis fuit, quanquam obſtantibus quibuſdam Scotis obtinere nequivit: ubinam Eliſabeth ejuſdem Eduardi Regis filiâ copulata fuit Iohanni filio Florentii Comitis in uxorem, ut Rex & Comes firmarent alterutrum perpetuę fidelitatis amorem. Interea Guido Comes Flandrienſis invidens amicitiæ Regis & Comitis, collegit apud Catzant extemplò navigium, & ad ſubjugandam Walachriam jam ſecundò direxit exercitum: econtra verò Florentius Comes ab Angliâ feſtinanter adveniens claſſem ſuam in Fliſſingem applicuit, ubi populum ſuum in unum congregari voluit. Denique cùm Guido Comes in transfretando moram faceret, Ioannes de Renes ex parte Comitis Florentii oppidum Sluyſe potenter incendit, & Theodoricus de Brederode totam Catzand favillatenus inflammavit. Flandrienſes quidem ad tria millia pariter aggregati, feſtinaverunt econtra Zelandos in unum concludere, & eorum claſſem in ponto ſubmergere, ſed ecce Ioannes de Renes miles (q) ſemper imperterritus cum trecentis Zelandis tria millia Flandrorum audacter aggreſſus eſt, & occiſis trecentis Flandris ad Florentium Comitem cum multis captivis glorioſè reverſus eſt. His diebus quidam Nigromanticus (r) in * Miſia comparuit, qui ſe Fridericum Imperatorem fuiſſe conſtanter aſſeruit, qui pleriſque miniſterialibus quondam Frederici Cæſaris multa patefecit arcana, ut quam plures regni Principes per varia ſeduceret ſigna. Freſones autem accedentes ad præſentiam ejuſdem ficti Cæſaris, conqueſti ſunt de violenta moleſtatione Florentii Comitis, & ecce ſeductor ille pro tribunali ſedens in ornamentis Imperialibus Comitem Hollandię per Epiſcopum Trajectenſem citari fecit, cui per quoſdam legatos hujuſmodi * citationem deſtinavit: Fredericus Dei gratiâ Romanorum Imperator ſemper Auguſtus, venerabili viro Epiſcopo Trajectenſi gratiam ſuam & omne bonum. Cùm Imperatorię Majeſtatis interſit, ſedare diſcordiam, & punire violentiam, fidelitatem tuam his præſentibus admonemus, quatenus Hollandiæ Comitem coram vaſallis Imperii conſtanter admoneas, ut à violentâ moleſtatione Freſonicæ gentis ſe contineat & deſiſtat, alioquin adverſus ipſum procedemus, ut dictaverint Iura legum; ſi verò dictus Comes quicquam Iuris ſibi competere dixerit ex privilegiis Imperatorum ſive Regum in Freſonibus liberis, mandamus tibi quatenus eundem Comitem cites infra ſpacium ſex hebdomadarum cum eiſdem privilegiis nobis oſtendendis ad noſtrum Imperiale conſiſtorium in Nuſia. Datum ibidem, &c.

Johannes filius Florentii filiam Eduardi Regis Angliæ ducit uxorem.

Bellum Flādrenſe in Zelandiâ.

** Nuſia.*

Pſeudo-Fredericus Cæſar turbat Imperium.

** Citatoriū. Epiſtola ejus ad Epiſcopum Trajectenſem.*

Florentius itaque Comes eidem Nigromantico reſcripſit hos verſiculos: non ignorans

quod

quod Fredericus Imperator pridem ſuffocatus eſſet per ſuos domeſticos.

Non es magnificus quondam Cæſar Fredericus,
Non es Monarcha(s), ſed nec Nuſiæ Patriarcha.

Pſeudo-Fredericus captus & combuſtus.

Hic Miſellus demum ab Archiepiſcopo Colonienſi captus, omnem nequitiam Nigromanticę falſitatis in aperto confeſſus eſt, ac in villâ Witteflor palàm omnibus non immeritò concrematus eſt.

His itaque geſtis Florentius Comes vocatus ad conſilium capituli Trajectenſis cum cæteris nobilibus civitatem adiit, quoniam Ioannes electus, ſed nondum adhuc confirmatus ab Epiſcopatu (t) deponendus eſſet. Nam & idem Ioannes Domino de Amſtel caſtrum Vredelandię, & Domino de Woerden caſtrum Montfordienſe pro quadam ſommâ pecuniæ dedit in vadimonium, ex quo totum non immeritò cœpit querulare Epiſcopium. Igitur anno (u) Domini M CC LXXXVIII. poſtquam idem Iohannes electus tanquam laicus annis XXI Trajectenſi Pontificio præfuiſſet, ac in magnis debitis diverſis fœneratoribus obligatus eſſet, tota ſimul eccleſia miſerabilem ſtatum terrę Trajectenſis Domino Papę ſcripſit, & pro quodam Iohanne nato de Zirck ſupplicationem devotè fecit. Demùm authoritate ſedis Apoſtolicę Iohannes de Naſſou à Pontificio deſtitutus, & Iohannes de Zirck XI. Trajectenſis Epiſcopus cathedratus eſt.

Iohannes de Naſſau deponitur, & alter Iohannes eligitur authoritate Pontificio.

a *Virum quaſi ſecularem & ſimplicem,)* Hunc plerique tanquam profanum ac regimini Eccleſiaſtico minus idoneum, traducunt; jure ne an injuriâ non dixerim: hoc ſaltem conſtat omnem circa illud ſeculum ſcientiam & eruditionem penes eccleſiaſticos ſteuiſſe; extra quos, omnes laici & ſeculares habebantur, maximè, ſi minus ſuperſtitionibus tribuerent, cauſam hujus in hoc principe videtur attingere Noviomagus hiſce verbis: *Confirmationem à Papâ Rom. ob literarum imperitiam obtinere non potuit, præfuit nihilominus in viso pontifice ditioni Vltrajectinæ annis* 21. &c. Quis autem fuerit ipſius Ioannis Naſſovii Pater invenire non potui: neque ejus Merula, aut alii qui Genealogiam Naſſovicam, aut Gelricam confecêre, meminerunt, Gelriæ nihilominus principibus ſanguine junctum fuiſſe ut ex indiciis ſatis firmis credi poteſt. Bertius in Germaniâ ſuâ nominat quidem; ſed extra ſeriem, & originis incertæ.

b *Adverſus nobiles ſurrexit ſevera communitas.)* Heda hujus cauſas tumultus attingit, & annales populares fuſius enarrant, Ubbo Emmius hos motus Kuihenariorum in annum C. 1268. refert, lib. XI. rer. Friſicar. Snoyus ad initium Florentii fuſiſſimè deſcribit, & eloquentiam ſuam hic oſtentare velle videtur, multa affingens de ſuo, vide Chronicon ignoti Clerici, Scriverium in not. ad Annal. Patr. Pontanum in Gelricis, Chron. Magn. Belg. Naſſovii ingreſſum ad præſulatum, & conſequenter tumultum hunc in annum 1277. retulit, niſi numerus is ſit vitiatus quod credo. At quod mirandum, ne verbo quidem hæc attingit Stokius, qui tamen non multò poſt ea tempora vixit.

c *Mille & quadringentas perſonas proſcripſit,)* Hic ne jurato quidem Bekæ ut credam facit exorbitans numerus proſcriptorum, extra eos qui cæſi; & vix credo tot omnino viros, ſi nobiles & clerum (quorum magnus in civitate numerus) excipias, armis idoneos in eâ repertos; quare hæc inter ἀδύνατα referenda puto, nec ultra quadringentos crederé fuiſſe; ſolent enim non omnes in talibus factionibus, adverſæ partis expelli, ſed capita tantùm. Cauſa o non ſufficit numerus ſupra relatus, at centum viris auctiorem facit: alii, 360 de numero demunt. Hoc nihilominus ſcio, poſt hæc tempora ſtatum Reipubl. & regimen mutatum, magiſque populare redditum, nam Collegia opificum tunc inſtituta, penes quorum poſteros ferè omnis adminiſtratio urbis, uſque ad annum 1528. remanſit.

d *Anno Domini M CC LXXII. Domicellus Holl. validam Expeditionem,)* Bellum hoc anno 1271. geſtum Annal. vulgares ſcribunt, anno æt. Florentii 17. Stokius verò cum Bekâ facit, & cruentum ſanè fuit, in quo multi proceres partium Hollandicarum, & (ut Chron. magnum habet) numero fere 500, plures tamen ex Friſonum vulgo, periere; primum enim in fugam acti Hollandi Alcmariam uſque; ubi vel novo Exercitu aucti, vel animis reſumtis à fugâ in hoſtem verſi, eundem fugarunt. Hinc patet, quo in errore verſentur, qui Hollandiæ Comites bella cum Friſiis Orientalibus juxta Lavicam amnem geſſiſſe credunt, cum omnia illa bella ad ann. 1300. & ultrà cum Occidentalibus Hollandiæ proximis geſta ſint. Orientales verò (ut rectè tradit Ubbo Emmius) non niſi cum inter ſe minus convenirent, cùm Hollando fœdera iniiſſe, ſubjeciſſe autem ei ſe nunquam, invenimus.

e *Gerardus de Harmelen,)* Ita MS. meus cum Snoyo habet, alii de Haerlem legunt, cum Chronico vernaculo; quod magis probo.

f *Sufficienter ulti ſunt prædictos milites,)* Poſt hæc verba in meo MS. Becâ hæc leguntur: Anno Domini M CC LXXIX. in die S. Gregorii PR, magnum incendium fuerat in civitate Trajectenſi,

jectenſi, in quo combuſſerunt Eccleſia S. Petri Apoſtoli, S. Iohannis Bapt. Eccleſia Buerkercke & S. Catharinæ virg. & Martyr. & major pars civitatis. Heda ejus meminit eodem anno & cujuſdam mulierculæ factum ex vulgi famâ tradit, unde in Teut. verſione Bekæ vocatur **Wijvkens brandt**, quod & vernaculum habet Chronicon, ubi additur templum Minoritarum quoque incenſum, quod non videtur verum, cum anno demum 1308. inveniam monaſterium Franciſcanorum à dominâ de Emâ ex familiâ Arculanâ conſtructum, Clariſſ. tamen vir M. Gib. Lappius IC. ante hæc tempora Franciſcanos in urbe ſedem habuiſſe putat, & forſan illorum tum ædes igne detormatæ à D. de Ema reſtauratæ fuêre.

„ g *In eodem namque bello,*] Hæc in meo MS. ita exprimuntur. In quo quidem bello quidam Freſo
„ provectæ ætatis captus eſt, qui cunctis manifeſtavit ſepulchrum glorioſi Regis: quo cognito, Flo-
„ rentius Comes filius ejus aperiens monumentum flebiliter oſſa Regis ſecum detulit Trajectum, ubi
„ in Eccleſiis expletis exequiis, idem Florentius iterum eadem oſſa reſumens, tranſtulit ad Walachriâ,
„ & ibidem in monaſterio Middelburgenſi exequiis congruentibus recondit. Hæc verbis differunt, re tamen eadem ſunt: Chronicum Magnum cum impreſſis concordat. Unde miror Crantzium ſcribere ne ſuo quidem tempore conſtitiſſe ubi Regis corpus ſit tumulatum.

h *Anno Dom. 1178. ex magnâ ventorum intemperie &c.*) Chron. Rhythm. nobis geminam ejus temporis inundationem deſcribit; priorem 16. Kal. Ian. id eſt 17. Decembris ann. 1287.; poſteriorem die S. Agathæ, id eſt Nonis Februarii anni ſequentis Chron. vulgare refert in annum 1285. meminit utriuſque Reigerſberg. in Chronico Zeland. ſed annum notat 1288.

i *Quatuor fortia caſtra,*) Stokius hiſce nominibus indigitat; **Middelburgh/ Toornenburgh/ Medemeleck/ Nyenborgh.** Chronicon vernaculum Enigenborch non habet & Toornenburch à patre, ejus conſtructum indicat. Chron. Magnum & Bockenberg. Bekæ adſtipulantur; Ubbo Emmius pro Toornenburg. Touwenburg legiſſe videtur quem vide lib. 12. ad annum 1287. prioris edit. ſed in poſteriore mutavit. In Snoyo meo MS. cætera ſic narratur: *Deſcendens Alemariâ contra Veronam primum Friſonum occidentalium oppidum pro Hollandiâ caſtrum conſtituit Nieuburgum viamque paluſtrem jacto aggere munivit uſque Alcmariam. & propter aggerem alterum caſtrum Middelburg; nec procul tertium utriuſque obſidionem impediturum, cui Teernenburgo* (forte Toornenburgo) *nomen eſt. Quartam item in Friſia Symburgum alter Niendoerne dictum.* Extat hodieque Eningenburg pagus, & familia Nienborgiorum, in quibus memoria horum caſtrorum conſervatur.

k *Guido Flandrienſis Comes tranſfretavit, &c.*] Bellum hoc Stokius ſatis accuratè deſcribit; vide & hic, quæ diligentiſſimus hiſtoriæ Hollandicæ inveſtigator P. Scriverius, ad Chron. vulgare notavit, cui adjunge Meyerum in Flandricis.

l *Quatenus ipſe Florentius Beatricem F. Guidonis,*) Hic errare Bekam puto. Nam longè ante convenerat de hoc matrimonio, infante adhuc Florentio, ut tradit Meyerus Annal. Fland. lib. 9. ad annum 1256. niſi fortè in hoc uſque tempus dilatas haſce nuptias, dicas, & cum hoc matrimonio Zelandicas Inſulas Hollandiæ Comiti confirmatas, ut ita lis inter Flandros Hollandoſque ſopiretur. vide & Divæum Brab. lib. XI. ad annum 1258; & ex eo Haræum in Henrico VI. Duce.

m *Ex quâ Beatrice Florentius genuit.*] Exprimit hic Beka 5. filios, ex quibus unicus tantum natu minimus Ioannes patri ſuperfuit, & 4. filias. Bockenbergius XI. liberis fœcundam Beatricem facit, & ſuperſtitem patri tantum Ioannem natu maximum dicit. In MS. Becani Chronico, duo inſuper filii nominantur, Wilhelmus nempè alter. & Florentius item ſecundus; atque ita Bockenbergii numerus eſſet completus. Barlandus 4. tantum Florentio ex Beatrice filios ſuſceptos, quorum 3. in primo flore æt. extincti, ſcriptum reliquit. Huterus in Geneal. Holl. 7. Florentio Filios tribuit & 4. filias. Regerſb. verò 4. filios & totidem filias, omnes puerili ætate extinctos, præter unum, & Loeſduni, ſepultos, tradit.

n *Margaretam Angliæ Reginam,*) Hoc an verum ſit, aſſerere non audeo; neque enim adhuc mihi patuit, eo tempore Angliæ Reginam fuiſſe Hollandiæ Comitis filiam; quod abſque piaculo Huterus, Bertius, alii omittere non potuerant. Eduardus quidem primus poſt Leonoram in Decembri 1291. mortuam, alteram Margaretam anno 1299. duxit uxorem, ſed Philippi Francorum Regis ſororem, teſte Weſtmonaſter. in Chronico; ex utraque is liberos ſuſcepit, quos vide ap. Polyd. Virg. Rerum Anglicar. lib. 17. cui addantur Paul. Iovius in Regum Anglic. Chronico, Thom. Walſingamus ad finem vitæ Eduardi. 1. Quin & Snoyus Goudanus 13. liberos Florentio fuiſſe ex uxore ſuâ refert, ſed omnes præter Ioannem ſucceſſorem minore ætate mortuos, proinde miror unde hæc Beka habuerit, qui non procul ab illo tempore abfuit, niſi fortè hæc Angliæ Regis filio infanti adhuc deſponſata fuerit, quod Stokius indicare videtur.

o *Transfretavit ad Regem Angliæ Eduardum,*) Nempe ejus nominis I. cujus filiam Eliſabetham filio ſuo Iohanni deſponſavit, ut auctor eſt domeſticus Walſingamus ſupra nominatus, quæ poſt mortem Iohannis nupſit Humfredo Comiti Herefordienſi, teſte Polydoro loco ſupra laudato.

p *In poſſeſſionem Regni Scotici,*) Cujus juris prætenſio ab Adâ Henrici filii Davidis Regis, Scotorum filiâ Florentio Hol. Comiti ejus nominis III. matrimonio junctâ, de qua ſupra dixi, videndus hic Matheus Weſtmonaſterienſis ad annum 1291. ubi is inter candidatos Regni Scotici, de jure ſuo apud Eduardum Angliæ Regem diſceptantes Florentium Hollandiæ comitem ponit, literaſque procuratorias vel potius, ut vocat compromiſſorias Gallico vel Francico ejus ævi ſtilo exhibet.

Hanc

Hanc rem accuratè quoque tractat Walſingamus loco jam laudato. Polydorus rem itidem attingit in Angl. hiſtoriâ, ſed tres tantùm Regni competitores nominat à tribus Davidis filiabus ortos, Baliolum, Bruſium, Haſtingium. Adde Buchananum Scoticor. lib. 8. in princip. Guil. Neubrig. rer. Angl. lib. 1. cap. 29. Hectorem Boëtium hiſt. lib. 12. & Walſingamum in hypodigmate Neuſtr. Clerici innom. Chronicum.

q *Ioannes de Reneſſe ex parte Comitis Flor.*) Chronicon innominati Cl. tradit Ioannem de Reneſſe cum 300. Zeelandis 4000. Flandr. fugaſſe, parte eorum cæsâ, parte captâ, idque anno 1295. Videantur & Stokii Rhythmi. Reigerſbergius aſſentitur Bekæ. Snoyus Reneſſium ne nominat quidem, ſed ejus loco Cruningium producit, ſic inter ſe variant, diſſentiunt, & incerti fluctuant ſcriptores.

r *His diebus quidam Nigromanticus in Nuſiâ,*) Pſeudi hujus Friderici non unus auctor meminit, & præter Chronicon vulgare & Magnum Belgicum, Snoyus, Hiſtoria Auſtralis ad annum 1244. Math. Weſtmonaſt. Sifridus Miſnenſis, Crantzius Sax. lib. 8. Annales Colmarienſes, Trithem. Abb. Chr. Sponheim. Cuſpin. in Rudolpho I. Appendix ad Sigiſbertum, Paul. Æmyl. in hiſt. Fr. I. Lipſius lib. 2. de Mon. & Exemplis Politicis.

ſ *Nuſiæ Patriarcha,*) Sic reſtituendum putavi ex Chron. Magno Belgico, alii licet Miſiæ, & vulgare Chron. principem de Michem faciant. Nuſia enim oppidum eſt ditionis Colonienſis ad Rhenum, obſidione contra Car. Burgundum fortiter tolleratâ notiſſimum; quod eò magis credo, quod is à Colonienſi Antiſtite captus & exuſtus traditur.

t *Ab Epiſcopatu deponendus eſſet,*) Iniquiores, ut jam dixi, huic fuêre Eccleſiaſtici ſcriptores, quod minùs Pontif. Rom. videbatur tribuere, nec ejuſdem confirmationem multùm curare; verùm, cum nolentem depoſitum, quod volunt, omnino meâ opinione, veritati abſonum videtur, meamque perſuaſionem firmat plurimùm diploma à me viſum, & ex autographo deſcriptum: cujus hic compendium inſerere, non abs re fore putavi: *Univerſis &c. Nos Iohannes de Naſſouwen quondam Traject. electus, notum facimus; quod ob ſanctam devotionem & dilectionem quam habemus erga Eccleſiam Trajectenſem, Ven. viris majoris, S. Salvatoris, S. Petri, S. Ioannis & S. Mariæ Trajectenſis Eccleſ. Prælatis & Capitulis amicis noſtris promittimus, quod ſi contingat (quod abſit) quod Dominus Electus Epiſcopus, quicunque pro tempore fuerit, penſionem mille librarum ſingulis annis de bonis Epiſcopatus recipiendam nobis de gratiâ ſedis Apoſtolicæ conceſſam &c. prout in literis ſuper hoc confectis pleniùs continetur, nobis detineret, aut ſuper iis aliquod impedimentum inferret, quod nos prælatos antedictos &c. propter hoc, non vexabimus, nec aliquid petemus, aut damnum ejus occaſione eis inferemus, nec fieri permittemus, Imò eis ad protectionem perſonarum & rerum ſuarum fideliter aſſiſtemus, ne occaſione prædictorum aliquod incommodum incurrant. Inſuper rogamus Magnificos & Nobiles viros conſanguineos & affines noſtros dilectos, videlicet Dominos Florentium Hollandiæ, Reinaldum Gelriæ, Theodoricum Cliviæ Comites, Iohannem dominum de Kuuck, Henricum & Wilhelmum ejus filios milites, quatenus una nobiſcum promittant & ſe obligent ad obſervanda prædicta &c. In quorum omnium teſtimonium ſigilla noſtra &c. Datum anno Domini M CC nonageſimo quinto.*

u *Igitur anno Domini M CC LXXXVIII.*) In anno ceſſionis ferè ſcriptores conveniunt, niſi quod Bockenb. præcedentem annum præferat ex annal. patriis. Heda ipſi annos tribuit adminiſtrationis 16. Barlandus 20. Noviomagus 21. cum Bekâ.

Ioannes II. Epiſcopus XL.

CUM itaque Iohannes hujus (a) nominis ſecundus, Trajectenſis effectus eſſet Epiſcopus. Giſelbertus (b) de Aemſtel habens caſtrum Vredeland in vadimonium, incepit per quoddam novum telonium Trajectenſem aggravare populum. Quapropter Epiſcopus de conſilio civitatis & Eccleſiæ Giſelberto pecuniam exhibens, caſtrum expetiit: ſed Giſelbertus diverſas conditiones in contrarium allegans, pecuniam accipere renuit, quamobrem Epiſcopus congregatis expeditis armigeris, decrevit Dominum Aemſterlandiæ potenter invadere, terram ipſius incendere, ac ipſum caſtrum à Giſelberto minis & terroribus extorquere. Econtra Giſelbertus Heremanno de Woerden auxiliante, contraxit ab Hollandiâ roboratum exercitum, devenitque in Zoſerenge præliaturus adverſus Epiſcopum: & ecce concurrentibus invicem utriuſque partis militibus, cum tubis ſtridentibus, & vexillis irradiantibus, Epiſcopalis exercitus primò prævaluit, & Giſelbertum cum omnibus villanis ſuæ ditionis egregiè reppulit. Nec mora, quin & Hermannus Hollandienſem eduxit exercitum, totiſque viribus Epiſcopalem nitebatur diſturbare populum. Hic igitur Hermannus in primâ congreſſione lætaliter vulneratus in agone certaminis ita ſtrennuè manſit, ut tandem Epiſcopalem exercitum infra munitionem Amerſfordiæ profugaret. Ceciderunt autem in eodem conflictu quidam bellatores egregii, vide-

Bellum ob caſtrū Vredelandi.

tiſper obdormire, & reſiduum diem in jucundo contubernio conſummare, quem ſoporantem Giſelbertus de Aemſtel à ſomno ſuſcitans indeſinenter admonuit, ut cum falconiſtis urbem exiret, quoniam inaudita copia volatilium in campeſtribus reſideret. Comes aucupalis ludi plurimùm cupidus, pulcherrimum Niſum ad manum ſumens, cum paucis familiaribus urbem egreſſus eſt, & per latentes inſidias ad diſtantiam medii miliaris ferè productus eſt. Sed ecce Hermannus de Woerden cum infinitis armatis de latibulis inſidiarum erumpens Comitem ab omni parte vallare ſtuduit, & Gerardus de Velſen haud piger primus in Comitem irruit: econtrà verò Comes, ut vir imperterritus abjecto Niſo, gladium educens ſemetipſum nitebatur defendere, malens anteà mori, quàm tantis traditoribus ſe captivum tradere. Sed hoc minimè profecit, quoniam prædicti graſſatores (proh pudor) adhuc ejuſdem Comitis veſtimentis amicti, ac eodem die ſuis alimentis in Trajecto depaſti, tantum Principem traditoriè captivarunt, quem ad præſidium Mudenſe ipsâ nocte ſecretiſſimè adduxerunt. Interea rumor tam odioſæ famæ plurimorum corda perterruit, & vulgus Kinemariæ, Waterlandiæ, ſimiliter & Friſiæ pro liberando Comite repentinum iter arripuit. Quod graſſatores agnoſcentes, fugerunt extemplò cum captivo Comite per paludes & devia; & econtrà cives Nardenſes Comitem liberare meditantes, occurſarunt in magna copiâ. Igitur hi fugitivi nimis anxiati ſunt, tum ex populoſâ multitudine Kinemariorum ſubſequentium, tum ex formidoloſâ ſolicitudine villanorum occurrentium. Comitis autem equus exiguus foſſarum latitudinem tranſilire nequiens, in vado cecidit, quem Gerardus de Velſen, timore ſupervenientis exercitus extrahere non potuit, quamobrem idem Gerardus fellitum habens animum eundem dirè vulneravit & cum mucrone ſuo XXI. vulneribus occidit, & ad caſtrum Cronenburch in equo curſatili citiſſimè retroceſſit: Hermannus verò de Woerden ad exteras partes declinans, exquiſivit hinc inde refugium, qui de ditione ſuâ propulſus perpetuæ deſolationis intravit exilium. Sed Giſelbertus vir ſimplex & grandævus ab eodem Hermanno de Woerden omninò ſeductus eſt, qui ab externis amicis ad vitæ ſuæ conſummationem ſatis debite ſuſtentatus eſt. Intereà Kenemarii ſemivivum Comitem invenientes, & adhuc reſpirantem, & (ut quidam tradunt,) pauca loquentem; apprehenderunt quoſdam de prædictorum latronum clientibus, quos in conſpectu moribundi Comitis diverſis interfecêre cruciatibus. Sed & ipſe Comes erectis in cœlum oculis, V. Kalendas Iulii requievit in Domino, coronatus (ut ſperamus,) in cœlo pro tam crudeli (k) martyrio. Hic Florentius Comes annos ferè XLII. honeſtè (l) regens Hollandiam, Princeps valde glorioſus, ſtaturâ procerus, virtute robuſtus, aſpectu decorus, ſermone facundus, corde magnanimus, agilitate ſtrenuus, in dando largiflurus, peroptimus Muſicus, & æquirectus Iuſticiarius: cujus exanime corpus ad Reynſburgenſe Monaſterium devectum eſt, quod ibidem penes Beatricem conthoralem ſuam luctuoſis exequiis honorificè tumulatum fuit. His itaque flebiliter actis, Comes Clivenſis conſanguineus Florentii Comitis jam ſepulti validam expeditionem eduxit ab Hollandiâ, circumvallavitque * caſtrum Cronenburch obſidione graviſſimâ, quod idem Comes cum tormentis indeſinenter impegit, quoadusque Gerardus cum ſuis complicibus urgente penuriâ victualium ſe captivum dedit: qui traditionem Comitis (ut præſcribitur) in aperto confeſſus eſt ſeriatim, atque idem Gerardus inter acerba ſupplicia dirè (m) rotatus eſt. Vulgus igitur Hollandiæ jam dictum caſtrum ex magnâ parte deſtruxit, & ad comburendum caſtellum Mudenſe validiſſimè properavit: Sed ecce caſtellum hoc diffugientibus armigeris abſque defenſore repertum eſt, quod extunc Theodorico de Harlem ad tuendum diſtrictè commiſſum eſt. Comes verò (n) Clivenſis recepit extunc in tutelam totam Northollandiam: habitans in Hagâ: & econtra Guido de Hannoniâ Theſaurarius Leodienſis vendicavit ſibi Præfecturam totius Zuydthollandiæ, manens in Bergâ, de quâ controverſiâ quotidianus tumultus excrevit, & Hollandiæ populus bipartitè diviſus, ſine vero Domino vacillavit.

Gerardus à Velſen Comitem Florentium occidit.

Elogium Florentij Comitis.

Caſtrū Cronenburch capitur, & Gerardus de Velſen ſupplicio afficitur.

** Caſtellum.*

a *Iohannes hujus nominis ſecundus,*] Ex nobili hic Zirckiorum Comitum apud Lotharingos familiâ, ex quâ etiam Fredericus Epiſcopus ſucceſſor Guidonis, oriundus; anno C. 1297. poſtquam 8. vel ut alii volunt 9. annis præfuiſſet, Eccleſiæ Traiectenſi, ad Tullenſem tranſlatus eſt.

b *Giſelbertus de Aemſtel habens caſtrum Vredelant.*] Hæc Chronicon Rhythmicum videtur referre ad tempora Iohannis Naſſovii, longè ante Zirichium, quod & Scriverius annotavit, niſi eâdem de cauſâ bis aliquot annorum intervallo fuerit pugnatum; quod non videtur, ita omnia conveniunt, quæ in Chronico Rhythmico narrantur, de quâ re vi-

dendum Chron. Clerici innominati, ubi nomen Epiſcopi Ioannis nullo addito cognomine exprimitur. Snovus ad Zirichium refert, quemadmodum plerique omnes, quod & temporis ratio & hiſtoriæ ordo ſuadent.

c *Stephanus & Fredericus de Zulen,*) Nobilis ac potens Zulenorum olim familia; ex quâ Anhaldii, Abcoudii, Culemburgii, Vianii, Niveltii aliique promanarunt temporis tractu.

d *Coſtinus de Reneſſe cavit. Zelandr.,*) Snoyus vocat dominum de Reneſſe, vide Chronicon Zeeland. Reygerſbergii, quod Bekam ad verbum fere exprimit, & ante hunc Ioannem de Reneſſe inter nobiles Zeelandiæ recenſuerat, dominum de Moermont, qui cum aliis à Florentio Comite equeſtri dignitate fuerat ornatus.

e *Omnes Caſtrenſes decollari juſſit,*) Chronicon Stokii:

Het verginc alſt wveſen ſoude,
Hi deder mede dat hi wvoude,

Nec aliud habet, at vulgare Chron. cum Bekâ convenit, ut & Snoyus, & Chron. innominati auct. Heda tamen (quod miror) hæc indicta præterit. Nec minus mirum caſtrum hoc, non ita magnum aut naturâ loci munitum, per totum annum contra vires Comitis defenſum.

f *Proceſſu verò temporis verbum pacis,*) Præter ſcriptores alios, ſic hac de re Snoyus. *Tandem pax inter principes hunc in modum ordinata: Antiſtiti Trajectino redditæ ſunt arces Vredelands & Monfort; jusjurandum præſtitum à Giſelberto & Hartmanno ſub ſtipulatâ omnium bonorum cautione, nunquam ſe, neque in Comitem neque in Antiſtitem arma laturos; homagium etiam Comiti ab utroque datum.* Extat & nonnulla conciliationis memoria, variis poſthæc contractuum conditionibus ſtipulationibuſque firmata; quæ in Principum Hollandiæ tabulariis, & Trajectenſium Archivis non ita nuper conſervabantur.

g *Sed Herimannus invidiæ zelum oblitus ſci,*) Conſpirationis in Florentium cauſas, & ſocios hic noſter auctor ſatis apertè indicat, ut & ejus ſynchronos Stokius in Chronico Rhythmico, ſed prolixiùs. Verùm neuter de adulterio Velſeni conjugi illato verbum facit; niſi quod in Rhythmico, ubi de Velſeno Comitem invadente, hæc leguntur:

Dat de grave hielt over-ſpel, (id eſt, voor)
Want hi loech, dat wveet ick wvel.

Unde imperiti veteris linguæ, & genuinæ ſignificationis verbi **Overſpel.** i. pro ludo (nam **over** pro **voor** Stokio Sæpiùs uſurpatum) adulterium fabricarunt, cujus vetuſtiores nulli meminerunt, ut nec Chron. Magnum Belgicum nec etiam Meyerus in Flandricis.

h *Ad ſedandam diſcordiam inter milites de Zulen & prædict. ſuos conſules,*] Amſtelium nempè & Woerdenum, quos pauló ante ut ſibi eſſent à ſecretis conſiliis, elegerat: ut teſtatur Chronicon Magnum, cui adſtipulantur vulgare Chronic. ex Gerbrando, Chron. innominati MS Stokius quoque meminit reconciliationis inter ejus proceres. Sed Snovus reconciliationem hanc factam inter Zulenos & Magiſtratum Trajectenſem, neſcio unde tradit: qui etiam Epiſcopum conſpirationis ſuſpectum facit; ut & Haemrodius; At argumenta in contrarium plura adferri poſſent.

i *Et ecce quædam muliercula divinitus inſpirata,*) Hic floſculus ex Romanâ hiſtoriâ tranſlatus videtur. Similia enim de Cæſare ap. Suet. in Iulio cap. 81. & plutarchum in vitâ Cæſaris, leguntur, verba verò ab eâ prolata ſunt ex Pſal. 40.

k *Pro tam crudeli martyrio,*) Martyrium hic impropriè pro cæde ſumitur; neque enim Comes ob religionis profeſſionem, aut pietatis ſtudium occiſus eſt; ſed quod odium ſuorum incurriſſet; juſtène an injuſtè hic non inquiro, aut excutio.

l *Annis ferè* xl i i. *honeſtè regens,*) Snoyus: *Comitatum geſſerat annis quadraginta*, qui plures volunt, addunt duos; Chron. vulgare ex Gerbrando, Chronicon magnum, alii pleriq, Snoyo aſſentiunt, nam ab anno 1256. quo pater à Friſiis occiſus eſt uſque ad annum C. 1296. 40. anni effluxerunt. Bockenbergius verò 26. tantum comitatui eum præfuiſſe ſcribit, adimens 14. annos reliquos, quibus ſub tutelâ vixit.

m *Dire rotatus eſt,*) Id eſt in rotam ſublatus, quale ſupplicium apud Germanos olim frequens in Latrones, & Majeſtatis reos: ſic Stokius de famulo Huberti qui filiolum ejus ad hoſtes abduxerat.

Deden leggen op een rade.

Ubbo Emmius impoſitos Rotæ conjuratores tradit. lib. 12. Friſic. eodem ſupplicio affectum Comitem Iſenburgicum, qui conſanguineum Antiſtitem Colon. Engelbertum occiderat ab hiſtoricis relatum; in quibus plura ejus pœnæ exempla ſuccurrunt, quin & noſtro tempore uſitata. Non tamen obliti hic noſtri ſcriptores ea quæ de M. Attilio Regulo à Carthaginenſibus capto Rom. narrat hiſtoria, quibus ſuam exornent; eodem enim modo vaſi clavis introrſus adactis Velſenum incluſum volunt, & vicatim volutatû; ſic chron. vulgare, Snoyus, Heda, chron. etiam magnum, & I. Gerbrãdus, ſed præter mentẽ Bekæ, Stokii & Innominati ſcript. qui nihil tale habent. Quãvis & ejuſmodi

ſupplicii

ſupplicii irrogati mentionem injiciant hiſtorici ut de Cazarino & Sanguineſio Iul. Cæſ. Bullingerus. hiſt. lib. 3. & Sigonius hiſt. Bonon. lib. 6.

n *Comes vero Clivenſis*] Hic iterum Comitatus Holl. miſerè diſtractus, ambitione eorum qui præfecturam ſibi arrogarent, quæ res multorum malorum cauſa extitit, dum Iohannes hæres ex Angliâ adveniret.

Wilhelmus Epiſcopus. XXXXI.

EOdem anno Iohannes Epiſcopus Apoſtolicâ tranſlatus authoritate Tullenſis Epiſcopus effectus eſt, & Wilhelmus de Mechtliniâ natus (a) auditor cauſarum in Romanâ curiâ XLI. Epiſcopus ordinatus eſt: hic Wilhelmus Trajectum adveniens, totum Epiſcopatum diverſis involutum guerris repperit, quem ad bonum reparare ſtatum intentè ſtuduit. Nam & idem Epiſcopus in primis caſtrum (b) Mudenſe cum electis obſedit armigeris. quod adeò conquaſſavit cum diverſis tormentorum *mangenis, ut Theodoricus de Harlem impetratâ deditione demum in captivitatem tranſiret, & ſalvâ vitâ caſtellum ipſi liberè reſignaret. Ex hac igitur proſperitate Wilhelmus Epiſcopus magnanimus effectus, ſeceſſit ad Weſt-friſiam, & ibidem adverſus Hollandienſem (c) populum Epiſcopalem prædicavit indulgentiam. Freſones verò ſecundum conſuetum morem ad rebellionem proni, ſuadente WilhelmoPontifice vallaverunt caſtrumWidenes per circuitum infeſtantes acriter per aſſultum creberrimum, ita quod Baldevinus de Naelwick tandem exhauſtis neceſſariis idem caſtellum Freſonibus hac conditione traderet, ut ipſe ſalvis rebus ad Hollandiam in firmâ pace recederet. Nec mora, quin Freſones hoc caſtro deſtructo, Enigenburch confringerent, Medenblick obſidione cingerent, ac ipſum oppidum favillatenus incenderent, Florentius autem de Egmondâ cæterique caſtrenſes cum Freſonibus ſæpe ſtrenuè confligentes adeò graviter obſeſſi ſunt, ut conſumptis victualibus equinas carnes demum manducare coacti ſint. Iohannes quidem Hannoniæ Comes hoc audiens, cum expeditione magnâ remigavit ad Freſiam, occiſiſque XXXV. Friſonibus, adportavit obſeſſis Caſtrenſibus magnam ciborum opulentiam. Domini verò de Arckel & de Putte comburentes (d) Enchuſam, maximam prædam prenderunt, qui ſalvâ claſſe propriis littoribus laudabiliter applicarunt.

Epiſcopus caſtrū Mudenſe capit.

** Ingenys M.S.*

Epiſcopus Friſios inſtigat in Hollandos.

Friſii aliquot caſtra deſtruunt.

Iohannes Comes Hanoniæ Medenblico obſeſſæ ſuppetias fert.

His itaque geſtis Dominus Florentius Abbas Regalis Monaſterii Egmondenſis, Theodoricus Dominus de Brederode, Henricus Caſtellanus Leidenſis, ac Wilhelmus de Egmondâ milites profunda pelagi transfretantes, exoraverunt Regem Angliæ quatenus annueret, ut cum eis tranſiret Iohannes Domicellus Hollandiæ. Eduardus verò Rex eoſdem legatos gratioſè ſuſcipiens, navem inæſtimabilis ornamenti coaptari fecit, cum quâ Iohannem Domicellum, inſuper filiam ſuam ejus uxorem ad Hollandiam deſtinavit: Sed hic Domicellus vento carens proſpero, Zelandiæ finibus applicuit, quem extunc Wolfardus de Vere, deſtitutis cunctis Hollandis, in tutelam obtinuit.

Iohannes Comes Hollandiæ 16. ex Angliâ revocatur.

Anno Domini MCCXCVII. idem Hollandiæ Domicellus volens rebellantem ſibi ſubjugare Freſiam, devenit armipotenter in Alkmariam, econtra verò Freſones in manu forti viriliter occurſarunt, qui robur totius Freſiæ pro committendo prælio gravi contraxerunt; & ecce concurrentibus invicem utriſque partibus cum cornibus horriſonis, & vexillis fulgidis, fit ingens clangor armorum, & magnus ſtridor occiſorum. Nam Hollandiæ & Zelandiæ populi bipartitas inimicorum acies diſiunctim impugnantes, quatuor (e) millia Freſonum occiderunt: Quinimò maximam multitudinem diffugientium ad interiora terræ latibula profugarunt. Ex parte quidem Hollandienſis exercitus Ioannes Dominus de Arckel miles egregius, & Ioannes de Dortoghe armiger inclytus cum duobus aliis occiſi ſunt, qui pro virili probitate per æterna tempora collaudandi ſunt. Contigit autem hæc cruenta ſtrages VI. Kalendas Aprilis in ſpacioſis (f) agris villæ Fronenſis. Wilhelmus (g) autem Epiſcopus attendens ſuccubuiſſe Weſt-friſiones, tranſfretavit ad Orientalem Friſiam, & ibidem adverſus Hollandiæ populum jam ſecundò papalem prædicare cæpit indulgētiā. Freſones igitur Epiſcopo manuale promittētes auxiliū, devenerunt in Moncke-

Iohannes Comes Hollandiæ Friſiam invadit.

Friſij ſuccumbunt.

Wilhelmus Epiſcopus inſtigat Friſios Orientales in Hollandos.

Friſii victi. Epiſcopus fugit ad Tranſiſulanos.

Monckedam per feſtinum remigium. Oppidani verò Harlemenſes cum Kanemariis & Waterlandis contra copioſum eduxerunt exercitum, qui cum ſignis fulgurantibus & tubis perſtrepentibus animosè Freſingenſem ſunt aggreſſi populum. Sed Freſiæ vulgus confeſtim a bello declinans, feſtinavit introire navigium, & repentino remorum impulſu maturare diffugium; quos extemplò Waterlandi viriliter inſecuti ſunt, & occiſis infinitis Freſonibus trophæum laudis potenter adepti ſunt. Wilhelmus autem Epiſcopus hoc amiſſo jam prælio, modicam ſchapham ingreſſus ad partes Iſſelinas feſtino remigio declinavit. Ioannes verò Domicellus Hollandiæ perpendens, quod Wilhelmus Epiſcopus duabus vicibus dura prælia ſuſcitaſſet, & adhuc ad partes Iſſelinas novo pro ſubſidio transmiſiſſet, (h) mandavit Giſelberto de Iſelſteyn, quatenus ad tempus caſtro ſuo cederet, & ad impugnandum Epiſcopum Hollandienſes armigeros intromitteret. Giſelbertus autem hoc omninò facere recuſabat, præſertim cùm & ipſe Iuſticiarius in terrâ Trajectenſi conſtitutus eſſet. Quamobrem Hollandiæ Domicellus Giſelbertum apprehendi fecit a ſuis hoſtibus, cujus & caſtrum impugnari juſſit quotidianis inſultibus.

Giſelbertus de Iſelſteyn capitur.

(i) Econtra verò Domicella Bartradis prædicti Giſelberti uxor ipſum caſtrum circiter annum egregiè defenſavit, quoaduſque deficientibus neceſſariis ſub hac forma conditionis in deditionem tranſivit, ut ipſa per ſortis caſum medietatem caſtrenſium ſalvâ vitâ retineret, & Domicellus Hollandiæ de reſiduâ parte voluntatis ſuę deſiderium ordinaret.

Caſtrum ab uxore deditur certis conditionibus.

Domicellus autem Hollandiæ jam adeptum caſtrum cum totâ ditione de Woerden dedit Wolfardo de Vere dehinc in homagium, ut in contumeliam Epiſcopi Trajectenſis diſſiparet Pontificium. Sed idem Wolfardus totam Hollandiam per novam monetam aggravans, (k) ab hinc in Delft occiſus eſt, poſt cujus necem à vulgari populo tumultus (l) ingens exortus eſt.

Iohannes Comes moritur anno 1299. 4. Cal. Novemb.

Anno Domini MCCXCIX. (m) Ioannes Domicellus IV. Kalendas Novembris apud Harlem requievit in Domino, poſtquam Hollandiam rexiſſet annis tribus cum dimidio: Hic Ioannes ſolus inter omnes Hollandię Principes ſine liberis & abſque militari nomine defunctus eſt, qui in Reynſburgenſi Monaſterio penes patrem honorificè tumulatus eſt. Domicella quidem Eliſabeth poſt mortem ſui conjugis tranſivit ad Regnum Angliæ, quam exinde duxit in uxorem Comes Erfordię.

Uxor ejus in Angliam redit.

Poſt ejuſdem Domicelli mortem Giſelbertus de Aemſtel oppidum ſuum ligneis pontibus, & turritis propugnaculis undecunque munivit. Sed vulgus Waterlandię cum oppidanis de Harlem profugato Giſelberto, pontes & munitiones favillatenus inflammavit.

Iohannes Hannonienſis 17. Comes Hollandiæ.

Genealogia Iohannis Comitis Hollandiæ.

Defuncto Ioanne Domicello, Ioannes Comes Hannonienſis filius Adelheidis ſororis Wilhelmi Regis, Hollandiæ Comes effectus eſt; qui ſtatim (n) Dominia de Aemſtel, & de Woerden Guidoni fratri ſuo largitus eſt, habens in uxorem Philippam filiam Comitis Lutſenburch, de quâ genuit Iohannem primogenitum, Wilhelmum ſuccedentem Hollandię Comitem, Ioannem de Bellomonte Dominum, Henricum Cameracenſem Canonicum, Domicellum Walramum, Ioannam Abbatiſſam Fontanacenſem, Margaritam Comitiſſam Atrebatenſem, Adelheidin Comitiſſam Claromontenſem, Mariam Comitiſſam de Borbonnois, & Machtildem Dominam de Nevele.

Expeditio in Zelandiã.

Hic Ioannes primo dominationis ſuæ tempore cum expeditione validâ remigavit ad Zelandiam, ubi contra rebellionem Ioannis de Renes demum obtinuit in magnâ laude victoriam.

Albertus Imp. ex delatione Iohãnis de Renes Hollandiæ Comitatum impetit.

Ioannes itaque de Renes devictus transfugit ad Albertum Romanorum Regem pro ſubſidio, aſſerens, (o) quod Comitatus Hollandiæ poſt obitum Domicelli Ioannis Romano vacaret Imperio. Albertus ergo Rex deſcendens ad Hollandiam, deſtinavit hujuſmodi literas per univerſam Provinciam. Noverint univerſi, quod Albertus Rom. Rex invictus vacantem Hollandiæ Principatum Romano potenter incorporabit Imperio, quem Carolus Rex Theodorico Comiti donavit in feudo.

Igitur Albertus Rex Anno Domini MCCC. deſcendit uſque Noviomagium, ad ſubjugandum Comitatum Hollandię, adducens ſecum Maguntinenſem, Treverenſem, & Colonienſem Archiepiſcopos, cum plæriſque primatibus * Regni Alemaniæ. Econtra verò Ioannes Comes armipotenter advenit in Bonſwaerd, ubi metatis caſtris ſuper alveum Wale, aſſiduè cœpit inveſtigare, qualiter ad expugnandum Regis exercitum magis commodè poſſet pertranſire. Sed ecce Rex (q) multitudinem vexillorum pulchritudinem Caſtrorum & fortitudinem armigerorum Hollandienſis exercitus à cacumine turris procul intuens, & ſe deluſum à Zelandis æſtimans, retroceſſit ad Cranenburgiam, ut alterâ die repatriaret in Auſtriam.

** Regionis.*

Pax inter Imperatorẽ & Comitem.

Archiepiſcopus verò Colonienſis pro Regis honore conſervando pacem extunc elaborare ſtuduit, qui tandem ſub hac formâ compoſitionis arbitrium ſuum edidit: quatenus ipſe Comes Do-

mes Domino Regi fidelitatis præſtaret homagium; quo facto, primates extemplò reverſi ſunt ad propria. Zelandi verò Regi tardè venientes in auxilium, derelictâ claſſe penes Heuſden transfugerunt pedes ad Flandriam, deprædantes aſſiduè vicina Zelandiæ: ſed Ioannes Comes hos fugitivos citiùs inſecutus, deſertas rates adinvenit, Ioannem de Renes proſcripſit, cujus facultates adjutoribus ſuis diviſit. *D. de Renes proſcribitur, & bona ejus publicantur.*

Eodem anno Wilhelmus Trajectenſis Epiſcopus (r) adverſantibus ſibi Zuedero de Montforde, Huberto de Vianen, & Ioanne de Linſcoten militibus, à Iacobo de Lichtenberch Magiſtro civium, apprehenſus eſt, ac intra civitatem propriam in domo quæ Lichtenberch dicitur circiter annum in captivitate detentus eſt. Demùm idem Epiſcopus a priſione laxatus, ſedem adivit Apoſtolicam, ut Trajectenſe Pontificium Domino Papæ reſignaret, & exinde ſopitis cunctis adverſitantibus in tranquillâ pace maneret. Sed ecce Dominus Apoſtolicus Epiſcopatum acceptare nolens, mandavit Epiſcopo Monaſterienſi, quatenus ipſe Wilhelmo confratri ſuo contra quoſcunque graſſatores, qui nitebantur impugnare Trajectenſe Pontificium *paratum ferret auxilium. Hic Wilhelmus repatriare diſponens xv. die menſis Auguſti quoddam prodigiale ſignum apud (ſ) Anagniam vidit, quod mortis ſuæ jam inſtantis indicium prognoſticale fuit. Intuebatur enim ſolem bicornem ad modum lunę mediç, de quo fulgurantes radii coruſcabant ad inſtar lucis ſanguineç: Domum igitur reverſus mox de partibus Tranſiſelanis elegantem aggregavit exercitum, tentans ſi civitati ſuæ patentem inveniret introitum. Sed ipſe Epiſcopus urbem intrare nequiens, declinavit ad loca campeſtria, & ibidem cauſa repauſationis ſua decrevit exaltare tentoria. Cùm autem hæc agerentur, quidam Hollandię nobiles, utpote Theodoricus de Waſſenaer, Henricus Caſtellaneus Leidenſis, Philippus de Duvenvorde, Simon de Benthem, & Iacobus de Woude milites, cum multis armigeris odientes ipſum Epiſcopum propter antiquam diſcordiam, & diligentes Iacobum de Lichtenberch propter confinem amicitiam comprehenſis armis devenerunt in campeſtrem planiciem, quæ dicitur Hoghewoerd, cum tubis frementibus & tremulis, ac ſignis fulgidis, ut Epiſcopum à civitate propellerent, & præfatum Iacobum ab imminenti periculo potenter eriperent: econtra verò Dominus Epiſcopus (cujus exercitus in duplo major erat,) acies ſuas ad bellum ordinare tetendit, qui cum tubis frementibus & vexillis irradiantibus adverſis hoſtibus audacter occurrit, ita quod in primâ congreſſione quoſdam villanos ab exercitu ſegregatos expelleret, & Hollandienſi populo cum virtute magnâ reſiſteret. Interea (t) Zuederus de Montforde cum indefeſſis advenit armigeris, qui grande juvamen apportavit Hollandię populis; & ecce bellum crudele cœpit ingruere, ut præliantes ſe mutuo ſternerent, & pro coronâ victorię ſeverè contenderent: Epiſcopus verò levitate ſui dextrani ſemel & iterum Hollandienſem tranſvolavit exercitum, quem cunctus populus primò trucidare pertimuit tanquam ſpiritualem patrem & Dominum; ſed idem Antiſtes hoſtiles turmas jam tertiò tranſilire præſumens ab equo proſtratus eſt, & ibidem, anno Domini (u) M CCC I. IV. Nonarum Iulii, qui eſt tranſlatio ſancti Martini, proh dolor, à profanis filiis occiſus eſt. Corruerunt autem ex utraque parte multi valentes armigeri, major verò pars ab exercitu morientis Epiſcopi, cujus exanime corpus ab hoſpitalariis delatum eſt ad eccleſiam S. Catharinæ; donec exequiis congruentibus in (x) Eccleſiâ cathedrali traderetur eccleſiaſticæ ſepulturę. Hic Wilhelmus ad quinque ſaltem annos Epiſcopatum rexit, qui cunctis diebus ſuis perſecutiones graves, (ut prædicitur,) păſſus eſt.

Wilhelmus Epiſcopus à ſuis capitur.

Romam vadens Epiſcopum Monaſterienſem à Papa accipit adjutorem.

** Manuale.*

Epiſcopus Trajectum armata manu tentat.

Epiſcopus in prælio cadit 1301. 4. Non. Iulij.

a *Wilhelmus de Mechliniâ natus,*) Hic filius fuit Walteri V. ejus nominis, domini Mechlinienſis ex Mariâ de Alverniâ; frater Florentii, & patruus Sophiæ, uxoris Reinaldi I. Gelriæ Ducis; vide ejus ſtemma à Doctiſſimo Miræo collectum in lib. Notitiarum Eccleſiæ Belg. à quo tamen videtur diſſentire Gramayus in Mechlin. cap. 4.

b *Caſtrum Mudenſe cum electis obſedit,*) Stokius tradit Florentium ibidem poſſediſſe caſtrum captivis cuſtodiendis deſtinatum, cujus obſidionem ille pluribus proſequitur. Epiſcopo etiam olim jus fuiſſe in Mudam & Weſopum inde patet, quod Comiti illa pignori data fuêre ab Eccleſiâ Trajectinâ, pro certâ pecuniâ; quæ inde reſtituta fuit. Eſt & ap. me exemplar. Recognitionis Mudenſium quod ita incipit, *Nos Iudex & Scabini ac univerſi Oppidani in Muden recognoſcimus; quod nos & oppidum noſtrum ſubſumus & attinemus Eccleſiæ Trajectenſi*, &c. finitur: *In cujus rei teſtimonium valitura, dedimus domino noſtro Epiſcopo præſentes literas, ſigillo noſtri Opidi ſigillatas anno Domini M CC XCVI. feriâ, tertiâ poſt dominicam Oculi.*

c *Adverſus Hollandenſem pop. Epiſcopalem prædicavit indulg.*) Vide totum hoc bellum plenè & accuratè deſcriptum à Stokio in Chr. Rhytmico, Ubbone Emmio lib. 12. Rer. Friſ. quod & Snoyus Gerbrandus, & alii enarrant.

d *Comburentes Enchuſam,*) Quæ eo tempore nondum ſubdita Hollandis, ſed liberorum adhuc Friſonum erat.

e *Quatuor millia Freſonum,*) Altero hoc bello à Ioanne Comite geſto 4000. Friſonum periêre Ubb. etiam Emmio teſte; Snoyus valde auget, qui hoc bellum Hannonio tribuere videtur & decies mille cæſos tradit. Clericus Innomin. Bekæ conſentit; ut & Chron. Magnum, Gerbrandus & Annal. vulgares. Stokius tria P. M. millia cecidiſſe affirmat

f *In ſpatioſis agris villæ Fronenſis,*) Hoc prælium inter Hollandos & Weſt-Friſios pugnatum in campis Vronenſibus. Verona vel potius Frona primarium oppidum iſtorum populorum, mater Friſiæ dicta, vide Iunii Bataviam, & de ejus vaſtatione per Hannonium poſt factâ Annales vulgares, Emmium lib. 12. rer. Friſ. alioſque.

g *Wilhelmus autem Epiſcopus attendens ſuccubuiſſe Weſt-Friſones,*) En novum bellum Epiſcopus excitat Ioanni Com. & Hollandis Ciſflevanorum Friſonum, qui tunc Orientales dicebantur, ſed & his malè ceſſit, ac magnâ ſuorum clade affecti, domum repetere coacti fuêre. Cumque Weſt-Friſones aliquoties haud meliore ſucceſſu bellum reiteraſſent, tandem (ut ſcribit Emmius) anno C 1299. in manus Hollando convenerunt, & ſeſe eidem ſubmiſêre.

h *Mariano Giſelberto de Iſelſtein,*) Is Arnoldi fratris, non filii Giſelberti domini de Iſelſtein (ut quidam perperam putarunt,) primi Iſelſteinenſis domini, filius fuit, miniſterialis Epiſcopi, qui & terræ ſuæ maximam partem beneficio Eccleſiæ Trajectinæ tenebat, & ex præfectis (quos Mareſchallos vocant) erat: atque proinde nullo jure contra dominum ſuum arma capere, vel, quo impeteretur caſtrum ſuum tradere Eccleſiæ hoſtibus, poterat. Sed Comes cauſam belli contra Antiſtitem captans hinc initium fecit, quod forte reſpectu quorundam bonorum Hollandi cliens eſſet. Oppidum verò tunc temporis adhuc nullum erat, quod Stokius videtur indicare, ſed loci juriſdictio (Eyteren vocabatur) à Capitulo Mariano clientelari jure pendebat.

i *E contra vero Domicella Bertradis,*) Viridis hæc animi mulier ex Arkeliâ familiâ fuit, quæ vixit ad annum uſque 1322. ut ex libro Emortuali Monaſterii Servatiani apud Traject. patet.

k *Ab hinc in Delft occiſus eſt,*) De hoc Meyerus in Annal. Flandric. lib. x. ad annum C. 1303. *Tutor Ioanni Comiti datur Wolfardus à Borſalia Verenſis Toparcha, vir quidem ſtrenuus & fidelis, ſed Ioanni Hannonio non ſatis ad ſtomachum,* & paulò poſt, *Igitur Hannonius fretus fœdere Gallorum ſummittit occultè percuſſores, & Wolfardum occidendum curat.* Quod an verum ſit ignoro, cum in eâ ſententiâ ſit ſingularis: In eo tamen puto eum falli, quod Vulfardum tutorem faciat Comitis, qui jam uxoratus, & nuper ſanguine proximum Hannonium à tutelâ dejecerat; à conſiliis ei fuiſſe, & plurimum apud Comitem potuiſſe, facilè credo, quod & Chron. Zeelandię, nec non vulgare Hollandiæ ſatis ſuperque declarant.

l *Tumultus magnus exortus eſt,*) Poſt hæc verba in meo MS. Bekâ adduntur ſequentia, quæ hic omittuntur: *Nam mox Dordracenſes circumvallaverunt caſtrum Craeyeſteyn, ac caſtellum de Slydrecht, quibus captis invenerunt Balivum ipſorum in Slydrecht, quem Balivum claudum cum duobus fratribus ſuis, cum ſculteto, & cum multis armigeris Dordracum perduxerunt, ibidem omnes decollantes,* vide de ea re Chron. vernaculum ex Gerbrando diviſ. 17. cap. 11. 12. Stokium fol. 60. Chron. Incogniti.

m *Anno Dom. MCCXCIX. Ioannes Domicel. Hol.*) Huic aſſentitur Stokius ut & Chron. Magnum: Bockenb. annum habet mortis ejus ſequentem; cum quo faciunt Chronica vulgare Hol. & Zeeland. ex dyſenteriâ eum obiiſſe tradit Chron. Innominati.

n *Qui ſtatim dominia de Woerden & Amſtel Fratri ſuo largitus,*) Nec tamen de ſuo, nam erant abſq; controverſiâ Eccleſiæ Traject. & licet eorum dominiorum Vaſalli, & poſſeſſores peccaſſent in Comitem Hollandiæ, non tamen Feuda, quæ erant Epiſcopi, in jus Hollandicum tranſire poterant; ſed ad dominum directum reverti debebant, quod ii qui vel parùm in jure beneficario verſati ſunt, facile intelligunt. Sed hic fuit omni tempore potentiorum mos, ut armis magis quam legibus valerent, & chartæ imbecilliores ferè gladiis cederent.

o *Aſſerens quod Comitatus Hollandiæ,*) Hic ſi jure diſceptandum foret, Imperatoris cauſa prævaleret; Wilhelmus enim primus hunc Comitatum à Frederico Imp. in feudum accepit, teſte Bekâ in ſuperioribus, ſic poſtea Margareta à Ludovico IV. Imp. ſed cum ipſe Imperator parum valeret, & Comitatus poſſeſſores loci commoditate gauderent, Imperatorium ſimul ac Epiſcopale jus paulatim evanuit. Verùm hæc brevibus notis includi non poſſunt, & dabitur forſan, ſi Deus mihi vitam prorogaverit, alius commodior dicendi locus.

p *Advenit in Bonſwaert,*) Bommelſwaert legendum putarem, quæ Inſula eſt Bomeliana, hodie notior, quam ut indicio majore indigeat.

q *Rex multitudinem vexill. Holland.*) Admodum jejunè & contemptim ſcriptores ejus ævi res enarrant, quaſi Imp. qui tamen vir erat magnanimus, & bellicoſus viſis Hollandis ſtatim aufugerit. Si narrationis hæc ſeries vera eſt, multa alia certum eſt interveniſſe huic compoſitioni, vide quæ Trithem. Chron. Hirſaugienſi, Annales Colmarienſes, & Albertus Argentinenſis ſcribunt, Cuſpinianus & alii rer. Aug. ſcriptores vix meminerunt, vel omnino non tangunt. Chron. Levoldi de Comitib. Marcanis meminit quidem, ſed errat in multis.

r *Adverſantibus ſibi Swedero de Monforde &c.*) Factione Hollandenſium contra Epiſcopum in civitate adverſarii excitati, quorum factio ad poſteros pervenit, & multorum malorum ſæpè cauſa extitit: hinc Lichtenbergiorum, Freſiorum, Gunterlingorum diſſidia & tumultus urbem aliquoties perturbantium

bantium orti ſunt.

ſ *Signum prodigiale apud Anagniam vidit)* Anagnia in Italia civitas eſt in Hernicis antiqua & celebris, unde quatuor pontifices Rom. habent originem, de quâ vide Leandrum Albertum, in Latio, ubi agit de Hernicis; & Merulam Coſmogr. partis 2. libr. 4. Heda apud Angaros (Saxoniæ eſt interioris, vel Weſtphaliæ populus) Antiſtiti viſum hoc prodigium vult; ſed plerique Anagniam retinent.

t *Interea Swederus de Montforde)* Hic ex Roveriis filius Henrici Caſtellani de Montforde, ſubditus pontificis, ac miniſterialis ejus fuit, cui nupta Catharina Florentii Comitis fil. nat. quem & hoc anno conſulem Trajectenſ. fuiſſe lego, & Lichtenbergiis addictiſſimum. Fuerat & Wilhelmo Antiſtiti lis cum Henrico Roverio, hujus parente, qui primus ex eâ familiâ Burchgraviatum, eo invito occupavit, cum prædeceſſor Walterus Gerardi abſque liberis, ſaltem maſculis deceſſiſſet, ut ex literis ea de re extantibus, clarum eſt.

u *Anno Domini M CCC I. occiſus eſt,)* plerique ſcriptores Bekæ adſtipulantur, Æmylius Stokius his verbis locum deſignat.

Dit geviel int jaer ons here
M CCC ende een, ooc mede
Buten Utrecht tot een ſtede,
Diemen hiet de Hoge Woert.

Snoyus cum Epiſcopo cæſos mille armatos refert, eumque à ruſtico quodam occiſum addit, qui illud crimen longâ deinceps pœnitentia luit. Hodie in loco cædis erecta ſpectatur crux lapidea; ſuperſunt & literæ Expiatoriæ hujus cædis; quo nomine primùm mater Hannonis fundavit Vicariam, ſive capelleriam (ut vocant) largiter dotatam; quam & ratam habuit filius Comes, literis eam in rem ſcriptis; unde non omnino expertes ejus cædis Hannones fuiſſe conſtat, etiamſi Snoyus eos excuſare conetur.

x *In eccleſiâ cathedrali.)* Ad finem hujus capitis in meo MS. adduntur ſequentia: *Sepultus eſt in tumbâ lapideâ contiguâ choro in parte meridionali, in oppoſitum tumbæ Guidonis ſucceſſoris ſui, ante altare S. Laurentij,* Epitaphium ejus videre licet apud Bockenbergium.

Guido Epiſcopus XXXXII.

POſt occiſionem Wilhelmi Pontificis, Ioannes Comes à Zelandiâ citò veniens ſupplicavit eccleſiæ Trajectenſi pro Guidone fratre ſuo Theſaurario Leodienſi. Canonicorum ergo quidam elegerunt Guidonem eundem Theſaurarium, quidam (a) verò Adulphum de Waldech majoris Eccleſię præpoſitum. Porrò, quamprimum Guido gubernationem Epiſcopatus accepit, Adulphus ad partes Tranſiſelinas receſſit. Fuerunt (b) ejuſdem Guidonis fratres carnales, Botzardus Epiſcopus Metenſis, Ioannes Epiſcopus Cameracenſis, Ioannes Comes Hannonię, Hollandię & Zelandię & Florentius Princeps Morianenſis, quorum auxiliante potentiâ dictus Guido Pontifex adverſantes hoſtes ſubegit, totumque Pontificium in tranquillâ pace quietiſſimè gubernavit.

Prodigium futuræ cladis.

(c) His diebus contigit in Hollandiâ quoddam ſpeciale prodigium, quod venturæ calamitatis fuit ſingulare pręſagium. Quidam enim eques apparuit, admonens univerſam plebem arma tollere, & pro repellendis hoſtibus littus maris feſtinanter aſcendere. Igitur omnis populus ad mare tendens pro debellandis hoſtibus, aſpexit aquam impletam infinitis quaſi navibus, ſed ipſa claſſis in momento diſparuit, & prælibatus eques quaſi phantaſma confeſtim evanuit. (d)

Guido Comes Flandriæ Walachriam impetit, Wilhelmus Iohannis Hollandiæ Comitis filius proditionem declinat & vincit.

(e) Anno Domini MCCC. IV. Guido Flamingus aggregavit electam militiam, ut vicinam armipotenter expugnaret Walacriam; cui Wilhelmus major natu Iohannis Hollandiæ Comitis eleganter occurrrit: qui occiſis in Catzant plęriſque Flamingis honorificè triumphavit. Nec mora, quin Guido Flamingus congregavit iteratò elegantes armigeros, ut jam ſecundò debellaret Zelandiæ populos, cui Wilhelmus juvenis ſecundariò ſe oppoſuit, qui tamen ex internâ traditione, tam in Vere, quàm in Arnemuden uno die bis victus ſuccubuit. Wilhelmus itaque declinans à prælio, declinavit ad oppidum de Zierieze pro recenti ſubſidio, quem Guido Flamingus abſque morâ ſecutus fuit, ac ipſum oppidum ad ſex ſeptimanas ſagittis & fundibulis laceſſivit. Demùm ipſe Wilhelmus unâ dierum portas urbis latenter aperiens

Flandri infeliciter pugnant.

riens forenſem diſturbavit exercitum, qui tam occidendo quàm ſubmergendo mille Flandros & quingentos dedit in interitum. Qui deinde præfatum oppidum diligenti cuſtodiæ mancipavit, & ad Hollandiam ſeceſſit, & auxilio patrui ſui Domini Guidonis Epiſcopi copioſum eduxit exercitum, ut in virtute magnâ circum obſeſſum liberaret oppidum. Cum autem glorioſus exercitus tam Pontificis, quam Comitis appropinquarent Duvelandiæ, quidam temerarii juvenes ex navibus exſilientes conſagittare cœperunt contra præſcriptos Zelandiæ. Et ecce Eccleſiæ Trajectenſis & Hollandienſis populi fixis anchoris aſcenderunt in aggerem, ut ibidem caſtra locarent propter inſtantem noctis caliginem. Friſones autem dormitare recuſantes, incenderunt hinc inde fugitivorum tabernacula, revertentes ad ſtationem navium ſuarum cum præda copioſiſſimâ. Nec mora quin habitatores Duvelandiæ confeſtim arma capientes, & per notas ſemitas Freſones indilatè ſectantes, ſuper exercitum adhuc ſoporantem, irruerunt, quem in clamoribus & ictibus validiſſimis excitaverunt. Hollandienſes autem & Trajectenſes armigeri de quieto ſomno terribiliter excitati, comprenſis armis feſtinaverunt inimicis obſiſtere, ac eoſdem à propugnaculis caſtrorum procul pellere: ſed hoc minimè profuit, quoniam umbroſa caligo maledictę noctis tantùm inhorruit, ut amicus amicum non agnoſceret, quinimo cognatus agnatum alternâ cæde perimeret. (e) Corruerunt autem in ipſo conflictu Wilhelmus de Hom Præpoſitus Trajectenſis, Nicolaus Perſijn, Theodoricus de Harlem, Theodoricus de Zulen, & Zuederus de Beverwaerde bellicoſi millites, cum pleriſque burgenſibus & villanis, exceptis aliis multis in marinis fluctibus ſuffocatis. (f) Guido quidem Epiſcopus cum copioſâ turba plebis & militiæ captivatus eſt, qui ſub arctâ cuſtodia verſus Flandriam abinde tranſmiſſus eſt. Wilhelmus autem extemplò navem aſcendit, & ad præſidium Ziriexe cum periculo vix evaſit. His itaque geſtis Guido Flamingus de victoria Zelandorum valdè gaviſus, cum immenſâ claſſe totam Northollandiam uſque Harlem per Ioannem de Renes ditioni ſuæ ſubegit. Dux verò Brabantiæ totam Zuydthollandiam, præter Dordracum, poteſtati ſuæ vendicavit, quapropter Guido Flamingus Trajectum adiit, & ab Eccleſiâ diligenter expetiit, quatenus Guido captus Pontificio privaretur, & Wilhelmus Iuliacenſis in Epiſcopum eligeretur, qui per ſuos internuncios idem forſitan impetraſſet. Si Witto (g) de Haemſteden Baſtardus Florentii quondam Comitis de Ziriexe per turbulentum æquor ad Zandfordiam non veniſſet: ſed poſtquam hic miles illuſtris cum paucis armigeris intraſſet Harlemenſe pręſidium, Kinemari cum Freſonibus occurrerunt in ipſius auxilium, cum quibus idem Witto naves eduxit, obſides reſumſit, & Flandros hinc inde repertos ſine numero occidit. Nicolaus verò de Putte miles inclitus Pręfectus Walacrię cum Dordracenſibus Ducem Brabantiæ fugans, omnes pagos uſque Buſcum Ducis incendit, & ad montem S. Gertrudis in prędâ magnâ reverſus fuit. Guido autem Flamingus his agnitis confuſus, à Trajecto declinans, oppidũ de Ziriexe jàm tertiò cinxit obſidione graviſſimâ, quod mangenis apris, cattis, & cęteris ingeniis laceſſivit inſultatione creberrimâ. Wilhelmus approbatus juvenis iterum ab Hollandiâ perpulchrum eduxit exercitum, ut ab infeſtatione terribili ſuum liberaret oppidum. Cui Philippus Rex Francorum tranſmiſit à Caleſio trecentas & quinquaginta (h) triremes cum quinque galeriis in adjutorium, quas Amiraldus Regis cum vexillis aurifluis, & edoctis tubicinariis eduxit ad prælium. Eodem igitur anno, die vigeſimo menſis Auguſti, qui eſt feſtivitas ſancti Laurentii Martyris pretioſi convenit navalis exercitus tam Regis, quàm Comitis, ut Flandros ab obſidione propelleret, & eorum claſſem in profundo maris immergeret. Flandrienſes verò econtrà coaptaverunt navem mirę magnitudinis, quam accenderunt formento ceræ, lardi, ſaliſpetrę, picis & ſulphuris, quatenus hanc ratem inextinguibiliter accenſam per ventum proſperum dirigerent ſuper Hollandię exercitum, & exuſtis vicinis navibus diſturbarent adverſum populum: ſed ecce navis hæc flammivoma refluentibus aquis, & reflantibus ventis ad Flandros vice verſâ rediit, cujus etiam ductores miſerabiliter exuſtos vorago pelagi vivos abſorbuit. Ex hoc igitur eventu mirabili tam Hollandiæ, quàm Francię proceres pręliandi ſuſceperunt animum: qui cum tubis ſtridentibus, & vexillis coruſcantibus Flandrenſem impugnare cœperunt exercitum: econtra verò Flamingi per diem & noctem integram ſeſe ſtrenuè defenſarunt, & adverſis hoſtibus cum telis & fundibulis laudabiliter obſtiterunt: In hoc navali bello fragor haſtarum, ſonitus gladiorum, clangor galearum, ſtrepitus ſaxorum, ſtridor baliſtarum, & fremitus præliatorum tantùm invaluiſſe narratur, ut tumultus abinde grandiſonus ad tria miliaria patenter audiretur. Denique Flandri laſſitudine fatigati fece-

Friſones incautos ſunt hoſtes, ſed exitu infelici.

Guido Epiſcopus Trajectenſis captus in Flandriam mittitur.

Cadente quercu omnes lignarii veniunt.

Witto de Heemſtede Guidonem Flandrum abigit.

Philippus Rex Franciæ ſuppetias mittit Hollandiæ.

Flandri ſuo ſtratagemate ipſi pereunt.

cerunt à prælio, quos Hollandi certatim occidendo merſerunt in profluvio. Guido quidem Flamingus terminato bello per Amiraldum (k) Regis captus eſt, pro quo venerabilis pater Dominus Guido Trajectenſis Epiſcopus à priſione laxatus eſt. (l) Corruerunt autem in ipſo conflictu à parte Flandrorum x. milia, & tranſierunt in captivitatem Wilhelmi juvenis innumerata centenaria cum millenis & centum navibus, & nongentis pretioſis papilionibus. Nequaquam & hoc ſilentio pręterire volumus, Quod ſignum ſanctę crucis apud Egmondam mirę magnitudinis, & purpurei coloris in aëre viſibiliter apparuit, quum præfatum prælium inter magnates eoſdem invaluit, quod quia ſignum eſt triumphalis lætitiæ, prognoſticatum fuit Hollandis pro patriá juſtè pugnantibus, portendere laudem victorialis glorię. Hinc Hollandi ad ſua reverſi, feſtinaverunt Ioannem de Renes à Trajecto propellere, vel ipſam civitatem quotidianis incurſionibus affligere, concremantes quaſdam curtes cum molendinis ante ſuburbium præſupponentes, quod idem Iohannes foris veniret ad ulciſcendum hoc incendium. Sed idem miles traditionem metuens, cum ſuis complicibus à civitate clàm abceſſit, & ut Leccam tranſiret timore perſequentium inimicorum ſcapham modicam introivit, & ecce probati milites armorum ſarcinâ (m) prægravati mox in profundo ſubmerſi ſunt, qui dehinc ab amicis & notis ſagenis in gravi dolore inventi ſunt. Eodem etiam anno Ioannes Hollandiæ Comes gaviſus de filii ſui victoriâ, pridie Idus Septembris requievit in Domino, ſepultus in urbe Valiſcenarum honore congruo: Hic Iohannes primitus exiſtens Comes Hannoniæ, quinque fere annis Comitatum rexit Hollandię. Cujus uxor Philippa VIII. Idus Aprilis defuncta eſt; quæ penes eundem virum ſuum in Hannonia tumulata eſt.

Flandri ſuccumbunt, & Comes eorum capitur.

Iohannes de Renes fugiẽs cum ſuis in Lecca ſubmergitur.

Iohannes Comes Hollandiæ moritur.

Wilhelmus itaque poſt obitum patris ſui XVIII. Hollandiæ Comes effectus eſt, qui apud omnes Principes terrarum adeò magnificatus eſt, ut ubique diceretur eſſe magiſter militum, & Præfectus Principum, ducens in uxorem Ioannam de Valeſia ſororem Regis Franciæ, de quâ genuit Ioannem, Margaritam Romanorum Imperatricem, Ioannam Iuliacenſem Comitiſſam, Philippam Angliæ Reginam, Wilhelmum ſuccedentem Hollandiæ Comitem, Ludovicum infantem, & Eliſabeth Domicellam. Hic Wilhelmus primo dominationis ſuæ tempore fecit in Harlem glorioſam acclamari curiam, quam x. Comites, centum Barones, & mille milites cum infinitis proceribus ſolenniſaverunt per totam hebdomadam. Is Comes inclytus per officiales Imperii Romani vicarius Regni deputatus in diebus ſuis multùm glorioſus fuit, qui duo famoſa caſtra, videlicet Bruyl & Volmenſtein in Epiſcopatu Colonienſi potenter expugnavit. Iſte etiam Princeps egregius Divini nominis cultum ampliare volens, coadunavit in Middelburch novam Canonicorum eccleſiam, quam anno Domini MCCCXI. ſatis largifluè ditavit ad perennem laudis ſuæ memoriam.

Wilhelmus tertius Hollandię Comes 18.

Conventus procerum Harlemi.

Eodem anno Guido Pontifex novum caſtrum ædificare volens in territorio de Stellingwerff, ſolidum fundum per doctos exquiſivit artifices, ut ex eo rebellantes poſſet expugnare Freſones, ſed quoniam idem Epiſcopus ad generale (n) Concilium vocatus eo tempore Viennam ivit, ideò ſtructuram caſtri diebus illis neceſſariò prætermiſit. Dominus (o) autem Apoſtolicus Clemens quintus cum omni veneratiọne Guidonem ſuſcepit Epiſcopum, cui, mediante Rege Francorum, Cardinalatum exhibuit per rubeum pileum. Sed Guido Epiſcopus Domino Papæ condignas gratias agens, oblatum honorem tantæ dignitatis abnuit, & Trajectenſis Epiſcopus ad vitę ſuæ terminum permanere maluit. Philippus autem Rex tanti Patris humilitatem intuens, dedit eidem reverendo Pontifici quingentas libras annuatim de cenſu Regalis Cameræ, ut ſibi de cætero foret aſtrictus in vinculo perhennis amicitię. Denique terminato ſolenni concilio, Guido Pontifex cum eodem Rege ſeceſſit ad Pontozium, ubi idem Rex de præfatâ guerrâ inter Comites Hollandiæ & Flandriæ ſuum promulgare decrevit arbitrium. Cùm autem hæc agerentur in Francia, mors Epiſcopi Guidonis divulgata fuit apud Freſiam; quapropter coloni de (p) Stellingwerf multiplicatum educentes exercitum, impegerunt caſtrum de Vollenho per aſſultum acerrimum, pro eo, quod idem Epiſcopus dudum in finibus eorum ædificare caſtrum attentaſſet, per quod tumultuantes Freſones à conſuetâ rebellione coercere potuiſſet. Caſtrenſes autem econtra quibuſcunque neceſſariis abunde præmuniti, Freſonicis inſultibus laudabiliter obſtiterunt, quos baliſtis & fundibulis viriliter à ſuburbio profugarunt; quapropter & iidem Freſones ſuperædificaverunt proceræ celſitudinis excellentem machinam cum tribus cænaculis, quam ex omni parte valentibus impleverunt armigeris, quatenus de ſuperiori cęnaculo decertarent ro-

Guido Epiſcopus galerum Cardinalitium à Papa oblatum recuſat.

à Rege Franciæ munus accipit annuum.

Stellingwerfii falſo rumore de morte Epiſcopi decepti, rebellant.

tundis

tundis lapidibus, de medio præacutis miſſilibus, & de infimo ipſius bipennatis ſecuribus. Hanc utique machinam ita extructam lignifaber circumveſtivit taurinis pellibus ad ſufferendum ignis aduſtionem, & etiam circumſepivit reticulatis viminibus ad refrenandam arcus impulſionem.

Stratagema Friſiorum contra Vollenbovum.

Freſones igitur horrendam machinam ad diſtantiam v. pedum à caſtro viriliter impellentes, nitebantur totis viribus ut principalem arcem dilapidarent, baliſtarios à muris abſterrerent, & extunc abſque diſpendio caſtri propugnaculum introirent. Gerardus autem Daventrienſis eccleſiæ Præpoſitus, attendens extremam Hermanni fratris ſui neceſſitatem, repentinâ profectione tetendit ad Franciam, & Epiſcopo Guidoni Caſtrenſium obſeſſorum in Vollenho periculoſam intimavit anguſtiam. Nec mora quin & idem Epiſcopus magnifico Regi valedicens Hollandiam feſtinanter advenit, expeditionem indixit, exercitum collegit, claſſem adjunxit, & ad Freſiam transfretavit. Caſtellarii verò cernentes à cacumine turris imminere claſſem, & appropinquare * exercitum, intellexerunt quod Dominus Epiſcopus ipſis ab Hollandia deſideratum aſportaret auxilium, quamobrem iidem illuſtres armigeri confeſtim adimplerunt tunellam fomento lardi, ſtupæ, ſaliſpetræ, picis ac ſulphuris, quam ex omni parte circumſtipaverunt ferratis vinculis.

** Navigium*

Stratagema Vollenbovenſium.

Hanc igitur tunellam inextinguibiliter accenſam audacter ejecerunt ſuper tectum vicinæ Machinæ, quæ tenacibus uncis affixa, protinus adhæſit poſti ligneo: & ecce levis aura flammigerum rogum paulatim ſuſcitans circumſperſit in ſuperius cœnaculum, vnde poſtes, trabes & crates cum L. Freſonibus inextinguibili concrematæ ſunt incendio: porrò cęteri Freſones ſtridorem tam æſtuantis flammę nequaquam tollerare valentes, corruerunt extemplò de ruiturâ jam Machinâ, qui confractis cruribus & lacertis vix erepti ſunt à morte tam acerrimâ: Hermannus autem Caſtellaneus haud piger valvas caſtri potenter extunc aperiens, cum cornibus horriſonis, ac animoſis vernaculis diſturbatos Freſones indilatè ſecutus eſt; qui occiſis quingentis quaſi Freſonibus, ad præſidium caſtri victorioſè reverſus eſt. His itaque peractis, Hollandienſis advenit exercitus, ibique bellicoſus Epiſcopalis adjunctus eſt populus. Dominus autem Florentius Trajectenſis Præpoſitus, & Ioannes Dominus de Arckel miles inclytus Conſiliarii prædicti Pontificis, Theodoricuſque de Brederode, & Nicolaus de Putten milites, conſiliarii præfati Comitis Hollandiæ, locatis caſtris diurnatim arcanum tractaverunt interloquium, qualiter adverſus Freſones tutum poſſent inchoare prælium. Quorum denique decreto conſilio præconis voce tubicinatum eſt, alterâ die arma tollere, in Freſiam tendere, & vicinas villas adurere.

Tempeſtas bellum impedit.

Sed ecce ſpes hæc omninò caſſata eſt, quoniam in opacâ caliginoſę noctis umbrâ, mira tempeſtas invaluit, inaudita pluvia repentè cecidit, & ventoſus turbo violenter inhorruit, adeo quod papiliones hinc inde diſrupti ac animoſi pugiles propter aëris intemperiē acriter afflicti ſint. Alterâ verò die cum ſolare jubar matutinum illuſtraret hemiſpherium, prænarrati Principes attendentes ſuperficiem terrę non eſſe meabilem propter inundantem aquam ac pluviam, inſuper & ipſam Freſiam inacceſſibilem propter inſtantem jam hyemem, præceperunt extemplò caſtra tollere, claſſem reſumere, & ad propria tendere, & ecce navalis exercitus ſolutis jam anchoris vix à littore maris jam abceſſerat, cùm univerſus quaſi Freſiæ populus pacem exquirens, ac *emendam promittens cum obſidibus illuc advenerat.

** Forte amendam.*

Sed quid plura? ſoluti ſunt obſides de tam inopinatâ proſperitate gaudentes, & reverſi ſunt Freſones ad ſua, diem feſtum celebrantes in lętitiâ.

Guidonis Epiſcopi mira parſimonia.

Guido quidem Epiſcopus expenſis maximis prægravatus ſeceſſit ad Franciam, ut ibidem ad aliquos annos in parſimoniali ſumptu ſtaret, quoadusque pecuniam obligatam competenter exſolvere poſſet: formidine tamen abſentis Epiſcopi nullus prædo fuit auſus Epiſcopatum introire, aut indigenis violentiam aliquatenus irrogare.

Ludovicus Rex Franciæ Flandriam invadit.

Anno Domini M CCC xv. Ludovicus Rex Francię cum exercitu copioſo Flandriæ Comitatum ingreſſus (q) prope Cortracum ſuper fluvium Lizę ſua præcepit extendi tabernacula. Cui Wilhelmus Hollandiæ Comes cum populosâ turbâ navalis exercitus in auxilium veniens prope Cales ſuper alveum Schelde ſua juſſit exaltari tentoria. Sed ecce præfatus Rex per aſſiduam intemperiem pluvialis auræ compulſus eſt ad Franciam retrocedere, & Flandrienſem populum ab infeſtâ moleſtatione dimittere. Wilhelmus igitur Comes auditis de abſentiâ Regis veridicis rumoribus omnes villas circa ripam prædicti fluminis hoſtiliter incendit, ſalviſque ſuis bellatoribus ad (r) Hollandiam remigavit.

Cometa peſtem portendit & famē.

Anno Domini M CCC xvi. (ſ) radioſus Cometes apparuit, mortifera peſtis inhorruit, & valida fames invaluit, adeo quod plerique pauperes, (ſi fas eſt dicere,) cadavera pecorum ſicuti canes cruda corroderent, & gramina pratorum ſicuti boves incoctè commederent: fuit

etiam

etiam hæc fames ac peſtilentia tam aſpera, quod mendicantes abſque numero morerentur in campis, ſylvis ſive nemoribus, & eorum corpora ſine catholicis exequiis ſepulturæ traderentur in locis agreſtibus. Quapropter hæc miſeranda calamitas à Threnis Ieremiæ Prophetæ ſolum in hoc diſcrepare videtur, quod hic manus mulierum proprios filios non decoxerunt, & eorum carnes urgente fame, non manducaverunt. Poſt biennium verò divina miſericordia compatiens, humanæ miſeriæ largitatem munificentiæ ſuæ clementer oſtendit, & incrementa frugum ubique terrarum in tantum addauxit, ut modius ſiliginis pro quinque groſſis(t) Turonẽſibus emeretur, qui paulò pridem pro *quinq; ſolidis Turonẽſibus emebatur.

Pro lx. antiquis, MS.

Anno Domini MCCCXVII. Guido Pontifex reverſus à Franciâ totum Epiſcopatum cœpit in tranquillâ pace diſponere, cunctoſque graſſatores ultione ſeverâ corrigere: fuit etenim illis diebus Giſelbertus de Ghoy junioris ætatis adoleſcentulus ſub tutelâ Ioannis de Culenburch & Nicolai de Catze conſtitutus, à quibus idem Epiſcopus ex parte jam dicti pueri de receptis ſanam exegit computationem, vel tutelę reſignationem. Ioannes autem & Nicolaus parvipendentes mandatum reverendi Pontificis recuſaverunt de receptis rationem reddere, & tutelæ prænominati juvenis aliquo modo cedere. Quamobrem idem Epiſcopus tam ab Hollandiâ, quàm de poteſtate propriâ perpulchrum eduxit exercitum, & caſtrum Ghoy vallavit obſidione per circuitum, ut cum mangenis turres impetuoſè quaſſaret, & Caſtrenſes ad ſatisfactionem debitam coarceret. Caſtrenſes itaque magnanimitatem Pontificis intuentes, obſidionemque tam populoſę magnitudinis formidantes, ipſum caſtrum, ſalvâ vitâ cum bonis, liberè reſignarunt, & glorioſo Pontifici debitam ſatisfactionem de præteritâ contumeliâ promiſerunt. Guido quidem Epiſcopus adeptum jam caſtrum commiſit Arnoldo (u) de Ieſſteyn, ac Wilhelmo Baſtardo Florentii Comitis Hollandiæ, quatenus ipſi præſiderent in eo ſub munimento fidelis cuſtodiæ. Sed ecce Guido præclarus antiſtes eadem nocte, quæ eſt IV. Kalendas Iunii menſis ægritudine ſubitaneâ debilitari cœpit, & aſtantibus quibuſdam de ſuis familiaribus vitę ſpiritum exhalavit. Nec mora, quin Caſtrenſes dudum ejecti circa noctis umbram per notas ſemitas ſcalas muris applicarunt, ac omnes armigeros Epiſcopalis curiæ ſoporantes adhuc in ſtratu, cum verbis minatoriis ejecerunt: corpus autem reverendi Pontificis confeſtim infra civitatem Trajectenſem devectum eſt, & ibidem apud majorem Eccleſiam lachrimoſis exequiis honorificè tumulatum eſt. Hic electus Pater XVI. annos condignè regens Epiſcopatum, ſancto Martino tria caſtra, ſcilicet, Ghore, Dullenburch & Stoutenburch ad perennem ſuæ laudis memoriam & honorem obtulit, & pro debitis anteceſſoris ſui Romanæ curię M. & quadringentas libras exſoluit. Totum Epiſcopatum ſine debitis ſucceſſori ſuo dimiſit, quem, eo vivente, contra circum manentes Principes potenter & pacificè gubernavit. Fuit autem idem Epiſcopus aſpectu decorus, ſtaturâ venuſtus, ſermone facundus, ingenio clarus, conſilio cautus, ac in multis gratioſus, virtutibus extollendus. Wilhelmus(x) autem Hollandiæ Comes defuncto patruo ſuo Dominia de Aemſtel & de Woerden ditioni ſuæ ſubegit, in quibus ex parte ſuâ Balivum ſive villicum deputavit, aſſerens quod eadem Dominia ſępedicto Pontifici pro patrimonio fuerunt aſſignata, ſed propter tranſgreſſionem arbitrii forent ad Comitatum Hollandiæ devoluta.

Tutelæ ratio denegata bellum concitat.

Victi victores expelluntur.

Proſopographia Guidonis Epiſcopi.

Dominia de Aemſtel & Woerden cedunt Hollandiæ.

a *Quidam elegerunt Adolphum de Waldeck,*] Sic reſtitui; quamvis in edito Chronico Bekæ atque MS. meo, ſed malè, Legatur Rodulphus, contra fidem diplomatum; is fuit ab an. 1280. Præpoſitus Trajectenſis electus contra Guidonem, Epiſc. anno 1301. 42. ordine; ſed hic conſanguineorum potentia prævaluit. Hoppenrodius in Saxonicis, matrem ipſi dat Brandenburgicam, Helenam nomine; ſed in eo errat, quod eum 44. Epiſcopum Trajectenſem faciat & anno C. 1320. mortuum dicat. Quinimò, ut auctor eſt Placentius de Epiſc. Leodienſ. eodem anno 1301. factus eſt Antiſtes Leodienſis 44. & ibidem veneno anno adminiſtrationis primo extinctus eſt, vide Hocſemium in ejus vitâ tom. 2. cap. 28. qui illum 73. Epiſc. Leod. connumeratis Tongrenſibus & Trajectenſib. ad Moſam, ſcribit.

b *Fuêre hi ejuſdem Guidonis fratres,*] Chronicon vulgare quatuor Guidoni fratres tribuit. Borrardus verè electus Leodienſis cum Ioanne Flandrorum Com. filio, moderante Ro. Pont. Metenſem Epiſcopatum adeptus eſt, teſte Placentio; cui adſtipulare videntur Chron. MS. de Epiſcopis Metenſ. Chron. magn. Belg. In margine Chron. MS. jam nominati notatur Cardinalem fuiſſe, quod & Heda ac magnum Chron. videntur innuere, verùm in Onuphrio nullum circa hæc tempora Borrardum vel Borchordum Cardinalem invenio. M.S. Obiiſſe eum anno tertio Bonifacii VIII. P.R. cum 14. annis Metenſi Eccleſiæ præfuiſſet, tradit; quod tempus in annum C. 1297. incidit, ante quàm Guido diceretur Trajectenſis Epiſcopus.

c *Hiſce diebus contigit in Holl. quoddam ſpeciale prodigium,*) Hujus meminere Innominatus clericus, Chron. vernaculum, Barlandus, & alii.

d *Anno Domini 1304. Guido Flamingus,*) Hoc bellum Flandricum, præter Annales vulgares, deſcribunt accuratè Stokius in Rhythmico Chron. Meyerus lib. x. Annal. Flandr. Snoyus, Barlandus, Reygerſbergius, Heda, Haræus, Oudegerſtius, Divæus, P. Æmylius, aliique attingunt tantùm.

e *Corruerunt in ipſo conflictu Wilhelmus de Horn.*) vulgare Chronicon convenit cum Becano. Wilhelmi autem Præpoſiti ſummi meminerunt Heda; Meyerus, Snoyus: at Stokius nomina cæſorum reticet.

f *Guido quidem Epiſcopus cum copioſâ turbâ plebis captivatus,*) Hanc cladem in Duvelandia paſſam ſic deſcribit Amyl. Stokius:

Ic vvane noyt man ſo ſconen here
So ſcire ſach ontdaen,
Daer bleef menich man gevaen,
Ende menich verſlagen en verdroncken,
Die inde Goude daer verſoncken,
Die Biſcop bleef gevangen daer.

Vide Scriverium in notatis ad annales vulgares.

g *Witto de Haemſtede,*) Nothus hic Florentii Com. ex filiâ, ut credunt Heuſdeni domini, vir inſignis fortitudinis, qui magno tunc temporis præſidio Hollandis fuit. Ab hoc ſtirps Haemſtediorum nobilis ad noſtra tempora duravit.

h *Trecentas & quinquaginta triremes,*) Meyerus videtur Bekæ fidem hic elevare, ſic enim ſcribit lib. x. Flandr. *Reinerius miſſus à Gallo, qui (ut Beka refert) 350. habuit naves bellicas. Sed is auctor, ut plerique alii, in numeris ſæpe errat.*

i *Cum V. Galeris*) alii Galeis, vernacula lingua, **Galeyen**, id eſt navibus oblongis, quæ remis propellebantur, & Latinis triremes dicebantur. Meyerus: *cum v. triremibus, quas galeſias vocat,* Urſtiſius in cat. vocum barbar. Galia, triremis. *Galea* vox uſitatiſſima Clemango. Italis eſt Galére.

k *Guido Flamingus per Amiraldum Regis captus,*] Is fuit Reinerius Grimoaldus nobilis Genuenſis & inſignis Navarcha, teſte Meyero.

l *Corruerunt à parte Flandrorum x. mille,*) Meyerus ex ſcriptore illius temporis æquali, non niſi mille circiter per duos dies cecidiſſe refert.

m *Armorum ſarcinâ gravati, mox in profundo ſubmerſi*) De fugâ Reneſſij ex urbe Trajectinâ hæc fere habent Annales Patrii; ſed Chronicon vernaculum innominati Auctoris paulò aliter, in hæc fere verba: quæ latinè reddidi: *Reneſſius cum metueret ne in urbe ipſâ à Wilhelmo Holl. opprimeretur, cum ſuis clam eâ exceſſit, & ad arcem Goyanam ſe contulit, ut apud Boſinchemium Leccam trajiceret, atque ita commode evaderet, confidens ibidem ſe tutum fore, quod plerique ejus tractus nobiles ejus fœderati, & amici eſſent, excepto uno Culemburgano, cui nomen erat Ioannes Boſinchemius: qui cum intellexiſſet Reneſſium eo loci trajecturum flumen, ſuos protinus convocavit, atque in armis eſſe juſſit, quo eidem obviam iret, atque trajectum impediret. Quem, ut cum ſuis inſulam Leccæ, quæ eſt contra Culemburgum, jam trajeciſſe comperit, ſtatim foſſam quæ illam inſulam à ripâ ſeparabat ſuperans, certamen cum Reneſſio, & ſuis iniens, omnes fere, niſi quos flumen abſorpſit, occidit. Idque accidit ipſâ die aſſumptę Virginis, anno eodem.*

n *Epiſcopus ad generale conſilium vocatus,*] Creditur Convocatum illud Concilium à Clemente V. Burdegalenſi Gallo P. R. qui primus ſedem Avignonem tranſtulit. Quod tamen in tomo vet. Concil. non habetur, neque in ſummâ illuſtr. concil. Contareni: meminêre ejus nihilominus Panvin. in Chron. Eccleſ. & ſupplementum Martini Poloni in Clem. V. in hæc verba: *Anno d. 1311. hic Papa Viennæ Concilium generale convocavit. Cujus prima ſeſſio fuit inchoata 17. Novemb. ubi de paſſagio ultramarino, & recuperatione terrę Sanctæ tractabatur,* Sic & Nauclerus in Chron. gener. 44. Platina in Clemente V. & ibid. Panvinius. Palmerius in Chron. Maſſon. in Annal. Franc. lib. 3. Chron. Maſſæi, Carr. & aliorum.

o *D. Apoſtol. Guidoni exhibuit, &c.*) Hæc quoque habent Annal. vulgares, & Heda; penes quos ejus narrationis fidem relinquo.

p *Quapropter Coloni de Stellingwerf,*) Præter Annales vulgares, & Hedam, hoc bellum accuratius, neque tamen prolixè, Ubbo Emmius deſcribit, quem vide libro Rer. Friſicarum 13. non procul à principio.

q *Ingreſſus prope Curtracum, &c.*] Vide Meyerum lib. xi. ad annum 1315. qui dicit Hollandum Flandriæ finibus expulſum, magna celeritate, nõ expectato exercitu Flandrico, in Zelandiá reverſum.

r *Hollandiam remigravit,*) Poſt hæc verba in meo MS. leguntur ſequentia de Henrico VII. Imp. *Anno dom. M CCC xvi. Beatus Henricus Imperator Romanorum intoxicatus fuit, in receptione corporis Chriſti per quendam Iacobitam.* Meyerus in Ann. Fland. lib. xi. ad annum 1313. Hæc refert ex Beka, quæ his nuſquam comparent: & adjungit poſt: *Addit Beka monachos illius ordinis 40000. florenos à dictis principibus* (Roberto Apuliæ, Philippo Franciæ, & Ludovico Navarræ regibus, principe item Tarentino) *ad hoc accepiſſe, fratreſque amplius xx. in eadem fuiſſe conſpiratione* & paulò poſt;

Factum

c *Factum eſt* (inquit Beka) *poſt aliquot annos, ut ſceleſtiſſimus ille proditor autoribus Giſelbinis principibus Florentii captus exco ta eru mo. tequeturpiſſimâ damnaretur.* Hæc itidem ex Hocſemio in vita Theobald. de Berro Leod. Epiſc. cap. 32. Crantzio Saxon. lib. 9. ca. 7. Cuſpiniano in Henr. VII. Opmerio in Chronograph. opere; & quibus non ſcriptoribus conſtant, licet ſint qui negare audeant.

ſ *Anno Domini 1316. Radioſus Cometes apparuit.*) Cometa ut plurimùm nuntius mali adventuri, aut inſtantis juxta illud:

Et terris mutantem regna Cometen.

At quamvis naturales ei cauſas tribuant, ut Puteanus libr. ſingulari eam in rem ſcripto: tamen ſæpius mala ſecuta ingentia obſervatione certiſſimâ cognovimus. Exempla congeſſit in libellum olim Magyrus Iunior Mathemat. quo de Cometa anni 1572. agit, cujus ſequela fames acerrima, cum maximâ peſte, quæ duo mala plerumque concurrunt, & à bello trahuntur.

t *Pro v. groſſis Turonenſ. &c.*) Vulgare Chronicon tranſtulit: Dat men een ſchepel Roggen cochte om vijf grooten/ datmen daer te voren cochte om vijf ſchellingen / in MS. meo pro v. ſolidis legitur lx. antiquis ſolidis Turonenſibus, quæ ſi vera lectio multùm ab hac noſtra differret. Sed obſcura eſt & incerta monetę illorum temporum computatio: eſt ap. me declaratio monetę Col. per Decanum & Capitulum ejus Eccleſiæ facta A. 1300. feria 3. poſt Remigium) cujus hoc eſt principium: *Notum facimus &c. Quod conſuetudo Eccleſiæ Colon. eſt ab antiquo, quod tredecim ſolidi, & quatuor denarii Colonienſis monetæ faciunt unam Marcam argenti ponderati; Item tres den. Col. monetæ faciunt unum groſſum Turonenſem.*

u *Arnoldo de Iſelſtein ac Wilhelmo B. Florentii Comit.*) Prior hic fuit filius Giſelberti Domini de Iſſelſtein, ex matre Arkelia, & nepos Arnoldi Amſtelii fratris Giſelberti domini de Amſtelle. Poſterior verò ex nothis Florentii Com. quos plures ipſe reliquit: ut ſunt præter mihi ignotos, *Witto* primus dominus & propagator familiæ de Haemſtede, Catharina uxor Swederi, & mater Henrici Caſtellaneorum de Montfoort.

x *Dominia de Aemſtel & Woerden ditioni ſuæ ſubegit.*) Hinc multa inter Antiſtites & Comites diffidia, atque bella exorta ſunt, quod hæc (etiam Heda teſte) eſſent Eccleſiæ Ultrajectinæ. Extant quidem contractus oppignorationis aliorumque gravaminum horum bonorum inter Comites & Epiſcopos, initi, ſed ſupremum jus ſemper Eccleſiæ abſque controverſia remanſit; etiam in iis pacis legibus, ad quas inviti & quaſi coacti Antiſtites deſcenderunt, ut cum anno 1356. inter Iohannem Arkelium, & Wilhelmum Comitem convenit, ut Epiſcopus clientelari jure Comiti confirmaret bona de Aemſtelle, Woerden & Kuic, quæ magnâ ex parte cauſam belli præbuerant.

Mirum hic nihil de Veluâ, & ſuper eâ tranſactione Guidonis cum Comite Geltriæ anno 1312. initâ; cujus ex Bekâ mentio in Chronico magno Belg.

Fredericus Secundus Epiſcop. XLIII.

SEpulto Guidone Pontifice, Fredericus hujus nominis ſecundus, natus de Zirck, S. Petri Trajectenſis Præpoſitus ad inſtantiam Wilhelmi Comitis XLIII. electus eſt Epiſcopus. Hic Fredericus in Romanâ Curiâ conſecratus ex propriis ac debitis plurimùm obligatus fuit, quanquam Epiſcopatum ſatis divitem (ut prædicitur) invenit: ideoque ſub brevi tempore multum inops effectus eſt, & tam à ſuis quàm alienis modicæ reputationis habitus eſt. Caſtrenſes namque de Lienden, homines ſui Epiſcopatus exactionantes pro magnâ parte caſtrum Dullenburch incenderunt: qui & aliquoties Rheni gurgitem transfretantes, *carredas deferentes Epiſcopo neceſſaria captivarunt; ſuper quibus moleſtiis idem Epiſcopus oportunum imploravit auxilium Reinoldi Comitis Geldriæ quatenus jure debitæ fidelitatis ſibi ſubveniret in vindictam talis injuriæ. Sed ecce Reinoldus illuſtris Comes paulò pòſt à proprio filio ſuo captus eſt, & Epiſcopus à deſiderato juvamine deſtitutus eſt. Quamobrem & ipſe Pontifex Hollandiam adiit, fidei & conſanguinitatis Wilhelmum Comitem admonuit, & ab eo debitæ ſubventionis juvamen expetiit. Nec mora quin & idem Comes expeditum congregari fecit exercitum, cui Ioannem Dominum de Arckel virum egregium præfecit capitaneum: ecce jam dictus Dominus Ioannes Hollandos adducens Liende caſtrum & Bomelen cum villis adjacentibus omnino ſuccendit, ac omnes adverſantes hoſtes ita ſtrenuè ſubjugavit, ut ipſi præfato Pontifici non ſolùm de cunctis offendiculis ſatisfactionem exhiberent, verùm etiam confractum caſtrum Dullenburch ſub expenſis propriis repararent.

*Currus.

Reinoldus Comes Geldriæ à proprio filio captus.

Dullenburgenſes ſubjiguntur.

Anno Domini MCCCXXI. in feſto SS. Iohannis & Pauli glorioſorum martyrum in medio æſtatis poſitus primus lapis, fundamentalis de turri S. Martini confeſſ. & patroni eccleſię Trajectenſis; & poſt anno Domini MCCCLXXXII. crux cum ventilabro aureo ſuperlocata eſt.

Anno Domini M CCC XXII. 9. Kalendas Iulii diſrupti ſunt aggeres ex (c) profluvio Rheni ſupra ſolitum inundantis, ita quod in terrâ Trajectenſi, & in Balivatu Rynlandię per diluvium fluvialis aquæ ſata putreſcerent, & prata vileſcerent, quapropter Wilhelmus Hollandiæ Comes Eccleſiam, clauſtrales, civitatenſes & Nobiles poſt variam altercationem adſtrinxit, quatenus ſub ſtipulatione ſignati Chirographi Cis-Rhenanos aggeres ita firmarent, quod Hollandię populi de tali profluvio damnum aliquo modo non haberent. Eodem anno XIII. Kalendas Auguſti ſæpe dictus Epiſcopus arthritico morbo multùm debilitatus apud Horſt migravit à ſæculo, poſtquam v. ſaltim annis Trajectenſi præfuiſſet Epiſcopio; cujus corpus infra civitatem allatum & ibidem in Eccleſiâ Cathedrali cum exequiis competentibus inhumatum eſt.

Inundatio Rheni concita.

Fredericus Epiſcopus moritur 1322. 13. Cal. Auguſt.

a *Propriis debitis plurimum gravatus,*) In Curiâ enim Romanâ omnia tum numis vendebantur.; atque ut verò eſt ſimile, hic non tam ex electione Cleri Traject. quam Pont. Rom. ſeu Gallici emptione fuit, valdè enim illa tempora corrupta erant; ut ex ſcriptoribus ejus ævi ſatis ſuperq; conſtare poteſt.

b *Sub expenſis propriis repararent,*) Poſt hæc verba in MS. meo, fundatio turris inſeritur, cujus & meminit præter Chron. vulgare, Noviomagus, de quâ hi verſus etiam nunc turri inciſi leguntur:

Daemen ſchreef M CCC XX en een,
Leytmen van my den eerſten ſteen;
Daernae M CCC twee-en-tachtich,
Was ic volmaeckt ſoo men ſiet waerachtich.

c *Anno Dom. 1322. 9. Kal. July ſunt aggeres,*) Barlandus videtur in errore eſſe, qui non Rheno, ſed mari imputat hanc inundationem, nec Flandria eo anno tuta fuit ab Oceani violentiâ, ut teſtatur Meyerus. Credo poſt hanc inundationem inſtitutum Collegium eorum, qui curam aggeris Leccani gererent, quos vulgò *Dyckgravios & Heemradios* appellant; cujus extant diplomata & leges à ſucceſſore hujus Epiſcopi Ioanne anno 1323. die Martis ante Margar. cum Wilhelmo Comite concepta, meminit hujus quoque rei Heda.

Iacobus Epiſcopus XLIV.

DEfuncto Frederico Pontifice, Wilhelmus Comes iteratò Trajectum venit, & pro (a) Iacobo Zudenſi Epiſcopo ſupplicari fecit. Sed ecce Capitulum in electione bipartitè diviſum eſt: Major pars Capitularium (b) elegit Iacobum de Outſ-hoern Decanum Trajectenſem: Minor autem pars poſtulavit antedictum Iacobum Zudenſem Epiſcopum, de quâ controverſiâ tumultus quidam intra civitatem exortus eſt, & Wilhelmus Comes per ſtrepitum popularis vulgi ſubitaneè concurrentis aliqualiter anxiatus eſt. Quapropter & ipſe Comes in magnam fremens iracundiam, juſſit præclarum habitaculum Florentii (c) Præpoſiti Trajectenſis in Doorne comburi, & ibidem omnia ſua, proh nefas, annulari. Zudenſis autem Epiſcopus attendens, quod ipſe cunctis pene prælatis exoſus eſſet, & quod adverſus Iacobum de Outſhoern electum aliquo jure prævalere non poſſet, electioni ſive poſtulationi cedens à deſiderio ſuo fraudatus, & Iacobus de Outſhoern per confirmationem (d) Henrici Colonienſis Archiepiſcopi XLIV. eſt effectus Epiſcopus. His itaque peractis, Zudenſis Epiſcopus, (ut quidam tradunt) ad Trajectenſe Pontificium indeſinenter aſpirans, & Iacobum confirmatū incurabili morbo debilitari cernens, procuravit extemplò primam Trajectenſis ſedis vacationem Cameræ Domini Papæ reſervari, ſperans adhuc ex promotione quorundam Dominorum temporalium promoveri. Iacobus autem electus & confirmatus vir honeſtæ conditionis, & amator Eccleſiaſticæ Religionis eodem anno XII. Kalendas Octobris obdormivit in Chriſto, tumulatus apud majorem eccleſiam in Trajecto.

Tumultus ob electionem Epiſcopi.

Iacobus Epiſcopus confirmatur.

Qui moritur 12. Cal. Octobris.

a *Pro Iacobo Zudenſi Epiſcopo*) Is erat Trajectinus ex vetuſtâ & nobili Denemarkiorum familiâ oriundus, Balivus (ut vocant) Ioannitarum in patriâ, & imaginarius in Syriâ Epiſcopus, vir locuples, munificus, & principibus vicinis gratus.

b *Major pars elegit Iacobum de Outſhoern,*) Ex familiâ ap. Holland. nobili, cujus hæc apud me ſtemmatis pars:

Domin. Wilhelm. de Outſhorn, mil. & D.Mechtildis ejus uxor.	D.Iacob.Epiſc. Traject. 44.				
	D.Theodoric. de Ouſhorne mil. 1324.	D.Wilhelm.de Outſhorne mil. ob.anno 1352.	Iacobus	Giſbertus	Otto. D. Everardus. Iacobus.
		Mechtildis ux. Theodori de Raephorſt.			Florentius.
	Henricus famul.				
	D. Bertha.				

c *Florentij præpoſiti Trajectenſis,*) Is favens Outshornio, auctor quodammodo ejus electionis fuerat, ex nobili Iuttaciorum familiâ ortus, cujus & in ſummo templo ſepulcrum hodie extat. Hic vides, ut jam ante indicavi, vicinorum principum liberam electionem turbantium, tyrannidem, cum nullus Imperatoris metus aut reverentia ſupereſſet: atque Pontifices Rom. longe abeſſent, ac largitionibus denique in Romanâ curiâ cuncta paterent.

d *Per confirmationem Henrici Colon. Archiepiſcopi,* Cujus Suffraganeus, ut alibi notatum, erat à longo tunc tempore Ultrajectinus, quod in Bonifacio ſecundo Antiſtite videre curioſus Lector poterit. Fuit autem hic Henricus ſecundus ejus nominis, ex Comitibus de Vernenburg, anno C. 1334. mortuus, & Bonnæ ſepultus.

Iohannes III. Epiſcopus XLV.

POſt obitum verò Domini Iacobi concapitulares electionem denuò celebrantes, elegerunt unanimi voto (a) Ioannem de Bronchorſt Præpoſitum S. Salvatoris Trajectenſis, qui continuò totum Epiſcopatum gubernare diſpoſuit, ſed inopinato incidente infortunio per modicum tempus Epiſcopatui præfuit. Vaſalli (b) namque principales eccleſię Trajectenſis, utpote Ioannes Dux Brabantiæ, Wilhelmus Comes Hollandiæ, & Reinoldus Comes Geldrię deſtinaverunt ambaſiatores ad Romanam curiam devòtiſſimè ſupplicantes pro Ioanne Præpoſito Cameracenſi, quatenus ſibi provideretur de vacanti Pontificio Trajectenſi; quod Dominus Apoſtolicus Ioannes XXII. ad preces antedictorum Principum quanquam collatio Papę jure reſervata tunc non eſſet, fecit. Itaque Ioannes de Dieſt in curia Romana conſecratus ad partes accelerans, pulcherrimam militiam contrahens, civitatemque decenter ingrediens, more ſolito cathedratus, & Ioannes de Bronckhorſt vir amandus ab aliquandiu poſſeſſo Pontificio deſtitutus eſt.

Vaſalli Eccleſię Trajectenſis.

Electionem Capituli Papa irritam facit.

(c) Anno Domini M CCC XXVI. quidam Iudęus apud Hannoniam cathecuminum ſe fieri poſtulavit, quem Wilhelmus Comes tanquam filium adoptionis de ſacro fonte ſuſcepit. Hic igitur converſus devotionem ſimulans cujuſdam Monaſterii ſolus ſubintravit eccleſiam, ubiglorioſę Reginę cœli Virginis Marię pulcherrimè depictam aſpexit imaginem, quam idem maleficus in roſeis genis, acumine lanceę ſuę defixit, & latenter abinde diſcedens, ad conſueta negotia properavit; & ecce rivus ſanguinis confeſtim emanare cœpit à cicatrice recentis vulneris, per quem plerique debiles ſanati ſunt de diverſis morbis aggravantis ægritudinis. His itaque clàm à falſo Chriſtiano peractis, Virgo ſuper omnes mulieres benedicta cuidam fabro ter per nocturnam viſionem apparuit, & ut pro dictâ contumeliâ perfidum Chriſtianum ad duellum provocaret inſtanter admonuit; quod & ita factum eſt. Idem namque faber interveniente miſericordiæ matre duelli campum adeptus eſt, & miſellus Hebræus reatum ſuum apertè promens, a Præfecto intra canes ſuſpenſus eſt.

Iudæus ſimulat Chriſtianiſmum, & ſuſpenditur.

Anno Domini M CCC XXVII. Ludovicus Rex Romanorum Alpes tranſire diſponens, & ad Imperialem coronam aſpirans, auxilium Wilhelmi Comitis expetivit, ac eidem tenorem ſubſequentis Epiſtolæ deſtinavit: Ludovicus Dei gratiâ Romanorum Rex ſemper Auguſtus, ſpectabili viro Wilhelmo Comiti Hollandiæ ſocero (d) ſuo dilecto gratiam ſuam & omne bonum. Cùm ex divinâ largitatis munificentiâ longè plures civitates & caſtra nobis quam divæ memoriæ quondam Henrico prædeceſſori noſtro fidelitatis homagia præſtiterunt, Ita quod in Imperiali coronationę nullus nobis poſſet difficultates aliquo modo procurare, fidelitatem tuam, quâ nobis & Imperio teneris, cujus membrum principale te cognovimus, præſentibus obſecramur quatenus indilatè Lombardiam advenias cum pompâ militari recepturus nobiſcum palmas Imperialis triumphi; quas ſine te capere quomodo liber, nos tæderet. Datum, &c. Igitur hac Epiſtolâ gratioſè ſuſceptâ, Wilhelmus Comes aſſociatis ſibi Comitibus Geldrię, Clivię, Iuliacenſi & Montenſi cum octingentis militibus acceleravit Alpium aſpera juga tranſcendere, ut Ludovico Regi contra Guelforum inſultum armipotenter aſſiſteret. Cùm hæc ita diſponebantur Wilhelmus Comes, quorundam abuſivè fretus conſilio, decrevit primò pro reconciliatione Regis & Papæ Romanam viſitare curiam antequam in apparatu pulchræ militię properaret ad Italiam. Dominus autem Apoſtolicus feſtino referente nuncio, famam hâc audiens imperavit extemplò pontem infringi trans Rhodanū, quatenus idem Comes eò difficiliùs illuc haberet aditū, mandans per ſententiam ęternæ damnationis ac maledictionis, ut rediret ad terram propriā, & quod in auxiliū Ludovici Regis nequaquā iret in Italiam. Itaq; Wilh. Comes ab inchoatâ viâ retrocedens, apud villā Pariſienſ.

1327. Ludovici Cęſaris literæ ad Gullhelmum Comitem.

Wilhelmus Comes parat iter Romam, ſed à Pontifice impeditur.

Declinat ad Regem Francię.

aliquantis diebus in conſilio Regis Francorum detentus eſt, cui contra vulgus Flandriæ de novo rebellantis fideliſſimè coadſtrictus eſt.

1328. Philippus Rex Franciæ Flandriam invadit.

(f Anno Domini M CCC XXVIII. PhilippusRex in manu forti deſcendit ad Comitatum Flandriæ, in cujus adjutorium decenter advenit præfatus Comes Hollandiæ, qui citra montem Caſſelinum ſua caſtra figi præcepit, & exinde ſecundum conſuetum morem inter utramque partem verbum pacis ordinavit. Flandrienſes autem feſtinaverunt exemplò de prædicto monte deſcendere, & Regem adhuc improviſum intra tentorium ſuum interimere, quo comperto Wilhelmus Comes præcepit tubis perſtrepere, vexilla tollere, & tumultuanti vulgo certatim occurrere. Nec mora, quin utraque pars in unum conglobata, pro triumphali laude multum laboris explevit, donec Flandriæ populus demùm (*) laſſatus, in bello ſuccubuit. Contigit autem hæc ſtrages die XXIV. menſis Auguſti, in qua Flandrienſes ad VI. millia vel ampliùs cruentiſſimè ſunt occiſi. (g)

Flandri ſuccumbunt.
** Laſſitudine victus.*

Wilhelmus Comes per piratas infeſtat Friſiam.

(h) Eodem anno Wilhelmus Comes pro recuperatione Dominii ſui Freſiam Orientalem debellare diſponens, deputavit in mari piratas crudeles, qui rapinam ab agris villæ Mardenſis frequenter abduxerunt, & incautè navigantes Freſones in ponto ſæpe ſubmerſerunt. Demùm per quoſdam venerabiles Abbates & cives Staurienſes tumultus belli remiſſus eſt, & dies ad interloquendum de conventione pacis in Harlem aſſignatus eſt, ubi tandem terminato placito ſub hac formâ compoſitionis inter utramque partem fœdus amicitiæ reformatum fuit. Quatenus cuncti Freſones citra rivulum Lauicæ commanentes debeant intra biennium more vaſallorum bona ſua feudalia de manu prædicti Comitis ſuſcipere, Iuſticiarios ſuos abſque contradictione quavis admittere, & villicis ſuis tributa juſta reddere. Itaque pace reformatâ Freſones per oſtenſionem cujuſdam antiqui regiſtri docuerunt extunc Wilhelmum Comitem, quâ ſolennitate Princeps Hollandiæ teneretur Orientalem Friſiam introire, & ex arduis cauſis ibidem Iudicium & Iuſtitiam exercere.

Pax inter Comitem & Friſios compoſita.

Rex Ludovicus Romã ingreditur.

(i) Anno Domini M CCC XXIX. Ludovicus Rex in urbe Romanâ Cæſareo Diademate coronatus civitatem abſque quovis obſtaculo potenter introivit, quapropter Imperatrix hanc Epiſtolam ad Hollandiam deſtinavit: Margareta Dei gratiâ Romanorum Imperatrix ſemper Auguſta nobili matronæ prædilectæ genetrici ſuæ gratiam & omne bonum: Cùm ad ipſius laudem bonorum omnium conditor Deus dividens ſingulis, prout vult, his diebus ſtatum noſtrum grandævum ad culmen gratię ſingularis prærogativę dignatus fuerit ſublimare, veſtris maternis affectibus devotiſſimè declaramus, quod in urbe Romanâ die XVII. menſis Ianu. multis dignitatibus, tripudiis, ceremoniis, & quam plurimis ornatibus ad hoc debitis & conſuetis in eccleſiâ Beati Petri ſumus Imperiale diademate coronatæ. Datum Romæ, &c.

Margarita Imperatrix matri ſuæ ſcribit.

Epiſcopus adverſus Hagenſteinenſem Caſtellanum.
** Eduxit.*

Anno Domini M CCC XXXII. Henricus Caſtellanius in Hagenſtein aliquando Leckæ tranſivit alveum, non deſiſtens Epiſcopalem crudeliter exactionare populum. Ioannes autem Epiſcopus his injurioſis moleſtiis plurimùm conturbatus, imploravit auxilium Wilhelmi Comitis Hollandiæ, quatenus ſibi jure fidelitatis aſtaret in vindictam talis injuriæ; & ecce jam dictus Comes per Wilhelmum Cuſer Balivum ex incolis tam Waterlandiæ quàm Aemſterlandię perpulchrum (*) deſtinavit exercitum: Cum quibus idem Epiſcopus adjunctis ſuis militibus, domicellis, burgenſibus & villanis tranſivit Leckę rivulum, qui cunctorum adverſantium habitacula comburens ſufficientem ultionem accepit, & exinde ſalvis ſuis commilitonibus ad terram propriam honorificè remeavit.

Ex interfecto Iudice tumultus, & ex tumultu bellum.

Anno Domini M CCC XXXIII. Giſelbertus quidam Iudex ex parte (k) Wilhelmi de Duvenvoerde in Nyevaert occiſus eſt, de quo tumultus ingens conſequenter in Epiſcopatu exortus eſt. Nam & idem Wilhelmus illatam contumeliam vindicare volens, villam Ghein incendit, & econtra communitas urbis Trajectenſis vicum Nyvaert exuſſit. Demum idem Wilhelmus multiplicatum congregavit exercitum de Comitatibus Hollandiæ, Geldrię, & Cliviæ; Leccam aſcendens uſque Renen in manu magnę potentię, ubi demum ordinatis aciebus montem Haymonis tranſcendit, & villam Horſt pro parte ſuccendit. Wilhelmus verò de Boeckſtel caſtellanus adverſos hoſtes per telorum jactationem à vallo caſtri potenter abſterruit, ac ulteriorem progreſſum inimicis inhibuit. Denique Wilhelmus de Duvenvoerde ad aſſultum caſtri non habens ingenia, reverſus eſt in Tullam per feſtinâ remigia, ubinam Zelandiæ & Friſiæ copioſos expectaret exercitus, Inſuper Brabantiæ & Flandrię conveniret populus. Econtra verò Ioannes Epiſcopus cum Trajectenſibus & pleriſque Nobilibus civitatem

vitatem armipotenter egrediens, in tubis tremulis & vexillis fulgidis, feſtinavit Wilhelmum à finibus ſuis expellere, vel cum eodem in cruentâ ſtrage bellum committere. Cùm autem hæc agerentur in terrâ Trajectenſi, Wilhelmus Hollandiæ Comes ab Hannoniâ Dordracum feſtinanter adveniens, mandavit antedicto Wilhelmo ſub obtentu gratiæ ſuæ quod indilatè totum exercitum illæſum reduceret, neque bellum adverſus Epiſcopum aliquatenus attentare præſumeret. Nec mora quin ad edictum Comitis præconizatum eſt extemplò papiliones evellere, claſſem reſumere, & ad propria tendere; quod & ita factum eſt, quoniam omnes auxiliatores Wilhelmi de Duvenvoerde complices confeſtim ad ſua reverſi ſunt, & Trajectenſes cum Epiſcopo Ioanne ſine conflictu certaminis intra civitatem propriam glorioſè redierunt. (l) Eodem tempore idem Comes cum Duce Brabantię diſcordare cœpit; & cum XIII. Principibus ad nova bella ſe paravit.

Ad edictum Wilhelmi Comitis ab armis diſceditur.

Anno Domini M CCC XXXVII. percludus quidam Cometes apparuit, & eodem anno Wilhelmus Hollandię Comes arthritico morbo debilitatus VII. Id. Iunii feliciter occubuit. Hic Wilhelmus annis XXXIII. honorifice regens Hollandiam, Princeps erat valdè victorioſus in prælis, approbatus in tyrociniis, illuſtris in haſtiludiis, & valdè ſocialis in contuberniis; qui penes oppidum Valeſcenarum requievit in Domino, ſepultus ibidem honore congruo, Iohanna verò ſua conthoralis exinde Regnum mundi, & omnem ornatum ſeculi contemnens, in (m) Monaſterio Fontanellis Ciſtercienſis Ordinis cum ancillis Chriſti ſanctimonialis effecta eſt; quæ dehinc anno Domini M CCC XLII. moriens, honorificè tumulata eſt.

Cometa mortem Comitis portendens 1337.

Poſt obitum Wilhelmi glorioſi Principis Wilhelmus filius ejus XIX. effectus eſt Comes Hollandię, habens in uxorem Ioannam filiam Ducis Brabantiæ. Hic Wilhelmus ſemper ad arma promptus fuit, & primo dominationis ſuæ tempore titulum nominis ſui dilatavit. Anno Domini M CCC XXXVIII. Rex Angliæ Regem Francię debellare diſponens, Epiſcopum (*) Lincolnienſem ad Alemanniam tranſmiſit, & Ludovicum, qui Imperator dicitur, cum multis Principibus per ſtipendia ſolidorum in ipſius adjutorium ſubarrhavit.

Wilhelmus quartus Comes Hollandiæ 19.

Bellum inter Anglos & Francos.

Hic igitur Ludovicus monens omnes civitatenſes in ejus adjutorium, deſtinavit hujuſmodi literas per Imperium. Ludovicus Dei gratia Romanorum Imperator ſemper Auguſtus, prudentibus viris Magiſtris, Scabinis & Conſulibus Harlemenſis oppidi gratiam ſuam & omne bonum. Noſtrę Majeſtatis ſpectabilem Hollandię Comitem Wilhelmum requiſivimus ex affectu, ut ad recuperandum Imperii Iura nobiſcum contra Philippum, qui ſe pro Rege Francię gerit, cum armatorum decenti potentiâ jam finaliter ſe diſponat; unde veſtram fidelitatem nobis & Imperio debitam ſinceris affectibus nunc requirimus, & hortamur, quatenus cum armatis ita curetis eſſe muniti, quod vos cum dicto Wilhelmo ſub exercitus ſui ſodalitio videre valeamus, * ſcientes firmiter quod veſtram in promiſſis promotionem præ oculis habere volumus pro termino noſtræ vitæ. Datum Frankenfurdt. Igitur anno Domini M CCC. XL. Wilhelmus Comes cum cæteris (n) Principibus coadjunctis Regi Angliæ, commiſit magnum excidium, & incendium in Regno Franciæ. Nam & idem Comes Cameracum acriter infeſtavit, Tornacum dirè laceſſivit, Amandiacum exuſſit, Abbaloniam deſtruxit, Caſtellum ſimiliter expugnavit.

Ludovici Cæſaris Epiſtola ad ſtatus Imperij.

** Sciturі.*

Eiſdem temporibus contigit in oppido de Delft condignum relatione miraculum. Nam (o) matrona quædam adeo ferventer ęſtuabat ad Dominicę paſſionis intuitum, ut ſtigmatales cicatrices in latere, in manibus & pedibus ſuis viſibiliter apparerent, & univerſi fideles in hoc prodigio crucifixum Dominum non immeritò collaudarent. Eodem anno Kalendis Iunii Ioannes (p) Epiſcopus viam univerſę carnis ingreſſus, & apud Eccleſiam Trajectenſem competentibus exequiis inhumatus eſt. Hic Ioannis annis XVIII. debiliter regens Epiſcopatum, caſtrum Vredeland cum adjacentibus villis Hollandię Comiti dudum in vadimonium dedit, ut & caſtellum Vollenho cum terrâ Tranſiſulanâ Geldriæ Comiti pridem oppignoravit, pauca relatu digna geſſit, niſi (q) quod Canonicales præbendas in Amersford fecit, & (r) Comitatum cum caſtro de Diepenhem per auxilium Eccleſiæ comparavit.

Miraculum apud Delfos.

Epiſcopus moritur Kal. Iunij.

Ejus acta.

a *Vnanimi voto Ioannem de Bronckhorſt,*) Hic ex Nobili ac illuſtri familiâ Baronum de Bronckhorſt ap. Geldros, quæ in eo ducatu primaria, fuit ortus, primum enim Ordinum ibi membrum conſtituunt quatuor Barones, videlicet, Bronchorſticus, Bergenſis, Barenſis & Wiſſicus.

b *Vaſalli namque principalus, &c.*) Hic iterum videre eſt potentiorum vicinorum vim & injuriam, concordem electionem non perturbantium ſolùm, ſed & omnino in nihilum redigentium.

c *Anno Domini M CCC XXVI. Quidam Iudeus,*) Monaſterium ubi hæc contigerunt Camerone indigitant Annales vulgares, ſed Gouthovius omiſit. Similes de Iudæis narrationes circa hæc tempora plures feruntur, ſive veræ eæ ſint, ſive odio gentis & firmandæ ſuperſtitionis ergò confictæ fuerint, in medium relinquo.

d *Socero ſuo dilecto,*) Habebat enim Ludovicus Bavarus Imp. conjugem Margaretam, filiam Guil. Comitis ex Ioannâ Caroli Valeſii filiâ, & Philippi Galliarum Regis ſorore.

e *Decrevit primo reconciliatione Regis & Papæ,*) Is Papa erat Ioannes 22. qui anno 1327. xx. Oct. Avenione, teſte Villano, ultimam excommunicationis ſententiam protulit in Bavarum, quaſi perſecutorem Eccleſiæ: tum verò erat in Italiâ, (ut videtur) Ludovicus. Hæc etiam Chronicon vulgare refert ſed an vera, dubito. Qui omnem Ludovici apparatum ad iter Romanum & ſuſcipiendam coronam inſtitutum exactius deſcriptum videre voluerit, legat Ioh. Georg. Herwarti Lud. IV. Imp. contra calumnias Abrahami Bzovii defenſum.

f *Anno Domini M CCC XXVIII. Philippus Rex &c.*) Præter Gallicos ſcriptores, vide Meyerum libro Annal. Flandricorum xi. ubi bellum hoc accuratè deſcriptum extat, ad annum 1328. nec Chronicon vulgare Hollandicum præterit; Barlandus quoque attingit.

g *In quâ Flandrenſes ad vi M. & amplius,*) Meyerus, *Qui ex fide ſcribunt* (inquit) *pars ad ſex, alij ad novem millia cæſos referunt.* Oudegerſtius cap. 153. cladem auget, & 13000. ſuorum amiſiſſe Flandros tradit.

h *Eodem anno Wilhelm. C. pro recuperatione dominii ſui.*) Hanc rem, ſed paulo aliter narrat Emmius rer. Friſic. lib. 13. ad hunc annum, & inducias quidem factas, atque prorogatas, non tamen conditiones hic relatas à Friſiis receptas, tradit.

j *Anno Domini 1329. Lud. Rex in urbe Romanâ,*) Onuphrius lib. 3. de princip. Rom. in Lud. V. Bavaro Imp. ſic habet: *Coronatus Aquiſgrani ab Epiſcopo Moguntino anno 1315. Iterum coronatus Rex Lombardiæ Mediolani anno 1327. Tertiò contra veterem morem Imperator coronatus eſt Romæ in Baſilicâ S. Petri xv. Cal. Febr. anno 1328. Quarto coronatus ibidem à Nicolao V. Antipapâ die pentecoſtes xi. Cal. Iunij* eodem anno. Si hæc vera ſunt, ut omnino credo, utpote ab accuratiſſimo rer. Rom. ſcriptore prodita, pro 29. anno 28. reſtituendus, tum enim etiam Bzovio teſte, *duo Epiſcopi auſi ſunt Ludovicum atque ejus conjugem inungere.* Chron. Eccleſiaſt. ejuſdem Panvinii poſtremam hanc coronationem videtur in annum præcedentem 27. rejicere; cui accedunt Nauclerus, Chron. Magn. Palmerius, & alii. Peucerus nihilominus eum 17. Ian. 1328. Romæ cum conjuge Margaretâ coronatum aſſerit; cum quo facit Aventinus: ſed iſta annorum diverſitas facilè à diverſâ ratione calculi provenire poteſt, ut principium nempe anni 1328. à nonnullis ad annum 27. referatur.

k *Ex parte Wilhelmi de Duvenvoerde,*) Hic Gulielmus frater fuit Iohannis, domini de Lecke, maritus Heilwigis filiæ Suederi de Vianen vir induſtrius & potens, Dominus de Oiſterhout in Stryne: ex cujus filii Guilhelmi hæreditate, familia Leccana ex Waſſenariis oriunda plurimùm aucta eſt. Hic oppidum Vianen ſocero conſentiente non tantùm auxit, ſed & privilegiis ac libertatibus, tam à ſe, quam à vicinis principibus maximè ab Epiſcopo Ultrajectino impetratis, honoravit.

l *Glorioſè redierunt,*) Poſt hæc verba in MS. meo ut etiam tranſlatione vetuſtâ, adduntur quædam de tempeſtate ingenti, quâ aggeres diſrupti varia incolis damna dedere, idque menſe Novembri anno 1334. In eodem MS. adduntur ſequentia: *Magnificus & præpotens Comes Gelriæ anno 1336. crudele bellum geſſit cum Freſonibus in Barbiſila* (Barleſide habet Chron. magn.) *in quo occiſis plurimis Freſonibus Dux Gelriæ magnificè triumphavit.* Hoc bellum anno 1333. contigiſſe ſcribit. Vb. Emmius rer. Friſ. lib. 13. Chron. autem Magnum Belg. auxilio Trajectenſium geſtum tradit, in quo ultra 2000 Friſonum obiêre, ac plures capti fuêre, hujus meminere etiam Heda & Pontanus in Geldr.

m *In monaſterio Fontanellis Ciſterc. ord.*) Hæc Snoyus, quoque Chronicon, item magnum ac vulgares Annal. Holl. tradunt; & hiſce verbis Meyerus ad annum 1339. *Erat Cæſari* (Lud. 4.) *Vxor Margareta Gul. 3. Comitis Hannoniæ & Holl. filia, ſoror quidem Philippæ Reg. Angliæ, ſed filia eadem ſororis Regis Philippi, nempe Ioannæ Valeſiæ, quæ jam vidua Com. Gulielmi majoris, velum ſuſceperat religionis Fontanellæ.* Fontanella autem inſignis virginum eſt Abbatia, apud Valentianas Hannoniæ urbem, de quâ vide Chronicon Ciſterciense Miræi.

n *Wilhelmus Comes cum cæteris principibus,*) De hiſce expeditionibus pleniſſimè Meyerus ad annum C. 1340. Ubi de Divi Amandi monaſterio prope Tornacum ab Hannonio incenſo, mutuiſque damnis plura: cui addendi ſcriptores Francici, qui hujus temporis hiſtoriam conſcripſerunt.

o *Matrona quædam adeò ferventer æſtuabat,*) Hanc vocat Chron. vulgare ex Gerbrando Gertrudim de Oſten ex pago de Voorſchoten, & mira de eâdem narrat, ut & Abbas D. Gertrudis Lovanienſis, Bzovius, Molanus, & Zurius. Sed Gouthovius in ſuo omittit. Videntur enim tales narrationes de vehementibus iſtis impreſſionibus, quæ alioqui non vulgari operari ſolent, ſuperſtitionibus non carere; & circa illa tempora ac pauld antè multa de ſtigmaticis imaginationibus magnâ pietatis opinione, vulgò ferebantur, ut de Franciſco Peruſino patre fratrum Minorum. Diva Clarâ, S. Catharinâ Senenſi & aliis nonnullis. Gertrudis hujus, ut & alterius Gertrudis beguinę amplam facit mentionem Zurius, nec indictam relinquit Roſweydius cum auctore Chronici Magni Belgici.

p *Eodem anno Ioannes Epiſcopus univerſæ carnis,*) i. anno C. 1340, ut omnes quos vidi auctores habent; niſi quod Chron. Magnum cum Bockenbergio annum 1341. præferant.

q *Niſi quod canonicales prebendas in Amersforde,*) Id teſtantur Snoyus, Barlandus, Heda, Chronicon vul-

con vulgare ex Gerbr. & Bockenbergius.

1 *Comitatum cum caſtro de Diepenhem,*] Hujus rei extat apud me Inſtrumentum: cujus originale in tablinis collegii S. Salvat. hæc ferè continet; Ioannem de Dieſt Epiſc. Tr. teſtatum relinquere, quod cum caſtrum de Diepenhem in finibus Diœceſeos ſitum multum damni inferat ſuis hominibus, propterea ejus emptionem eſſe utilem & neceſſariam: & quia bona alia in promptu non ſunt, ſe cum conſenſu capitulorum Trajectenſ. vendidiſſe eum in uſum Capitulo S. Salvatoris bona in Maerſchalcker-Weert/ continentia 112. jugera, inter pontem, qui dicitur Tobelwader brugge/ & terram monaſterii de Oostbroeck/ inter Rhenum veterem & Tobel-wader weteringe/ quæ nunc colunt Gerardus Woutman, & Ioannes de Attenvelt &c. reſervata juriſdictione altâ, quæ vulgariter Hooge recht dicitur. Sub ſigillis Epiſcopi, item Giſelberti de Iſelſtein, D. Arnoldi de Iſelſtein, & Stephani de Sulen Anno D. 1330 Emptio verò ipſius caſtri facta anno ſeq. die Veneris poſt Divi Pancratii. Venditores erant D. Wilhelmus dominus de Boxſtel miles, & domina Cunigunda comitiſſa de Dalem, & domina de Diepenhem, conjuges; conditiones, precium aliaque circa illam emptionem vernaculo ſermone cum ſigillis expreſſa in ſupra d. archivis habentur.

Nicolaus Epiſcopus XLVI.

SEpulto Ioanne Pontifice, quidam Canonicorum poſtulaverunt Ioannem de Arckel Canonicum Trajectenſem ad inſtantiam Wilhelmi Comitis Hollandiæ. Cæteri verò Capitulares elegerunt Ioannem de Bronchorſt Præpoſitum S. Salvatoris ad nutum Reinaldi Comitis Geldriæ; Dominus autem Papa Benedictus XII. amotis his duobus, donavit ipſum Pontificium cuidam auditori cauſarum (a) Nobili Romano Nicolao de Caputiis. Sed idem Nicolaus eodem anno renunciavit Epiſcopatui patenter in publico conſiſtorio. Dominus verò Clemens VI. de novo Papa electus, contulit abinde diſcreto & Nobili viro Ioanni de Arckel prædicto, vacantem Epiſcopatum Trajectenſem, qui ibidem conſecratus fuit per dominum Ganſelinum (b) Cardinalem & Epiſcopum Albanenſem. *Auctoritate Pontificia creati Epiſcopi.*

a *Nobili Romano Nicol. de Caputiis.*) Hic primùm auditor (ut nunc vocant) Rotæ, id eſt, cauſarum Judex, & poſt abdicatum Pontificium Trajectenſe, Epiſcopus Vercellenſis factus eſt. Anno demum jubilæo 1350. à Clemente VI. P.R. creatus preſb. Card. in tt. Veſtinæ S. Vitalis; ut ap. Panvinium de Pontif. & Card. creatione lib. 3. videre eſt. Hujus Epitaphium Romæ in æde S. Mariæ Majoris, ex quo hos adſcribo verſus:

Habere quod poterat pauperibus ipſe dabat;
Sed migravit ad Chriſtum ejus anima beata
Mille ter C. anno, ſexaginta & duo quater.

b *Per Dom. Guiſelinum Card.*) Emendavi ex MS. meo Gancelinum. Onuphrius Ganzelinum Ioannis Caturcenſem Gallum nominat, qui anno 1316. à Ioanne 22. P.R. creatus fuerat preſbyter Card. in tt. SS. Petri & Marcellini: & poſt. S.R.E. Vice-cancellarius fuit, annò 1342. Epiſcopus Card. Albanenſis factus.

Iohannes Quartus Epiſcopus XLVII.

IGitur (a) Ioannes Epiſcopus ad partes accelerans, 8. die Maji 1343. Trajectenſem urbem decenter ingreſſus eſt, ubi ſecundum ritum antiquæ conſuetudinis glorioſè cathedratus eſt. Hic utique Ioannes juvenilis ętatis flore vernans, totum Epiſcopatum diverſis penuriis involutum repperit, ſed cunctis debitoribus ſatisfacere curioſè ſtuduit. Nam & idem Epiſcopus Reinoldo Domicello Geldriæ, filio Reinoldi ad plenum perſolvit, & terram Tranſiſelinam ab Anteceſſore ſuo dudum impignoratam ſub poteſtatem propriam recepit. *Epiſcopus bonus Oeconomus.*

Anno Domini MCCCXLII. die ſecundâ menſis Ianuarii terręmotus factus eſt in Hollandia, qui ad paucos annos ſubſequentes prognoſticavit horrenda flagitia. Nam anno Domini MCCCXLV. Reverendus Pontifex Ioannes de Arkel ut ſumptubus parceret perrexit Gratianopolim committendo magnifico viro ac domino fratri ſuo Roberto territorium Trajectenſe. *Terræ motus in Hollandia.*

jectenſe. Eodem verò anno Wilhelmus Comes cum quadringentis equitibus à Pruſſiâ jam tertiò rediens, coadunavit expeditam militiam, quatenus Orientalem poſſet expugnare Freſiam. Idem itaque Comes præparatis jam omnibus eidem expeditioni congruentibus urbem Trajectenſem propter quædam vaniloquia circumobſedit, papiliones in gyrum erexit, & egregiam civitatem ad ſex hebdomadas cum tredecim mangenis inſtantiſſimè laceſſivit, ducens in ſuum auxilium unum præpotentem Ducem, XIII. magnanimos Comites, LII. Barones, XIII^c milites cum (c) XXVIII millibus electis & approbatis bellatoribus; econtra verò Trajectenſes cum domino Roberto fratre ejuſdem Epiſcopi horrenda coaptantes * inſtrumenta, forenſes hoſtes abſterruerunt à portis & mœnibus, quin & plures incautos armigeros confixerunt telis & miſſilibus. DeniqueComes circa quoddam noctis umbraculum proximotenus acceſſit ad urbem, ut profunditatem foſſę clàm exquireret antequam munitam civitatem aſſilire præſumeret. Et ecce, quidam baliſtarius à cacumine muri telum ejecit, & confeſtim ejuſdem Comitis talum transfixit. Comes igitur ſaucius ad tentorium ſuum extemplò reductus eſt, ubi poſt aliquantulum temporis priſtinæ ſanitati reſtitutus eſt. Interea Ioannes Epiſcopus à fratre ſuo domino de Arckel per celerem nuntium demandatus Gratianopoli adhuc reſidens, & obſidionem civitatis ſuæ percipiens feſtinanter ad partes venit, & per amicabiles interlocutiones concordiam in hunc modum reformavit: Quatenus quingenti cives humiliter urbem exirent, ac in tentorio prælibati Comitis veniam flexis genibus exorarent.

Comes obſidet Trajectum.

Et in talo vulneratur.

Pace cum Trajectenſibus facta, Comes in Friſiam tendit.

His itaque geſtis idem Comes non deſiſtens ab inchoato propoſito, recollegit iteratò receptem militiam, ut inſtanter expugnaret Orientalem (d) Freſiam. Sed, proh dolor, glorioſus exercitus ejuſdem Comitis ad terram incognitam inordinatè transfretavit; quapropter univerſus populus magnum infortunium inopinatè incurrit: Ioannes quidem de Hannoniâ cum multis ratem ſuam applicuit ad auſtralem plagam Monaſterii beati Odulphi Confeſſoris, locando tentoria ſua ſuper ripam vicini maris dictam Suydtvenne: & extemplò quidam Hollandorum, non exſpectatis poſterioribus, adverſus hoſtes tam viriliter aggreſſi ſunt, ut eoſdem aut intra civitatem Stauriæ vel immunitatem Eccleſiæ profugarent, & præſidium cœmiterii cum armatis bellatoribus aſſilirent, ita quod Hollandis nullum obſtabat infortunium, quoadusque ejuſdem confeſſoris cœperunt impugnavere Monaſterium: quando potius virtute divinâ, quàm humanâ de prædicto cœmiterio paulatim repulſi ſunt. Quos, extunc Freſones paſſim occidentes perniciter inſecuti ſunt. Comes autem ut Princeps imperterritus, hujus infortunii totaliter inſcius, claſſem ſuam verſus borealem (*) partem prædicti Monaſterii direxit, & cum quingentis quaſi bellatoribus in terram aſcendit, viciniorem domum exuſſit, infinitis hoſtibus audacter occurrit, nobilem Freſonem perſonaliter interfecit, & uſque ad mortem honorificè ſe defendit. Econtra verò Freſones cum infinitis armigeris puſillum gregem Hollandorum ambientes, ipſum Comitem cum multis aliis, ipſis ignorantibus, occiderunt, quem etiam mortuum in vindictam nobilis Freſonis ſingulariter decollarunt. Acta

1345. 6. *Cal. Octobris Wilhelmus Hollandiæ Comes à Friſiis occiditur.*

fuit hæc cruenta ſtrages 6. Kalend. Octobris, anno 1345. eodem loco quo Comites Hollandiæ pridem pro tribunali ſedere conſueverunt, qui Comitatum Orientalis Friſiæ poteſtative gubernaverunt. Et ecce quomodo ludat in humanis divina potentia rebus. Reinoldus (e) enim Geldrię Comes hunc Wilhelm à Freſonibus occiſum iri prædixit, cùm eundē de Baptiſterio ſacri fontis ſuſcepit: corruerunt autem in hac expeditione cum ipſo Comite quingenti vel amplius pugnantes armigeri, de quibus hi fuerunt principales & præcipui: utpote Dominus de Horn, Dominus de Antoing, Dominus de Ligni, Dominus de Walcourt, Dominus de Manÿ, Dominus de Haemſteden, & Dominus de Marwede Barones: Gerardus Barbatus, Wilhelmus de Naeldwijck, Symon & Theodoricus de Teylingen, Guido de Aſperen, Ioannes, Reinoldus & Wilhelmus de Montfort, Theodoricus de Zanthorſt, Theodoricus & Hermannus de Zwieten, Florentius de Marwede, Otgerus de Spangen, Gerardus Ever, Alferdus de Horſt, Nicolaus Oem, Wilhelmus de Dongen, Theodoricus de Walcourt, Gerardus de Florevil Bannerius ſeu vexillifer, milites, cum multis aliis burgenſibus electis & proceribus approbatis.

Catalogus procerum cæſorum.

Floridi campi Monaſterium idem quod vetus monaſterium prope Bolſwerdiam.

Decimâ dehinc exactâ luce Wilhelmus illuſtris Comes per Dominum Martinum Commendatorem Harlemenſem inter occiſorum nobilium cadavera (prout aſſerunt) per interſignia certa repertus eſt, qui ad monaſterium Floridi campi cum eiſdem à Freſonibus adductus eſt, Dominus autem Ioannes Epiſcopus elapſis treugarum induciis, omnes pręfato Comiti dudum in obſidione civitatis auxilium præbentes eique adhęrentes ab Epiſcopatu proſcripſit. (g) Caſtellum Wulven per aſſultum acerrimum deſtruxit;

deſtruxit, villam Ooſthollandię combuſſit; dominium de Iſelſtein pro magnâ parte ſuccendit; dominum de Abcoude in deditionem ſuſcepit, & exactionatis aliis rebellibus ſufficientem ultionem de ſuis adverſariis acceptavit.

Epiſcopus hoſtes ſuos ulciſcitur.

Interea Ludovicus Imperator auditâ jam nece Wilhelmi Comitis, pro tribunali ſedens in ornamentis Imperialibus, exquiſivit æquirectam juſticiam à pleriſque Romani Regni principibus, quorum dictante ſententiâ, decretum eſt, quod Hollandiæ principatus Romano vacet Imperio, pro eo, quod Wilhelmus Comes abſque liberis diſceſſit à ſæculo. Quem extunc Principatum idem Cæſar donavit Imperatrici Margaritæ ſuæ conjugi, quæ (h) germana fuit eidem Wilhelmo Comiti. His itaque geſtis, eadem Imperatrix apparatu pulcherrimo mox ad Hollandiam deſcendit, fidelitatem cunctis incolis juravit, homagium de vaſallis ſuis accepit, libertates & gratias omnibus ampliavit, benevolas treugas cum Trajectenſibus fecit, & in Bavariam exinde rediens, Comitatus Hannoniæ, Hollandiæ, Zelandiæ & Freſię gubernandos Wilhelmo Duci Palatino ſuo filio commendavit. Hic Wilhelmus amicitias plurimorum Dominorum Hollandię & Zelandiæ ſibi acquiſivit, quorum adjutorio matrem ſuam poſteà propriâ terrâ privat, hoc tamen ſine conflictu bellicoſo non fecit: nam ipſa mater ejus prædicta copioſum exercitum armatorum fortium ex Hannoniâ, Hollandiâ, Zelandiâ educens, navigio (i) inter Nordthollandiam, & terram de Voren, ſuper Moſam venit, ubi bellum navale contra eum & ſuos adjutores ſibi occurrentes habuit, in quo bello ab utrâque parte acriter pugnatum fuit, finaliter tamen filius, fortunâ ſibi favente, ibidem triumphavit, & ſic Comitatum Hollandiæ & Hannonię ſimiliter ſibi uſurpavit. In iſto conflictu multi probi milites & alii ex Hollandiâ & Zelandiâ perierunt. Commiſſum fuit hoc prælium anno Domini 1351. Quo facto Wilhelmus Comes prædictus omnes Nobiles matri ſuę adhærentes à terrâ ſuâ proſcripſit, ac omnes eorum manſiones ac villas in quibus dominium habebant, incendit. Iſte Wilhelmus cepit in uxorem (k) filiam Ducis Lancaſtrię Iohannam pulchram Dominam, & bonam valde, de quâ genuit filios & filias, ſed mortui ſunt infantili ætate.

Comitatus Hollandiæ ad Imperiũ devolutus, donatur Margaritæ Imperatrici defuncti Comitis ſorori.

Wilhelmus Bavarus à matre præficitur Hollandię.

Mater cum filio bellum gerit ob Hollandiam.

Anno Domini 1358. finitę (l) treugæ inter Comitem & Epiſcopum. Illi de civitate Trajectenſi circa feſtum Laurentii exierunt, & Hollandenſes ſibi viciniores hoſtiliter invaſerunt, ubi quamplurimos occiderunt, & incendium conſtruentes, quaſdam villas combuſſerunt. Quod percipiens Comes accerſitis ſubditis Hollandienſibus, & Zelandienſibus, & aliis electis armatis pluribus, terram Epiſcopatus introivit, & à ſuperiori incipiens juxta oppidum à caſtro de Vianen eam devaſtare incepit: ſimiliter ſagittarii cum quibuſdam Hollandenſibus circa civitatem diſcurrebant, ac plurima damna in illis confinibus habitantibus faciebant. Epiſcopus autem in civitate exiſtens, & deſolationem ſuæ terræ inſpiciens, dolorem cœpit, & quomodo ſibi ac ſuo populo poſſet ſubvenire meditatus eſt. Tandem, ſalvo conductu prius accepto, ad Comitem properavit, ubi interloquens pro pace, amicitiam (m) & gratiam Comitis aſſecutus fuit. Hic poſteà factus eſt Epiſcopus Leodienſis. (n)

Finitis induciis Trajectenſes vicinos Hollandos invadunt.

Epiſcopus pacem petit & impetrat.

a *Igitur Ioannes Epiſcopus,*) Fuit hic, Iohannis Arkelii domini, ex Ermingarde hærede unicâ Ottonis Cliviæ Comitis, filius; Chronicon Magn. tribuit ei matrem Vernenburgicam quæ ſecunda Ioh: Arkelii conjunx, ſed ſterilis, teſte Teſchmachero in Annal. Cliviæ. Nonnulli (ut ſcribit Huterus in Geneal.) Arnoldum appellarunt, quod ſacrâ ablutus aquâ, Ioannes Arnoldus fuerit vocatus; ego non alio eum nomine quam Johannis inveni.

b *A. Pruſſiâ jam tertio rediens,*) Plerique eo ævo, ſaltem ſpecie pietatis, convertendo aut cogendo ad Chriſtianam relligionem infideles, militiæ ſuæ tyrocinia ponebant; atque liberos antea populos, hoc prætextu, mali ſanè Chriſtiani, & longè à ſuo magiſtro divertentes, ſervili jugo preſſerunt. Quo etiam velo jam Hiſpani magnam illam Novi Orbis portionem poſſident; tegentes inexplebilem dominandi cupidinem & auri ſacram famem Chriſtianiſmi propagandi involucro. Longè certè aliâ ratione primi illi heroes ad Chriſtum convertebant nationes ac populos, nimirum, exemplo, pietate, patientiâ doctrinam ſuam probantes, & ſi opus eſſet, fundendo ſuum, non convertendorum ſanguinem.

c *Propter quædam vaniloquia,*) In exitu hujus Comitis patet, citò ad interitum ruere pleroſque, qui faciles habent manus ad fundendum ſanguinem. Quin geminum extat in hâc hiſtoriâ exemplum in duobus cognominibus Guiliemis, quorum prior, Regis Romanorum titulo elatior, ob unius, & quidem ignoti culpam totam ſe perditurum civitatem & innocentem ſanguinem fuſurum juràrat: verùm ſuum ipſe ſanguinem fundendo cæſus à Friſiis illam liberavit. Alter hic eſt, qui ob vaniloquia quædam eandem (amica ſimulatione, priùs armis & comitatu ſpoliatam, teſte Hocſemio cap. 31. in vitâ Engelberti à Marka Leod. Epiſcopo) obſidens non niſi fuſo ſanguine coërcuit, ſed non multò poſt & ille à Friſiis interemptus, pœnas temerariæ expeditionis dedit.

d *Vt inſtanter expugnaret Orientalem Friſiam,*) Hoc bellum præter Annales patrios, Ubbo Emmius, ut ſolet, accuratiùs deſcribit ad annum 1345. lib. 14. rer. Friſic. Atque hoc prælio propè Staveram, Hollandorum armatorum cecidiſſe 18000, & in his 240. præcipuæ Nobilitatis viros tradit. Sed auctores in numero cæſorum, & nominibus aliquantum variant. Meminêre & hujus pugnæ Albertus Argentinenſis in Chronico ad ann. 1345. & Hamconius, præter domeſticos alios.

e *Reinold dux Gelriæ Comes hunc à Friſonibus occiſum iri prædixerat*] Id & Chron. vulgare & Gerbr., Meyerus, Chronicon magnum, Barlandus, alii referunt. Pronum enim hoc ſeculum ad hujuſmodi prædictiones & vaticinia fuit, quæ ſi contingerent evulgabantur continuò; ſi fallerent, oblivione evaneſcebant.

f *Gerardus de Florenvijl. Bannerius,*] Qui Græcis vexillum geſtabat in prælio Flammularius dicebatur, ut eſt in Comment. ad Coddin. In Chron. vernaculo Gouthoevii plures hic attexuntur, utpote Wolfardus de Borſſele dominus de Vere; Florentius de Borſſele, Arnoldus dominus de Cruningen, Nicolaus dominus de Reymerſwale, ex Zelandiâ: qui in vulgari Chronico non leguntur.

g *Villam Ooſt-Hollandiæ combuſſit,*] Pagani de Emmeneſſe ad partes Hollandicas transfugæ, eo ſe nomine dicebant, anno C. 1348. ut in additionibus ad Bekam Chron. meum MS. viderâ eſt. Hi & poſtea aliquoties adverſus Epiſcopos rebellârunt, Hollandorum partes ſequentes, ut ex Hedâ & vulgari Chronico patet.

h *Cæſar donavit Margaretę conjugi,*) Iam tertiò pervenit Comitatus ad fœminas, vel ſtirpem fœmineam; & feudum tamen Imperiale creditur.

i *Inter Northollandiam & terram de Voren,*) Ea Hollandiæ pars, in quâ Schielandia, Delflandia, Haga, etiam Rhenolandia ſitæ, nomine Nort-Hollandię olim dicebatur; cum ii, qui nunc Nort-Hollandi vocantur Weſt-Friſii audirent; quod nomen poſt libertatem receptam jam receperunt, ut eorum moneta, aliaque publica monumenta teſtantur. Antiquis autem temporibus quæſtor Nort-Hollandiæ apud Delphos morabatur.

Huc uſque, teſte Trithemio Abbate, Ioh. de Bekâ ſuum Chronicum deduxit. Sed tranſlatio Gallica, juſſu Philippi Boni Ducis facta, cujus elegans exemplar MS. vidi Bruxellis in bibliothecâ principis, ad finem editionis Furmerianę procedit. In meo autem MS. exemplari plura ad finem, addita ſunt, quæ Bekam authorem haud quaquam agnoſcunt.

k *Cœpit in uxorem Ioannam filiam Ducis Lancaſtriæ,*) Bockenbergius Mechtildim vocat, ut & Snoyus, qui Machtildim filiam Henrici Ducis Claudiceſtriæ nominat, ſic & Chronicon vulgare; Aventinus, & Huterus; Chronicon Magnum utrumque nomen profert, Lazius libro de migration. Gent. Lancaſtriæ quidem filiam ei tribuit, ſed nomen non exprimit. Heda Annam vocat, at in quibuſdam exempl. MS. Ioannam dictam repperi.

l *Finitæ treugę inter Comitem & Epiſcopum,*) Treugæ verbum Barbarum, Latini inducias, à *Trew* Germanico, Galli *Treves* vocant, vide Ioannem Lydium in Gloſſ. Lat. Barb. ad Clemangem. Wilh. Tyrius de bello ſacro lib. 1. *Vt pax, quæ verbo vulgari treuga dicitur, ab omnibus ſervaretur illibata* & Bignonius in notis ad Marculphum: *Dicam pacis conſervandæ leges, (quas treugas ſcriptores vocant) à Frederico primo Ænobarbo cœpiſſe.*

m *Tandem gratiam Comitis aſſecutus eſt.*) Extant leges & conditiones hujus pacis, inter Epiſcopum & Comitem, in loco qui dicitur Hoge-woert poſtridie Petri & Pauli, factæ, A. Domini 1356. ubi inter alia Epiſcopus dicitur teneri Comitem infeudari (ut eo verbo utar) in dominiis de Amſtelle & Woerden: ac eidem clientelari jure tradere homagia de Cuck, & omnia præterea, quæ majores ejus ab. Epiſcopatu eodem jure tenere ſolebant.

n *Et poſtea factus eſt Epiſcopus Leodienſis,*] Sic Barlandus: *Præfuit rebus Trajectenſibus annis* 22. *Poſtea factus Leodienſis Epiſcopus.* Et Noviomagus: *His magno animo peractis electus eſt in Leodienſem Antiſtitem; mortui verò corpus Trajecti in D. Martini templo ſepultum.* Item, Heda: *Poſtquam annis* 22. *per varios fortunæ caſus rexiſſet, tandem per Vrbanum V. Papam ann.* 64. *die* 14. *April. ad Eccleſiam Leodienſem transfertur.* Nec non Placentius, de Epiſcop. Leodienſ. *Ioan. Vltraject. Epiſcopus in ſacris & ſecularibus literis non vulgariter inſtitutus in Antiſtitem Leodinorum aſſumptus eſt anno* 1364.

Iohannes Quintus Epiſc. XLVIII.

Wilhelmus Comes in amentiam cadit.

ASſumpto ergo Iohanne Epiſcopo, & in Leodio cathedrato, Epiſcopus (a) Monaſterienſis effectus eſt Epiſcopus Trajectenſis. Circa idem tempus Wilhelmus Comes profectus eſt in Angliam, ubi honorifice à Rege & Baronibus ſſuceptus eſt, ſed ipſo redeunte in amentiam cecidit, in quâ uſque in hodiernum diem permanſit; uxor ejus, ut dicitur, poſteà fuit veneno intoxicata, de cujus morte improviſâ doluit tota patria. Wilhelmo ergo Comite ſic amente facto, & apud Keynoot in ſtrictiſsimis vinculis ligato, Adelbertus frater ejus totam terram in tutelam ſuſcepit, quam potenter longo tempore gubernat. Hic Adelbertus Dux in Bavariâ, uxorem de genere Imperiali habuit, ex quâ tres filios, & quatuor filias

Adelbertus Hollandiæ tutor.

filias habuit. De filiis autem Wilhelmus primogenitus fuit, Adelbertus ſecundogenitus, Ioannes tertiogenitus; de filiabus Catharina primogenita, Ioanna ſecundogenita, ambę ante Wilhelmum & Adelbertum primogenitę, Margaretha tertiogenita ante Ioannem procreata, Ioanna quartogenita. Una iſtarum tradita fuit Regi Bohemię, qui poſtea fuit Imperator, altera Duci Geldriæ, tertia filio Ducis Burgundiæ copulata fuit, cujus ſororem Wilhelmus filius Adelberti eodem tempore in uxorem accepit. Hic Adelbertus Dux, nobilem Baronem de Angiâ decollari fecit, qui cognatus Comitis fuit Flandrię, pro quo valida guerra inter ipſum & Comitem Flandriæ prædictum ſuccrevit. Nam & Hannonia in multis locis à Flamingis igne & cæde propter hoc vaſtata fuit. Sed hanc guerram Rex Francię compeſcuit & ſedavit. Adelbertus etiam Dux oppidum de Delft expugnavit & vicit, muros & portas, & munitiones ejus deſtruxit. Interim Ioannes Trajectenſis Epiſcopus debitum univerſæ carnis exſolvit, cui Arnoldus de Horn tunc exiſtens in Curiâ Romanâ in Epiſcopatum ſucceſſit.

Ejus genealogia.

Rex Francię inter Albertum Bavarum, & Comitem Flandriæ pacem facit.

Epiſcopus moritur.

a. *Epiſcopus Monaſterienſis effectus eſt Epiſc. Traject.*] Is fuit Ioannes ex Comitibus de Vernenburgh de quo, & ſequentibus Epiſcopis videndus Sifridus Petri, qui appendicem Becani Chronico adjunxit.

Arnoldus Secundus Epiſcop. XLIX.

ARnoldus ergo Epiſcopus ad terram rediens Trajectenſem cum multis Nobilibus ingreſſus eſt, ubi à clero & omni populo cum debitâ ſuſceptus eſt veneratione. Hic Arnoldus Epiſcopus vir erat bellicoſus, & ſemper magis armis, quàm libris ſive Sacrę Scripturæ intentus ac ſollicitus. Hujus tempore Trajectenſes caſtrum de Gildenburch prope eorum civitatem ſuper Rhenum conſtruxerunt, ubi ab Hollandienſibus, & aliis ibi per Rhenum prædictum tranſeuntibus thelonia ſeu vectigalia extorſerunt. Quod audiens Adelbertus Dux, tutor Hollandię, cum infinitis armigeris verſus Trajectum perrexit & obſedit, & caſtrum cum inſtrumentis bellicoſis multipliciter laceſſivit: Tandem aptis coaptatis Hollandicis & Cattis, ac aliis ingeniis inſultum fecerunt, & prędictum conquaſſantes caſtrum à fundamento everterunt; Arnoldus verò prædictus Epiſcopus Trajectenſis poſt mortem Domini de Arckel, Epiſcopus Leodienſis effectus eſt.

Bellum ob injuſtitatum idonuum.

Florentius Epiſcopus L.

ET in Epiſcopatu Trajectenſi ſucceſſit Florentius de Wevelichoven Epiſcopus Monaſterienſis. Anno Domini 1385. Wilhelmus filius Ducis Adelberti, Comes de Oſtervant accepit in uxorem filiam Ducis Burgundiæ, & Ioannes filius Ducis Burgundiæ eodem tempore ſororem Wilhelmi prædicti etiam accepit in uxorem. Hic Wilhelmus ante Dammen in Flandriâ à Rege Franciæ in menſe Auguſto factus eſt miles. Anno Domini 1386. uxor Adelberti Ducis viam univerſæ carnis eſt ingreſſa, & in Capellâ de Hagâ juxta altare magnum tumulata. Anno Domini 1389. in quadrigeſimâ Wilhelmus Comes obiit apud Kennout, cui Adelbertus frater ejus in Comitatu ſucceſſit, qui antea terræ Tutor factus fuit. Anno Domini 1390. Ioannes filius Adelberti cathedratus eſt in Leodio poſt mortem Arnoldi Epiſcopi cum gaudio. Huic autem Ioanni Epiſcopatus Cameracenſis anteà à Roberto Gebennenſi, qui ſe Papam Clementem nominari fecerat, traditus fuerat, ſed in brevi tempore Epiſcopatum reſignavit. Eodem anno Wilhelmus Comes de Oſtervant in Angliam ad Regem cognatum ſuum perrexit, ubi in haſtiludio ibidem facto laudem eximiam acquiſivit, & cum donorum multiplicum & jocalium remuneratione repatriavit. Anno Domini 1393. proſcripti & exulati ſunt multi Nobiles viri, Barones, milites & armigeri, occaſione cujuſdam domicellæ Aleidis de Poelgeeſt nuncupatæ, quæ fuit occiſa ab aliquibus de nocte in Hagâ, in Curiâ Comitis Hollandiæ. Nam dicebantur dicti Nobiles in mortem ejus conſenſiſſe, unde orta eſt controverſia inter Ducem Albertum, & filium ejus Wilhelmum tunc Comitem de Oſtervant. Nam Wilhelmus voluit exulatos in terram reducere, & Pater ejus noluit in hoc conſentire, quare Dux Adelbertus multos armatos collegit, & domum de Altena, in quâ filius poſuerat ad arma doctos ad tuendam domum contra ipſum, armis bellicoſis ſic impegit, quod de neceſſitate quilibet in domo exiſtens ſe ſalvo corpore cum domo reddidit. Et omnis altercatio inter Patrem & filium ſuum illis præſentibus Hollandiæ & Zelandię ad terminandum relicta fuit. Eodem anno Florentius Trajectenſis Epiſcopus obiit, requieſcat in pace, Laus Deo, æterna requies labori meo.

Alberti filius ducis Burgundiæ Ducis filiam uxorem: & vice verſâ.

Adelbertus Bavarus Hollandiæ Comes 20.

Aleida Poelgeeſtana noctu occiſa multis exilij cauſam præbet.

APPENDIX
Ad Chron. I. BEKÆ,

Ex M. S^to. Codice

GISB: LAPPII à VVAVEREN,

IC^ti. Ultrajectini.

De Iohanne de Vernenborch XLVIII. Epiſcopo.

TRanſlato igitur Johanne de Arckel ad Leodienſem Eccleſiam Urbanus Papa Johannem de Vernenborch Epiſcopum Monaſterienſem tranſtulit ad ſedem Trajectenſem. Qui anno Domini M CCC LXIIII. menſis Septembris die VIII. civitatem decenter ingreſſus eſt & Prælati & Canonici Eccleſiarum Trajectenſium in Eccleſiâ Trajectenſi congregati ad pulſum tractæ campanæ Epiſcopalis eidem obviam venerunt cum vexillis uſque ad *Pontem Urbis* & ibidem in domo *Sancti Spiritus* Pontificalibus ornamentis fuit indutus & productus in medio Eccleſiæ, ubi oratione facta prout moris eſt capitulum ingreſſus juramētum præſtitit, & ab Archidiaconis ibidem præſentibus debita fidelitatis juramenta recepit. Deinde cum poſt Te Deum, Chorum ingreſſus eſt, & in Cathedrâ collocatus, collectam pronunciavit, quâ finitâ, Pontificalibus exutus prandium in Eccleſiâ Sancti Salvatoris & ſuâ domo, ubiq; lautè tribuit Prȩlatis & Canonicis & Chori ſociis, Conſulibus tam antiqui quam novi Concilii & Miniſterialibus univerſis. Nam idem Johannes erat homo ſimplex & in ſe juſtus, & multa bona alienavit & impignoravit, videlicet Caſtrum de Vredelandt, priùs per Johannem Arckel de manibus comitis Hollandiæ redemptum, & Caſtrum de Horſt & Vollenho ultra Iſelam, ad manus Gisberti de Vianen Baronis; & Caſtrum de Ema & Stoutenburch ad manus Domini Stephani de Nijvelt militis; & magnam partem de XLII. *manſis in Maſtbrouck, ad menſam Epiſcopalem ſpectantibus, de novo ad culturam redactis, quibuſdam ſuis familiaribus ſub mediâ penſione conceſſit; qua propter Prælati & Capitula Eccleſiarum Trajectenſium in loco Capitularii, Capitulo ad hoc indicto, cōgregati, præmiſſa diſſimulare nequeuntes, ſuper defenſore concorditer convenerunt, videlicet in Dominum Reynoldum de *Culenborch aliter de Wendenberch Archiepiſcopum Bremenſem, filium ſororis Ducis Gelriæ, qui pro eodem multum precariè inſtabat, mittentes literas ſupplicatorias cum narratione factas ad Urbanum V. Papam, qui medio tempore de medio ſublatus eſt. Et eidem Petrus *Rogenſis Cardinalis Beatæ Mariæ Novæ, Præpoſitus, & Archidiaconus Sancti Salvatoris Trajectenſis, in Papatu ſucceſſit; videlicet anno Domini M CCC LXX. menſe Decembri. Et eodem anno menſis Octobris die XXVIII. nocturno tempore idem Johannes de Vernenborch exiſtens in opido ſuo de Gore ultra Iſelam ſuæ Diœceſis furtivè captus eſt à quibuſdam latronculis ſuis inimicis, & poſtea per D. Giſelbertum de Vianen Baronem, Stephanum de Nijeveldt & eorum fautores ab hujuſmodi captivitate redemptus fuit, pro ſedecim milibus ſcudatorum antiquorum prout ipſi aſſeruerunt. Literis igitur Eccleſiarum Trajectenſium antedictis præſentatis Gregorio Papæ undecimo & criminibus & exceſſibus Præpoſitis coram eodē & toto Cardinalium collegio in publico Conſiſtorio, idem Papa cauſam commiſit Cardinali Neapolitano, ut ſimpliciter & de plano in ea procederet, & referret, coram quo, teſtibus nonnullis productis & examinatis, idem Cardinalis diem clauſit extremū, & in eodem ſtatu D. Papa cauſam commiſit Cardinali Morinenſi, qui in ea procedens, nonnullos teſtes examinari fecit, & medio tempore videlicet anno Domini M CCC LXXI. XXIII.

dis

Nunc D. Martini de quo vide dipl. anni 1195.

Hoſpitale Sancti Spiritus apud pontem S. Martini intra Civitatem Ultrajectenſem fundatorem habet, haer Everenbrecht hare Everbrechts ſone en Vern Sophia zijn Wijf/ anno M. CCC. & VII.

** Hæc ferè habentur in Chron. Mag. Belg.*

** In Chron. M. Rulenborch.*

** Petrus B.lfortis qui Gregorius XI. dictus teſte Onuphrio.*

die hora Veſperarum menſis Iunii Iohannes Vernenborch Epiſcopus Trajectenſis ſubitaneâ morte diem clauſit extremum; qui die antecedenti in ſuo pallatio Trajectenſi gloriante & lætanter incedebat; & ſepultus fuit in Eccleſia Trajectenſi à parte Auſtrali. Et tempore iſtius Iohannis Epiſcopi videlicet anno M CCC lxxxv111. magna mortalitas ſeu epidimia fuit in Civitate Trajectenſi præcipuè, & aliis locis circumvicinis, quod major eâ viſa non fuit, quia pro tunc communiter dicebatur quod C xxv1. milia utriuſque ſexus de medio ſublata fuerunt & ultra.

De Arnoldo de Heurn XLIX. Pontifice Trajectenſi.

SEpulto igitur Iohanne Pontifice Prælati & Canonici Eccleſiarum Trajectenſium in capitulo congregati tractantes tam ſuper conſtitutione Vicarij & Mamburni quam ſuper electione futuri Pontificis, nonnulli in optatis proficere nequeuntes metum *Vide Chron.* corporis prætenderunt & à civitate Trajectenſi ad Amersfordiam & alia diverſa loca ſe di- *Magn. Belg.* verterunt, videlicet Swederus Uterloe, nepos D. Giſelberti de Vianen, Archidiaconus Trajectenſis, Stephanus de Everdingen Chori-Epiſcopus, Wilhelmus de Yſelſteyn, Michael Moliaert, Theodricus de Iutphaes, Giſelbertus de Walenburch, Giſelbertus de Rhenen, Everardus Foeck, Gerardus Foeck, Macharius de Arnhem, Nicolaus de Patella, Baldewinus de Dalen, Wilhelmus Buſer, Giſelbertus Vuiſtinc. Aliis tamen Canonicis ejuſdem Eccleſiæ metum non prætendentibus, & in civitate remanentibus; videlicet: Gerardo Iode, Henrico dicto Borre de Broechuſen, Iohanne Albo, Iohanne de Steyn, Giſelberto de Meerten, Iohanne de Tuyl. Poſt hæc quædam citatio valvis Eccleſiæ Trajectenſis affixa fuit, ſigillata ſigillo Eccleſiæ Trajectenſis; quam dicti Canonici ſecum adſportarunt cum à civitate ſe diverterunt; in quâ quidem citatione Prælati & Canonici Eccleſiarum Trajectenſium vocati fuerunt Daventriam, Trajectenſis Diœceſis ad diem nonum menſis Iunij ſuper electione futuri Pontificis celebranda. In quâ quidem die dictus Archidiaconus cum antedictis Canonicis Trajectenſibus metum prætendentibus comparuit, & nonnulli alii aliarum Eccleſiarum Trajectenſium, videlicet: Iohannes de Sleen, Iohannes de Arnhem Sancti Petri; Theodoricus de Gaſparde, Hermannus de Enteren & Iacobus de Aelrehorſt Sancti Iohannis; Gerardus Vrenke, & Ricoldus de Haeften Beatæ Mariæ. Et miſſam de Sancto Spiritu in Eccleſiâ Sancti Lebvini Daventrienſis celebrantes concorditer, per viam Sancti Spiritus dictum Archidiaconum elegerunt. Prælati verò & Canonici Eccleſiarum Trajectenſium poſtulationem & electionem prius per eos factas de nobili viro Arnoldo de Heurn Canonico Colonienſi, eodem die quinto nonarũ Iulii innovarunt, ſcribentes ad ſummumPontificem pro eodemArnoldo, in Curiâ exiſtente, & litigante proArchidiaconatu Trajectenſi, contra Zwederum antedictum. Gregorius verò Papa antedictus auditâ vacatione ſedis Trajectenſis in publico Conſiſtorio providit dicto Domino Arnoldo de Epiſcopatu Trajectenſi. Qui ibidem ordinatus & conſecratus, ad partes accelerans civitatem Trajectenſem xxv111. die menſis Septembris ſub anno Domini M. CCC. LXXI. decenter ingreſſus eſt uſque ad Eccleſiam Beatæ Mariæ minoris, ubi Pontificalibus induto Prælati & Canonici Eccleſiarum Trajectenſium cum vexillis obviaverunt; & productus per Abbatem Sancti Pauli & Abbatem Sancti Laurentii uſque in medium Eccleſiæ Trajectenſis, & demùm ad Capitulum, ubi juramentum præſtitit; & cum pſalmo, Te Deum, cathedram ingreſſus eſt, & collectâ pronunciatâ, domum habitationis ſuæ ingreſſus, prandium Prælatis, Canonicis & Chori ſociis, Conſulibus tam novi quam veteris Conſilii, & Miniſterialibus lautè præſtitit ibidem. Eodem anno M CCC LXXI. XXII. die menſis Iulii Dux Brabantiæ filius RegisBohemiæ bellum inivit contra Ducẽ Iuliacenſem & contraEduardũ Ducẽ Gelrenſem & ſuos fautores & complices. In quo bello ſeu conflictu dictusDuxBrabantiæ perDucẽIuliacenſem captus eſt, & multi cum eo. Et EduardusDuxGelrenſis ſolus præ omnibus qui erant cum eo ſagittatus fuit in capite, & obijt in Iuliaco antedicto. Hic idem Eduardus anno D. M CCC LXI. bellum commiſit juxta oppidum

de Tyel contra Reynoldum fratrem ſuum primo genitum verum Dominum & Ducem Gelriç eundem Reynoldum cum multis aliis ibidem Baronibus & Nobilibus ſui comitatis captivavit, & ex illâ horâ Eduardus antedictus ſe pro Duce Gelriæ geſſit, & dictum Reynoldum fratrem ſuum uſque in finem vitæ ſuæ captum in bonâ cuſtodiâ retinuit. Quo defuncto, ut præfertur, tota patria Gelriæ dictum Reynaldnm præ nimiâ pinguedine pergravem in verum Dominum & Ducem Gelrenſem reſumpſerunt honorificè. Qui poſt hoc eodem anno menſe Novembri diem clauſit extremum relinquens poſt ſe duas ſorores, videlicet Mechteldim Comitiſſam Clivenſem primo genitam, & Mariam Duciſſam Iuliacenſem. Mechteldim duxit in uxorem nobilis vir Dominus Iohannes de Bleſis, Frater Comitis Bleſenſis, quapropter inter eaſdem ſorores lis maxima ſuper Ducatu Gelriæ cum ſuis pertinentiis ſuborta fuit. Tandem amicabiliter compoſitio inter eaſdem intervenit.

De aquæ ductu in Vreeſvvijck ſive Caſtro dicto Gildenburch.

ANNO Domini M CCC lxxiv. Conſilium civitatis Trajectenſis fodi & fieri fecerunt aquæductum ex fluvio Leckæ procedentem uſque ad eorum Civitatem. Ad quem conſervandum ſumptuoſè conſtrui fecerunt ſupra Leckam extra aggerem, in loco qui dicitur Nyenwaert, caſtrum, quod dicitur Gildenburch. Quo facto, poſt multos tractus Albertus Gubernator Hollandiç Dux Bavariæ Epiſcopum & civitatem Trajectenſem cum ſuis fautoribus diffidavit, & ipſum caſtrum cum copioſa hominum multitudine potenter obſedit, anno quo ſupra menſis Maji fere per 30. dies, Caſtellanii ergo ipſius Caſtri cum eorum commitiva ſe ſalvo corpore & rebus reddiderunt. Quo facto ipſe Dux Albertus hujuſmodi Caſtrum ad ſe recepit, & cum ſuis fortiter ſtabilivit. Tandem eodem anno 24. die menſis Iunii nocturno tempore ſub urbium ipſius Caſtri civitatenſes ſubintraverunt & infra biduum manu armatâ reſumpſerunt, & 24. homines armatos captivaverunt; & ipſum caſtrum de novo ſtabilierunt. Poſt hoc, anno Domini M CCC lxxxv. menſis Martii, amicabilis compoſitio intervenit, inter Ducem ex una parte, & Epiſcopum & civitatem ex alterâ parte, videlicet: quod dictus aquæ ductus ſalvus remaneret civitati Trajectenſis, & ipſum caſtrum evelli & deſtrui deberet; & infra aggerem ad conſervandum ipſum aquæ ductum civitas ſi vellet conſtruere & reædificare poſſet, ſub certis modo & forma, prout in literis compoſitionis ſuper hoc confectis plenius continetur. Eodem anno mirabilis plaga fuit diluvii aquarum recentium & ſalſarum per totum Regnum Alemaniç. Et eodem anno mirabilis plaga invaluit incipiens à Regno Bohemiæ per Rhenum circum quaque deſcendendo uſque civitatem Trajectenſem, quod homines in magnâ copiâ utriuſque ſexus incedebant præcincti manu tergiis coronas in eorum capitibus habentes chorizando & cantando tam in Eccleſiis quam extra, uſque ad tantam laſſitudinem, quod ſe uſque ad terram proſternebant, tandem compertum fuit quod obſeſſi erant, & à Dæmoniis liberabantur cum orationibus debitis & conſuetis.

De Ortu ſciſmatis.

ANNO incarnationis Domini M CCC lxxviii. obiit Gregorius Papa XI. & electus erat Bartholomeus Epiſcopus Barenſis, Urbanus VI. nominatus, ipſo die Paſchæ coronatus, & quia ipſe Urbanus homo juſtus erat, Cardinales quantum in eo fuit, ſibi pro poſſe ſuo nitebatur ſubjugare, ipſoſque ab eorum exceſſibus parum angariare, eorumque omni nullatenus acquieſcens voluntati. Nec ipſi tantæ ſerioſitatis angariam nequaquam ſuſtinere valentes ipſi Domino Urbano indignati, omnes fere quanquâ aut paulò pluribus demptis, à Romanâ diſceſſerunt curiâ, negantes ipſum verum eſſe Papam. Nihilominus aſſerentes quatenus ipſum præ timore & anxietate corporis elegiſſent. Denuò novâ iteratò celebrarunt electio-

electionem, in quâ quidam Cardinalis Robertus nomine, Francorum Regi affinis in Papam electus eſt; Clemens VII. nominatus, eodem anno ipſo die Mathæi Apoſtoli in Avinione coronatus. Hæc quidem diſcordia & nefandum ſciſma præ Imperialis Regni Romanorum omnium aliorumque Dominorum Regni Alemaniæ Dominum Urbanum ex unâ parte tanquam verum Papam ſuſtinere volentium potentia, & propter obſtinatam ſuperſtitioſamque Francorum ſuperbiam Clementem parte ex alterâ propter ſanguinis affinitatem ſuſtinere volentium, longis temporibus invaluit & adhuc hodiernis invaleſcit temporibus. *Quo tempore hic auctor vixerit.*

De quodam Monſtro in Civitate Trajectenſi.

EOdem anno accidit quoddam monſtrum in civitate Trajectenſi, videlicet: quod circa feſtum tranſlationis Beati Martini natus eſt puer maſculus in civitate prædicta, qui perfectè loquebatur nondum ætatis 40. dierum, dicens unâ vice: aperite januam pater meus adeſt, & alia plura. Ex his parentes multum attoniti, rogaverunt quendam ſacerdotem devotum ut ſecretè veniret, & puerum conjuraret. Qui miſſam celebravit, quâ finitâ, in ſacris permanſit ornamentis deſuper toga coopertus ne ſacra viderentur ornamenta ad puerum ingreſſus; ipſum juramentis, orationibus & conjurationibus adjuravit. Cui puer nihil reſpondit, ſed tandem proprio motu vertebat caput ſuum, ſacerdotem viſu horribili inſpiciens, quo ipſum valde terruit. Sacerdos autem videns ſe nihil proficere ad propria remeavit.

Quomodo Arnoldus de Huern obſedit Caſtrum de Loenreſloot.

EOdem anno quo ſupra 2. die menſis Septembris Dominus Arnoldus de Huern Epiſcopus Trajectenſis auxilio Domini de Gaeſbeeck & de Abcoude, Domini de Vianen aliorumque plurium nobilium ſcutiferorum & Burgenſium, per magnum ſibi cumulavit exercitum, quo domum domini Splinteri de Loenreſloot obſidebat in circuitu, eo quod Dominus Splinterus prædictus Diœceſanos Epiſcopi crebris & minus juſtis opprimere conſueverat injuriis, Quam quidem domum diverſis inſtrumentorum infeſtavit generibus, horribilibus namque Arceptis ferreis per magnos lapides ejicientibus, bumbardis nuncupatis, & miſſilibus, quibus Caſtrenſes atrociter attediabat. Inter quos tandem talis intervenit compoſitio ut Dominus Splinterus præfatus in deditionem tranſiret Epiſcopi, & ipſo Epiſcopo Domino Arnoldo domum hactenus obſeſſam reſignaret. Nihilominus emendam condignam pro damnis illatis ſecundum quod milites ſcutiferi & Eccleſiæ Trajectenſis capitulares dictarint, compromittens.

De geſtis Nobilis viri Domini Florentii de VVevelichoven L. Epiſcopi Trajectenſis.

ANNO præfato Dominus Iohannes de Arckel Epiſcopus Leodienſis primâ die Iulii requievit in domino, de Leodio in civitatem Trajectenſem navigio tranſvectus, ubinam temporibus præteritis fuit Epiſcopus, & ibi honore congruo ut ſuperius in geſtis ſuis præmiſſum eſt, in Eccleſia Trajectenſi decentiſſimis inhumatus eſt exequiis. Quo ſepulto, Capitulares Eccleſiæ Leodienſis Dominum Arnoldum de Huern Epiſcopum Trajectenſem petierant in Epiſcopum; Dominus autem Urbanus Papa VI. ſecundum hoc à prædictis Capitularibus requiſitus, eorûm votis acquieſcens, Dominum Arnoldum præfatum Epiſcopum Trajectenſem in Leodio tranſplantavit, ut & ipſe Leodienſi

præeſſet Epiſcopatui. Et Dominum Florentium de Wevelichoven Monaſterienſem Epiſcopum in Trajecto transſlocavit, ut & ipſe Trajectenſi præeſſet Epiſcopatui. Sed quod Dominus Arnoldus de Huern, qui utrique, licet minus juſtè, libenter præfuiſſet Epiſcopatui, & Trajectenſem invitè reſignaſſet Epiſcopatum, quando, ad minus, fructus & reditus dictę Diœceſis percepiſſet auxilio Domini de Abcaude, Domini de Vyanen & aliorum quam plurium militum & nobilium ſuorum conſautorum. Domino Florentio de Wevelichoven Nobili viro prædicto, qui mandato Apoſtolico ſuo ſucceſſori, ſine quacunque remuneratione Epiſcopatum Monaſterienſem dimiſiſſet, ingreſſum Diœceſis Trajectenſis occupavit & violenter ſurripuit. Sicque in prædictam Diœceſem per longum tempus nequaquam propter prædictorum Dominorum reſiſtentiam venire poterat; ſed tandem Domini de Arckel & de Yſſelſteyn dicto Domino Florentio compatientes, ipſum in ſuo jure confortarunt, & ſuis viribus ingreſſum dictæ diœceſis potenter ſibi reſerarunt, qui tandem prædictis Dominis auxiliantibus, in poſſeſſionem Epiſcopatus miſſus eſt. Ingreſſum igitur dictæ diœceſis nobili viro Florentio per præfatos Dominos fere per annum ſurrepto, tandem aliorum Dominorum ſubſidio ſecurum iter abripuit civitatem Trajectenſem introire, ubi permaximis ſolennitatibus & cæremoniis, Baronum, militum, procerumque urbem ingreſſus, decentiſſimè receptus eſt, & ritu inolitæ conſuetudinis anno Domini M CCC LXXIX. ipſo die Willebrordi Epiſcopi, Pſalmodiis & Canticis debitis incathedratus eſt. Hic Florentius cum primo Trajectenſi præeſſet Epiſcopatui erat homo inveteratæ ætatis, conſilio prudens moribus compoſitus, juſtus & honorabilis, & in judiciis ſæcularibus bene cautus, qui Diœceſim Trajectenſem permagnis invenerat aggravatam debitis, & diverſis oneratam oneribus, præ guerris per Dominum Arnoldum de Huern prædeceſſorem ſuum in partibus Gelriæ ſuſtentatis; quinimo eo, quod Dominus Arnoldus præfatus reditus dictæ Diœceſis ultra terminum debitum longè percepiſſet. Qui cunctis quantum potuit creditoribus perſolvere ſtuduit. Caſtra villas & officia per prædeceſſores ſuos alienata, & diverſis creditoribus pro certis peccuniarum ſummis impignorata, liberè redemit. Nam Caſtrum de Vollenhoe pro 2800. ſcutis antiquis redemit, Caſtrum de Stoutenberch pro 1100. ſcutis antiquis, Caſtrum de Ema pro 700. ſcutis antiquis, Caſtrum de Vredelandt pro 3000. ſcutis antiquis, & Caſtrum de Diepenhem pro mille ſcutis antiquis, de manibus dictorum creditorum redemit.

De ſubverſione & obſidione Caſtri de Eerden, & trium aliorum circumjacentium.

POST, hoc anno Domini M CCC lxxx. quidam Everardus de Eſſen quoddam Caſtrum Eerden vulgariter nuncupatum, in partibus Tranſiſelinis ſuper ædificavit, quod in tantum lignis & lapidibus ſtabilivit, quod quorumcunque adverſantium potentiam hoc caſtro mediante, parvi pendere videbatur. Nihilominus nemora, campos aliorumque Dominorum poſſeſſiones & ſubditos ſibi uſurpans, & ſpecialiter ſubditos prædicti Domini Florentii Epiſcopi Trajectenſis in Zallandia, qui per ipſum Everardum crebris anguſtiis infeſtati, crebra querela dicto D. Florentio ſuper injuriis ipſis per Everardum illatis conqueſti ſunt, ejus auxilium implorando. Quam obrem præfatus Dominus Florentius auxilio & conſilio ſuarum civitatum & villarum Tranſiſelinarum, prædicti Everardi Caſtrum circumvallavit. In cujus domini Florentii auxilium Domicellus de Arckel & Dominus de Yſſelſteyn ingenti copia militum armigerorumque pulchrè aſſidebant. Et erexit ibidem quandam magnæ quantitatis machinam, quâ turres & habitacula paulatim deſuper rumperet & laniaret, bumbardis & arceptis lapides diverſarum quantitatum ejicientibus, aliiſque diverſorum inſtrumentorum generibus & miſſilibus, ipſum caſtrum quotidianis aſſultibus ſæviſſime infeſtabat, ſed ſtructura lignea nec lapidibus aut quibuſcunque aliis infeſtationum generibus imaginabilibus, prę multitudine trabium eximiarum quantitatum, continuo ſibi invicem juxta poſitarum, aliquatenus poterat conquaſſari. Nam & lapides potentiſſime ejecti, ab ædificio ligneo quemadmodum pila à pariete reſiliebant. Econtra verò ſtructura lapidea tantis infeſtationibus nullatenus reſiſtere valens, prædictis jactuis petrarum diſſolvebatur. Et poſtquam

Dominus

Dominus Florentius Epiſcopus fere quinque hebdomadis Caſtrum præfatum obſidione circumvalaſſet graviſſimâ, Caſtrenſes verò de ulteriori reſiſtentia facienda deſperantes nec auxilium aliquod pro liberatione Caſtri, ut Everardus prædictus promiſerat, imminere videntes, ſe omnes ſalvâ vitâ, unâ cum caſtro Domino Florentio Epiſcopo reddiderunt; qui & ædificium omnino deſolabat lapideum, ſed ſtructura lignea in tantum erat ſtabilita, ut nulla arte vel ingenio poterat diſſolvi; quæ tandem juſſu Domini Florentii Epiſcopi favillatenus incenſa, quatuor hebdomadis de poſt hoſtiliter quotidie flagrabat. Demum Everardus de Eſſen præfatus Domino Florentio Epiſcopo emendam præſtans laudabilem reconciliatus eſt.

Eodem anno, quo ſupra, nobilis ille Florentius de Wevelichoven Epiſcopus præfatus tria caſtra ſubvertit; quorum primum Molen vulgariter nuncupatum eſt, quod ſibi abſque aliquâ infeſtatione reddebatur. Secundum verò Lare dictum erat, quod abſque obſidione eidem reddebatur, & tertium Gaernaer nuncupatum erat, iſta omnia erant mala rapinacula, quare meritò fuerunt ſubvertenda.

De quadam ſeditione civium Trajectenſium contra ſe invicem, & de rebellione Domini de Vianen & ſuorum fratrum adverſus Epiſcopum.

QUædam mala ſeditio eodem anno præfato accidit in civitate Trajectenſi. Nam Burgenſes civitatis prædictæ à longis temporibus uſque in hodiernum diem bipertiti, inveteratam contra ſe invicem ſuſcitaverunt ſeditionem, in qua, una partium Gunterling vulgariter nuncupata, ab earum adverſa parte Lichtenbergenſes vulgariter nuncupata, armata manu fugitiva, à civitate præfatâ repulſa & proſcripta eſt.

In quo quidem anno Reinaldus junior fratrum de Vianen Epiſcopatum Trajectenſem à Clemente Anti-Papa impetravit, non obſtante illo quod nobilis vir Florentius de Wevelichoven hoc idem jam actu pontificium poſſideret. Quo obtento Reinaldus præfatus, annitentibus fratribus magnatibus & amicis ſuis, in prædictâ Dioceſi circummanentibus, prædictum Pontificium poſſidere nihilominus, & nobilem virum Dominum Florentium jam actu poſſeſſorem vi procul repellere, minime diffidebat. Quam obrem Dominus de Vianen Frater Reinaldi Præfati Dominum Florentium ſuis fecit ſpoliari decimis, quas in caſtro de Goye, aliis hinc inde diverſis locis ſibi magis congruis, vehi fecerat. Nihilominus & Reinaldum fratrem ſuum in prædicti Pontificii poſſeſſionem vi intrudere præſumens, & Clementi adhærere Antipapæ non formidans, non obſtante illo, quod omnes ſui circummanentes hoc nefandum ſciſma incurrere, formidarent. Paulo poſt exiguo jam elapſo tempore, cum Dominus Florentius Epiſcopus à partibus Tranſiſelinis Trajectum advenerat, determinatâ die in Eccleſia de Inphaes præfixâ, Dominus de Vianen & ſui fratres Domino Florentio Epiſcopo per Conſules civitatis Trajectenſis in hunc modum reconciliati ſunt; quatenus, Dominus de Vianen una cum fratribus ſuis compromitterent, adverſum Dominum Urbanum Papam & Dominum Florentium Epiſcopum ſe nullatenus opponere, Clementi Anti-Papæ ſiniſtram obedientiam ſubtrahere, & Domino Urbano Papæ ac Domino Florentio Epiſcopo Trajectenſi in cunctis Catholicis mandatis firmiter obedire, & nunquam ſiniſtras vias adverſus eos provocare, nihilominus fideles Diœceſiani cunctis diebus vitæ ſuæ permanere.

De bello Gandenſium adverſus Ludovicum Comitem Flandriæ Dominum eorum & contra Regem Francorum, cum quibuſdam incidentalibus.

ANNO Domini M. CCC. LXXXII. ipſo die inventionis ſanctæ crucis Gandenſes contra Ludovicum Comitem Flandriæ Dominum eorum graviſſimum commiſere

 prælium

prælium qui adverſantium Cohortes ſæviſſimè diviſerunt & ſtrenuè devicerunt. Fugitivos namque hoſtes perniciter inſequebantur quoſdam in via retardatos hoſtiliter occiderunt, urbem Brugenſem potenter capientes, Comitem Ludovicum vix celeri equo è manibus eorum elapſum, uſque in Inſulis continuè perfugabant.

Eodem anno & eodem menſe, erat quidam terræ motus terribilis & admirandus ubique terrarum, quouſque nos percipere valebamus. Nam in quibuſdam villis & civitatibus quædam domus valde fortiter movebantur, domibus vicinioribus omnino non motis. Poſt hoc eodem anno ipſo die Beatę Luciæ Virginis Gandenſes iteratò apud Roeſbeeck adverſus Regem Francorum per maximum iniere duellum, qui præ nimia Francorum multitudine ſuppreſſi uſque ad mortem honorificè ſe defenſarunt, qui certatim manu omnes fere paulatim paucis aut nullis fugientibus, crudeliter interempti ſunt, quorum Philippus de Arteveldé vir imperterritus erat capitaneus. Ceciderunt autem in hoc conflictu à parte Gandenſium fere ſedecim millia & à parte Francorum ſeptem millia viri tranſcurrendo numerum utriuſque partis.

Quomodo Florentius Epiſcopus ſubjugavit quoſdam potentes ſibi ſubditos & rebelles.

ANNO Domini MCCC lxxxv. Dominus Giſelbertus de Abcoudà notoriâ famâ coram Domino Florentio accuſatus eſt, eo quod altas Iuriſdictiones in prædicta Diœceſi uſurpando ſibi ſtatueret. Cui Dominus Florentius mandaverat Trajecti coram eo comparere, ubi coram multis honeſtis viris & diſcretis militibus Eccleſiæque Capitularibus & Burgenſibus omnem altam Iuriſdictionem quocunque in prædicta Diœceſi fuerit ſita, pulſum campanæ, literas citationum excommunicationum &c. acceptare ſuos expandatores per totum ſuum dominium, in dictâ Diœceſi infeſtatos dimittere Domino Florentio Epiſcopo libere recognovit. Hoc etiam anno xxi. die menſis Septembris Dominus Splinterus de Lonreſlooth per deputatos internuncios à Domino Florentio Epiſcopo amicabilem compoſitionem expetiit qui de gravaminibus & injuriis prænarratis ſubditis & Diœceſianis Epiſcopi dudum illatis ſeptingentos florenos perſolvit. Nihilominus omnia ſubſtracta & exactionata hominibus ad plenum reſtituere promittens, hoc addito, quod dictæ Diœceſi nunquam ſe opponeret, & caſtrum ſuum efficaciori munimine, quam tum temporis exigebat, non ſtabiliret, & quam plura alia puncta, quæ in literà compoſitionis ſuper hoc confecto continentur, facere compromiſit.

Quomodo Dominus Florentius oppidum de Montfoerde obſedit.

ANNO Domini MCCC lxxxvii. craſtino Beati Georgii ſolis luce exorto, nobilis vir Dominus Florentius permagno collecto exercitu terribili aggreſſu procerum armigerorum oppidum de Montfoerde, tubis ſonantibus, equis ſtrepentibus, papilionibus erectis, vexillis fulgentibus, bandis pleriſque nitentibus, validâ cinxit obſidione, eò quod Burchgravius Henricus de Montfoerde Dominum Florentium Epiſcopum ſuis altis juriſdictionibus, Eccleſiam Sancti Salvatoris Trajectenſem ſuis decimis, & alias Eccleſias Burgenſes & Diœceſanos civitatis & Diœceſis Trajectenſis eorum hæreditariis poſſeſſionibus temerariè ſpoliare præſumpſiſſet, nec non aliis quam pluribus enormibus exceſſibus in dicta Diœceſi ſuiſque propriis ſubditis illatis nullâ tergiverſatione colorandis, ſumopere exigentibus; ubi præfatus Dominus Epiſcopus quandam miræ quantitatis machinam erexit, quâ permagnos lapides hinc inde per oppidum ejecit, quibus turres & mœnia caſtri, aliaſque diverſas manſiones fortiter attriverat, & quaſſabat. Bumbardis verò & Arceptis mirabilibus

bilibus multiformium quantitatum grandes lapides, ignemque ſulphurium hinc inde per diverſa loca interribili ſonitu hoſtiliter diſperſit, quibus per multi interimebantur homines. Quædam verò inſtrumenta defenſiva ex viminibus ſalicinis in unum conjunctis parari fecerant, quę vulgariter **Tumelaers** nuncupātur, quibus foſſata oppidi ſecuri & illæſi acceſſere. E contra vero Henricus Borchgravius multis ſtipendiariis hinc inde à diverſis locis collectis, forenſes hoſtes crudeliter in quantum potuit, infeſtavit, & oppidum cum ſuis coadjutoribus viriliter defenſavit. Nam locorum prædictorum neſcius, Henrico Borchgravio præfato ſuâ propriâ confidentiâ & potentiâ forenſibus hoſtibus tam diuturnam feciſſe reſiſtentiam adſcribat; quinimo aliquibus forenſibus fictis & ſimulatis hoſtibus, militibus & Burgenſibus Trajectenſibus, ſuis conſanguineis & amicis qui ſibi per ſecretos internuncios ſtatum forenſium hoſtium continuè intimarent. Qui etiam Dominum Florentium Epiſcopum & alios vulgares concives de die in diem oppidum ſcalis aliiſque pluribus inſtrumentis coaptatis introire prætendentes, diffraudarunt aſtutis viis & cautiloquiis ulteriorem aggreſſum & infeſtationem intercipiendo. Abſurdum & inimaginabile videtur, quod abſque animatione prænominatorum tantis tam diu reſiſtentiam feciſſe, valuiſſet. Interea fere ſexdecim elapſis hebdomadis, Dominus Arnoldus de Huern Epiſcopus Leodienſis, avunculus uxoris Henrici Burchgravii pręfati, Dominum Florentium Epiſcopum & Henricum Borchgravium per hunc modum in firmâ pace reconciliavit, in hęc verba prorumpens. Ex quo Henricus Borchgravius nec ſui prædeceſſores temporibus dudum tranſactis aliquas altas Iuriſdictiones poſſiderunt, nec de cætero poſſidebunt. Scilicet Florentius jam actu Trajectenſis Epiſcopus aut ſuorum ſucceſſorum quicunque futurus omnibus altis juriſdictionibus in Parochiâ de Montfoerde fungetur & ubicunque locorum in dicta Diœceſi ubi præfatus Borchgravius hujuſmodi juriſdictiones habere potuit, nihilominus & pulſu campanæ ſuoſque expandatores in prædictâ Parochiâ & ubique locorum in dictâ Diœceſi ęqueſtris & pedeſtris pacificè tranſire literis citationum excommunicationum &c., nullatenus refutare, & de quibuſcumque minimis cauſis altam juriſdictionem tangentibus diſponere & ordinare. Et ipſe Burchgravius præfatus una cum omnibus terram de Montfoerde inhabitantibus ad ſancta Dei Euangelia juraverunt ſe Domino Florentio Epiſcopo aut ejus ſucceſſori vel ſucceſſoribus nunquam opponere; promiſſa nullatenus infringere; ſed bonus ſeu boni Diœceſanus & ſubditus ſeu Diœceſani & ſubditi cunctis diebus permanere. Et prædictum caſtrum ac oppidum D. Florentio Epiſcopo & ſuis ſucceſſoribus quandocunque petierunt aut indiguerunt ad ſe invadendum & defendendum contra quoſcunque graſſatores erunt aperta & apta. Et plura alia D. Florentio Epiſcopo quæ in literâ compoſitionis ſuper præmiſſis confecta, munita ſigillis Borchgravii prædicti, Domini Arnoldi de Heurn præfati Epiſcopi Leodienſis, Abbatis Sancti Trudonis & decem ſuorum affinium & ſocerorum, plenius continetur. Ex quibus patet quod prædictus Burchgravius à ſuâ pernitioſâ viâ tandem declinavit, & Domino Epiſcopo obedire compulſus eſt, quod prius omnino facere recuſavit. Et paulò poſt eodem anno obedientiam monſtravit. Nam quidam dictus Iohannes de Bommel quendam virum in dicto oppido de Montfoerde interfecit, qui per Maerſchalckum Epiſcopi in prædicto oppido captus eſt, & Trajectum ductus, ubi ſecundum judicium militum, prout moris eſt, dijudicatus & decollatus eſt.

De guerro Dominorum de Arckel & Vianen, cum quibuſdam incidentalibus.

ANNO D. MCCCLXXXVIII. gravis ſeditio inter Dominum de Arckel & Domicellum Iohannem filium ſuum ex unâ parte, & inter Dominos de Vianen & de Ameydâ ex aliâ parte, ſuborta eſt, quæ longis invaluit temporibus, qui per diverſos lapſus temporum crebrius confligentes, ſe mutuò captivarunt, & percuſſerunt. Nec ſilendum eſt quod Dominus de Vianen crebrius victor exiſtebat, plures ſibi ſubegit & captivavit non obſtantibus divitiis aliorum & copioſo adjutorio Hollandrinorum. Nam firmiter credendum eſt, ſi æquales divitiæ eis adfuiſſent, alios procul à patriâ profugaſſent. Poſt hoc anno Domini M CCC XCII. ipſo die Petronillæ virginis jactus erat primus lapis fundamentalis ordi-

nis Carthuſienſis infra ſuburbium Civitatis Trajectenſis, cujus fundator ac dotator erat Dominus Swederus de Gaeſbeeck de Putten & de Strinen. Eodem anno quidam iniquitatis filii quendam oppidanum de Rhenen qui Borro de Pluderen dicebatur, ſuis demeritis minimè exigentibus prope Rhenen captivaverunt, quem & juramento ſolito premiſſo aſſecuraverunt. Interea rumor magnus per prædictum evolavit oppidum, quare Oppidani Rhenenſes concito gradu præfatos inſequebantur maleficos. Qui fugam capientes ad caſtrum de Horſt declinaverunt, quod Domino de Vianen tunc temporis de Domino Iohanne de Vernenborch quondam Epiſcopo pro certà ſummâ pecuniæ ſtabat oppignoratum. Quo audito Florentius Epiſcopus indilatè iter arripiens prædictum caſtrum adiit, prædictoſque maleficos ibidem detentos à caſtellano ſibi dari petiit, quos Thomas Mulart illius Caſtri caſtellaneus tunc temporis reddere recuſavit. Quam obrem Florentius Epiſcopus commotus, hoc caſtrum ſerioſius in continenti obſidebat, quod nihilominus atrocioribus aſſultibus infeſtare prætendebat & prædictos potenter eripere maleficos. Sed caſtellaneus contra tantos aſſultus minimè præmunitus, cum Domino Florentio Epiſcopo compoſitionem iniit talem, quatenus ſibi illa ſumma pecuniæ quâ caſtrum ſibi foret oppignoratum plenariè reſtitueretur; & prædicti malefici tranſirent in deditionem Epiſcopi, ſecundum judicium militum & Nobilium, ſententiandi, qui poſt modum vinculis ruptis à priſione diſceſſerunt. Per hunc modum Dominus Florentius Epiſcopus Caſtrum ſuum à ſuis prædeceſſoribus impignoratum ipſo die nativitatis Beati Ioannis Baptiſtæ redemit. Eodem anno ipſo die Sancti Mauritij Domicella Aleydis de Poelgeeſt concubina Comitis Hollandiæ, & Wilhelmus Cuſer apud Curiam prædicti comitis in Hagâ lamentabiliter fuerunt interfecti, unde poſtea magna ſeditio in Hollandiâ exorta fuit.

De quodam Fratrum Minorum in Trajecto degradato.

HOc eodem anno prædicto, ipſo die Hieronymi confeſſoris, quidam frater ordinis Minorum de Juliaco oriundus, in Trajecto degradatus fuit, aſſerens ſe gratiâ & literis Apoſtolicis fore Epiſcopum. Quem Florentius de Wevelichoven coacceptavit in ſuffraganeum, qui quod plures in dictâ Diœceſi acolytos, ſubdiaconos, diaconos & ſacerdotes ordinaverat, nec non quàm plura Monaſteria, Eccleſias, ſacraque loca & altaria in dictâ Diœceſi conſecraverat, aliquanto jam elapſo tempore per quoſdam fide dignos & idoneos in veritate compertum fuit, prædictam gratiam & bullam omnino fore falſas. Quo promulgato quam plures qui ſacros ordines à prædicto falſario receperant, ad diverſa ſe diverterunt. Nam quàm plures ſacris poſtergatis ordinibus uxores duxerunt, aliique ab aliis ſe fecerunt reordinari Epiſcopis; unde quàm pluribus multa mala evenerunt, quamobrem Florentius Epiſcopus conſilio & mandato Domini Papæ, coaſſociatis ſibi ſeptem Epiſcopis, prædictum falſarium literarum Apoſtolicarum Trajecti in quodam theatro cunctis ſacerdotalibus induit habitibus, quibus paulatim privabatur, primò caſulâ, deinde manipulis, deinde ſtolâ, & ſic de ſingulis, cujus crines abradebantur & pellis circa digitos quibus corpus dominicum tractare conſueverat, cum quodam vitro oſſetenus lacerabatur, qui noviſſimè habitu indutus ſeculari, judicio ſeculari; ſcilicet Sculteto & Scabinis civitatis Trajectenſis judicandus traditus eſt, quem ad cacabum dijudicaverunt. Sed ipſi ſacris ordinibus dudum ab eo habitis compatientes, quinimo ob reverentiam ordinis fratrum Minorum ipſum concito à cacabo ſuſceperunt, & decollari juſſerunt, qui de licentiâ domini Florentii Epiſcopi cœmiterio prædicatorum Trajectenſium inhumatus eſt.

De obitu domini Florentii Epiſcopi Trajectenſis.

ANno Domini M. CCC. XCIII. ipſo die Paraſceves cum divinum in Eccleſiâ celebraretur of-

tur officium, Dominus Florentius de Wevelichoven Epiſcopus vir nobili proſapiâ oriundus qui & nobilioribus virtutum abundabat operibus horâ quaſi meridiei quâ D. Noſter Ieſus Chriſtus expiravit., debitum univerſæ carnis in quâdam villâ Tranſiſulinâ Hardenberch nuncupatâ, perſolvit; Poſtquam XIII. annis & quinque menſibus prudentiſſimè & honeſtiſſimè Trajectenſe gubernaſſet Pontificium. Qui deinde Trajectum curru tranſvectus, ubinam in Cathedrali Eccleſiâ luctuoſis exequiis ſuorum affinium & amicorum coram ſummo altari decentiſſimè inhumatus eſt. Conſideremus inquam quam congrua hora D. Noſter Ieſus Chriſtus ſuum electum & juſtum miniſtrum ab hujus ſeculi ruina capere dignatus eſt, cum terminus vitæ regimini ducto ſæpius conformatur qui & tempore debito quo quivis catholicus confeſſus & contritus purâ conſcentiâ ad paſchalia Feſta ſe præparat cunctis maturâ præaviſatione diſpoſitis ab hoc ſeculo ſublatus eſt. Agoniſante quidem Nobili Domino Florentio prǽfato familiares & affines ſui aſtantes de ſervitiis ſibi impenſis remunerari petierunt, quibus reſpondit, Dedi quod faveo, innuens quod uniquique multa dona & emolumenta temporibus vitæ ſuæ exibuiſſet. De pecuniis vero ſuis ſua debita omninò ſolvere diſpoſuit, reſiduum vero Beato Martino & ſuo ſucceſſori tradere præcepit. Qui concitò horâ mortis inſtante emittens de domo cunctos ſuos familiares, præcepit Caſtellano ne eos aliquo modo iteratò intromitteret, deſiderans omne periculum quod præfatæ Diœceſi per ſuos affines aut familiares mediantibus caſtris Diœceſis Trajectenſis evenire poterat, prævenire. Tranſmiſit Henricum Zueren pro tuendo caſtrum de Vullenho, & demandavit Everardo Freyſen Caſtellano Caſtri de Horſt ac cæteris caſtellanis ſingula caſtra dictæ Diœceſis inhabitantibus, ut quivis ſuo caſtro, ad uſum ſui ſucceſſoris de tutâ provideret cuſtodiâ. Hic Florentius vir Nobilis & ingenuus in prędictâ Diœceſi multum virtuoſe operatus eſt. Nam & caſtrum de Hardenberch turribus, aulis, ſtabilis, cubilibuſque perpulchris excellenter ſuperædificavit, nec non oppida de Herdenberch & Ommen lapidibus circummuniri fecerat. Qui & ſingula caſtra dictæ diœceſis tam Tranſiſulina quam Citraiſelina in ſolidâ ſtabilitate renovavit & ſingula caſtra dictæ diœceſis de quibuſcunque indigendis prǽmunita, ceteraque officia libera ſuo ſucceſſori demiſit, nihilominus & totam diœceſim in pace tranquillâ. Cui Deus pro mercede tantorum ſuorum benefactorum requiem æternam in cœlis, omnium peccatorum ſuorum remiſſionem largiri dignetur ut cum ſanctis & electis Dei vivat & regnet & regna cœlorum poſſideat. Amen. *Hæc Chron. Magn. Belg.*

De poſtulatione Frederici de Blanckenhem LI. Epiſcopi Trajectenſis.

OCtodecim fere diebus ab inhumatione Nobilis viri D. Florentii Epiſcopi ſæpe dicti elapſis, D. Albertus Comes Hollandiæ & Wilhelmus Dux Gelriæ cum ingenti ſolennitate Procerum & armigerorum in Trajecto venerunt, ſupplicantes capitularibus Eccleſiarum, quatenus Nobiles & Diſcretos viros per eos prǽſentandos velint habere recommandatos, & alterum eorum in novum eligere paſtorem. Et ſupplicavit D. Albertus Comes Hollandiæ Nobilem viro D. Rogerum de Bronchorſt capelarium Eccleſiæ Colonienſis eligi in Epiſcopum. Wilhelmus vero Dux Gelrię petiit Nobilem virum D. Fredericum de Blanckenhem, Epiſcopum Argentinenſem, eligi in Pontificem. Capitulares verò Eccleſiarum propter prædictorum Principum diſcordes ſupplicationes multum perplexi, prędictos humiliter ſupplicavere principes, quatenus unanimiter ad unum eligendum condeſcenderent, illique eorum precibus mediantibus vacans pontificium libenter conferrent. Sed quia prędicti Principes unanimiter condeſcendere nolebant, magna diſcordia inter Capitulares eccleſiarum ſuborta eſt. Nam major pars Capitularium circiter LV. Nobilem virum Fredericum de Blanckenhem per ducem Gelriæ prǽſentatum, poſtulabat Epiſcopum. Et minor pars circiter XXVII. fautores Comitis Hollandiæ Rogerum de Bronchorſt per Comitem Hollandiæ præſentatum elegit in Epiſcopum, & quivis electorum ſuos nuncios verſum Bonifacium Papam pro confirmatione acquirendâ concitò tranſmiſit. *Theſaurarium.*

De

De quadam diſcordiâ in Hollandiâ.

INterea cum prædicta agerentur, magna diſcordia in Hollandia exorta eſt, de quâ pauliſper ſuperius præmiſſum eſt. Nam Conradus Cuſer Comiti Hollandiæ conqueſtus fuit, quomodo filius ejus Wilhelmus Cuſer nocturnis tẽporibus in ejus curiâ in ejuſq; ſervitio trucidatus eſſet, nihilominus Dominos Borchgravium de Leidis, Theodricum de Aſperen & ejus filium, duos juniores fratres de Lecka, Henricum Borchgravium de Montfoerde, Iohannem de Haemſtede, & quam plures alios Nobiles & honeſtos, vulgariter dictos **Hoecx partye/** tanquam prædicti latrocinii conſpiratores accuſans; qui corpore & bonis dijudicabantur, eo quod coram judicio comparere non audebant. Comes Wilhelmus de Oeſtervant filius prædicti Comitis Hollandiæ confautor iſtorum **Hoecx partye** ſibi partem aſſumpſit, & quia eos juvare nequiverat, irato animo à patre receſſit. Et Domicellus Iohannes de Arckel, ac alii qui juxta patrem manebant, parum pacis inter patrem & filium loquuti fuerunt. Quamobrem Comes Hollandiæ permagno collecto exercitu dicti filii ſui caſtrum de Outena vallavit in girum. Et quia Caſtrenſes ſe concitò una cum caſtro reddere recuſabant, præfatus Comes Hollandię ibidem ſua erexit tentoria, ut prædictum caſtrum gravioribus infeſtaret aſſultibus, quod quidem caſtrum quibuſdam horribilibus arceptis ferreis bombardis nuncupatis permagnos lapides ejicientibus, conquaſſabat. Quamobrem Iohannes Epiſcopus Leodienſis filius prædicti Comitis Hollandiæ cum ſuis Conſulibus, nec non Conſules Hannoniæ ibidem advenerunt, ut diſcordias inter patrem & filium extirparent, & bonum pacis reformarent. Qui inter Comitem Hollandiæ & Caſtrenſes per hunc modum compoſitionem ordinaverunt: quatenus præfatum Caſtrum Comiti Hollandiæ traderetur, & caſtrenſes ſalvâ vitâ diſcederent, qui uſque Buſcumducis, ubi Comes de Oeſtervant tunc temporis erat, ſalvi ducebantur. Acta fuerunt hæc ipſo die Margaretę virginis anno quo ſupra. Igitur D. Fredericus de Blanckenhem ad preces D. Wilhelmi Ducis Iuliæ & Gelriæ confirmatus eſt per Bonifacium Papam non obſtante quod Rogerus Theſaurarius Colonienſis ad inſtantiam Ducis Alberti ab aliquibus Canonicis electus fuiſſet. Hic primitus fuit Epiſcopus Argentinus. Iſte anno M CCC xcv. cæpit caſtrum de Coeverden & Caſtrum de Rynenſteyn in Dominio de Arckel. Hic erat in bellicis rebus ſtrenuus, in Eccleſiaſticis devotus, in pauperes largiſſimus. Tempore hujus in Diœceſi multa monaſteria fundata ſunt. Obiit anno M CCCC xxiv. in feſto Sancti Dioniſii in Caſtro de Horſt, ſed Trajecti ſepultus. Rexit annis xxx. cum dimidio.

De electione Zwederi LII. Epiſcopi Trajectenſis & ejus expulſione.

ANNO M CCCC xxiii. nonis Octobris quædam pars Capituli ad inſtantiam Adolphi Ducis Clivenſis poſtulavit Rodolphum de Diepholt Præpoſitum Oſnaburgenſem, quædam pars Iohannem de Bueren Præpoſitum Aquenſem & Beatæ Mariæ Trajectenſem, ſed D. Martinus Papa quintus contulit Zwedero de Culenburch Præpoſito majoris Eccleſiæ Trajectenſis qui anno xxx. obtentâ confirmatione in feſto ad vincula Petri Amersfordiæ receptus eſt, & poſteà in craſtino Bernardi intravit Trajectum & incathedratus eſt. Et anno ſequenti D. Iohannes de Renes in vigiliâ Pentecoſtes cum paucis intravit Civitatem, & amicos ſibi fecit, & Rodolphum introduxit & potenter incathedrari fecit, ſive decrevit, quare plures Canonici propter hanc violentam intruſionem civitatem exierunt ſequentes eorum verum Epiſcopum, & pars adverſa intruſit alios Canonicos. Hæc acta ſunt anno xxiv. Et ex his magna partialitas & guerra non ſolum in territorio Trajectenſi, verum in Hollandiâ, Gelriâ & totâ Diœceſi ſequuta eſt. Et per totam Diœceſin Rodolphus & ſui excommunicantur, aggravantur, & reaggravantur, ſed ut aſpis ſurda nihil advertunt. Anno xxxii. Eugenius Papa quintus miſit Legatum Epiſcopum Matiſconenſem qui rehabilitavit rebelles Trajectenſes ab excommunicationibus & irregularitatibus, & tunc Epiſcopus Zwederus

derus ut exul & ab Epiſcopatu ſuo expulſus perexit Baſileam ad Concilium, ubi eodem modo in nocte Mathæi Apoſtoli obiit & requieſcit ibidem apud Carthuſienſes.

Anno M CCCC xxxi. Reynoldus Dux Gelriæ & Iohannes Dux Bavariç diffidarunt Trajectenſes & Amersfurdienſes, & etiam Iacobus de Gaeſbeeck domicellus, qui incendit Amerongen, Doorn, Zeyſt, & conſequenter uſque ad mænia civitatis. Et poſtea Reynoldus Dux, devaſtavit omnia ſuburbana opidi Amersfordiç. Eodem anno, Martinus Papa miſit Cardinalem nomine Brando ad prædicandam crucem contra Pragenſes, & factum eſt magnum paſſagum, ſed illuc pergentes parum profecerunt. Anno xxii. Hubertus D. de Culenburch inſtituit Collegium Canonicorum in Culenburch confirmatum per Fredericum Epiſcopum. Anno xxiii. Renoldus Dux Gelriæ ſubitò mortuus eſt prope Roſendael, & eodem anno Arnoldus filius Iohannis D. de Egmondâ, tanquam verus Hæres in Ducem receptus eſt, xiv. annum agens, & poſt hoc in feſto Magdalenæ duxit Catharinam filiam Ducis Clivenſis ſeptem annorum. Anno xxiv. obiit Iohannes Dux Bavariæ poſtquam Hollandiam nomine tutorio ſeptem annis rexiſſet. Anno xxvii. Philippus Dux de Burgundia circumvalavit oppidum de Sevenbergen qui timentes inteſtinum bellum reſignaverunt ſe ſalvis juribus & privilegiis, vita & bonis. Eodem anno obiit Dux Brabantiæ, cui ſtatim ſucceſſit Philippus Dux Burgundiæ filius avunculi ſui. Hoc anno Dux Philippus diffidavit Trajectenſes propter rebellionem ſedis Apoſtolicæ, & obſidens Amersfordiam, eam impugnavit, ſed vulneratus retroceſſit. Arnoldus Dux Gelriæ mille equeſtres in Amersfordiam miſit munientes eam, ſed factis treugis inter Zwederum & Gelrenſes ex unâ, & Trajectenſes ex aliâ, Gelrenſes receſſerunt ſed poſt Amersfordenſes invito Zwedero Epiſcopo & eo expulſo Rodolphum cum Trajectenſibus intromiſerunt. Eodem anno xxvii. Rodolphus de Diephout diffidavit Ducem Gelriæ & intrans Veluam xviii villas exuſſit, ſpolia çepit, Eccleſias depredavit. E contra Gelrenſes combuſſerunt Amerongen, Woudenberch & Trentiam, & reverſi ſunt cum magnâ prædâ ad propria. Eodem anno in craſtino Octavæ Petri & Pauli, Rodolphus cum Trajectenſibus & Hoeckenſibus combuſſerunt plures villas circa Rhenum ſcilicet Hoeſden, Keyſteren, Lienden, uſque Ravenſuade, ſequenti die combuſſerunt monaſterium in Inſula Beatç Mariæ, & Trajectum redierunt, eodem anno, feriâ ſextâ, ante Eſto mihi, terræ motus diu durans ſubvertit octo civitates & unam Abbatiam in Catalonia imo & magna civitas Terracona totaliter abſorpta eſt, & urſus ſilveſtris cum multitudine ſerpentium infinitum populum occiderunt, & magna civitatis pars in Catalonia Barcelona propter ejus ruinam non inhabitatur.

De confirmatione Rodolphi.

HIC poſt obitum Zwederi per Papam Eugenium conſecratur in iii. Epiſcopum, Trajectenſem, aliqui tamen Canonici adhuc exules elegerent nobilem Domicellum, Walranum de Moirſa in Dordraco, ſed tandem factâ pace reſignavit jus ſuum ad ulus D. Rodolphi, qui licet eſſet laicus Epiſcopatum tamen bene rexit, & fuit defenſor cleri & Eccleſiaſticarum perſonarum. Hæc acta ſunt M CCCC xxxii. Tandem ſcilicet anno xlix. ipſe Epiſcopus propter partialitatem à Trajecto expulſus, in craſtino purificationis cum Amersfortenſibus civitatem Trajectenſem in nocte clam ingreditur, per foramen arcus, & ſic cum Domino de Montfoort cepit civitatem, ſolo Epiſcopo de ſuis vulnerato, & Domicellus Iacobus de Gaeſbeeck exiſtens tunc temporis in civitate, quia favebat parti illi, captus eſt, & tandem per interceſſionem Domini de Lanoy, tunc Regentis Hollandiæ concordatum eſt, quod oppidum de Duerſteden cum caſtro & ſuis attinentiis, & Caſtrum de Abcaudâ, poſt ejus obitum redderentur Eccleſiæ Trajectenſi, ipſeq; Dominus levaret xiii^m. florenos Renenſes, & ſic liber exiret. Ipſe Epiſcopus rexit & ordinavit ſingula ad ſuum beneplacitum tanquam verus Dominus. Obiit autem Epiſcopus exul anno Domini M CCCC lv. In Caſtro Vollenhoe vigiliâ Annunciationis. Anno Domini M CCCC lvi. Philippus Dux Burgundiæ tempore Calixti Papæ proviſionem Eccleſiç Trajectenſis obtinuit pro filio ſuo Domino David.

BERNARDVS FVRMERIVS LEOVARDIENSIS LECTORI S. P. D.

NON uno experimento deprehenſum eſt, amice Lector, ſuperiori ſæculo cùm typis nondum repertis calamo ſcripta omnia exararentur, multa ſæpe adjecta eſſe bonorum auctorum operibus, quæ ipſorum non erant. Nam cùm vel illuſtrandi vel explendi gratià non raro ſuos codices, qui curioſiores erant, gloſſematis vel appendicibus pro arbitrio ſuo adornarent, frequenter accidit, ut inertes & imperiti librarii, qui inter genuina & ſuppoſitia dijudicare non poterant, in contextum ſimul omnia referrent. Uſu venit hoc cum aliis cujuſvis generis ſcriptoribus, tum in primis Hiſtoricis: quod unuſquiſque ferè confirmandæ memoriæ ſuæ gratiâ, quæ vel apud alios legiſſet, vel uſu vitæ ipſe comperiſſet, in ſuos libros veluti claſſes debitas ſtudioſe perſcriberet. Ejus facti exempla, ne longè aliunde petantur ſatis multa & diverſa ſuppeditat hoc Chronicon IOHANNIS de BEKA, quod in varia deſcriptum exemplaria in multis locis multum habet addita. Suffridus Petri Leovardienſis Præceptor quondam meus quinque exemplaribus in hoc Chronico emaculando uſus declarat continuò alia aliis longiùs fuiſſe producta, quæ ut cum dedicationis tempore pugnantia rejicienda arbitratur: retinet tamen eadem ad Hiſtoriæ veritatem. Ego autem nactus exemplar ſextum, quod prioribus viſum correctiùs, illud ſecutus ſum, nec tamen ejeci ea, quæ alioqui commodè videbantur adjecta, etiamſi auctoris non eſsent propria. Exempli gratiâ, in proœmio ſcribitur: Eſt autem Hollandia, &c. uſque ad verba: Huc uſque liber de proprietatibus rerum. Ea verba omnia, quia non incommodè aſſuta erant, libenter retinuimus, quamvis in noſtro libro non reperirentur, & ſciremus illorum auctorem Bartholomæum Anglicum eſſe, qui Becano noſtro fuit contemporaneus, & ideo ſua conferre cum Becano non potuit, ut apud ipſum eſt videre. Item Suffridus Becanum affirmat in Iohanne de Arckel his verbis. *Comitatum Hollandiæ Wilhelmo Duci ſive Palatino ſuo filio commendavit.* terminari & inde ſuam appendicem porrò adjungit: retinet tamen ea quæ ab aliis adjecta putat ad Hiſtoriæ continuationem. Ego illis omiſſis ea tradidi, quæ in meo codice inveni concinniùs addita, & majore cum gratià concluſa: appendicem Suffridi non mutavi, ſed reliqui integram prout ab ipſo perſcripta eſt. Ut autem amice Lector rectè valeas dijudicare uter noſtrûm melius fecerit ipſa verba quæ Suffridi libro ſunt addita hic tibi annumerabo, quæ ſic habent: *Quo Wilhelmo poſteà amente facto tota terra Hollandiæ Dominum Marchionem Brandeburgenſem fratrem ipſius Wilhelmi recepit in tutorem*: His itaque geſtis anno Domini M CCC LX. Eduardus ſecundogenitus Reinholdi primi Ducis Geldriæ litigare cœpit cum Domino Reinholdo primogenito Duce Geldriæ fratre ſuo ſuper Dominio Geldriæ, & una pars Vaſallorum & Burgenſium terræ Geldriæ adhæſit Eduardo cùm eſſet agilis & ſtrenuus in cunctis: alia verò conſenſit Reinholdo, qui eſt groſſus corpore & pinguis; & eidem Reinholdo aſſiſtebat in adjutorio Iohannes Comes Clivenſis; qui habuit Machtildim ſororem ipſorum fratrum in uxorem. Tandem in quodam conflictu prædictus Eduardus captis quam plurimis armigeris, cepit & Reinholdum fratrem ejus ſupradictum: à quo reſignatione Dominii extorta ipſe Eduardus Ducatum rexit ut Dux x annis. Et prædicto Eduardo aſſiſtebat adjutorio Dominus Iohannes Epiſcopus Traiectenſis, & idem Epiſcopus ad vindictam malorum eccleſiæ ſuæ illatorum caſtrum Voerſt circumvallavit, & expugnatum effregit. Deinde anno M CCC LXI. 2. Idus Septembris mortuus eſt Innocentius Papa VI. Avinione & XVIII. Calendas Octobris obiit Dominus VVilhelmus de Gennep, Archiepiſcopus Colonienſis, & IIII. Nonarum Octobris major ac ſenior pars Capituli Colonienſis volentibus & petentibus omnibus Vaſallis Nobilibus, & Militibus & Burgenſibus Colonienſibus, Andernacenſibus, Bonnenſibus & Nuſſienſibus elegit Iohannem Dominum de Virneburch, Decanum Eccleſiæ Colonienſis; quem more ſolito intronizarunt illo die: ſed Dominus Theodoricus de Gennep Florentius, & Godefridus fratres de Wevelichoven Canonicû Colonienſem poſtularût Dominû Engelbertum

Vide quæ ſupra ad Bekam notata ſunt.

bertum de Marca, Epiſcopum Leodienſem. Deinde anno Domini M. CCC. LXIII. XI. Calendas Iulii Dominus Urbanus Papa V. tunc in papatum aſſumptus, rejectis his duobus magnos ſiſmaptus facientibus providit de Eccleſiâ Colonienſis Adolpho de Marca tunc electo Eccleſiæ Monaſterienſis, & ipſum tranſtulit ad eandem, & providit eidem Iohanni Colonienſi electo de Eccleſia Monaſterienſi prædicta. Qui Adolphus poſtmodum anno Domini M. CCC. LXIIII. ſpiritu concupiſcentię ſæcularis pompæ ſeductus miſſis procuratoribus certis cum mandato ſufficiente renunciavit Archiepiſcopatu Colonienſi prædicto, & ipſum in manus Domini Papę prædicti reſignavit. Dominus verò Papa ad ſupplicationem Capituli Colonienſis providit de eodem Archiepiſcopatu præfato Epiſcopo Leodienſi, & ipſum tranſtulit ad eundem, & eodem die Papa tranſtulit Dominum Iohannem de Arckel ab Eccleſia Trajectenſi ad Eccleſiam Leodienſem, & tranſtulit Dominum Iohannem de Virneburch ab Eccleſiâ Monaſterienſi ad Eccleſiam Trajectenſem, & providit Florentio de Wevelichoven ſupradicto Subdiacono Colonienſi de Eccleſiâ Monaſterienſi ſupradictâ. Hactenus Liber Suffridi. Quæ quidem nos ideò omiſimus, quod noſtra putaremus meliora. Lectoris eſto judicium. Sunt præterea in Becano quædam errata Chronologica notatu digna; quæ in margine obiter indicavimus, quæ *Princeps quidem Wilhelmus Heda Præpoſitus Arnhemenſis in ſuis ſcriptis animadvertit, ſed non emendavit: Ianus autem Douſa Nortvici Dominus corrigere voluit, ſed per omnia non potuit, quamvis in eam rem diligentem operam navarit: qualia ſunt quæ Becanus de etymo Hollandiæ, de donatione Caroli Calvi, de aſſignatione Waſdę, &c reliquit ſcripta, quæ uti diximus Heda primus reprehendit, & poſt cum Douſa. Nos autem quia iſta in noſtris Friſiorum annalibus planiſſimè & pleno, quod ajunt, ore, validiſsimiſque argumentis refutavimus, & in eorum locum veritatem repoſuimus, ſupervacuum putamus eadem hic repetere, præſertim cùm Hiſtoriam dicti Wilhelmi Hedæ huic operi ſtatim ſimus, ſubjuncturi, ſi Deus vitam dederit & facultas ſumptum. Dabimus etiam propediem noſtros annales, in quibus privilegium patriæ ſuo auctori primi reſtituimus; deinde Comites Hollandiæ à Gerolpho Friſio orſi ſuam originem docuimus, aſſignatis donationem in ipſis factarum veris epochis, non ex conjectura, ſed antiquis documentis, quæ apud ipſos Hollandos invenimus. Quibus productis pudore illos ſuffundemus, qui hactenus in ſuis rebus tam cæci fuerint, & tamen Friſios, ut populum imperitum & inertem, vaniſſimè reprehendere ſunt auſi. Verum enimvero ſoli Deo Opt. Max. Trino & Uni ſit gloria, qui ſapientiam dat parvulis, & humilibus gratiam: qui quærentibus veritatem prope eſt. Illi Lector candide, te commendo, ut opellam hanc boni conſulas ore. *Vale.*

*Primus

M 2 SVFFRI-

APPENDIX
SUFFRIDI PETRI LEOVARDIENSIS FRISII U. I. C:
AD
CHRONICON
IOHANNIS DE BEKA,

Deducta uſque ad annum Chriſti 1574.

CATALOGUS
Epiſcoporum Vltrajectinorum, & Comitum Hollandiæ, qui

EPISCOPI *Vltrajectini,*	*ceperunt Anno Domini*	COMITES *Hollandiæ.*
1. S. VVillibrordus, qui & Clemens, ſedit annis 40.	696.	
2. S. Winfridus, qui & Bonifacius: ſedit annis 16.	736.	
3. S. Gregorius: ſedit annis 32. 22.	752.	
4. S. Albricus: ſedit annis 10.	784.	
5. S. Theodardus, ſive Thiadardus, ſedit annis 6.	794.	
6. S. Harmackarus, qui aliis Hermacurus, aliis Harcamacarus, aliis Erwakirus: ſedit annis 27.	800.	
7. S. Rixfridus: ſedit annis 7. 33.	827.	
8. S. Fredericus, ſedit annis 2.	834.	
9. S. Alfricus, aliis Albricus, aliis Albertus: ſedit annis 19. 16.	836.	
10. S. Ludgerus, ſedit anno uno.	558.	
11. S. Hungerus, ſedit annis 10. 11.	856.	

S. Odil.

EPISCOPI Ultrajectini.	*cœperunt Anno Domini*	*COMITES Hollandiæ.*
	863.	1. Theodoricus primus præfuit annis 38.
12. S. Odilbaldus ſedit annis 34.	866.	
13. S. Egilboldus, aliis Eivoldus, ſedit menſes 6. vel,ut alii volunt 10.	900.	
14. S. Radbodus ſedit annis 17.	901.	2. Theodoricus ſecundus præfuit annis 86.
15. S. Baldricus ſedit annis 59.	918.	
16. S. Folckmarus, alii V.Volckmarus ſedit annis 13.	977.	
	988.	3. Arnulphus, aliis Arnoldus, præfuit annis 5.
17. S. Balduinus ſedit annis 4.	990.	
	993.	4. Theodoricus tertius præfuit annis 46.
18. S. Aufridus aliis Ansfridus ſedit annis 14.	994.	
19. S. Adelboldus ſedit annis 19.	1008.	
20. Arnulphus, aliis Bernoldus, aliis VVarnulphus, ſedit annis 27.	1027.	
	1039.	5. Thedoricus quartus præfuit annis 9.
	1048.	6. Florentius primus præfuit annis 14.
21. VVilhelmus de Geldria, Aliis Hermannus, ſedit annis 21.	1054.	
	1062.	Propter juventutem ſequentis Theodorici Comitatus 4. annis variè ex hinc jactatus fuit, de quo vide Becanum cap. 21.
22. Conradus ſedit annis 24.	1075.	
	1076.	7. Theodoricus quintus præfuit annis 20.
	1096.	8. Florentius ſecundus præfuit annis 30.
23. Burchardus ſedit annis 13.	1099.	
24. Godebaldus ſedit annis 15.	1112.	

EPISCOPI Ultrajectini.	*ceperunt Anno Domini*	*COMITES Hollandiæ.*
	1126.	9. Theodoricus ſextus præfuit annis 37.
25. Andreas de Kuyck ſedit annis 11.	1127.	
26. Hardebertus, aliis Harbertus, aliis Harpardus, aliis Heribertus de Beron, ſedit annis 12.	1138.	
27. Hermannus de Horn ſedit annis 6.	1150.	
28. Godefridus de Rhenen ſedit annis 22.	1156.	
	1163.	10. Florentius tertius. præfuit annis 27.
29. Baldevinus de Hollandia ſedit annis 18.	1178.	
	1190.	11. Theodoricus ſeptimus præfuit annis 11.
30.31. Arnoldus ab Iſenburch, & Theodoricus ab Hollandia ſederunt ſimul annis 2.	1196.	
32. Theodoricus de Are ſedit annis 4.	1198.	
	1201.	Ada filia Theodorici ſuperioris conſilio matris Ludovico Comiti de Loon præter conſenſum patriæ nupta, jure hæreditatis integro ferè anno, cum ſequenti Wilhelmo patruo ſuo de rerum ſummà contendit, & mortua mox ei Comitatum reliquit: Ideoque cum inaugurata non fuerit, Becanus eam in numerum Comitum non retulit, quæ cauſa eſt, cur alii Comites Hollandiæ uno plures numerent.
33. Otto de Geldria ſedit annis 3.	1202.	
	1202.	12. Wilhelmus primus præfuit annis 19.
34. Otto de Lippia ſedit annis 20.	1205.	
	1222.	13. Florentius quartus præfuit annis 13.
35. Willibrandus de Oldenburch ſedit annis 8.	1225.	
36. Otto de Hollandia ſedit annis 16.	1233.	
	1234.	14. Wilhelmus Secundus præfuit annis 21.
37. Goſwinus ab Aemſtel ſedit plus minus anno uno.	1249.	

Floren-

EPISCOPI Vltrajectini.	*ceperint Anno Domini*	*COMITES Hollandiæ.*
38. Henricus de Vienna, ſive de Vianda, ſedit annis 17.	1250.	
	1255.	15. Florentius Quintus præſuit annis 41.
39. Iohannes de Naſſouwen ſedit annis 21.	1267.	
40. Iohannes de Zirck ſedit annis 11.	1288.	
41. Wilhelmus de Mechlinia ſedit annis 5.	1296.	16. Iohannes primus præfuit annis 4.
	1300.	17. Iohannes Secundus præfuit annis 4.
42. Guido de Hannonia ſedit annis 16.	1301.	
	1304.	18. Wilhelmus tertius præſuit annis 33.
43. Fredericus de Zirck ſedit annis 5.	1317.	
44. Iacobus de Oosthorn ſedit menſes 2.	1322.	
45. Iohannes de Dijeſt ſedit annis 18.	1322.	
	1337.	19. Wilhelmus quartus præfuit annis 8.
46. Nicolaus Caputius ſedit vix integro anno.	1340.	
47. Iohannes de Arckel ſedit annis 23.	1345.	20. Margarita defuncti Wilhelmi ſoror, & Ludovici Imperatoris uxor, præfuit annis 6.

HActenus igitur illos, tum Epiſcopos, tum Comites recenſuimus, quos Becanus commemorat, ſubjiciemus nunc eos porrò, qui Appendice noſtrâ continentur. In quorum ſerie quod Epiſcopum Iohannem de Arckel, & Imperatricem Margaritam conſpicias, qui in ſuperiori quoque Catalogo viſuntur, ideo fit, quod nos eorum res geſtas à Becano inchoatas proſequamur: Ab anno enim 1345. in quo ille deſinit, nos auſpicamur.

EPISCOPI Vltrajectini.	*ceperunt Anno Domini*	*COMITES Hollandiæ.*
47. Iohannes de Arckel ſedit porrò annis 19.	1345.	20. Margarita Imperatrix præfuit annis 6.
	1352.	21. Wilhelmus Quintus præfuit annis 25.
48. Iohannes Varneburgenſis ſedit annis 7.	1364.	
49. Arnoldus Hornenſis ſedit annis 7.	1371.	

EPISCOPI Vltrajectini.	*ceperunt Anno Domini.*	*COMITES Hollandiæ.*
	1377.	22. Albertus Dux Bavariæ præfuit annis 27.
50. Florentius Wevelichovius ſedit annis 13. menſibus 5.	1379.	
51. Fredericus Blanckenhemius ſedit annis 30. menſibus 6.	1393.	
	1404.	23. Wilhelmus Sextus præfuit annis 12. menſibus 6.
	1417.	24. Iacoba filia Wilhelmi præfuit annis 19.
52. Zuederus Culenburgius ſedit annis 29.	1425.	
53. Rodolphus Diepholdius ſedit annis 23.	1433.	
	1436.	25. Philippus Burgundus præfuit annis 31.
54. Giſbertus Bredenrodius præfuit annis non plenè duobus	1455.	
55. David Burgundio ſedit annis 39.	1457.	
	1457.	26. Carolus Burgundus præfuit annis 9. menſibus 6.
56. Fredericus Badenſis ſedit annis 20.	1496.	
	1477.	27. Maria Burgundiaca præfuit annis 5. menſibus duobus.
	1482.	28. Philippus Auſtriacus præfuit annis 24.
	1506.	29. Carolus Auſtriacus præfuit annis 4[illegible]
57. Philippus Burgundio ſedit annis 8.	1516.	
58. Henricus de Bavaria ſedit annis 5.	1524.	
59. Wilhelmus Enckefortanus ſedit fermè annis 7.	1529.	
60. Georgius Egmondanus ſedit annis 24.	1536.	
	1555.	30. Philippus Hiſpaniarum Rex.
61. Fridericus Schenck à Tautenburch	1560.	

Præmiſſo

Præmiſſo hoc Catalogo jam ad rem accingamur, & Epiſcoporum Comitumque res geſtas, quæ a Becano pertractatæ non ſunt, paucis hinc porrò jam explicemus. ANNO DOM.

47.

IOHANNES de ARKEL:
ſedit porrò annis 19.

IOhannes de Arkel Epiſcopus Anno 1346. propriis expenſis oppidum Renen muris & propugnaculis communivit, urbemque ſuam factioſis, qui Gunterlingi appellabantur, proſcriptis & ejectis repurgavit. Cumque per Prædeceſſorem ſuum Iohannem de Dieſt Epiſcopatus grandi ære alieno gravatus eſſet, ut hoc exolveret commodius, ſex viros conſtituit, qui Epiſcopatus negocia adminiſtrarent, debitaque exolverent, ipſeque clam cum exiguo comitatu Turonas in Galliam conceſſit, ut ibidem viveret incognitus, & ex parſimoniâ vectigal certiſſimum colligeret: Sed cum rebus ipſis experiretur ſe domi non condos, ſed promos, non amicos, ſed hoſtes reliquiſſe, anno tandem 1348. ad feſtum S. Iohannis Baptiſtæ reverſus eſt, omniaque & tumultibus perturbata, & debitis implicita invenit. Zuederus enim * de Loo, qui ex Sexviris unus erat, templum de Emâ captum profanavit, atque in caſtrum conformavit; Emineſſenſes quoque præter pacta conventa deſerunt, & ſe Orientales Hollandos nominarunt: quos Epiſcopus armata manu mox in ordinem redegit. Interim verò dum & Hollandiæ Comes Epiſcopum bello laceſſeret, Gilbertus de Bronckhorſt etiam adverſus eum inſurrexit, ac præſidium de Goer in contumeliam ejus exuſſit. Quin & ipſum viciſſim Epiſcopus durantibus Hollandicis induciis, ferro flammiſque perſecutus, cùm alias ejus Dominii villas, tum etiam Borckeloum vaſtavit: Quin etiam Reynaldus Geldriæ Dux, ac frater ejus Eduardus, quoniam Wilhelmo Hollandiæ Comiti ſuppetias tulerunt, Epiſcopum vexarunt: Finitis igitur induciis Hollandicis anno ſequenti, hoc eſt, 1349. poſtridie Annunciationis, Epiſcopus cum civibus Trajectenſibus expugnavit atque evertit, civitatem Oudewaterenſem, ut præſenti cum interitu oppidanorum, ita non ſine magnâ jacturâ ſuorum: Perierunt enim in eâ expugnatione ex Capitaneis Epiſcopi Domin. Iohannes Riſenburgius, Domin. Iacobus & Dñ. Iohannes Lichtenbergii, & Everardus Drielenſis: Mox rurſus Hollandos ad Schoonhoviam, quam expugnare parabat, ſibi cum magnis copiis occurrentes fudit: Ex quo prælio Epiſcopus locupletior factus eſt, ob ſpolia, & redemptiones captivorum, quos multos ac potentes ibi conſecutus eſt: Mox rebus ſuis utcumque compoſitis, Gerardum van den Veen Epiſcopatus adminiſtratorem fideliorem conſtituit, & eodem parſimoniæ propoſito Romam conceſſit, ibidemque tum permanſit, uſque ad annum 1351. Interea verò Zuederus de Loo, Iohannes Woudenbergius, itemque Gilbertus Stoutenburgius, Iohannes Culenburgius, & Henricus Vianenſis, qui priori profectione ab Epiſcopo gubernatores Dominii relicti fuerant, animadvertentes Epiſcopi abſentiam alioqui diuturnam fore, partim quod Gerardo van den Veen inviderent, partim quod ex illius laude ſibi vituperium imminere proſpicerent, modis omnibus apud Capitulum id egerunt, ac tandem effecerunt, ut Epiſcopus domum revocaretur. Qui reverſus in feſto S. Ægidii, multum ac diu cum hiſce atque aliis colluctatus, tandem improbitatem eorum contudit, & ſuperatis indigna ademit, digna reſtituit, totumque Epiſcopatum ære alieno liberavit, factionibus oppreſſis, pacavit, & reſtitutâ Iuſtitiâ in ſtatum priſtinum reduxit inter proximum quadriennium: adeò quidem ut quæ unquam anteceſſores ejus vel minus juſtè amiſerant, vel majori neceſſitate obligaverant, ipſe recuperarit, ac liberaverit univerſa, tantâ cum æquitate, ut etiam hi quibus adimebantur, ſecum bene actum faterentur: Itaque tum animum adjecit ad exornandas Eccleſias, ac dirutas quidem reſtauratas libris optimis, calicibus, aliiſque pretioſis ornamentis inſtruxit. In ſummâ etiam Eccleſiâ pretioſiſſimam Mitram cum baculo paſtorali argenteo deaurato, quibus verus Epiſcopus & Dñ. Tra-

Margin: 1346. / 1348. / * Vterloo. / 1349. / 1351.

ANNO DOM. EPISCOPI ULTRAJECTINI.

1355. Dñ. Trajectenſis in ſuâ novâ introductione inveſtiretur & coronaretur, propriis expenſis magnificè fabricari fecit. Cæterùm ut nihil ſtabile eſt in rebus humanis, anno 1355 Wilhelmus Hollandiæ Comes menſe Novembri in feſto S. Martini bellum Epiſcopo indixit, adverſus quem etiam illo authore mox omnes pene vaſalli ac ſubditi ſui rebellarunt ſimul, inter quos tamen præcipui fuerunt Dñ. Arnoldus Iſelſtenius, D. Iohannes Culenburgius, D. Iohannes Harlarius, Dñ. Iohannes Langerakius, D. Giſbertus Nyenrodius, Dñ. Iohannes Bloemſtenius, D. Soudinus Rhenanus Henrici filius, D. Iohannes Schonouvius, D. Zuederus Neſſenus, D. Gerardus Vlietenus: Itaque cum his aliiſque Ducibus ingentem exercitum cùm Comes contraxiſſet in Trajectenſem provinciam impetum fecit, omniaque ferro flammiſque vaſtavit, uſque ad Coten, ubi diebus octo continuis per ſuperioris territorii pagos ac villas graſſatus eſt. Epiſcopus verò copiis collectis externis, cùm & cives Trajectenſes, ut ſolebat, una ſecum ad prælium adverſus hoſtes educere niteretur, comperit cives à conjuratis per D. Iſelſtenium, & D. Culenburgium, & D. Vianenſem jam corruptos eſſe, ita ut nec minis, nec blandiciis ullis induci poſſent ad profligandos hoſtes Epiſcopi. Perpendens itaque ſecum Epiſcopus, quod cum ſolis externis militibus hoſti impar futurus eſſet, ſimulque metuens, ne, ſi temere urbe excederet, forte ipſo excluſo, hoſtis reciperetur, quamvis gravatim, manſit tamen intra ſepta urbis: Interea temporis cùm D. Sleidanus, & D. Dielenus, cum 40. armatis ad Comitem Wilhelmum tenderent, & errore viarum in Montfortum inciderent, omnes ibi capti, & in gratiam Epiſcopi cuſtodiæ traditi ſunt: pacatis autem & re-

1356. conciliatis progreſſi temporis civium animis, Epiſcopus anno proximo, hoc eſt, 1356. poſt converſionem S. Pauli, Weſopenſe & Mudenſe oppida vi expugnavit ac diruit: Tandem verò cùm & Comes iterato territorium Epiſcopi potenti exercitu invaderet, & contra illum ſe pararet Epiſcopus; fuerunt, qui interceſſione ſuâ pacem componerent, eâ quidem (ut traditur) conditione, ut quiſque ſua, quæ ablata eſſent reciperet, ac D. Giſbertus Vianenſis reædificaret caſtrum ſuum de Goy, & Comes Wilhelmus in poſterum de proſcriptis ab Epiſcopo non faceret litem ſuam: Inſuper omnes utriuſque partis captivi liberi dimitterentur, Septemque proſcripti, quos Gunterlingos appellabant, reditum ad ſua haberent: Quibus utrimque præſtitis, Epiſcopus, ut vir minimè tenax injuriarum, & non minùs ingenio clemens ac propenſus ad ignoſcendum, proſcriptis omnibus in Vniverſum veniam delictorum dedit. Eâque ratione & ſibi gratiam apud ſubditos, & ſubditis tranquillitatem ſtabilivit, quam ex

1360. hinc ad multum tempus ſummâ cum omnium lætitiâ obtinuit: Idem Epiſcopus anno 1360. in Zallandiâ intra Wegeſtapel & Bathman primum ligneum, deinde lapideum caſtrum ædificavit, quod Arckelſtenium appellatum eſt: ut eo tum Zallandos ipſos in officio contineret, tum etiam prædones ac raptores cohiberet. Anno ſequenti idem Epiſcopus Stellingwervios, Steenwickerwoudios & Omnelandios Ditionis ſuæ exiſtentes, ſed juſſa facere detrectantes armatâ manu in ordinem redegit: Sed Stellingwervios mox rebellantes iterato aggreſſus arctiori diſciplinâ coercuit, ſic ut ipſi detrimento ſuo, alii ipſorum exemplo ſe deinceps in officio continerent. Hoc etiam anno contentio inter duos fratres Reinoldum & Eduardum accidit ob Ducatum Geldriæ, quam & Epiſcopus ex parte fovit. Illud hic addendum eſt, Anno 1351. per Geldriam ſubortas eſſe factiones duas, quarum altera Hekers, altera

1351. Bronckborſt appellabatur, per quas ultro citroque omnia ſcelera perpetrabantur, non aliter quàm eadem tempeſtate apud Hollandos inter Aſellatos & Hamatos, apud Friſios inter Schiringos & Vetcoperos: Sed hæc Geldrica factio decem annis graſſata, poſtquam Eduardus rerum potitus fuit, utcunque ſopita, non ante recruduit, quàm ille vitâ defunctus eſt: Reinoldo igitur adhærebat factio Hekers, Eduardo autem Bronckhorſt, quibus inter ſe diu vario Marte concertantibus, tandem Eduardus victor, capto Reinoldo Ducatus reſignatio-

1361. nem extorſit, eundemque per decem integros annos in captivitate tenuit: Anno 1631. Epiſcopus circa feſtum Nativitatis Mariæ bellum indixit D. Zuedero de Voerſt, quod is ex caſtro Keppelenſi nimium infeſtaret Tranſiſulanos. Ideoque Zuollenſes, Campenſes, ac Daventrienſes Epiſcopo adverſus hoſtem communem libenter ſuppetias tulerunt. Sed cum hac vice minus fœlici Marte pugnaretur, anno ſequenti feriâ quintâ poſt feſtum S. Iacobi adjuncto ſibi una cum prædictis auxiliaribus nepote ſuo D. Ottone de Arkel, quindecim hebdomadis obſedit munitiſſimum caſtrum de Voerſt, & nono die Novembris per deditionem

cæpit,

cœpit, ac ſolo ęquavit. Anno 1364. menſis Februarii die 10. Epiſcopatus aggeribus clauſit, & adverſus impetum aquarum communivit terram Maſtenbrouckenſem, ejuſque proventus Trajectinę ſedi acquiſivit. Mediam tamen portionem decimarum ad honorem ſanctorum Confeſſorum Lebuini & Radbodi Eccleſiæ Daventrienſi contulit: Hoc igitur anno, cùm jam viginti tribus annis Epiſcopatum adminiſtraſſet D. Iohannes de Arckel, & prædiis caſtriſque auxiſſet, ære alieno liberaſſet, ornamentis Eccleſiaſticis ac privilegiis condecoraſſet, per Pontificem Vrbanum quintum Trajecto Leodium transfertur, ac 14. menſis Aprilis clero ac populo Trajectino valedicens, Leodium commigravit, intravitque urbem penultimâ die Iulii ſequentis, Comitatus Duce Geldrię, & Comite Varneburgio, & Dñ. Ottone de Arkel, multiſque aliis magnatibus. Quantâ autem cum dexteritate Leodienſem Epiſcopatum adminiſtravit, ex Chronicis Leodienſium intelligi poterit, quæ nos favente Deo brevi in lucem daturi ſumus. Tandem verò cùm ex hinc Sedi Leodienſi pręfuiſſet annis quatuordecim vitâ defunctus eſt, anno 1378. primâ die Iulii, & quoniam ita voluerat, Leodio Trajectum relatus honorificè ſepelitur in ſummâ Eccleſiâ ad plagam auſtralem apud ſororem ſuam Comitiſſam de Dotterheim. Inteſtina ejus vale puro recondita Leodii ſepulta ſunt, in Monaſterio Wilhelmitarum.

Anno Dñ. 1364.

Bockenberg. habet 22. 1348.

COMES HOLLANDIÆ 20.

Margarita Imperatrix præfuit in totum annis 6.

MArgarita igitur Imperatrix Ludovici Quarti uxor, ac ſoror Wilhelmi defuncti, eo pacto quo Becanus dixit adepta Comitatum, Wilhelmo filiorum ſuorum natu maximo Duci Bavariæ, Comitique Palatino gubernandum commendavit: eâ tamen conditione, ut ſibi ille penſionem decem milium Scutatorum Franciæ annuam perſolveret, aut ſi minus id præſtaret gubernatione Comitatus ſine tergiverſatione cederet: Matre igitur in Bavariam regreſsâ, Wilhelmus prioribus quidem annis nihil omiſit, quod ad officium boni gubernatoris pertineret, niſi quod annuam penſionem matri promiſſam non ſolveret. Anno 1348. Wilhelmi pater Ludovicus Imperator ex venatione reverſus, cùm de equo deſcenderet, ſpiritu repente deſtitutus eſt. Anno eodem Wilhelmus Epiſcopum Trajectenſem Iohannem de Arkel aggreſſus eſt apud Iſelſtenium ſuper aggere, & exuſſit villam Iutfaſiam, Ibidemque Epiſcopum per octiduum præſtolatus eſt: Sed Epiſcopus collectis quatuor armatorum milibus interim terram Aemſterlandienſem, & Woerdenſem flammâ ferroque vaſtavit: mox autem Ducis Lymburgenſis, Comitis Clivenſis, & *Comitis Hannoniæ interceſſione induciæ inter Comitem Wilhelmum & Iohannem Epiſcopum compoſitæ ſunt uſque ad feſtum S. Martini in ſequenti Novembri. Quin etiam Reinaldus Dux Geldriæ, & frater ejus Eduardus quoniam Wilhelmo confœderati erant, ſimul Epiſcopum impetiverunt. Quibus ille Dñ. Fredericum Eſenſem, Dñ. Voerſtenſem, & Dñ. Kuynerenſem oppoſuit. Sed anno inſequenti mox interceſſione Principum hoc bellum compoſitum fuit: Interea temporis, hoc eſt, anno 1350. Dñ. Margarita Imperatrix, Hollandiæ Comitiſſa, dolens & indignata, quod ex promiſsâ penſione annuâ Comitatus nomine teruncium non reciperet, cum ingenti Comitatu Dordracum appulit, ac Wilhelmum filium eodem ad ſe vocavit, qui veniens ſecundum pacta conventa, Matri gubernationem liberè reſignavit, cauſatus ſe ex proventibus Hollandiæ promiſſam ſummam annuatim corradere non poſſe: eoque facto Matrem ibidem relinquens, in Hannoniam conceſſit: Mox & ipſa Margareta in Hannoniam profecta eſt. Conſtituto Hollandiæ gubernatore altero filio ſuo Ludovico Duce Bavariæ, & Rege Cracoviæ. Qui quidem cùm in Hollandiam non veniret, multis magniſque calamitatibus occaſionem dedit: nam cùm ſtatus publicus ibi toto ferè anno ſine capite certo fluctuaret, aliis privatim aliter tumultuantibus perniciosiſſimæ duæ factiones pullularunt, quæ non modò inter ſubditos concordiam penitus omnem everterunt, ſed etiam filium Wilhelmum adverſus Matrem Imperatricem inſtigarunt. Altera pars nomen ab Aſello piſce ſumpſerat, cujus fautores populari linguâ Cabbeljaus dicebantur, nos Aſellatos vocare poſſumus: Altera ſe ab

**Quis iſte C. Hannoniæ an mater Wilhelmi.*

ANNO DOM, ra ſe ab Hamo venditabat, quo ſcilicet Aſellus capitur, & Hoek dicebatur, nos proinde Hamatos appellabimus: Aſellatę factionis Antiſtites in primis fuerunt. Dñ. de Arkel, Dñ. de Egmonda, Dñ. de Heemskercke, Dñ. de Borſele, Dñ. de Gaeſbeke, & inter civitates Dordracum, Delphi, & Harlemum, cum pluribus aliis: Hamatæ verò factionis capita præcipua fuerunt, Dñ. Bredenrodius, Dñ. de Leckà, Dñ. de Binchorſt, & civitates Amſterodamum, Leyda, cum aliis: Aſellati ergo, ut eventus docuit, ubique ferè ſuperiores, tantâ rabie graſſati ſunt, & intra hujus anni ſpatium adverſariorum munitiſſima caſtra ſeptendecem ſolo æquarent: Quo detrimento indignati Hamati, Imperatricem appellarunt, ut ſe de inimicis juſto ſupplicio ſumpto vindicaret: Aſellati verò ut ſe adverſus ingruentem vim ſuperioris poteſtatis communirent, ingentibus promiſſis Wilhelmum ad repetendum Hollandiam ſollicitarunt: qui quamvis primo ſatis ingenuè recuſaſſet, ſe invitâ Matre id eſſe facturum, tandem tamen perpulſus eſt, cùm & Comitatum non jam titulo gubernationis, ſed hæreditatis jure ſibi offerri cerneret, ſimulque conſideret partium ſuarum potentiâ ſe factionem adverſariam facilè ſuperaturum: cùm itaque Gorichum clàm ad Dñ. de Arkel veniſſet, certiores facti Dordracenſes, Delphenſes & Harlemenſes cum cæteris Aſellatis eò confluxerunt, & adductum Wilhelmum ingenti cum ſolennitate primum Dordraci, deinde in aliis aliquot oppidis, planè autem per totam Kenemariam & occiduam Friſiam dato & accepto fidelitatis jurejurando in genuinum & hæreditarium Hollandiæ Comitem inaugurarunt, & hoc jam Duce freti, ad reliquias adverſæ factionis extirpandas porrò ſe paraverunt. Hamati itaque his obſtupefacti caſtra ſua reſtaurare, reſtaurata communire, & aſſiduis literis ac nunciis præſentiam Imperatricis flagitare. Quæ quidem cùm per literas filium officii admonuiſſet, nec reſponſum ſatis æquum ab eo recepiſſet, tandem, quod cum gratiâ impetrare non poterat, per vim ſibi efficiendum exiſtimavit, ut ille Hollandiâ excederet. Contracto igitur utriumque ingenti exercitu, anno 1351. bis concurritur. Primum quidem in Walachriâ ante civitatem Verienſem, ubi victus Wilhelmus in Hollandiam confugit. Poſteà verò prælio navali ſupra Moſam inter Bryelas & Graveſantium, ubi victa Imperatrix in Angliam ſe recepit: venerant autem in ſubſidium Imperatrici, primum Hamati omnes, & tota Zelandia, Franci deinde Hannonienſes & Angli: nam Philippa ſoror Imperatricis Regi Angliæ nupta erat: Wilhelmo adhærebãt è contra Aſellati univerſi, & cum his tota ſeptentrionalis Hollandia, Kenemaria item, & Occidentalis Friſia, & ex Zelandiâ D. Mactildis de Voern, D. Iohannes Culenburgius, itemque Dux Geldriæ & complures alii. Concors eſt Scriptorum traditio, poſteriori conflictu, qui ipſo die tranſlationis S. Martini accidit, tantam hominum ſtragem fuiſſe editam, ut aqua Moſæ per tres uſque dies colorem ſanguineum repræſentaret: Tantâ igitur clade debilitatis & contritis utriuſque partis viribus, tandem interceſſione Principum, ita Matri filius reconciliatus eſt, ut Wilhelmus Hollandiam, Zelandiam, & Friſiam jure hæreditario retineret, Imperatrix ad vitæ terminum optineret Comitatum Hannoniæ: Imperatrix igitur Hollandiâ relictâ in Hannoniam reverſa quinque ſupervixit annis.

1351.

1356. Annoque demum 1356. Valencenis obiit ac ſepulta eſt: fuerat autem hæc Margarita filia Wilhelmi tertij Comitis Hollandiæ, quæ nupta Ludovico Duci Bavariæ, ac demum Romanorum Imperatori, ex eo ſuſcepit filios tres, hunc ipſum Wilhelmum Comitem Palatinum, Ludovicum Regem Cracoviæ, & Albertum Marchionem Brandeburgenſem, qui Wilhelmo tandem in Comitatum Hollandiæ ſucceſſit: Imperatrix autem ut antea dictum eſt, præfuit annis 6.

EPISCOPUS ULTRAJECTINUS 48.

Iohannes Vernenburgenſis ſedit annis 7.

IOhannes Vernenburgenſis anno 1364. octavo die Septembris cum decenti comitatu Trajectum intravit, ubi magnâ ſolennitate in ſedem Epiſcopalem collocatus eſt. Hic ante fuerat Epiſcopus Monaſterienſis, & per Pontificem Urbanum quintum Monaſterio Trajectum tranſlatus eſt, vir planè bonus ac modeſtus: fuerunt ei tamen etiam quamvis invito gerenda bella. Nam anno ſequenti filios D. Velenii ex Diœceſi Monaſterienſi Tranſiſulaniam

ſiſulaniam infeſtantes, ob diuturnas ac graves ſuorum querelas armatâ manu compeſcuit: Et ANNO
anno 1366. Amerſvordienſes conſuetum vectigal ac tributum negantes, ad obedientiam re- DOM.
duxit. Hoc anno 13. Martii mortuus eſt venerabilis Pater Baldevinus à Sterckenburch, par- 1366.
tium Friſiæ, qui fuit Epiſcopus Tripolitanus, fidelis coëpiſcopus D. Iohannis de Arckel,
ac ſepelitur in Monaſterio S. Servatii Trajecti, cujus tumba magnificis ſumptibus poſt mo-
dum expolita fuit anno 1372. Cæterùm anno 1368. in profeſto Sanctorum Apoſtolorum 1368.
Symonis & Iudæ, cùm Epiſcopus eſſet in oppido Gora cum familiâ ſuâ, neque fideliter ex-
cubiæ ſervarentur, ex improviſo hoſtes aliquot ejus nuper ab ipſo proſcripti, videlicet Io-
hannes * Zuolmanus, Simon Zuolmanus, Engelbertus Sallius, Otto Kenemadeus, Henri- * Zuolinæ.
cus Scumæus Hunderbergenſis, Hermannus Tuickelenſis, cum pleriſque aliis ſcalis admotis
mœnia conſcenderunt, & irruptione factâ, interfectis quatuor ejus familiaribus, Epiſco-
pum ipſum unà cum tredecim amicis ſuis ceperunt, avexeruntque: qui ſe mox ſexdecim mil-
libus ſcutatorum antiquorum redemit, & cùm pecuniâ præſens non eſſet, ſpoponderunt
pro ea, D. Iacobus Soudenbalchius, Abbas Oeſtbroukius, D. Giſbertus Vianenſis, D. Zue-
derus Vianenſis, D. Stephanus Nyeveldius, D. Gerardus Vrenckius. Quibus Epiſcopus
viciſſim in hypothecam aſſignavit omnia caſtra omneſque munitiones, cuncta prædia mini-
ſterialia, & omnes proventus Territorii inferioris, inſuperque & caſtrum Vollenhovium
cum ſuis adnexis, donec expenſa pecuniæ ſumma eiſdem eſſet ad aſſem reſtituta: quæ res E-
piſcopatum valdè debilitavit. Tandem verò idem Epiſcopus cùm in magnis anguſtiis Epiſ-
copatum adminiſtraſſet annis ſeptem, repentè extinctus eſt, ſine ullâ notitiâ præcedentis 1371.
morbi: quare non defuerunt, qui veneno ſublatum exiſtimarent: Sepelitur autem non ad-
modum ſolenniter in majori Eccleſiâ.

EPISCOPUS ULTRAJECTINUS 49.

Arnoldus Hornenſis ſedit annis 7.

CUm igitur Epiſcopus D. Iohannes Vernenburgenſis ſepultus eſſet, quidam Capitu-
larium, cum quibus & totum Capitulum Daventrienſe conſenſit, elegerunt ſuum
Præpoſitum Eccleſię Trajectenſis D. Zuederum Uterloo, quem tamen alii rejece-
runt; Pontifex igitur Urbanus veritus ne ſciſma gravius aliquod malum operaretur, ipſe Epiſ- *Vrbanus V.*
copatum contulit illuſtri ac integro viro, D. Arnoldo Hornenſi, illuſtriſſimi Domini Hor- *obiit anno*
nenſis filio, qui tum temporis in Curiâ Romanâ verſabatur: qui quidem ibidem mox conſe- *1370. teſte*
cratus, & quàm potuit ocyſſimè deſcendens, cum decenti comitatu Nobilium Trajectum *Onuphrio*
veniens anno eodem 1371. in feſto S. Michaëlis, magnâ cum ſolennitate in Cathedram col- *Panvinio.*
locatus eſt Epiſcopus 49. Hic Epiſcopus ea quæ per Iohannem Dieſtenſem, & per Iohan- 1371.
nem Vernenburgenſem oppignorata erant, quam potuit ocyſſimè redemit ac liberavit, & ſi
quas veterum factionum reliquias Trajecti invenit, prorſus eradicavit. Mox autem cùm poſt
obitum Ducum Eduardi atque Reinaldi factionibus Hekerenſium ac Bronckhorſtiorum re-
cruteſcentibus ea patria diſſereretur, Epiſcopus Hekerenſium partes ſecutus bellis externis
multùm occupatus fuit, ut Bronckhorſtiis contritis viduam Ducis Cliviæ Duciſſam effice-
ret Geldriæ. Anno autem 1374. D. Zuederus Gaeſbekenſis tametſi ea conditione ſub ju- 1374.
risjurandi fide caſtrum Vredelandiam unà cum territorio ſuo gubernandum ab Epiſcopo du-
dum accepiſſet, tamen illud non ſolùm Hollandis prodidit, ſed & hujus quoque præſidio u-
na cum hiſce Trajectenſes ultrò infeſtabat hinc igitur inter ſe conimiſſi Dux Albertus &
Arnoldus Epiſcopus, mutuis rapinis aliquandiu graſſati ſunt, Epiſcopus in Hollandiam uſ-
que Suamerdamum penetravit, multaque inde ſpolia abſtulit. Dux verò Albertus caſtrum
Loenum accepit traditione Zuederi, & caſtrum Gildenburgium per deditionem occupavit,
aliaque multa damna Territoriis Trajectinis fecit. Caſtrum tamen Gildenburgium Epiſcopus
armatâ manu in feſto Sanctorum Timothei & Symphoriani recuperavit. Dux mox per de-
ditionem cepit caſtrum Vulvenhorſtium, & caſtrum Holenſtenium. Wilhelmus Rheſius ex
parte Epiſcopi Iſelſtenium ſpoliavit. Tandem verò 1375. inter Ducem & Epiſcopum pax 1375.
eſt compoſita: Eodem anno in feſto S. Petri ad vincula Epiſcopus caſtrum Puttenſtenium
diu obſeſſum per deditionem D. Herberni Puttenſtenii cepit, ac mox evertit, quod is

ANNO DOM. Tranſiſulanos ex eo magnis moleſtiis afficere conſueviſſet, ipſum tamen in gratiam recepit eâ conditione, ut in poſterum à vi abſtineret. Hoc anno in nocte Sanctorum Gereonis ac Victoris Hollandiam, Zelandiam, ac Friſiam inuſitata inundatio afflixit, quæ anno revoluto
1377. eadem nocte gravior etiamnum recurſavit. Anno 1377. circa feſtum Tranſlationis S. Martini, Trajecti puer natus fuit, qui intra quadrageſimum a nativitate diem perfectè locutus eſt. Cùmque proinde ſpiritus examinandi gratiâ admotus eſſet exorciſta, nullum planè verbum potuit extundere, ſupervixit autem puer ille annis pluribus, nec ullâ re deinceps notabilis extitit, nec ullius erant momenti, quæ loquebatur. Anno 1378. primâ die menſis Iulii mor-
1378. tuus eſt D. Iohannes de Arckel, quondam Trajectenſis, tunc Leodienſis Epiſcopus. Poſt cujus obitum Urbanus VI. Arnoldum Hornenſem Trajecto Leodium, & Florentium Vevelichovium Monaſterio viciſſim Trajectum tranſtulit: Sed cùm Dn. Florentius poſt tranſlationem Arnoldi a Pontifice ordinatam & confirmatam, & ab ipſo acceptam, reſignato Epiſcopatu ſuo mox Trajectum commigrare pararet, ſperans eadem fide ſibi ceſſurum eſſe Arnoldum, quâ ipſe ceſſerat ſucceſſori ſuo, ut liberè poſset intrare Epiſcopatum, comperit ſibi aditum non patere, ob id, quod Arnoldus omnia caſtra, omneſque munitiones adhuc teneret præſidio ſuo, qui hoc ſpectabat, ut quidam putant, ut ad minimùm totius Epiſcopatus proventum anno uno lucrifaceret. Quo factum eſt, ut anno integro ille excluſus fuerit, ac tandem invocatâ ope D. Ottonis de Arkel, non ſine armorum ſtrepitu introductus ſit. Arnoldus autem Hornenſis cùm ſeptem jam annis Epiſcopatum legitimè gubernaſset, anno inſequenti ipſo die Sacramenti feſtum Trajecti in Pontificialibus celebrans, cleroque poſt prandium & populo valedicens, indeque 12. die menſis Iunii Leodium intrans, decennio Epiſcopatum obtinuit, in quo ille, quo modo ſe geſserit, in Chronico Leodienſium diligenter eſt perſcriptum.

COMES HOLLANDIÆ 21.

Wilhelmus Quintus præfuit annis 25.

Wilhelmus Dux Bavariæ, Comes Palatinus Rheni, Comes Hannoniæ, pacto Matris, & conſenſu Ordinum ſive Statuum patriæ, factus eſt hæreditarius Hollan-
1352. diæ, Comes hujus nominis quintus, Anno Domini 1352. Uxorem hic habuit Machthildin filiam Henrici Lancaſtriæ Ducis ex Angliâ, ex quâ tamen liberos nullos ſuſtulit. Hic igitur Wilhelmus, cum primo triennio ſuo ſatis negocii habuerit in opprimendis & pa-
1355. candis factioſis ditionis ſuæ, anno 1355. Epiſcopum Trajectenſem invaſit, magnamque prædam ex ſuperiori ejus territorio vaſtatis pagis abſtulit: D. de Egmonda Bunſchotenſes gravi clade affecit: Eminiſsenſes eveſtigio ab Epiſcopo deficientes Comiti Wilhelmo ſe aggrega-
1356. runt, & Orientales Hollandi dici voluerunt: Mox etiam anno ſequenti 1356. D. Gilbertus Helſtenius munitiſſimam turrim nomine **Snoien-toern** / ſitam in villa Geina proditione Caſtellani Epiſcopo ademit, ac funditus evertit: Arnoldus etiam Helſtenius Mareſchalcum Montfortii corrupit, ut cum Comite Wilhelmo contra voluntatem Epiſcopi foedus iniret, & captos dudum D. Sleidanum, & D. Diclenum cum cæteris dimitteret, D. etiam Giſbertus Nyenrodius Amerſvordienſes gravi prælio contrivit, in quo graviter vulneratus eſt D. Otto Larenus, Mareſchalcus Epiſcopi: Wilhelmus autem Comes hoc anno iterū aggreſſurus Epiſcopum, veniens in ejus Ditionem in patenti campo caſtra metatus eſt, cuj nomen populare eſt **de Hogewoerde**/ubi ipſe omnia devaſtans D. Egmondanū miſit adverſus caſtellum D. Stephani Nyeveldti: quod etſi tandem certis conditionibus deditum ſit, nihilominus tamen funditus eſt everſum: Hoc autem facto bonis conditionibus inter Comitem & Epiſcopum firmata pax eſt. Neque contendit hic quidem Comes deinceps unquam cum Epiſcopo amplius: Non multo enim poſt in Angliam profectus eſt ad ſocerum Henricum Ducem de Lancaſtriâ, & Eduardum Regem, cui Philippa matertera ſua nupta erat, aliquandiu ſe recreavit, cùm Rex eâ tempeſtate conventum Principum inſignem variis præmiis
1358. & exercitiis ibidem celebraret. Unde poſtquam reverſus eſſet anno 1358. in feſto S. Georgii mente captus eſt, perduravitque in furore continenti annis novendecim, hoc

eſt ad

eſt ad finem uſque reſtantis vitæ, cuſtoditus primum in Hagâ Comitis, ac deinde in Kenoito Hannoniæ, ubi & mortuus; tandem ſepelitur Valencenis apud progenitores ſuos Comites Hannoniæ; deceſſitque uxore adhuc ſuperſtite ſine liberis anno 1377. quem uxor obitu ſuo non multo pòſt conſecuta, in Monaſterio Reynſburgenſi ſepelitur. ANNO DOM. 1377.

In furorem igitur lapſo Comite Wilhelmo factioſi inter ſe mirificè tumultuati ſunt, de Gubernatore idoneo ſubſtituendo, qui vices Comitis gereret, donec is fortè ad ſanam mentem rediret. Itaque Aſellati Machtildin ipſius Comitis uxorem poſtulabant, Hamati verò eam non modo ob ſexum, ſed etiam ob nationem averſabantur, ut quæ nec liberos ex Comite ſuſcepiſſet ullos, neque Hollandiam ullo ſanguinis nexu contingeret. Ideoque tandem hi obtinuerunt, ut Albertus Palatinus Rheni, Dux Bavariæ, frater Comitis tanquam verus agnatus, & juſtus hæres ad hanc provinciam vocaretur. Itaque hic magnâ cum pompâ Principum ac Nobilium, ducente eum Johanne Domino de Arckel, Hollandiam ingreſſus, eâ conditione tutor Hollandiæ, Zelandiæ, ac Friſiæ, conſtituitur, ut furioſi fratris uxori Machtildi ad vitæ uſque terminum ſingulis annis perſolveret duodecim millia Scutatorum antiquorum: Quo quidem pacto cùm in initio partes inter ſe mirâ concordiâ reconciliatæ eſſent, ipſeq; tutor Albertus in profunda pace verſaretur, mox per invidiam D. Iohânes Bloemſtenius Præfectus Kenemariæ, homo factionis Aſellatæ ab improbis quibuſdam apud Albertum ſiniſtris rumoribus traductus fuit; quem cùm ille Præfecturâ ob id contumelioſiùs dejeciſſet; & in ejus locum Reinoldum Domini Bredenrodii filium ſubſtituiſſet, exarſit de integro vetus odium inter Aſellatos & Hamatos, cùm illi ſe ex unius contemptione omnes contumeliâ affectos interpretarentur. Itaque Aſellati Bredenrodiis ad Præfecturam accipiendam tendentibus, prope Caſtrichemum inſidias tetenderunt: Et cum tribus de Comitatu eorum interfectis, ipſos aſſequi non poſſent, metu Majeſtatis, alii ſe in caſtrum D. Walteri Henſkerckii, alii in civitatem Delphenſem præſidii gratiâ receperunt. Quare Dux Albertus & caſtrum hoc & civitatem Delphenſem diuturnâ obſidione preſſum per deditionem tandem cepit. Quanquam autem tum temporis de integro pax inter factioſos utcumque per Ducem ipſum compoſita eſſet, tamen anno ſequenti 1360. magis eſt conſtabilita per D. Ottonem de Arckel; hic enim cum eo ipſo conſilio in oppido ſuo Gorichemo equeſtris haſtiludii celebritatem agitaret, & ad eam ex diverſis provinciis, maximè autem ex vicinâ Hollandiâ certatim Principes ac Nobiles confluxiſſent, ille omnes inter ſe mirâ dexteritate reconciliavit, & Alberto Duci ſuos vaſallos ac ſubditos obedientes reddidit: de hoc Ottone refertur memorabile exemplum punitæ libidinis. Erat Gorichemi quidam Henricus Cannemaker, genere ſplendidus, & potens opibus, ſed moribus, ut res declaravit, impendio improbus. Huic enim ludus erat honeſtiſſimas quaſque virgines ac viduas clandeſtino matrimonio ſibi copulare, præſtipularique ſemper à ſingulis, ne contractum matrimonium evulgarent intra anni præſentis terminum: his technis cùm ille multas illexiſſet, multæ deceptæ illum criminarentur, citatus coram Officiali confeſſus eſt, ſe omnes iſtas mulieres, quæ tum ibi frequentes aderant, & illum certatim ſibi quæque maritum vendicabant, liberè, ſed clandeſtinè duxiſſe: cumque Officialis quæreret, quænam igitur ea eſſet, cui primum ſuam adſtrinxiſſet fidem? ille cum cachinnis reſpondit, eam ibi necdum adeſſe, nec in eo oppido habitare, ſimulque eluſo judicio Gorichemum conceſſit: Dñ. igitur Otto de Arckel factus hujus rei certior, civitatis portas claudi, & Henricum apprehendi juſſit; ſed ille per ſuos admonitus ad Eccleſiam confugit, quem D. Otto cùm per vim extrahere iſtinc non vellet, ne ſibi elaberetur, ingenti cupâ ſuperimpoſitâ concluſit adjunctis cuſtodibus, eâque ratione cùm ille fame compulſus ad quintum diem ſe dediſſet, abductum capite truncavit, Anno 1362. Eduardus Dux Geldriæ Duci Alberto bellum indixit, conſtituto prælii loco prope montem Haymonis, quo cùm Albertus ad diem adveniſſet cum exercitu ac triduo Eduardum fruſtra expectaſſet, irruptione in Geldriam factâ multas villas ac pagos devaſtavit, & cum ſpoliis opimis in Hollandiam reverſus eſt. Anno 1366. Dux Albertus improborum quorundam ſuſurrationibus inſtigatus nobilem virum D. Adingenſem decollavit, ob quam rem multis calamitatibus Comitatus Hannoniæ afflictus fuit per ſeptem fratres ejuſdem D. Adingenſis. Donec tandem Albertus coactus ſatis iniquis conditionibus cum illis tranſegiſſet, inter quas una fuit, ut idem Albertus Eccleſiam fundaret ac dotaret Canonicorum tredecim, qui jugiter pro animâ ſublati D. Adingenſis orarent, quod ille tandem anno 1368. Hagis in

1360.
1362.
1366.

ANNO DOM. 1368. Palatio extructa Eccleſia, præſtitit. Anno 1368. Dux Albertus inſtrumentum repérit authenticum, quo D. Iohannes Dieſtenſis Epiſcopus quondam Trajectenſis declarabat ſe Wilhelmo quarto ejus nominis Comiti Hollandiæ, qui Alberti avus maternus fuerat, caſtrum Vredeland una cum territoriis ſuis in hypothecam aſſignaſſe pro tribus millibus ac ducentis libris groſſorum antiquorum; appellatus igitur Epiſcopus reſpondit ſucceſſorem Iohannis Dieſtenſis, D. Iohannem de Arkel jam olim caſtrum illud redemiſſe à Margaritâ imperatrice, numeratis ſeptem millibus groſſorum libris: Sed cùm Albertus inſtrumento ſuo fretus planc aut caſtrum, aut pecuniam ſibi reſtitui flagitaret, Eduardus Geldriæ Dux conſtitutus arbiter ita litem terminavit, ut Epiſcopus ad conſtitutum diem pecuniam literis contentam Duci Alberto ſolveret, quod ſi non faceret, caſtrum Hollandiæ Ditioni in perpetuum accederet. Hoc anno in feſto Sanctorum Symphoriani & Timothei prope Aquilgranum in campo dicto Baſviler graviſſima pugna commiſſa fuit inter Wenceslaum Ducem Brabantiæ, Eduardum Ducem Geldriæ, & Wilhelmum Cliviæ: in quo Dux Cliviæ victor extitit. Dux Brabantiæ captus eſt, dux Geldriæ occubuit, poſt cujus mortem Reinoldus, quem frater ſuus hactenus captivum detinuerat concordibus patriæ votis liberatus, & Dux Geldriæ inauthoratus eſt: Sed & hoc mox inſequentis Decembris die quartâ defuncto, ob ſucceſſoris electionem exacerbatis ſubditorum animis rurſus efferbuerunt factionum vetera, & jam decem annis utcunque ſopita diſſidia: namque illi qui Hekers erant, juſtâ hæreditate conſideratâ, introduxerunt Comitiſſam Clivenſem viduam, defuncti jam Reinoldi ſororem natu majorem: Bronchorſtii verò muliebri imperio rejecto, Wilhelmum Ducem Iuliæ ejuſdem Reinoldi ex juniori ſorore nepotem introduxerunt, & Geldriæ Ducem inauthorarunt, ex quâ controverſiâ ſeptem annis integris inter factiones iſtas inteſtina bella graſſata ſunt. Anno 1377. Wilhelmus Dux Bavariæ, Comes Hannoniæ, Palatinus Rheni, Comes Hollandiæ, Zelandiæ, Dominus Friſiæ, ob freneſin ac furorem hactenus in vinculis conſervatus, moritur, poſtquam Comitatum à ceſſione matris partim per ſe, partim per fratrem Albertum jure hæreditario adminiſtraſſet annis 25. Cujus morte titulus gubernationis Alberto in Hollandiâ terminatus eſt, utpote qui jure hæreditatis jam proprium ejus Comitatum acquiſivit.

1377.

EPISCOPUS ULTRAJECTINUS 50.

Florentius Wevelichovius ſedit annis 13. menſibus 5.

1379. ANNO 1379. die S. VVillibrordi Dn. Florentius VVevelichovius cum decenti Comitatu Baronum, militum, atque Nobilium ingenti ſolennitate inthronizatus eſt Trajectenſis Epiſcopus quinquageſimus. Anno inſequenti idem Epiſcopus aſſiduis Tranſiſulanorum querelis fatigatus, exercitu contracto caſtrum Erdenum per quinque hebdomas obſeſſum, & indeſinenter oppugnatum tandem deditione cepit, tertiâ die poſt feſtum S. Bonifacii, & acceptum ſolo mox æquavit, quod Everardus Eſerus in terrâ Tranſiſulanâ extruxerat. Eodem etiam anno caſtrum Molenum, & caſtrum Lagenum obſidione viciſſim preſſum, cepit ac diruit, eodemque modo & cætera Domicilia prædonum atque raptorum diſſipavit, ipſiſque ſceleratis exterminatis ac profligatis, pacem ſubditis procuravit. Anno 1380. Reinoldus Vianenſis à Papâ Clemente callidè impetraverat Epiſcopatum, ſperans ſe per amicorum potentiam eundem Florentio expulſo obtenturum, quem frater ſuus D. Vianenſis, ut juvaret, præter exemplum omnium Principum Ciſalpinorum cum Rege Franciæ partes Clementis fovit, & jam in caſtro Goyenſi Epiſcopales decimas territorii inferioris volentibus locabat, ut hac viâ radicibus actis, fratrem tandem per vim, ſi minus per favorem poſſet, introduceret. Colligente igitur adverſus hunc grandem exercitum Epiſcopo Florentio, per amicorum & prudentum interceſſiones res eſt inter partes tranſacta, tali conditione: ut Reinoldus à propoſito deſiſteret, Pontificiſque Urbani ordinationem ratam eſſe permitteret, ac Florentio vaſallus

1380.

vaſallus fidelis permaneret, eoque vivente ac reſidente Epiſcopatum amplius non ambiret. ANNO DOM. 1380.
Anno 1380. Giſbertus de Abcauda delatus fuit apud Epiſcopum, quaſi qui per Dominium ſuum in Diœceſi Trajectenſi ſitum ſupremam juriſdictionem Epiſcopo ſubducere, & ſibi vendicare niteretur; qui proinde Trajectum citatus, ad diem comparuit, ac ſe publicè adverſus calumniam defendit, ac non ſolùm viva voce, ſed etiam confectis inſtrumentis teſtatus ac profeſſus eſt, Epiſcopum Trajectenſem ſuperiorem habere juriſdictionem in territoriis ſuis, quæ ſita ſunt in Provincia Trajectenſi. Anno ſequenti cùm ſimiliter Henricus Burchgravius Montfortii, ſed vero crimine delatus eſſet, Epiſcopus exercitu conſcripto ſummis viribus Montfortium per ſexdecim integras hebdomadas impugnavit, nec deſtiturus erat antequam expugnaſſet, niſi Arnoldus de Horn Epiſcopus Leodienſis, & Abbas S. Trudonis interceſſione ſuâ rem inter partes ita compoſuiſſent, ut Epiſcopus Burchgravio temeritatem ſuam hac vice condonaret; Burchgravius viciſſim Epiſcopo Regalia ſua in poſterum illibata conſervaret, ipſique ſuperiorem juriſdictionem in territoriis ſuis habenti, tanquam vaſallus fidelis debitum honorem ac reverentiam hæreditariâ ſucceſſione deferret. Anno 1392. degradatus fuit Trajecti in feſto S. Hieronymi M. Iacobus de Iuliaco, qui actus Epiſcopales præſtiterat, cùm Epiſcopus non eſſet, ſed falſis & commentitiis bullis ſibi hunc ordinem arrogaſſet. Anno 1393. 2. Nonas Aprilis mortuus eſt in oppido Hardenbergenſi 1392.
Epiſcopus Trajectenſis D. Florentius, poſtquam Epiſcopatum adminiſtraſſet annis 13. & 1393.
quinque menſibus, tranſlatuſque Trajectum honorificè tumulatus eſt ante ſummum altare in Eccleſiâ majori. Hic Præſul cùm Epiſcopatum in introitu multis difficultatibus implicitum reperiſſet, ſuperabundantem, multiſque divitiis locupletatum ſucceſſori ſuo reliquit; omnia enim caſtra per totam Diœceſin liberavit, & replevit commeatu, cunctiſque ad uſum pacis ac belli neceſſariis: Ædificavit præterea lapideum caſtrum Hardenbergi, cum ingenti ac munitiſſimâ turri, & regali plane Aula, ſtabuloque equorum ducentorum, ipſumque oppidum Hardenbergenſe muris lapideis cinxit, & communivit, & præterea omnia caſtra Diœceſis Trajectinę Tranſiſulanæ; in primis autem Stourenburgum, Horſtum, Vredelandiam, Embruggam, reparavit, quæ omnia à prædeceſſoribus ejus neglecta fuerant.

Vocabulum Diœceſeos à Suffrido improprie poſitum aliquoties mutavi, cùm ſub Diœceſi Traject. etiam Hollandia, Zelandia, Friſ. Gelr. continentur.

COMES HOLLANDIÆ 22.

Albertus Dux Bavariæ &c. præfuit annis 27.

ALbertus frater defuncti Wilhelmi per Proceres atque Ordines ſive Status concordibus ſuffragiis Comes Hannoniæ, Hollandiæ, Zelandiæ, ac Dominus Friſiæ ſolenniter præſtito utrimque fidelitatis juramento inauguratus eſt, numero viceſimus ſecundus: Anno 1389. Albertus Dux Bavariæ, Comes Hollandię, D. Iohannem de 1389.
Arckel, de Pierlepont, & terrarum Mechliniæ, de Hageſtein, de Haeſtrecht conſtituit gubernatorem Hollandiæ, quanquam patre ejus non admodum conſentiente, qui tamen valdè pacificè aliquot annis rexit. Anno 1392. contentio factioſorum in Hollandiâ recruduit: 1392.
nam cùm Albertus Dux in Hagâ Comitis otioſus cum Aleide de Poelgeeſt amaſiâ ſuâ ſe oblectaret, ideoque Iohannem de Arckel Hollandiæ gubernandæ præfeciſſet, ac proinde, qui Aſellatæ factionis erant, priores partes in Aulâ Principis, & in Curiâ ferre viderentur, invidiâ ſtimulati Hamati, VVilhelmum Alberti ducis primogenitum Ooſtervandię Comitem in factionem ſuam pertraxerunt, & cum eo in Hagam profecti, Aleidim Poelgeſtanam una cum Wilhelmo Cuſero magiſtro Curiæ interfecerunt, noctè S. Mauricii: quo facto, alii in caſtrum Altenæ, prope Woudrichemum, Wilhelmus ipſe Buſcum Ducis profugit: quæ res magnis calamitatibus occaſionem in Hollandiâ dedit: nam anno proximè ſequenti jus ac judiciũ flagitante Conrado Cuſero, cujus filius VVilhelmus una cum Aleide Poelgeſtanâ interfectus erat, Dux Albertus accuſatos per hũc cædis iſtius reos quinquaginta tres edicto publico citavit, inter quos primùm filiũ ſuum Wilhelmũ Comitem Oſtervãdiæ: Et quoniam ante præfinitum

ANNO DOM.

finitum diem nemo comparebat, omnes ut contumaces ac Majeſtatis reos damnavit ac pro-
ſcripſit, publicatis eorum bonis: Quâ re intellectâ Wilhelmus commotus una cum ſuis in
Hagam venit, expoſtulaturus cum patre ſuo: Sed cùm patrem adventu ſuo nimis exacerba-
tum animadverteret, in domum quandam cum ſuis ſeceſſit valde munitam: quàm pater Al-
bertus mox convocatis omnibus quos potuit, oppugnatum venit. Cumque nullis interceſ-
ſionibus leniri poſſet, quin præſentibus flammis domum ipſam una cum proſcriptis omnibus
abſumeret, præter expectationem omnium oportunè advenit Gubernator Hollandię, D. Io-
hannes de Arkel, qui magnificis promiſſis à Wilhelmo inductus ſe genibus Alberti provol-
vit, nec ſupplicare deſtitit, antequam eum ab inflammanda domo abſtraheret, & in palatium
reduceret, quo facto Wilhelmus ſtatim cum ſuis iſtinc aufugiens, ad caſtrum Altena receſſit.
Dux autem Albertus inſtigantibus Aſellatis, rurſus in filium inflammatus, omnium proſcri-
ptorum munitiones ut Iohannes de Arkel everteret, præcepit, eaque in re ſibi, quamvis ne
id fieret, multum rogitante Ottone de Arkel ejus patre, obſequentem habuit, ipſeſque ca-
ſtrum Altenæ graviſſimâ obſidione cinxit, quod ipſe pridem à D. de Horn acceptum, filio
Wilhelmo dederat. Interceſſerunt ad hoc bellum inter patrem ac filium componendum Prin-
ceps egregius ac grandævus D. Otto de Arkel, & filius junior ipſius Ducis Alberti, D. Io-
hannes de Bavaria, Epiſcopus Leodienſis, qui ſecum adduxit omnes pene Leodienſium,
Hannonienſium, Hollandorum, Zelandorum, & Friſiorum primores, cum quibus omnibus
nihil aliud efficere potuerunt, quàm ut præſidiarii caſtrum Altenę dederent, ipſi incolumes
exirent, iis exceptis ſi qui illic adeſſent, qui Aleidim Poelgeſtanam, & Wilhelmum Culerum
interfecerant: quod cùm factum eſſet, Dux caſtrum totum, duabus turribus exceptis, ſtatim
evertit; homicidas nullos invenit, qui omnes jam ante obſidionem una cum Wilhelmo Du-
cis filio profugerant, qui modo Buſciducis, modo Bredę ſe continebat, & cùm de gratiâ pa-
tris deſperaret, ad Regem Franciæ tandem ſe contulit; à quo ſummâ cum humanitate exce-
ptus, & gener tandem aſcitus fuit, ductâ in uxorem ejus filiâ, quo matrimonio mediante tan-
1395. dem gratiam patris recepit. Anno 1395. in feſto Epiphanię cùm Dux Wilhelmus Alberti
filius inter multos Principes ad menſam Regis Franciæ accumberet, proceſſit ſenio venera-
bilis Magiſter & Cenſor diſciplinę militaris, & aulicæ dignitatis cuſtos, quem Heraldum vo-
cant, ibique diſtricto enſe mappam menſalem quâ parte VVilhelmus accumbebat, mediam
diſcidit, ac dixit: nephas eſſe accumbere menſæ Regis Franciæ Principem, qui arma ex om-
ni parte non haberet integra: illi autem integra non eſſe, cujus proavunculus VVilhelmus
Quartus in Orientali Friſiâ occiſus amiſiſſet ſua; quæ per hæredes ejus juſtâ vindictâ non-
dum eſſent recuperata: VVilhelmus itaque rubore ſuffuſus peracto prandio, impetratâque
veniâ in Hannoniam deceſſit, ac ſcriptis ad patrem literis, quàm potuit maximè ſupplicibus,
delicti commiſſi veniam rogavit, ſimulque quid ad menſam Regis ſibi accidiſſet, explicuit:
Quibus perceptis pater omnem indignationem eveſtigio ex animo removit, affectumque
paternum rurſus induit. Ideoque ſe Ducem fore profeſſus eſt, ad vindicandum generi ſuo
decus & honorem ſtemmatis Hollandici: Itaque eodem anno revocato, & in integrum re-
ſtituto filio Wilhelmo apparatus ingens factus eſt, conſcripto ex vicinis nationibus in-
ſtructiſsimo exercitu, ut Friſia ſubacta tantum dedecus elueret Albertus: Sed cùm
per inſignem ventorum & pluviarum intemperiem eâ æſtate nihil effici poſſet, expeditio in
1396. proximum annum dilata fuit, non ſine magnâ pecuniæ jacturâ: Anno igitur 1396. Dux Al-
bertus unà cum Wilhelmo filio collectis ex Franciâ, Angliâ, Saxoniâ, & citerioribus Pro-
vinciis centum & octuaginta tribus armatorum millibus terra marique Friſiam invaſit: Et
cùm ſe Friſij multis pręliis fortiſsimè objeciſſent, tandem cæſo Iulio à Iongama cum aliis
aliquot pręcipuis ejus provincię Nobilibus in Oeſterzeâ deditione factâ Albertum Ducem
Dominum receperunt, qui mox corpus avunculi ſui, Wilhelmi Quarti ex Florido campo,
quod Monaſterium Ciſtercienſis ordinis inter Bolſvardiam & Sneccam ſitum fuit, primùm
in Hollandiam, deinde porrò in Hannoniam avexit, cumque Wilhelmus Præfectos conſer-
vandæ Friſiæ in Staurià Iohannem Bredenrodium, in Dockomio Gerardum Hemſkerckium
& Florentium Alkemadenſem reliquiſſet, Friſii inſtigantibus Aſellatis, quoniam his Hama-
ti ad novas Præfecturas prælati erant, intra triennium rebellarunt, Præfectos occiderunt, re-
1399. liquoſque Hollandos omnes patriâ ejecerunt. Anno igitur 1399. Wilhelmus juſſu patris
cum validiſſimis copiis in Friſiam eſt reverſus, & ſine cæde cauſis cognitis diſſimulatâ re-
bellione Friſios ad obedientiam reduxit, & ad Laviccam uſque Friſiæ Dominus inauguratus
fuit,

Hæc in Chronicis Holl. non inveniuntur.

Vide Ubbonem Rer. Friſic. lib. 16. ad princ.

fuit, in civitate Stauriâ, ubi & Prætores per Provinciam ex nobilibus intraneis conſtituit, ANNO
Ferionem Dockomium, Geroldum à Cammingâ, Renicum à Bockamâ, & Tarquinium à DOM.
Waltâ, quos cum nonnullis aliis Equeſtris ordinis dignitate ornavit: Sed exactionum inſo-
lentia fecit, ut intra tertium annum rurſus ab Hollando Friſii deſciſcerent, ita ut præter ſolam
Stauriam in eâ provinciâ Comes Hollandiæ nihil retineret, idque non niſi ad annum 1411.
Anno 1401. feriâ ſecundâ ante feſtum D. Bartholomæi Apoſtoli D. Johannes de Arkel in- 1401.
ſtigatione factionis Hamatæ per Wilhelmum Alberti Ducis filium nimiis contumeliis ac
detrimentis affectus poſtquam decem jam annis ferè Hollandiam rexiſſet, nec ad legitimam
ullam reſignationem officii, nec ad redditionem rationis admitteretur, ipſi Alberto & Wil-
helmo, cæteriſque antagoniſtis publicè indixit bellum, fretus auxilio Ducum Brabantiç, Iu-
liç, & Geldriç, & eorum, qui vel de cognatione, vel de factione ſuâ erant: Hinc igitur to-
to biennio & amplius apertum bellum inter hoſce Principes fuit, & poſtquam Dux Alber-
tus cum VVilhelmo cunctis viribus civitatem Gorichemenſem 12. continuis hebdomadis
impugnaſſet, fruſtra tandem fraudulenta pax eo pacto compoſita eſt, ut D. Iohannes de Ar-
kel flexis genibus a Ducibus veniam ſupplex rogaret, & vexillum Wilhelmi in ſignum vi-
ctoriæ per unum diem de caſtri ſui ſpeculâ protenderet; quæ quidem pax, quia ſyncera non
fuit, majori cum belli crudelitate interrupta eſt. Anno 1404. capta fuit à puellis Edamenſi- 1404.
bus in lacu Purmerio mulier aquatica, quæ nulla re ab muliere terreſtri differebat, niſi ſordi-
bus quibuſdam aquaticis, quibus obducta erat. Ea igitur his mundata, & muliebribus veſti-
mentis induta, primum Edami, poſteaque Harlemi per annos plures aſſervata, non ſolùm u-
ſum convictus humani, ſed etiam artem nendi addidicit, præterque feritatem quandam na-
tivam, & humani ſermonis indocilitatem nihil admirandum habuit, quæ & ibidem tandem
mortua & ſepulta eſt: Eodem annô 1404. menſe Decembri in feſto S. Luciæ Illuſtriſſimus 1404.
Princeps Albertus, Comes Palatinus, Dux Bavariæ, Comes Hannoniæ, Hollandiæ, Zelan-
diæ, & Dominus Friſiæ, poſtquam Hollandiam rexiſſet annis quadraginta ſex, fratris, ſcili-
cet ſui nomine annis 19. & ſuo nomine 27. obdormivit in Domino, ſepultuſque eſt in Hagâ
in Palatio ſuo ſub tumbâ in Boreali parte ſummi Altaris: duxerat hic Albertus uxores duas,
prior erat Margarita filia illuſtriſſimi Ducis Brigenſis in Poloniâ, ex quâ ſuſcepit Wilhel-
mum ſuccedentem Comitem Hollandiæ, & D. Iohannem de Bavariâ Epiſcopum Leodien-
ſem, Margaritam Duciſſam Burgundiæ, Catharinam Duciſſam Geldriæ, Iohannam Regi-
nam Bohemiæ, & alteram Iohannam Duciſſam Auſtriæ, & Dominam de Nivers: Atque
hæc quidem uxor obiit anno 1386. ſepultaque eſt in palatio Hagenſi: quâ adhuc ſuperſtite
amaſiam fovit Aleidim Poelgeſtanam, quæ cauſa videtur fuiſſe, ut filius Wilhelmus cum fa-
ctione Hamatorum adverſus Albertum patrem acriùs inſurrexerit: Poſt ejus mortem duxit
in uxorem Margaritam filiam Ducis Cliviæ, ſed proles ex eâ ſuperſtites non reliquit: hæc
fratrum prædicatorum Monaſterium in Hagâ fundavit, in quo tumulata eſt paulo poſt obi-
tum Alberti, eodem tamen anno prædicto 1404.

EPISCOPUS ULTRAJECTINUS 51.

Fredericus Blanckenhemius ſedit annis 30. menſibus 6.

ANNO 1393. decimo octavo die poſtquam Domin. Florentius ſepultus eſſet, 1392.
cùm Albertus Dux Bavariæ, Comes Hollandiæ, & Wilhelmus Dux Cliviæ ac Gel-
driæ Trajectum profecti Capitulares ad novum Antiſtitem eligendum hortarentur,
ipſique tamen ſinguli præjudicio ſuo ſeparatim quendam ſibi concedendum flagitarent, val-
dè perplexi fuerunt Canonici: nam cùm primam poſtulationem Wilhelmus Alberto, prote-
ſtatione aulicâ conceſſiſſet, quoniam is ſcilicet & Dux natus, & filius Imperatoris, & ætate
major, & ſocer denique ſuus eſſet, Albertuſque proinde pro Rogero de Bronckhorſt eli-
gendo ſupplicaret, qui tum temporis Theſaurarius Colonienſis erat; mox Wilhelmus, ſup-
plicare inquit nolumus, ſed volumus ut eligatis nepotem meum Fredericum Blanckenhe-
mium, Epiſcopum Argentinenſem, erimuſque illius nomine vobis & Epiſcopatui Trajecten-
N 4 ſi grati

ANNO DOM. ſi grati & vicini commodi, quoad vita nobis ſuppetet. Capitulares igitur his auditis perplexi primum inſtiterunt, ut Principes ipſi inter ſe æquanimiter convenirent: quod quoniam ob utriuſque pertinaciam fieri non potuit, ipſi etiam inter ſe diſtracti ſunt. Major enim pars numero 55 pro Wilhelmo ſtetit, & concorditer elegit Fredericum Blanckenhemium. Minor pars numero 27 adhæſit Alberto, & elegit Rogerum Bronckhorſtium: Cum igitur uterque electus Romam ſtatim literas ac nuncios mitteret, ad impetrandam confirmationem, Bonifacius Pontifex confirmavit Fredericum quod is plurium votis eſſet electus. Ideoque is mox Argentinâ deſcendens, eodem anno cum decenti Nobilium comitatu Trajectum ingreſſus inauthoratus eſt Epiſcopus ordine quinquageſimus primus, ac mox omnes munitiones, quas omnibus neceſſariis refertas reperit, impoſito præſidio ſuo firmavit. An-
1395. no 1395 Epiſcopus Fredericus caſtrum & oppidum Covordię in Drenthiâ vicit, & anno
1405. ſequenti cepit caſtrum Rhenoſtenum in dominio de Arklo, ac funditus delevit: Anno 1405 in feſto S. Thomæ Apoſtoli, poſtquam diu obſediſſet, per deditionem accepit Epiſcopus Fredericus caſtrum Everſtenium, ac diruit, quo magis munitum nullum fuiſſe dicitur in totâ
1421. Germaniâ: Anno 1421 in profeſto S. Dionyſii, Fredericus Epiſcopus Trajectenſis ſenex in curru ſedens cum ſexcentis militibus, & quingentis equitibus, in Geldriam impreſſione factâ Rhedichemum, Roſendalium, Velpenum, prope Arnhemium vaſtavit, & ingenti prædâ onuſtus remeavit: quâ re provocati mox e converſo in die S. Calixti D. Egmondanus, D. Abcaudanus, D. Culenburgius, adjunctis ſibi Geldris, combuſſerunt Hautenum, Lorichem, Amerongam, & ferè totum inferius territorium Diœceſis Trajectinę vaſtaverunt. Anno
1422. 1422. D. Hubertus Culenburgius inſtituit collegium Canonicorum Culenburgi, quod &
1423. eodem anno per D. Fredericum Epiſcopum Trajectenſem confirmatum eſt. Anno 1423 in feſto S. Dionyſii obiit in caſtro Vullenhovio illuſtris Pater ac Dominus Fredericus Blanckenhemius, ætate jam maturâ ſenex, poſtquam trigintâ annis cum dimidio Epiſcopatum laudabiliter adminiſtraſſet. Tranſlatus illinc eſt ſolenni pompâ Trajectum, & ibi in eccleſiâ Cathedrali ſepultus in eleganti tumbâ ad Auſtralem partem chori: Eodem igitur anno Nonis Octobris, ſepulto Frederico Epiſcopo, cùm Capitulum conveniſſet ad eligendum Epiſcopum novum, diſcordia fuit in electione, quod altera pars ad preces Adulphi Clivenſis Ducis poſtularet Rodolphum Diepholdium Epiſcopum Oſnaburgenſem, altera poſtularet Iohannem Buranum, Præpoſitum Aquenſem, & B. Mariæ Trajectenſis. Cumque Decanus majoris Eccleſiæ abſens eſſet, in utraque electione difficultas fuit: Ideoque Pontifex Martinus V. utroque hoc ſemoto Epiſcopatum contulit Zuedero Culenburgio Præpoſito majoris Eccleſiæ, Epiſcopo Spirenſi ſupplicante, cui eam prius contulerat idem Pontifex.

EPISCOPUS ULTRAJECTINUS 52.

Suederus Culenburgius ſedit annis 29.

1425. ANno igitur 1425. Zuederus à Pontifice confirmatus cum honeſto comitatu in profeſto S. Petri ad vincula intravit civitatem Amerſvordienſem, & ibidem fidelitatis juramentum præſtitit ac recepit, ac poſtridie S. Bernardi Trajectum advenit, & quinquageſimus ſecundus Epiſcopus Trajectenſis inauthoratus eſt, in cujus hac primâ ſolennitate inter cives Trajectenſes, & comites Epiſcopi, quoniam diverſæ factionis erant, contentio, & ex contentione pugna, eodem die coorta eſt, in qua Rector civitatis ipſe cum civi-
Bernardus Prois Conſul. bus aliquot occubuit: Cumque Epiſcopus Zuederus ſuos non ſatis ab illicitis graſſationibus compeſcere valeret, anno proximo in vigilia Pentecoſtes, una cum aliquot Canonicis violenter expellitur per Iohannem Reneſſium Rinauviæ dominum, qui occupatâ civitate Trajectenſi Rodolphum Diepholdum poſtulatum Sedi Trajectinæ per vim obtruſit: Cumque nephas hoc averſati ac deteſtati omnes ferè quinque Eccleſiarum Canonici relicto Rodolpho ac civitate ad Zuederum, cui & Divino & humano jure obſtricti erant, decederent, alii qualeſcunque Canonici in horum locum ſuffecti ſunt, atque ita Zuederus unà cum his, quoad vixit, exul Trajecto manſit, quâ ex re maximæ calamitates ortæ ſunt, non modo in Diœceſi Trajectenſi,

Trajectenſi, ſed etiam in Hollandiâ, & Geldriâ, & Zelandiâ, & Friſiâ, & cæteris Provinciis Epiſcopo ſubjectis. Zuederus enim ubicunque jus Epiſcopatus habeat, ut verus Epiſcopus authoritate Apoſtolica Rodolphum cum ſuis excommunicabat, & contumacem etiam atque præfractum tandem veluti membrum putidum abſcindebat. Ille verò interea temporis hæc nihil curans, fines Ditionis Epiſcopalis diligenter communivit, & quaſi veniſset in poſſeſſionem ſuam, ita Zuederum excludebat: multarumque calamitatum Hollandis, Zelandis, Friſiis, Tranſiſulanis, Geldris, ipſiſque Trajectenſibus cauſa fuit. Anno igitur 1427. Philippus Dux Burgundiæ ac tutor tunc Hollandiæ, authoritate Apoſtolicâ huic Rodolpho Diepholdio bellum indixit, multiſque annis vario Marte cum illo contendit, ſicut & Arnoldus Dux Geldriæ, qui Philippo ſuppetias adverſus Rodolphum tulit: Dux autem exercitus Trajectenſium erat D. Wilhelmus Buranus. Tandem verò anno 1433. cùm intermedio tempore conſilium Baſileenſe per Eugenium Secundum Pontificem cœptum eſſet, circa feſtum Epiphaniæ D. Johannes Matiſconenſis Epiſcopus S. Sedis Apoſtolicæ Legatus à D. Papa miſsus Rodolphum Diepholdium, omneſque fautores ejus à nexu excommunicationis, quo Martinus V. Papa eos ob Zuederum adſtrinxerat, abſolvit, & prorſus in integrum reſtituit, & habitâ inquiſitione per totam Ditionem Trajectenſem de cimeliis ſanctis & Sanctorum reliquiis, factâque relatione ad Pontificem, Zuederum Culenburgium ab Epiſcopatu abſolvit. Zuederus itaque ad Concilium factâ provocatione Baſilæam ſe contulit, factuſq; Cæſarienſis Epiſcopus in nocte S. Matthæi Apoſtoli Baſileæ mortuus eſt, poſtquam nomine potius quam re Trajectenſium Epiſcopus fuiſset annis 29. Defuncto igitur Zuedero fautores ejus Rodolphum Diepholdium Epiſcopum dedignabantur ac recuſabant, ideoque facta conſpiratione poſtularunt Walravum de Moersâ venerabilem virum ac literatum, cujus amici potentiſſimi facilè pares videbantur futuri debellando, ſi opus eſſet, Rodolpho Diepholdio. Erant enim fratres ejus Comes de Moersâ, itemque Cardinales duo, ſcilicet Theodoricus Archiepiſcopus Colonienſis, & Henricus Epiſcopus Monaſterienſis. Sed inter hos pax tandem compoſita fuit eâ conditione; ut Walravus Rodolpho jus quod haberet in Epiſcopum Trajectenſem reſignaret, Rodolphus viciſſim Walravo ferret auxilium in acquirendo Epiſcopatu Monaſterienſi, quem frater ejus D. Henricus nuper mortuus vacantem reliquerat. — ANNO DOM. 1427. 1433.

COMES HOLLANDIÆ 23.

Wilhelmus Sextus præfuit annis 12. menſibus 6.

Anno Chriſti 1404. poſt obitum patris Wilhelmus primogenitus filius ejus Comes Oſtervandiæ inauguratus eſt Comes Hollandiæ, Zelandiæ, ac D. Friſiæ, hujus nominis ſextus, vir planè ad arma natus, quique irarum tenaciſſimus erat: ipſa jam factionum occaſione materiam belli nactus in ditione ſuâ. Hic primùm duxit filiam Regis Franciæ, quâ intra pubertatis annos defunctâ, ſecundam duxit Margaritam Philippi Audacis Ducis Burgundiæ filiam, ex quâ filiam unam ſuſcepit Dominam Iacobam ſuccedentem patri Comitiſſam: hic Wilhelmus ab initio ſtatim implacabili odio perſecutus eſt, cùm alios omnes qui Aſellatæ factionis erant, tum in primis eum, qui ipſum pridem ex manibus patris eripuerat D. Iohannem de Arkel: quare & longiſſima obſidione, poſt afflictum ictu Bombardæ D. Iohannem de Arkel, oppidum ejus Gaſperenum, & caſtrum Hageſtenum funditus evertit in fine hujus anni: nec eum perſequi deſtitit, antequam per proditionem ſeminatâ inter ſubditos ejus, ac filium diſcordiâ eum omni dominio ſuo ejeciſſet anno 1407. Cumque Wilhelmus de Arkel Iohannis filius civitatem Gorichemenſem anno ſequenti recepiſset, conſervare verò difficulter poſset, cùm ſe pacem cum Hollandiæ Comite habiturum non videret, pacto civitatem eam in manus Reinaldi Ducis Geldriæ ac Iuliæ transtulit, aliaque viciſſim ab eo Dominia recepit, ea conditione, ut ille Gorichemenſem civitatem à domo Geldriæ nunquam alienaret: quod tamen pactum anno 1412. ipſius Wilhelmi conſenſu mutatum eſt, cùm Dux Wilhelmus Comes Hollandiæ eam civitatem à Duce Geldriæ impetravit, qui mox Regale caſtrum, & palatium ibidem diruit, & ad ſuum arbitrium totum oppidum conformavit. — 1404. *Memorabile ingratitudinis exemplum.* 1412.

ANNO DOM. mavit. Anno 1411. Friſii adverſus Comitem Hollandiæ rebellarunt, & noctu per glaciem
captâ Stauriâ, Præfectum arcis omneſque præſidiarios interfecerunt, & expulſis conſequen-
1411. ter Hollandis omnibus in libertatem ſe vindicarunt: Anno 1416. Dux Wilhelmus Comes
1416. Hollandiæ propoſuit ex Hollandiâ prorſus exterminare contrariam, hoc eſt Aſellatam factio-
nem, ideoque D. Iohannem Egmondanum dicto loco dieque citavit, qui cùm non compare-
ret, Dux eveſtigio contumaciæ damnatum executione perſecutus eſt, & exercitu contracto
caſtrum oppidumque Iſelſteniæ obſedit. Amici itaque intercedentes ita pacem compoſue-
runt inter Egmondanum & Comitem, ut Egmondanus acceptâ certâ penſione annuâ Comi-
ti Dominia ſua reſignaret cum ſuis juribus, quæcunque vel in Hollandiâ, vel in Zelandiâ ha-
beret. Neque citra conſenſum Comitis in has provincias unquam reverteretur; ſed non ſatis
fœliciter extirpantur factiones, ubi ipſe Princeps eſt factioſus, ut eventus etiam hic docuit
haud multo pòſt: Eodem autem anno idem Comes Wilhelmus convocatis Ditionum ſuarum
Ordinibus ac Primoribus filiam ſuam unicam Dominam Iacobam Delphino Franciæ nuptam
commendavit, ut legitimam hæredem; petiitque, ut eam ſe mortuo ſucceſſuram Comitiſſam
agnoſcerent, quod & vivâ voce tum promiſerunt ſe facturos, ut jurejurando interpoſito pu-
1417. blicisque inſtrumentis confirmarunt. Anno Domini 1417. feria 2. ſacræ hebdomadæ ante
Paſcha Carolus Dux Turonenſis Delphinus Franciæ, maritus Dominæ Iacobæ unicæ filiæ
Wilhelmi Ducis & Comitis Hollandiæ periit veneno intoxicatus, ſepeliturque Pariſiis. Eo-
1417. dem anno 1417. quartâ feriâ Pentecoſte, mortuus eſt Dux Bavariæ Palatinus Rheni, Comes
Hannoniæ, Hollandiæ, Zelandiæ, ac Dominus Friſiæ Wilhelmus ſextus: relinquens unicam
duntaxat legitimam hæredem D. Iacobam ſcilicet relictam viduam Delphini Franciæ, ut di-
ctum eſt, quam ſuſtulit ex ſecundâ uxore Margaritâ filiâ Philippi Audacis Ducis Burgun-
diæ: Sepultus fuit hic Wilhelmus in Keinoto Hannoniæ apud progenitores ſuos, poſtquam
Hollandiam adminiſtraſſet annis duodecim cum dimidio.

EPISCOPUS ULTRAJECTINUS 53.

Rodolphus Diepholdius ſedit annis 23.

1433. EOdem igitur hoc anno 1433. Rodolphus Diepholdius legitimè electus porrò confir-
matus, & in cathedram receptus eſt Epiſcopus Trajectenſium quinquageſimus ter-
tius, qui cum mox exercitu conſcripto Monaſterium obſideret, ut Walravum Moer-
ſanum in Epiſcopatum Monaſterienſem introduceret, D. Iacobus Gaeſbekius factâ conſpi-
ratione cum aliquot conjuratis, occupatâ civitate Trajectenſi Epiſcopum excluſit, & acuit
1449. uſque ad annum 1449. cùm igitur ad hunc uſque annum Epiſcopus à Trajecto diſcluſus ex-
ulaſſet, ſubornato tandèm D. Henrico Burchgravio Montfortienſi, & civibus quibuſdam op-
pidi Amersfortienſis intempeſtâ nocte perfoſſis mœnibus clam intravit, & civitatem obti-
nuit, hoſteſque apprehendit, inter quos & principem, ſuique exilii præcipuum authorem
Iacobum Gaeſbekium, quem ille non anteà dimiſit, quam ſibi omnia dominia ſua publicis
inſtrumentis confectis venderet, quæ intra Ditionem Trajectenſem haberet. Ea autem erant
oppidum Wica, quod & Doreſtadum nunc dicitur, & olim Batavodurum nominabatur, una
cum territorio ſuo, & caſtrum in Abcaudâ cum ſuis adnexis: eâ tamen conditione, ut pro his
ab Epiſcopo tredecim millia florenorum ſemel reciperet, & Dominia ipſa ad vitæ ſuæ finem
uſque retineret: deinceps verò in corpus Epiſcopatus accederent, quæ quidem Dominia ad
Epiſcopatum mox devoluta ſunt, illo intra ſpatium præſentis anni defuncto in feſto ſcilicet
1451. Vedaſti atque Amandi. Anno 1451. circa feſtum omnium Sanctorum ex edicto Ducis Phi-
lippi civitates Hollandiæ, Zelandiæ, & Friſiæ ſubmiſerunt ſe obedientiæ Rodolphi Diep-
holdii, quæ ab anno 1426. occaſione D. Zuederi Culenburgii Trajectenſis Epiſcopi ſepa-
1452. raverant ſe ab ipſo Diepholdio. Anno 1452. viduatâ eccleſiâ Monaſterienſi paſtore per o-
bitum venerabilis D. Henrici de Moerſâ, eſt confirmatus ſucceſſor illi D. Walravus de
Moerſâ ejus frater, quo mox itidem defuncto, per diſcordiam Capitularium electi fuerunt
duo, videlicet Ericus de Hoyda, & Conradus Diepholdius, nepos ex fratre Epiſcopi Traje-
ctenſis:

ctenſis : ſed Papa Caliſtus III. utroque hoc remoto Epiſcopatum contulit D. Iohanni de Bavaria, qui tum temporis erat Canonicus eccleſiæ Colonienſis. Antequam autem per Papam facta eſſet determinatio, Rodolphus Diepholdius, ut nepotem ſuum Erico expulſo Monaſterienſem redderet Epiſcopum, nihil prætermiſit, quod ad adverſam partem opprimendam ratio militaris poſtularet : quâ ſedulitate factum eſt, ut, cùm vir ſenex eſſet, in languorem incideret, ex quo poſt annos tres, hoc eſt, anno 1455. viceſimâ quartâ die menſis Martii in caſtro Horſto interiit, inde autem balſamo conditus Trajectumque tranſlatus in auſtrali parte chori Trajectenſis Eccleſiæ in novâ Capellâ, quam ipſe à fundamentis extruxerat, honorificè ſepultus eſt, poſtquam Epiſcopatum legitimè adminiſtraſſet annis 23. Quanquam autem hic Epiſcopus ab initio non optimis rationibus Epiſcopalem cathedram conſecutus fuerit, pleneque illiteratus extiterit, eam tamen laudem apud omnes conſecutus eſt, quod Epiſcopatum in pace gubernaverit, eundemque ex omni parte auxerit, atque neceſſariis rebus communiverit : domum ſanè Epiſcopalem auguſtâ magnificentiâ ædificavit : caſtrum Horſtum renovavit, oppidum caſtrumque Batavoduri, itemque caſtrum Abcaudę cum appendicibus eorum maximis pecuniis a D. Gaeſbekio comparavit, & Epiſcopatui adjecit : dirutas Eccleſias reſtauravit, calicibus, ornamentis Sacerdotalibus inſtruxit.

COMES HOLLANDIÆ 24.

D. Iacoba, filia Wilhelmi præfuit annis 19.

Poſt obitum itaque patris ſui mox eodem anno 1417. unica filia atque hæres relicta Caroli Dolphini vidua Domina Iacoba ſolenni apparatu in paternas Ditiones venit, & ingenti cum lætitiâ apud Dordracum viceſima quarta Hollandiæ, Zelandiæ Comitiſſa, & Domina Friſiæ inaugurata eſt : Sed non diu lætata fuit ſubditorum concordiâ : nam cùm ætatem legitimam non haberet, & aſſecla paternæ factionis exiſtens Hamatos promoveret, Aſellatos premeret ac proſcriberet, incruduit hac occaſione rurſus contentionis acerbitas inter partes. Itaque Aſellati qui ſe premi videbant, & ſexui & ætati Curatorem præficiendum contendebant, eumque non alium quàm legitimum ac debitum, patruum ſcilicet ipſius Comitiſſę Iohannem de Bavariâ Epiſcopum Leodienſem : Hamati verò hunc rejicientes, ſe veluti primores patriæ per defunctum Comitem non uno judicio approbatos Comitiſſę adfuturos, ejuſque curam geſturos clamitabant. Hinc igitur bella inteſtina, cędes, & rapinæ aſſiduæ in Hollandia & Zelandia : Inſtantibus igitur Aſellatis menſe Septembri venit in Hollandiam Epiſcopus Leodienſis D. Iohannes de Bavariâ, & evocatis Dordracum ad ſe Aſellatis omnibus, tanquam verus hæres Comitatus ac legitimus tutor ſive Curator Comitiſſæ D. Iacobę recipitur. Quod quidem cùm & ab Hamatis idem per gratiam impetrare non poſset, per vim extorquendum duxit : Itaque ſuâ authoritate Hamatis tanquam ſeditioſis proſcriptis Aſellatos immiſit, revocatos & in integrum reſtitutos, quos defunctus frater Comes Wilhelmus ejecerat. Mox igitur Sabbato ante feſtum S. Catharinæ D. Iohannes Egmondanus dolo cepit oppidum Gorichemum, ſtatimque ad ſe vocavit D. Wilhelmum de Arkel, ut hæreditatem paternam tueretur ; qui mox ingenti copiâ armatorum contractâ advolavit, & ſe Iacobæ Comitiſſæ, quæ caſtrum tenebat, oppoſuit. Wilhelmus autem Egmondanus fratre ſuo calidior jam antea in profeſto Sacramenti, non expectato juſſu aut adventu Iohannis de Bavariâ, oppidum Iſelſtenium occupavit, hæreditatem ſcilicet paternam ſuam, unde iniquiſſimis conditionibus & cauſis ſui per Wilhelmum defunctum Hollandię Comitem expulſi fuerant : Mox igitur Walravus Bredenrodius, & D. Montfortius, & Epiſcopus Trajectenſis, & omnes civitates Hollandiæ, exceptâ Schoonhoviâ, Iſelſtenium arctiſſimâ ac diuturnâ obſidione cinxerunt, & tandem interceſſione D. Iohannis Heinſbergii ita tranſactum eſt, ut Wilhelmus Egmondanus cum ſuis liber & ſecurus ſalvis bonis exiret, & oppidum traderet in manus Dominæ Iacobæ Comitiſsæ : quod cùm ita factum eſset, Comitiſsa ſuaſu Hamatorum contulit illud Trajectenſibus, à quibus prorſus eſt everſum anno ſequenti poſtridie omnium Sanctorum, neque relictum quicquam eſt, præter eccleſiam Parochialem, & Mona-

ANNO & Monaſterium cum domibus adnexis. Eodem igitur anno primâ die Decembris Comitiſ-
DOM. ſa D. Iacoba cum ingenti exercitu civitatem Gorichemenſem intrans cum Wilhelmo de Arkel cruentiſſimo prælio conflixit, ac periit cum infinitis Nobilibus ibi ipſe Wilhelmus, in quo ſtirps ac propago nobiliſſimæ domus de Arkel plane ſucciſa eſt: utpote cum patri ſuo filius unicus extiterit, & ſine liberis ipſe perierit, agnatoſque nullos prorſus alios ſuperſtites reliquerit uno patre jam ſene excepto, qui poſtquam duodecim annis integris in Haga Comitis captus delediſſet; liberatus tandem & ipſe Lederdami anno 1428. vitâ defunctus eſt. Iohannes igitur de Bavariâ Aſellatorum quotidianis ſtimulis in Hamatos exacerbatus, quo magis nepti ſuæ Comitiſſæ Iacobæ nocere poſſet, à quâ ſe contemni animadvertebat, anno
1418. 1418. menſe Martio miſſo procuratore Conſtantiam ubi concilium generale tunc agebatur, Epiſcopatum Leodienſem, quem 29. annis integris jam adminiſtraverat, in manus Papę reſignavit, & eodem anno licet Subdiaconus eſſet, per diſpenſationem ſedis Apoſtolicæ, cum Elizabethâ Ducisſâ Luxenburgenſi relictâ quondam Anthonii Ducis Brabantiæ viduâ, ſuâ, ut dicebatur, commatre, matrimonium contraxit: Quo facto Dordraci plerumque verſatus, ejus civitatis præſidio, & Aſellatæ factionis auxilio ſubjectam Hollandiam hoſtiliter invadere, ferro flammiſque adverſariorum præſidia vaſtare conſueverat. Hamati ergo talem antagoniſtam nacti, ut ſe præmunirent adverſus ingruentem illius vim conſilio D. Henrici de Bergâ, & D. Iohannis Ducis Burgundię, & matris ejus Dominę Margaritæ Burgundicę cum conſenſu ac privilegio Sedis Apoſtolicæ, deſponderunt Comitiſſam Hollandię D. Iacobam Iohanni Duci Brabantię ejus conſobrino. Nuptiis igitur celebratis Dux Brabantiæ magno exercitu conſcripto Dordracum in quo D. Iohannes de Bavaria tunc erat, obſedit, caſtra metatus in pago, cui ex re nomen eſt **Die Myle**, quod miliario diſtet à Dordraco, in quo propugnaculum unum ingens extruxit: ab alterâ parte in Papendrechto Hamati Duce Hadriano Alberti Ducis notho caſtra metati, ſuum quoque propugnaculum extruxerant. Sed cùm Iohannes de Bavariâ Dux belli nihilo deterior, quàm Epiſcopus cleri, ſibi de neceſſariis omnibus abundè & maturè proſpexiſſet, & variis ſtratagematis hoſtem ſæpius fudiſſet, & ad extremum Papendrechtenſe illud propugnaculum Hadriano cæſo cæteris fugatis captum diruiſſet, demum & civitatem Roterodamenſem, & Bryelenſem cepiſſet, Dux Brabantiæ, quod & ſe ultrò impeti ab obſeſſis & contemni cerneret, obſidione ſolutâ reverſus eſt cum ſponsâ ſuâ in Brabantiam: Cùm autem ſine intermiſſione cædes & incendia, direptioneſque fierent in Hollandiâ, neque Iohannes de Bavariâ interim quieſceret, tandem per interceſſionem quorundam Principum, ſequenti anno in civitate Woudrichemenſi, colloquio indicto pax inter partes eſt compoſita, eâ conditione, ut Iohannes de Bavariâ Tutor eſſet Hollandiæ, Zelandiæ, & Occidentalis Friſiæ, per tres annos, ita tamen, ut in conferendis Præfecturis Ius diviſum eſſet, pars ad Iohannem Tutorem, altera ad Comitiſſam ipſam interim pertineret: Præterea ut Iohannes de Bavariâ teneret ſibi totam Auſtralem Hollandiam, Gorichemum, item & Roterodamum, totamque terram Arkelenſem & Lederdamum cum villis adnexis, eademque omnia Iure feudali de manu Comitiſſæ neptis ſuæ reciperet.

Eodem igitur anno 1419. D. Iohannes de Bavariâ magnâ cum ſolennitate in omnibus ci-
1419. vitatibus Hollandiæ, ut verus hæres ac Tutor ejus Provinciæ inauguratus eſt, præterquam in civitate Leydenſi: Nam cùm is in Aſellatos propenſior eſſe videretur, Hamati ſe illi tanquam iniquo gubernatori oppoſuerunt, authore potiſſimùm Philippo Burchgravio civitatis Leidenſis. Cujus inſtigatione porrò & Amerſvordienſes, & Trajectenſes Iohanni de Bavariâ bellum indixerunt, quod cruentiſſimè geſtum eſt per annos duos & ſex menſes. Anno
1420. igitur 1420. Tutor Hollandię D. Iohannes de Bavariâ ſtrictiſſimâ obſidione preſſit civitatem Leydenſem, & in ipſo ſtatim acceſſu duo caſtra vicina, videlicet Poelgeſtum, & Zilium evertit, tandemque novem hebdomadarum tractu oppidanos ad deditionem faciendam coëgit, quos eâ conditione in gratiam recepit, ut fidelitatis juramentum ſibi præſtarent, omnemque omninò rebellionem in poſterum abjurarent, ita tamen, ut auxiliares eorum Trajectenſes, ita uti acceſſerant liberè diſcederent: Quos tamen D. Egmondanus poſtquam in Trajectenſem Diœceſin jam perveniſſent, conſecutus, ad internecionem pene omnem cæcidit: Leydâ ſubactâ, Hamati ad Theodoricum de Moryedâ caſtellanum caſtri atque oppidi S. Gertrudis montis confugerunt, qui horum auxilio cum alia multa munimenta in contumeliam Iohannis de Bavariâ, tum etiam ipſum oppidum ſuum flammis abſumpſit, ob id quod oppidani ejus hoſtes Dordracenſes intromiſiſſent: Cumque caſtrum civitatis ibidem Dordracenſes

continuis

continuis 26. hebdomadis validiſſimè impugnaſſent, tandem anno ſequenti Dux ac Tutor ANNO
Hollandiæ ſuperveniens, per deditionem mox caſtrum cepit, Caſtellano cum ſuis liberè di- DOM.
miſſo. Eodem anno 1421. in nocte profeſti S. Elizabet immaniſſimum fuit diluvium, quo 1421.
periit tota Auſtralis Hollandia, quâ ſubmerſa multi Barones ac Nobiles aliique potentiſſimi
ad extremam paupertatem redacti ſunt. Anno ſequenti iterum menſe Septembri tota Oc-
cidentalis Friſia, Waterlandia, & Aemſterlandia per infractionem aggerum ex nimia tem-
peſtate ventorum quaſi ſubmerſa jacuit. Eodem anno 1422. Hamati animadvertentes nimis 1422.
bene inter Ducem Brabantiæ ejuſque uxorem D. Iacobam convenire, neque diſſidium eſſe,
uſum inter hos ipſos ac Tutorem Hollandiæ Iohannem Ducem Bavariæ, & proinde factio-
nem ſuam primas in Hollandia partes obtinere non poſſe, perſuadent Dñ. Iacobæ Comi-
tiſſæ, ut ab Iohanne Duce Brabantię divertat, quod hæ nuptiæ ſint inceſtæ, eo quod Ponti-
fex licet malè informatus, eas conceſſiſſet, nunquam tamen confirmaſſet. Hunc etiam
maritum ut hominem non ſatis bellicoſum ac ſtrenuum cum Iohanne de Bavariâ mutuas
operas tradere, ac ſuum negocium agere, ipſam interim prorſus exauthoratam pater-
nâ hæreditate ſecludi: Itaque mulierem conſentientem clam in Hannoniam primùm, de-
inde in Angliam abducunt, & ex procerum ſuorum conſilio, quaſi cœlibem Duci Cloce-
ſtriæ in matrimonium collocant, vivente adhuc & ſuperſtite marito legitimo Iohanne Duce
Brabantiæ, celebratis itaque ibidem luxu Regali nuptiis mox cum novo marito ſuo, appa-
ratu Regio in Hannoniam venit, per quam univerſam in omnibus civitatibus Anglus præ-
cepto atque decreto Iacobæ tanquam vetus Comes ac Dux Terrę ſolenniter inauguratus eſt.
Hac igitur re commotus, ut par erat, Iohannes Dux Brabantiæ collectis omnibus Ditionum
ſuarum viribus Hannoniam invaſit, nec ceſſavit antequam provinciam univerſam Ditioni
ſuæ ſubjugaſſet. Quo facto Dux Cloceſtriæ uxore excidens in Angliam reverſus eſt; Dux
Brabantię victor ad ſua remeavit, Iacobâ interim in medio relictâ. Anno 1424. in feſto E- 1424.
piphaniæ ſub auroram obiit illuſtris Dux Iohannes Dux de Bavariâ, in Palatio Hagæ; qui
ſepultus requieſcit in choro conventus fratrum Prædicatorum ad auſtralem plagam, poſt-
quam Hollandiam adminiſtraſſet annis quinque. Hunc Ducem veneno malo ſuſtuliſſe
traditur Hamatæ factionis quidam eques Iohannes Vlietenus, qui proinde in Hagâ Co-
mitis ante Palatium publicè decollatus, & in partes quatuor diſſectus, & quatuor Hollan-
diæ capitalibus civitatibus in abominationem ſceleris membratim ante portas ſuſpendendus
diſtributus fuit.

Eodem igitur anno poſt mortem Ducis Iohannis de Bavariâ Aſellatæ factionis Antiſtites
Iohannem Ducem Brabantiæ in Hollandiam adduxerunt, quorum conſilio & auxilio ille
tanquam legitimus gubernator jure maritali in omnibus civitatibus Hollandiæ, Zelan-
diæ, ac Friſiæ inauguratus fuit: Iacoba igitur una cum matre ſuâ & exulibus Hamatis
eo tempore in Hannoniâ degens horum conſilio Florentium Kijfhoeckium prodro-
mum ſuum præmiſit, ut, ſi poſſet, Schoonhoviam occuparet, quo ſibi ad Hollandiam
recuperandam ſaltem aliquis pateret aditus. Ac Florentius quidem rem hanc effectam
dedit: Cumque in caſtro Schoonhoviæ duo Capitanei Willhelmus Colſterus & Al-
bertus Beylinckius una cum ſtipendiariis quinquaginta eſſent, omneſque dedito ca-
ſtro, in gratiam nomine Iacobæ Florentius recepiſſet præter Albertum, quem ob ve-
tus quoddam & privatum odium planè volebat extinctum. Albertus uſuram vitę pre-
cibus ad ſpatium menſis unius impetravit: ut ſcilicet inter ſuos domi quæ vellet pro
arbitrio diſponeret, datâ fide ſe intra menſem in poteſtatem Florentii reverſurum;
Quod quidem cùm ille bonâ fide præſtitiſſet, Florentius mox vivum defodi juſſit. Eo-
dem anno prædicto Iohannes Dux Brabantiæ Dñ. Iacobum Gaeſbekium, Abcaudum, Put-
tium, Strienſem, &c. nomine ſuo gubernatorem Hollandiæ ordinavit, qui ſtatim Hama-
tis omnibus eliminatis ingentem tranquillitatem Iohanni Duci & patriæ præſtitit: ſi ta-
men hoc eſt præſtare tranquillitatem, inter factioſos alteram partem opprimere. Anno au-
tem 1425. idem hic D. Gaeſbekius in profeſto S. Ludgeri D. Iacobam cum ſuis Hamatis in 1425.
civitate Schoonhovia obſedit: quem ſubſidio ſuo adjuvarunt omnes civitates Hollandiæ,
Zelandiæ, ac Friſiæ Occidentalis, præter Zirixeam, Gaudam, Audewateram, & Bryelas, quæ
in hoc bello neutrarum partium exiſtentes ſpectatrices ſe præbuerunt calamitatis publicæ.
Sed cùm viginti quatuor integris hebdomadis & quatuor diebus fruſtrà eam civitatem oppu-
gnaſſet, tandem ſubornato Adolpho Duce Cliventi, & Comite de Moerſâ, ſex hebdomadarũ

ANNO DOM. induciæ pactæ ſunt, obſidioque ſoluta eſt in feſto decollationis S. Iohannis Baptiſtæ. Eodem tempore impetravit & recuperavit Comes Hornenſis per Comitem Moerſanum Dominium de Altenâ, cum oppido Woudrichemo, à quo violenter parentes ejus dejecti fuerant: Dum hæc agerentur, conſiderantes Aſellati lubricam fore ſpem ſuam quam de Iohanne Duce Brabantiæ conceperant, quia & hunc multi palàm reſpuebant, plures non promovebant, & Cloceſtriæ Ducem Iacobæ tanquam legitimæ uxori ſuæ obſidio venturum rumor increbreſcebat, Philippum Burgundiæ Ducem, & Comitem Flandriæ, &c. ſollicitant, ut is laborantis Comitatus Hollandiæ, Zelandiæ, ac Dominii Friſiæ gubernationem jure hæreditario ſuſcipiat. Cùm ipſe veriſſimus ac proximus harum Provinciarum hæres futurus ſit, ſi quidem D. Iacoba ſine liberis defungatur: Primum enim Margarita mater Philippi, & Wilhelmus pater Iacobæ ex uno eodemque patre Dñ. Alberto Duce Bavariæ, Comite Hollandiæ, eademque matre ejuſdem uxore nati erant: deinde & mater Iacobæ amita erat Philippi, ſic ut duplici cognationis nexu conſobrini inter ſe Philippus & Iacoba ſint.

Philippus igitur his non gravatim obtemperans cum ingenti comitatu Dordracum veniens per Aſellatos tanquam verus hæres Hollandiæ, Zelandiæ, ac Friſiæ tutor inauguratus eſt. Itaque cùm & Iohannes Dux Brabantiæ non refragaretur Montibus Hannoniæ, eodem hoc anno colloquii dies indictus fuit: Quo convenientes Philippus Dux Burgundiæ, Iohannes Dux Brabantiæ, Iacoba Comitiſſa Hollandiæ, cum pluribus aliis Principibus concluſerunt ita, ut Dux Brabantiæ Hannoniam poſſideret, Dux Burgundiæ Philippus tanquam legitimus hæres haberet tutelam Hollandiæ, Zelandiæ, ac Friſiæ, eoque pacto inter ipſos lætis auſpiciis tunc pax & amicitia firmata fuit. Hamati verò qui ſuum negocium agebant, & dominari ipſi in Hollandiâ volebant, ut & Ducem Philippum ab Hollandiâ arcerent, & Aſellatos etiam ejicerent, inconſtantiâ muliebri confiſi, cauſantur hunc nimis iniquum eſſe tractatum pacis, quo ipſa Domina paterna hæreditate prorſus eſſet excluſa: nam cùm Duci Iohanni Hannonia, Duci Philippo Hollandia, Zelandia, ac Friſia ſit aſſignata, Iacobæ ipſi nihil eſt relictum, quo vel ſuſtinere vitam poſſit: facile igitur perſuadent fœminæ, ut ſe clàm iſtinc proripiens occupatâ Hollandiâ ſe tueatur adverſus iniquitatem iſtius pacis: Illa igitur in Hollandiam reverſa, civitatibus aliquot occupatis, cùm Hamatæ factionis, tum Anglici conjugii præſidio per annos tres ſatis negocii faceſſit Duci Philippo. Anno 1427. In ſacrâ hebdomadâ ante Paſcha Bruxellæ obiit,
1427. illuſtriſſimus Princeps Iohannes Dux Brabantiæ, & Limburgiæ, maritus Dñ. Iacobæ, ſepultus ibidem apud S. Gudulam, cui ſine liberis defuncto ſtatim ſucceſſit frater ejus Philippus Comes S. Pauli, & Conneſtabulus Franciæ, cui & ipſi quoque ſine prole mox defuncto, ſucceſſit conſobrinus ejus Philippus Dux Burgundiæ Comes Flandriæ, &c. Tu-
1428. tor Hollandiæ, Zelandiæ, ac Friſiæ. Anno 1428. quartâ die Maji pax inter Ducem Philippum, & Jacobam Comitiſſam renovata eſt, ipſaque Jacoba præſens ac volens in Hannoniam, Hollandiam Zelandiam, & Friſiam, una cum Philippo profecta per omnes civitates ſolenniter eum ut verum Hæredem, & Tutorem earundem provinciarum inaugurandum curavit. Anno 1433. Philippus Dux Burgundiæ in Hagâ Comitis cepit Franconem
1433. Borſelium D. Suylenſem, aggeris S. Martini, eo tempore Hollandiæ, Zelandiæ, ac Friſiæ Gubernatorem, eundemque clam per Delphos & Roterodamum abductum in caſtro Ripelmondenſi cuſtodiæ mancipavit, ob id, quod is cum D. Iacoba clandeſtinum matrimonium contraxiſſet: Qui interceſſione Comitis Moerſani & Comitis Serwardeni eâ conditione liberatus, & Iacobæ conceſſus fuit, ut Domina Iacoba Duci Philippo abſolutè reſignaret Hannoniam, Hollandiam, Zelandiam & Friſiam: Ipſaque viciſſim à Duce Philippo reciperet Dominium Voernenſe & auſtralis Hollandiæ, & Tollenſe, cum omnibus reditibus omnium Teloniorum per Hollandiam ac Zelandiam. Ipſe maritus ejus à Philippo acciperet Comitatum Oeſtervandiæ. Quod quidem cùm ita placuiſſet, D. Iacoba huic Franconi legitimè nupſit, cui & Philippus Dux torquem aureum & ordinem militiæ aurei Velleris contulit: qui ſuis deinde Dominiis unà cum Dominâ Iacobâ laudabiliter præfuit: Philippus autem Dux Burgundiæ mox per omnes provincias prædictas, ut verus Comes Hannoniæ, Hollandiæ, Zelandiæ, Dominuſque Friſiæ ſolenniter inaugurabatur. Triennio autem poſt, hoc eſt Anno 1436. in profeſto S. Dionyſii, illuſtriſ-
1436. ſima Duciſſa Bavariæ, dudum Hannoniæ, Hollandiæ, Zelandiæ Comitiſſa ac Domina

Friſiæ

Friſiæ ipſo die S. Dionyſii in caſtro Teylingio nullis relictis liberis obiit, ſepultaque eſt in ANNO
Palatio Hagenſi apud avum ſuum D. Albertum de Bavariâ poſtquam 19. annis à morte pa- DOM.
rentis VVilhelmi ſexti in magnâ tribulatione paternas Ditiones adminiſtraſſet, aut potius ambiiſſet.

EPISCOPUS ULTRAIECTINUS 54.

Giſbertus Bredenrodius præfuit annis non plenè duobus.

SEpulto igitur Epiſcopo Rodolpho D. Giſbertus Bredenrodius Præpoſitus eccleſię Trajectenſis & S. Salvatoris, ut fieret Capitularis, & intereſſet electioni novi Epiſcopi, ſtatim ſe Subdiaconum conſecrandum curavit. Quo facto Dñ. Canonici quinque eccleſiarum Trajectenſium poſtridie Paſchatis, id eſt, ſeptimo die Aprilis eodem anno 1455. invocato S. Spiritu concorditer elegerunt eundem D. Giſbertum Bredenrodium: Hic verò mox ut electus fuit, eos, qui partes Epiſcopi Rodolphi dudum foverant, omnes vel in exilium agit, vel certè dignitate privavit, auxilio potiſſimum fratris ſui D. Reynaldi ſeu Reyneri Bredenrodii, & D. de Renes, & Dominorum de Prœys, qui dudum una ſecum à Rodolpho ejecti fuerant: Exules igitur ut ſe adverſus hoſce corroborarent, Amerſvordiæ inito conſilio eligunt in Epiſcopum D. Davidem Burgundionem Tervanenſem jam tum Epiſcopum, Philippi Ducis Burgundiæ filium illegitimum, qui ut Duci Philippo hoc negocium facilius commendent, in memoriam redigunt, Giſbertum anno 1441. una 1441.
cum fratre hoc eodem Reynaldo non veritum fuiſſe ſe Majeſtati illius palam opponere, & contra edictum ejus Amſterodamum occupare, præſente & reluctante Sereniſſima Dominâ Iſabellâ ipſius conjuge: conſideret igitur potentiam Bredenrodiorum ſibi aliquando metuendam fore, ſi tam locupletis Epiſcopatus opibus fulciatur: favorem plebis pro illis eſſe, qui & arte quâdam ſuâ, & nobilitatis antiquæ opinione facilè multorum animos allecturi ſint, cùm eandem armaturam eadem inſignia proferant, quæ Comites ipſi Hollandiæ: tutius igitur non ipſi Duci Philippo ſolùm, ſed & univerſæ Reipubl. tam Hollandiæ quam Trajectinæ fore, ut remoto hoc Giſberto, qui naturâ factioſus eſſet, & cædes ac ſeditiones amaret, D. David filius ipſius ad gubernacula promoveatur, vir placidus & humanus, & qui cum omnium bono & commodo illius Majeſtati vicinitate ſuâ robur ac firmamentum allaturus ſit, cùm ab iſto nihil niſi detrimentum ac damnum ſit expectandum, ſi totius Epiſcopatus viribus ſuffultus ſuo jure ac liber animum ſuum declarare poſſit, qui infirmus dudum, & ipſius ſubditus ac vaſallus exiſtens rem tantam in mediâ Hollandiâ auſus fuerit: Dux igitur Philippus his perceptis, inter ſpem præſentis emolumenti, & metum futuri periculi, non diu moratus miſſo Romam Epiſcopo Atrebatenſi ſubornatoque Rege Aragoniæ, non difficulter à Papâ Calixto tertio impetravit, ut Davidi Morinenſium Tervavenſi Epiſcopo inveſtituram, & jus mitteret Epiſcopatus Trajectenſis, idque factum eſt eodem anno 1455. Interea temporis cùm Giſbertus Bredenrodius jam ſolenniter per fautores introductus pro Epiſcopo Trajectenſi ſe gereret, ac tan- 1455.
dem conſtitutam pecunię ſummam Romam mitteret ad impetrandam electionis ſuæ confirmationem, nihil obtinuit, & cùm olfaceret, Aſellatæ factionis hanc eſſe technam, exemplum de Rodolpho capere decrevit, & Epiſcopatum vi retinere: Interim verò ut & jure Davidem Epiſcopum recuſare Giſberti fautores viderentur, ajebant in privilegiis eſſe Trajectenſis Eccleſiæ, quod nemo illegitimus habere poſſit, vel annuum in eâ conſequi officium, nedum ipſum Epiſcopatum: Quo audito Philippus Dux mox filium Dñ. Davidem authoritate Apoſtolicâ natalibus reſtitui curavit, ut & ingenuus eſſet ac nobilis: Quibus rebus ita geſtis, cùm Dux in Hagâ Comitis celebritatem aurei Velleris agitaret ingenti Principum frequentiâ ſtipatus, ac mox adfuturus Trajectum diceretur, ut filium ſuum Davidem introduceret, Electus Giſbertus Bredenrodius una cum Trajectenſibus Duce Reynaldo Bredenrodio omnia præparabat, quæ ad bellum gerendum pertinebant, plane paratus cum Duce concurrere potiùs quàm Epiſcopatum deſerere. Cùm verò Dñ. Iohannes Dux Clivenſis, & Dñ. Iohannes Heynſbergius Epiſcopus Leodi-

ANNO DOM. enſis, ac demum ipſe quoque David, & D. Carolus filii Ducis ipſum ſæpe fruſtra rogaſſent, ut Giſbertum relinqueret in pace, tandem aſſiduis Aſellatorum inſtigationibus & oportunis auxiliis civitates duas in Diœceſi Trajectenſi Amerſvordiam ſcilicet ac Rhenum occupavit Dux, Duce Adriano Borſalienſi Domino Duvelandię, qui & caſtrum Horſtum, mox etiam traditione Caſtellani eſt conſecutus: Conſequenter etiam D. David ingenti comitatus exercitu ducente D. Johanne de Waſſenaer Gorichemum venit, & inde Tyelam, hinc porrò Rhenum, atque inde demum Amerſvordiam conceſſit, in ſingulis his urbibus viciſſim ſolenniter exceptus & inauguratus, atque ita D. David cum ob Giſberti præſentiam Trajectum non admitteretur, manſit anno illo Amerſvordiæ Anno ſequenti Philippus ingenti exercitu conſcripto Leydas ſe contulit, eodemque per ſalvum conductum Reynaldum Bredenrodium evocavit, ut cum eo tranſactionis conditiones conciperet, qui mox ingenti equitum comitatu ſtipatus honorificè atque decenter advenit: Sed cum inter eum ac Ducem res tranſigi æquis conditionibus non poſſet, Trajectum retro unde venerat receſſit; quo ita digreſſo; Dux Philippus eveſtigiò primum VVoerdenum, mox Iſelſtenum acceſſit, eo animo, ut Trajectum impugnaret. Quo facto cùm Trajectenſes tumultuarentur, & ob metum ſui adverſus Giſbertum inſurgerent, ille perpenſo, quod adverſario par eſſe non poſſet, ſubornatis clanculum de Capitulo aliquot fidelibus, cum Duce Philippo tranſactione factâ pacem iniit ſubjectis conditionibus: videlicet ut ipſe Giſbertus liberâ voluntate Dñ. Davidi Epiſcopo electionem ſuam reſignaret: Giſberto verò pro expenſis ſuis in Epiſcopatum factis è contra Dux Philippus reſtitueret quinquaginta millia Leonum aureæ monetæ Philippi. Inſuperque David in ſingulos annos ex reditibus Epiſcopalibus perſolveret quater mille & ducentos florenos Rhenenſes, pro quibus ſolvendis fidem ſuam factâ cautione interpoſuit Iohannes Dux Clivenſis. Adhæc idem Giſbertus maneret deinceps Archidiaconus ac Præpoſitus Trajecti, ad S. Salvatorem ut hactenus, & inſuper conſtitueretur etiam Præpoſitus Brugis ad S. Donationum, nec non & primus Conſiliarius totius Hollandiæ duplicato ſtipendio. Quibus quidem conditionibus hinc inde legitimâ ſolennitate roboratis inter Ducem Philippum, & civitatem Trajectenſem pax eſt compoſita, eâ ſcilicet lege, ut Trajectenſes Philippum & filium ejus D. Davidem in civitatem ſine ſtrepitu & bello reciperent, atque ipſum quidem amicum, filium verò ipſius D. Davidem Epiſcopum ſuum agnoſcerent, ipſe verò, amici, filius ejus, Epiſcopi boni affectu viciſſim ipſos proſequeretur, quod ita factum eſt: Giſbertus igitur Bredenrodius his motus conditionibus Epiſcopatum Davidi reſignavit, Capitulum ac civita-
1457. tem ab obedientiâ ac fidelitate ſibi promiſsâ abſolvit anno 1457. poſtquam Epiſcopatum adminiſtraſſet annis non plenè duobus. Atque eſt ille quidem adeptus omnia à Duce Philippo magnificè quæ fuerant promiſſa.

EPISCOPUS ULTRAJECTINUS 55.

David Burgundio ſedit annis 39.

1457. ANNO 1457. Cum ſummâ omnium lætitia ſummâque ſolennitate præſente Giſberto Bredenrodio, & eum ducente, Dñ. David Burgundio quinquageſimus quintus Trajectenſium cathedratus eſt Epiſcopus: tantaſque eâ feſtivitate Principum, Baronum, Equitum, Nobilium, conſeſſus Trajecti fuit, ut nullâ ætate par ibi viſus fuiſſe memoretur: finitâ tandem ſolennitate Dux Philippus per literas ac legatos admonuit civitates Tranſiſulanas, ut ſe pararent ad recipiendum ſuum Epiſcopum. Tranſiſulani verò urgentibus potiſſimum Daventrienſibus reſponderunt, ſe quidem paratos eſſe ad recipiendum Epiſcopum, ſed non aliâ tamen conditione, quàm ut Ditionum ſuarum tutorem atque defenſorem per duodecim annos habeant Adolphum filium Arnoldi ducis Geldriæ: Quod quidem cùm intelligeret Philippus tripartito exercitu Daventriam per novem hebdomadas obſedit, graviterque afflixit, donec interceſſione Iohannis Ducis Clivenſis compoſitâ pace Philippus obſidione civitatem liberaret: civitas Davidem Epiſcopum
1472. ſolenni more inauguraret, quod & reliquæ civitates mox conſimiliter fecerunt. Anno 1472. Giſbertus Bredenrodius, ejuſque frater Reynaldus, & Reynaldi naturalis filius VValravus, &

vus, & D. Iohannes Amerongius Præfectus civitatis Trajectenſis adverſus Epiſcopum Davidem inſurrexerunt, ac memores Amerſvordicoles hunc primum in Gilberti præjudicium recipiſſe, & inaugurale, adjumento civium Trajectenſium Amerſvordienſes afflixerunt in contumeliam Epiſcopi: Epiſcopus itaque hos omnes apprehenſos cuſtodiæ mandavit in caſtro Batavoduri: ex quo cùm VValravus non multo poſt effractis vinculis effugiſſet, reliqui melius aſſervati ſunt per integrum biennium: donec tandem per judicium aurei Velleris (cujus membrum etiam Reynaldus erat) causâ cognita liberati ſunt. Anno 1477. cæſo 1477.
ad Nancium Carolo Burgundo in omnibus ejus Provinciis magni fuerunt motus. Itaq; & in Hollandiâ diu oppreſſæ factiones veluti ruptis carceribus erexerunt ſe & civitates cum civitatibus de integro colliſerunt; maximè autem Gauda, Dordracum, Delphi, Schoonhovia, & Harlemum: vetus etiam odium inter Bredenrodios, & Epiſcopum recruduit, qui per Hamatos ſuos civibus Trajectenſibus in ſuas partes allectis Epiſcopo multum fecerunt negocii. Anno 1481. Epiſcopus David adjunctis ſibi Hollandis, qui factionis erant 1481.
Aſellatæ bellum geſſit adverſus cives Trajectenſes, quibus erant auxilio Hamati. Eodem etiam anno idem Epiſcopus cum ſuis fautoribus bellum ſuſcepit adverſus D. Montfortium: Eodem anno Trajectenſes Dn. Engelbertum Clivenſem, Johannis Ducis Clivenſis filium, in protectorem ac defenſorem ſuum adverſus Epiſcopum Davidem receperunt. Anno 1483. Trajectenſes die aſcenſionis D. Duce Engelberto Clivenſi Epiſ- 1483.
copum Davidem ceperunt, & Trajectum adductum cuſtodiæ mandarunt; ſed mox 18 menſis Iunii eodem anno Maximilianus Auſtriacus una cum Hollandis, qui Aſellatæ factionis erant, Trajectum obſidione cinxit, & ad conditiones pacis compulit: Inter quas inprimis fuit, ut Epiſcopum ſuum captivitate liberarent, & in priſtinum locum reſtituerent. Eodem autem anno jam antea eodem Engelberto Duce civitatem Rhenenſem occupaverant: Cùm autem Hollandi qui factionis erant Aſellatæ, pro Epiſcopo Davide eſſent, Hamatæ factionis Aſſeclæ Trajectenſibus contra hos aſſiſtebant. Itaque Franciſcus Bredenrodius, Reynaldi & Gilberti frater, civitatem Roterodamenſem occupavit anno 1488. in nocte S. Elizabethæ, omneſque vel cepit, vel ejecit, vel occidit, qui factio- 1488.
nis erant Aſellatæ: Conſimiliter anno ſequenti munitiſſimum caſtrum Woerdenſe in feriis Nataliciis nocte S. Johannis à D. Johanne Montfortio, (quem Epiſcopus dudum habuerat captivum) & ab Arnoldo Ielſtenio occupatum fuit, caſtrique Præfectus captus eſt: Hoc anno etiam Roterodamum obſidione cinctum fuit a cæteris civitatibus Hollandicis, quæ Aſellatæ factionis erant Duce Romanorum Rege Maximiliano Auſtriaco: ſed Roterodamenſes Duce Franciſco Bredenrodio fortiter tutati hanc civitatem, Anno porrò 1489. 1489.
menſis Martii, die 6. pagum Ouderſchienſem occuparunt, ac Delphos conſequenter excurrentes, cives eorum ſine ordine adverſus ipſos prorumpentes, multos proſtraverunt, interfecerunt, multos in aquas propulerunt, multos captivos abduxerunt. Eodem etiam anno ſub finem Martii D. Johannes Naeltvicenſis, & D. Iohannes Montfortius, cum exercitu mille armatorum Leydas occupare tentaverunt, ſed ab oppidanis Duce D. Iohanne Egmondano Hollandiæ Præfecto, fortiter repulſi retrocedentes munitiſſimum caſtrum Poelgeſtum abſente Dn. Gerardo occuparunt, quod mox his rurſus expulſis à Præfecto Egmondano & Leydenſibus recuperatum, & ſolo æquatum eſt: Eodem anno porro 17. die menſis Iunii conſerto Prælio inter Hollandos Aſellatos Duce Præfecto equitum Maximiliani, & Roterodamenſes Ducibus Franciſco Bredenrodio, & Iohanne Naeltvicenſi, ubi multis utrimque cæſis Roterodamenſes ſuccubuerunt, capto Naeltvicenſi ac pace mox facta, Bredenrodius civitate ceſſit, atque ita Roterodamum recuperatum eſt. Anno 1490. Saxoniæ Dux Albertus (quem Maximilianus Auſtriacus generalem Provinciarum 1490.
filii ſui Philippi gubernatorem in Germaniam profecturus conſtituerat) una cum Hollandis Aſellatis Montfortium obſedit, ſed interceſſione Comitis Naſſovii, & Comitis Chymayenſis pax eſt compoſita, reſtituto caſtro Woerdenſi, quod D. Montfortius dudum occupaverat. Itaque ibi Caſtellanus tunc alius conſtitutus fuit. Eodem anno rurſus prælium commiſſum fuit inter Hamatos Duce Franciſco Bredenrodio, & Aſellatos Duce Iohanne Egmondano prope civitatem Sluſam, in quo cum trecentis armatis Bredenrodius occubuit. Poſt cujus obitum D. Iohannes Naeltvicenſis bellum adverſus eoſdem ibidem e veſtigio redintegravit, & præſidio Sluſanorum navali prælio Hollandiam, Flandriam, ac Zelandiam mire afflixit. Eodem anno etiam Trajectenſes portam S. Catharinæ, quam Hollandi Aſellati 1496.
ſeptem continuis annis jam præſidio ſuo tenuerant, armatâ manu recuperarunt. Anno 1496.
ipſo

ANNO DOM. ipſo die S. Georgii mortuus eſt in caſtro Batavoduri D. David Burgundio Epiſcopus Trajectenſis: ibidemque in Eccleſiâ Parochiali honorificè ſepelitur, poſtquam Epiſcopatum adminiſtraſſet annis triginta novem: fuit hic vir naturâ pacificus, & injuriarum minimè tenax, maximas tamen moleſtias perpeſſus à factioſis, authoribus tamen potiſſimum Bredenrodiis, qui dolentes ſe per hunc ab Epiſcopatu Trajectenſi eſſe ſecluſos, non modo Trajectenſes factione Hamatorum adverſus Epiſcopum involuerunt, ſed & Hollandiam univerſam, quatenus Epiſcopum tuebatur, cædibus & incendiis impleverunt: Fuit autem hic Epiſcopus Sedi Trajectinæ perquàm commodus, etſi multi id non agnoverint, dum vixit: fuit enim Religionis ſummus antiſtes, & largus ædium ſacrarum dotator, quod ex tot donariis in templa paſſim collatis liquet. Sacerdotes ac Studioſos liberaliſſimè fovit, etiam ea diligenter procuravit, quæ ad externam Epiſcopatus amplitudinem pertinere videbantur: nam ea quæ in arcibus Rodolphus Diepholdius imperfecta reliquerat, perfecit, multaque iis addidit, novam arcem Batavoduri ædificare cepit: Diepholdio ſumptuoſiſſimum monumentum extruxit.

COMES HOLLANDIÆ 25.

Philippus Burgundus præfuit annis 31.

DEfunctâ igitur D. Iacobâ, quæ ſi ante triennium pacto deſierat eſſe, naturâ tamen manſerat Comitiſſa Hollandiæ in hunc uſque diem, nunc ut legitimus hæres ac ſucceſſor pleno jure ut omnium Dominiorum ejus ita etiam viceſimus quintus Hollandiæ, Zelandiæ Comes ac Dominus Friſiæ inauguratus eſt illuſtriſſimus Philippus Dux Burgundię, Lotharingiæ, Brabantiæ, Limburgiæ, Comes Flandriæ, Burgundię, Hannoniæ, Arteſiæ, Namurciæ, Marchio S. Imperii Romani, Dominus Mechliniæ, Salinarum, &c. Hic Philippus admodum tranquillè gubernavit Hollandiam, Zelandiam, & Friſiam, Gubernatore conſtituto D. de Santis, qui, ut vir cordatus & naturâ pacificus factiones quantum potuit oppreſſit eâ ratione quâ debuit, hoc eſt, ut non modo alteram non læderet, alteram juvaret, ſed ita, ut qui neutram ad honores admitteret, utramque ex æquo rejiceret: Sed poſtquam hoc ob invidorum criminationes remoto, gubernaculis præfeciſſet D. Wilhelmum Lalainium, iſque Hamatorum factionem fovens, filiam ſuam Reynoldo Bredenrodio deſpondiſſet, ſtatim erexerunt criſtas Hamati adverſus Aſellatos. Adeo quidem, ut commota tota Hollandia, Dux Philippus D. Iſabellam conjugem ſuam eò ad diſcordiam componendam mitteret, eâque nihil efficiente partes Bruxellam edicto citaret, iiſque venientibus & auditis amoto D. Lalanio, M. Goeſvinum Wilden præficeret, mutato officii nomine, ut non amplius jam Gubernator, ſed Præſes Hollandiæ, Zelandiæ, ac Friſię vocaretur, qui eam dignitatem adeptus eſſet, ut ipſius nominis inſolentiâ monitus factionis damnatæ memoriam fugeret: quod ille tamen longè diverſum fecit. Planè enim alteram, hoc eſt Aſellatorum factionem fovit, oppreſsâ, quantum potuit, alterâ: Quæ res & aliis non paucis, & illi ipſi quoque

1436. exitio fuit: Quippe anno 1436. cùm ille Baugardum Benjamin caſtellanum Medenblicen-

Hunc Baugardum vocant Annal. & anno 1446. decollatum volunt præſidem. ſem factionis Hamatæ hominem accuſaſſet latrocinii, ille hunc viciſſim accuſavit Sodomiæ: ex quâ altercatione cum quotidianę turbæ fierent, Dux Philippus miſſo in Hollandiam Dñ. Iohanne Lanoi, utrumque apprehendit, & captivum in caſtro Hueſdeno collocavit: Annoque evoluto cum ſex menſibus Baugardus liber dimittitur: Goſvinus autem iſtinc abductus in caſtrum Lovenſtenium decollatur, quamvis multum proteſtatus innocentiam ſuam: poſt cujus necem Philippus Dux Burgundiæ conſtituit D. Iohannem Lanoium Præſidem Hollandiæ, Zelandiæ, ac Friſię. Anno 1438. bellum auſpicatus eſt Dux Philippus cum Brugenſi-

1438. bus, quod toto biennio duravit: Eodem anno inundatio ingens ruptis aggeribus Hollandiam, & Bataviam afflixit, & civitas Gaudana magnâ ex parte exuſta eſt: eratque tum ingens ubique annonę caritas. Anno 1439. magnoperè eſt graſsata peſtis per totam Europam: Anno

1439. 1440. defuncta eſt Elizabeth Duciſſa Luxenburgenſis uxor dudum Iohannis de Bavariâ, ſine prole. Quare Wilhelmus Dux Saxoniæ prætendens jus in Ducatum conſcripto exercitu eum occupare conatus eſt: Cui ſe opponens Philippus Dux Burgundiæ, ut jure, ita etiam viribus ſuperior, victorſit eum, & porrò ſine controverſiâ toto vitæ tempore fœliciter obtinuit.

Anno

Anno 1441. grave bellum fuit inter Philippum Ducem Burgundiæ, & Gandenſes ob vecti- ANNO
gal impoſitum ſali, farri, frumentis, cæteriſque eduliorum generibus coortum, in quo bipar- DOM.
ta fuit Flandria, altera ſcilicet parte Ducem, alterâ civitatem ſequente, fuitque tantâ animo- 1441.
rum acerbitate utrinque certatum, ut neutrâ ex parte, qui in manus veniſſet, incolumi vitâ
liberari facilè potuerit, duravitque hoc bellum toto triennio. Anno 1465. Carolus Princeps
Burgundiæ Philippi filius, gratiam patris, quâ per aliquot annos improborum ſuſurrationi- 1465.
bus ejectus exul in diverſis locis oberraverat, recuperavit: Eodemque anno D. Iohannes La-
noius, hujus ſuſurrationis, (ut fama erat) ſibi conſcius, relictâ Hollandiæ Præfecturâ, ad Lu-
dovicum Regem Galliæ confugit; & Ludovicus Gruthuyſius Hollandiæ Præſes creatus eſt:
Carolus eodem anno in Gallia à patre miſſus, Ludovicum Regem victum ad æquitatem præ-
ſtandam compulit: Uxor ejus interim D. Iſabella ex nimio mariti abſentis deſiderio conta-
beſcens moritur, & ſepelitur in Monaſterio S. Michaëlis in profeſto Sanctorum Coſmæ &
Damiani. Anno 1466. Philippus Dux authoritate Sedis Apoſtolicæ poſtulatus, & injuriâ 1466.
provocatus Leodienſes adverſus Epiſcopum ſuum Ludovicum Borbonium ipſius ſororium
tumultuantes, refrenavit, & Carolus ejus filius eodem anno Dionatenſes everſo eorum oppi-
do rebellionis caſtigavit; & cum Leodienſibus de integro pacem compoſuit. Anno 1467.
menſis Iunii die 15. inclytus Dux Burgundiæ, &c. Philippus Brugis in Flandriâ mortuus
eſt, anno ætatis ſuæ 71. Ducatus Burgundiæ 48. Comitatus Hollandiæ 21. Parentes habuit *34. Vt habet Barlandus.*
Iohannem Ducem Burgundiæ Philippi filium, quem Rex Franciæ occidit, cùm hic Philip-
pus annum ætatis ageret 15. Matrem habuit Margaritam Alberti Ducis Bavariæ, Comitis
Hollandiæ filiam: Tres uxores habuit, primam duxit D. Michaëlem Caroli ſexti Francorum
Regis filiam, quæ juvencula obiit: Secundam duxit D. *Claudiam, filiam Comitis de Heu, ** Bonam patrui ſui Philippi Comitis Nivernenſis viduam.*
quæ & ipſa mox eſt mortua: Tertiam denique duxit D. Iſabellam filiam Regis Portugal-
liæ, ex quâ ſuſtulit filios Anthonium, ac Iudocum, qui mortui ſunt impuberes: & demum
anno 1434. filium tertium, quem, quod in profeſto S. Martini naſceretur, Carolum Marti-
num appellari voluit: qui patre defuncto in omnia Dominia ac jura ſucceſſit: præter hunc
enim legitimam prolem nullam reliquit. Illegitimas autem utriuſque ſexus reliquit complu- 1434.
res, inter has erant præcipuæ Cornelius Baſtardus Burgundiæ, Dn. de Beveren: Anthonius
Magnus Baſtardus Burgundiæ, Comes de Steenbergen in Arduennâ, Balduinus Baſtardus
Burgundiæ, D. de Faleis, & terrarum S. Annæ, D. David, antea Morinenſium, poſteà Ul-
trajectenſium Epiſcopus: Philippus primùm maris Præfectus, deinde & Ultrajectenſium
Epiſcopus: reliquit etiam filias illegitimas tres, quarum duæ Sanctimonialium fuerunt Ab- *Lus. ſcip.*
batiſſæ, una cui nomen erat Anna Adolpho Duci Clivenſi nupta fuit: Fuit autem Philippus
vir ſtaturâ procerus, membris valide compactis, vultu hilari atque decenti, toto corporis
habitu bene compoſitus, magnanimus, largus, conſilio valens, propoſiti tenax, Religioni ac
Religioſis deditus, multis victoriis clarus, hæreditatibus affluens, qui unus domui Brabanti-
cæ multum honoris & opum contulit: magnâ autem ſapientiâ ac felicitate ut ceteras Pro-
vincias ſuas, ita etiam Hollandiam, Zelandiam, ac Friſiam gubernavit, ubique factionum
contentiones extirpans ſine perſonarum reſpectu: Cùm autem biduo jam ægrotaſſet, ſpe-
rantibus tunc Medicis nihil fore periculi, tertioque die Carolus Gandavo Brugas accitus pa-
trem jam admodum languidum reperiſſet, cum eo quæ ad Provinciarum ſalutem pertine-
bant, maturè pertractavit: Quo defuncto, Carolus, quæ ad exequias paternas pertinebant,
præparari juſſit: Itaque corpus ejus exenteratum, & aromatibus conditum æneæ tumbæ
incluſum, poſtridiè celebratis exequiis in Eccleſia S. Donatiani ante ſummum altare depo-
nitur, ubi per multos annos permanſit, ob id, quod Carolus ejus filius diverſis occupationi-
bus diſtrictus Divionem in Burgundiam, quo ipſe præceperat, apud majores ſuos illud tranſ-
ferre non potuerit. Inteſtina autem ejus exempta mundiſſimoque vaſe recondita ibidem in
eodem choro ſepulta ſunt: Sed cor ipſius auro & argento decoratum miſſum fuit, ut petie-
rat, Hieroſolymas, in locum Calvariæ, in Eccleſiam Dominicæ reſurrectionis, per Epiſco-
pum Atrebatenſem cum magno comitatu & pompâ, muneribuſque ac cimeliis infinitis.

ANNO DOM.

COMES HOLLANDIÆ 26.

Carolus Burgundus præfuit annis 9. menſibus 6.

1467. ANNO D. 1467. in profeſto Sanctorum Petri & Pauli Carolus Philippi defuncti filius & hæres unicus Gandavi Comes Flandriæ, & mox Lovanii Dux Brabantiæ, conſimiliterque exinde in reliquis Ducatibus, Comitatibus, ac Dominiis, ut & conſequenter Hollandiæ & Zelandiæ Comes, & Friſiæ Dominus inauguratus fuit ordine viceſimus ſextus. Eodem autem anno 13. Octobris Leodienſibus rebellantibus, & civitate Hoyenſi expugnatâ, indeque Epiſcopo ipſorum Ludovico Borbonio expulſo jam triumphantibus, ipſumque contumeliis laceſſentibus, Carolus Burgundus expeditionem parat in S. Trudonem. Quod in profeſto Symeonis ac Iudæ obſidione cinxit. Quo die & Leodienſes ad liberandum id oppidum cum viginti millibus armatorum Carolo occurrerunt: Sed commiſſo mox prælio Leodienſes deſtituti à ſuo Capitaneo Raſone, tribus millibus occiſis, reliquis fugientibus, ſuccubuerunt, amiſſis omnibus impedimentis bellicis; Carolus autem antea per ſuos vicerat, & funditus deſtruxerat oppidum Beringenſe. Mox autem oppidum Borgloen occupavit, & præſidio ſuo communivit, nec multo poſt authoritate ſedis Apoſtolicæ roboratus, convocatis ex omnibus Ditionibus ſuis præſtantiſſimis, quibuſque Ducibus exercitum collegit, in quo equitum ſimul & peditum centum & triginta duo millia fuiſſe memorantur. Itaque ſeptimo ab obſidione S. Trudonem per deditionem cepit; Civeſque ipſi eo pacto portas urbis ac muros demoliti ſunt: conſequenter etiam Tungrenſes mox ultro civitatis ſuæ claves Carolo obtulerunt, ad cujus præceptum & portas ſuas & muros urbis ex parte demoliti ſunt. Eademque conditione cùm ultrò veniſſent, in gratiam receptæ ſunt & reliquæ civitates Leodienſis Diœceſis, ut nulla munitiones ullas retineret, præter ſolum Leodium, quo Carolum excluderet. Tandem Leodium in feſto S. Martini obſedit, & intra paucos dies ad conſimilem deditionem compulit, & Epiſcopum D. Ludovicum Borbonium affinem ſuum in ſedem Leodienſem reſtituit: cui deinde Leodienſes fidelitatem de

1468. integro jurarunt. Anno 1468. circa feſtum S. Iohannis in Iunio Carolus Burgundus in uxorem duxit D. Margaritam de Iorcâ, filiam Richardi Ducis de Iorcâ, ſororem Eduardi quarti Anglorum Regis: fœminam, ut eventus docuit, omnibus virtutibus ornatam, quæ cadere in mulierem poſſunt: ex quâ tamen liberos non ſuſcepit. Eodem anno Carolus civitatem Leodienſem denuò rebellantem 28. die Octobris plane deſtruxit: ſed paulo poſt reſtaurari

1469. permiſit. Anno 1469. Carolus Burgundus certâ pecuniæ ſummâ Comitatum Forettenſem emit à Duce Auſtriaco, annoque ſequente Ducatum Geldriæ ab Arnoldo Duce Geldriæ, & item à Duce Cliviæ emit: Carolus autem hunc Arnoldum, quem filius ſuus Adolphus in caſtro de Buren ſex annis captivum detinuerat, liberavit, & Adolphum viciſſim captum, in Cortracenſi caſtro aſſervavit, quoaduſque vixit: qui Carolo mortuo tandem liberatus, &

1470. militiæ à Mariâ Caroli filiâ Præfectus ante Tornacum periit anno 1477. Anno 1470. Carolus Burgundus in Hollandiam venit, & in Concilio Hagenſi pro Tribunali ter ſedit, quo tempore multi Principes ex diverſis mundi plagis iſtuc ad eum confluxerunt. Anno 1472.

1472. bellum coortum eſt inter Carolum Burgundum & Regem Franciæ. Eodem anno in profeſto S. Matthiæ in civitate Graviâ mortuus eſt Dux Geldriæ Arnoldus, duobus annis poſtquam liberatus fuit. Quo intellecto Carolus Burgundus, cùm Dux Geldriæ inaugurari vellet, & civitates Venloa, Noviomagum & Zutphania cæteris conſentientibus refragarentur: Carolus expugnatâ Venloâ, & per deditionem capto Noviomago, cunctis mox manum præbentibus, Dux Geldriæ ſolenniter ubique inauguratus eſt: Carolum autem Geldriæ natum tunc annos plus minus octo, & ſororem ejus Philippam Ducissam poſteà Lotharingiæ captivos abducens Bruxellas miſit, ut ibi educarentur. Anno 1473 Carolus Burgundus tertio

1473. die Ianuarii inſtituit magnumConſiliumMechlinienſe. Anno 1474. Carolus Burgundus urbē

1474. Noveſienſem obſedit. Duravit obſidio menſibus duodecim, defendente eam urbem Frederico Imperatore: inter quos tandem per interceſſionem legati Pontificii pax eſt compoſita.

Anno

Anno 1475. cœpit bellum inter Carolum Burgundum & Renatum Ducem Lotharingiæ; cui Carolus totum Ducatum Lotharingiæ ademit. Anno 1476. bellum cœpit inter Carolum Burgundum & Helvetios, qui duobus præliis eo anno adverſus eos infeliciter luctatus eſt. Anno 1477. in profeſto Epiphaniç cùm tertio ante Nantium Lotharingiç civitatem cum illis congrederetur, ſuis omnibus profligatis, ipſe tribus vulneribus confoſſus occubuit, poſtquam Hollandiam, Zelandiam, Friſiam, cæteraſque provincias ſuas à morte parentis adminiſtraſſet annis novem cum dimidio: Sepultus autem eſt Carolus Nantii in templo S. Nicolai ante altare S. Georgii: Duxerat hic Princeps uxores tres. Ac primam quidem D. Catharinam Caroli Septimi Francorum Regis filiam, quæ deſponſata tantùm, ante nuptias virguncula interiit: Secundam duxit D. Elizabetham ſive Iſabellam Ducis Borbonii filiam, ex quà filiam ſuſcepit unicam, nomine Mariam, quæ hæres unica in omnes ejus Provincias ſucceſſit. Tertiam duxit D. Margaritam Iorcam, filiam Ducis Idſardi de Iorcà, ſororem Eduardi Quarti Anglorum Regis ex quà liberos item non ſuſcepit.

ANNO DOM. 1475. 1476. 1477.

EPISCOPUS ULTRAJECTINUS 56.

Fredericus Badenſis ſedit annis 20.

ANNO 1496. defuncto atque ſepulto D. Davide concordibus omnium Capitulariorum ſuffragiis electus, & mox à Pontifice confirmatus, ac demum ſolenniter in cathedram introductus eſt quinquageſimus ſextus Epiſcopus Trajectenſis D. Fredericus Badenſis, qui paternum genus ab Illuſtriſſimis Marchionibus Badenſibus, maternum verò ex Auſtriæ Principibus ducebat. Hic variis bellorum tumultibus involutus fuit. Anno 1498. Epiſcopus Trajectenſis una cum Carolo Geldrio magnam Guardiam, hoc eſt exercitum erroneum & proſcriptum, conjunctis copiis à finibus ſuis profligarunt. Anno 1500. circa feſtum S. Mariç Magdalenæ, cùm Saxoniæ Dux Albertus Gruningam obſidione premeret, in caſtra ejus ad Selvardienſe Monaſterium, una cum Tranſiſulanarum civitatum legatis venit Epiſcopus Trajectenſis, ut pacem inter Ducem & civitatem eam componeret, ſed cùm nihil proficeret, in alium diem colloquium rejectum eſt. Anno 1503. bellum ingens fuit inter Ducem Geldriæ & Epiſcopum Trajectenſem: ac Geldri quidem civitatem Oudenzelenſem occuparunt, ſed cùm ſe ſatis inſtructos præſidiis & ſubſidiis non eſſe animadverterent, relicto oppido receſſerunt: Epiſcopus autem oppido recuperato, cum inſtructiſſimo exercitu impreſſionem fecit in Veluam, & multis caſtris everſis, pagis evaſtatis, cum ingenti prædà Daventriam reverſus eſt, & factà cum Geldris pace, Epiſcopus reſpectu hujus belli precariam collectam clero indixit per Hollandiam Zelandiam & Friſiam: Sed Clerus ad Sedem Romanam provocatione factà, per ſententiam Papæ à collectà fuit abſolutus. Anno 1512. D. Iſelſtenius Trajectenſibus indixit bellum, multaſque in ſuburbiis eorum domos exuſſit, & à Monaſteriis aliiſque conſimilibus ſacris conventibus pecunias extorſit: Ideoque mox Trajectenſes viciſſim una cum Duce Geldriæ Iſelſtenium obſederunt, & aſſiduis tormentorum ictibus tum civitatis, tum caſtri muros graviſſimè luxarunt. Sed cùm animadvertiſſent ipſum D. Iſelſtenium cum ingenti equitum ac peditum exercitu obſeſſis ferre ſuppetias, obſidione ſolutà, maturè ſe Trajectum receperunt. Anno 1516. D. Fredericus Epiſcopus Trajectenſis, poſtquam Epiſcopatum viginti continuis annis adminiſtraſſet, multaſque moleſtias ex factioſorum importunitate pertuliſſet, ingraveſcente jam ætate, proſpiciens etiamnum plures ingruere difficultates, cupienſque conſulere tum Eccleſiç, tum incolumitatis ſuç, cum conſenſu Capituli & Sedis Apoſtolicæ Epiſcopatum reſignavit in manus præſtantiſſimi viri Philippi Burgundionis. Et cùm Lyram Brabantiæ oppidum petiiſſet, ibidem paulò poſt eſt mortuus: corpuſque ejus Badis ad Rhenum in ſepulchro majorum ſuorum reconditum eſt. Fuit hic vir naturà lenis & humanus, & qui non niſi ſummà neceſſitate coactus arma ſumpſit, magiſque ſemper, ut Epiſcopum decuit, ad Eccleſiaſticas functiones propenderit.

1496. 1498. 1500. 1503. 1516.

Noviom. 22 ei ann. tribuit.

COMES

jo. Anno 1483. in obſidione Trajectenſi Iudocus Lalainus Hollandiæ, Zelandiæ, ac Fri- ANNO
ſiæ Præfectus occubuit: cui proximo anno Maximilianus ſurrogavit D. Iohannem Egmon- DOM.
danum Wilhelmi filium natu maximum. Anno 1486. menſis Februarii, die 16. Francofor- 1483.
diæ electus eſt Maximilianus Auſtriacus in Regem Romanorum. Anno 1492. Dux Saxo- 1486.
niæ Albertus, cui ſuas vices Maximilianus in Germaniam profectus generaliter commiſerat, 1492.
Hollandiam, Zelandiam, ac Friſiam graviſſimâ exactione afflixit. Eodem anno Carolus O-
ctavus Rex Galliarum. Maximiliani Auſtriaci filiam Margaritam repudiatam in Flandriam
remiſit. Anno 1494. Philippus Auſtriacus annos jam habens ſexdecim, in omnibus Provin- 1494.
ciis hæreditariis ſolenniter, & magno cum applauſu inauguratus eſt: cui pater Maximilia-
nus ductâ uxore alterâ gubernationem harum Provinciarum maternarum reſignavit. Philip-
pus autem Ducem Saxoniæ, Albertum generalem Capitaneum, ſicuti Maximilianus conſti-
tuerat, Hollandiæ, Zelandiæ, ac Friſiæ confirmavit: Anno 1495. menſe Novembri Mar- 1495.
garita Auſtriaca Maximiliani Cæſaris filia, & Philippi Auſtriaci ſoror nupta eſt Dñ. Iohan-
ni D. Ferdinandi Regis Arragonum ex Iſabellâ, ſive Elizabeth filio unico, & mox in Ianua-
rio ſequentis anni, 1496. Philippus Auſtriacus Iohannam Arragonam ejuſdem Ferdinandi 1496.
Regis ex eâdem Elizabethâ filiam inter tres mediam in uxorem duxit, ex quâ progreſſu tem-
poris filios duos, & quatuor filias ſuſcepit, de quibus ſuo loco dicturi viciſſim ſumus. Anno
1498. Friſii factionum inteſtinarum pertæſi Albertum Saxoniæ Ducem in perpetuum atque 1498.
hæreditarium patriæ ſuæ protectorem Imperii Romani nomine receperunt: Inter cæteras
tamen in primis eâ conditione, ut hujus pacti conſenſum impetraret ab Imperatore: Maxi-
milianus verò Imperator hac de re certior factus, eodem menſis Iulii 16. die literis Friburgi
Briſgoiæ datis declaravit, ſe Comitus ibidem celebratis, cum conſenſu Principum Imperii
pactum Friſiorum cum Alberto Saxonum Duce initium comprobaſſe: Additoque generali
mandato, omnes ac ſingulos in Friſia degentes ad illius obedientiam adſtrinxit. Quibus li-
teris conſpectis non multum ſunt poſteà reluctati Alberto, qui hactenus ibi reſtiterant, cu-
ſuſque, fuit inſequenti mox Auguſto nummus Sneca in perpetuam rei memoriam, in cujus
parte alterâ habebatur (*Nummus Regis Romanorum*) in alterâ verò (*Albertus Dux Saxoniæ*)
facta ſunt hæc octuaginta ſeptem annis poſtquam recuperatâ Stauriâ Friſii Wilhelmi Sexti
Comitis Hollandiæ jugum excuſſerant: nam quod ab eo tempore nos hactenus ad Hiſtoriam
Comitum Hollandiæ Præfectos etiam Friſię retulerimus, id ad hanc Friſiam nihil pertinet, de
qua hîc loquimur, quam Becanus & alii veteres *Orientalem* vocant, ſed ad illam, quam iidem
vocant *Occidentalem*, nos autem jam Hollandiam Septentrionalem nominamus; Nunc enim
Occidentalem Friſiam appellamus, quam interjectum mare ad Occidentem ab Hollandiâ ſe-
parat: Orientalem dicimus illam, quæ Gruninganis interjectis ad Orientem porrò hoc no-
mine uſitate appellatur: Cujus diſtributionis rationem nos alibi commodiùs reddituri ſumus:
Porrò autem eodem anno 1498. nata eſt Philippo Auſtriaco primogenita filia Elionora, quæ
adulta primum Emanueli Regi Portugalliæ nupta fuit, eoque mox ſine liberis defuncto, nu-
pſit Franciſco Valeſio Galliarum Regi. Anno 1500. qui biſſextilis fuit 24. die Februarii, 1500.
hoc eſt, eo, qui S. Matthiæ, & S. Petri feſta interventu ſuo ſeparabat, Gandavi natus eſt
Philippo Auſtriaco primogenitus filius Carolus, qui & ſucceſſor poſteà fuit Patri in Domi-
nium harum Provinciarum, & Rom. Imp. ejus nominis Quintus. Eodem anno Albertus
Saxoniæ Dux Supremum atque Provincialem Friſiæ Senatum, quem pridem inſtituerat, re-
formavit, hiſce Conſiliariis ordinatis: D. Petro ſcilicet Abbate in Lidlum, D. M. Bernardo
Buchone ab Aita, D. Heſſelo à Martena, D. Iulio à Dekema, D. Herone ab Hottinga, D.
Renico ab Camminga, D. Schelrone à Liauckama: horum omnium nemo non præſtantiſſi-
mus vir, nemo non immortali laude digniſſimus fuit: M. Bucho tamen id præ cæteris com-
muni Reipub. eximium contulit, quod Viglium Zuichemum, ex fratre Folcardo nepotem,
Secretioris concilii Cæſ. ac Regiæ Majeſtatis Præſidem, & ordinis Aurei Velleris Cancella-
rium, & ipſe diligenter erudivit, & ad ſtudia proſequenda vivens moriensque ſumptu ſuo
liberaliter adjuvit: fuerat autem D. M. Bucho in Academiâ Lovanienſi ut artium liberalium
& U. J. Lauream conſecutus, ita etiam multis ejuſdem Gymnaſii honoribus magno cum
Reipub. literarum emolumento perfunctus: Itaque cum ſingulari eruditioni atque pruden-
tiæ ſuæ parem fidèm atque induſtriam Illuſtriſſimo Duci Alberto probaſſet, non ſolùm ille
eum liberis ſuis moriens commendavit, ſed & ejuſdem Ducis filius ac ſucceſſor, Georgius
itidem Saxonię Dux non diſſimilem in Reipub. adminiſtratione expertus, Carolo Quinto

tis, ipſe offenſo, ut videbatur, Maximiliano, ad fratrem Davidem conceſſit Ultrajectum, apud quem ſummo in honore habitus fuit: Davide autem mortuo fraternæ hæreditatis portione acceptâ, ad aulam Burgundiacam reverſus eſt, adeoque charus extitit Principi Philippo Maximiliani filio, ut is eum in argumentum ſuę in illum benevolentiæ clariſsimo ordini equitum aurei Velleris adſcriptum torque donaverit, ac toti ſuæ familiæ præfecerit. Philippo poſteà ex Hiſpaniis reverſo Anna à Burgundia Adolphi Ducis Clivenſis uxor moritur, quæ Philippum fratrem ſoror ex ſemiſſe hæredem ſcripſit. Unde Philippus opibus auctus ab aulâ ſe ſubducere, & ſibi vivere privatim voluit: ſed à Philippo Rege rebus maritimis Præfectus, & Regiarum claſsium Dux conſtitutus eſt: In qua Præfecturâ ille ob ſingularem dexteritatem prudentiam, æquitatem, peritiam ſummo cum Reipub. commodo verſatus eſt. Cumque Philippus Rex oppidis aliquot in Geldriâ occupatis Hiſpaniam repeteret, hujus fidei ac diligentię ea ipſa commiſſa ſunt, quæ ille non modò pro expectatione Regis ſui, ſed etiam cum gratiâ ipſorum hoſtium tutatus eſt: & mortuo in Hiſpaniis Philippo Rege, cùm erigentem criſtas Geldriæ Ducem, & Gallorum auxilio tumidum contundere non poſſet arbitrio ſuo, prohibitus ab eo, qui tum Burgundicis rebus præerat, poſt tantos labores in Zelandiâ quieſcere decreverat: verùm id minimè conceſſum eſt. Legatus enim à Maximiliano Auguſto & Carolo Hiſpaniarum Principe Romam ad Iulium Secundum Pontificem maximum mittitur: In eâ Legatione ſupra quam dici poteſt honorificè ab omnibus Italię Principibus & civitatibus exceptus eſt præcipuè tamen à Principe Mirandulano, Veronenſibus, & Florentinis: Pontifex Iulius plus ei honoris exhibuit, quàm ulli intra centum annos legato exhibitum memoriæ proditum eſt: Hac igitur legatione feliciter expletâ in Brabantiam reverſus, cum Caroli Quinti ſoror Iſabella Chriſtierno Danorum Regi deſponſa eſſet, ipſe hoc muneris ab Auguſto ſponſæ avo & Carolo injunctum accepit, ut eam ad ſponſum uſque illorum nomine comitaretur ac deduceret, quo munere magnificè functus, dum in patriam revertitur, peſtilentia naves invaſit, quâ etiam filia Balduini à Burgundia fratris ſui, quam ille ex nobiliſſimâ Dñ. Marinâ Manticâ ſuſtulerat, periit: In patriam reverſus totus exornandæ Arci ſuę Suytburgo intentus erat, cùm Carolus Quintus & Fredericus Marchio Badenſis Epiſcopus Ultrajectinus invictis precibus orant, donec tandem exorant, ut ille Epiſcopatum Ultrajectinum ſuſcipere dignaretur: Quem quidem ſuſceptum ita adminiſtravit, ut in rebus Eccleſiaſticis, in ſacris officiis, in miniſteriis Divinis aſſiduus eſſet, nec ea interim negligeret, quæ ad externi Principatus amplitudinem conſervandam pertinere videbantur. Anno 1521. hic Epiſcopus uno ſtra- 1521.
tagemate declaravit, quantum arte bellicâ valuerit, ſi caſtra potius, quàm Eccleſiam ſectari voluiſſet: nam cùm Carolus Geldriæ Dux Gallorum auxiliis inſtructus in diſtrahendâ Friſiâ, tum Carolo Quinto negocium faceſſeret, eademque tempeſtate & Epiſcopum Philippum Tranſiſulanorum motibus involveret. Epiſcopus nihil minus expectante Geldro exercitum ſatis copioſum tranſmiſit in Friſiam, Duce Nicolao Wilderſdorffio, qui graviſſimis exactionibus attrivit eos, qui partes Geldricas ſectabantur: Quæ cauſa fuit, ut à Geldris tunc ad Burgundos multi deficerint. Anno 1522. mortuus eſt Pontifex Leo Decimus, 1522.
& electus eſt in locum ſucceſſor ejus D. Adrianus Florentius Ultrajectinus, dictus Adrianus Sextus, qui Caroli Quinti præceptor fuit, de quo nos alibi latiùs diximus: Sed hic vir ſanctiſſimus non niſi anno uno ſedit, & hebdomadis triginta ſex, mortuuſque eſt anno 1523. menſis Septembris decima quarta die. Anno 1524. ſeptimo die Aprilis, anno ætatis ſuæ quinquageſimo nono, diem ſuum obiit D. Philippus à Burgundiâ Epiſcopus Ultraje- 1524.
ctinus, ſepultuſque eſt in Eccleſiâ parochiali, apud Batavodurum, ſive Doreſtatum, poſtquam Epiſcopatum adminiſtraſſet annis octo. Hic enim, ut in adminiſtrandâ Eccleſia fratrem ſuum D. Davidem ſedulò ac feliciter imitatus fuerat, ita etiam ſepulturam illi vicinam habere voluit: erat hic Philippus ſtaturâ procerus, membris gracilibus ac venuſtis, oculis nigricantibus, cute candida, planeque ſimilis parenti: moribus plane compoſitis, converſatione commodiſſimus omnibus, nemini moleſtus, qui virtutem ſectari videretur: Pacem in primis amabat, arteſque ſectabatur eas, quæ pacis maximæ ſunt earumque cultores maximi faciebat: Deditus potiſſimùm erat antiquitatibus: ideoque in adoleſcentiâ pictoriam artem & aurifabrilem didicerat: Architecturam ita callebat, ut nullę ejus artis dimenſiones, proportiones, aut ſymmetriæ eum laterent, adeoque ſi de baſibus, columnis, epiſtyliis, coronamētis atq; id genus reliquis ſermonem faceret, ex Vitruvio eum legere putares, de

riatorum, plebis autem Septiwaudiorum: Ac Septiwaudii quidem coadunati, cùm numero ANNO
ſuperiores eſſent, primùm à confœderatis, & mox etiam ab Epiſcopo reverſo extorſerunt DOM.
immunitatem, ita ut nulli eâ re magis gravarentur quàm Eccleſiaſtici, quoniam æquum eſſe
clamitabant eodem eos onere gravari, qui eadem civitate clauderentur. Anno 1526. 1526.
ſexto Idus Decembris confœderati Septiwaudiis ademerunt per vim eadem, quæ per
vim coacti ſuperiori anno conceſſerant. Anno 1527. inſtante quadrageſimâ confœderati 1527.
contracto Benſcopiorum ex Ditione Iſelſtenicâ ſubſidio, Septiwaudiis ſodalitiorum ſuo-
rum ſigna, ſive vexilla, & comitiorum jus ademerunt, eaque omnia irrita fecerunt,
quæ ipſis per Antiſtitem dudum conceſſa fuerunt. Eodem anno Epiſcopus Doreſtatum re-
verſus proſcriptis per ſalvum conductum ad ſe vocatis, & auditis, melius informatus con-
tracto mediocri equitum comitatu, quos illi Florentius Comes Buranus ſuppeditaverat,
cùm ad ſopiendum diſſidium Trajectum repeteret, à confœderatis eſt excluſus: Et mox
Dux Geldriæ Capitaneus poſtulatus, qui nonis Auguſti quadringentos pedites, & poſtri-
diè turmam equitum tranſmiſit, quos confœderati noctu portis effractis intromiſerunt, at-
que ita civitatem ipſam Duci Geldriæ in manus tradiderunt: Anno eodem Epiſcopus his
conſideratis, & proinde contractis tribus peditum millibus, equitibus ducentis in aggere
Vardano caſtrenſe propugnaculum erexit, & intercluſo commeatu reliqua adverſus ci-
vitatem arte militari molitus eſt, quæ ad eam recuperandam pertinebant: Geldrus econ-
tra oppida Tranſiſulanorum, Haſſelam & Renum, nomine Trajectenſium occupavit, Tra-
jectumque ipſum præſidiis & commeatu abunde inſtruxit, & ſe Dominum Trajecti inau-
gurandum curavit, ibique Roſſemium vicarium reliquit: Tranſiſulani cùm ſibi de inte-
gro cum Geldris bellum gerendum eſſe animadverterent communicato cum Epiſcopo Hen-
rico conſilio, ut moleſtiis finem imponerent, Invictiſſimo Imp. Carolo Quinto communi-
bus animis ſeſe ſubdere decreverunt: Itaque Princeps Florentius Comes Buranus accitus
nomine Cæſareæ Majeſtatis à Tranſiſulanorum Repub. inauguratus eſt: acceptâque una
cum Cæſareanis legibus libertate, ille fidei ſacramentum viciſſim ſtipulati ſunt: Belli admi-
niſtratio clariſſimo Baroni Georgio Schenck à Tautenburch Cæſ. Majeſtatis apud Friſios
Vicario demandata eſt. Inter has igitur partes iſtis Ducibus vario Marte aliquandiu certa-
tum fuit. Epiſcopus ipſe Bataviam depopulatus eſt. Anno 1528. nonis Martii Roſſemius 1528.
cum præſidiariis mille quingentis, & civibus Trajectenſibus non paucis impreſſione in Hol-
landiam factâ, ſpoliavit Hagam Comitis, & omnes propinquos pagos, & cùm nemo reſiſte-
ſteret, cum ingenti prædâ Trajectum reverſus eſt. Eodem anno primâ die Iulii Godefridus
Vordius acceptis ab Epiſcopo auxiliis per proditionem Trajectum recuperavit, Geldroſque
expulit, multiſque confœderatis interfectis, multis captis, reliquis fugatis, omnium bonis
confiſcatis: Quo facto & Epiſcopus Trajectum reverſus eſt. Eodem etiam anno Goriche-
mi comitia Principum habita ſunt, ubi ſolida pax inter auguſtiſſimum Cæſarem Carolum
Quintum & Carolum Geldriæ Ducem, atque ipſos denique Ultrajectinos eſt firmata iis,
quidem conditionibus, ut Carolo Geldro adempta oppida reſtituerentur: Carolus Geldrus
Ultrajectinos ſacramento fidei ſibi præſtito liberaret, Trajectini Carolum Quintum in Do-
minum ſuum præſtito fidelitatis juramento reciperent: Itaque ſoluto Principum conven-
tu D. Antonius de Lalain, Comes Hochſtratanus, Trajectum mox profectus, cives Trajecten-
ſes (quos Epiſcopus Henricus à ſacramento ſibi olim præſtito jam priùs abſolvit) fidelitati
Cæſ. Majeſtatis, jurejurando ſumpto, adſtrinxit, ipſeque nomine Cæſ. Majeſt. à Trajectinis in-
auguratus fuit. Cùm igitur eâ ratione Carolus Quintus Trajectinæ civitatis, ac totius Terri-
torii Trajectenſis inferioris jam, ut & antea ſuperioris, Iuriſdictionem civilem conſecutus eſ-
ſet, mox quod authoritatem ejuſmodi Principis maximè decuit, tranquillitati Reipub. conſu-
luit, & factionibus ac ſeditionibus in poſterum occaſionem præripuit: Primò enim ne quan-
do ad publicam incolumitatem deeſſet armata defenſio, Præfectos in primis, ut potentiſſi-
mos, ita rei militaris peritiſſimos huic Provinciæ tutandæ præfecit, qui adverſus hoſtium
inſultus externos eam defenſarent: In quibus quidem deligendis quanta prudentiâ tum
ipſe, tum etiam filius ejus Hiſpaniarum Rex Philippus hactenus uſus fuerit, ſatis eviden-
ti teſtimonio ſunt res ab ipſis geſtæ: quæ ut recenti adhuc ſuperſtitum memoriâ tenen-
tur, ita etiam publicis hiſtoriarum monumentis conſignatæ ſunt. Primus in horum ordi-
ne fuit D. Antonius de Lalain, Comes Hochſtratanus, qui quantus in armis Caroli Quinti
fuerit, quid multis opus eſt hic referre? Huic defuncto ſuffectus eſt 11. Octob. an. 1540. Re- 1540.

ANNO natus Chalonius Princeps Aurangiæ, quem ob ſtrenuam fortitudinem ſuam Carolo Quinto
DOM. itidem fuiſſe chariſſimum, nemo eſt, qui ignorat: Tertium locum obtinuit 4. Octobris, an-
1544. no 1544. Ludovicus à Flandriâ. D. de Praet. Qui quidem, uti ſuperioribus illis nihilo deterior fuit, ita poſtquam ſe cum conſenſu Caroli Quinti Præfecturâ abdicaſſet, ſucceſſorem
1546. habuit facilè parem; huic enim 27. die Martii anno 1546. ſucceſſit Maximilianus à Burgun-
1559. diâ, Marchio Veranus: Huic defuncto ſuffectus eſt 18. Auguſti anno 1559. Guilielmus Naſſovius Princeps Aurangiæ: hic autem, Duce Albano ad excitatos in Belgico motus com-
1567. ponendos miſſo, in ſuperiorem Germaniam cùm receſſiſſet, anno 1567. Præfectus Hollandiæ atque Ultrajectinæ provinciæ deſignatus fuit Maximilianus Comes à Bouſſu. Ut autem per hos omnes ac ſingulos quam diu in officio fuerunt, publicam defenſionem foris univerſæ Ditioni Cæſ. ac Regia Majeſtas armis hactenus lautiſſimè præſtitit, ita etiam legibus domi ſingulorum ſalutem tutata fuit per prudentiſſimos illos viros, quos dirimendis privatorum controverſiis præſidere voluit. Neque enim ſolum in Magiſtratum urbis, qui anteà fuerat, præſtantiſſimos quoſque viros allegit, verùm etiam ſuperiorem curiam ordinavit, ad quam ex omnibus provincię territoriis provocatio eſſet: In quâ, ut Majeſtatem ſuam repręſentari, ita præcipuè Ius dici ex civilibus Rom. legibus voluit. Itaque cum 11. Aprilis anno
1530. 1530. Carolus Quintus hanc ipſam curiam ordinaret, conquiſiti ſunt & allecti in eam viri omnes ſingulari eruditione præditi, & ingenti rerum uſu docti, qui & Imp. Majeſtati decori, & univerſę Reip. præſidio eſſe poſſunt in dirimendis litigantium controverſiis: Primus hujus ſacroſancti Senatus Præſes una cum ipſa curiâ inauthoratus eſt 11. Aprilis anno 1530.
1530. clariſſimus vir ac D. Caſpar Levinus Hogelandius, quem ex ſupremo Hollandię concilio Carolus Quintus ob ſpectatam multis arduis negociis prudentiam & integritatem iſtuc tranſtulerat: Hogelandio, cùm poſt annos octo ſpontè ſe eâ dignitate abdicaſſet, ex Friſiæ ſupremo conſilio tranſlatus ſexto Auguſti ſufficitur M. Martinus Nardenus Eques Auratus, & U. I. Licentiatus; qui cum ſummâ fide ac diligentiâ munus hoc per triennium adminiſtraſſet, Gruninganæ civitatis ac Ditionis Vice-præfectus conſtitutus eſt, ubi ſummo in honore ac dignitate per multos annos verſatus tandem vitâ defunctus: Nardeno igitur ex ſupremo Friſię Senatu huc tranſlatus 21. Novembris anno 1541. in hunc ordinem ſucceſſit, Hector
1541. Hoxvirius Friſius, Eques Auratus, & U. J. Doctor, qui & multis ad diverſos Principes pro patriâ, & pro ipſo Carolo Quinto legationibus, & variis Reipub. negociis exercitatus & probatus jam fuerat, antequam hanc dignitatem ſuſciperet, quam & ſuſceptam porrò ſic tutatus eſt, ut idem Carolus Quintus anno 1546. cùm Trajecti feſtivitatem Aurei Velleris ce-
1546. lebraret eum in teſtimonium approbatę fidei ac diligentiæ equeſtris ordinis privilegiis honoraret: quanquam autem is ſcripta, quod equidem ſciam, in publicum nulla ediderit, ex quibus de ingenio ejus atque eruditione judicari queat, tamen unus ille libellus, quo ſtudioſus olim hic Lovanii conterraneis ſuis commilitonibus pręſcripſit leges, abundè ſatis arguit, & literatiſsimum fuiſſe jam tunc, & ingenio præditum planè politico. Itaque & Univerſitas ipſa Leges haſce Sigillo ſuo comprobare dignata eſt, & ex Friſiâ Occiduâ quotquot Lovanium ſtudiorum gratiâ commeant, in collegio nationis ſuæ veluti publicas ac ſacroſanctas magnâ cum veneratione colunt: Hectori vitâ defuncto ſucceſsit 27. Aprilis anno 1547. præſtantiſſimus vir ac Dominus Adrianus Vanderburchius magiſter antea libellorum ſupplicum, & magni Conſilii Mechlinienſis Conſiliarius, qui elapſo decennio electus eſt in Præſidem, ut vocant, Flandrię, & cuſtodem Sigilli Belgici, quo & ipſius virtutibus hoc præmium teſtimonio eſſet: Vanderburchio 19. Maji anno 1557. ſuperioribus nec eruditione nec induſtriâ inferior Hippolytus Perſinus U. J. Doctor, ex antiquâ illâ Perſinorum proſapiâ oriundus, qui quantoperè Carolo Quinto primùm ac deinde filio ejus Sereniſsimo & Catholico Hiſpaniarum Regi probatus fuerit, ex eo ſatis liquet, quod primùm in ſupremâ Hollandię Curiâ Senatorem, deinde in Friſiâ Præſidem, ac demum Pręſidem Ultrajecti eſſe voluerit, itidemque Equeſtris ordinis inſignibus ornaverit: Hippolyto defuncto 11. Auguſti anno 1569. Georgius Ratallerus Leovardienſis, Doctor & ipſe U. J. & omni literarum genere politiſsimus, ex vetuſtis ac nobilibus Ratalleris originem ducens, cujus parens optimus vir D. Iohannes Ratallerus Cęſ. Majeſtatis Quæſtor, & Senator ſupremę Curię per Friſiam multis annis fuit. De hoc mihi minus ideò hic dicendum eſt, non modo quod in vivis ſit, ſed etiam, quod ſcripta ejus, quæ & multa, & Reipub. frugifera publicavit, ipſum ſatis declarent, atque commendent: neque fieri poſsit, ut verbis meis tantum tribuatur fidei, quantum

meritò

meritò tribuitur virtuti ipſius: cui præſens teſtimonium ipſa Majeſtas Regia tulit, quæ cùm per annos aliquot Magiſtrum libellorum ſupplicum, & Magni conſilii Mechlinienſis Conſiliarium diligentem atque fidelem comperiſſet, hoc ordine dignum judicavit: Quem Deus Opt. Max. Rei pub. incolumem conſervare dignetur. Non ſolùm autem in Præfectis ac Præſidibus, ſed etiam in Conſiliariis reliquis Domus Burgundiacæ providentia curavit id quod diximus, ut prudentiſſimi quique viri in hunc præcipuè Senatum allegerentur. Fuerunt enim ab initio ſtatim, ut ſunt adhuc, non pauci viri omnibus numeris abſolutiſſimi in eo ordine, tametſi ad noſtram notitiam non pervenerint: unus tamen occurrit interim, qui ſub Præſide Nardeno opinor inauthoratus eſt clariſſimus vir Lambertus Canterus Gruninganus, quem, cum ob meritum parentis ſui Gulielmi, quod ille Conſul in Rebus Groningenſibus conſtituendis, una cum Præfecto Domino Georgio Schenck præſtiterat, Carolus Quintus commendatiſſimum haberet, magis tamen charum habuit, cùm degenerem non eſſe animadverteret: Erat enim maximè doctrinâ, hoc eſt U. J. prudentiâ inſignis, quâ, tum rebus ibi novis potiſſimùm opus erat; Itaque factum, ut illum cum primis in hunc ordinem adſcripſerit: Lambertus igitur exinde fixis Trajecti ſedibus non modo Senatui operam ſuam in civilibus Curiæ negociis egregiè probavit, ſed etiam tempus omne, quod his ſuperfuit, in reliquarum diſciplinarum ſtudia contulit, nihilque prætermiſit inexcuſſum, quod ad abſolvendum univerſum Encyclopadiæ orbem pertineret: qui quidem quo minus ingenii ſui fœtus ullos, quos tamen & multos & inſignes incohoaverat, in lucem produxerit, immatura mors effecit, ſed benè habet, quod filios ſuperſtites duos reliquerit, viros omni diſciplinarum genere excultiſſimos, Gulielmum ac Theodorum; qui ſuis eruditiſſimis ſcriptis certatim penſant in quo defecit parens. Hujuſmodi itaque viros cùm ad ſolatium bonorum Carolus Quintus ut & filius ejus Hiſpaniarum Rex hactenus Ultrajectinæ Reipub. præfecerint, tum etiam anno ſtatim 1529. ut metu cohiberet improbos; Arcem præſidiariam intra ſepta urbis munitiſſimam extruxit, quam ex eventu ſperato Vreburch, hoc eſt, Arcem pacificam appellavit. Eodem anno menſe Iunio, circa feſtum S. Iohannis D. Epiſcopus Henricus de Bavariâ Epiſcopatum ſuum in manus Papæ Clementis Septimi reſignavit, poſtquam eum in maximis difficultatibus adminiſtraſſet per annos fermè quinque: relictoque Ultrajecto in ſuperiorem Germaniam reverſus tandem Wormacienſis Epiſcopus electus eſt: Si quis autem de rebus Ultrajectenſium ſub hoc Epiſcopo geſtis pleniorem hiſtoriam cognoſcere deſiderat, Lambertum Hortenſium, & Henricum Bomelium legat, qui quamvis avidum Lectorem facilè, & quidem cum ſummâ voluptate expleturi ſunt: non pauca autem & popularia Chronica Hollandiæ, Flandriæ, Brabantiæ, & finitimarum aliarum gentium ſuppeditabunt, quæ omnibus obvia ſunt.

ANNO DOM. 1529.

FINIS.

ERRATA

ODE TRICOLOS TETRASTROPHOS,

Ex duobns Aſclepiadeis, tertio Pherecratio, & quarto Gliconico, de TRAIECTINAE civitatis laudibus.

TRAIECTVM celebret Pieridum chorus,
Trajectum celebrent & pueri & ſenes
Laudandæ urbis alumni,
Qui cantu aut fidibus valent.
Laudarunt veteres irriguam Rhodon,
Arces Rhomulidon, ac Lacedæmona
Claram lege Lycurgi
Armis atque laboribus.
Nos noſtram patriam laudibus inclytis
Trajectum efferimus, præferimus quoque
Sexcentis aliis, re
Claris & populo, urbibus.
O gentis Batavæ regia ſplendida
Quis non ſuſpiciat te atque ſitum tuum,
Intus ſi ſpacietur,
Aut foris per agros tuos?
Rheni tot tibi dat commoda rivulus,
Portus quot geminus tunc bimari dedit
Inſignique Corintho
Cum floreret adhuc bonis.
Ditaris ratibus nunc onerariis,
Cymbis nunc levibus, quæ bona plurima
Et ſurſum atque deorſum
Ad fœnus tibi convehunt.
Quem non exhilarent, mœnibus ex tuis
Curſu ſi videat forte reciproco
Lintres atque celoces
Undas verrere vitreas?
Rhenus præcipiti gurgite devehit
Et Bacchum & Cererem, aſt Oceanus libens
Merces ſubvehit omnes,
Quas mittunt tibi Sarmatæ.
Cinguntur viridi mœnia tramite,
Per pomaria apes inſtrepitant vagæ,
Circum mœnia blandis
Hibleis quoque floribus.
Eoïs radiis ſol ubi promicat,
Montes aërios & ſylvas vides,
Gleba agroſque feraci
Orbe ab occiduo vides.
Circumflecte oculos quiſquis es ad notum,
Paſcuntur pecudes prata per herbida, &
Præter paſcua læta
Secus flumina nil vides.
Hinc flecte ad Boream lumina perſpicax,
Et campos & agros proſpicis undique,
Nec paſſum pedis uſquam
Deprehendis inutilem.
Quid ſylvas memoro lætave paſcua?
Quid montes, pecudes? Quid cita flumina?
Cum multo his potiora
Per pomeria ſe offerant?
Nam qua Solis equi naribus expuunt
Primores radios, cœnobium geminum
Extruxit Benedictus,
Viris, virginibus quoque.
Illud multigena cingitur arbore,
Hoc & conſpicuum quercubus arduis,
Utrumque & pietate
Vita ornatur & aſpera.
Hinc Bernarde ſacras virginibus tuis
Ædeis conſtituis gleba & in uberi,
Quas velamina formant
Et monaſtica regula.
Sunt verſus Borean inſuper alteræ
Ædes virgineæ, quas pater optimos
Mores edocuiſti, in
Valle Vectis ad alveum.
Ad vos devenio caſtra Dei ſacra,
Arctas excubias militiæ ſacrę,
Quis Carthuſia gentem
Hanc munit vigilantibus.
Se veſtris lachrymis & prece ſedula
Confidit populus protegi ab inferis
Diris, haud ſecus atque
Armis fulmineis Iovis.
Qui te præteream virgineum gregem,
Qui Bethlemica habes jure ſuburbia,
Et cunabula Chriſti
Caſto amplecteris oſculo.
His Martine tuam floribus aureis
Ornamus chlamydem, dum tua mœnia
Tanta cœnobiorum
Pulchritudine cingimus.
Tandem Pierides læta ſuburbia
Linquentes, valida Pacis ab arce cum
Laude intremus ovantes
Turrita altaque mœnia.
Arcem dico novam, turrigeram, quadram,
Quæ à Quinto validis condita Carolo
Muris, munia munit,
Et noſtræ urbis aſylon eſt.
Salve lux patriæ, gloria civium,
Urbi inſigne decus, terror & hoſtibus,
Quæ concordiam in omni
Et clero & populo efficis.
Abs te (dico vale) non ſatur ad ſacras
Ædeis transfero ex ordine ſingulas,
Quo vicos plateaſque
Contemplari obiter queam. At
Quis dignis obiter laudibus has domos
Ad ripam poſitas fluminis evehat,
Quis acceſſus ad amnem
Cryptis atque cuniculis?

Quarum

Quarum culmina ſunt ſaxea & ardua,
Et marmor paries, ſculptilis aut later,
At fundamina pluris
Conſtant cum penuariis.
Huc mercator ædes mercibus impiger
Eois, geticis, heſperiis, vides
Ædeis ære refertas,
Et qui te excipiant cavos.
Trajectine tuam verde nucem, pyrum,
Malum, cum omnigenis fructibus arborum,
Frumentumque tuum, quo
Non præſtantius uſpiam.
Nec ferto ægro animo, ſi tua vendites
Hollandis, Friſiiſque, id genus accolis,
Quo majora reportent,
Impartire libens tua.
Iam templum aggredimur mirificiſſimum,
Salve ſacra domus, quam Deus optimus
Vult omnes venerari
Privata ac prece publica.
Hoc templum celebrant aurea ſcrinia,
Quæ divûm cineres oſſave martyrum
Theſaurum ſacroſanctum
Conſervant venerantibus.
Hoc templum celebrat maxima dignitas
Inſignis cathedrę, Præſul & inclytus
Egmontanus & heros
Dius me\~te Georgius.
Hoc templum celebrant qui canonas ſacros
Iurarunt Domini, tum precibus piis,
Tum cantu moderato,
Tum pſalientibus organis.
Ornant præterea cymbala maxima
In turri aëria, petrina culmina, &
Sculpturæ precioſæ.
Hoc Martine tuum decus.
Salvatoris adit Muſa libens mea
Ædem nunc humilem, ſed venerabilem,
Quæ olim te Guilibrorde
Urbi excepit apoſtolum.
Tam ſanctus locus hic ſanguine martyrum,
Ut nullum capiat terra cadaverum,
(Si ſit fabula vera)
Nunc intra gremium ſuum.
Monſtrat relliquias atque ſebaſmata,
Veſtes purpureas, picta tapetia, &
Aurum non ſecus atque
Ædes ſumma ſtupentibus.
Iam ter ſancte tuis proximus ædibus,
Non poſſum Petre, quin ſepta loci ſitum,
Et collegium honeſtum
Paucis verſibus efferam.
Ambit rivus aquæ cum viridariis
Hortos irriguos (iridos ad modum)
Herbis ſuave fragrantibus
Diverſa arbore conſitos.
Quod templum viridi gramine cingitur,
Picturis variis quod quoque comitur,
Quis non judicet eſſe
Ad noſtri decus oppidi?
Baptiſtæ modicum prætereo, petam
Iam templum Mariæ Cæſareum decus,
Quod miro tabulatu
Priſcam tectonicen probat.
Hoc primum decorat cœtus honeſtior.
Terna & cornua dein monocerontia, &
Præſtans bibliotheca
Multis & lepidis libris.
Baptiſtæ repeto te & famulos tuos,
Quorum inexduus hic lucus & area,
Inſtaurataque templa
Prima eſt urbis amœnitas.
Hortis ſi aſpiciam ſepta habitacula,
Quæ rerum precio Cæſare digna ſint,
Dicam cædere nullis,
At certare quibuſlibet,
His jam quinque Dei ſextum habitaculum
Fratrum conſocio, quos canonas ſacros
Te Auguſtine magiſtro
Mitis regula perdocet.
Hinc templa exhibeant, atque ſibi ſacros
Myſtas ac pueros quæque parœciæ,
Quæ quod quattuor extent,
Haud parvum decus adferunt.
Hæc quorſum recito laudibus efferens
Templis digna ſuis tum loca tum viros?
Ad laudem urbis amœnæ, &
Gentis eximium decus.
Si ſpectes reliquum tum μοναχῶν gregem,
Tum nonnas variæ relligionis &
Veſtis verſicoloris,
Obſtupeſcere cogeris.
Stipatus monachis prodeat optimis
Abbas, cui bifido tempora tegmine
Paulus cum Benedicto
Cingenda, unguine conſecrant.
Hinc procede prior qui regis armiger
Turmam Teutonicam, quæ chlamyde & cruce
Inſignita videtur
Chriſti militiam ſequi.
Huic ſuccede (licet militia prior)
Inſigniqúe tuas & chlamyde & cruce
Turmas Domne Balive, &
Baptiſtæ inſtrue milites.
Qui verbum Domini prædicat, & minor
Franciſcus pariter diſſimili grege
Procedant, ſacram & ornent
Hanc pompam & venerabilem.
Procedat quoque de vertice candido
Carmeli nitidus grex ſocians ſibi
Auguſtine idiotas
Cellitas populum tuum.

Ne te

Ne te prætercam dive Hieronyme,
Qui noſtræ domui præſes es & ſcholæ,
Magnis adde puſillum
Abjectumque gregem tuum.
Tu noſtros refove & moribus inſtrue
Fratres unanimes, diſcipulos quoque
Qui noſtræ ferulæ nunc
Subdidere manus ſuas.
Ne mores tumidi, uoxve ſit aſpera,
Ne ſermo illepidus, neve rapax manus,
Sed ſit quiſque modeſtus,
Caſtus, ſobrius, & pius.
Tempus deficeret ſi modo perſequar
Hortos, ſepta, domos, templa, vel atria,
Trajectum quibus illi
Exornant pariter ſuum.
Iam poſt multa virûm & pia uomina
Paucis adjiciam virgineos choros,
Quorum non minus urbem
Sanctimonia prædicat.
Produc prime tuum parthenicon gregem
Servati rigida quem tibi regula
Bernardus ſacroſancto
Sub velanime dedicat.
Hunc furnum niveus proſequitur chorus,
Quas Albas dominas vulgus iners vocat,
Queis Birgitta ſorores
Et fratres ſociat ſuos.
Succedantque chori tum Solymitidum
Tum cultu ſimili relligioneque
Quas ædes Abrahami
Auguſtine tibi fovent:
Hinc pòſt Cæciliam poſtque chorum illius
Addat Nicoleus ſchemate ſimplicem
Franciſcoque dicatum
Concentu parili ſuum.
Et ne prætercam Begga tuum genus,
Iungam Magdaleis te præeuntibus
Quo noſtræ decoretur
Pompæ hæc ultima linea.
Nunc ſi omnes pariter lumine candido
Contemplere acies, num valeas mihi
Tanta relligione
Urbem oſtendere præditam?
Quin omitto ſciens multa habitacula
Ægrorum atque ſenum. ξενοδόχειαque,
Quorum cura probat, quòd
Urbs cultrix pietatis eſt.

Iam tandem veniam poſt ſacra munia
Ad plebis proceres, præcipuos viros,
Ad ſanctumque Senatum
Quis reſpublica prædita eſt.
Primum jure colam qui ſapientia
Leges Cæſareas juſtitiâ quoque
Exercent, patriamque
A vi fraudeque vindicant.
Hinc urbis proceres, ſtemmata, conſules,
Conſcriptoſque patres & colo & oſculor,
Qui abſque crimine tractant
Et priva & bona publica.
Rurſus mi videor Roma videre te
Ædileſque tuos, ſcitaque Conſulum,
Prætoreſque Tribunoſque
In noſtra urbe novarier.
Nullus livor in his, nullus & ambitus,
Sed juſtus, ſapiens, ac tibi temperans
Robuſtuſque Senatus
Dignè præſidet omnibus.
Sive adverſa quidem aut proſpera ſors mihi, aut
Trajectina tibi plebs ſit, in ordine
Conſervabit utroſque
Magiſtratus hic optimo.
Qui reſpublica ſit nunc lacera aut mala,
In qua Prætor hic enſem atque Senatus hic
Stringunt in ſceleratos,
Et probis bene conſulunt?
Qui vulgus quoque ſit moribus improbis,
Dum ſanis videant vivere præſides,
Ac non tam ſua ſemper
Quàm optantes bona civium?
Sint ergo pariter moribus approbi,
Ut cultu nitidi civis & incola,
Sic præſtent quoque vita, ut
Cunctis corpore præminent.
Ut ſunt prævalidi robore virium,
Et membris alacres rebus in arduis,
Sic & mente virili
Carnis lubrica ſupprimant.
Sint noſtrique greges, nempe ſcholaſtici,
Caſti, ſintque pii, ſint quoque ſobrii,
Ut digni reputentur
Tam pulchro atque pio oppido.
Ergo cum numeris omnibus & locus,
Et res, & populus ſint lepidiſſima.
Trajectum abſque rubore
Summis laudibus effero,

REPETITIO.

Quiſque Lares patrios cantet proprioſque Penates,
Nos Trajectinos laudibus evehimus.

FINIS.

I N D E X

rerum memorabilium in Chronicon

I O A N N I S B E C AE,

& notas ad illud AR. Buchelij nec non Appendices ad idem Chronicon.

A

Antoninus quis a quo Caſtrum Antoninianum? Fol.6.
Antoninorum numiſmata in Wiltenburch *inveniuntur. fol.6.*
S. Adelbertus convertit Kenemaries. 10.30.
Aelbericus Epiſcopus. 20.
Alfricus Epiſcopus frater S.Frederici. 27.
SS. Agnetis & Pontiani reliquiæ, unde Angen & Ponſen, *Trajecti.* 34.
Arnulphus Comes Hollandiæ iij. 35. *occiditur, ibidem.*
*Aufridus Epiſcopus Trajectenſis xvij. fol.*36. *ſtemmatis ejus pars* 37. *fundat Abbatiam in Montefacro. ibidem.*
Adelboldus Epiſcopus Trajectenſis xix. bellum gerit cum Hollandiæ Comite. 37.
Andreas Epiſcopus xxv. Traject. pacificat Theod. Comitem Holl. & Herem. de Kuyck. 47.
Ada filia Regis Scotorum uxor Florentij iij. Com. Holl. 53.55.
Ada filia Flor. Com. Holl. nubit Loonio Comiti populo invito. 57.63.
Arnoldus de Iſenburch *Epiſcopus xxx. Traject.* 61. *diſſidet cum Theoderico I.*61 *moritur Romæ, ibid.*
Albertus Baniaert. 66.
Arckel, *ſtirps.* 156.
Arkelſteyn *in Zallandia.* 71.142.
Abſteden *villa.* 75. *Ibidem Florentius Niger occiditur.* 48.
Agger Leccanus ab Amerongen *Schoonhoviam ductus.* 75.112.
*B. Albertus Magnus vir Deo dilectus injuriam patitur.*79. *mitigatur.* 83.
Aemſtelia familia 83.84. *Amſteliæ Dominus contra Epiſcopum inſurgit.*84. Aemſtel *cujus juris?* 104 & 111.
Annulus, quo Archiep. Colon. Henricum Vltraject. Epiſcopum ad bellum contra Amſtel & Woerden *hortatus eſt, an aliqua virtute polluerit?* 84.89.
*Archiepiſcopus Colonienſis Vltrajectum ſervat dum Henricus Epiſcopus præliatur.*84. *Supervenienti* Wil. *R. Rom. blandè reſpondet* 85. *per induſtriam Henrici Epiſcopi Trajectenſis Archiepiſcopus Colon. a Iuliacenſi bello liberatus eſt.* 88.91.
*Amersfortenſes cum inquilinis Eemlandiæ fœdus faciunt cum ſeditioſis Kenemarijs.*93. *ideò expugnantur a duce Geldriæ.* 93. *Obſidentur a Burgundo.* 133.
Amſterdam *pontibus & turritis propugnaculis munitur.* 102.
Albertus Imp. Hollandiæ Comitatum impetit. 102
Adolfus de Waldeck *præpoſitus Vltrajectinus, poſt Epiſcopus Leodienſis.* 109
*Adelbertus Bavarus Wilhelmi frater, Hollandiæ tutor.*120. 147. 149. *Oppidum* de Delft *expugnat.* 121. Gildenburch *evertit.* 121. *fit Comes xx. Hollandiæ.* 121 *moritur.* 151
Arnoldus de Heurn *Epiſcopus xlix. Trajectenſis fit, exiſtens in Curia Romana, & mortuo Io: Arkelio Leodienſis fit epiſcopus.* 121.123.145.146
Aleida Poelgeeſtia noctu occiſa multis exilij cauſam præbet. 121.130.150.151
Albertus Beylinckius vivus defoditur. 157
Altena cum oppido de Woudrichem *ſpectat ad Com. Hornenſem.* 158
*Albertus dux Saxoniæ generalis Capitaneus Holl: Zel: ac Friſiæ a Maximil. conſtitutus.*167. *a Friſijs in Patria protectorem Rom. Imperij nomine recipitur.* 167
Adrianus Papa vj. ſedit anno uno & hebdomadis xxxvj. 169

B

S. Bonifacius, Winfridus dictus 14. *ædificat Trajecti antiquum monaſterium* 14. 17. *in Friſia martyriſatur* 16. *Sodales ejus.* 18
Baldricus Clivius Epiſcopus Traject. Danos Trajecto effugavit 34. *ab eo nomen retinet Turris* Boldriicx Toorn. 34
*Balduinus I. Epiſcopus Trajectenſis xvij. fol.*35. *moritur* 36. *ejus numiſma. ibidem.*
Belli cauſa inter Trajectenſes & Hollandos quæ? 38
Bernulphus xx. Epiſcopus Trajectenſis factus ex Paſtore de Ooſterbeke 39. *ædificat diverſas Eccleſias.* 40
Burchardus xxiij. Epiſcopus Traject. 45
Benthem *caſtrum fit feudum ſedis Vltrajectinæ.* 50.51.

Balduinus II. Epiſcopus xxix. Trajectenſis, virgo creditur mortuus. 56
Bredenrodij. Vid. Albertus Bainiaert. 66.159
Burchorſt *Caſtrum.* 69
Burgenſis quis? 44. *Burgenſes, Burchgraſij, Burgimagiſtri unde dicti.* 89
Burgenſium Trajectenſium ſigillum. 89
Burgenſis Trajectenſis effectus eſt Wil. *R. Rom.* 85
Baſtardi Florentij v. Com. Holl. 111
Bronchorſt *illuſtris familia apud Geldros.* 115
Bannerius quis vocetur. 120
Bumbardæ, (Bombers *Belgicè*) *& arcepta lapides ejicientes.* 126.128.129.132.125
Balduinus a Sterckenburch *Epiſcopus Tripolitanus titularis.* 145
Bernardus Proeis *Conſul Vltrajectinus occiditur.* 152
Baſtardi Philippi Boni Burgundiæ ducis enumerantur. 163
Bucho ab Aytta egregiè laudatur. 167

C

Canonici Cænobitales qui? 12.17
Carolus Magnus Romæ proclamatur Imperator Romanorum. 22
Carolus Simplex Comitem Hollandiæ facit Theodoricum. 28.29.30
Campus pro duello, unde & Campeſtre bellum nominatur. 36
Cometa grandis ad modum trabis apparet 37. *Cometa peſtem portendit & famem* 108.111. *item alius.* 115
Conradi Cæſaris Viſcera in Dominica Vltrajectenſi condita. 39.41.
Conradus Suevus Epiſcopus Vltrajectenſis xxij. impetrat ab Hen. v. Donationem Orientalis Friſiæ. 43. *Conſtruit Eccleſiam B. Mariæ majoris* 43.44. *interficitur & ob quam cauſam.* 44
Canonici Præmonſtratenſes Middelburgum evocantur. 43
Concilium Rhemenſe quando habitum? 45.46
Confraternitatis Eccleſiaſticæ titulum principes & reges non dedignati. 46
Cuyckij Comites appellati quo titulo? 49
Catwijck *Oſtium Rheni quando obturatum.* 56
Cruceſignati 1188. *pro recuperatione Terræ Sanctæ.* 56.
Conradus Portuenſis Cardinalis & Abbas Villarienſis, pacem facit inter Gelrum, Hollandum & Epiſcop. Traject. 70.71
Coeverde *Caſtrum traditur Eccleſiæ, recuperatur, incenditur.* 73
Cædes quomodo expiatæ olim. 74
Canonici in Steenwijck *inſtituti.* 88
Collegia Opificum Vltrajecti Regimen urbis arripiunt. 95
Coſtinus de Reneſſe *Capitaneus Zelandorum.* 98.100.
Cronenburch *Caſtrum.* 99
Canonici Middelburgi inſtituti. 107
Concilium Viennenſe. 107.110
Canonici in Amersfordia inſtituti. 115
Carthuſia apud Vltrajectum conditur. 130
Canonici in Culenborch *inſtituuntur.* 133.152
Canonici Hagis in Palatio qua cauſa inſtituti? 147
Carolus Audax exul a Patris Philippi gratia aliquot annis oberrat 163. *Lud. R. Gall. ad equitatem præſtandam compulit* 164. *fit Comes Holl. xxvj. in Leodienſes variè movet* 164. *In Concilio Hagenſi pro tribunali ſedit* 146. *Dux Geldriæ inauguratur* 164. *Ante Nantium occumbit.* 165.
Carolus Geldriæ Dux in diſtrahenda Friſia Carolo v. faceſſit negotium 169. *a Confœderatis Vltrajectinis contra Hen: Bavarum Epiſcopum Capitaneus Trajectenſium poſtulatus* 171. *pax inter Carolum Geldrum, Carolum Cæſarem & Vltrajectinos firmata.* 171

D

Deductio gallicè Deduict, Belgicè Tijt-cortinghe. 2
Dagobertus Rex Francorum auctor Trajecti. 4
Diet, *Vetere lingua Teutonica, plebs vel vulgus dicitur.* 7
Diſſenſio inter ſedem Colon. & Traject. 15.17
Doreſtadum municipium. 29
Dani graſſantur per Galliam. 30
Donationes in Eccleſiam Egmondenſem. 31
Domicelli qui dicti? 42.81. Ionckheer.
Drechtenſes Freſones circa Enchuſam habitarunt. 60.87.
Damiata cujus induſtria expugnata. 57.59.60. & 71.
Dordracum incenſum 67. *Dordracenſes tumultuantur.* 104. *Obſidetur a Ioanne Bavaro.* 156
Dullenburch *Caſtrum* 109. *incenſum.* 111
Dyckgravius aggeris Leccani 1323. *inſtitutus.* 112.
Diepenhem *Comitatum cum Caſtro Eccleſia Trajectenſi per emptionem acquirit Ioan: de Dieſt Epiſ.* 117. *redimitur.* 126
Delft *Oppidum expugnat Albertus Bavarus & portas deſtruit.* 121
Domus de Altena in Haga 121. *Oppugnatur.* 150
Domus Epiſcopalis Vltrajecti a Diepholdio condita. 155.
David Burgundus lv. Epiſc. Vltraject. a Daventrienſibus coactè Epiſcopus recipitur 160. *motus Vltraject: adverſus Davidem* 161. *moritur.* 162

E

Egbertus Northumbrorum Archiepiſcopus. 11
Elſt *vicus.* 13

Euwaldi

Euwaldi Fratres. 13
Eobanus Coepiſcopus S. Bonifacij. 18
Eggerdus Comes in Walachria. 25
Egibardus Epiſcopus veteris Trajecti. 28
Egiboldus Epiſcopus Traject. 31
S. Egbertus Hollandus Archiepiſcopus Treuirenſis. 32.
Eccleſia Trajectenſis ab Adelboldo Epiſcopo magnopere ſuperexſtructa 38. *& ab Hen: Viandenſi renovata.* 92
Epiſcopi Vltrajectini electio qualiter facta. 52
Everimachus a morte ſuſcitatus teſte Cæſario Heiſterbach lib. illuſt. miracul. xij. c. 23. 68
Egbertus Præfectus Groeningæ civile prælium committit cum Rudolpho Caſtellano Covardiæ. 70. 73.
Epiſcopi Vltrajectini Imperij Principes, ghenadighe Vouten *dicti.* 71
Eliſabeth Brunſwicia uxor Wil. Reg. Rom. 81
Eningenburch *pagus* 96. 94. *Caſtrum.* 101
Enckhuſa obſeſſa ab Hollandis. 101
Evteren *apud Iſelſteyn.* 104
Egmondenſe Monaſterium conſtruitur. 29. 30
Eccleſia Beatæ Mariæ minoris, Buerkerck. 123
Eerden *caſtrum in Tranſiſelania & alia evertuntur.* 126.
Everſteyn *caſtrum munitiſſimum diruitur.* 152
Engelbertus Clivenſis ab Vltrajectenſibus in protectorem adverſus Davidem Epiſcopum aſſumitur. 161.

F

FOſtenlandia Inſula. 12
S. Fredericus Epiſcopus Imperatoris conjugium urbanè reprehendit 23. *cæditur.* 24. 26
Fornicatio Horribilis in Walachria. 23
Famoſus quis dicatur? 30
Folcmarus Epiſcopus Traject. 35
Florentius Comes Hollandiæ ſextus 40. *neci deditur in Hemert.* 41
Florentius Craſſus Com. Holl. viij. fol. 43. *obit.* 45. 46.
Friſij non paſſi Diplomatibus ſibi eripi libertatem. 47.
Florentius Niger frater Theod. vj. Com. Holl. contra fratrem rebellat 48. 49. *Lotharius Cæſar eos pacificat.* 48
Florentij alterum bellum contra Comitem de Cuyck 48. in Abſteden *occiditur.* *Ibidem.*
Fulcoldus fundat Bernenſe Monaſterium Præmonſtratenſium. 48. 49
Factiones primum in urbe Vltrajecto exortæ ſub Hermanno Epiſcopo xxvij. fol. 53. *factionum aliquot nomina* 104. *factionum in Geldria, Friſia, & Hollandia, nomina* 142. *In Hollandia extirpantur.* 163
Freſones de Drechten *Hollandiam vaſtant.* 52. 60
Florentius iij. Comes Holl. x. fol. 53. *Hieroſolymam abit* 54. *& moritur.* 57
Friſones anno 1166. *inſurgunt contra Comitem Holl.* 54
Fredericus I. Barbaroſſa Imp. ſubmergitur. 57. 59.
Fulckerus rebellis Coverdiam capit. 58
Florentius iv. Comes Holl. xiij. fol. 69. *diverſa torneamenta frequentat* 75. *occiditur in torneamento a Com. Claremontenſi.* 76
Fredericus ij. Imp. excommunicatus. 81
Friſonum rebellio Wilhel. Reg. Rom. ab Italico itinere revocat. 87
Forefactum, hæc dictio pro delicto uſurpatur. 91
Flandorum ſtrages in Walachria. 86. 97
Florentius v. Com. Holl xv. fol. 88. *certamina pro ejus tutela. ibid. & fol.* 91. *pro recuperandis oſſibus patris ſui bellat in Friſios* 93. 95. *recuperata Middelburgi ſepelit* 94. 96. *uxorem ducit* 94. *prætendit regnum Scotiæ* 96. *occiditur à Velſeno.* 99
Florentius Præſes Zelandiæ Florentij v. Patruus Zelandis tribuit jura per quæ adhuc regunt Zelandiam. 88
Fames Magna. 109
Fredericus Ziricius ij. Epiſcopus Traject. xliij. proprijs debitis plurimum obligatus. 111. 112. *moritur.* 112
Florentius ex Iutfaſiorum familia propoſitus Traject. 113
Fontanella virginum Abbatia apud Valencenas. 116
Floridi Campi Monaſterium prope Bolſwerdiam: hic tumulatur Wilhelm. iiij. Com. Holl. a Friſijs caſus. 118
Florentius de Wevelichoven, *Epiſcopus l. Trajecten. ex Monaſterienſi* 121. 125. *Caſtra impignorata redimit* 126. *moritur & laudatur.* 131. 148. 149.
Fredericus iij. Blanckenhemius lj. Epiſc. Traject. 131 *moritur & laudatur.* 132. 151
Franco de Borſàlia maritus iiij. Iacobæ Bavaræ. 158.
Fredericus Badenſis lvj. Epiſc. Vltraject. concordibus omnium capitularium ſuffragijs electus 165. *precariam collectam a clero petit, quæ negatur. ibid. Epiſcopatum reſignat.* *ibid.*

G

GEntes Barbaræ Europam flagellant. 4
S. Gregorius Epiſcopus Vltrajectinus. 19. 20
Godfridus Normannorum Rex, cui uxor Ægidia Friſiam redegit in ſervitutem. 31
Gertrudes vidua Florentij Com. Holland. nubit Roberto Flandro. 41
Godefridus dux Gibboſus per prælium Hollandiam intrat 41. *occiditur.* 42
Gerlacus Comes Zutphaniæ ultimus occiditur in prælio

prælio contra Hollandos. 43
Godeboldus Epiſcopus xxiv. Traject. infulam Epiſcopalem impetrat. 45.46
Groeningæ tumultus a Trentinis ſub Hereberto 49. Groeninga hoc tempore Threntiæ pars, muro non cincta ad ſedem Epiſcopi Traject. pertinebat. 49
Godefridus de Renen xxviij Epiſc. Traject. 53. contendit cum Com. Holl. ob Friſiæ dominationem 54. quatuor arces condit contra hoſtes Epiſcopatus. 55.
Gheyn villa 70. Snoyen-toorn in villa Geina. 146
Giſelbertus Amſtellandiæ Dominus captivatur a Rud. Coverdenſi 70. ab Eccleſia ſua redemptionis auxilium petit. 72
Ghore Caſtrum 109. Comes de Ghoer Epiſcopo Traject. injuriis damnatur & dignitate nominis ſui privatur. 80
Goeſuinus ab Aemſtel xxxvij. Epiſc. Traject. vir ſimplicitati deditus. 83
S. Georgij Capella ad Atrium B. Mariæ a Wil. R. Rom. conſtruitur. 87.90
Giſelbertus Amſtelius Capitaneus ſeditioſæ plebis Kenemariæ 92. inimicorum ſuorum caſtella deſtruit 93. in Vredelant teloneo gravat Vltrajectinos 97. Capitur in prælio & Caſtrum Vredelant Eccleſiæ Traject. traditur 98. 100. in gratiam recipitur 98. Conſpirat adverſus Comitem Florentium 98. Vitæ ejus exitus. 99
Groſſus Turonenſis. 111
Galeria id eſt Galeyen. 110
Gerardus Velſenus Com. Flor. occidit 99. Cauſa incerta 100. dire rotatus eſt, & quid id? 100
Guido xlij. Epiſc. Traject. 105. Capitur in Duvelandia dum ſuccurrit Wilhelmo Hollando nepoti ſuo. 106. 110. liberatur a priſione 107. Cardinalatum recenſat. 107. ejus parſimonia 108. moritur: 109.
S Gertrudis de Ooſten virgo apud Delfos 115. & 116.
Guido Comes Flandriæ poſt victoriam in Duvelandia Noortbollandiam uſque Harlem ſibi ſubegit. 106. Capitur in prælio navali dum Zirczeam obſidet. 107
Ghoy caſtrum obſidione vallatur 109. & victi Victores expellunt. ibidem.
Gildenburch Caſtrum op de Vaert, per quod telonia cives Trajectenſes exigebant a tranſeuntibus 121. Adelbertus tutor Hollandiæ Caſtrum evertit. 121.124.
Gunterlingorum factio contra Lichtenb. 127.104. 141.
Gandenſium ſeditio contra Com. Ludov. 127
Giſelbertus de Abconda ſubjugatur a Flor. Epiſcopo. 128.149
Gaesbeeck. Iacobus de Gaesbeeck Eccleſiæ Traject. cogitur cedere Abcouden & Duerſteden 133. 154. Gubernator Hollandiæ. 157
Gorichem civitas mutat Dominum, in ea regale Caſtrum. 153.155.
Gisbertus Brederodius epiſcopus Vltraject. liiij. electus, confirmationem Romæ, Aſellatæ factionis techna obtinere nequit 159. Davidi electionem ſuam reſignat. 160
Goeſwinus de Wilde præſes Holl. Zel. ac Friſiæ decollatur. 262

H

HOllandiæ ſitus atque ingenium 5. 7. Hollandia an feudum Imperij? 65.102.104.113. 119. Margaretæ Imperatrici donatur. 102
Heyligeld habet Ciſternam a S. Willebrordo excitatam. 10
Harmakarus Epiſcopus. 21
Hiſtoriæ uſus. 2
Hungerus Epiſc. Traject. 28
Henricus Gener Conradi Imperatoris defuncti, Vltrajecti in throno regali ſublimatur. 39
Henricus Imp. videt ſolertiam amantium. 39 41
Hildebrandus Card. Legatus in Gallia contra Simoniacos. 45
Henricus v. Imp. Vltrajecti moritur. 46.47
Heremannum de Kuyck inſidijs proſequitur Theod. vj. Com. Holl. 47. 49. per Lotharium Imp. privatur Comitis nomine 48. 49. qualiter in gratiam receptus Theodori Com. Holl. 48
Herebertus Epiſcopus xxvj. Vltraject. 49
Hugo de Boter ſub Hereberto Epiſc. Teutonicorum fortiſſimus. 49.51
Hermannus de Horn in diſcordia electus xxvij. Epiſc. Vltraject. 52
Haymonis Mons. 61. Heymen-Berch.
Hoeſdem Oppidum. 62
Hugo de Hoorn pro Ludo Zelandiam occupat & ſua poteſtate abuſus pellitur. 64.67
Hagenſe palatium extruitur. 80.98
Heraldi, Hiſtriones dicti a Beca. 80. vide 150
Henricus de Vianda Epiſc xxxviij. Traject. Dominos de Amſtel & woerden Victos Trajectum ducit 84.85. Veluam vaſtat. 85. Amſtel & Woerden certis conditionibus ſuſcepit ad veniam. 90.
Harlemum a Kennemarijs obſeſſum. 93
Hermannus de Woerdē in Zoterenge præliatur contra Ioannem Epiſc. Traject. 97. in gratiam Comitis & Epiſcopi recipitur 98. Conſpirat adverſus Comitem Florentium 98. 100. ditione ſua pulſus deſolationis intravit exilium. 99
Hoge-Woert locus cædis Wilhelmi de Mechlinia Epiſc. 105. ibi in memoriam cædis crux Lapidea erecta. 105
Hoſpitale S. Spiritus in Trajecto. 122
Hoſt, arx contra Geldriam conditur 55. obſidetur & deditur a Thoma Mulart. 13
Henricus vij. Imp. an intoxicatus? 100
Heemradij aggere Leccano 1323. inſtituti. 112

Hage-

Hageſteyn. *Caſtellanus in* Hageſteyn *debellatur* 114

Ioannes de Arckel *Dominus* de Hageſteyn. 149.

Hardenberch *Caſtrum munitur.* 131. 149

Hoecx & Cabbeliaus *factiones natæ.* 143. 119

Henricus Cānemaker *ob varia ſtupra, capite minui-tur.* 147

Hugo Lanoius Santæ Dominus ſub Philip. Bono Holl. gubernator induſtrie factiones opprimit. 162.

Henricus Bavarus lviij. Epiſc. Vltraject. quos tumultus in Epiſcopatu expertus ſit, ſummariè videre eſt 170. 171. *cives a juramento fidelitatis abſolvit. ibid. Epiſcopatum in manus Clementis vij. Papæ reſignat.* 173

I

Imperatorum duorum viſcera Vltrajecti condita. 9. 13.

Iuditha Bavara imperatrix inſidiatur S. Frederico. 24.

Iudithæ nuptiæ cum Ludovico Imp. an illicitæ? 25

B. Ieron presbyter. 29. 32

Inveſtitura per annulum & Paſtoralem baculum quæ? 40. 61

Iſelmonda Caſtrum conditur 42. 43. *deditur Comiti Hollandiæ.* 43.

Inundatio vehemens 54. *inundatio inſolens* 55. 94. 96. *inundatio Rheni concita* 112. *alia* 157

Ioachimus Abbas Propheta. 59

Imperatores apud Aquiſgranum quo ritu coronentur. 78

Ingenia pro machinis bellicis 82. Ingenieurs *harum machinarum inventores.* 82

Ioannes I. Naſſovius xxxix. Epiſc. Traject. 92. *litterarum imperitus* 95. *qualiter ab Epiſcopatu depoſitus.* 95. 97

Ioannes Filius Flor. Com. Holl filiam Regis Angliæ uxorem ducit 94. *Comes xvj. ex Anglia revocatur* 101. *Friſiam invadit* 101. *moritur.* 102

Ioan: de Reneſſe 94. 97. *debellatur a Ioanne Hannonio* 102. *ad Imper. abit querulus contra Comitem* 102. *proſcribitur* 103. *militat Guidoni Flandro* 106. *ſubmergitur.* 107. 110

Ioannes II. Epiſcopus xl. T*raject.* 97

Iſelſteyn. *Giſelbertus* de Iſelſteyn *recuſat Caſtrum ſuum Ioanni Comiti Holl. tradere. Vxor ejus obſidionem circiter annum toleravit* 102. *datur VVolfardo de* Vere *in homagium.* 103

Ioannes Hannonius xvij. Comes Hollandiæ 102. Amſtel & Woerden *Guidoni fratri ſuo largitur.* 102. *moritur.* 107

Iacobus de Outs-Hoorn *Epiſc. xliv. Traject. in tumultu electus, vir honeſtæ conditionis & amator Eccleſ. religionis moritur.* 112

Iacobus Denemarkius, Balivus Ioannitarum, & Epiſcopus Sudenſis. 112

Ioannes de Dieſt *Epiſc. xlv. Romæ conſecratur* 113. *moritur.* 115

Ioannes Arkelius Epiſc. xlvij. Traject. Romæ conſecratus per Gancelinum Card. 117. 141. *abit in Galliam œconomiæ gratia* 117. *ulciſcitur ſe ab ijs qui Wilhel. iiij. Com. Holl. adhærentes Vltrajectum obſederant* 118. *item de vicinis Hollandis* 119. 141. *tandem paciſcitur cum Comite* 102 & *Leodiorum Epiſcopus fit. ibidem. moritur & inteſtina Leodij recondita.* 143

Ioannes de Bronchorſt *præpoſ. S. Salvatoris ab aliquandiu poſſeſſo Epiſcopatu Traject. deſtitutus eſt* 113. *iterum eligitur.* 117

Iudæus in Camberonenſi abbatia imaginem B. Virginis lædit & ſanguis effluit 113. 116. *intra canes ſuſpenſus eſt.* 113

Ioannes de Vernenburch *xlviij. Epiſc. Traject. fit ex Monaſterienſi* 121. 122. 144. 145 *ſuper eo querela* 122. *obijt.* 123

Ioannes Bavarus Alb. Holl. Com. fil. poſt mortem Arn. de Heurn *fit Leodien. Epiſc.* 121

Ioannes de Bommel *reus cædis in Montfoort, decollatur Vltrajecti.* 129

Iacobus de Iuliaco minorita degradatur. 130

Ioan. Bloemſtenius præfectus Kenemariæ. 117

Ioannes de Arckel *Gubernator Hollandiæ ſub Alberto Bavaro* 149. *contumelijs affectus bellum parat in Comitem Holl.* 151. *ejicitur a Wilh. vj. com. ſuo Domino.* 153

Ioannes Reneſſius Rijnhoviæ Dominus Rudolphum Dieph. per vim ſedi Vltraject. obtruſit. 152

Iacoba Bavara xxiiij. Comitiſſa Holl. 155. *ſubditorum diſcordia torquetur* 155. *Nuptias contrahit* 157. *obit.* 159

Ioannes Lanoius præſes Holl. Zel. ac Friſ. 162. *fugit ad Ludov. R. Galliæ.* 163

Iudocus Lalanus Holl. Zel. & Friſiæ præfectus in obſidione Vltrajectenſi occubuit. 167

Iſelſteynenſe bellum in Vltrajectinos. 165

Iſelſteyn oppidum evertitur. 155

Ioannes de Bavaria Leod. Epiſcopatum reſignat & nepti ſuæ Iacobæ inſidiatur Aſellatæ factionis caput 156. *pax fit inter eum & Iacobam, ibid. obit propinato veneno.* 157

K

Kuyne. 58. 60. *Domini ejus Comites appellati.* 60.

Kenemarii contra nobiles tumultuantur 92. *Vltrajectum obſident* 92. *ad eorum inſtantiam Magiſtratus Vltrajecti mutatus.* 93

L

Ludgerus Epiſcopus Trajectenſis. 27

Lotharius Imp. fit monachus 27. *rumor de ejus morte.* ibidem.

Lapis in altaris tabulâ Egmondæ ſacratium noctu illuſtrat. 32
Lazy genealogica reprehenduntur. 35
Lotharius Cæſar electus per principes Vltrajecti 46. *Eccleſiæ Vltrajectinæ abſtulit Comitatus de* Oſtergou & Weſtergou. 46.47
Liffridus præfectus Groeningæ 53. *ejus nepotes Epiſ. Vltrajectino rebellant.* 53.54
Ludovici de Loon *nuptiæ cum Ada Hollandica.* 63.
Loſdunenſe Monaſterium fundatur a Machtilde matre Guilhelmi regis Romanorum. 76
Lubbertus Abbas Egmondenſis Vicecancellarius Wil. Reg. Romanor. 79
Lichtenberch *Domus familiaris* 'T Stam-huys *Vltrajecti* 103. Lichtenbergenſis *factio in civitate Traject.* 127
Ludovicus Rex Flandriam invadit. 108.110
Lienden. *Caſtrenſes* de Lienden *ſubjugantur.* 111
Ludovicus Cæſar Romam ingreditur cum Margareta Bavara uxore 114.116. *Excommunicatus a Ioan Papa xxij.* *ibidem.*
Loenterſloot *Caſtrum Splinteri obſidetur.* 125.128
Ludovicus Gruythuſius Hollandiæ præſes. 163

M

Mercurius in Walachria cultus. 10.13
Milites, Armigeri, Scutarij, Burgenſes qui? 44.82.
Marien-weert, *Monaſterium inſula B. Mariæ fundatur.* 47.49
Malcolmi Regis Scotiæ poſteritas. 67.96
Machtildis Hennebergia multipara. 71
Mons fatorum. 74.75
Militaris id eſt equeſtris dignitas quâ ſolemnitate conferri ſolita 77.82 *Qualis debeat eſſe miles* 77. *iuſiurandum profeſſionis militaris.* 77
Mangenæ, Mangonellæ, inſtrumenta petraria quibus muros olim verberabant. 82
Matheſios peritos olim Nigromantiæ labe infectos putarunt. 83
Mindena familia. 83
Margareta Flandrenſis & Wilhelmus Rex Rom. pacificantur. 86
Monaſterium Campi Regalis prope Delft *ædificatur.* 88
Minoritæ & eorum templum Vltrajecti. 96
Medemblick *Caſtrum adverſus Friſios* 94.96. *Obſeſſum a Friſijs.* 101
Middelburch *Caſtrum adverſus Friſios.* 94.96
Montfoort *Arx conditur contra Holl.* 55.95.98.100. Montfoort *oppidum per xvj. ſeptimanas obſidetur.* 128.129.
Mudenſe Caſtrum caſo Flor. Com. commiſſum Theodorico de Haerlem 99. *obſidetur a Wilhelmo Epiſcopo Traject.* 101
Mudenſes fatentur ſe attinere Eccleſiæ Traject. 103
Mudenſe oppidum diruitur. 142
Mechlinienſis familia. 103
Machina militaris cum tribus cænaculis a Stellingwerfijs facta 107.108. *quæ incenſa corruit ſtratagemate Vollenhovenſium.* 108
Margaretæ Imperatricis Epiſtola ſuper ſua coronatione Romæ 114. *donatur Comitatu Hollandiæ* 119. 120. *cui præficit Wilhelmum Bavarum filium ſuum.* 119.143. *obit.* 144
Monaſterium B. Odulphi Confeſſ. in Friſia. 118
Maſtenbroeckenſis terra Eccleſiæ Vltraject. acquiritur. 143
Mulier aquatica a puellis Edamenſibus capta. 151.
Maximilianus Auſtrius obſidet Vltrajectum. 61.
Maria Burgunda Caroli Audacis filia nubit Maximiliano Auſtrio, liberos parit & moritur. 166

N

Normannorum graſſationes. 27.29
Noda vulgò de Grebbe. 61
Noorthuyſen *in Germania, & in Tranſiſulania.* 68
Nobiles potentiores principibus ſuſpecti. 84
Naſſovia familia. 95
Nicolaus de Catte *Vltrajectum purgat à ſeditioſis.* 93.
Nyenburch *Caſtrum adverſus Friſios.* 94.96
Nicolaus de Putten *præfectus VValachriæ.* 108
Navis incendiaria in bello navali pro Ziriczæa. 106
Nicolaus de Caputijs Epiſc. Traject. xlvj. Epiſcopatui renuntiat & Vercellen. Epiſc. fit, poſt Cardinalis. 117
Noorthollandia quæ? 120
Nievelt *Caſtrum prope* Hoge-woert *evertitur.* 146

O

Orientalis Francia. 11.17
Oratorium S. Crucis. 12. *exuritur.* 51
S. Odulphus Can. S. Salvatoris in Friſia Arrianos extirpat 24.25. *inſcriptio ædium, quas habitavit.* 27. *ſcyphus S. Odulphi inter reliquias Capituli S. Salvatoris.* 27
Odilbaldus Epiſc. Traject. xij. 30
Ooſtbroeck *Cœnobium Monachorum* 45. *a Mechtilde imperatrice dotatur.* 46
Otto de Benthem *Comes filius Com. Holl.* 46.
Otto Palat. Comes de Rynegge *Caſtellanus* in Bentem *Threntiam vaſtat* 49.51. *Trajecti habetur in libera cuſtodia.* 51
Otto de Bicklo *Comes occiditur.* 50
Oude graft, *vetus foſſa quando per urbem inducta.* 52.
Ooſterzee *Caſtrum.* 58.60
Otto I. Geldrus, Epiſc. xxxiij. Traject. 68
Otto II. de Lippia xxxiv. Epiſc. Traject. imperij prin-

princeps 71. Cruce ſignatus terram ſanctam viſitat. 68. reverſus diœceſim turbat 69. occiditur cum ſuis copijs a Rudolfo Coverdienſi. 70.72
Otto de Hollandia xxxvj. Epiſc. Traject. Epiſcopatus ſui ſtatum patrimonio vendito reſtituit 75. moritur. 80
Over-ſpel, vetere linguâ quid? 102
Orientales Friſones Hollandis nunquam ſe ſubiecerunt. 95
Outshoorn familiæ apud Hollandos nobilis ſtemmatis pars. 112
Ooſt Hollandi dici voluerunt ruſtici de Emmeneſſe. 120.146.
Oudenſalia a Geldris occupata. 165

P

Pipinus Francorum dux pugnat in Radbodum Friſiæ regem. 9.12
Panes converſi in lapides ubi? 19
Pons cuculatorum. Covelaers Brugh. 26
Probitas quid? 30
Petronella Florentij Craſſi Holl. Com. uxor. 43.44. in Reinsburgh Monaſterium puellarum condit. 46.47.
Paraveredus, gallicè palefroy. 49
Perſinorum inſignia. 71
Prædicatorum Dominicanorum Monaſterium Ultrajecti inſtituitur 79. aliud in Comitis Haga. 151.
Porta occidentalis Ultrajecti eſt divæ Catharinæ 89. hanc Hollandi Aſellati ſeptem annis præſidio ſuo tenuerunt. 161
Poortiers. Claviculary urbis a Beca dicti. 89
Prophetia de fato VVil. R. Romanorum. 91
Prodigium pugnum in aëre dimicantium. 92
Pſeudo-Fredericus turbat imperium 94.97. Epiſtola ejus ad Epiſcopum Ultraject. 94
Prodigium futuræ cladis in Hallandia. 105.110
Philippus Rex Franciæ Flandriā invadit circa mōtem Caſſelinum. 111
Prælio prope Staveram quot Hollandi ceciderint? 120.
Peſtilentia aſpera. 109
Pons urbis quondam, nunc D. Martini. 122
Petrus Belfortius præpoſ. S. Salvator. Ultrajecti, fit Papa. 123
Plaga hominum utriuſque ſexus chorizantium & cantantium. 124
Puer xl. dierum loquitur. 125.146.
Prælium inter Margar. Imperatr. & Wilhelmum Fil. pro imperio Hollandiæ. 144.119
Puttenſtein Caſtrum Transiſelanis infeſtum evertitur. 115.116
Philippus Bonus per Aſellatos tutor Hollandiæ inauguratur 158. Comes Holl. xxv. fol 162. Luxemburgenſem ducatum invadit 162. pugnat contra Gandenſes 163. Leodienſes refrenat 163. moritur & partitim ſepelitur. 163
Philippus Auſtriacus xxviij. Comes Holl. Ioannam Arragonam uxorem ducit 167. in Hiſpaniam proficiſcitur 168. & Rex coronatus moritur. ibid.
Philippus Burgundus Epiſc lvij. Ultraject. Davidis frater eques aurei velleris & regiarum claſſium dux conſtituitus 169. rogatur Epiſcopatum Ultraject. ſuſcipere 169. ſepelitur in Parochiali Eccleſia Batavodurs. 169
Præfecti Provinciæ Ultrajectinæ. 171.172
Præſides Senatus Ultrajectini. 172
Prandium Epiſcopale in Eccleſia S. Salvatoris 122. item fol. 123. inſtitutum.

R

Radbodus Rex Friſiorum. 13
Rixfridus Epiſcopus. 22
Roricus Normannus partem Freſia ab Imp. accipit. 30.
B. Radbodus Epiſc. Traject. Daventria reſidet 33. moritur ibidem.
Robertus Friſo Comes Flandriæ potenter effectus. 42
Rogerius de Merhem. 66
Rodolphus Coverdienſis pacificis treugis Epiſc. non parens proſcribitur 70. vincit copias Epiſcopi 70. graſſator & exlex declaratur 72. recipitur in gratiam 73. temerè ſe hoſtibus credens rotatus eſt in ſtipite. 73
Rotæ ſupplicium valdè frequens & in quos. 74.100
Robertus Arckelius frater Io: Epiſc. tuetur Ultrajectum contra Hollandos forenſes hoſtes. 118
Rudolphus de Diepholt confirmatur liij. Epiſc. Traject. 133.154. contentio inter Rud. & Zwederum 153. oppida Holl. Zel. & Friſiæ ſubmittunt ſe obedientiæ Rudolfi 154. moritur. 155
Rhenen. Familia 53. oppidum muris munitur. 141.
Rogerus de Bronchorſt Epiſcopatum Ultraject. ambit. 152
Rhenoſteinum Caſtrum ultra Leccam. 152

S

S. Swibertus Coepiſcopus S. Willibrordi. 13
Stephanus Papa Ludovicum ungit Imperatorem. 22.
Scriverij laus. 36
Siccitas horrenda in Francia. 46
Stavrienſis Eccleſia reformatur per Monachos de Ooſtbroeck. 48
S. Salvatoris imago lignea in flammis incombuſta. 51.52.
Sophia uxor Theoderici vj. Com. Holl. viſitat D. Iacobum & iij. Hieroſolymam. 53.55.
Schagen pagus & vicina loca quando Hollandus ceperint parere. 55
Suederus de Ringelberch in Caſtris ad Damiatam fuit

fuit anno 1219. 71

S. *Servatij Monaſterium transfertur ex* Abſtede. 75.

Stadingi Hæretici, & in eos expeditio Comitum aliquot. 75.80

Sluyſæ oppidum & Cadzand *inſula favillatenus incenduntur.* 94

Suederus de Montforde *qui vir?* 105

Stellingwerf. *Guido Epiſc. Caſtrum hic ædificare voluit* 107. *unde Coloni in rebellionem moti.* 107. 108.

Stoutenburgh *Caſtrum.* 109.122

Schiſma in Eccleſia. 124

T

S. *Thomæ Eccleſia primordialis in Trajecto* 7.

Trajectum. Trecht. 7.12.17.

Theodardus Epiſcopus. 21

Theodoricus I. Comes Hollandiæ. 28.29. *conſtruxit cœnobium in Egmunda, ut ſupra* 1. *ejus ſtemma* 30. *moritur.* 31

Theodoricus ij. Comes Hollandiæ 31. *moritur.* 35

Theodoricus iij. Comes Hollandiæ quartus. 36

Theodoricus iiij. Comes Holl. v. fol. 39. *occiditur in Vladerdinga.* 40.41

Tauri effigies in templo Mariano & ad eam inſcriptio. 44

Theodoricus v. Hollādiæ pupillus patrimonium ſuum a Conrado Epiſc. repetit 43. *ducit uxorem.* 43

Theodoricus vj. Comes Holl. ix. fol. 46. *ultor proavi ſui Florentij* 47. *expeditio ejus in Friſios* 48.49. *Vltrajectum obſidet, ſed religioni egregiæ cedit* 50. 51. *viſitat Hieroſolymam & Romam* 50. *moritur.* 53

Trentones tumultuantur ob præfecturam Groeninganam adverſus Epiſc. Vltraject. 53.55

Teſſalia cum Wiringia Hollandiæ accedunt. 54

Theodoricus vij. Comes Holl. xj. fol. 57. *moritur.* 63.

Trenta Epiſcopo Balduino ij. ſubjecta 58. *Epiſcopus fratrem Caſtellanum Coverdiæ & præfectum Trentæ facit.* 58

Theodoricus de Hollandia Epiſc. xxxj. Traject. 60. *in contentione electus* 61. *propter quam bella inter Hollandos & Geldros.* 61

Theodoricus ij. Epiſc. xxxij. Traject. 62. *capitur à Wilhelmo Comite Friſiæ* 62. *pro Comite Lonio Hollandiam invadit* 64. *moritur.* 65

Trentones Groeningam obſidentes ab Egberto præſide repelluntur 73. *Trentoniam potenter init Willibrandus Epiſc. Traject. parvulos & mulieres trucidans* 73. *& ab Ottone iij. fol.* 76. *domatur.*

Torneamenta. Haſtiludia, de his varia 81. *Harlemi* 107. *& Gorcomij.* 147

Toornenburch *Caſtrum adverſus Friſos.* 96

Turris Dominica Vltrajecti condi cœpta. 112

Terræ motus in Hollandia 117 *item* 128.133

Treuga verbum barbarum inducias ſignificat. 120

Tumelaers *ex viminibus ſalicinis.* 129

V

Vechten *Caſtrum ubi ſteterit.* 7

Vtrecht, *vocis origo.* 7

Voorburch. *Caſtrum hic ſtetit a Romanis conditum.* 29.

Vltrajectenſis civitatis anno 1131. *incendium grande* 49 *item aliud.* 50.52.55.96

Ventorum intemperies. 54.55

Velua juris Eccleſiæ Vltrajectenſis dominium 59. *pro Velua contentio.* 56

Voornenſes Castellani ſeu Burchgravij Zelandiæ. 67.

Vooiſt *duo fortia Caſtra.* 69.142

Vianda Comitatus. 84

Vredelant *Caſtrum conſtruitur* 85. *ſigillum ejus loci* 90. *inpignoratur* 95. *pro eo belligeratur* 97.99. *Hollandiæ Com. in Vadimonium datur.* 115.122

Valencena Imp. Wilhelmo dedita. 86

Vltrajectenſibus quare comminatus exitium Wil. Rex Rom. 87.90. *Vltrajectenſes ob vaniloquia obſeſſi a Wilhelmo iiij. Com. Holl.* 118.

Voorner-zee *ubi? ibi, prælium navale pro tutela Florentij v. inter Aleidam Comit. Hann. & Com. Geld.* 91

Vltrajectum a ſeditioſis Kenemarijs liberat Zuederus de Boeſinchem. 93

Verona urbs 104. *prælium inter Holl. & Freſones in ſpatioſis agris villæ Veronenſis.* 101.104

Viana per Wilhel. de Duvenvoorde *plurimum aucta privilegijs.* 116

Vredenburch. *Arx pacifica conditur.* 173

W

Wiltenburch *Caſtrum.* 7

S. VVillibrordus in Germaniam mittitur. 8. 9.11. *ejus ſocij* 10.11. *moritur.* 13

Welterſoeit. 13

S. VValburgis. 13.14.

VVilhelmus Epiſc. Traject. xxj. fol. 41. *moritur infeliciter.* 42

Wellen *quid? In hac regione frequentes.* 44

VVilhelmus j. fil. Florentij Com. Holl. in terra ſancta militat. 57. *rebellat fratri* 57. 60. *pax componitur.* 57. *& fit Comes Friſiæ Orientalis.* 57.60. *à fratre capitur* 61. *poſt mortem fratris ad Comitatum Hollandiæ a primatibus adſumitur* 63. 65. *a Cæſare Comitatū in feudum accipit.* 65. *qualiter Epiſc. Theod. Trajectenſi reconciliatus* 65.67. *moritur.* 69

VValterus & VValvinus milites famoſi intrant Heimenrodenſe Monaſterium. 69

VVillibrandus Epiſc. xxxv. Traject. expeditionem parat in Rudolphum Coverdenſem. 72. *Bis in*

terram

terram ſanctam profectus eſt 74. *moritur Swollis anno* 1236. 75

VVilhelmus ij. Comes Holl. xiiij. eligitur Imperator. 76. 78 *fit miles id eſt eques* 77. *Aquiſgranũ obſidet* 78. *Caſtellanus Cæſaris Inſulæ Regi reſiſtit* 79 *qui poſt in gratiam receptus* 82. *imperiales civitates Regi cenſum regium tribuunt* 80. *ubi electus ſit & quando & ubi obierit, vide* 81. & 88. 91. *Statum Italiæ ſagaciter explorat.* 86

de Weert *ſuburbium Ultrajectenſe, a quo nobilis olim familia denominata.* 89

Woerden. *Caſtrum conditur* 55. *Dominus* de Woerden *contra Epiſcopum inſurgit* 84. *cujus juriſd.* 104. & 111.

VValachria. Ob eam controverſia 86. *iterum* 94. & 105.

Wollenhove *Caſtrum contra dominatum Friſiæ conditur* 55. *obſidetur a Stellingwerffijs* 107. 108 *Geldriæ Comiti oppignoratur.* 115

VVilhelmus de Mechlinia Epiſc. xlj. Traject. inſtigat Friſios Orientales in Hollandos 101. *a ſuis miniſterialibus capitur* 103. *Occiditur pro jure Eccleſiæ ſuæ.* 103

VVolfardus de Vere *occiditur & quare?* 102. 104

VVitto de Haemſtede *vir inſignis fortitudinis.* 106. 110.

VVilhelmus iij. Holl. Comes xviij. fol. 107. *monetur a Papa non venire in auxilium Ludovici Cæſaris* 113. *Regi Franciæ contra Flandros coadſtringitur* 114. *per piratas infeſtat Friſiam Orientalem* 114. *moritur.* 115.

Wilhelmus de Duvenvoerde *vir induſtrius & potens propter caſum judicem ſuum in* Nyevaert *arma movet contra Epiſcopatum* 114. *ad edictum Wilh. Com. ab armis diſceditur.* 115. 116

Wilhelmus iiij. Comes Holl. xix. ſemper ad arma promptus 115. *ad Ludovici Cæſ. litteras junxit ſe Regi Angliæ contra Philippũ R. Franc* 115. 116. *obſidet ultrajectum* 118. *pacem facit & in Orientalem Friſiam movet* 118. *ubi cæditur* 118. *Conſideratio circa ejus cædem.* 119

VVilhelmus de Bocxſtel 114. *cum uxore vendit Comitatum* de Diepenhem. 117

Wulven *Caſtellum* 118. *VVilhelmus Bavarus a matre imperatrice præficitur Comitatui Hollandiæ.* 119. *matrem Hollandia & Hannonia privat, unde bellum inter matrem & filium* 119. *in amentiam cadit* 120. *& obit.* 121. 146. 148

VVilhelmus Comes de Oſtervant, *cujus comitatus caput eſt Bouchain* 121. & 132. *ab heraldo jubetur ulciſci mortem proavunculi* 150. *Friſios ad obedientiam reduxit* 150. 151. *fit Comes Holl. xxiij.* 153. *filiam ſuam Iacobam commendat Ordinibus* 154. *moritur, ibid. VVilhelmus Cuſer occiditur & inde diſcordia in Hollandia* 132. 150

VVeſopienſe oppidum diruitur. 142.

VValravius de Moerſa poſtulatur Epiſcopus Ultraject. 153

VVolfardus Verienſis præfecturam Holl. Zel. & Friſiæ reſignat. 166

Z

ZElandia. *Bellum inter Flandros & Hollandos ob Zelandiam.* 57

Zelandiæ magna pars Flandriæ annexa. 60

Zype *portus.* 63

Zwammerdam *munitio.* 66

Zelotypiæ exemplum in Comite Claremontenſi contra Flor. Com. Holl. 76

Zirckiorum familia. 99

Zulenorum familia. 100

Zirickzæa a Guidone Flandro ad ſex ſeptimanas obſeſſa. 105. *iterum obſeſſa.* 106

Zwederus de Culenburch *lij. Epiſc. Traject. in contentione eligitur & expellitur.* 132. *a pontifice promovetur.* 152

Zuydeburgus Arx Philippi Burgundi. 169. 170

FINIS.

VITA IOH. BECÆ.

IOannes de Beka Canonicus Ultrajectinus (incertum hactenus cujus ex quinque Eccleſijs) ex nobili familia de Stoutenburch, quæ ex Amorsfortijs equeſtris familiæ viris deſcendit, ortus, ſcripſit Hiſtoriam Epiſcoporum Ultrajectenſium; quam jam iteratò recuſam accurateque reviſam ab ARN. Buchellio I.C. Ultrajectino, luci damus. Ejuſdem familiæ eſt Sibertus de Beka Carmelita quem alij Geldrienſem faciunt, cum ſit ex vera militia Ultrajectenſi prognatus. Ioanni Becæ Canonico hoc elogium conſignavit vir nobilis & reverendus Philippus de Leydis non uno titulo commandabilis in hæc verba, libro de ſorte principantis & cura Reip. *Quid laudis? quæ memoria? quis honor Comitibus Hollandiæ ſupereſſet niſi fælix Cænobium S. Adulberti in Egmonda & Monaſtica vita pro tempore illorum facta & deinde brevi compendio Ioannes de Beka presbyter vigilijs æternaſſet? ſcripta diſerta manent. Caſu lx.* Deſinit autem Becæ Chronicon (juxta exemplar quod MS. habeo in pergameno, quod quondam pertinuit ad honorabilem Dominum Bernardum de Della Canonicum Embricenſem qui anno 1493. inchoante carnis debitum perſolvit anno ætatis 86.) in illa verba; *Comitatum Hollandiæ gubernandum Wilhelmo duci ſive palatino ſuo filio commendavit.* Id autem contigit anno 1350. unde liquido conſtat qua ætate auctor noſter vixerit & ſcribere deſierit. Videndus eſt & author harum notarum CL. V. AR. Buchelius ſupra, fol. 120. Meminerunt quoque Becę Io: Trithemius; Valerius Andræas Deſſelius, & Franciſcus Sweertius in ſuis ſcriptorum Nomenclaturis. Hoc autem elogium & in Becam indicem, utriuſque defuncti memoriæ ſtatuit Lappius.

Errata Typographica in Beka ſic corrigenda.

SEpraret p.7.leg.ſepararet. *in paraphraſis* 16. in ſuperfluum. *quinquaginta* p.15.leg. quadraginta. *contrahere*, p.15.alij leg. contradicere. *atque*, p.18. leg. adeoque. *qui*, p. 19. leg. quæ. '*Polidorus Angel.* 16. permittatur verb. accidiſſe. '*Poleno*, p.21. leg. Polono. Herene, 16. leg. Hirene. *vorenburch*, p.28. ſuperfluum. *reperaſſe*, p.30. leg. reparaſſe. *B. Heda*, p.32. B. ſuperfluum. *vacabit*, 16. leg. vacavit. *ſcriberius*, p.32. leg. ſcriverius. *indictam*, p.36. leg. indictum. *perfuet*, p.37. leg. præfuiſſet. *exercitum in margine*, p.37. ſuperfluum. *occurrentes*, p.38. leg. occurrerent. *proviſione*, 16. leg. permiſſione. *Comites*, 16. leg. Cometa. *Comitiſſima*, p.41. leg. Comitiſſa. *Propoſitus*, p.45. leg. Præpoſitus. 1113. p.45. leg. 1114. *Ieroſólyma*, p. 53. leg. Ieroſolymam. *Raſt in margine*, p.54. leg. Ruyſch. *Davantriam*, p.56. *quod bis eodem loco inſuper ita impreſſum reperies*, leg. Daventriam. *Freſónem*, p.59. leg. Friſonum. *cudeum*. 18. leg. cuneum. *integro*, 16. leg. integre. *Mathem*, p.66. forte Marhem, nam an. 1203. Rutgerum de Merhem invenio. *Ac*, p.67 ſuperfluum, lege ut mera ſomnia hic, &c. *videntur*, p.67. leg. videantur. *ignatione*, p.68. leg. ignoratione. *amiſſione*, p.73. addantur hæc verba caſtri nimium perturbatus. *irradientibus*, 16. leg. irradiantibus. *curſus*, 16. ſuperfluum. *adhinc*, p.74. leg. abhinc. *eijcit*, 16. leg. ejecit. *ſuperabinde*, p.78. ſuperabunde. *occuparaverant*, p.89. leg. occupaverant. *latine-barbaras*, p.91. leg. latino-barbaras. *remigavit*, p.101. leg. remigravit. *indulgentia*, 16. leg. indulgentiam. *remigavit*, p.102. leg. remigravit. *plerisque*, 18. leg. plurimis. *appropinquarent*, pag. 106. leg. appropinquaret. *Valiſcenarum*, pag. 107. leg. Valencenarum. *perhennis*, 16. leg. perennis. *annulari*, pag. 112. leg. annullari. *emptione addatur verbum* pomotus, pag. 112. *Margar.* pag. 112. leg. Martini. *cathecuminum*, pag. 113. leg. catechumenum. *percludus*, pag. 115. leg. perlucidus. *Ioannis*. 36. leg. Ioannes. *anteceſſore*. 26. leg anteceſſore *ſuſceptus*, p.120. leg. exceptus *Et*, p.121. leg. Ei. *quam*, p.123. leg. quod. *Trajectenſis*, p.124. leg. Trajectenſi. *Hollandrinorum*, p.129. leg. Hollandorum. *ordinis*. 16. leg. cœnobij. *ore*, p.135. leg. oro. 1631. p. 142. leg. 1361. *habeat*, p.153. leg. habebat. *Epiſpi*. p.159. leg. Epiſcopi. *ſeptimo ab obſidione*. p.164 lin.15. addatur verbum die. *incolumitatis*, p.165. leg. incolumitati. 2482 p.166. leg. 1482. *comitus*, p.167. leg. comitijs. *initium*. 16. leg. initum. *diſſimulem*. 16. leg. diſſimilem. *velanime*, p.ult. poëm. leg. velamine.

A01 1470319

I 188

Digitized by

Digitized by Google